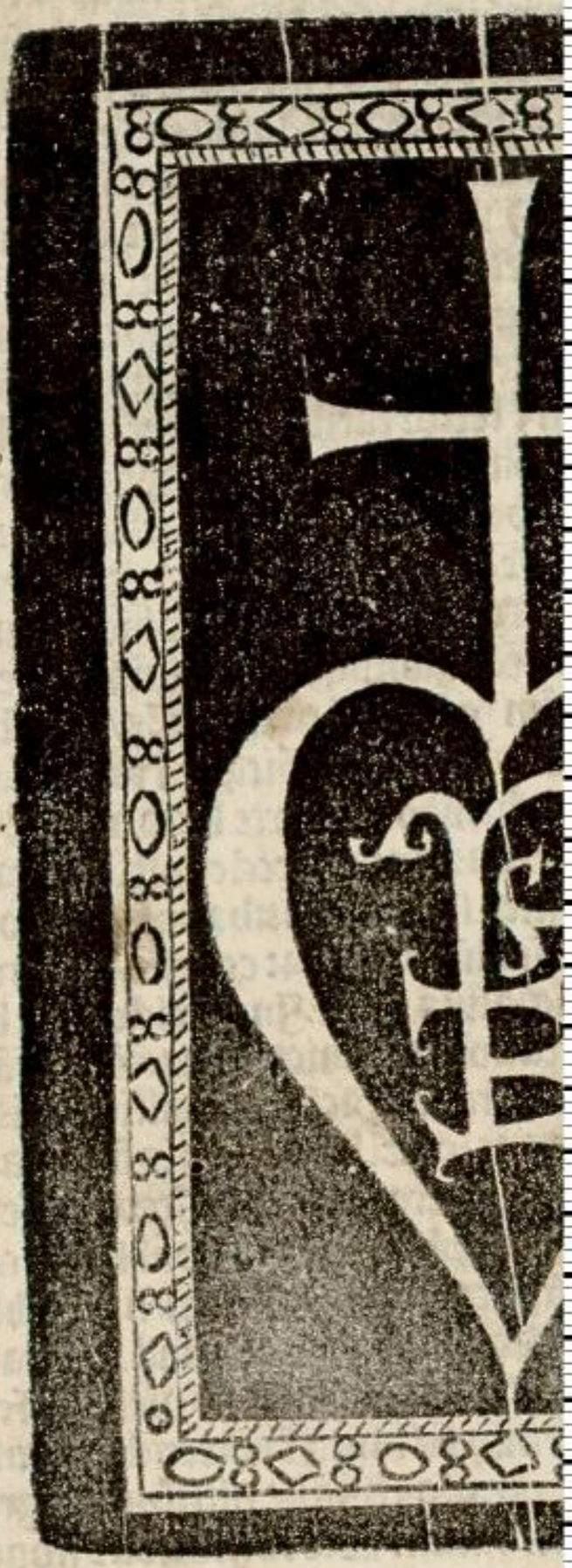
Hystoria ecc

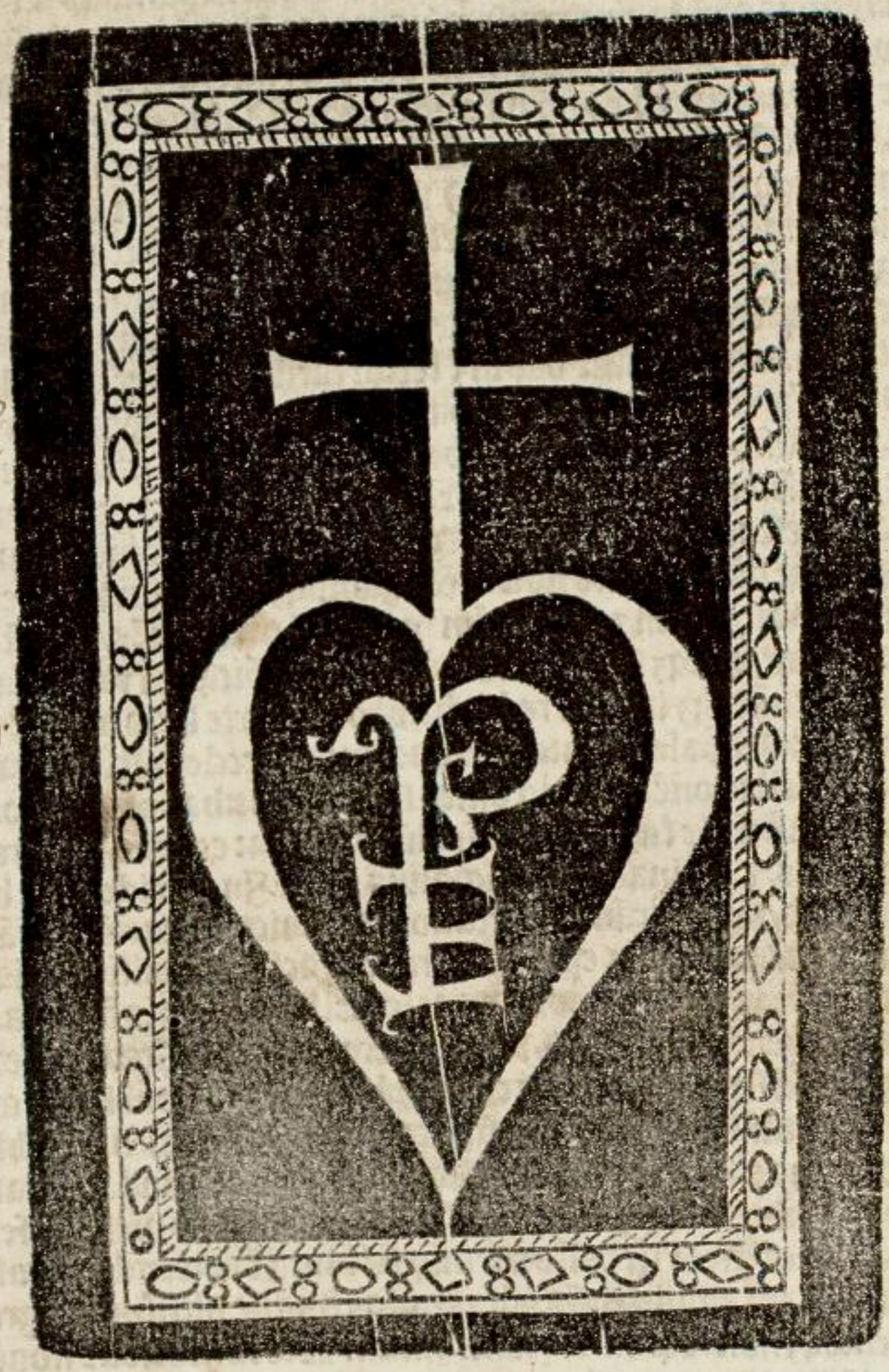
Sant bē

Aid

No tiene ✓ corregir x.ª Indices
a 6 de Junio 46

Vad Vsum patris Joannis de Silvag

Hystoria ecclesiastica.

Sant bd

de Sattid

No tiene q corregir xc̃a Indices de Vgo y Sotomayor Sant.o
a 6 de Junio 1543
Fr R.o Mendo.

¶Gaufridus Bouſſardus theologoꝝ minimus/dño ſtephano poncher iuris põti/
ficii pariter z ĩperatorii interpti Celeberrimo oĩmqz bonarũ litterarũ amantiſſimo
atqz in ampliſſimo galliaꝝ senatu preſidẽti digniſſimo. S. P. D.

Eccleſiaſtice hiſtorie vtilitatẽ parit zamẽitatẽ mecũ reputans clariſſime vir/
eamqz iã apud bibliopolas pinde ac nõ extaret uſqꝑ repiri: Imprimẽdã cu/
rauí a nobis primũ diligẽtiſſie caſtigatã. Et ſi enĩ ſuperioribus annis ĩpreſſa
fuiſſet/mende tñ quibus abũde nimis reſperſus erat codex/cũ in notis ſignis et pũ
ctis/tum in ipis vocabulis z integris ſententiis/pleroſqz litterarũ amãtes iure ab ei⁹
lectione deterrere poterant z legẽtes nõ paꝝ offendere. Huius miſertus/volens rei
litterarie ſimul z ſtudẽtiũ collegio vel hoc in vno ꝓſulere/accipio eam in manus: et
recõdens me penit⁹ lego/relego/pcurro: Multiſqz exẽplaribus z archetipis quos
ex variis conqro bibliothecis ꝓferẽs/caſtigo et emẽdo qꝑ poſſuz accuratiſſime: non
ſentẽcias modo ſz ſingulas pene ſillabas diſcutiẽs. Addo indicẽ ſiue (vt vulgo dicit)
tabulã/ordine elemẽtoꝝ ſeruato: qua mõſtrãte/quicqd ea in hiſtoria cõtinetur/qꝑtũ/
uis exile vel abditũ modo ſit cognitu dignuz lector facile inueniet. Hãc hiſtoriam
cõpoſuit Euſebius Ceſaree paleſtine epiſcopus cognomento pãphyli: vir hũanarũ
diuinaꝝqz litteraꝝ eruditiſſim⁹/z ſacre bibliothece diligẽtiſſim⁹ pueſtigator Qui tã/
etſi ĩpias arrii ptes aliqñ ſecut⁹ ſit: tãdẽ tñ ad eccleſie ſinũ rediẽs/nicene ſynodi fidẽ
nõ modo ſincere faſſus eſt: ſed publice fortiterqz defendit. Euſebius igitur iſte hac
in hiſtoria antiqtatẽ z ex ordia gentis noſtre religioniſqz texens/naſcentez pulchre
deſcribit eccleſiã: quã a ꝓdito euangelio p oẽm ſuã etatẽ circũducẽs/ad ꝓſtãtinũ im
peratorẽ ſcribendo puenit/queqz ſuis reddẽs tẽporibus. Sicqz eã variis ſubinde aſ
pergẽs hiſtoriis/tã amenã tãqz iucũdã reddidit: vt oĩ ex parte lecta animũ tuũ qꝑtũ/
uis meſtũ leuare et vegetare valeat. Inter multas que res eccleſiaſticas tractauere/
eccleſiaſtice hiſtorie appellationẽ/iã apud oñes ſibi vẽdicat: hac vt arbitror rõne/qꝛ
cum fere primo poſt chriſtũ tꝑe fuerit per euſebiũ cõſcripta: eccleſie acta/reiqz eccle
ſiaſtice ſeriẽ/et elegãtius/z ordinati⁹/et religioſius texat. In ea videre eſt beluinas
gentiliũ in nros feritates/diras tirãnoꝝ ꝓſecutiones/inuictas martirũꝫ ſtãtias/for
tes chriſtianoꝝ ꝓfeſſiões/noſtroꝝqz epiſcopoꝝ reuera acta magnifica. aliaqz id ge
nus ĩnumera tam pulchraz tã iucũda: vt ſi hanc ſemel legẽdo quis fuerit aggreſſ⁹/
tanta euz capiet in ea legenda voluptas/vt nõ legere modo ſit cõtentus/ſed et rele
gere nõ ſemel neqz bis ſed ſepi⁹ deſideret/z cupiat vltro. Id eĩ pcipui ſupra ceꝛas tibi
lectori preſtabit/qꝛ cũ eã millies relegeris/nũqꝑ lectio eius faſtidiũ/nũqꝑ tibi nauſeã
faciet: qnpoti⁹/quo ſepius eaz releges/eo auidior ad eaz itez legendã/certatim cur/
res. Id (vt iterim de reꝝ vbertate quas cõplectitur ſileã) exiſtimo preſtare ſermonis
culturã: que tanta eſt/vt cũ greca ſit hyſtoria/miꝝ ſit tantã ĩ vertendo venuſtatẽ ſer
uaſſe rufinuz. Rufinus enĩ aquileienſis pbr vtriuſqz lingue pitiſſimus/grecũ euſe
biũ latinũ fecit/iacentẽqz noſtroꝝ aurib⁹ contradidit. Nec id mõ/ſedz nouẽ illius/
duos poſteriores addidit libros: partiz ex maioꝝ traditionibus/ partim ex iis que
reꝝ experimẽto didicerat/ab ſe pari cultura compoſitos. Hũc ego laborẽ meũ qꝑtu/
luſcũqz eſt tibi dicanduz putaui eruditiſſime vir: non qꝛ putẽ tã egregiũ opus te fuge
re (quippe quẽ ſepius ipe audiui ex archanis abditiſſimiſqz hui⁹ hyſtorie latebris/
multa pclara magna cũ maieſtate depromere) Sed id eo aio facio: Cũ qꝛ preter in
ſignes animi tui dotes (quibus plurimũ ornaris orbiqz nro cantatiſſimus es) nõ iu
ra tñ ĩperatoria aut põtificia (vt mille legulei ſupba ignorãcia turgidi/dẽſiſſimis
agminibus pallacu ſtratã fruſtra girãdo terẽtes) ſed diuinas humanaſqz omnige
neris diſciplinas libent legis: earũqz amãtes neſcio qua innata tibi comitate colis/

obſeruas/z tota aīmi auidate exoſcularis:Tum q ſciens te hoc ī āpliſſimo gallia ſenatu/virū eſſe primariū/orōnemqz tuaz apud illos nō pa habere momenti:Cu pīā ymo orez et rogem patres illos cōſcriptos atqz ſenatores(quib⁹ nō iniuria pre ſides)adhorteris/vt cum e foro redeūt domū/animum ſuum cura nimietate obtu tū/vna hiſtorie huius lectione vegetēt z leuēt/codicem hūc ſumētis in manus. Nō pa eis cōducet:habebūt quo acta mirētur/quo virtutes imitētur/quibus z vitā morefqz cōponāt ſuos. Maieſtatem eo non dedecebit ſed ornabit:eorūqz ſenten tias quas te rogāte dicūt/reddet clariores. Concinior em erit oratio/ſi rei de qua cō ſultatur accomoda redditur hyſtoria. Ita factitaſſe olim veteres illos oratores legi mus/et cū cauſas pro roſtris agerēt/z cū ſentēcias ī ſenatu dicerēt. Teſtimonio ſūt orōnes ille ſplēdide ciceronis/tibi me conſcio familiares:quas varie hyſtorie z pere grine z domeſtice/quib⁹ perpulchre aſpſe ſunt/et ameniſſimas reddūt et illuſtriſſi mas. Sic z illuſtrabit illos ſenatores tuos euſebius noſter/animos:eo nō pa ex colet/ſentētias facundiores reddet z fecūdiores. Itaqz vir clariſſime tuum erit eos monere/adhortari/eis ſuadere/pſuadere/poſthac euſebiū noſt ſibi faciāt domeſti cuz et relegendo familiarē. Id vbi feceris de euſebio pariter et illiſipis bene merebe ris/z nos quoqz ad aliud maius etſi nō inſignius opus aggrediendū/reddes et ala criores z cōcitatiores. Sed iam bene vale:z gaufridū tuū ama ſemp te amātez.

¶ Incipit plogus Rufini presbiteri in hystoriam ecclesiasticā ad Cromatium episcopum.

Peritorum dicunt esse medicorum/ubi iminere urbibus vel regionib⁹ generales viderint morbos/puidere aliquod medicamenti vel poculi genus/quo pmuniti homines ab iminēti defēdantur exitio Quod tu quoqz venerāde pater Cromati medicīe exequens genus/tempore quo dirutis Italie claustris Alarico duce gothorū se pestifer morb⁹ infudit/et agros/armenta/viros/longe lateqz vastaut/populis tibi a deo cōmissis/feralis exitii aliquod remedium querēs/p quod egre mētes ab ingruētis mali cōtagiōe abstracte meliorib⁹ occupate studiis tenerentur: iniungis michi vt ecclesiasticā hystoriam/quā vir eruditissim⁹ Eusebius Cesariensis/greco sermone conscripserat in latinū verterē:cuius lectione animus audientiū vinctus/dum noticiā rerū gestarū auidius petit/obliuionē quodāmodo maloruz que gererētur acciperet. A quo ego ope/cū excusare me vellem/vtpote inferior z impar/et qui in tam multis annis vsum latini sermonis amiserim: considerauī qp non absqz aliquo apostolice institutiōis ordine nobis ista preciperes. Nam z cum dñs aliquādo esuriētibus in deserto audiторū turbis/dixisset ad apostolos date eis vos manducare: Philippus vnus ex apostolis intelligēs eo magis splendescere diuine virtutis insignia/si minimoꝝ quorū qz ministeriis explerētur/nō ptulit pāes apostolice recōditos pere/sz puerulū adesse dixit/habentē quinqz panes et duos pisces:quē verecūde excusans adiecit/sz hec que sunt inter tātos: quo magis in angustis opibus z desperatis/clara fieret diuina potētia. Scīēs ergo ex illis te descēdere discipulis/recordat⁹ qp Philippi fortassis exēplo vbi pascendi turbas tēpus vidisti/puerulū subrogaueris: qui panes q̄dē quinqz sicut acceperat duplicatos adhibere: ad explēdū tamē euāgelicū sacramentū/proprio labore captos adderet etiā piscículos duos: aggressus suz exequivt potui quod p̄ceperas: certus qp excusabit imperitie nostre culpas/precipientis auctoritas. Sciēdū sane est qp decim⁹ liber huius operis in greco qm̄ perparū erat ī reb⁹ gestis/reliqua oīa in episcoporū panegyricis tractatibus nichil ad scientiā rerū cōferētib⁹ occupat⁹/omissis que videbātur supflua/hystorie si quid habuit nono ꝓiunximus libro et in ipso/Eusebii narratiōis dedim⁹ finē. Decimū vero z vndecimū librū nos conscripsimus: partim ex maiorū traditionibus/partī ex iis que nostra iam memoria cōprebēderat: z eos velut duos piscículos supascriptis panib⁹ addidim⁹: quos si tu et probaueris z benedixeris: pro certo confidā qp sufficient turbis Continet aūt omne opus/res in ecclesia gestas/a saluatoris ascensione z deinceps. Nostri vero duo libelli a temporibus constantini post persecutionē/vsqz ad obitū Theodosii augusti.

¶ Explicit prologus.

¶ Incipit liber primꝰ hiſtorie eccleſiaſtice Euſebii ceſarienſis.

SUcceſſiones ſanctorū apoſtolorum/ꝛ tempora que a ſaluatore noſtro vſqꝫ ad nos decurſa ſūt/queqꝫ ꝛ qualia ī hiis erga eccleſie ſtatū geſta ſūt/q̄ etiā inſignes viri in locis maxime celeberrimis eccleſiis prefuerūt/vel qui ſingulis quibuſqꝫ tēporibus ſeu ſcribēdo ſeu docēdo verbū dei nobiliter aſtruxere/q̄qꝫ etiaꝫ vel quāti rel quādo noua contra religionē dogmata pferentes/ad profundū erroris/ſtudioꝝ tentionis elapſi/ falſe ſcientie auctores ſe pceptoreſqꝫ pfeſſi ſunt/paſſim velut lupi graues gregē chriſti lacerātes/nec nōr ea mala que iudeoꝝ gentē pro inſidiis quas aduerſū ſaluatorē̄ moliti ſunt paſtauerūt:q̄bus etiaꝫ modis et quotiēs/ quibuſue tēporibus doctrina chriſti/et ſermo diuinꝰ a gentibus īpugnatus eſt:quātiqꝫ his tēpeſtatibus vſqꝫ ad ſupplicioꝝ patiētiā ꝛ profuſionē ſanguinis pro verbi dei ꝟitate certauerūt: ſꝫ ꝛ martiria noſtris ſuſcepta tēporibꝰ/atqꝫ in his dñi ꝛ ſaluatoris nr̄i erga ſingulos quoſqꝫ vnicū clemētiſſimūqꝫ ſubſidiū/ſcribere michi volēti:nō aliunde ſumendū videtur exordiū/q̄ ab ipſa dñi ꝛ ſaluatoris noſtri ieſu xp̄i p̄ſentia corpora/li.Sed michi queſo veniā dari:Confiteor nāqꝫ q̄ in hoc ope viribus noſtris maiora tētamus/vt ꝛ fideliter et integre que ſunt geſta narremus: et rudē ac nulli fere nr̄oruꝫ ingreſſam viā huiuſcemodi itīeris primi audeamus incedere. Et licet deum ducem futuꝝ/dñiqꝫ ſaluatoris noſtri certus ſim nobis ſuffragia affutura :hominū tamē nulla quibus poſſimus inniti conſpicimus preceſſiſſe veſtigia:niſi q̄ ſpſim ſingulorꝝ quorūqꝫ tēporū/ſeu reꝝ geſtarū ad nos vſqꝫ indicia ac monimēta tranſmiſſa ſunt. Et quibus q̄dam nobis luminū faces velut in obſcuro poſitis/eminus accēdūtur:et tanq̄ e ſublimi ſpecula /qua nos greſſū tēdere oporteat /ac viā verbi abſqꝫ errore dirigere/eorū vocibus āmonemur.

Quecūqꝫ igitur ꝓpoſito operi conuenire credimus/ex iis que illi ſparſim memorauerūt eligētes/ac velut e rationabilibꝰ cāpis dictorū floſculos decerpētes/hiſtorica narratione in vnū corpus redigere ꝛ coagmentare tētabimus:ſatis abundeqꝫ gratū putātes/ꝛ ſi nō oīm nobiliſſimoꝝ/certe ſaluatoris noſtri apoſtoloꝝ ſucceſſiōes/celebrioribus quibuſqꝫ eccleſiis traditas in vnū colligere/atqꝫ i ordinē modūqꝫ digerere. Opus autē michi perneceſſariū videor aſſūpſiſſe eo magis q̄ (vt ſupiꝰ dixi) neminē eccleſiaſticū dūtaxat ſcriptorē̄/ad hanc partē narratiōis animū adieciſſe cōperio. In quo illud etiaꝫ ſpero/ q̄ ꝛ vtilitatis plurimū/et rerū geſtarū cognitiōe ſtudioſis quibuſqꝫ noſter hic cōferat labor. Quāuis iam de his ipſis nō nulla etiā in chronicis.i.in eo ope qđ de tēpoꝝ ratione cōſcripſimus/breuiter ſuccincteqꝫ pſtrīxerim. Plenius tamē in p̄ſenti ope ſingulorū narrationē apire tentabimus. Incipiet igitur michi ſermo ab ipſo dño ſicut ꝓmiſimus chriſto. Verū qꝛ chriſtianoꝝ res geſtas ſcribere ꝓponimꝰ/ꝓſequēs videt/vti prius vel genꝰ hoc hoīnū vnde ducat exordiū vel q̄d noīs ipſius ꝓtineat ratio/ꝛ cuiꝰ gēs iſta ꝛ populus appellatiōe cenſetur repetētes paulo altius exponamꝰ.

¶ Capitulū primū q̄ deꝰ ꝛ dñs ꝛ creator oīz ac diſpēſator vniuerſorum ipſe ſit ſcōm ea que in lege et ꝓphetis ſcripta ſunt

Situr qm̄ chriſtꝰ duplici ex modo cōſtat/et diuīa in eo paritꝫ atqꝫ hūana natura plenitudinē tenet/caput ī eo diuina ſubſtātia/pedes hūana quā pro nr̄a ſalute ſuſcepit habentꝫ: Et ita demū pfectiꝰ nobis narratio dirigetꝫ:ſi a capite.i.a diuinitatis eiꝰ verbo ſumamus exordiuꝫ.p qđ chriſtianoꝝ (que gēs nouelle appellatōis creditur) antiq̄tas ꝛ nobilitas paritꝫ oſtendētur. ¶ Genus igitur chriſti ꝛ ipſius ſubſtātiā et eius naturā pferre ac pādere nullus ſermo ſufficiet. Siq̄dē etiaꝫ diuinum de eo ita pnūciat oraculū dicēs. Generationē eius q̄s enarrabit? Sed ꝛ alibi celeſtibus nichilominꝰ de eo vocibꝰ ita refertur

Quia nemo nouit filium nisi pater. sed neq; patrē quis nouit nisi filiꝰ. Solus erꝫ go ille qui genuit/nosse dicit filiū pater: z filius patrez. Sine dubio excluſit ceteros ad diſcutiēdā noticiā/qui ad vnū solū paꝫ trē/filii sciētiaz reuocauit. ¶Hic igitur i his voluminibus/q diuino spū ꝓscripta credū tur/lux eterna. z ante mūdi initiū semper fuisse predicat. Sapiētia quoq; substātialis z verbū viuū i principio apud patrez. et deus verbū substitisse narrat. Quis ergo poterit eū qui ante oēm creaturā visibilez atq; inuisibilē semper fuisse. z i initio iaz fuisse ex ipso patre natus. z cū patre sempiternus extitisse describit/sermōe cōprehendere? Quis omniuz celestiū imortaliū diuinarūq; virtutum dñm. z ducē atq; prīcipē celestis milicie. z magni cōsilii angelū. voluntatis paterne efficatiā. quē cū patre oīa que sūt creasse z cōdidisse cōstat. vt verum filiū z vnigenitū/z omnium q̄ creata sunt dñm z regē ac dñatorē/paterna virtute ac potestate cūcta moderantē verbis explicet: nisi q̄ ad itelligētiam plenitudinis eius. ꝓfectiora z mystica diuinoꝝ voluminū informātur eloquia. Joānes deniq; spū dei repletus. In prīcipio inq̄t erat verbum: z verbū erat apud deū. et deꝰ eratverbum. ¶Hoc erat in prīcipio apud deū. Oīa per ipsū facta sunt: z sine ipso factū ē nihil Sed z moyses maximꝰ z vetustissimus ꝓphetaꝝ. multis ante seculis hec eadē ꝓtestatur. cū celitus inspiratus/originē mundi z rerū initia de eo plenius aperiret. conditorē omniū patrē cum filio. mysticis ac sacratis designat eloquiis. Ait nāq;. Et dixit deus. Faciamus hominē ad ymaginē z similitudinē nostrā. Sed z dauid antiquissimꝰ etiā ipse (licet moyse posterior) ꝓphetaꝝ dicit. Verbo dñi celi firmati sūt: z spiritu oris eius oīs virtus eoꝝ. Et alio idez nihilominꝰ designat oraculo de deo dicēs Ipse dixit z facta sunt: ipse mādauit z creata sunt. In quibus euidēter mādatis: pBnam prīs z filii operantis expressit. ¶Cū igitur his z aliis quamplurimis vocibus sparsim ꝑ diuina volumina/creator oīm cum patre filius declarēt/supest vt de his que post cōditionē mundi ꝑ hoīm dispēsatione trāsegit/quāꝝ possumus breuiter pstringamꝰ. ¶Multis quidē z antea pietate preditis viris astitisse: et docuisse que ad cultum diuinū ptinere videbant ostenditur. Sed euidentius z familiariꝰ abrahe atq; eius familie quātum fas erat/deū hominibus innotuisse describitur. et velut p ceptor quidā ac monitor illius extitisse psapie refertur. Deniq; in diuinis oraculis scriptuz est. quia apparuit deus abrahe tā q̄ communis aliquis homo sedēti ad ilicē mambre. At ille exurgens. cū hoīem videret. adorat vt deū/et veneratur vt dñm. Sed et ꝓprie vocis ꝓfessiōe/ꝓsentiā se testatur nō ignorare diuinā dicēs. Dñator domine qui iudicas oēm terram: nōne facies iudiciuz? Que vtiq; oīa nō ad patrē sed ad filium referēda posterioris i carne dispensationis ratio plenius expleta designat. Et idem ꝓphēta dauid dicit de deo. Misit verbū suum z sanauit eos: z liberauit eos de corruptionibus eoꝝ. Sed adhuc euidentius ꝑ moysē/de eo q̄ dñs sit ipe cū domino/diuina testantur eloquia cum dicit. Pluit dominus sup sodomā z gomorrā sulphur z ignē a domino. Eundēq; cuz apparuisset iacob/deuz esse eadē scriptura designat cū diceret ad iacob. Jaz nō vocabitur nomē tuū iacob. sz israel erit nomē tuū/q̄a inualuisti cū deo. Et paulo post dicit. Et vocauit inq̄t iacob nomē loci illiꝰ pfio dei dicēs. Vidi em̄ dñz facie ad faciē. et salua fcā ē aīa mea. Neq; em̄ fas ē de aliquo angeloꝝ vel celestiū virtutū ista sentire. Nullū em̄ illoꝝ/si quādo mortalibꝰ ex celesti prēcipiunt adesse mandato/dñz vel deū diuinus sermo cōmemorat. Hic ēt iesu successori moysi cū adstitisset. pcūctanti q̄s eēt/ responsis euidētissimis designauit dicēs. Prīceps milicie virtutū dñi ego sū. Cūqz his auditis adorasset famulus vt decebat. Solue inq̄t ad eū corrigiā calciamēti tui. Locus em̄ i quo tu stas tra sctā ē. In quo cōsiderāda ē prceptoꝝ similitudo. q̄m nō erat hic aliꝰ ab eo q̄ dixerat ad moysen

de rubro ignis dicēs.ne appropries huc.sol ue calciamēta de pedibus tuis.locꝰ em̄ in quo tu stas terra sctā ē. Et addidit dicēs. Ego sū deꝰ patrū tuoꝝ.deꝰ abrahā.z deus ysaac.z deꝰ iacob.Claruit igit ex his oībꝰ qꝫ verbū dei:z deus z dñs z creator oīm cū pre filius designatꝰ ē. Nūc vero ēt illud videamꝰ quō et sapiētiaz scī substantialit se existere/idē ipe ī diuinis ostēdat oracu/ lis/p salomonē hec de semetipsa sapiētia mpsticis vocibus pdens. Ego sapiētia ī al tissimis habitaui.cōsiliū z sciētiā z sensuz ego inuocaui. Per me reges regnāt.z potē tes p me scribūt iusticiam. Per me pceres magnificant.z tyrāni p me obtinēt terrā. Et post aliquā ta iterū dicit. Dñs creauit me initiū viaꝝ suaꝝ.ī opa sua āte secula fū dauit me ī initio.priusqꝫ terrā faceret anteqꝫ pdirēt fōtes aquaꝝ.priusqꝫ mōtes fūdarē tur.āte oēs āt colles genuit me. Quādo p parabat celos aderā ei:z quādo fumos po nebat fōtes sub celo/cū ipso erā:cui adgau debaz quotidie. Letabar aūt coraz ipo ī oī tpe/quando letabat orbe pfecto. Et quibꝰ oībꝰ fuisse ab initio īmor ante oē qđ dici pōt initiū/ab ipso patre pgenitā sapiētiaz cō stat. Quid aūt cause fuerit qꝫ ñ oībꝰ pas sim sicut nūc/ēt antea īnotuerit.z oēs ad eiꝰ fidē ac sciētiaz peruenerīt:exponemus Nōdū capere poterat pfectā sapiētiā/chri stiqz doctrinā rudis adbuc mūdus:z peri/ cie totius ignarꝰ. Deniqz stati ī initiis cū adbuc ii q primi creati fuerant hoīes ī bea titudīe degerēt/mādato dei negligētia cor rupto/ī bant vitā mortalē z fragilitati ob noxiā deciderūt/ac terre buiꝰ diuīa maledi ctione dānate habitaculū/p paradisi deli/ ciis cōmutauerūt. Jam vero q ex huiusce/ modi genitoribꝰ p orbē terre diffusi sūt:fe rino magis ac beluino ritu oberrantes.ñ vrbes ad societatē.nō mores ad honestatē nō leges ad vite iusticiaz tenuere. Artium vero disciplinarūqz apud eos z totius phi losophie:ne ipsuz quidē nomē habebat.sz agrestes qdē z vagi p dserta nullis sedibꝰ vagabāt. Siqua vero ī ipsis boni semina naturaliter clemētia inoleuerāt pditoris: hec īcultaz īcōdita relinquētes/magis ad vsum malicie(quoniā humani itineris p cliuius vergitur)pferebāt. Ex quo accidit/ vt nefariis sceleribꝰ int semetipsos agen/ tes/nūc corrūperent/nūc ēt iterimerēt ab inuicē:vsquequo pcedēte īmanitate/etiā deuorarent ab alterutro. Hinc ille q mun do sceleris fabulas reliqrūt/theomachie et gigantomachie exorte sūt:donec nefa/ riis ausis vltio diuīa/nūc inundatione di/ luuii/nūc ēt populatione ignei imbris ob/ sisteret/z īmanitatē sceleꝝ/penaꝝ varieta te cōprimeret. Ueꝝ qm̄ creatori suo hu manū genꝰ malicie morbo et contagione corruptū/emendandū videbat potiꝰ qꝫ de lendū/miseratus tūc obscuratas p nequi/ ciā mētes/z tenebris cecitatis obstructas/ ille ipse q in principio erat apud deū deus verbū z sapiētia patris nūc angelorum ac mīstraꝝ virtutū legatiōibus vtit:nūc etiā ineffabili dignatiōe ipse adest/z rarū sicu bi quē dei ac iusticie memorē reperit/diui nis reuelatōibus monitis salubriorib9/ī structione qua deuz decebat/reformare ac reuocare de tenebris humanū nitit genus (nō ī alia qꝫ hoīs specie:qua solū hoies do ceri aliqd z instrui ac iuuari possūt)donec paulati gentē integrā(q hebreoꝝ appella bat)ad sui cultū veneratiōēqz conuertit. Quibꝰ ēt vtpote adhuc rudibꝰ/et cōtagio ne vite prioris infectis.p moysen pphetā/ typosz adumbratiōez diuini cultus/p sab bata qdā mystica z circūcisionē corporis/ altiꝰ aliqd in spū significantē/ceteraqz hu iuscemodi precepta legalia.velut elemēta sacratioris olim future eruditiōis īpressit Que tamē tex cū velut initiū quoddā lu/ minis mundo huic effulsisset:et odoris sui flagrātia mare ac tras lōge lateqz cōples/ set:atqz ex ipsa diuersis ī orbis ptibꝰ/nido rē quēdā/prudētiores quiqz capiētes legis latores/vel philosophi modesta queqz et verecundiora precepta atqz honestatis et iustitie cōscia.auditoribus suis paulatim tradere atqz insinuare cepisset:z agrestes ac feros hoīm mores ad decora atqz hone sta,institituta reuocare:tunc amicicis coire

inter se viros/z cõcordie subire federa do/
cuerũt. Tũc iuuare se inuicẽ hoĩes/z vsuz
rerũ discunt habere cõmunẽ: donec ĩstituti
prudẽtioris/docilis humana mens z socie
tatis adinuicẽ patiens redderetur: vt hu/
iuscemodi ꝓsuetudinis plusione premissa/
apti iam z parati etiã ad diuina fierẽt ĩsti
tuta: patrisqz omniũ dei sciẽtie capaces exi
sterent. ¶ In quo ipse iterum omniũ virtu
tum magister ipse sermo/ac ratio/zverbũ
ac sapientia dei: ipse qui in initio cũ patre
creauerat hominẽ: ipse inquam/humane
quoqz nature assumpta substantia/z spe/
cie forme seruilis indutus/in nullo penit9
ab eo qđ nos sumus differens/tẽpore quo
romani imperii regnuz, nobilius latiusqz
cõsurgere ipse prestiterat/ingressus hunc
mundũ/cõmuni quidẽ nobiscum nascẽdi
aditu/sed nullo auctore patefacto/ea egit
et pertulit/que de eo futura prophete pdi/
xerant. Viri etẽ diuinitus inspirati/ho/
minez qui simul esset deus aduẽtare huic
mundo/z doctorẽ oĩm gentiũ paterne pie
tatis ac religionis futurũ/sacrosãctis ora/
culis cecinerunt. Sedz mortis modũ/quo
de hac vita discederet/vt que rursũ inusita
to more ad viuẽtes repedaret a mortuis/
et post hoc celuz aduret vñ descẽderat/atqz
ad ꝯãa rediret. De quibus quãuis euiden
ter quãplurimi significauerint ꝓphetarũ/
tamen vnius indiciuz/Danielis scilicet/
quantũ breuitatis necessitas indulget ad
hibeam. Dicit ergo de eo ita. Videbam/z
ecce sedes posite erant/z vetustus dierũ se
debat/z vestimenta eius sicut nix alba/et
capillus capitis ei9 sicut lana mũda: thro
n9 eius flamma ignis: rote ei9 ignis adu
rẽs. Fluuius igneus precurrebat ante eũ/
iudiciũ positum est/z libri aperti sunt. Et
post hoc videbam z ecce cũ nubib9 celitan/
quam filius hoĩs veniebat: et puenit vsqz
ad vetustũ dierz: z in cõspectu eius ꝓlatus
est. Et datus est ei prĩcipatus z honoz z re
gnũ: z omnes populi trib9 z lingue ipsi ser
uiunt. Potestas eius potestas eterna que
nõ transiet z regnum eius nõ corrũpetur.
Hec omnia manifestissime de nullo alio
nisi de saluatore nostro qui erat in prĩci/
pio apud deũ deus verbuz/dicta intelligũ
tur. Filius etẽ hominis ꝓpter hoc ꝙ ĩ no
uissimis temporibus in carne natus est di
citur: de quo latius/siquis scire desiderat/ĩ
suis locis assertiões horũ digessim9. ¶ No S
men autẽ hoc quod dixim9 christi/quomõ
etiaz p ꝓphetas olim fuerit adumbratuz/
tempus est edocere. Primus ipse mopses/
volens ostẽdere quid venerationis ĩ se no
men christi z mysterii cõtineret: cũ iuberet
typos z ymagines sacramentoꝝ celestiũ/
sicut ei in monte fuerat ostensum/in lege
describere: cũqz ritũ cõstituendi pontificis
traderet quantũ mortalẽ docere fas erat:
eum (quez supra omnes homines vt esset
honore z meritis decernebat) per vnguẽti
cuiusdã mystica sacramẽta christũ nomi/
nauit. Quo per hoc discerent ii qui p legẽ
instituebanť/quia qui super omnes homi
nes honorez reuerẽtia habendus est/chri
stus nominabať. Sedz idẽ mopses longe
per dei spm̃ prouidens qui sibi prepararet
successor/z prenoscẽs ꝙ is ꝙ post se regnuz
susciperet/maioris sacramẽti minister exi
steret: Jesum cognominauit eũ/qui prius
naue/parentum fuerat appellatione voci/
tatus. Sciens ꝙ in huius vocabuli sacra
mento/maioris cuiusdã glorie rex/ꝙ mor
talis natura recipit ponereť. Jgitur ita p
gemina appellationis indicia/ĩ altero põ
tificatus/ĩ altero regalis forme exprimũ/
tur insignia. Et iesus christus tanꝙ ꝙ rex
et pontifex esset pariter nominať: vt neqz
in alio aliquid qđ ad religionẽ/neqz quod
ad potestatẽ pertinet deesse/populus per
precedentia sacramẽta mystice institutus
agnosceret. Unde z ꝓphete acti diuino spi
tu/simul z ipietatẽ iudeorum/z gentiliuz
in eo preuidebãt salutẽ. Et tale aliqd vn9
ex ipis cui Jeremias nomẽ est precinebat.
Spũs inquit vultus nostri christus domi
nus comprehensus est in corruptionibus
nostris/cui dixim̃us in vmbra tua viuem9
in gentibus. Sed z dauid magnificus va/
tes/hoc de eodem memorat. Quare fre/
muerunt gentes: z populi meditati sũt in

ania. Astiterũt reges terre/z prĩcipes cõue
nerũt in vnum aduersus dñm z aduersus
christũ ei⁹. Et paulo post ait ex psona ipsi⁹
us christi. Dominus dixit ad me fili⁹ me⁹
es tu ego hodie genui te Pete a me et da
bo tibi gentes hereditatẽ tuaz/et possessio
℣ nem tuam terminos terre. ¶ Nõ solũ aũt
pontifices vnguento chrismatis apud he⁹
breos cõsecrabãtur/verũ z reges:qui z ipsi
(qm̃ diuinitatis nutu/per ppbetas sacra
to quodã chrismate delibuti/sortiebantur
sceptra regalia)imaginarii licet/tamẽ ipi
christi appellabant. Quo scilicet etiaz in
ipsis/celestis regis imago ac species serua
retur. Sed z in ppbetarũ ordie iueuimus
nõnullos simili mõ vnguento chrismatis
cõsecratos/ministeriũ diuinis eloquiis p⁹
buisse:z gnaros redditos futuro⁹. Ex qui
bus oĩbus constat q̃ filius dei/verbum ac
sapientia patris/quia verus rex est oĩm se
culorum/et quia verus pontifex est futuro
rũ bono⁹/z quia verus ppbeta est (quippe
qui inspiret et repleat ppbetas)ideo vere
christus noĩatus est. Cui⁹ noĩs p eos quos
supra enumerauimus pontifices z ppbe⁹
tas z reges/typus z imago p̃cesserat. Uer⁹
illi qm̃ vt dixim⁹ ad breue tẽpus vite hui⁹
christi appellabantur ad solam veri christi
imaginẽ conseruandã/quãuis copositiõe
quadam mystica cõsecrati olei/tamẽ hui⁹
que ĩter nos haberi solet materie ac liquo
ris vngebant. Uerus autẽ hic qui de celis
venerat/z cui oĩa q̃ precedebant gesta fue⁹
rant christus non humanis opibus quesi
ta sumit vnguenta:sed nouo ac singulari
modo paterno spũ infusus et vnctus chri⁹
stus efficitur:sicut multis ante seculis de
eo vates Isayas predixerat/ex psona ipsi⁹
christi dicens. Spũs dñi sup me/ppter qd̃
vnxit me/euangelisare pauperibus misit
me/predicare captiuis remissionez z cecis
visum. Hec solũ isayas diuinis hec p̃dixit
oraculis:sed z dauid similiter inspiratus/
testatur de christo dicens ad ipsum christũ
Sedes tua deus ĩ seculũ seculi/virga equi
tatis virga regni tui. Dilexisti iusticiaz et
odisti iniquitatez/propterea vnxit te de⁹/
deus tuus oleo leticie pre cõsortibus tuis.
In quibus verbis primo quidem eum eui
denter deuz designat. Scdo vero p equi⁹
tatis virgã sceptruz in eo regale cõmemo⁹
rat. Post vero etiam qualiter christus effe
ctus sit indicat dicens: q̃ vnctus sit deus a
deo/nõ oleo comuni sed oleo leticie. Hec
sicut participes sui. i. illi qui ĩ imagine pre
cesserant/sed pre participibus suis. Oleuz
vero leticie in sacris volumĩbus ĩtellectu
mystico spũs sanctus designatur. ¶ Sedz J
de pontificatu eius/Idẽ dauid alio ĩ loco
tale aliqd archanis signat eloquiis/tanq̃
ex persona patris de filio pnũciantis. De
ventre inquit ante luciferũ genui te. Jura
uit dominus z nõ penitebit eũ/tu es sacer
dos ineternuz scdm ordinẽ melchisedech. Dñs
Hic aũt melchisedech ĩ diuinis volumĩb⁹ dos fm o
sacerdos fuisse sũmi dei refertur:sed q̃ nõ melch⁹
oleo cõi punctus sit:neq; qui ex successiõe
generis susceperit sacerdotiũ/sicut apd̃ he
breos fieri mos erat. Et ideo scdm ordinẽ
ipsius sacerdos futurus dicitur christus/
qui nõ olei liquore/sed virtute celestis spi
rit⁹ cõsecret. Idcirco deniq; cuz multi apd̃
hebreos oleo ĩ hoc ipsũ solẽniter cõsecrato
uncti sint christi/et siue reges/siue ppbete
siue etiã pontifices p hoc fuerint instituti/
nullus tamẽ ipsor⁹ vel genti vel discipulis
aut sectatoribus ex suo vocabulo nomem
dare potuit/zappellare discipulos christia
nos/nisi hic solus qui verus est christus et
non oleo humano/sed paterno spũ punct⁹
Hic sectator⁹ suorũ populos/z vniuersã p
totum muudũ sui nois gentẽ/ex veri chri
sti vocabulo appellari fecit pbẽni nomine
christianos. ¶ Si igitur vnde gen⁹ ducat
christus requiris/z eius auctorẽ rimaris q̃ L
auctor est omnium:audi quid oracula di⁹
uina per dauid magnificentissimũ patem
ex persona ipsius sũmi patris loquantur:
Sicut et paulo superius memorauimus.
De vẽtre inquit ante lucifer⁹ genui te. Et
quãuis ventris appellatio/in eo qui recte
incorporeus creditur cõuenire minime vi⁹
deatur:tamen tropicis ac mysticis legib⁹
boc est quod indicatur/q̃ non extrinsecus

et alium de substituerit filiuz pater/sed ex semetipso: ac si dici potest de iterioribꝰ suis: vt hoc ipsū sit ille qui natus est/quod ē ille q̄ genuit. et ne adoptionis lege extrīsecus videatur assūptus/sed quantū appellatio pētris intelligi suggerit/salua reuerentia icorporalitatis/itrinsecus editꝰ designetur veritate nature. q̄ vero ait āte luciferū/ante mūdi/z āte totius creature de signat iitiū. ¶ Distictio sane iter verū xp̄z et ymaginarios illos q̄ prius p̄cesserant q̄ habeatur. euidēs in hoc īditiū datur. quod illi priores christi nulli pene/nisi gēti proprie/cogniti sunt. ¶ Huius aūt veri xp̄i non solū nomē/sed z potestas z regnū per oēs nationes et per vniuersū orbez terre diffusum: nō sola cognitiōe vocabuli: sz z diuinitatis cultu ac religionis reuerētia conseratū est. In omni nāq̄z terra tanq̄ verbū et sapiētia patris. tanq̄ deus z dñs xp̄s iesus colit z adorat. sicut diuinū de eo pronūciauit eloq̄um dicēs Quia in noīe iesu oñe genu flectatur/celestiū terrestiū et infernoz. Et oīs lingua p̄fitebitur. qm̄ dñs iesus in gloria est dei patris. Unde nō solū potestas eius et regnū: sed z affectus et amor tātus de eo credētiū mentibus inoleuit: vt etiā aīas ponere pro noīe eiꝰ/z cer uices suas p̄secutoz. gladiis nō morentur obiicere: dūmō sacrosc̄a apud eos noīs eiꝰ fides z reuerētia cōseruetur. ¶ Nec interī nobis necessario narrationē rerū precesserint/quā p̄sequi īstitutius/i quibꝰ ostēdet nomē christi iesu dñi ac saluatoris nostri/nō nouelle appellationis alicuius/aut ex carnali natiuitate/sed a deo ipso originez ducere. Qđ aūt recētis vocabuli christiāorum gens videtur/z ritus obseruātie eiꝰ nuper exortus/quid etiam hec ipsa nouitas īse vetustatis cōtineat ostendemus. Antiquissimuz pre oībus fere gentibus hebreorū genus haberi/puto q̄ nulli videat dubitandū/et q̄ apud ipsā gentē secretioz q̄dam religiōis cultus/z obseruātia diuinis mādata volumīibus cōtineatur. In quibꝰ etiā de nōnullis iustitia/z pietate p̄ditis viris refertur: q̄busdā quidē qui et ante diluuiū fuerūt: aliis aūt z post diluniū. In quibus de noe atq̄z eius filiis: oīq̄z prosapia scribitur/et vsq̄z ab abrahā p̄tēditur/quē parētem gentis hebreoꝝ constat existere. Dēs ergo illos q̄ ab abrahā sursuz versus/vsq̄z ad primū hominē generationis ordine cōscribūtur/etsi nō noīe/rebus tamē et religione christianos fuisse si q̄s dicat/nō michi videtur errare. Cū enī nomē christiani hoc indicet/q̄ xp̄o quis credens p eius doctrinā/fidē/pietatē ac iustitiā teneat. z studiis diuine īhereat sapientie/atq̄z oñe quod ad virtutē p̄tinet exequatur. Si in q̄ hec sunt que a vocabulo christiani noīs indicant̄/z vere eū religionis sectatorē designant: ¶ Hoc erāt etiā illi sancti de quibꝰ supra diximus viri quod christiani nūc eē profitētur. ¶ Neq̄z enī aut corporalis eis inerat circuncisio/aut obseruatio sabbati. sicut nec nobis quidē. aut vlla de ciboruz obseruatione religio. vel cetera que posterioribus per moysen figuraliter magis et mistice obseruāda tradūtur. Cū igitur absq̄z his omnibus obseruationibus fuerīt religiosi illi quoz supra memorauimꝰ viri/secuti autē sint fidē eiꝰ quē nos nūc seq̄mur christi/ quē frequēter apparuisse eis/z docuisse vel nouisse ea que ad fidē z pietatez pertinēt in superioribus approbauimꝰ: quō dubitabit̄ ab illis cepisse/z ab illis eē deducta huiꝰ gentis originē: q̄ z eundē dñz auctorē z ducē vite seq̄bant̄. et in sili religiōis obseruātia p̄sistebāt. Intm̄ deniq̄z hec ī illis p̄missa z p̄formata religio est: vt ne ipso q̄dē noīe (qđ certe solū differētiā facere videt̄) habeātur aliēi. Sz z ipsos iā tūc nō christianos: sz z christos eē appellatos. diuina testant̄ eloq̄a. Dicit̄ enī de illis ex psona dei ad alienigenas gētes. ¶ Nolite tāgere christos meos: z in ppbetis meis nolite malignari. ¶ Hec cū de abrahā: z de illis q̄ per illud tēpus ad dei cultū ptinebāt dicta referātur: euidentissime et luce clarius in ipsis et ante ipsos christianoꝝ genus iā tūc fuisse/et omnem tenuisse pietatis ac religionis obseruantiam designantur: quā nunc per aduentū carnalis presentie

christi per omnes gentes cōmūicatā/et oī
bus īpartitā nationibus constat. Quo sa
pientie pietatisq; thesaurus qui velut in⸗
tra angustū cōclaue prozaris quibusq; cul
toribus tenebatur vniuersuz mundū fidei
ac religiōis profusione ditaret: et quod pri
us piritim prebebatur. nunc simul z subi⸗
to gētibus integris et ppls ac nationib⁹
ingeratur. Quod ita futurū diuīa īspira⸗
tione pspiciens quidā eximius prophetā⸗
rum stupore mētis attonitus/cū admira⸗
tione exclamat et dicit: Quis audiuit ta⸗
lia: et quis locut⁹ est ita? Si peperit terra
in vna die: et si genita est gens de Semel.
Et ita in alio loco de his ipsis. q̄ sermo di
uinus gentez parturiendā esse predixerat
contestatur et dicit. iis autē qui seruiēt mi
chi vocabitur nomē nouū. quod benedicet
super terras. Quod autē ita nouū nomē.
q̄ christianoz vocabulū gentib⁹ datū est?
Nouū autē dicit nomē nuper dispsuz/nō
nuper īuentū. ¶ Uerū et hoc ipsū ita futu
H rū/et hanc benedictionē nominis ac fidei
omnibus esse gētibus largiendā. nequaq̄
diuīa oracula siluerūt. De ipso nāq; abra
ham dū adhuc esset in prepucio cōstitut⁹/
dicit sermo diuinus. Credidit abrahā deo
et reputatū est ei ad iusticiā: et amicus dei
appellatus est. Credidisse ergo refertur ei.
quē apparuisse frequēter/et instruxisse eū
que ad pietatē z religionē pertinēt/supra
edocuimus. Christo scilicet. per quē oīa cō
stare que gesta sunt z gerēda sepe pbatuz
est/A quo etiā ad ipsū abrahā respōsa hu⸗
iusmodi deferūtur. Et benedicētur inquit
in te oēs trib⁹ terre: et iterū. Faciā te in gē
tem magnā et multā. Et benedicent in te
omnes gētes terre. In quo euidēter exprī⸗
mitur/q̄ ille cultus atq; illa fidei gratia:
que tūc abrahe z paucis illis qui ad id tem
poris fide et pietate īlignes erant/cōcede⸗
batur. post modū per oēs gētes ac per oēs
terras/esset benedictionis titulo p diuinaz
gratiā largienda. Certū nāq; est/q̄ sicut il
le credēs ei q̄ sibi apparuit iustificat⁹ est/
z paternis superstitionibus repudiatis ac
spretis/dei ven precepta/fide atq; opibus
executus est/z per hoc ei dicitur: q: benedi
centur in te oēs tribus z gētes terre: Ita z
christiani fide atq; opibus id agūt: vt pat
ne supstitionis errore depulso: sequant de
um quē secutus est abrahā: vt ex simili fi⸗
de eius viuificētur: sicut viuificatus est a⸗
brabam. Quid igit obstat: vt nō vna atq;
eadē religionis obseruātia deputetur ī iis
in quibus vnā atq; eandē fidei atq; opez
esse constitit formaz: et ideo non nouella
neq; pegrina est christianoz religio: et nu
per exorta. Sz si fas est libere iudicare qđ
verū est/prima omniū atq; ab ipsa simul
mūdi origine ac natiuitate descendēs: eo⸗
dem christo deo doctore z institutore iam
inde ab initio speciez formāq; suscipiens.
Et de his quidē ista sufficiant. ¶ Uerum
postea q̄ consequēter ea que historicā nar
rationē debuerant anteire premisim⁹: sup
est iam vt et a corporali presentia dñi z sal
uatoris nostri: et de his que deinceps gesta
sūt: velut itineris nostri aggrediamur ex⸗
ordiū. Ipsū omnipotentē verbi patrē deū
sed et ipsū cuius res geritur iesū christum
dñm ac saluatorē nostrū/celeste dei verbū
adiutoriū z auctorē narrationis nostre p⸗
cibus īnuocantes.

¶ Cap. ii. de tempore natiuitatis cristi se⸗
cundum carnem.

Situr secūdo et quadragesimo īpe⸗
rii cesaris augusti āno ab egipto vero sub
iugata/et Antonii et Cleopatre interitu/
in quem nouissima ptolomeoz apud egy
ptum regna ceciderunt/ Octauo et vicesi
mo anno/dominus et saluator noster ie⸗
sus christus/prima ascriptione census q̄ ⸗
rino syrie presidente/secundū ordinē toti⁹
pphetie que de ipo predicta est/in bethleē
iude oppido nascitur. Huc autē cyrini tē⸗
poribus habitū censuz/etiā Iosephus illu⸗
stris hebreoz historiographus memorat
annectens huic narrationi/etiaz galileoz
hereses hisdem exortā esse tēporibus. De
qua apud nos Lucas in actibus apostolo
lorū meminit his verbis.

¶ Capitulū. iii. de Juda galileo et theoda.

Ost hūc inquit surrexit iudas galile
us in dieb⁹ cōscriptiōis cēsus/z auer
tit pplm post se/sz z ipe piit z oēs q̄ crede/
bāt ei dispsi sūt. De his aūt ipis iosephus
de quo supra dixim⁹/in hystoria sua octa/
uodecio ātiq̄tatū libro hoc modo mēorat.
Cyrinus aūt vir vnus ex cōseusu curie ro/
mane p singulos magistrat⁹/vsqz ad gra
dū ꝓsulat⁹ ascendēs/iter cetera quoqz ho
norabilis cū paucis siriā vēit:a cesare ius
dare gētibus miss⁹:et cēsor simul patrimo
nioꝝ futurus. Et post pauca ait. Judas ve
ro gaulanites vir de ciuitate gamala/sad
ducbū quendā phariseū assumēs/magno
pere videbaī sollicitare plebez:asserēs eis
q̄ ascriptio census/nichil aliud q̄ apertis/
simaz īponeret seruitutem. Simulqz ho:
tabaī gentē suā/ne pderet libertatē. Sz
et in secunda hystoria iudaici belli/de hoc
ipso hic scribit. Quo in tēpore inquit vir q̄
dam galileus iudas noīe ad dissentionem
populos cogebat: pessimū fore eis persua
dēs/si acq̄escerēt soluere tributa romanis
z post deū mortalē suscipent dominatum.
Hec iosephus.

¶ C.x.d herod q̄ ex aliēigēis vēit ad regnū

Er idē tēpus herodes prim⁹ ex alie/
nigenaruz genere ortus/regnuz iu
daice gētis obtinuit. Et in ipso completur
ppbetia quā moyses āte pdixerat. q̄ nō de
ficeret prīceps ex iuda/neqz dux de femori
bus eius/vsqzquo veniret cui repositū est.
De quo etiaz idē pnunciat moyses/q̄ et
A ipse sit expectatio gētiū. Impfect⁹ nanqz
presagū huius pēdebat euētus donec sub
propie gētis prīcipibus regerētur. Qui ī/
cipientes ab ipso moyseo qui hec pdixerat
vsqz ad augusti īperiū pdurarī:quo ītēpo
re primus vt supra dixi herodes externi ge
neris vir/a romanis iudeoꝝ suscepit prīci
patū. Qui herodes (secūdū ea quidē q̄ io/
sephus tradit) ex idumeoꝝ gente paternū
B genus/ex Arabū vero materni sanguinis
originē deducebat. Affricanus autē:qui z
ipse p̄cipuus in hystoriographis habetur/
aiunt (inquit) qui de eo diligētius explora
runt/ati patrē quēdam patrē esse herodis
ascalonite/qui z ipe fuerit Herodis cuius
dam filius tēpli Apollinis editui. Hic an
tipater ab idumeis latronibus captus ad/
modū puer/permāsit cū predonib⁹/pro eo
q̄ pater eius rei familiaris inopia filiū re
dimere nō valeret. Verū puer latronū vi/
ta et moribus institutus/postmodū hirca
no cuidā iudeoꝝ pōtifici familiaris effici/
tur. ex quo nascitur herodes hic:qui salua
toris tēporib⁹ fuit. hec Affricanus.

¶ Cap.v.q̄ herodis tpe īterrupta sit regū
successio scd̄m danielis ppbetiam.

Situr cū in hominē externe gētis iu
deoꝝ deuenisset īperiū/iminebat si/
ne dubio etiā illa ppbeticis predicta voci/
bus expectatio gentiū. Quippe cū defeci/
sent apud eos ab origine ipsius moysei sce
ptra prīcipū regūqz successio. Prius enī
q̄ in captiuitatē Babilonie ducerētur/re/
gnauit apud eos Saul primus: et inde
Dauid. Nam ante reges a iudic ibus re/
gebanī:q ui post moysen z Jesum successo
rem eius/gentis illius tenuerāt prīcipa/
patuz. Post reditū vero de babilonia/non
defuere eis gubernacula disciplinis opti/
mis īstituta. Per pōtifices et enī rerū sū/
ma gerebaī:donec pōpei⁹ z romanoꝝ ma
gistratus adueniēs ierosolimā/vrbē qui/
dem romanis armis oppugnaret et cape/
ret: Sancta vero z sacratissima queqz tem
pli pollueret/ita vt ne ab ipsis quidez ab
ditis/ingressum tēperaret hostilem. Euz
vero qui per auiam successionē per idē tē/
pus regno simul et pōtificio fungebatur/
Aristobolū noīe/ victū cū iberis romā mi
sit: Hircano fratri eius/pontificatū relin
quens: Omnē vero iudeoꝝ gentem ex il/
lo tempore tributariā/romano fecit impe
rio. ¶ Sed Hircano in quē vltimū iudeo
rum gentis pontificatus fuerat deuolu/ B
tus a parthis capto / primus, sicut supra
dixi externi generis vir Herodes per sena
tus consultū Augusto imperante/iudeoꝝ
gentis adipiscitur gubernacula. Sub quo
iminēte iam saluatoris aduentu/etiā sa/
lus gentium et vocatio expectata/secun
dū ea que ppbete predixerāt consecuta est.

Ex quo vtiqz tēpore ĩterrupta ſucceſſiõis ſerie ducũ vel principũ/q̃ de iude femorib⁹ deſcẽdebant/Cõſequẽti rõne ordo quoqz ſacerdotii ab auis et⁹ pauis ĩdeclinabiliter currẽs repẽte cõfunditur. Habes z de his idoneũ teſtẽ ipſũ ioſephũ:q̃ ĩdicat herodẽ poſtq̃ regnũ ſibi iudeoꝝ a romãis ꝓceſſũ ẽ/ nõ iaz ſcõz generis ordinẽ ꝓſtituiſſe põtifices ſed ignobilib⁹ q̃buſqz ſacerdotia pmiſiſſe. Siłia quoqz ĩ ſacerdotib⁹ ordinãdis egiſſe ẽt ſucceſſorẽ eius archelaum refert. Poſtq̃ iudeoꝝ ĩperiũ dicit recepiſſe romanos. Idẽ ipſe ioſephus ĩdicat q̃ etiaz ſacrã veſtẽ põtificiſ ſũmi/herodes occluſã ſub ſignaculo ſuo tenuerit: nec vnq̃ pontificib⁹ vſũ ei⁹ poteſtatẽue pmiſerit. Hoc idẽz ſucceſſor ei⁹ archelaus: Hũc et romani morẽ poſt ipos põtificalis iniurie tenuere. Hec aũt dicta ſint nobis approbare volẽtib⁹ ꝓpitatẽ/ ppbetie:q̃ in aduẽtu dñi noſtri z ſaluatoris ĩpleta ẽ. Sz z apud Danielẽ ꝓphetam euidẽter numer⁹ ſeptimanaꝝ/q̃ vſqz ad chriſtũ ducẽ futur⁹ deſignat ĩpletus eſt De q̃bus in aliis locis expoſuimus. Poſt quaꝝ ſeptimanaꝝ cõſũmationẽ abolẽdũ eſſe chriſma/qđ apud iudeos ſacratiſſimũ ſeruabat/idẽ ppbeta deſignat. Quod qui dẽ manifeſtiſſime eoipſo tpe quo dñs noſter ieſus chriſt⁹ aduenit/pbat ĩpletũ. Hec aũt a nobis pneceſſario relata ad oſtendẽdam veritatẽ tẽpoꝝ teneant.

¶ Cap̃ vi. de diuerſitate gñrationũ a matheo z luca ſcripta z q̃ đ his refert africanus

Erũ qm̃ de generatiõibus xp̃i varie nobis Matheus z Lucas euãgeliſte tradiderunt/z cõtraria ſibi a quãplurimis dicere putant: In quo ẽt nõnulli fideliũ/ veritatis ignorantia/cõmẽta q̃daz p ſuis quiſqz opinatiõibus conant adhibere: ẽt de hoc hyſtoriam q̃ a nobis deducta ẽ in mediũ pferamus. Affricanus cui⁹ ſuperi⁹ fecimus mentiõez/ſcribẽs ad ariſtidẽ que A daz de euangelioꝝ cõſonantia: z de genealogiis q̃ a matheo z luca diuerſe referunt/ ceteroꝝ q̃dẽ opiniones pcul a veritate dei errantes coarguit: Ipſe aũt hyſtoriaz quã cõperera/his ipſis ptulit verbis. Apud gẽtẽ inq̃t iſrael/generationũ noĩa/nũc ſcõm nature nũc ẽt ſcõm legis ordinẽ numerantur. Nature quidez ſucceſſiones habẽtur que ex ſeminis vel ſanguinis veritate deſcendunt. Legis autem quis filius alio generante ſubſtituitur. ſub nomĩe fratris defũcti ſine liberis. Cũ em̃ reſurrectionis int eos ſpes necdũ fuiſſet accepta/p hec reſurrectionis quãdaz imitabant imaginẽ: vti ne nomen generis vitio ſterilitatis aboleret. Cũ ergo huiuſcemõi apud eos generationũ ordines ſeruarẽtur: vt q̃dam ex ipſo germine/q̃dã ex ſubſtitutiõe ab aliis generati aliis filii legis beneficio deputarent/ a ſingulis euangeliſtaꝝ vtriuſqz modi cõmemorata ſucceſſio eſt. Jd ẽ vt alter eoꝝ eum q̃ genuiſſet/alter vero eũ qui quaſi genuiſſe videret exponeret. Et ita fit: vt neutrũ euãgeliũ mẽtiat/dum aliud nature ordinẽ. aliud vero legis exeq̃tur. Recũinctũ nãqz ſibi eſt inuicẽ genus. z illud qđ p Salomonẽ/z illud quod p nathã deducitur/ per legales ſubſtitutiões q̃ fiebant iis qui ſine liberis decedebãt/z p ſecundas nihilominus nuptias/q̃bus vnus atqz idẽ aliis parẽtibus pgenitus/alioꝝ eẽ filius videbatur. Et ita fit: vt vtraqz narratio generationũ vſqz ad ioſeph veriſſimis lineis deducat: diuerſo quidẽ ſed ſatis explorato ordine ſignata. ¶ Ut aũt clarius fiat qđ dicitur/ipſas generationũ cõſequẽtias enarrabimus. A dauid p ſalomonẽ generatio quã dinumerat matheus/ terciũ a fine facit mathã/qui dicitur genuiſſe iacob patrem ioſeph. Per nathan vero de dauid lucas generationum ordinem texens/terciũ nihilominus eiuſdez loci facit melchi. Dicit em̃: ioſeph qui fuit heli/qui fuit melchi Nobis ergo ĩminet oſtẽdere/quõ ioſeph qui dicitur ſcõm matheũ quidem patrem habuiſſe iacob/qui deducitur per ſalomonẽ: ſcõz lucã vero heli qui deducitur per nathan/Utqz iſti ipſi id eſt iacob z heli q̃ erãt duo fratres/habẽtes alius quidẽ mathan ali⁹ ãt melchi pr̃ez/ex diuerſo genere vẽiẽtes/etiam iſti ioſeph aui eẽ videantur. Eſt ergo modus iſte. Mathã z melchi/diuer-

B

sis tēporibus de vna eadēq; vxore esta nomine/singulos filios ꝓcrearūt: quia mathan qui per salomonē descendit/vxorem eam primus acceperat: z relicto vno filio iacob nomine defunctus est. Post cuius obitum (qm̄ lex viduā alii viro non vetat nubere) melchi qui per nathā genꝰ ducit/ cū eēt ex eadē tribu/sed nō ex eodem genere/relictā mathan accepit vxorem: ex qua ipse suscepit filiuz nomine heli. Per quod ex diuerso patꝝ genere efficiunt iacob z heli vterini fratres: quoꝝ alt. i. iacob/fratris heli sine liberis defūcti vxorē ex mādato legis accipiens/genuit ioseph: natura q̄dez germinis suum filiū/ꝓpter quod z scribit Jacob autē genuit ioseph: sc̄dm vero legis ꝓceptuz/heli efficitur filius: cuius iacob (quia frater erat) vxorē ad suscitandū frīs semē acceperat. Et p hoc rata iuenit atqz integra generatio: z ea quā matheus enumerat dicens: Jacob aūt genuit ioseph: et ea quā lucas competēti obseruatione designat dicens: qui putabat esse filiꝰ ioseph/ qui fuit iacob. Qui et ipse subsonāte eadē distinctione/heli esse filius putabat/q̄ fuerat melchi: quia legalē hanc successionē/q̄ velut adoptōe quadā erga defūctos ꝓstat magisq; germinis veritate/cōpetēti satis per hoc designauit indicio: obseruans euāgelista/ne olim i huiusmodi successionibus genuisse aliquez noīaret: per quod digna distictiōe non descendēs/sed ascēdēs
L vsqz/ad adā/z ad ipsū vsqz peruenit dn̄z.
¶ Hec autē nō nobis ad subituz reperta: aut absqz vllis autoribus cōmentata sūt: sed ipi hic saluatoris nostri secundū carnē ꝓpinqui/seu studio tanti seminis demonstrandi/seu edocēdi q̄ sc̄dm veritatē gesta sunt tradiderūt. Addētes ēt hoc: q̄ cū idumei latrones/ascalonitane ciuitati irruentes/z de apollinis tēplo quod muro vrbis adherebat cū ceteris spoliis ēt antipatrez herodis cuiusdam editui filiū captiuū diripuissent: accidisse post modū/vt ad amicicias hircani pontificis antipater peueniret
L unus p̄cipatū/q̄ in quāplurimis iuuisset: defūcto eodē hircano Herodi filio suo a romanis per ambitionē regnū iudee acceperit. Verū hec z ī aliis grecoꝝ hystoriis designant. Sed illō precipue supradicti viri memorie tradiderūt/q̄ per idez tempus oēs hebreoꝝ generatiōes descripte/ī archiuis templi secretioribus habebant. In qbꝰ etiā alienigenaꝝ quoꝝūqz cōtinebant origines: sicut achior ex amanitis/et ruth ex moabitidis: alii etiā ex egypto qui dicunt israelitis eē cōmixti. Vex herodes cū sū mā potestatē teneret/vidēs q̄ huiusc̄emodi generis indicia si permanerēt/obfuscationis sibi plurimū quererent: ignobilitatis sue cōscientia exagitatus: oēs libros i quibus ꝓscriptio generis habebatur/iussit icēdi ꝓistimās se nobilē videri posse: si nouitius eē z aduena israelitici generis nullis conscriptionū fastibus ꝓgeret. Veruz fuere tū pauci diligentes et studiosi viri/q̄ vl̄ descriptos ex pte aliqua huiusc̄emodi libros domi haberēt/vel etiaz mēoriē auite ordiez ꝓsapie retinerēt: Precipue quos de missa a ꝓauis nobilitas ꝓmonebat. Ex q̄bus fuerūt et ii quos pauloante mēoraui/ꝰ/ despoſyneo. i. heriles vel dominici appellati/ꝓpter ꝓpinquitatē generis christi qui z nazarei fuerūt ex vico cochaba iudeorum: quiqz p oēm regionē circūeuntes/ordinē supradicte generationis/partim memoriter/partiz etiā ex dieꝝ libris inquātū erat possibile perdocebant. Quibus ita a nobis inquantū diligentia potuit perscrutatis: euidētissime euangelioꝝ per hoc veritas declaratur. Hec sūt que ab affricano didicimus. Hoc itaqz mō in ioseph patrū generatione deducta/dubitari iaz nō pōt de Maria/quī eiusdē generis atqz eiusdē tribus extiterit. Siquidē sc̄dm legē moysi nō licebat ī diuersas tribus nuptias ꝓmiscerī: sed vni ex eodē populo atqz ex eadez familia innupta ꝓcepit copulari: vt ne p mixtione cōiugii/et iā sors hereditatis deducatur indubium: et de alia tribu contra fas ad aliam transferatur: sed de his satis dictum est.

¶ Capituluz. xii. de nece infantium apud Bethleē z magoꝝ ꝓsentia.

Christo igitur secundū pphetie fidez nato ī bethleē iude/tēporibus supra dicti/herodis de oriētis partibus aduentā tes quidā viri ex magoꝝ gente/percūtant ab herode/vbinam esset rex q̄ nuper natꝰ est iudeorūz: affirmantes vidisse se stellā eius in oriente/q̄ sibi etiā dux itineris erti tisset:cām vero tante pperationis / adorā di ac venerandi nuper editi regis eē. Qui bus ille auditis incredibiliter deterreť/ve rens/ne status sui periclitareť ī perī i Accer sitis ergo legis doctoribus pcūtatur vbinā christū nasci sperarent. Ut vero ex michee oraculis/locus natiuitatis eiꝰ apō bethleē designatus est:vno precepto rex oēs lactā tes pueros nō solū apud bethleē/sed z ī oī bus finibus eius a bimis z infra/scōm tē/ pus qō explorauerat a magis interimi iu bet: si quō etiā iesū cū equeuis possit erti guere. Sed preuenit regis insidias puer ad ductꝰ in egyptū/parētibꝰ de dolo regis an gelo prenūciāte cōmonitis.

¶ Capitulū. viii. de cruciatibus ipsius he/ rodis qui necari iussit infantes.

Erū hec etiā sacris euangelii vocibꝰ edocemur:sed operepreciū est/crude litatis herodis in christūz equeuos eius vi dere mercedē. Statiz nāqz nec mora vlcio in eū diuina cōuertiť/que nō solū presens A inferret exiciū: Uerū z q̄bus post interitā supplicijs eēt cruciādus ostēderet. Lōgū est/si psperitates imperij eius quibus ad illud tempus vsqz pollebat/domesticis re ferā cladibus obscuratas .ignominiā ma trimonii/funera liberorum/ quorum ta/ men ipse extiterit parricida.sororis etiam propinquorūqz omnium/si exequar cla/ des: tragedia magis q̄ hystoria texi vi/ debitur. De quibus tamen si quis scire B vult: iosephus plenius refert. ¶ Igitur cū pro sacrilegio quod in saluatorem cōmise rat/et scelere quod in equeuos eius pege/ rat/vltio eum diuina vrgeret in mortem: quē dederit exitū nō puto idecoꝝ:si ipsius iosephi ī septimodecio libro antiqtatū hec referētis/sermonibꝰ explicemus. Herodē (inquit) porro amarior indies morbꝰ vrge bat/supplicia ꝓmissi dudū sceleris expetēs Lēto nāqz igne extrīsecus ī superficie corpo ris vrebatur/intrīsecus vero vastū conde/ batur incēdiū. Auiditas inexplebilis sem per ierat cibi,nec tñ saciari vnq̄ rabidis i/ citata faucibus valebat īgluuies. Intesti/ na intrīsecus vlceribus obsepta:doloribus quoqz coli q̄ maxime cruciabatur. Hu/ mor liq̄dus et lurid⁹ erga pedes tumidos oberrabat/z ab inferioribus partibus pu/ betenus tumore distētus. Sed z verenda ipsa putredine corrupta/scatere vermibus Spiritus quoqz īcredibilis īflatio/et tēti/ go obscena satis z execrāda. His aūt oīb⁹ doloribus fetor dirior/ vel ex mēbrorū pu tredie/vel ex respiratiōe anhelitus redde/ batur. Ita ex oī parte cruciatib⁹ fesso/nul le sufficere vires ad tolleratiam poterāt Dicebāt ergo ii q̄bus diuinādi peritia est diuinitus has penas ab īperatore deo ob multa eius īpie z crudeliter gesta deposci. Hec q̄dē in supradicta hystoria refert vir de quo paulo āte memorauimꝰ. ¶ Sed in secūdo libro idē hystoriographus silia ni chilominꝰ de eodē scribit hoc modo dicēs. Post hoc vero oñe corpus eius morbꝰ in uadēs/diuerso eū sibimet corruptele gene re vēdicabat. Febris nāqz/vna parte lēta verabat / prurigo ex alia parte itolerabi/ lis p oēm corporis diffusa superficiē. Coli quoqz creberrimus dolor/pedes pubetenꝰ hydropis obsederat tumor. Uerēda corru pta putredie/et scatētia vermibꝰ horrescebāt. Inflatōes etiā tortuosi spūs/et crebra suspiria cōuulsis admodū pducta viscerib⁹ :ita vt diceret a patibus/nō morbi cor poris hec sed diuīe vltionis esse supplicia. Quiqz cū tot morbis etiā feralibꝰ vrgeretur/tamē spē adhuc viuendi gerēs/de me delis atqz remediis cogitabat. Deīqz trā sito iordane aq̄s calidis q̄ apud calleroen sunt vtebať:que etiā potātibꝰ cōmode di/ cūtur. Uisū est autē medicis etiā oleo cali do oñe corpꝰ fouēdū. Cūqz depositus fu/ isset in huiuscemodi fomēto/ita resolutus est oībus mēbris/vt etiā ocli ipsi e suis se dibus soluerentur

¶Capitulum.ix.de crudelitate Herodis quá mortis sue tẽpore perpetrauit.

Eportat' ex inde hiericho:7famulor planctibus ámonitus/vbi desperare cepit: militib9 q̃dẽ q̃nquagenas dragmas diuidi iubet. Ducibus vero 7 amicis suis/ plurimũ pecunie largit'. Ipse aũt furore iã plenus/et ipsi vt ita dicã minitans morti/ fert' ĩ facinus execrabile. Etem̃ ex singulis quibusq3 vicis vel castellis si q̃ nobiliores et primarii erãt viros ex oĩ iudea ad se colligi/7 recludi iubet ĩ loco q̃ dicit' hyppodro/ m9. Accersita tũ sorore sua salome atq3 ei9 viro nomine alexa: Noui inq̃t iudeos de meo interitu gauisuros: sed potero habere lugentes et exequias honorabiles ex/ plangentium multitudine / si volueritis vos meis parere preceptis. Hos omnes quos in custodia haberi iussi totius iudee nobiles viros. statĩ vt ego spiritũ exalaue/ro ĩterficite/in hoc ipm militibus prepara tis: vt oĩs iudea et oĩs dom9 etiaz ĩuita de fleat obitũ meũ. ¶Et post pauca idẽ iose phus ait. Rursuz aũt/nã 7 sibi auiditate 7 tussis cõuultiõe distẽdebatur Cũ ex dolorũ violẽtia iã vite exitũ adesse sẽtiret: malo accepto cultrũ popos cit. Solebat eĩ p se metipsũ purgatũ sic pomũ atq3 ĩcisũ edere. Tũc deĩde circũspectãs ne quis esset q̃ prohiberet/eleuauit in semetipsũ dexterã: ictũq3 librauit. Adhuc idez prosequtur scri/ptor/q̃ paulo ãteq̃ nouissimũ spm̃ redde/ret/terciũ post duos quos ãte necauerat filiũ suũ p̃ceptis ĩpiis iugulasset: atq3 ad vltimã lucem sicut nõ absq3 maximis dolo ribus corporis. ita etiã nec absq3 parricidii piaculis aufugisset. Talis igitur herodis extitit finis: quo digna supplicia scelere qd̃ ĩ bethleẽ erga paruulos gesserat. 7 p insi/dias dñi nr̃i ac saluatoris exact9ẽ.

¶Cap̃.x. de archelai regno post herodem

E successione vero ei9/ historia nos euãgelica pdocet/q̃ postea q̃ per angeluz cõmonitus ioseph/ sublato puero et matre eius de egypto rediit ad terrã iudeam Audiẽs inq̃t euãgelista/qa archelaus regnaret pro herode patre suo/ timuit illo ire. Cõmonit9 aũt in sõnis: abiit in partes galilee. Huic aũt euangelice veritati cõsona scribit etiã supradict9 historiograph9: diligent hoc exequẽs. quõ ex testamẽto herodis pr̃is sui/ adiudicãte ẽt cesare augusto/ regni iudeor9 successor extiterit archelaus: et vt post decẽ ãnos ĩperio deuolut9 sit: vtq3 philippus 7 herodes iunior frater cũ lisania/in tetrarchias diuisum iudee regnum regebant.

¶Capitulũ.xi.q̃ falsa eẽ acta q̃ iudei pferunt ẽt iosephi testimonio ex cõsonatione tempor9 conuincantur.

Dẽ quoq3 ipse hystoriographus in decimooctauo libro refert: duodecio anno tiberii cesaris (qui augusto septez et quĩquaguĩta ãnis pr̃cipatu posito succes serat) põtiũ pilatũ iudee ꝓcurationẽ suscepisse: atq3 inibi per decẽ cõtinuos ãnos vsq3 ad ipsũ prene finẽ tiberii pduravisse. Ex q̃ bus oĩbus figmẽtũ ipudẽs euidẽter arguitur actor9 q̃ recẽti ꝓfecta plasmate aduersus xp̃m dn̄m ꝓferũtur. In q̃bus primo oĩum/ tẽporis ipsius ratio/ coarguit falsitatẽ. Quarto nãq3 cõsulatu tiberii (q̃ cõsulatus septio ãno ĩperii eius fuit) piaculi ĩ saluatorẽ cõmissi tẽpus/ falsa hec acta p scribũt. Quo in tẽpore euidẽter ostendit ne missus q̃dẽ adhuc ad iudee ꝓcuratiõnẽ pilatus/ scd̃m iosephi ꝓbatissimi hysto rici testĩonium. Qui plenissime designat duodecio ãno tiberii cesaris iudee ꝓcurationẽ suscepisse pilatũ. Cõsonãter aũt ĩ his cũ historico euãgelista ꝓcordat: quĩtodecimo dicẽs ãno tiberii cesaris (in quo quartus erat pilati ꝓcurationis ãnus/ cũ etiaz iudee tetrarche haberẽtur herodes 7 lisias philippus) dn̄z 7 saluatorẽ nr̃m iesũ xp̃z 7 fuisse ãnor9 trigĩta: quãdo ad iohãnez baptisand9 aduenit Tũc etei initiũ euãgelice pdicationis instituit.

¶Cap.xii.q̃ a põtifice Anna vsq3 ad Caypha q̃ttuor põtifices fuerit 7 singulis ãnis administrauerint põtificatũ: in quib9 predicatio christi completa est.

Efert aũt eũ diuina scriptura / oñe doctrine sue tẽpus exegisse sub pontificibus anna 7 caipha: quo scilicet ãne põtificat9 tẽpore ĩcipiẽte/ docere cepit: 7 vsq3

ad initiū caiphe ptenderit. Jn quibus spa
ciis vix toti quattuor cōcludūtur anni. Le
galibus porro p̄ceptis/iam p illud tēpus
vi et ābitione cessantibus/nulli q̄ppe pōti
tificat⁹ honor vite vel generis merito red
debatur. Sed romana potestate aliis nūc
A ītē aliis sūma sacerdotii prestabat: ita vt
annuis successionīb⁹ mutarētur. ¶ De
niq3 idē iosephus refert quattuor per ordi
nē vsq3 ad caiphā pōtificatus officio post
annā esse perfunctos/his verbis scribens.
Valerius gratus anna sacerdotio detur/
bato ismahelū pōtificē designauit filium
baffi. Sed z hūc nō multo post abiciēs. ele
zarū ananie pōtificis filiū pōtificatui sub/
rogauit. ¶ Post annū vero etiā hūc arcet of
ficio: z simoni cuidā caiphi filio pōtificat⁹
tradidit mīsteriū: quo nō āpli⁹ z ipe q̄ vni⁹
anni spatio pfuncts iosephum (cui et ca/
pas nomē fuit) accepit successorē. ac p hoc
oē tps q̄ dñs z saluator nr̄ ī tris docuisse
pscribitur/ītra quadrienni tēporis spacia
coartat. Jn quo quattuor iste quas ioseph⁹
memorat successiōes pontificū cuz descri/
buut/vix per ānos singulos mīstrate. ¶ Cō
sonanter igitur secūdū ea que scripsit/cai/
phaz pōtificē anni illius quo saluator pas
sus est/etiaz euangelii scriptura designat.
B ¶ Jgitur dñs z saluator noster non multo
post initiuz p̄dicationis sue/duodecim ex
oībus discipulos assumpsit. Quos et cete
ris sectatoribus suis preferens/speciali/
quodam electionis priuilegio apostolos
noīauit. Cuius nomīs virt⁹/missos indi
dicat. Sed z alios post hos elegit septua/
gintaduos: z ipsos binos per loca et vrbes
ad quas ipe accessurus erat p̄misit.
¶ Ca. xiii. de iohāne baptista testimoniū
Iosephi z q̄ asserit eū iustū fuisse z ob eius
nec ē vindictā in iudeos esse prerogatam

Erū breui interiecto tēpore/iohānes
baptista ab herode filio herodis capi
te pugnit. De quo z in euangeliis quidez
refertur. Cōcordi vero testīonio etiā iose/
phus de hoc scribit: nominati etiaz de he/
rodiade cōmemorās/velut de cōiugio frīs
philippi viuentis violēter abstracta/z su

is ab herode incestis nuptiis sociata/pro/
pria z legitima vxore depulsa: quā herodi/
adez filiaz fuisse dicit arethe regis arabie:
ppter quā etiā iohānē baptistā ab eo ꝯme
morat iteremptū. Bellū quoq3 exortū in/
ter arethā dicit z herodē/tanq̄ ob ignomi
niā filie vindicandaz. Jn quo bello exer/
citū refert herodis extictū. ¶ Hec aūt oīa ac
cidisse/ppter piaculū q̄d ī nece iohīs admi
sit. Jdē quoq3 ioseph⁹ iustissimū sup oēs
iohānē fuisse secūdū euāgelioꝝ fidē/z ab
herode ppter herodiadē capite cesū refert.
¶ Propter quaz etiam/regno eū me morat
esse depulsum atq3 in exiliū apud vienam
gallie vrbē trusum. ¶ Hec ī octauodecmio
antiquitatū libro his ipsis quibus īfra an
notatū est syllabis scribit. Quibus/daz (in
quit) iudeoꝝ videbatur ideo perisse hero/
dis exercitū q̄ ī eū satis iuste vltio diuina
cōmota sit/p̄dicta iohīs/q̄ vocat bapti/
sta: quē puniuit herodes virū valde bonū:
qui precipiebat iudeis virtuti operaz dare
iusticiaz inter se inuicē custodire/et in deū
seruare pietatē/per baptismū in vnū coire
¶ Hoc enī pacto baptismū acceptabile fore:
si nō soluz ad abluenda peccata sumatur:
verū et ad castimoniā corporis atq3 ad aīe
iustitiam purificationēq3 seruetur/ōni/
umq3 pariter ꝓtutū/velut signaculū z cu/
stodia quedam fidelis habeat. Que cum
ab eo precepta huiuscemodi docerentur: at
q3 ad audiēdū eū per plurima multitudo
cōcurreret: verit⁹ herodes ne forte doctrine
eius persuasione populi a suo regno desci
scerent (videbat euī q̄ preceptis ei⁹ ac mo
nitis obedire in oībus plebs esset parata)
melius credidit priusq̄ noui aliquid fieret
anticipare hominē nece: q̄ postmodū tur/
batis rebus/seram penitudinē gerere. Ex
sola igitur suspitione herodis/vinctus ī ca
stellū macherōta adducitur iohēs: ibiq3 ca
pite obtrūcatur. ¶ Hactenus de iohē. Sed et
de saluatore nostro dño in eisdē hystoria/
rū suaꝝ libris idē iosephus ita scribit.
¶ Ca. xiiii. de testimonio iosephi de xp̄o.

Vit autē hisdē temporibus iesus sa
piens vir/si tamen virū eum noīari

fas est:erat enī mirabiliū operuz effector: doctorqz boīm eoz qui libenter que vera sunt audiūt. Et multos quidē iudeorum/ multos etiā ex gentilib⁹ sibi adiūxit. Christus hic erat. ¶Hunc accusatione primorū nostre gentis viroz/cū pilatus in crucem agendū esse decreuisset/nō deseruit eos q ab initio eū dilexerāt. Apparuit enī eis tertio die iterū viuus: secundū q̄ diuinit⁹ ispirati pphete/vel hec vel alia de eo inumera miracula futura esse p̄dixerāt. Sed z i hodiernū diē/christianoz qui ab ipo nūcupati sunt/z nomē pseuerat z genus. ¶Hec cuz ipse hebreoz scriptor olim suis libris inserta/tam de iohāne baptista q̄ etiā de dño z saluatore nostro tradiderit: quod vltra effugium: que excusatio ipudentib⁹ et pfidis remanebit: quo min⁹ de falsitate gestorū que postmodū cōfixerūt/apertissime cōuincantur: Sed de bis ista sufficiant.

¶Apostoloz autē dñi et saluatoris nostri noīa que referantur ex ipsis euangeliis oībus palā est. Septuagīta vero discipuloz vocabula/nusq̄ quidē reperimus scripta. Dicitur tamē vnus ex ipīs esse barnabas Cuius etiā in actib⁹ apostoloz mētio facta est. Sed et paulus nichilominus scribens meminit eius: deniqz ipsū dicūt esse qui cū sosthene et paulo corinthis scribit. Clemēs vero i quarto disputationū libro cephe mentionē facit/de quo paul⁹ dixit. Cū autē venisset cephas antiochiā/i faciē ei restiti. Et dicit eū vnū esse ex septuagintā discipulis/ cognoīe petri apostoli. Sed et mathiam ex ipsis esse dicit/qui pro iuda apostoloz numero subrogatus est. et eū q̄ cū ipso est statut⁹ ad sortē. Thatheū quoqz vnū ex ipsis fuisse tradūt. De quo z hystoriam que ad nos vsqz puenit/exponere necessariū duco. ¶Nam et plures quā septuaginta fuisse discipulos saluatoris īueniesi si obserues ea que paulus indicat dicens post resurrectionē apparuisse dñm primū quidē cephe/postea illis vndecim et post hos āplius quā quīgentis fratribus simul Ex q̄bus quosdā dormisse dicit/plurimos autē adhuc premanere/eo tēpore quo hoc scribebat. ¶Post etiā dicit eū visuz esse iacobo/qui erat vn⁹ ex iis qui fratres saluatoris appellabant. Tum deinde/tanq̄ p̄ter hos duodecim/ad eoz tamē similitudinē essent alii quidā apostoli/sicut et ipse erat paul⁹/addit z dicit. ¶Postea apparuit apostolis omnib⁹. ¶Nouissie autē visus est z mihi. Sed z de bis ista sufficiant.

¶Capitulum .xv. de narratione abagari regis.

Arratio vero quā de thatheo p̄misim⁹ hūc hēt modū. Dñi et saluatoris nr̄i iesu xp̄i diuītas/cū p mirabili vtutis ope per omnē locuz celebraretur: in numeros tam de vicinis q̄ de peregrinis et lōge positis/pro remedioz z cure virtutib⁹ inuitabat/si qui p̄cipue morbi alicuius egritudine laborarent. Unde z rex quidā abgar⁹ nomine/ gentis vltra eufraten posite principatum nobiliter tenēs/morbo quodam corporis irremediabili quantuz inter homines tenēbatur. Qui cū de noīe iesu et de mirabilibus virtutū ei⁹ audisset: supplex ei per epistolam factus erorat missō ī rem homine diutini morbi vinculis quib⁹ tenebatur absolui. Sed ad p̄sens quidā a dño corporis eius cura differtur. Dign⁹ tamē efficitur rescripto eplē saluatoris: In qua simul etiā p̄mittitur ei/q̄ nō multo post desiderii sui cōsequeretur effectum. Deniqz post resurrectionē atqz ascensionem dñi ad celos/thomas apostol⁹ ex cōmonitione diuina/thatheū quendā vnū ex septuaginta discipulis/ad edissenā ciuitatem euangelistam z predicatore verbi dei emittit/simul z que a dño p̄missa fuerant impleturum. ¶Hoc in archiuis publicis edissene ciuitatis in qua tūc supradict⁹ abagarus regnauit/ita descripta reperimus. in his cartis que gesta regis abagari seruata antiquitus cōtinebant. Et vt euidēs dictoz veritas fiat: ipsarū exemplaria epistolarū ex siroz lingua translata ponem⁹ Exemplar epistole scripte a rege abagaro vel toparca ad iesū/et misse hierosolimaz per ananiam cursorem.

¶Ca xvi .de eplā abagari ad dñm iesum.

missa hierosolimā p ānaniā cursorē.

Abagarus vehame filius toparca/ie su saluatori bono qui aparuit in lo/cis hierosolimoꝝ.salutē.Auditū michi est et de te ꝛ de sanitatibus quas facis/q̄ sine medicamentis aut herbis fiāt ista per te.ꝛ q̄ verbo tm̄ cecos facis videre/claudos ambulare/et leprosos mūdas/ꝛ imūdos spiritus ac demonia eicis. Et eos qui longis egritudinibus afflictantur curas ꝛ sanas. Mortuos quoq; suscitas. Quib9 oībus auditis/id statui in aīo meo. vnuꝫ esse de duobus/aut quia tu sis deus ꝛ descēderis de celo vt hec facias/aut q̄ filiꝰ dī sis q̄ hec facis. Propterea ego scribens rogauerim te/vt digneris vsq; ad me fatigari/et egritudinē meā qua iā diu laboro curare. Mā ꝛ illud comperi q̄ iudei murmurāt aduersum te/ et volūt tibi insidiari. Est autē ciuitas michi parua quidem sed honesta.q̄ sufficiat vtriq;. ¶Exēplꝫ rescripti ab iesu per ananiam cursorem ad abagarum toparcam.

¶Cap̄.xvii. exemplum rescripti ab iesu p annaniā cursorē ad abagaꝝ toparcā.

Beatus es qui credidisti in me/cū me ipse nō videris.Scriptū est eī de me. quia hi qui me vident nō credent in me.et qui nō vident me/ipsi credent ꝛ viuēt. De eo aūt q̄ scripsisti michi/vt veniam ad te/ oportet me oīa ppter que missus sum hic explere .et postea q̄ impleuero /recipi me ab eo a quo missus sum.Cū ergo fuero assumptus/mittam tibi aliquē ex discipulis meis/vt curet egritudinē tuā.et vitaꝫ tibi atq; ūs qui tecū sunt prestet. ¶Erat autē bis epistolis/adiunctū etiā hoc/lingua sirorꝫ quod infra scriptum est.Postea vero q̄ iesus assūptus est/misit ei iudas qui et thomas/tatheū vnū ex septuagīta. Qui cum venisset:manebat apud thobiam filium tobie.Ut autē audiuit de eo abagar9: et nūciatū est ei q̄ venisset apostolus iesu secundū qđ ei scripserat: Cūq; cepisset tatheus in virtute dei curare omnē lāguorē ꝛ infirmitatē/ itavt oēs mirarent:Abagar9 cōsideratis mirabilibus q̄ faciebat/recor

datus est q̄ ipse esset de quo sibi iesus scripserat dicens. cū aūt fuero assumptꝰ mittaꝫ tibi aliquē ex discipulis meis/qui egritudinē tuā sanet. Et vocās ad se tobiā apd quē manebat/ait ad eū.Audiui q̄ vir qui dā potēs venit et manet in domo tua: adduc eū ad me. Cūq; rediisset tobias ad tatheū dixit ei. Abagar9 toparca vocauit me ad se/ꝛ dixit michi.vt te ad eū pducā vt cures eū.Et tathe9.Veniā inq̄t qm̄ marie propter ipsū missꝰ sū. Postera igit die tobias mane assūpto tatheo venit ad abagarum. Et cuꝫ fuisset īgressus p̄sentib9 primatib9 suis/stati in īgressu visū est abagaro diuini nescio q̄d splendoris i vultu apostoli tathei. Quod cū vidisset abagar9/adorauit tatheū.Sup quo āmirati sūt oēs q̄ assistebāt regi Ipsi enī nichil hoꝝ videbāt/qꝫ soli abagaro fu erat ostēsū:q̄ et dicere cepit ad tatheū. Vere discipul9 es iesu fili dei:q̄ michi dixerat/mitto tibi aliquē de; discipulis meis/q̄ te curet ꝛ vitā tibi p̄stet. Et tathe9 respōdit.Quia magnifice credidisti ī eū q̄ me misit/,pterea missus suꝫ ad te: Et si p manseris in fide eius ꝛ credulitate:presta būt tibi oīa desideria cordis tui.Tū ꝛ abagarus ad eū. Vsq; a deo inq̄t credidi ei:vt ꝛ iudeos qui eū crucifixerūt/peli si vlla michi a desset tanta exercit9 copia trucidare: et si nō romani regni auctoritas īpediret. Et tatheus ait ad hec. Dn̄s noster voluntatē p̄ris sui īpleuit.Qua īpleta assūptus est rursus ad p̄eꝫ. Dicit ei abagar9.Ego scio ꝛ credo ī eū ꝛ ī patrē ei9.Et thate9 ppt ea inq̄t pono manū meā sup te ī noīe eius Et cū hoc fecisset:stati oī egritudis morbo quo tenebaī absoluit. Mirat9 est abagar9/q̄ sicut ꝓbis audierat de iesu/ita ꝛ rebus et opib9 repit per tatheū discipulū ei9 īpleri/q̄ eū absq; medicamētis ꝛ herbis curaret. ¶Nō solū aūt illū:sed ꝛ abdon quēdā abdie filiū poda gra laborantē/cū se vestigiis ei9 aduolueret/man9 īpositiōe sanauit.multosq; alios ꝓbis illius ciues variis obessos sanauit incōmodis Et sic op3 magna ꝛ admirāda pficiēs p̄dicabat ꝓbū dei. Post hoc aūt abagar9 ait ad tatheū.

Tu inquit cuz virtute dei hoc facis:et nos oēs vidētes miramur. Uerū q̄so te narra mihi de aduētu iesu/quō fact⁹ sit/z devirtute eius in qua faciebat hec que audiui. Et tatheus. Nunc quidem tace ī:verum quia verbum missus suz predicare/crastino congrega mihi oēs ciues tuos/z coraz ipsis predicabo z seminabo ī eis verbū vite:vel aduētus iesu quō fuit/z cur z qua de causa missus est a patre:z de virtutib⁹ operum eius/vel de mysteriis q̄ locutus est in hoc mūdo/z in qua virtute/hoc fecit. Sed et de noua eius predicatiōe/z quod ita parvulus z humilis/z quō ita se humiliauit/z deposita maiestate paruifecit deitatē suā ita vt z in crucē subigeretur/et in infernū descenderet/z dirūpet sepē quam a seculis nemo dirupat z mortuos suscitaret. Qui descendit quidē solus/ascendit autē cum grandi multitudine ad patrē suuz. Jussit ergo abagarus vt mature oēs ciues cōueniret/z audirēt predicationē tathei.z post hoc iussit dari ei aurū et argentum:sed ille nō accepit dicēs:Si nostra dereliquimus quomō accipimus aliena. Necnō inutiliter vt puto a nobis ad verbum ex siroz lingua iterptata:hūc ī nostris libris tenebūt locum.

Explicit liber primus.

Incipit liber secūdus.

q Uecūqz oportuit velut ī principiis ecclesiastice hystorie designari/siue de diuinitate saluatoris/siue de antiq̄tate nostre religionis ac vetustate doctrīe z vt oliz tradita sit christianoz que nouella videtur īstitutio:sed z de aduētu ipsius dñi et saluatoris nostri nuper impleto/ac passionib⁹ cōsumato/de apostoloz quoqz electione/superiore libello quanta potuimus breuitate pstrinximus. Age iaz nunc que etiaz post ascensionem eius cōsecuta sunt videamus. partim diuinaz scriptura rum testimoniis edocētes/partim extrīsecus ex iis que fideliter ī cōmentariis(qui ad memoriam posteritatis inuenti sunt)

comperimus approbātes.

Capitulū primū de vita z īstitutōe apostoloz̄ post ascēsionē christi.

Rimus igitur ī apostolatuz p iuda pditore mathias sorte conscisc̄itur:q̄ erat vnus ex discipulis dñi/sicut supra demonstratum est. Ordinantur aūt z diaconi septē numero/p orationes z manus impositionē apostoloz̄/ministerii viduarū gratia. In quibus stephanus:qui et prim⁹ post dñm statim post ordinationē suaz lapidatur ab iis qui z dñm occiderūt:per qd et noīs sui stephano corona donatur a christo. Tūc deinde iacobū/qui dicebat frater domini/p eo q̄ esset filius ioseph/q̄ christi quasi pater habebatur:quoniāquidem despōsata ei fuerat virgo maria:q̄ priusq̄ cōueniret cū eo/inuēta est in vtero habēs de spiritu sancto/sicut euangelia ptestāt. Hūc inquā ipsum iacobū(qui z iustus cognominatus ē ab antiquis)virtutū merito z insignis vite preuilegio/primū hystorie tradiderūt suscepisse ecclesie q̄ hierosolimis est sedē:sicut clemens ī sexto dispositionuz libro asserit dicēs. Petrus em̄ inq̄t et iacobus z iohānes post assūptionem saluatoris/quāuis ab ipso fuerīt oībus pene prelati:tamē nō sibi vendicant primatus gloriā:sed iacobū qui dicebatur iust⁹/apostoloz̄ episcopū statuūt. Jdē quoqz ipse in septimo eiusdē operis libro addit de īpo etiā hec: Jacobo inquit q̄ dicebatur iustus: et iohāni et petro/post resurrectionez/dīs omnē scientiā tradidit:z ipsis ceteris apostolis:qui apostoli illis septuaginta discipulis tradiderūt:ex quib⁹ vnus eratz barnabas. Duos autez fuisse iacobos cōstat. Unum hunc iustum qui de pinna templi deiectus/fullonis pecte pcussus ē/z morti traditus. Alius autē est itle qui ab herode capite cesus est. Huius ergo iusti Jacobi etiam paulus meminit cum scribit: Aliuz aūt inquit apostoloz̄ vidi neminē:nisi Jacobū fratrē domini. In hoc ergo tempore/etiā tatheus(ō quo supra memorauim⁹) scd̄m dñi preceptū ad regē abagarū miss⁹/ipsū q̄dē egritudie morbi corporalis absol/

uit Uniuersam vero ciuitatē edessenoruz xp̄o dño / fideli satis credulitate sociauit sta vt in ho diernū diē ciuitas illa (quippe que ipsius dñi z saluatoris meruit scripta suscipere) velut speciali quadā xp̄o deuoti
B one dicata sit. ¶ Intēa persecutio prima aduersus ecclesiā dei que hierosolimis facta est sub primo martyre Stephano/oēs discipulos (exceptis duodecim) pervniuersam iudeā samariāqz disp̄sit/seu potiꝰ vt sancta scriptura indicat disseminauit. Ex quibus nōnulli ad fenicē/et vsqz ad cyprū atqz antiochiā deuenerūt: qui gentibus q̄dem credere misteriū fidei nōdū audebāt: iudeis tamē p̄dicabant. Interea saulus adhuc vastabat ecclesiaz/ingrediens domos: et ptrahens viros ac mulieres tradebat in carcerē. Sed philippus qui erat vnꝰ de septē cū Stephano diaconus ordinatꝰ descendit samariā: virtute dñi repletus. et p̄dicabat primus verbū dei samaritane genti. In quo tanta erat diuine gratie effi catia: vt etiā simonē magū suis p̄dicatiōibus cōsternaret: qui per idē temporis/celebris fame apud samaritanoz populos habebatur: ita vt virtus dei magna esse putaretur. Sed is cū vidisset signa et miracula que a ꝑhilippo per diuine gratie potestatem fiebant/obstupefactus z territus cessit: et credere se in xp̄z vsquequo etiā baptismū acciperet simulauit. ¶ Quod reuera mirari dignū est: hodieqz eodē ordie fieri abtis qui velut hereditariā ab illo simulatione secte ipurissime suscep̄rt. q̄qz auctoris sui artibus instituti/ecclesiā fraude qualibet ingressi/lauacruz furant et sancta nr̄a velut alicuius morbi cōtagione cōmaculant. Serpit enī eoz venenatus sermo sicut lupus in gregibꝰ: et occultis verborum morsibꝰ/incautis letale virus infundit: donec noxias eoz latebras/diligētia pastoris inuestigatas educat ad lucē. Sicut et ipse
E Simon/petri industria cōprehensus/penā quam merebat expendit. ¶ Ueruz per dies singulos augescente p̄dicatione verbi diuini/per dei p̄uidentiā ex ethiopie regionibus adest quidā regine gentis illius p̄positus (Qui ꝺ̄ppe est illi natiōi/etiam nūc a feminis regi) tanq̄ vota in hierosolimis redditurus. ¶ Huic philippus resp̄onsis sanctisp̄ūs iussus/primo ex oībus gentibus misteriū fidei z sacramentū baptismi tradit: z relut quasdā eum deo primitias oīm cōsecrat nationū. ¶ Hūc opinio tenet ad patriā terrā regressuz/scientiam dei sūmi/z salutarē dñi nostri p̄scientiaz indigenis gentibus sicut sibi tradita fuerat p̄dicasse. In quo rebus ipis cōpleta est per eum ꝓphetia que dicit: Ethiopia p̄ueniet manus eius deo. Dū hec ita agūtur ꝑaulus vas electionis. nō ex hoībus neqz per hoiem/sed per reuelationē Jesu christi z dei patris qui eū suscitauit a mortuis ī apostolatū vocat/celesti ad se voce ꝺlata ¶ Ca. ii. qualiter tiberius de xp̄o edoctꝰ est a pilato z cōmonitus.

Interea cū per omnē iam locū de resurrectiōe et mirabilibꝰ dñi nr̄i Jesu christi: z de ascensione eius ad celū felix fama loqueret: ac per oīm aures beati huiꝰ rumoris voluereť opinio: z qm̄ antiq̄ moris erat apud romanos/vt puincias iudices: si quid forte noui in iis quas regebant puintias accidisset. vel p̄cipi vel senatui nūciarent/vti ne ex iis que gerebant ignorare aliquid viderent: De resurrectione a mortuis dñi z saluatoris nostri iesu xp̄i/q̄ iam in omnē locū fuerat puulgata/ ꝑilatus tiberio p̄cipi refert: sed et de ceteris mirabilibus eius: Et vt post mortē cū resurrexisset a quāplurimis iaz deus esse crederetur. Tiberius que ꝓpererat/retulit ad senatū. Senatus aūt sp̄reuisse dicitur: p̄o eo q̄ nō sibi p̄iꝰ huiꝰ rei iuditiū fuerit delatū sz auctoritatē suā p̄uenerit vulgi sentētia. Lex enī erat antiq̄tus designata/ne q̄s apud romanos deus haberet/nisi senatus decreto z sentētia cōfirmatus. ¶ Porro aūt p̄overo hoc erat quod agebat: ne diuia virtus hūanis putaret assertoribus indigere Cūqz sc̄dm ea que supra diximꝰ tenuisset senatus: Tiberius tamē tenuit sentētiaz suā: ne q̄d aduersuz doctrinā xp̄i ꝓtrariuz moliret. ¶ Hec tertulianus vir z legū z insti

tutionū romanaꝝ pitissimus/et inter nostros scriptores admodū clarus/in apologetico suo quē aduersū gētes p nostra fide scribit/hoc modo retulit:vt de origīe inquit aliqd retractemus/eiusmodi legū vetus erat decretū: ne quis deus ab īperatore pfecraret/nisi a senatu pbatus:scit marcus emilio de deo suo alburno :facit et hoc ad causā nostrā/q apud vos hūano arbitratu diuinitas pensitat. Et nisi homini deus placuerit/deus nō erit.¶Homo iā do ppicius esse debebit.Tiberius ergo cuius tēpore nomē christianū in seculū intrauit/annūciata sibi ex syria palestinaqz que illic veritatē istius diuinitatis reuelauerāt :retulit ad senatū cū progatiua suffragii sui Senatus que nō ante ipse pbauerat respuit.Cesar in sentētia māsit:cōminato piculū accusatoribꝰ xpianoꝝ:hec tertulianꝰ.
¶Ca.iii.quō in oēm munduz breui tēpore diffusa de christo predicatio est.

Uod pfecto diuina puidētia/ita tūc
A cesaris sensibus īgessit:vt absqz vllo obstaculo in ipsis dūtaxat initiis/euāgelii sermo vsqzquaqz pcurreret.Unde z factū est vt repēte quasi celitus lumē ostēsū/aut radius q̄daz solis erūpēs/totū orbē claritate supni luminis illustraret: vt cōpleret illa pphetia q̄ dixerat/in omnē terrā exiuit sonus eoꝝ/euāgelistaꝝ dūtaxat z apostoloꝝ/et in fines orbis terre verba eorum. Ex quo z per oēs ciuitates ac vicos īmense multitudies velut messiū tēpore frumēta ad areas/ita ad ecclias populi ꝯgregabant. Quicūqz illi a parētibus tradite sibi morbide supstitiōis vinculis tenebant/per doctrinā xpi simul z per virtutū miracula que fieri videbāt/recepta veri dei noticia/tanq̄ a tirānicis dñis liberati/ad vnū verū deū z dñm creatorēqz suū.vetusti penitētes erroris .fideli cū cōfessiōe veniebāt
B ¶Cū igitur passim iaz per oēs etiā gētiliū populos pfusius effunderet diuina dignatio:primus cornelius apud cesareā palestine vrbē maximaz/cū omni domo sua ad fidē xpi petro ministrante p lucit. Jaz inde quāplurimi z alii ex gentibꝰ apud antiochiā ad fidē veniūt/eoꝝ pdicatione pertracti:quos pseditiōe aduersus stephanū cōmota/dissemināt os esse per omnē locū superiꝰ edocuimus.¶Per quos z apud antiochiam florentissima ꝯgregatur ecclesia in qua erant etiam pphetici ordinis viri q̄ plurimi:cum quibꝰ z barnabas z paulus. Quibus oībus pariter in gratia dei z vnanimitate degētibꝰ:ibi primū discipuli velut e perēni fonte sūptovocabulo/appellati sunt christiani. Qua tēpestate agabus quidā vnus ex iis qui aderant pphetis/fame magnā futurā diuinis psagiebat oraculis.¶Paulus vero et barnabas cū mīsterio a fratribus collato quod sanctoꝝ vsibꝰ deseruiret/hierosolimā destinantur.
¶Ca.iiii.q̄admodū post tiberiū gaius cesar regē iudeoꝝ cōstituit agrippam.

¶Nterea tiberius duobꝰ z viginti circiter annis sui prīcipatus exactis/vi uendi finē fecit.¶Post quē gaius īperiū suscepit:et ōtinuo iudeoꝝ prīcipatū tradidit agrippe:simul z philippo ac lisanie tetrarchias cū q̄bus z paulo post herodi eidē pariter cōtulit. Ipsuz vero herodē qui z in nece iobis auctor extiterat/z in passione dñi interfuerat multis excruciatū modis/eterno dānat exilio.sicut iosephus in iis que supa inseruimus scribit.
¶Ca.v.qualit filo p iudeis suscepit legationme ad gayū.

Uius tēporibus Filo insignissimus
scriptoꝝ florebat. qui nō solū in nīa verū z in grecoꝝ philosophia :primus īter primos bēbat¶Hic aūt genere q̄dē a pauis hebreꝰ. Apud alexandriā vero ī oībus claris z nobilibꝰ viris clarior ac nobilior erat In diuinis autē legibus z patriis īstitutis quātus qualisue fuerit:ex iis que nobis libroꝝ suoꝝ tradidit monimētis/oībus clarum est.Quis enim digne valeat explicare: quanta eius in liberalibus litteris fuerit institutio:Quanta in philosophicis:Quantusqz marīe in platonicis z pithagoricis fuerit disciplinis: vtqz omnes et q̄ secum floruerant pene et qui precesserant superarit:¶Hic igit ipse/tēporibus gaii B

Regno

quanta iudeis acciderīt mala/quinqz vo luminibus exponit. Sed et de eiusdez gaii mentis insania cōmemorat:qꝫ intantū superbie elatus sit:vt deū se voluerit appellari. In ipsis autē vbi de iudeoꝝ cladibus refert suā quoqz legationē/quā pro cōtribulibus suis iudeis detulit ad vrbem romaz describit. z qꝫ porans apud gaiū ꝑ patriis legibus:nichil āplius quā irrisionē retulerit domū/imo z pene piculū mortis incurrerit. ¶ Sed z iosephus meminit horū in octauodecimo antiqtatū libro talia quedā scribens. Et quidē cū seditio apud alexandriā fuisset exorta iter iudeos z grecos terni ab vtrisqz partibus legati mittunt ad gaiū. In qbus pro parte grecoꝝ/erat quidaz legatus appion noīe. Qui cū in ceteris qꝫ plurimis insimularet iudeos:tū maxime qꝫ honorē cesari nō deferrēt:vt moris est facere oībus qui romanis fascibus subiacent. ||Si ergo aiebat neqz aras gaio/neqz tēpla cōstituūt/neqz alia huiuscemodi in quibus ei diuini honores a ꝓuincialibꝰ deferunt. Sed soli sunt qui neqz statuas ei decernant/neqz sacramētū nois eius obseruent. Cūqz hec z alia grauiora allegaret appion/per que cōcitari crederet gaiuz Filo qui legationi preerat iudeoꝝ/virī oībus magnificꝰ/alexandri alabarche frater:philosophie nō ignarus/potentissime purgauit obiecta. Sed abiecit eū gaius:z iubet ilico e conspectu suo abscedere: dum iracundia repletus:secū ipse rimat quid i eos cōferat mali. Egressus autē Filo cum iniuria/ait ad iudeos q̄ sibi astabāt. Bono animo nos esse oportet. quibus iratus est gaius. quia necesse est adesse diuinum/vbi humanū cessat auxiliū. ||Hec quidē iosephus. Sed z idem Filo in ipso libro quē de sua legatiōe cōscripsit. sigillatī de oībꝰ que a semet gesta sunt refert. Ex qbus illa sola cōmemorabo:que legētibus euidēter in iudeos diuinā ꝑ piaculis que aduersuz christū ausi sunt indicent vltionē.

¶ Ca. vi. quāta acciderīt iudeis mala post irrogatā christo mortē.

PRimo quidem temporibus tiberii refert in vrbe roma Seianum quendam magni apud imperatorē loci: vniuersam eoꝝ gentē/summo nisu interimere voluisse. In iudea autē pilatū sub quo in saluatorē facinus admissū est/dū tēplū quod in hierosolimis tunc adhuc manebat integrū ꝑphanare tētaret maximis eos perturbationibus agitauisse. Sed z post tiberii occasuz/refert successorē eius cū ceteris quāplurimis. tum etiam iudeoꝝ gēti acerbissimū extitisse: quod presto est etiam ex ipsiꝰ scriptoris sermonibus discere. ¶ Multa quidē erat inquit in gaio īgenii prauitas: qua erga omnes hoīes. tū precipue erga iudeoꝝ gentē ferebatur: z speciali quadam seuitia loca eoꝝ que in diuinis habēt supplicationibus cōsecrata. incipiens ab alexandria diripi et cōtra religionē morēqz gentis ꝑphanari iubet statuis suis z signis atqz imaginibus ea replēs. Templū quoqz sancte ciuitatis/quod solum manebat totius ꝑphane contagionis intactū. et a maioribus perdurauerat asilum. cōmutare ītemplum ꝑprii nominis ausus est: vt edes iouis nobilissī noui dei gaii vocaret. Sz z alia asin nūeras clades. et vltra oēs tragicos luctus apud alexandriam iudeis irrogatas esse sub gaio. in secundo operis sui de virtutibus libro vir memoratus exequit.

¶ Nec non et iosephus cōsona huic de pilati temporibus scribens/pro piaculis saluatoris que vniuerse genti acciderint mala/audi vt etiam ipse in secundo iudaici belli defleat libro. Is autem ait qui missus est in iudeam a tiberio ꝓcurator pilatus/noctu velatas hierosolimam ītroferri imagīes cesaris iubet ac statui. Quod vbi dies exortus est: magnam perturbationem iudeorum populis excitauit stupentibus et perturbatis ad nouam faciem rerū. Conciebant nanqz ex hoc qꝫ spernerent et conculcarentur iam leges sue/z omnia instituta maiorum: quibus nichil tale haberi ītra mēia vrbis illiꝰ fas erat. Sz hoc est nimiruz in quo eos īpie confessiōis sue velox vindicta dānauit ꝑ eo qꝫ scdz euāgelii relationē/sil' gēs ꝓclamauit vniuersa/nō

B

habemus regem nisi cesarem. ¶Tum dei de idem scriptor aliā quoqz in eos delatā cōmemorat vltionē dicēs. ℙost hoc autez etiam alia in eo accidit pturbatio: p eo q̄ sacrū erariū (qđ apud eos patria līgua chorbonas appellat) contra fas in vsus cō munes publici aqueductus p̄rogari vide rent: qui a trecētis stadiis deducebat. ℙro quo nimia indignatione popul⁹ cōmoue batur. Cūqz adesset pilatus hierosolimis: audent adire eū/z clamorib⁹ fatigare. At ille qui p̄ueiderat seditionē futurā/mili tes habitu plebeio obtectis armis/multi tudini īmiscuit: p̄cepto eis dato vti ne gla diis in sedicios⁹ sz fustibus vterent. Jgit vbi tempus fuit/signo de tribunalib⁹ da to/cedi prosterniqz ceperūt. ℕōnulli/ver berantiū vulnerib⁹/plurimi aūt duz in fu gam conferti prorūt/propria constipatio ne perculsi perire. ℝeliqui vero dispersi/z suorū funeribus deterriti/vim laboris silē tio repressere. Multas preterea clades in hierosolimis eis obuenisse dū nouis sp re/ b⁹ seditios⁹ studēt idē scriptor expōit: ostē dens q̄ ex admissi sacrilegii tempore/nūq̄ bella mortesqz cessarūt: vsquequo vltimū z exiciabile maluz temporibus vespasiani eos obsidione inclusit.

¶Capitulum.vii. vt pilatus sibi mortem conscinit.

Situr iudeos pro cōmisso scelere vl tio diuina dānabat. Sed z ipse pila tus qui ī saluatorē iniqui iudicis functus officio est/isdē temporib⁹ gaii/tantis ac ta libus malorz cladibus cruciat⁹ est: vt ppria se manu transuerberās/nephariam vitaz vi abiecisse referat. ℕec em̄ poterat tanti piaculi minister impunitus euadere sicut ī hystoriis grecorz reperimus. eorz dūtaxat qui olimpiadas scribūt z ānales rez gesta rū libros ad posteritatis memoriā cōdunt

¶Capitulū.viii. de fame tēporib⁹ claudii.

Ten̄ gaio quattuor annis nec inte gris principatu ministrato/claudi us īperator succedit. sub quo fames satis dira vniuersuz orbē obtinuit. hoc tn̄ ita fu turum/lōge ante nostri ppbetie p̄dixerāt. sicut in actibus apostolorz refertur agabū quendā ppbetā famē magnaz futurā sub īperatore claudio denūciasse. Verū lucas qui hec de agabo refert/cōiūgit etiā hoc: q̄ per paulū z barnabā/fratres q̄ erāt antio chie/pro viribus pnusquisqz sū ptū miserit sanctis habitantibus hierosolimā: et post hoc addit dicens.

¶Capitulū.ix. đ martirio iacobi apostoli

℣ illo aūt tempore sine dubio tēpus quod sub claudio fuit cū fames erat designās. misit inquit herodes rex manus vt affligeret aliquos de ecclesia: z īterfecit iacobum fratrē iohānis gladio. de hoc aūt iacobo clemēs alexādrinus etiaz quandā hystoriā dignā memoria in septimo dispu tationum suarz libro scribit/perlatā ad se vsqz ex traditione maiorz: Q̄nquidem inquit z is qui obtulerat eū iudici ad mar tiriū/iacobuz scalz/motus etiā ipse cōfess⁹ est se esse christianū. ducti sūt inquit ambo pariter ad supplicīū: et cū ducerent/in via rogauit iacobum dari sibi remissionē. at il le parūper đliberās/pax tibi inqt/z oscula t⁹ ē cū. Et ita ambo simul capite plexi sūt.

¶Cap.x. vt agrippa z herodes apostolos p̄secuti diuinā ꝓtinuo sēserūt vindictaz.

Ed tūc inquit vt ait scriptura diuina videns herodes q̄ de iacobi nece gra tū ēēt iudeis/addidit adhuc/z petrū cōpre hendit ī carcerē: sine dubio ipm etiā punire vo lēs/nisi diuinū affuisset auxiliū. quo āgel⁹ noctu ei assistens/mirabiliter eū vinculorz nexibus absoluit/z ad ministeriū predica tionis ire liberū iussit. z cū petro quidē hec gesta sunt: ℝegis vero facinus ī aposto los perpetratū/dilationē nō patit vltiōis: sed continuo vinder adest diuinitus dex tera. sicut hystoria in apostolorū actibus cōscripta nos edocet. Cū inquit cesareā de scendisset herodes/z in die solēni preclara veste regia indut⁹ pro tribunali consedisz ac de sublimi cōcionaret ad pplm: cūqz po pul⁹ acclamaret ei dei voces z nō hois: sta tim inquit pcussit eū angelus dñi/eo q̄ nō dederit gloriā deo. Et scatēs vermib⁹ expi rauit.

¶Miraclo aūt dignū ē/tātā ꝑsonā

ſtam ſcripturaꝝ diuinaꝝ cū hyſtoriogra-
pho gētis illi⁹ ꝺprehēdi: ipe etenī ioſeph⁹
de eiſdē cōmemoratās ī nonodecīo libro an
tiq̄tatū iis q̄b⁹ifra ſcriptū.ē.hec ſermonib⁹
refert. Tercīū inq̄t ānū ipenii toti⁹iudee ex
pleuerat/cū forte ceſareā q̄ pri⁹ ꝓrgoſtra-
tonis vocabaꝫ/aduenit. Vbi cuꝝ ī honorē
ceſaris ſpectacula ciuib⁹ ederet/votiuo vt
videbaꝫ ſalutis ceſaris die: Cūqꝝ illuc to
ti⁹ prouīcie viri honore ꝛ facultatib⁹ p̄diti
cōueniſſent:ſcḋo ſpectaculoꝝ die indutus
veſte fulgenti/ex auro argentoqꝝ mirabi
liter cōtexta/icipiēte die ꝓcedit ad theatrū.
vbi cuꝝ primos ſolis radios argētee veſtis
gremio ſuſcepiſſet:repercuſſo ſplēdore/du
plicatā ſpectātib⁹lucē fulgor metallivibrā
tis effudit:vt ītuētib⁹ pſtringeret aciē ter
roris aſpect⁹.Et p hoc pl⁹ aliquid de eo q̄ꝑ
humane nature ē cū artifex arrogātia mē
tiret:Jlico adulātis vulgi cōcrepāt voces/
honorē ſonantes/ſed exitiuꝝ ferentes.Et
hinc atqꝝ illic ab eis cōclamantib⁹de⁹ cō-
pellaꝫ/vtqꝝ fieret ꝓpiti⁹ ſupplicit exoraꝫ:
dicētib⁹populis nūc vſqꝝ vt boīeꝝ te timui
mus:ſed ex hoc iaꝝ ſupra humanaꝝ te eſſe
naturaꝝ fatemur. Sꝫ rex acclamationem
cōtra fas habitaꝝ nō repreſſit:nec ipietatē
illicite adulationis exhorruit:donec reſpi-
ciēs paulopoſt īminentē atqꝝ iſiſtentē ca
piti ſuo videret angelū:eūqꝝ ſenſit ꝓtinuo
exitii ſui miniſtrū/quē pri⁹nouerat ꝓuiſo
rem bonoꝝ.Et ecce repēte cruciatus eū ex
dolore īcredibili pētris atqꝝ iflatione corri
puit. Reſpicienſqꝝ ad amicos/en inq̄t ille
ego de⁹peſter/ecce propellor ꝛ cōfeſti detur
bor ex vita.Quoniāquidē diuina virt⁹nu
per collatas ī me falſas arguit voces:et q̄
modo īmortalis dicebar a vobis:preceps
iaꝝ iāqꝝ rapior ī mortē.Sed ſuſcipiēda eſt
ſentēcia quam de⁹ſtatuit. Maꝝ ꝛ vixi mus
baud ꝓtēnendi:ꝛ lōgeuitatē q̄ beata puta
taꝫ expleuim⁹.Et cū hoc dixiſſet vi doloris
vehemētius agitat⁹/īſtanter ad palatiuꝝ
reportaꝫ ¶ Cūqꝝ diuulgatū eēt eū ꝓpe diē
morituꝝ/ingēs multitudo toti⁹ etatis et
ſexus conueniēs/more patrio ſupra cilicia
ſtrati/omnipotēti ḋo pro regis īcolumita-
te ſupplicabant. Omnis aūt dom⁹ regia
planctibus ꝛ gemitibus ꝑſonabat.Cū in-
terim rex ipſe ī excelſo ſolario recubans/ꝛ
deorſū reſpiciēs/ac pronos ꝓſtratoſqꝝ oēs
cuꝝ fletib⁹ puidens/nec ipe q̄dē tēperabat
a lachrimis. Verū cōtinuis quinqꝝ diebus
ventris doloribus cruciatus/vitaꝝ violen
ter abrupit/quīquageſimū etatis ꝛ quartū
agens annū/ Regni vero ſeptimū. Quat
tuor etenī ſub gaio ceſare annis regnaue-
rat: Philippi tetrarchiaꝝ tribus annis ob
tinēs/quarto aūt ēt herodis ſibi adiūgēs
trib⁹ reliquis annis ſub claudio ceſare ex-
actis. ¶ Cū ī ceteris quamplurimis ioſe-
phū/tū in bis taꝫ integre diuine ſcripture
cōcordare valde miratus ſuꝝ.q̄vero videt
in ſolo regis vocabulo variare.cū et tēpus
et actus ꝛ res eundē oſtendat fuiſſe:poſſi-
bile eſt ſicut ī aliis quāplurimis iudeorꝝ
nominibus īuenimus, etiaꝝ hunc duplici
vocabulo nūcupatuꝝ.Quoꝝ altero lucas
noſter/altero vſus ſit ioſephus. Verū qm̄
rurſuꝝ lucas ī actibus apoſtoloꝝ introdu
cit gamalielū cū de apoſtolis ī iudeoꝝ cō-
ſenſu deliberatio fieret hoc ipſo tēpore di-
centē:quia ſurrexit theodas quidaꝝ/dicēs
ſe eſſe magnū quendaꝝ.qui deſtructus ē.ꝛ
oēs q̄ ſequebantur eū diſſoluti ſunt: Age
etiaꝝ de hoc quod ioſephus in hoc eodē li
bro ſcripſerit proferamus.

¶ Cap.xi.de theoda q̄ depranauerat ppl̄ꝝ

f Ado inquit iudeaꝝ ꝓcurante/decep
tor quidaꝝ magus theodas noīe/p
ſuadet populi multitudinē ſublatis pro-
priis facultatib⁹ vbe excedere/ꝛ ripas ior
danis fluminis obſidere Dicebat autē ſe
etiam prophetaꝝ eſſe/et poſſe verbi ſui pre
cepto fluuii fluenta dirimere/ꝛ facilem ſe
ctatorib⁹ ſuis fluminis trāſitū dare. Que
cū diceret:multos decepit. Fadus vero nō
in longū vecordie eius idulſit.ſed emittit
equitū turmam:q̄ ex improuiſo irruens
ſup eos/quamplurimos q̄dez pemit:mul
tos tamē ꝛ viuos cepit. Jpſius aūt theode
caput deſectū hieroſolimam reportauit.

¶ Capitulū.xii.de helena regina adyabe
norum.

Ost hoc idem scriptor etiaz de fame que sub claudio facta est hoc modo memorat ¶Post idem tempus inqt fames magna obsederat etiã iudeã. Qua tẽpestate regina noie helena/multis pecuniis cõparatũ frumentũ de egypto z hierosolimã delatũ indigẽtib⁹ ministrabat. Quid tam consonãs tanqz cõcordans/q̃ hec sũt cũ illis que i actibus apostolorũ scribũtur vbi dicitur/quia discipuli qui erãt anthiochie/put potuit vnusquiqz/miserunt i ministeriũ sanctis habitantibus i iudea/deferendũ p manus barnabe z pauli/ac presbyteros dispensandũ. ¶Helene vero cuius hystoriographus intulit mentionẽ/etiã nũc extat sepulcrũ nobile p portis hierosolimorũ. ¶Regnasse autez apud adabenorum gentẽ refertur.

¶Capitulũ.xiii.de symone mago.

¶Interea cũ fides domini z saluatoris nostri iesu christi ꝓoim cresceret mentes:z p dies singulos religionis ꝓpagarent augmẽta:nequaq̃ quiescit hostis salutis humane:sed vbẽ maximam q̃ est caput oĩm preuenit:z symonẽ illuc de quo in superioribus diximus euocat: cui⁹ nefariis artibus amminicula ipe maiora suppeditans/ plurimos vrbis illius ciues in erroris eius pinda coniecit. Designat hec vir in scriptoribus nobilis/nõ multo post apostolorum tẽpus exortus: iustinus. de quo suis i locis quod cõpetit assignabim⁹ ¶Hic igitur in apologetico quẽ ꝓ fide nr̃a ad imperatorẽ antoniũ scripsit/de his hoc modo refert. Et post ascẽsionẽ inquit dñi ad celũ.instigabant demones quosdã hominũ:qui dicerẽt se esse deos:quos nos fugauimus. Simon deniqz quidã samaritanus/de vico qui dicit gytthon/sub claudio cesare magicis artibus z ope demonũ sub leuatus:i vrbe vestra que regnũ oĩm tenet q̃plurimis per fallacias deceptis :deus decretus est:z simulachri apud vos quasi de⁹ honore donat⁹est i flũine tiberis iter duos pontes collocati. ¶Habetis etiaz titulũ latinis litteris scriptũ. Simoni deo sãcto:quẽ et oẽs pene samarite/nõ nulli etiaz ex ceteris gentib⁹ tanq̃ sũmũ deũ z adorant z cõfitent. Sed z selenen quandaz erroris ei⁹ ac deceptionis comitez/q̃ prius i pstibulo steterat apud tyrum vrbez fenicis/cũ ipso velut primã quandaz mentẽ cõsecrauerũt ¶Hec quidẽ iustin⁹. ¶Cõsona vero huic ẽt hireneus scribit i primo aduersus hereses libro. In quo vel quis ipse fuerit symõ/vel q̃ impura eius opera atqz doctrina pleni⁹ refert. Que multũ ẽ vt his iseramus:cũ liceat volẽtib⁹ ea scire p singula/ex ipsis supradicti hirenei libris/vel ð hoc/pl̃ ceteris auctoribus diuersarũ hereseon/z de venenatis eoꝝ dogmatibus dilegẽtius noscere ¶Caput igit̃ totiꝰ prauitatis z principiũ oĩs heresis a symone cepisse accepim⁹ Ex quo vsqz in hodiernũ sectatores ei⁹simulantes adire se purissimam christianoꝝ philosophiã:quaz vidẽt apud oẽs p castitate vite etiãstituti sanctitate mirabilẽ: superstitionis idoloꝝ quaz deserere vident̃/rursũ vinculis innectunt̃:colẽtes ac venerãtes picturam z imaginẽ symonis:z illi⁹ quaz ei sceleris ac turpitudinis extitisse sociaz dirim⁹ selenen. ¶His incẽsos odores offerũt/his sacrificiaz libamina impura delibãt. Sed eoꝝ adhuc nequiora z execrabiliora cõmittunt. Aiunt eñ esse quedaz apud se ineffabilia:que cũ primo quis audierit:mente excedat:et eoꝝ quasi virtute perculsus/velut attonitus maneat/z vsqz ad dementiam veniat. Que cũ ita sint:aiunt impossibile esse.vel scripture ea tradi.vel ore ac labiis proferri. ¶Hec q̃ audit ꝓ veneratione ita se habere rez credit. ¶Porro aũt vere illa huiuscemodi sũt:que ꝓ impuritate z obscenitate sui/castis z pudicis auribus execrabilia/et penit⁹ horrescẽda ducant̃ Quicqd eñ illud est turpe z impurũ/quod excogitari a quoquã potest omni hoc ipuri⁹ esse illud traditur/quod inquinatissime huius heresis mysteriũ tectũ apud se seruari pol licentur archanum. Infelicibus p hec mulierculis/z peccatis(vt ait apostolus)oneratis/detestabiliter illudentes. ¶Hunc igitur talium maloꝝ patrẽ z auctorẽ per idẽ tempus symonẽ ex apparitorũ suoꝝ numero

dyabolus ſuſcitans/ad vrbē maximaz ire cōpulit romam:vt ibi potētiſſimis athletis dñi ac ſaluatoris noſtri ieſu chriſti apoſtolis/in hoc ipſum ab eo ſubrogatis obſiſteret. Sed diuina virtus z gratia ī mario precipue certamīe nūq; deſerit ſuos. Que incenſā maligni flammaz tota celeritate reſtinguit/z omnē altitudinem deſtruit/ extollentē ſe aduerſū ſcientiam dei. ¶Propt quod neqz ſimon neqz alius quis cōgreſſ9 tunc aduerſus apoſtolos dñi/potuit obtinere:quia veritatis lux z verbi diuini claritas/que ob ſalutē hominuz nuper obfulſerat/p apoſtolos ſuos totius mēdatii diſcuſſa caligine/de humanis mentib9 ignorantie tenebras effugabat. Deniqz ſupra dictus magus veri luminis fulgore pcuſſ9 cecitatē cōtinuo male ſane mētis incurrit Quippe qui iam prius in iudea p apoſtolum petrum de iis que gerebat ſceleribus confutatus/tranſmarinā aggreſſus ē fugam:z ab oriente ad occidentē vſqz ptendit:nuſq; ſibi vitaz niſi ī fuge ſubſidio ſperans. Js igitur vrbem romam ingreſſus/ vtens adminiculo aſſiſtentis ſibi z adherentis demoniace virtutis/quam paredrū vocant/breui tempore intantum malorum venit precipiciū vt etiā ſimulachri a ciuib9 romanis/tanq; deus honore potiretur.

¶Capitulū.xiiii.de predicatione apoſtoli petri apud vrbē romam.

Ed nō in longū pmanet fraude que ſita diuinitas:ptinuo namqz in ipis claudii tēporibus/clementia diuine prouidentie/probatiſſimū omniuz apoſtoloru/ et maximū fidei magnificentia z virtutis merito/primorum principē petrū ad vrbē romam velut aduerſum humani generis cōmunē pernicie repugnatum deducit:ducem|quendam z magiſtrū milicie ſue ſcie tez diuina prelia gerere/z virtutum caſtra ductare. Jſte aduenies ex orietis partibus vt celeſtis quidā negociator/mercimonia diuini luminis ſi qs velit cōparare/paratꝰ aduexit:z ſalutaris predicatiōis verbo/primus in vrbe roma euangelii ſui clauibus/ ianuam regni celeſtis aperuit.

¶Cap.xv.de euangelio ſcō m marcū.

Bitur cū romane vrbi claꝝ verbi dei lumez fuiſſet exortū:ſymonis qdem tenebre cū ſuo auctore reſticte ſūt. Sermo autē veritatis z lucis qui p petrū pdicabatur/vniuerſoꝝ mentes placido illuſtrauit auditu:ita vt quotidie audiētib9 eū nulla vnq; ſacietas fieret. vnde neqz auditio eis ſola ſuffecit/ſed marcū diſcipulū ei9 oībus precibus exorant:vt ea que verbo predicabat/ad perpetuā eoꝝ cōmōitionē habēdā ſcripture traderet:quo domi foriſqz in huiuſcemodi verbi meditationib9 pmanerēt ¶Nec pri9 ab obſecrando deſiſtunt/q; quod orauerāt īpetrarēt. Et hec fuit cauſa ſcribendi qđ ſcōm marcū dicit euangelii. ¶Petrus vero vt p ſpm̄ ſanctū religioſo ſe ſpoliatuz cōperit furto/delectatus eſt:fidem eoꝝ per hec deuotionē cōſiderans:factūqz cōfirmauit.z in perpetuū legendā ſcriptura ecclēſiis tradidit. Clemēs ī.6.diſputatiōnuz libro.hec ita geſta eē deſcribit.cuiqz ſimile dat teſtioniū hierapolites epūs noīe papias/qui et hoc dicit:q; petrus in prima epiſtola ſua quaz de vrbe roma ſcribit/memorat marci: In qua tropice romam babiloniā nominauerit cuz dicit ſalutat vos ea que ī babilone electa eſt eccleſia/z marcus filius meus

¶Capitulū.xvi.vt prius marcus p egyptum chriſti noticiā predicauit.

Unc autez marcū tradūt primū ad egyptū perrexiſſe:atqz inibi euangelium qđ ipſe conſcripſerat predicaſſe.z ipz primū eccleſiam apud alexandriam conſtituiſſe. Tanta autē refertur multitudo credentium virorum ac mulieꝝ primo ingreſſu exemplo ſobrietatis eius z continentie cōgregata:vt etiam conuerſatio eorum q̄ per ipſum crediderant/z vita totius abſtinētie/acfrugi eoꝝ ſobriaqz cōuiuia/librorum memorie mandarētur a viro diſertiſſimo filone:quem ſermo tenet temporib9 claudii imperatoris romam veniſſe z petrum apoſtolum vidiſſe:atqz eius adheſiſſe colloquiis verbum dei predicantis.

Quod vale eſt veriſimile:q; z ſcripturam

ista quam dixim⁹/posteriorib⁹ ab eo tē/
poribus constat cōpositā esse: In qua eui/
dentissime oia ecclesie instituta ꝓplectitur
que z tūc tradita sunt:z in hodiernū seruā
tur a nobis. Sed z abstinētiū vitas eorūz
dūtaxat qui nūc in ecclesiis z monasteriis
degūt describit ad liqdū. Unde plane ma/
nifestissime ꝓditur/ nō solū sciens que no
stra sunt sed zamplectens. Quippe qui di
uinis laudibus extulit sui tēporis apostoli
cos viros exhebreoꝝ ꝙtū itelligi datur pre
cipue genere credētes:qm̄quidē cōstat ꝙ ii
qui sub apostolis ex israelitis credebāt: Ju
daicis adhuc institutiōib⁹ z legis obserua
tionibus inherebant.

¶ Ca.xvii.qualia de abstinētib⁹ apud egi
ptum filo scribit.

Jc igit describēs hec in libello quē de
vita theorica vel supplicuz articula/
A uit/nichil oīno vel de ꝓprio vel extrinsec⁹
addidit.sed primo oīm viros ipos cultores
et femīas cum ipsis ait cultrices appella/
ri. Causam vero huius vocabuli/vel ex eo
ductaz: ꝙ cōuenientiū ad se aīas tanꝙ ru
des z aggrestes excolerent: vel ꝙ erga dei
cultū pura z integra cōscientia ꝓdurarent
quod nomē siue ipe ipositum primis illis ex
ipsorum actibus colligēs:siue vero in ini/
ciis ita appellabant qui scōm euangeliuz
viuebant anteꝙ christianoꝝ appellatio ꝓ
omnem locū diffunderet itereſt:dummō
ex ipsis rebus nomē ad quos ptineat com
probet. Dicit ergo primo oīm ꝙ renūciēt
cunctis facultatib⁹ suis qui se ad huiusce/
modi phiam dederint/et bonis suis qui/
bus interest credant. Tū deinde ꝙ oēs vi
te sollicitudines ꝓcul abiciāt.et extra vrbē
egressi/i ortulis vel exiguis quibusqz agel
lulis degant:refugientes imparis ꝓpositi
ti ꝓsortia/z vite dissimilis cōtuberina. Sci
entes impedimēto esse hec arduū volentib⁹
iter virtutis incedere. Tali quippe ordine
calore fidei incitati ii qui primitus crede/
bant/vitaz duxisse memorant: sicut euidē
ter in actibus apostoloꝝ legimus scriptuz
ꝙ oīs qui credebant sub apostolis/possef
siōes suas z ꝓdia vendētes/ꝓcia ponebāt
ante pedes apostoloꝝ et diuidebant vni/
cuiqz ꝓut opus erat:ita vt non esset quisꝙ
in eis egens. ¶ Quia ergo z hic silia scri/
bit geri ab iis qui apud alexandriaz crede
bant/sicut illi q̄ in hierosolimis ante credi
derant:certum est ꝙ idem actus eademqz
institutio eandem sine dubio et religionis
fidem designet. Deniqz libro ipsi de quo
supradiximus/tale initiū dedit: In multis
est inquit orbis terre partibus hoc genus
hominū. Oportebat nāqz pfecti huius bo
ni/ participem fieri omnen gretiam om
nēqz barbariam. In egypto tamen maior
est copia per singula queqz territoria/ꝓ/
pue aūt circa alexandriam. Nam optim⁹
quisqz ex oīb⁹ locis velut ad yberis patrie
glebam festinus occurrit colon⁹. Regio
quedam est philosophie magisꝙ frugi/
bus oportuna/supra lacū cui Marie no/
men est sita.colliculis quibusdam molli/
ter et clementer erecta/ad munimentum
simul atqz aeris tēperiē cōmoda. ¶ Post B
hoc descriptis eorū habitaculis:vt se habe
at singuloꝝ qualitas z situs. etiam de ec/
clesiis que apud eos sunt/ita dicit. Est au
tem inquit ni singulis locis cōsecrata ora
tionis domus: que appellat semmon/vel
monasteriū. Semmō autem in nostra li/
gua significare potest honestorū conuenti
culum. In quod secedentes inquit/hone/
sta z casta vite misteria celebrant.nichil il
luc prorsus quod ad cibū potūqz ptinet ire
rētes/vel ad reliqua humani corporis mi
steria. Sz tantū legis libros/z volumia ꝓ
phetaꝝ.hymnos quoqz i deū/ceteraqz his
silia. In quorūz disciplinis atqz exercitiis
istituti/ad pfectā beatāqz vitaz/studiis iu
gibus coalescant. ¶ Et post aliquanta ite
rū dicit. Ab ortu aūt diei vsqz ad vespaz:oē
eis spaciū in studioꝝ exercitiis ducit: qbus
ad diuinaz philosophiaz ꝓ sacras litteras
ibuunt/patrū leges in allegoricā itelligē
tiā deducētes. Qm̄qdē formas esse z ima
gines/ea q̄ in legis littera scripta sūt opi/
nant latētis itrīsec⁹ ꝓfūdi cuiusdā diuiqz
misterii. Habēt aūt etiā disputatōes quas
dam et intepretationes petenum virorūz:

qui z auctores ipsius hereseos extiterunt: quos eis allegorice ac figuralis intelligē tie normam/ quāplurimis scriptorū suorū constat tradidisse monimentis. Quoruz illi velut itineris sui ducum z auctorū īsti/tuta pariter sequūtur z morē. ¶Hec aūt di/xisse hunc viruz certum est. De euangeli/cis at qz apostolicis libris:in quib9 quomō lex z prophetia spiritualiter ītelligi debeat edocetur. ¶Post pauca rursum etiam de eo qđ psalmos faciāt nouos ita scribit. Itaqz non solum subtilius intelligunt hymnos veterū/sed z ipsi faciūt nouos ī deū. Dīb9 eos z metris z sonis honesta satis z suaui cōpage modulantes. ¶Multa quidē z alia in eodē libro enumerat/que a nostris vel ī ecclesia vl in monasteriis exercent. ¶Sed properandum nobis est illa ex omnib9 di/cere/que ecclesiastica propie cōtinent for/mam:ex quibus citius manifestū esse de/beat ad ecclesiam pertinere q̄ scripta sunt. Ait ergo. ¶Continentiā vero velut fūdamē tum quoddā primo in aīa collocant:z ita demū reliquas super hanc pgunt edificare virtutes. ¶Cibum potūqz nullus eoz capit ante solis occasum. Videlicet tempus lu/cis cum philosophie studiis:curā vero co/poris cuz nocte sociantes. ¶Nōnulli autem etiam post triduū in cōmunionē veniunt cibi. Quos scilicet edatioz studioz fames perurget. Jam vero ii qui in eruditionib9 sapientie z in pfundiore intelligentia sa/crorū voluminū cōuersant/tanq̄ copiosis dapibus inbiātes expleri nequeunt/z con/tuendo acrius inflāmātur:ita vt nec quar/to iam nec quinto/sed sexto demuz die nō tam desideratum q̄ necessarium corpori ī dulgeāt cibū. ¶Hec filonē de nostrorum institutis referre quis potest dubitare:qđ si cui adhuc videt ambiguū/adhibebimus etiaz alia eius dicta:que nulli oīno nisi no stris tantūmodo conuenire etiaz infidelis/simus quisqz fatebitur. Ait ergo. ¶Cū viris autē quos dicimus sunt z femine:in q̄bus plures iaz grandeue sunt virgines/ītegri/tatem casti corporis nō necessitate aliqua: sed deuotione seruātes:duz sapientie stu/diis semet gestiunt nō solum aīo sed z co/pore cōsecrare:indignū ducentes libidini mancipare vas ad capiendā sapientiā pre/paratū:z edere mortalem partū eas a qui/bus diuini verbi concubitus sacrosanctus z īmortalis expetitur:ex quo posteritas re/linquatur nequaq̄ corruptele mortalita/tis obnoxia. q̄ si adhuc parum videt istō: audi quod post aliquanta scribit. ¶Tracta/tus aūt sacroz inquit voluminū huiusmo/di habēt:vt magis allegoricis opinionib9 vtantur. Quoniamquidem omnis lex vi/ris istis videtur animali esse similis quod corpus quidem habeat ipsam litteram et ea que secundum litteram designan/tur:Animā vero occultū ī littera spūalem et inuisibilē sensum:quez illi ab auctorib9 suis edocti/sublimius z nobilius velut in/spiciētes p speculuz contēplantur. ex ipsis etiam nominibus admirandas quasdaz species intelligentie pferentes. Quid aūt addere bis opus est etiā de conuēt:b9 eoz/que cōscribit:et vt seorsum quidē viri/seor/sum etiam in eisdē locis femīe congregen/tur. z vt vigilias sicut apō nos fieri moris est peragant z maxime diebus illis cū pas/sionis dominice solēnitas celebratur:cuz in ieiuniis pernoctare/z lectionibus sāctis auditum prebere consueuimus. Que oīa supradictus vir eo ordine eadēqz cōsequē/tia qua apud nos gerūtur expressit. Et vt vnus ex omnib9 cōsurgens in medio:psal/mū honestis modulis concinat. vt que p/cinenti ei vnum versiculū/omnis multi/tudo respondeat:atqz ī ipsis diebus ī ter/ra recūbētes:sicut antiqui moris fuisse di/citur. vinū q̄dez nemo oīno:vt ipse ait. nec gustu quidē cōtingat. sed nec quālibet car/nem. ¶Tantū aūt aqua sit eis poculū:z pa/nis cum sale vel isopo cibus. Addit adhuc bis. quō sacerdotes z ministri exhibeāt offi/cia sua/vel q̄ sit supra oīa episcopalis api/cis sedes. Que cūcta si quis plenius vult et exploratius discere:ostendimus ex quo ista fōte debeat haurire. In quibus supra/dictus vir ecclesiastice institutionis initia/ et originem apostolice atqz euangelice:

Nō bibebā neqz omnes neqz

Contínetiaz fundamentuz ponit aliarū virtutuz

traditionis interuit. Est autem idem filo affluentissimus quidē in eloquentia.ī sen sibus autē profūdissimus.z interpretatio/ ne atqz intelligentia diuinaruz scriptura rum subtilissimus.Copiose inuenies.z co piosius eloquēs:Multa deniqz diuini no bis etiā ipse īgenii sui monimēta dereliqt.

¶Ca.xviii ḡntia ad nos filōis puenerīt libri

PRimo ḡdem per ordinē in genesim scripsit libros/quos articulauit sa/ cre legis explanatio figuralis.Tū deinde et alios continētes sparsim de diuersis ca pitulis questiones/in quibus que requiri debeant.z proponit z soluit.Quas ḡstio/ nes z absolutiones de genesi z exodo arti/ culauit.Sunt z alii eius libri ḡ superscri/ buntur propositionū.qui sunt de agricul/ tura duo.et de temulentia duo.Sed z alii quāplurimi extant eius libri diuersis voca bulis ānotati.Sicut est/que sint pro qui/ bus mens debet orare deū.z de confusione linguaꝝ.De natura z inuētione.de iis ḡ congregari debeāt ad eruditiōdū.Et ḡs sit qui heres sit diuinoꝝ.ḡ sit equaliū z ieqliū diuisio.Itē de tribꝰ ꝓtutibꝰ.ḡs descripsit cū ceteris moyses.Itē de iis quoꝝ inscriptu/ ris noīa cōmutata sūt.z quibus ex causis cōmutata sint.In ḡbus refert scripsisse ēt de testamētis primū z scōm.Est aūt z aliꝰ eius liber de captiuitate:z de vita sapiētis/ eius ḡ scōm iusticiā perfectā z leges natu rales consūmatus est.De gigantibus/de eo ꝙ incōuertibile sit quod diuinū est.De moysi vita libri.v.De eo ꝙ a deo sint sō/ nia.Hec pene oīa in genesi scripsit.Sed z in exodū questionū z absolutionū libri.v. De tabernaculo.De decem verbis legis De iis que inferūtur sub specie decalogi. Et de aīalibꝰ que sacrificiis deputata sūt. Et q̄ sunt species sacrificioruz. Que sunt proposita ī lege bonis premia.z malis ma ledicta. Tum preterea singulares eius li bri.De puidētia.De iudeis/apologeticꝰ liber.hoc est de vita vrbana.z ad alexādrū dicentē.rationē habere muta aīalia.De eo ꝙ seruus sit omnis qui peccat.Itē alius de eo ꝙ liber sit oīs ḡ bonis studiis ope ram prebet.De vita theorica vel supplicū in quo z de apostolicis viris eē que scripta sunt/supra edocuimus.Sed z interpreta/ tiones nominū hebraicoruū que sunt i lege et pphetis.¶Hic tēporibꝰ gaii īperatoris romā pfectꝰ/cū de īpietate atqz īpunitate gaii quāplurima scripsisset(q̄ p yproniā deꝰtutibꝰ articulauit)z ea senatui recitas set tanta dicitur ammiratione habitus/ vt bibliotheca digna eius scripta decerne/ rentur.¶Verum per idem tempus pau/ lo apostolo ab hierusalem in circuitu et vsqz ad illiricū predicationē verbi domini ci ministrante:Claudiꝰ imperator iudeos vrbe depellit.Tunc aquila z prisca cū ceteris iudeis expulsi/asiā veniunt:ibiqz cohe rent apostolo/tum primū ecclesie inibi fū/ damēta iacienti:sicut edocet liber de acti/ bus apostolorum conscriptus.

¶Cap.xix.cuiusmodi clade compresserint iudeos ipso die paschali.

Claudio vero adhuc in imperio pdu rante:in ipsa solēnitate pasche/tan/ ta iudeis perturbatio z vastitas hieroso/ mis accidit ex seditione cōmota:vt illi soli qui ī foribus templi constipatione populi necati sūt/tria milia iudeoꝝ numerarent: et conuersus est dies festus eoꝝ in luctuz. Sed z alia quāplurima iudeis mala irro gata/Josephus p hec verba designat.

¶Cap.xx.qualia etiam sub nerone hiero/ solimis gesta sunt.

Claudius(inqt) agrippā filiū agrip pe/iudeoꝝ regē cōstituit.Felicē vero totiꝰ puincie/samarie quoqz z galilee/z re gionis que dicit transiordanē/procuratorez misit.Et post pauca addit etiā hoc:Inflā/ matur aūt z seditio acerbissima a pōtifici/ bus aduersuz sacerdotes/z primos plebis hierosolimoꝝ:quoꝝ singuli cōquirētes si bimet pditorū iuuenū z nouis rebus gau/ dentiū manuz/duces semetipsos proprie factōis instituebāt.Qui cōfligentes adin uicē/primo cōuitiis lacessere:tū deīde z sa xis inuicē sternere:nec quisq̄ erat q̄ cober/ ceret:sed agebantur oīa/tanquā ī vrbe nō

habente rectorē. Igitur pontifices intanta venere pteruiā: vt seruis suis ad areas mis sis/inuaderēt decias que sacerdotibus de bebantur. Et accidebat vt nōnulli ex mi noribus sacerdotibus/quorū alimonie vi fuerāt direpte/inedia deperirent. Ita sedi tionū violētia/ius fasq confuderat. Jtez post pauca subiungit etiā hoc. Nōnūquā autē etiā in media ciuitate occurrētes sibi trucidabāt. Precipue in diebus festis/sic cariī plebibus admixti/occultatis pugio nibus oberrantes/vt quisquis designatus eis comin⁹ inciderat/perimebant. Et arte nefaria cū corruisset is quē occulto vulne re strauerant: tū idem ipsi pcussores velut indignari se simulabāt aduersus eos qui hoc in media vrbe cōmitterēt: atq; hoc mō occulta eorum facinora permanebaut. Et primo omniū ab his ionathas pōtifex in terficitur: post illū quāplurimi iugulātur ita vt iā ipis mortib⁹ eēt grauior met⁹ mor tis: dū vnusq̄sq; quasi i procictu sēper posi t⁹/p momēta singula sparet iterfici. Post hoc aūt iteriectis quibusdā addit etiā hoc.

¶ Capitulū. xxi. de egiptio cui⁹ actus apo stolorū facūt mentionem.

Rauis⁹ vero omni hac vastatione af flixit iudeos egyptius quidā falsus ppheta. Qui cuz venisset ad iudeā homo magus/fidem sibi prophete magica arte cōsciuit. Et continuo ad triginta milia vi rorum congregans/et ductans eos per de sertum/puenit cum ipsis in montem qui vocatur oliueti. Paratus inde irruere hie rosolime/z vi ac potestate vrbem tenere: si mulq; romanoꝝ presidia ac plebē tyranni di sue subiugare/fret⁹ per oīa iis quos se cum edurerat satellitib⁹ Sed conatus ei⁹ preuenit felix: cōfestimq; cuz armatis ob uiā pgens/secū etiā plebe reliqua cōspirā te/pgressione facta egyptiū quidē cū pau cis in fugaz vertit. Peremptis vero aliis/ etiaz captis/temere cepta facile restrinxit Hec i scdo hystoriaꝝ libro iosephus refert Operepreciū tamē est/hec que de egyptio scribit/cū illis que i apostoloꝝ actibus de signata sunt cōparare: vbi sub felice tribu/

nus qui in hierosolimis erat/ad paulum in quē fuerat cōmota seditio/dicit. Nōne tu es egyptius ille q̄ ante hos dies pcitaue ras populū/z eduxeras i desertū ad quat/ tuor milia homines siccariorū? Sed suffi ciant ista de felice.

¶ Cap. xxii. quēadmodū de iudea paulus romā missus i vinculis oī culpa liberat⁹ sit

Interea claudio tredecī annisz octo mēsibus romanoꝝ imperio pfūcto/ nero suscipit prīcipatū. A quo festus mitti tur i iudeā succedere felici. Apud quē cau sa dicta/paulus vinctus mittit romā/ari starco secū comitante (quez cōsequēter in epistolis suis cōcaptiuū appellat) Sed et luca: qui z actus eius ceteroꝝq; apostolo rum describit/sed precipue pauli: de quo ēt hoc in fine signauit: q̄ biennio i vrbe roma positus/verbū dei predicabat/nemine pbi bente. Quē tamē affuisse sibi/z defendis se se apud neronē z rursū pfectū esse ad pre dicatiōis officiū/sermo cōfirmat. Et post hoc denuo redisse ad supradictā vrbē: vbiz martyrio cōsūmatus est: tūc cū in vinculis positus/scdam ad timotheū scribebat epi stolaz. In qua z de prima sua defensione/ et de presēti simul indicat passione. Susci pe ergo de his singulis testimonia. In pri ma (inquit ipse paulus) mea defēsione ne mo michi affuit/sed oīnes me derelinque rūt: nō illis īputet. Domin⁹ em̄ astitit mi chi/z cōfortauit me: vt p me predicatio cō pleretur: z audiāt oēs gētes quia liberat⁹ sū ð ore leonis. Manifestissime p hec designat: q; primo q̄dē vt p ipsū cepta predica tio compleret: liberatus est de ore leonis. Neronē scilicet i leone pro crudelitate si gnificans. Tum deinde in consequētibus adicit et dicit. Liberauit me dns de ore leo nis. Preuidebat enī in spiritu consūmatio nem suam: ppter quod z dixit/quia et libe rat⁹ sū ð ore leonis. Et itez. Liberauit me dns ab oī ope malo/z saluū faciet i regnū suū celeste. Significās p hoc/q; eēt cōfessī martyrio coronād⁹. De quo tū euidētius in eadē epistola dicat scribēs. Ego em̄ inq̄t iaz immolor: z tēpus regressiōis me instat.

Vet autē dicta sunt a nobis: vt ostenderemus/ quia nō eo tēpore quo pauli actus ī vrbe roma coclusit lucas/ martyrio perfūctus est paulus. Potuit enim fieri vt in initiis adhuc lenior esset nero: et defensiōnē pauli pro nostro dogmate nō aspernāter acceperit. Processu vero tēporis cuz ceteris malis aucta sit eius etiam in apostolos seuicie rabies.

¶ Ca. xxiii. quō sit passus iacobus qui frater dñi est dictus.

Situr iudei posteaq̄ paul⁹ ad cesarem quē appellauerat a festo transmissus est: z frustratas īsidias quas ei intenderant vident: in iacobū fratrē dñi immanitatē nequicie sue vertūt: cui episcopalis in ierosolimis delata ab apostolis fuerat sedes: quē hoc modo adorti sunt: pductū in mediū abnegare eū fidē christi corā omni populo expetūt. At ille citra oīm opinionem voce satis libera/ z multo maiore quam vel!ent/ coraz vniuerso populo cū omni fiducia pfitetur filiuz esse dei saluatorem z dñm nostrū iesum christū. Tuz illi non ferentes tam graue z tam liberū testimoniū viri: p eo maxime q̄ iustissimus apud oīs habebatur ob religiose z ptinētissime vite merita/ in necē eius vertūtur/ fauente sibi occasione tēporis ex morte rectoris. Cōtigit enī Festuz per idem tēpus obire apud iudeam: et sine rectore ac prīcipe esse prouinciam. Nam mortis iacobi modus iam quidē z in superioribus a nobis clementis sermonibus indicat⁹ est: cuz de pīna templi eum precipitatū. z fullōis pcussum vecte descripsit. Exploratius tamē de eo egesippus: qui post ipsas statī primas apostoloz̄ successiōes fuit in cōmentatriorum suoz̄ libro his verbis refert. Suscepit inq̄t ecclesiaz cū apostolis frater dñi iacobus⁹ qui ab oībus cognoīatus est iust⁹. ab ipsis dñi tēporibus perdurans vsqz ad nos. Et multi quidem iacobi vocati sunt. Sed hic ex vtero matris sue sanctus fuit. vinū z sicerū nō bibit: sed neqz animal māducauit Ferrū ī caput eius nō ascēdit: oleo nō est perūctus balneis nō est vsus. Huic soli licebat intrare in sancta sanctoz̄. Neqz enī laneo vtebatur indumento: sed tm̄ sindone. Solus ingrediebatur templū: et iacebat sup genua sua orans p populi indulgētia: itavt orādo callos faceret ingenibus admodū cameli/ sempr genua flectēdo/ nec vnq̄ ab oratiōe cessando. Itaqz p incredibili hac cōtinentia et sūma iusticia appellatus est iustus/ z oblias: quod ē iterpretatū monimentū populi z iusticia: sicut et pphete indicarūt de eo. ¶ Quidam ergo de septem heresibus q̄rant in populo de q̄bus superius scripsimus/ īterrogabāt eum quod esset hostiū iesu. At ille dicebat hunc esse saluatorē. Ex quibus aliquanti crediderunt/ q̄ iesus est christus. Ille autē hereses quas supradixīmus/ nō credidērt neqz surrexisse eum/ neqz ventuz vt retribuat vnicuiqz scōm opa sua. Qui vero crediderunt/ per iacobuz crediderūt. In q̄bus cuz multi etiam ex prīcipib⁹ credidissent: perturbatio erat iudeoz̄ z scribarū ac phariseoz̄/ dicentiū nichil iam supest/ quī oīs populus credat in iesum q̄ ipse sit christ⁹. Cōueniētes igitur ad iacobū dicebant ei. Oramus te vt reuoces populū: q̄ ecce errat in iesum. putans q̄ ipse sit christ⁹. Deprecamur ergo te vt suadeas oībus q̄uenientibus in die pasche de iesu. Tibi enī oēs obtemperamus. et de te tam nosq̄ populus testimoniū m ferimus/ quia iustus es et psonam nulli⁹ accipis. Tu ergo suade populo de iesu ne erret. q̄ oīs tibi obedimus. Ascende itaqz in excelsum locū pīne templi: vt inedito posit⁹ appareas omnibus: z verba tua audiatur a cunctis. q̄ in die pasche cōuenit nō solum iudeoz̄. sed z gentiliū multitudo. Statuērt igitur supradicte scribe z pharisei iacobuz supra pīnem tēpli/ z voce magna clamātes ad euz dicūt. Viroz̄ iustissime cui oīs obtemperare debemus. qm̄ populus errat post iesū qui crucifixus est/ enuncia nobis. qd̄ sit hostium iesu. Tum iacobus ad eos īgēti voce respondit. Quid me interrogatis de filio hoīs? Ecce ipe sedet in celo a dextris sūme virtutis. z ipse vēturus est in nu bib⁹ce

A

B

li. Cūqz hac respōsione: z testimonio iacobi multis satisfactū esset z libenter audissent q iacobus cōtestatus est: ceperūt glorificare deuz et dicere: osanna filio dauid. Tūc rursū scribe z pharisei ceperūt adinuicem dicere. Malefecimus tale testimonium prestare de iesu. Sed ascendam⁹ z precipitemus eū deorsum: vt ceteri terreantur et nō credant ei. Simul z voce magna clamauerūt dicētes. O.o. et iustus errauit. z cōpleuerūt scripturā que in Jsaia scripta ē dicentē. Auferamus iustū/qm̄ inutilis nobis est. Propterea fructū operū suoz manducabūt. Ascenderūt ergo et precipitauerūt eū: z dicebant ad inuicē. Lapidemus iacobū iustū. Et ceperunt eū vrgere lapidibus. Qui deiectus nō solū mori nō potuit. sed cōuersus super genua sua pcūbēs dicebat Rogo te dñe deus pater remitte eis peccatum. non enī sciūt quid faciunt. Cūqz euz talia orātē desuper lapidibus purgerent vnus ex sacerdotibus de filiis rechab filii rechabī (de quibus ptestatur Jeremias pphēta) exclamauit dicens. Parcite queso quid facitis? Pro vobis orat iust⁹ hic quē lapidatis. Tunc vnus ex ipsis fullo arrepto fuste: in quo res exprimere solēt/cerebro eius illisit. Et tali martyrio cōsumat⁹ est/ac sepultus in eodez loco ppe tēplum. Hic est qui extitit veritatis testis iudeis et gentibus. quia iesus est christ⁹. ¶ Et nō
L multo post oppugnatio ꝓsecuta est vespasiani. Hec latius quidē/sed ꝓsonanter clementi etiā ege-sippus retulit. q ita mirus quidē z apud oēs boies opinatissimus in obseruatione totius iustīcie iacobus habebatur: vt z iudeoꝝ prudētes ꝺqz crederent hanc esse causam stati cōsecute oppugnationis hierosolimoꝝ: q ī illum sceleratas iniecerint manus. Et iosephus ita sibi videri euidēter īdicat per hec. Que oīa inqt acciderūt iudeis ꝓpindicta iacobi iusti: q erat frater iesu qui dicitur christus. Quez iustissimū z piissimū omniū confessione virū iudei interfecerūt. Idēqz etiā morte ei⁹ in vicesimo ātiquitatū libro/his verbis designat. Mittit aūt cesar albinū iudee pre-

fectū/Festi morte ꝓperta. Ananias aūt tunioz quē pōtificatū suscepisse supradiximꝰ proteruus ad modū z insolēs moribus/heresim defendebat saduceoꝝ: qui ī iudiciis crudeliores ceteris iudeis videnť/sicut iaz supra ostēdimus. Hic insolētie sue tēpus datū credens ex morte Festi/cōsessuz iudicū cōuocat: et introducit in mediū fratrez iesu qui dicitur christus iacobū noīe/et alios ꝑplurimos: quos velut contra legē ge-
rere incusans/tradidit lapidādos: Quod facinus siquis ex ciuibus modestioz fuit/z equi ac legis obseruantioz/grauissime tulit. Qui etiā occulte legationē ad cesarez mittūt/orantes eū scribere ananie ne hoc agat: quia nec prius huiuscemodi facinora recte cōmiserit. Quidā aūt ex ipsis etiā albino occurūt de alexandria ad ipōs iter agenti/atqz edocent. q nō licuerit ananie se incōsulto cōsessum iudicū cōuocare. At ille cōmotus ex iis que dicta sunt/cū indignatione scribit ad ananiā: ꝓminatus ablaturū se ab eo iudicādi potestatē/qua nō recte vtebatur. Quia z agrippa rex eū solis tribus mensib⁹ functū hoc honore priuauerit: et iesū dāmei filiū in locū eius subrogauerit. Hactenus etiā de iacobo: Cuius illa habetur epistola/que prima scribitur inter eas q canonice appellanť. Sciendum tamē est q a nōnullis nō recipiatur: nec facile quis antiquoꝝ meminerit eius: sicut nec illius quidē que dicit Jude: q z ipsa est vna de septē. Nos tamē scimus etiā istas cū ceteris ab oīb⁹ pene ecclīis recipi. ¶ Ca. xriiii. q post marcū primum episcopuz alexādrie ecclie ordinat⁹ sit ānian⁹.

Situr neronis primo imperii anno post marcū euangelistā/ecclesie apd alexandriā Annianus sacerdotiū suscepit: Sed nero regni sibi potestate ꝓualescēte/ postmulta que aīo cōceperat nefaria z impura flagicia/ad ipsā quoqz iam diuinitatis tendebat iniuriā. Ēōgū est z nostro opi incōuenientēs/pbra eius flagiciaqz describere: maxime cū multi de his plenius scripserint. Ex quoꝝ libris si quis dedecorosā ei⁹ vitā atqz oībus sceleribus obnoxiaz scire

vult facilius potest. Jn quibus eum inue/niet intantum sceleris esse ꝓgressū: vt ne ꝓpriis quidē ac domesticis temperauerit. Sed z in matrē/z in fratres/et in vxores/ atqz in oēs sanguīs primos/et parricida extiterit zicestus. ¶Dis igitur oībus deerat vt ipse prim⁹ ex īperatoribus romanis eti am in ipsū deū īpietatis arma cōuerteret: Sicut tertulianus vir scriptorū nobilissi/mus refert dicēs. Cōsulite cōmentarios vestros: illic reperietis primū quoqz nero/nē in banc sectā/tū maxime rome orientē cesarano gladio ferocē fuisse Et tali dedi catore dānationis nostre etiā gloriamur. Qui enī scit illū ītelligere potest non nisi grande aliquod bonū a nerone dānatum. Tēptauerat z domicianus portio nerōis de crudelitate: sz quasi homo facile ceptuz repressit restitutis etiā quos relegauerat Tales nobis semp fuere īsecutores/iiusti impii/turpes: quos z ipsi dānare cōsueui/stis: z a quibus dānatos restituere soliti/estis. ¶Hec tertulianus.

¶Ca.xxv.de psecutione neronis sub quo paulus ac petrus pia cōfessiōe passi sunt.

Situr nero vt aptū se hostē diuini/tatis pietatisqz ꝓfessus est: ipor pri us apostolor (quippe q̄ duces et signiferi erant in populo dei) expetit neces. Et pau lū quidē capite in ipsa vrbe roma/petrum vero crucis patibulo cōdēnat. ¶Horū testi/moniū q̄rere extrinsecus supfluū puto: cuz rem gestā insigniavsqz in hodiernū/z splē didissima eor monumēta testent. Uerūta/men scribit de his etiā gaius q̄daz scriptor antiquus. Qui cū zepherino episcopo ro/mano aduersū pculū quendā catafrigam disputans/¶Hec de apostolor cōmemorat locis. Ego inquit habeo trophea apostolo rū que ostendā. Si enī pcedas via regali que ad vaticanū ducit/aut via hostiēsi: in ueries trophea defixa: q̄bus ex vtraqz par te statutis romana cōmunitur ecclesia. ꝙ aūt eodē tēpore ābo ꝓbati sūt ꝙ corinthior episcopus dionisius/cū in vrbe positus eēt et de scripturis disputaret/hoc dicit. Sed et vos habentes cōmonitionem a petro et paulo/plantationē romane z corinthior ecclesie cōiunxistis. Ambo eteni simul ad uētantes/et ī nostra corithior ecclesia do/cuerūt. z p oēz italiā: atqz ī hac vrbe simul docētes/etiā martyrio pariter vno eodem qz tēpore coronati sunt. ¶Hec autez retuli/mus: vt hystoria que in opinione oīm est cōfirmatior habeat. Josephus aūt scribēs quante clades iudeor gentē ꝓuaserint/z vt eor vastitas ꝓpagata sit addit etiā hec:

¶Capitulū.xxvii.vt innumeris iudei ma lis afflicti sūt z nouissime cōtra romanos arma mouerunt.

Erū ad innumera mala que iudeis acciderāt/addit etiā hoc ꝙ Florus q̄ per idē tēpus iudee ꝓcurationē tenebat/ honorabiles quosqz viros flagris verbe/raret/z in ipa vrbe sacratissima hierusalez patibulo suffigeret: eo tēpore quo ꝓturba ri iudeor statū nouarum rerū molitiōibus accidit: duodecio scilicz anno īperii nerōis Sed z per oēm siriā/in seditiosos iudeor atrocissimā refert exercitatā esse seuitiam ita vt etiā illi qui per vrbes singulas admi xti gentibus cōmanebāt/in hostiū nume/ro deputarēt. Et videres īqtrepletas ibu/matis corporibus ciuitates: iacentes mor/tuos simul cū paruulis senes. Feminarum qz absqz vlla sexus reuerentia nudata in publico reiectaqz cadauera: atqz vniuersā puinciam īnumeris malis refertaz. Sed tamē tam diro hoc z tam atroci spectacu/lo/multo grauius eos futuror z per dies augescentiū malor metus z formido ter/rebat. ¶Hec ad verbū iosephus refert. Uer de iudeis ista sufficiant.

¶Explicit liber secundus.

¶Incipit liber tercius

¶Ca.i.in quibus locis apostoli christum predicauerunt.

Bitur iudei debitis cladi-
bus purgebant. Sancti ve
I ro apostoli dñi z saluatoris
nri/ceteriqz discipuli/ad p
dicandū verbū dei/per sin-
gulas quasqz orbis trepuitiasdimittunt
Thomas(sicut nobis traditū ē)sortit⁹est
Parthos. Matheus ethiopiā. Bartholo
meus Indiā citeriorē. Andreas Scithiam
Jobēs Asiā. Unde z apud ephesū/z cōmo
ratus est z defunctus. Petrus pōtū/gala
tiā/bithiniā/cappadotiā/ceterasqz ꝑsines
puincias/Judeis dūtaxat pdicans circū-
isse deprehendit:z ad vltimum in vrbe roma
cōmorat⁹:vbi crucifixus-est deorsuz capite
demerso.qđ ipse ita fieri deprecatus est/ne
exequari dño videret. De paulo autez qd
dicā:qui ab hierusalē vsqz ad Illiricuz re-
pleuit euangeliū xpi:et ad vltimū sub ne-
rōe martiriū duxit.hec ita p ordinē i tercio
li. explanationū geneseos/origenes exposit.
¶ Ca.ii.de epistolis z scripturis apl'orum.

Eruz petrus apostolus pdicationis
A sue monimēta nobis per pauca dere
liquit. Una etenī eius epistola est/de qua
nullus oīno dubitauit. Mā de secūda mul
tis incertū est:Apud plurimos tñ etiā ipa le
gēda suscipit. Alle vero libellus q dicit act⁹
petri/z qđ⁹ noīs eius euangeliū nuncupat:
sed z q dicitur ei⁹ pdicatio vel reuelatio/i
scripturis ꝓsus canonicis nō habet. Sed
ne aliqs quidē scriptoꝝ veterū/vti eoꝝ te-
stimoniis iuenit. Uerū ꝓcedente nobis hi
storie narratiōe/per oportunitatē locoruz
cū scriptores ecclesiasticos mēorabimus/
necessario etiā scripturarū libros q in au-
ctoritate esse debeāt/z quoꝝ min⁹ sequēda
sit auctoritas exponem⁹. Interī petri vt di
rim⁹ prima epistola ab oībus veterib⁹ est
recepta. Pauli quoqz manifeste. xiiii. sūt
epistole que i auctoritate hebent licet sciaz
apud latīos de epistola que apud hebreos
scribit haberi dubitationē. Sz z de ipa qd
vnusq sqz veterū scriptoꝝ senserit/in tēpo
re suo ꝓferem⁹. Et libellus Herme qui ap
pellatur Pastoris /cuius paulus in episto
lis suis meminit/a plurimis nō est recept⁹
Ab alliis aūt necessarius iudicat⁹ est: ppt
eos qui primis ad fidē īstitutionib⁹ ibuū-
tur Unde zi nōnullis ecclesiis legit:z mul
ti veterū scriptoꝝ vsi sūt testimōiis ei⁹.hec
iterī nobis ꝓmissa sint de diuinoꝝ liboꝝ fi
de quā moꝝ etiā:veteꝝ astipulatiōe firma
bim⁹. ¶ Paul⁹ aūt q ab hierusalē i circui
tuysqz ad illiricū gētib⁹ euangeliū predica B
uerit/ex ipsius vocibus comprobat:z ex iis
que lucas in actibus apostoloꝝ scribit. Sz
et petrus in quib⁹ etiam ipse principis iis q
ex circūcisione sūt ꝓdicauerit christū/ppri
is vocibus in epistola quā ipsi⁹ absqz am-
biguitate claruit eē/designat:i qua ad eos
qui in dispersione sūt scribit/sine dubio he
breos. Ipsi eteni dispersi dicunt: tanq pro
priis sedibus pulsi z positi in disptione/vt
ait ipe/pōti/galacie/cappadocie/z asie/ac
bithinie. Ex quibus si qui constantes in fi
de et emulatores verbi dei reperti sunt:eti
am regendas ecclesias quas apostoli fun-
dauerant susceperūt. Quoꝝ noīa non est
facile explicare per singulos. Ex apostoli
tamen sermonib⁹ colligere possum⁹/per
multos esse qnos ille nunc adiutores nūc
cōmilitones/nunc etiam cōcaptiuos/z cō
laborantes in euangelio et comites nomi
nat. Sed et lucas in actibus apostoloruz
plurimos eius socios memorat et partici-
pes predicationis:sicut timothei meminit
actuti. Quorū alter in epheso episcopus:
alter ordinādis apud Cretam ecclesiis ab
eo preficitur. Ipse autem Lucas genere q-
dem anthiocenus arte medicus comes ve
ro pauli/et ceterorum apostolorum socius
et necessarius fuit. Is ergo secundum hāc
medicinam quam ex apostolorum socie-
tate vel traditione susceperat:duos nobis
medicīales libros/quibus nō corpora sed
anime curentur explicuit. Euangelium
scilicet: in quo etiam sic prefatur. Sicut
tradiderunt nobis inquit ii qui ab inicio
ipsi viderunt z ministri fuerunt verbi dei:
quos et ab inicio secutus sum. Et actus a
postolorum quos nō iam auditu percepe
rat sed oculis inspexerat. Tradunt autem
q euangeliū suuz ex pauli ore descripserit:

Marcus exore pauli steipsum
suuz euangelicuz scripsit Marcus
exore petri

etipsū sit quod apostolus suum euāgeliū soleat nominare cū dicit/secundū euangelium meum:sicut z marcus que ex ore petri fuerant predicata conscripsit. Memoratur autē ex comitibus pauli/crescens q̄ daz ad gallias esse profectus. Linus vero et clemēs in vrbe roma ecclesie prefuisse:q̄ comitesz adiutores eius fuisse ab ipo paulo perhibentur. Sed z dionisium ariopagitam apud athenas quē lucas describit/primum paulo predicante credidisse/interfocios eius fuisse/z ecclesie atheniensium constat sacerdotium suscepisse. Sed nunc interim ad hystorie ordinē redeamus.

¶ Cap. iii. de successionib⁹ apostoli pauli.

Situr post neronē qui tredecim annis obsedit romani culminis principatum/galba z otho anno z sex mensibus detento principatu defūcti:vespasiano regni gubernacula derelinquūt posito p idē tempus in procinctu belli quod iudeis ītē derat. Vbi ab ipso exercitu cuz quo oppugnabat iudeaz/subrogatur imperio. Isqz confestim romam tendēs/tito filio suo curam belli/z hierosolimoz oppugnationis iniungit. Verum post ascensionē domini et saluatoris nostri/iudei vel in ipm commissi piaculi/vel psecutionis ī apostolos/et necis ī stephanuz/sed z obtruncationis in apostolum iacobum/ī iacobum nichilominus fratrez domini(qui appellabatur iustus)sceleris admissi/ceteroz̄qz omniū quos propter fidē christi ī sidiis dolis atqz omni fraude nequitie circūuenerāt:p his inquā omnibus malis/penas diuinit⁹ reposcebant. Et apostoli quidē ab illis pr⁹ fugati/ac p omnē locū dispersi sicut supra dixim⁹/pgebāt i virtute christi/q̄ eis preceperat dicens. Euntes baptisate oēs gentes in noīe meo. ¶ Ecclesia vero que in bie rosolimis fuerat congregata/responso a deo accepto/emigrare iubetur z trāsire ad oppidū quoddaz Pellā noīe trāsiordanē: quo ablatis ex vrbe sāctis z iustis viris vindicte celestis fieret locus/tam de vrbe sacrilega q̄ de populo impio p excidium patrie euersionēqz sumende. Quantis ergo malis gens tūc vniuersa mulctata sit:atqz ipsa iudee terra/bello/fame/igni/cedibusqz vastata sit:quanta populoz̄ milia/patres simul cū coniugibus ac paruulisz liberis/absqz numero absqz discretione trucidati sint:que etiā diuersarum vrbium obsidiones:sed et ipsius magnifice z famosissime ciuitatis hierusalē quanta vastitas:z quāta fuerit diuersaz̄ mortium strages:quisque p hec singula bellorū extiterit modus:z vt scdm id quod prophete predixerant/ab hominatio desolationis in ipso quondam dei famosissimo collocata sit templo:vtqz ad vltimū cuncta ignis populatus sit:z flāma consūpserit:si quis plenius nosse vult/hystorias iosephi relegat. Nos vero ex bis ea tantum que ad explanationez suscepti operis sufficiunt assumemus:z in quibus refert/q̄ ex omni iudea populi in die solēni pasche/hierosolimaz velut exitiali quadam manu cogente conuenerant. Quos tricies centena milia hominuz dicit fuisse. Justo scilicz dei iudicio/tempore hoc vltionis electo:vt qui ī diebus pasche saluatorē suum z salutare christum domini/cruentis manibus z sacrilegis vocibus violauerant:in ipsis diebus velut in vnū carcerem omnis multitudo cōclusa:feralis pene exitium qd merebatur exciperet. Preteribo que ī eis vel gladii cede/vel aliis belli machinis collata sunt explicare:ea tantūmodo q̄ dire famis exitio ptulerūt/supradicti hystoriographi sermonib⁹ pferā:quo legētes hec/itelligant quantū piaculi sit aude re aliquid in christum:et q̄ grauibus hac causa supplicijs expientur.

¶ Capitulum. iiii. de iudeoz̄ grandi oppugnatione strage et fame qua oppressi sūt.

Se itaqz. quintus iosephi hystoriaruz liber ponatur in medio. Ex quo omnis eoz̄ luctuosa tragedia pernoscatur Diuitibus autē permanere inquit aut perire/vnum atqz idē erat. Si enī in vrbe permansissent facultatum suarum causa/crimine obiecto/quasi qui de transfugiendo cogitarent/perimebantur. Necessitas vero famis/factiosoz̄ extollebat arrogātiā:

et vtrunqz simul inedia cũ temeritate cre/
scebat. Publice quidem frumẽtum nusqꝑ
omnino erat. Sed irruentes vrbis prædo/
nes perscrutabãtur domos: et si quid inue
nissẽt/tanqꝑ de iis qui fefellerãt penas su/
mebant. Si vero non inuenissent: nichilo
minus tanqꝑ eos qui occultius z diligenti
us absconderint/cruciabant. Indicium ve
ro haberi ab eis pabula capiebant hoc ip/
so qꝙ adhuc viuere et subsistere corporibus
videbantur: tanqꝑ qui profecto iam inter/
issent/nisi absconditos vsquiam tegerẽt ci/
bos. Si quos sane tabescẽtes macie vidis/
sent: hos cum venia præteribant superflu/
um putantes perimere/quos paulo post
absumeret fames. Multi tamen in occul
tis omni censu suo mercati sunt vnum me
trum. Si diuites/frumenti: ordei/si inferi
ores fuerunt. Et concludentes se in ĩferio
ribus quibusqz penetrabilibus dom⁹. Nõ
nulli nec in panes confectas fruges ede/
bant. Alii vero inquantum vel necessitas
vel metus permitteret/exquoquebant. Et
mensam quidem nullus expectabat appo
ni: sed ex ipso semiusta igni rapientes/p
pria velut furtiua deuorabant. Et erat in/
felicis ipsius cibi spectaculum miserabile.
Cum validiores quiqz inuenta diriperent
In becilioribus vero nichil præter luctũ su/
pererat et lacrimas. Et omnium licet acer
bitates rerum superaret fames: nichil ta/
men ita subruit et subuertit/sicut verecun
dia. Quicquid enim saluis rebus pudore
dignum est: id in hac necessitate contẽni/
tur. Deniqz et proles de virorum manib⁹
et filii de parentum. Et quod est infelicius
matres cibos de paruulorum suorum ma
nibus atqz ore rapiebant. Et cum dulcis/
simi liberi in manibus atqz ante ora posi/
ti tabescerent exigua vite subsidia denti/
bus ipsis eximere nemo parcebat. Veruz
nec ipsos quidem infelices/et per exiguos
sumentes latebant cibos. sed continuo a/
derat prædonuz quis: et statim vt clausas
cuiuspiam conspexissent fores: inditiũ cre
debant hoc esse/qꝙ intrinsecus positi ede/
rent. Et repente despicatis foribus præci/
pites irruebant: atqz ab ipsis vt ita dicaz
faucibus exprimentes/si quid forte sumi/
ptum iam fuerat reuocabant. Verberabã
tur senes si cibum vendicare temptassent.
Sparsis etiam crinibus mulieres trahe/
bantur/occultare nitentes/si quid forte de
prehensum fuisset in manibus. Nulla
senibus pro canice reuerentia: nulla erga
paruulos miseratio. Sed in exiguo panis
fragmento paruulos inherentes/ex ipso
cui inhęserant suspensos elidebant in ter
ram. In eum vero qui raptores cibo preue
nisset assumpto/crudelius seuiebant. et ex
cogitabant dira supplicia/obturantes in
felicibus naturales digestionum meatus
Aliis vero præacutas fudes per eadem ve/
renda adigentes (honesto que gesta sunt
referens) ad confessionem per hoc vnius
panis auctiati farine/miseros perurgebãt
Nam ipsi torrores nec patiebantur famẽ
(Esset enim quodammodo tollerabilius/
si hoc compulsi inedia facere viderent) sed
vt vel præpararẽt sibi imposterũ cibos/vel
vt crudelitas exercitio cõualesceret. In his
etiam si qui forte furtim per stationes ho
stium pro colligendis herbis erepsissent/
occurrentes eis qui hostium manus effu/
gisse gaudirent/diripiebant quicquid at/
tulerant. Supplicantibus autem et terri/
bile quoddam sibi nomen dei ĩuocantib⁹
vt vel partem aliquam ex iis que cum mor
tis periculo quesierant indulgerẽt: nichil
prorsus præbebãt: sed hoc beneficii loco cef
serat/si comprehensum viuum licuisset e/
uadere. ¶ His autem post aliquanta ad/ B
iungit dicens. Judeis vero cum egressu vr
bis omnis pariter spes excludebatur salu
tis/z inualescẽs acerbitas famis/domos
simul et familias gentemqz vastabat. ita
vt in petrabilibus strata iacerent mulierũ
paruulorumqz cadauera. Per plateas ve
ro infelicium senum corpora/fame ma
gisqꝑ etate consumpta. Juuenes vero atqz
omnis etas robustior/velut simulacra q/
dam in vijs et egressibus oberrabant cor/
ruentes quocunqz loci gressum subruisset
inedia. Sepelire autem cadauera propri/

morum/nec defunctorum multitudo/nec virium debilitas permittebat:simul z pro sue vnusquisq; vite incerto. Deniq; aliquanti supra eos quos sepeliebāt animas emisere. Multi etiam dum prosequuntur funera priusq; ad sepulchrum veniretur eflabant. Sed nec planctus ex more defunctis exhibebatur aut luctꝰ:quia hoc sibi totum vēdicauerat fames. Sed nec aridas inedie/humorem cuiquam reliquerat lacrimarum. Obsederant ciuitatem profunda silentia:et nox plena mortis cuncta'conterat. Quibus malis omnibus grauiores soli pigebant predones:qui nec sepulchra quidem diripere et spoliare cadauera Illicitum ducebant. Non tam predam petentes/ q; scelus irrisione cumultantes: et aciem gladiorum suor; in cadauerū obtruncatione probantes. Interdū etiam in nonnullos adhuc spirantes mucro examinandus agebatur:quod alit semineces cū viderent/supplices dexteras extendebant vt in se quoq; beneficii loco conuerterent scelus/quo scilicet cruciatibus famis velocius absoluerentur. Sed nouo crudelitatis genere/necem quam sponte inferebāt si rogarentur negabant. Cum tamē vnusquisq; deficiētiū cum gemitu oculos retorqueret ad templum:non de morte propria dolēs/sed de impunitate predonum quos superstites derelinquebant. Et primo quidem sūptu publico sepelire mortuos iusserant fetoris intolerantia:vt vero omnez sumptum cepit vincere multitudo morientium/de muro cadauera precipitabant.

¶ At cum titus circuiens peruidisset repletos mortuorum cadaueribus vallos/z humani corporis tabe patriam terram rigari:cum īgenti gemitu eleuatis ad celū manibus deum inuocat testem/hoc suū opus non esse. Et post aliquanta iterum talia quedam prosequitur. Non cunctabor inquit proferre quod sentio. Arbitror enim q; etiam si aduersum impios ciues/romanorum paulisper arma cessarent/aut hiatu terre/aut aque diluuio/aut sodomitanis ignibus et fulminibus celitus tortis/ supplicium ciuitas dependisset:que multo infaustiorē illis qui hec ppessi sunt/z neq; uiorem virorum presentem hanc ptulisset etatem:pro quibus et omnis gens pariter mereretur extingui. Sed et in sexto libro de eisdem talia scribit. Et eorum inqt qui per totam ciuitatem famis inedia corrumpebantur/multitudo innumerabilis erat:quorum nec explicari miseria potest. Per singulas namq; domos si cubi fuisset aliquid cibi repertum:bella continuo z cedes inter caros ipsosq; parentes ac liberos nascebantur:dum non solum e manibus:sed ex ipsis etiam, faucibus inuicem cibum rapere certabant. Fides autem nec mortuis erat. Sed et ipsi cum iam spiritū exalarent/perscrutabantur a predonibus ne cui forte intra gremium cibi'aliquid resedisset. Alii autem per inediam hiantes/ velut rabidi canes huc atq; illuc ferebantur: et quasi insania quadam exagitati/ in easdem domos sub momēto temporis iterum ac sepius irruebant. Omnia tamē necessitas pertebat in cibum:etiam illa q̄ nec mutis quidem animalibꝰ edere plus fuit. Ad vltimum ne lorīs quidem vel cingulis aut ipsis etiam calciamentis abstinuerunt. Portarum quoq; indumenta detrahentes/ conficienda dentibus ingerebant. Nonnulli et feni veteris festucas edebant. Sed et de quisquiliis vndecunq; collectis paruissimum pondus/dragmis quattuor distrahebant. ¶ Sed quid opus est per hec pondus famis illius explicare: D cum gestum sit ibi facinus/quod neq; apud grecos neq; apud barbaros vllus accepit auditus: horrendum quidem dictu auditu vero incredibile? Equidem libenter tam immane facinus siluissem/ ne quis me crederet monstruosa narrare: nisi multos memorie nostre viros testes commissi sceleris habuissem. Porro vero nec aliquid in hoc patrie prestare me arbitror:si subtrahem eorum malorum verba/quorum pertulit facta. Mulier quedā ex iis qui vltra iordanis alueum commanebant/maria nomine/eleazari filia/de

vico bethezob. quod interpretatur domus isopi/genere et facultatibus nobilis/cum reliqua multitudine que confluxerat hierosolimis reperta/cōmunem cum omnibus obsidionis casum ferebat. ¶Huius reliquas quidem facultates quas e domo in vrbem conuexerat tyrāni inuasere. Si qd vero reliquiaruz ex magnis opib⁹ fuerat/quibus victum quotidianum pertenuem duceret/irruentes per momenta predonum satellites rapiebant. ¶Pro quibus ingens mulierem velut insana iam quedam ex indignatione fatigabat: ita vt interdum predones malectis necem sui et conuitiis instigaret. Verum cum neqz irritatus quisqꝑ neqz miseratus eam perimeret/et si quid forte cibi fuisset ab ea quesitum ab aliis queretur/nec iam vsqꝑ reperiendi copia fieret. Fames autem dira visceribus ipsis īsisteret ac medulis: et ad furorem iam perurgeret inedia: fame et ira pessimis vsa consultoribus/contra ipsa iam armatur iura nature. Erat namqz ei sub vberibus paruulus filius. ¶Hunc ante oculos ferens/infelicis inquit matris/o infelicior fili in bello fame et direptione p̄ donum cui te seruabo? ¶Nam et si vita sperari possit/iugo romane seruitutis vrgemur. Sed nunc ipam seruitutez preuenit fames. ¶Predones vero vtraqz vi grauiores perurgerent. Veni ergo nūc o mi nate esto matri cibus/predonibus furor/seculis fabula. que sola deerat cladibus iudeorum. Et hec cum dixisset. simul filium iugulat. Tum deinde igni superpositum torret: et medium quidem cōsumit: mediū vero seruat obtectum. Et ecce cōfestim p̄dones irruunt/obvste carnis nidore concepto mortem minantur: nisi sine mora cibos quos paratos senserant demōstraret. Tum illa equidem partē inquit vobis optimam reseruaui. Et continuo que superfuerant membra deterit infantis. At illos repente ingens horror inuasit: z immanes quāuis animi dirigere: vox faucibus intercluſa est. Illa vero truci vultu/et ipsis iam predonibus truculentior/meus inqt hic filius meus est partus: z facinus meuz est. Edite. Nam et ego prior comedi quez genui. Nolite effici aut matre religiosiores: aut femina molliores. Qđ si vos pietas vincit et exectamini cibos meos/ego que iam talibus pasta sum/ego his ītegrum pascar. Post hoc illi territi tremen tesqz discedunt/qꝑ hunc solum ex omnib⁹ facultatibus misere matri relinquerant cibuz Repleta est autē confestī ciuitas vniuersa nefarii sceleris nuntio. Et vnusquisqz ante oculos facinus quod perpetratuz fuerat adducens/tanqꝑ si ipse hoc ꝑpetrasset horrebat. Dīns antē quos famis necessitas perurgebat: festinabant magis ad mortez beatos dicentes eos quibus contigit interisse priusqꝑ taliuz malorū pollue rentur auditu. ¶Hactenus iosephus.

Ca. v. de iis que a christo p̄dicta sunt.

Situr iudeos pro iis que in christum cōmiserunt piaculis talis cō secuta est pena. Dignum autez est huic hystorie adhibere dominicas voces/quib⁹ ipse saluator talia secutura esse predixit. Ue autem ait pregnantibus et nutrientibus vel lactātibus in illis diebus. Orate aūtvt nō fiat fuga vr̄a hyeme vel sabbato Erit enī tūc tribulatio magna qualis nō fuit ab initio seculi ipsqz nūc. neqz erit. Colligēs autem supradictus hystoriographus omnen numerum peremptorum/vel fame vel ferro/vndecies centena milia designauit. Ceteros vero latrones et sicarios ac predones post vrbis excidium mutuis declarat interisse vulneribus. Electos autem quosqz iuuenum quos decoret proceritas corporis cōmendabat/ad triumphū dixit esse seruatos. ¶Reliquos autem qui supra decem z septem annos agebant etatis/vinctos ad opera egypti per metalla designatos/z per ceteras prouitias esse dispersos. Alii quidē vt ludis gladiatoriis/alii vt bestiis traderētur. Si qui vero ītra

Demonstrat inscriptionem.

Demarete in obsidiō esurisa. Suuz iugulate filiuz

septimum z decimum etatis reperti sūt annum/per diuersas prouncias in seruitutem distrahi iussi sunt:quorum numerus vsqz ad nonaginta milia perductus est. Hec vero omnia gesta sunt secundo anno imperii vespasiani/iuxta ea que ipse dominus z saluator noster iesus christus predixerat Quippe qui ea que gerenda erāt/presentia iam videret tunc cum secundum euangeliorum fidem/Videns ciuitatem fleuit super eam:et velut in auribus eius prelocutus est hec verba.Si agnouisses inquit z tu/in hac die que ad pacem tibi sūt/nunc abscōdita sunt ab oculis tuis.Quia venient dies in te:et circundabunt te inimici tui vallo/z circundabunt te/et perurgebunt te vndiqz/z ad solum reducent te. et filios tuos qui in te sunt. Sed etrursuz tanqꝫ de populo dicens/erit eniz(inquit) necessitas magna super terram/et ira populo huic:et cadent in ore gladii:et captiui ducentur in omnes gentes:et hierusalē erit conculcata a gentibus/vsqzquo cōpleantur tempora gentium. Et iterum. Cuz autem videritis circundari ab exercitu hierusalem/tunc scitote quia appropiquabit eius desolatio. Comparet nūc vnusquisqz domini et saluatoris nostri sermones/cuz hystoriographi relatione/ō bello quod gestum est atqz excidio ciuitatis. Et videns mirā diuine presciētie virtutem/agnoscat predicentis diuinitatem. Hec quidem iudeorum genti post passionem saluatoris/iusta vltione venerunt:pro eo qꝫ auctorem vite a semet vniuersa gens conclamauit auferri. Verumtamen nichil obstat ea addere / per que pietas z clementia dei/licet ingratis videtur oblata. Quadraginta namqz post admissum piaculum continuis protracta annis impiorum pena differtur. In quibus z apostoli omnes/precipue tamen iacobus qui dicebatur fratrer domini/in hierosolimis episcopus constitutus indesinenter populum commisse impietatis z feralis ausi de scelere commonebant si forte possent commissi penitudinem gerere:si possent flere pro scelere:et vltrices penarum flammas lachrimarum vberta te restringere.Ostendebat nanqz eis deꝰ per suam patientiam qꝫ ipsorum quereret penitentiam. Quia non vult tantum deꝰ mortem peccatoris/quantum vt conuertatur et viuat.

¶Capitulum.vi.de portentis ante belluz in vltionem mortis christi iudeis immissū

Mollire autem adhuc mentis eorū duriciā nitebatur diuina maiestas signis et prodigiis celitus datis terrores simul et minacē dexteram ostendendo potiusqꝫ inferendo. De quibus supraddicti hystoriographi fides/vt in ceteris etiam in hoc sufficiens erit. Relegamus ergo quid in sexto hystoriarum suarum libro/de his ipse signauerit. Sed infelicem inquit plebem.teterrimi quidam homies et deceptores falsa vaticinantes suadebāt vt euidentibꝰ signis z indiciis iracundie z indignationis diuine non crederent. Quibus aperte futurum et vrbis z gentis prefagiebatur excidium. Sed velut afflati et amentes/z qui neqz oculos neqz animam in se haberent/spernebant omnia que celitus nunciabantur. Etenim stella perfulgens/gladio per omnia similis/imminere desuper ciuitati/et cometes preterea exitiabilibus flammis ardere/per totum visa est annum.Sed et ante excidii tempus ac belli/cum populi ad diem festum azimorū conuenirent/octaua die mensis sandicis qui est aprilis/noctis tempore hora nona/tantus luminis fulgor/ara tēplūqz circundedit:vt putarent omnes diem clarissimum factum:z permansit spacio hore dimidie. Quod imperitis quidem z ignaris prosperum videbatur. Sed legis peritos et probos quosqz doctores non latuit exitiale portentum. In eadem quoqz festiuitate/vitula sacrificiis admota/et aris assistens/inter ipsas ministrorum manus enixa est agnam. Sed et ianua interioris edis que respiciebat orientem cuz esset ere solito induta/ac proinde immensi ponde-

ris: que vix viginti viris summo conatu i/
pellentibus clauderetur: ferreis quoqz ve/
ctibus et seris munita/ac pessulis in altuz
demissis teneretur obstricta: repente hora
noctis sexta apparuit sponte patefacta.
Sz et trāsacto die festo/post aliquot dies/
prima z vicesima die mensis artemesii qui
maius apud nos vocatur/prodigiosus ap
paruit visus z fidem pene excedens: quod
vere falsum putaretur: nisi oculorum fidē
confirmasset malorum consecuta perni/
cies. Eteniz prope solis occasum/visi sunt
currus et quadrige in omni regione p ae/
rem ferri/et armatorum cohortes misce/
ri nubibus et vrbem circundari agmini/
bus improuisis. In alio autem die fe/
sto qui pēthecostes appellatur/noctu sa/
cerdotes ingressi templum ad ministeria
ex more complenda/primo quidez motus
quosdam strepitusqz senserunt. Tum dei
de voces subitas audiunt dicētes. Migre
mus hinc. Additur his etiam aliud terribi
lius. Etenim quidam ananie filius/iesus
nomine/vir plebeiusz rusticus/ante quar
tum belli annum/cum ciuitas in pace et
abundantia perduraret i die festo taber/
naculoruz/repente clamare cepit. Vox ab
oriente/vox ab occidente/vox a quattuor
ventis/vox super hierosolimam z super tē
plum/vox super sponsos et sponsas/vox
super populū. Et indesinēter die noctuqz
p omnes plateas circuiens hoc clamabat:
vsquequo quidam primores ex populo vi/
ri velut infausti presagii indignatione cō/
moti/correptuz hominē multis verberib9
afficiunt. At ille nequaq̄ pro se aliquid lo
quens/sed ne eos quidem qui circunstete/
rant deprecans/easdem voces pari obsti/
natione et clamore repetebat. Tunc prin
cipes intelligentes vt res erat numinis eē
motum in viro: perducunt eum ad iudicē
romanum. Apud quem flagris vsqz ad os
sa laniatus/neqz preces neqz lacrimas fu
dit: sed eandem vocem miserabiliter et cū
quodam vlulatu emittens/per singula pe
ne verba proferebat: addēs etiam hoc. Ve
ve. Prosequitur z aliud idem hystoriogra
phus maiore gestum miraculo: dicens ora
culum quoddam in sacris litteris repertū
quod per idem tempus virum designaret
ex eorum regione processurum/qui totius
orbis potiretur imperio. Cuius oraculi pre
sagium idem hystoriographus vespasia/
num declarare est suspicatus. Sed vespa
sianus non aliis q̄ illis solis gentibus
que romano imperio videbantur subdite
dominatus est. Unde iustius ad christuz
hec responsa referantur ad quem dixerat
pater: Pete a me et dabo tibi gentes here
ditatem tuam: et possessionem tuam ter/
minos terre. Et cuius per idem tempus
per apostolos suos i omnē terram exierat
sonus/z in fines orbis terre verba eoz

Capitulum.vii. de iosepho et quos reli/querit libros.

Operepreciū sane est post ista agno
scere quis fuerit hic iosephus/z un
de/vel ex quo genere originem ducens: qui
tantam nobis materiam rerum gestaruz
cognitionemqz prestiterit. Exponit ergo
etiam hoc ipse de se hoc modo scribens. Jo
sephus mathie filius ex hierosolimis sa/
cerdos. quiz ipse primo bello romanos op
pugnauerit: et posterioribus nichilomin9
interfuerit preliis necessitate constrictus.
Constat ergo hunc virum per idem tem/
pus non solum apud romanos habitum
esse nobilissimum: ita vt litterarum meri/
to in vrbe roma etiam statua donaretur
et libri eius bibliothece traderentur. Con/
scripsit nanqz antiquitatum hystoriam i
viginti libris. Belli vero iudaici cum ro/
manis habiti hystoriam/septem volumi/
nibus comprehendit. Quam non solum
greca facundia: verum et patrio id est he/
breo sermone/suis etiam ciuibus se edidis
se confirmat: dignus cui pre ceteris omni/
bus debeat credi. Sed et alia eiusdem vi/
ri extant de iudeorum vetustate duo volu
mina. In quibus contradicere appioni
cuidam grammatico videtur: qui illis tē/
poribus aduersum iudeos scripserat. z ad

alios quosdam/qui morem gentis iudeo/
rum atqz instituta lacerauerāt. In primo
ergo ex his duobus libro/q̄ volumia apud
hebreos i auctoritate habeantur secundū
maiorum traditionem p hec edocet.

Capitulum.viii.quomodo iosephus pul/
chre diuinaz meminit scripturaz.

Eqz igitur innumera inquit apud
nos habentur volumina inter se i/
uicem discordantia. Sed duo tantum z vi
ginti sunt libri/qui omnium temporū se/
riem continēt. Quiz iuste creduntur diui
nitus īspirati. Ex quibus quinqz sūt mop/
si/continentes legis vite z successionis hu
mane prosapiā: vsqz ad ipsum mopsei ter
minum pertendentes. Qui paulominus
ad tria milia annorum continentiam ge/
runt. A morte vero mopsei vsqz ad artar/
xerxen qui post xersem regnauit apud per
sas/que gesta sunt: prophete quiqz per ea
tempora tredecim voluminibus cōscripse
rūt. Reliqui vero quattuor libri/hymnos
in deum z vite instituta ac monita morta
libꝰ tradūt. Ab artaxerxe vero vsqz ad no
strum tempus scripta sunt quidem omia:
fide tamen non eadem que primis habe/
tur digna ducuntur. pro eo q̄ non ita exti
terit prophetarum iugis z explorata succes
sio. Rebus igitur ipsis constat: q̄ nos ve/
nerabiliter vtamur scripturis nostris. Nā
cum tot secula intercesserint: neqz addere
quis vnq̄ neqz auferre aut permutare q̄d
ausus est. Sed oībus gentis nostre homi/
nibus insita hec quodāmodo atqz in/
genita fides est: credere hec dei esse consul
ta/z his iugiter inherere: ac pro ipsis si ita
res poposcerit libenter et animam ponere
Sit etiam hec pars hystoriographi. his in
locis a nobis vt arbitror nō incompetēter
inserta. Est adhuc et aliud eius elegans
satis volumē quod animus sit qui impe/
rium teneat in nobis. Quem libelluz qui
dam machabeoruz attitulauere: pro eo q̄
certamina inibi et agones p pietate a ma
chabeis fratribus desudata/contineat.

Sed et in fine vicesimi antiquitatuz libri/
significat idē ipse proposuisse se quattuor
voluminibus comprehensurum/secundū
fidem z religionem patriā/de deo et sub/
stantia ac legibꝰ et cur quedam apud eos
liceant quedam vero non liceant. Sed
z alia nonnulla opuscula a se dicit esse cō
posita. In fine etiam supradicti vicesimi li
bri antiquitatum/iustum quendam ex ti/
beriade/qui conatus sit hoc idem operis
quod ipse explicuerat aggredi/arguit fal/
sitatis per hec verba: Sed nō ego te imita
tus sum ī his que conscripserā. Ipsis etenī
imperatoribus obtuli libros meos/cū ad/
huc ipsa que gesta sunt pene in oculis ha/
berētur. Quippe qui conscius michi essez
seruate in oibus veritatis: nec me de eoruz
testimonio fefellit opinio. Sed z aliis plu
ribus obtuli/quorum multi etiam ipsis i/
terfuere bellis: sicut Aggripa rex et nōnul
li eius propinqui. Et imperator quidem.
Titus intantum probauit ex istis debere
libris ad omnes homines rerum gestarū
noticiā peruenire: vt manu sua suoscribe/
ret publice ab omnibus eos legi debere.
Rex vero Aggripa sexaginta et duabus
epistolis/de operis nostri veritate testatꝰ
est: ex quibus et duas inserui. Sed de his
satis dictum est. nunc ad narrationis no/
stre seriem redeamus.

Capitulum.ix.q̄ post iacobum simeon
hierosolimoz rexit ecclesiā.

Post martiriuz iacobi et continuo
consecutuz ciuitatis excidium/tra
ditur apostolos ceterosqz domini discipu
los/qui ad illud tempus reliqui erant/in
vnum e locis omnibus conuenisse/simul
cum iis qui propinqui secunduz carnē do/
mini dicebantur (Plurimi nanqz z ex his
per illud tempus supererant) et habuisse
in commune consilium/quē oporteret di/
gnuz successione iacobi iudicari. Omēsqz
vno consilio atqz vno consensu. Symeo/
nem cleophe filium decreuisse. Cuius mē
tio in euangeliis facta est: vt episcopatus
sedem susciperet. Cōsobrinus is secundū

carnem saluatoris fuisse dicebatur: quia deophan fratres fuisse ioseph egesippus testatus est.

Capitulū.x. ꝙ vespasianus posteritatem dauid iussit inquiri

Er idem tempus vespasianus post excidia hierosolimorū/ omnes si qui forte ex familia dauid superfuissent apud iudeos/ velut regalis prosapie viros perquiri iubet. Unde etiaz pro hac causa gravissima iudeis persecutio exorta est a tito filio vespasiani. Sed vespasiano decēnio principatu ministrato/ titus filius in ipe rio succedit. Cuius secundo regni anno/ Linū.xii. annis in sacerdotio transactis/ vbis rome episcopatū tradidisse anacleto ferunt.

Capitulū.xi. de ordine z successione episcopoz alexandri et rome simul et de epistola clementis ad corinthios.

Ed titus non amplius ꝙ duobꝰ annis totidēqz mēsibus principatu romani apicis ministrato: Domnitiano frī sumā rerū reliquit. Quarto igit anno domitiani/ apud alexandriā Annianus.xx. z duobus annis ministrato sacerdotio defūctus est. In cuius locū scds succedit abiliꝰ.

In vrbe vero roma duodeciz anacletus annis i episcopatu exactis: sacerdotii sedē clemti tradidit. Quē adiutorē suū paulus apostolus philippensibus scribēs/ designat dicens. Cuz clemēte z ceteris adiutoribus meis: quoruz noia sunt in libro vite. Huius clementis epistola habet ad corinthios scripta/ precipua plane z valde mirabilis: quā velut ex persona romane eccle sie dictauit: cū dissēsio apud corithios fuisset exorta. Quā epistolā in plurimis eccle siis publice legi z veterū et nostris etiā tēporibus constat.

Cap.xii. de psecutione sub domitiano.

Rerum de seditione facta apud corithios/ ac dissensiōe plebis/ testis valde fidelis Egesippus idicat hoc mō dicēs Multaz erga multos crudelitate domitianꝰ exercita/ plurimisqz i vrbe roma nobilibus et illustribus viris nullo iure nul/ laqz rōne trucidatis/ innumeris etiā i exiliuz trusis/ z bonoz direptione mulctatis ad vltimū neroniane theomachie/ et ipietatis successor efficit. Secundꝰ hic qppe ab illo psecutionē molit in nostros: cū vtiqz pater suus vespasianus nichil prorsus nostris irrogauerit iniurie.

Capitulū.xiii. de iohāne euāgelista z revelatione eius.

Quo in tēpore apostolus z euangelista iohannes/ ob predicationē verbi diuini et testimoniuz veritatis/ in insulaz pathmos tradit ablegatus. Deniqz hyreneus scribēs de cōpoto nois antixpi quod cōtinet i reuelatiōe que dicit iohānis/ quito aduersū hereses libro/ hec de ipso iohanne cōmemorat. ꝙ si oporteret inqt aptius in hoc tēpore de isto noīe predicari: a quo magis potuerat aperiri/ nisi ab eo q ipsā reuelationez vidit. Neqz eñ multū tēporis est/ sed pene nostra etate. In fine etenī domitiani pricipatus exorta ē. In tātū vero per idē tēpus fidei nostre īstituta flore bāt: vt etiā nonulli aliēi a religiōe nostra scriptores/ hystoriaz suaz tradiderīt monumētis/ z de psecutiōib illius tēporis et etiā de martyriis. Qui et diligēter explorato tpe designāt/ ꝙ quitodecio āno domitiani pricipis/ cū aliis plurimis/ ab eo etiā flauia/ domicilla sororis/ filia flauii clemētis vnius tūc ex cōsulibus viri/ ob testionū quod christo phibebat/ ī īsulā pōtiā noie deportata est.

Capi.xv. ꝙ posteritatē dauid domitianus primi iussit simulz de psapia christi ex testimonio egesippi.

Apud ipsū vero domitianū/ cū iussisset oēs perimi q de genere dauid z regia stirpe descēderēt vetus traditio tenet ꝙ delati sint qdā quasi essēt de posteritate iude/ quē fratrē fuisse saluatoris scdz carnē tradūt. quiqz duplici vrgebāt iuidia: velut q ex dauid genere/ z ex ipsius xpi ppinquitate descēderēt: Que egesippus p ordinē his vbis refert. Adhuc aūt vivebāt qdaz de carnali genere dñi nri/ nepotes iude: eius qui secunduz carnē frater domini

Anarlet papa sedem sua clemeti tradidit.

dicebatur. Quos quidem detulere/tanq̃ ex dauid stirpe venientes. Nos reuocatus quidam nomine/qui in hoc missus fuerat perducit ad Domitianum cesarem. Et ipse enim formidabat de aduentu christi/sicut et initio herodes. Interrogati ergo a domitiano si essẽt ex familia dauid cõfessi sũt. Tũc q̃siuit ab eis/quãtis possessionibus vel quantis essent facultatibus prediti. At illi responderunt/q̃ vtriq; non amplius esset in bonis/nouem milibus denariis. Ex quibus singulis pars media proportione deberetur. Nec hec sibi in pecuniam subsistere:sed in estimatiõe terre: que eis esset in quadraginta minus vno iugeribus constituta. Quam suis manibus excolentes:vt z ipi alerentur et vt tributa penderent. Simul et testes ruralis et diurni operis/manus labore rigidas/et callis obduratas preferebant. Interrogati vero de christo quale sit regnum eius/vel quis ipse aut vnde aut quãdo venturus:respõdere/q̃ non huius mundi regnum/neq; huius terre ei designetur imperium:sed q̃ celeste ei regnum per angelorum ministeria in consũmatiõe seculi prepareturquãdo scilicet aduẽturus in gloria de viuis ac mortuis iudicabit:et restituet vnicuiq; pro factis ac meritis suis. Ad hec Domitianꝰ cum neq; in eis quicq̃ criminis inueniret et vilitatem eorum q̃ maxime contemneret:abire eos liberos iubet. Sed z persecutionem quam aduersus ecclesias agitari iusserat/datis rursum compescit edictis. Illi vero dimissi ab eo/vel martyrii merito/vel tante propinquitatis prerogatiua/pacis iam tempore duces ecclesie effecti/vsq; ad Traiani tempora permanserunt. Hec quidem Egesippus. Sed et Tertulianus de Domitiano similia refert dicẽs. Temptauit aliquando et Domitianus simile aliquid portio neronis de crudelitate/sed quasi homo cito destitit:ita vt et.az eos quos in exilium miserat reuocaret.

¶ Capitulum.xvi.de successione quorundam imperatorum et episcoporum.

Ost Domitianum vero quindecim annis imperio potitum/Nerua suscipit principatum. Sub quo omnes quidem honorum tituli qui in Domitianum collati fuerant/detrahuntur. Reuocari autem quicunq; ab eo in exilium trusi sunt/ac recipere facultates/ex senatusconsulto iubentur. De quibus singuli testimonium perhibent/qui gesta illorum temporum conscripserunt. Tunc igitur a postolum Johannem post absolutionem insule/ephesum quasi ad scolam propriaz redisse/nostrorum scriptores declarant. ¶ Nerua vero post annum plꝰ minus defuncto/Traianus succedit in impio. Cuius primo principatus anno Abilius apud alexandriam tredecim annis sacerdotio ministrato diem obiit. Cui succedit Cerdon tercius in sacerdotium. Qua tempestate in vrbe roma Clemens quoq; tercius post paulum et petrum pontificatum tenebat. ¶ Sed et apud anthiochiaz Euodius primus fuerat/et secundus Ignatiꝰ: Jerosolimis quoq; Symeõ secũdus post Jacobum fratrem domini bisdẽ temporibus gubernabat ecclesiam.

¶ Capitulum decimũseptimũ de iohanne euangelista.

In his superstes adhuc apud asiam demorabatur ipse ille quem amabat dominus Jesus/apostolus simul atq; euangelista Johannes: ecclesiarum que inibi erant gubernacula gerens/post Domitiani vt diximus obitum regressus ex insula. Quod quia ita se habeat/duobus fidelibus testibus approbabo. Hyreneus et Clemens alexandrinus/huic veritati astipulantur. In secundo aduersuz hereses libro. Hyreneus hoc modo scribens:et omnes inquit presbiteri testes sũt qui in asia Johannem discipulum domini viderunt/et sciũt hec tradidisse Johannem: qui et permansit apud eos vsq; ad tepora Traiani. Itẽ in tercio eiusdem operis libro idẽ scriptor de isdem ita testatur

Ecclesia inqt q̄ est apud epbesuz/a paulo quidē fūdata est:a iohāne vero edificata: q̄ pmansit i ea vsqz ad tēpora traiani.¶Habes hūc testē fidelem de apostoli tēporib⁹ cōtestantē.Accipe q̄d etiā clemēs cui⁹ pari ter pmissimus testimoniū dicat:hystoriam quādā necessariā simul texēs.Quā nos quoqz si inseramus/vtilē fore legētib⁹ credimus.Scribit ergo hec.

¶Cap.xviii.quomō iohēs adolescentem clare i dolis ducē latronū factum reuocat ad ecclesiam z conuertit.

AUdi inquit fabulā z nō fabulā/sed rez gestā de iohāne apostolo memoriis oīz traditā:Cū p⁹ tirāni obitū de pathmos īsula epbesū rediret :rogabaī etiā vicinas illustrare prouintias/quo vī ecclias fūdaret i q̄bus nō erāt locis:z i q̄bus erāt sacerdotibus ac mīstris instrueret/scōm q̄ ei de vno quoqz spūs sctūs idicasset.Cū igitur venīsset ad quādaz vrbē haud longe positā/oibus ecclesiasticis solēnit adiplētis:vidit iuuenē quēdā/validū corpore/et vultu elegantē:sed et animis acrē nimis: respiciēsqz ad episcopū qui nup fuerat ordinatus:¶Hūc inqt tibi sūmo studio cōmēdo/sub testimonio xp̄i z totius ecclesie.Tū ille suscipiēs/oēm se adhibiturū sicut p̄cipiebat diligētiā pollicet.Sed itez atqz iterum eadē sepius repetēs/iuuenē cōmendabat attētius.Et post hec epbesū rediit Tū vero epūs adolescentē i domū suā suscepit cōmendatū:z cū oī diligētia enutrit amplectit/fouet.Ad vltimū etiā baptismi gratiā tradit.¶Post hec iaz velut cōfidens gratie qua fuerat cōmonitus/ paulo īdulgētius habere iuuenē cepit.Sed ille vbi īmatura libertate potit⁹ est:cōtinuo p eque uos(q̄bus luxus z desidia cordi ē)amare vicia/z corrupte vite īcedere tramitē pdocetur.Et primo q̄dē cōuiuioz illecebris decipit.Inde nocturnis eū furtis sociū sibi p̄ticipēqz cōscīscūt.¶Post hec etiā ad maiora flagitia ptrabūt.Cū iterea sēsim iuuenis formabat/z īstituebat ad scelera/z q̄ esset acer ingenio/sicut equus i freniz valid⁹/duris moribus obfirmat⁹/recti itineris li neā derelinquēs/rectore contēpto/rapido cursu totus fertur īpreceps:ita succedentibus sibi malis:vt desperationem quoqz adeo sibi prestite salutis/acciperet.Dedignat iā de paruis sceleribus cogitare:grādia queqz molitur:z ex integro pditioni se tradēs/nulli inferiorē se in flagitiis patitur. Deniqz illos ipsos q̄ prius magistri criminū fuerant discipulos facit.Et latronum ex bis turmam quibus ipse dux z prīceps violentus preesset instituit:z cum bis omni crudelitate grassatur.Ueruz tēpore elapso/cū reiita poposcisset vtilitas/inuitatur iterū ad illā vrbē iohānes.Et cū cetera quoz gratia venerat ordinasset:age inquit o episcope/depositū representa/qđ tibi ego planez christus cōmēdauimus/ecclesia teste quā regis.At ille obstupuit/primo pecuniā putans a se reposci quaz non acceperat.Sed rursum considerabat/nec posse fallere iohannē/nec quod non dedit querere.herebat igitur stupēs. Quē iohānes herentē videns/iuuenem inquit illuz repeto a te/z animā fratris .Tunc grauit suspirans senior/z in lacrimis resolutus/ille ait mortuus est.Quomodo inquit vī quali morte?deo ait mortuus est/quia pessimusz flagitiosus euasit.Ad vltimū etiā latrocinium aggressus est. Deniqz nunc montē quēdā cū multa latronū manu occupauit.Quibus auditis.Apostolus/vestem continuo qua erat īdutus scidit:z cū ingenti gemitu feriēs caput suum/bonū inquit te custodē fratris anime dereliqui. Sed iaz nunc michi equus paretur et dux itineris.Et cōfestim ab ipsa ecclesia ascendens/cōcitus properabat.Cūqz pueniīsset ad locū/attinetur ab bis latronibus q̄ custodias obseruabāt.At ille neqz effugere/neqz prorsus declinare vsq̄ nitens/ingēti tantū voce proclamabat:quia ad hoc ipm veni:adducite michi principē vestrū.Qui cū veniret armatus/eminus agnito iohāne apostolo/pudore actus i fugā vertitur Ille equo post eū admisso cōfestim insequit fugitantē.etiā etatis oblitus/simul z clamans:Quid fugis o filii patrē tuū?quid

fugis inermē senē: miser/noli timere: habes adhuc spē vite: ego aūt rōnez reddam pro te certez mortē p te libenter excipiā/sicut z dominꝰ excepit p nobis: z pro tua aīa dabo aiam meā. Sta tm̄ z crede michi qa christus me misit. At ille audiēs restitit: ac pultū demisit ī terraz. ¶Post hec arma piecit. Tū deide tremefactus flebat amarissime: z accedētis ad se senis geibꝰ prouolui tur. gemitibusz yllulatibꝰ qbus poterat satiffaciēs: z yberrimis lacrimarū suaruz fontibus iterū baptizabať/occultās solaz dexterā suā. Apostolus vero iurisiurandi sacrāmto se ei a saluatore impetraturū veniaz pollicens/simulqz genibus eiꝰ pro volutus: atqz ipsaz dexterā ex cuius cedis cōscientia torquebatur tanq̄ iaz per penitētiam purgatā deosculans/ad ecclesiam reuocat. Et indesinēter pro eo orationes profundens/z cū ipso pariter ducēs crebra ieiunia/indulgentiam adeo quaz ei pollicitus fuerat expetebat. Sed z pariis sermonum consolationibus/velut quibusdā precātationibus efferos z exterritos eius animos mitigabat. ¶Nec prius abstitit q̄ euz in omībus emendatum etiaz eccle preficeret: prebens p hoc magna exēpla vere penitentie: z documentū ingēs noue regenerationis: atqz insignia quedā z tropbea invisibilis ī eo resurrectionis ostendēs ¶Hec a clemente dicta non solū ad sciētiaz rerū sed ad vtilitatē legentium profutura/būc in nostris quoqz libris teneant locū.

Capitulū. xix. de indubitatis scripturis z libris diuinis.

He iam etiaz huius apostoli q̄ sint
A scripta que ī auctoritate habeanť/cū bis pariter explicemus. Est igiť primo euāgelium nominis ipsius: qđ in oī orbe personuit. q̄ autē post cetera tria euangelia/quarto a veterib⁹ statutū est loco/hec erit ratio. Venerabiles z vere deo digni apostoli christi/cū essent in omnibus puritate vite z animi virtutibus clari/nō magni pendebant sermonis ornatū. Quippe ī quibꝰ anima erat diuinis ornata virtutibus: simul z signoz gratia que eis a domino nostro iesu christo cōcessa fuerat confidētes/nō in suasoriis humane sapientie verbis/sūmaz predicationis dominice collocabāt sed in ostētatione spiritus z virtute: p quā mirabilibus consūmatis/z verboz̄ fide facta/vniuerso orbi regni celoz̄ scientiam tradiderūt: paruiducentes plures libros condere: q̄ huiuscemodi predicatōis assertio/nō argumēto humani sermonis/sed astipulatione diuīe virtutis indigeat. ¶Deniqz ¶Paulus qui inter omnes apostolos eruditioz etiam in verbis videť/z in sensibus prepotens/nō amplius q̄ paruū epistolarū suar̄ ūcorpꝰ reliquit: Qui vtiqz imensa contineret intra se atqz innumera sacramenta: vtpote qui etiā vsqz ad tercīū celū raptus/que gererenť inspexerat: z in ipsū quoqz deo dignū paradisum abductꝰ audierat ibi ineffabilia verba/z doctrinā (quecūqz illa inibi est) sive corporeus sive incorporeus/illius interim schole discipulus effectus exceperat. Sz z reliqui dñi ac saluatoris nr̄i discipuli/nō solū ex illis duodecim/sed z si qui extra numerum būc/de schola tamē dñi z saluatoris nostri sermonem aliquez diuinitus inspirati memorie reliquerūt: breuē bunc z succinctū p oia eē voluerunt. Igitur ex ipsis discipulis dñi. matheus tantūmodo z iohannes ad scribendū appulisse animū traduntur: necessitate quadā in hoc ipsum prouocati. ¶Matheus enī primo hebreis predicauerat. Verum cum pararet trāsire ad gentes/patria lingua scripturam composuit: z ea que predicauerat cōprehendens/dereliquit iis ad memoriaz a quibus profiscebatur vt gētibus predicaret. ¶Post būc lucez marci scriptura euangelica/scdz eas causas quas superius diximus editur. Johannē vero tradunt vsqz ad vltimum pene vite sue tempus/absqz vllius scripture indiciis euāgelium predicasse. Sed cum horum triū euāgeliorū/etiam ad ipsū noticia peruenisset probasse quidem dicitur fidem z veritatez dictorum. Deesse tamē vidit aliqua/et ea maxime que primo predicationis sue tem

pore dominus gesserat. Certum est enim ꝙ in superioribus tribus euāgeliis/hec vi-
dentur sola contineri: q̄ ab eo gesta sūt an
no quo iohannes baptista vel inclusus est
in carcere/vel punit⁹ Deniqz si obserues/
stati ī initio narratōis posteaꝙ refert ma
theus de quadraginta dierū ieunio/z de
temptatione eius/continuo subicit dicēs
Audiens autē q̄ iohannes traditus ē/dis
cessit de iudea z venit in galileam. Sed et
marcus similiter posteaꝙ inquit traditus
est iobānes/venit iesus in galileā. Lucas
vero etiā priusꝙ incipiat aliquid de actib⁹
referre iesu dicit: quia adiecit herodes supꝙ
omnia mala que gesserat z conclusit ioha
nem ī carcerē. Quia inꝙ ab his hec vide-
bantur omissa/rogatus dicit iohānes apo
stolus/vt ea q̄ preterierāt priores ante tra
ditionē iohannis/saluatoris gesta conscri
beret. Et ideo dicit i euangelio suo. hoc fe-
cit initiū signoꝝ iesus. Et iterū in alio lo-
co indicat dicens. Nōdū enī iohānes mis
sus erat in carcerē. Ex quibus cōstat ꝙ ea
que anteꝙ iohānes traderetur ab iesu fue
rant gesta describit. Et ideo si quis hoc di
ligetius cōsideret: euidenter iueniet nō si
bi euangelia dissonare/sed alterius tēpo-
ris gesta esse que scribit iohannes/alteri⁹
vero que ceteri. Unde quia natiuitatatez
scdm carnem saluatoris vel matheus vel
lucas descripserant: reticuit hoc iohannes
et a theologia atqz ab ipsa eius diuinita-
te sumit exordium. Que pars sine du-
bio ipsi velut eximio p spiritumsanctuz re-
seruata est. Hec etiam de euangelio Joha
nis dicta sint. De marci vero euangelio
sufficienter supra cōprehensuz est. Lucas
vero ī initio euāgelii sui causaz cur scribe-
ret idicauit. Videlicet qm̄ multi alii teme
re presūpserāt enarrare/q̄ sibi magis erāt
ad liquiduz cōperta Volēs ergo abstrahe
re nos a ceteroꝝ narratiōib⁹/fidē facit pse
cōscripte veritati: certus ꝙ eazvel paulo ex
ponente/vl' aliis apostolis q̄ ab initito ipi
viderant ac sibi tradiderant cōsecutus sit:
et hanc nobis p ppriū euangelium tradat.
Hec a nobis etiā de luca breuiter dicta sint

Oportunius vero z plenius ī tēpore/īser-
tis iis que antiqui auctores scripta reliq̄-
runt/vt se cūcta habeant īdicabimus. Jo-
annis tamen extant preterea z epistole: de
quarū prima/neqz ab antiquis vnqꝙ/neqz
a posteris dubitatuz est. De reliquis vero
duabus/z ō reuelatione/etiaz nūc anceps
sententia habetur. De quibus vt dixi et a
veteribus dubitatuz suis in locis ipsorum
vocibus approbabim⁹. Ut ergo (quan-
doquidem in hos deuenimus locos) om- B
nem noui testamenti canonem designe-
mus. Primo nobis omniū euangeliorꝝ
celestis quadriga iungatur. His act⁹apo
stoloꝝ copulet. Post hos pauli epistole so
ciētur. Cōsequant vero has/prima ioban
nis epistola. Similit z petri prīa. Hec sūt
de quibus nulla vnqꝙ prorsus extitit dubi-
tatio. Sequēti loco iam sūt illa de q̄bus a
nōnullis dubitatū est. Reuelatio iohan-
nis/de qua quid singuli veterū senserint/
suis ī locis ostēdem⁹. Et epistola iacobi sz
z iude. Petri quoqz scdaz itē iobis scda z
tercia sue he ipsi⁹ euāgeliste sive etiā alte
ri⁹ei⁹ cognomis ostendant. Post hec iam
scriptura est que dicitur actus pauli. Sed
et libellus qui appellatur pastoris z reuela
latio petri/de quibus ꝙmaxime dubita-
tur: fertur etiam barnabe epistola/et do-
ctrina que dicitur apostoloꝝ. Quí-
daz autem his sociant etiazeuangeliū qd
dicit secūdum hebreos. Quo precipue vtī
tur illi hebrei qui christum suscipe vident
sed in ecclesia ei contradicit. Que omnia
tamē a nobis necessario enumerata sunt
vt absqz vlla ābiguitate clarescere t q̄ sint
ī veteri auctoritate: et que sint ī quibus vl'
cōtradictio aliqua vel etiā cunctatio/cum
tamē a quāplurimis ecclesiis recipiantur
soleat amitti. Sed et de illis sciēdum est/q̄
sub noīe apostoloꝝ ab hereticis pferū ur/
velut petri z thome et mathie/et ceteroꝝ
similiter apostolorum que appellāt euan
gelia/Sed et andree z iobānis atqz alioꝝ
apostoloꝝ act⁹/ꝙ nusqꝙ prsus ī scripturis
veteruz/eoꝝ dūtaxat q̄ apostolis succesſe
rūt/aliq̄ mētio eoꝝ aut cōmēoratio habet

In quibus z ipse stilus/multū ab ecclesiastica cōsuetudine deprehendit esse diuersus Sensus quoqz ipse et oīa q̄ ī his inserūtur longe ab apostolica dissonāt fide. Ex quo figmēta esse prauitatis heretice cōprobantur. Unde nō inter illa quidē de quib⁹ dubitari diximus collocanda sunt/sed vt aliena penit⁹/z a pietatis regula discrepātia propellenda. Ueruz ad hystorie ordinem redeamus.

¶ Cap.xx.de menandro mago.

Situr simoni mago menander succedit.scutū diaboli non inferius prio Et ipse samarites genere. In arte aūt magica solus repertus est:qui nō modo eqparare/sed z supgredi impietatē magistri posset. Qui oīb⁹qppe portētis efferebat/semetipz saluatorē dicēs/ad hoīz salutē de celestibus z inuisibilibus seculis destinatuz Asserens nō aliter posse vnūquēqz/angelos seculi vincere:nisi prius a semet magice artis p ordinē suscipet disciplinā:z p baptismū a se datū īmortalis z etern⁹ effect⁹ in hac vita perpetu⁹ fieret: q̄ oīa ex libris Hyrenei volentibus scire pfacile est. Sed z Justinus in his ipsis in quibus simonis fecerat mentionē/e tiā de hoc talia quedā scribit. Menandrū quēdā samaritanū ex vico capparatthea simonis discipulū/stimulis demóiacis icitatū venisse antiochiam/et q̄plurimos per artē magicaz decepisse scimus:qui hoc etiā suadere potuit sectatorib⁹ suis/q̄ nō essent morituri. Ex q̄bus in hodiernū sunt aliqui ex illo eadem cōfitentes quod est vere diaboli cōmentū vt hoīes magi/christianoz sibi nomē īponerēt/quo per hoc sanctū z venerabile religionis nostre misterīū maculārent:quitamen irridentz spnunt ecclesiastica dogmata:vel de immortalitate aīe/vel de resurrectione mortuoz. Uerum hi talib⁹ freti auctorib⁹ de spe salutis z vite penit⁹ excidērt.

¶ Ca.xxi.de secta ebioniorum.

Edz alios idem demō quos ab amore christi separare nō poterat/alia nichilominus arte decepit:id est ebionios q̄ interp̄tantur pauperes. Uere eī pauperes sunt z egeni in scientia glorie christi. Quoniāquidē solū eū hominē putant: et perfectū vite ac virtutis virū iustū effectū. Cōmuni etiā natiuitate ex viro z femīa pcreatum. Custodiendā vero censentes etiā legis obseruantiā:nec sufficere ad salutē solam christi estimant fidē. Quidā tamē ex ipsis refugiūt hanc īpietatē/vt ex viro z femina asserant euz natū:sed cōfitent de spiritu sancto z maria virgine. Nec tamē sēper eum fuisse deū z verbū ac sapiētiā dei fatent. Corporalē vero legis obseruantiā custodiūt. Apostoli autē epistolas oēs pariter respuūt .et ipsū apostatam legis appellant. Utunt z euangelio vno quodam quod scōm hebreos appellat. Cetera oīa nichil ducunt. Sabbata cū iudeis scōm legem/nobiscū dominicā diē sacratam/pro resurrectione dñi obseruant. Unde cōpetēter ebionite p paupertate intelligentie cōpellati sunt.

¶ Ca.xxii.de cherintho heretico.

Isdem tēporibus etiam alterius hereseos obortū principē cherinthū accepimus. De quo gaius/cuius iam in superioribus fecimus mentionē:in disputationū suarū dialogo ita scribit. Sed et cherinthus inqt per reuelationes quasdaz quas velut a magno apostolo ꝑscriptas/z p angelos ei reuelatas putaret/alia q̄daz portenta nobis ītroducit. Post resurrectionē terrenū dicit futurz esse regnū christi in hierusalē. Et hoīes ī carne itez cōcupiscētiis et vicis subiectā cōuersationē habituros. Contra fidē quoqz scripturaz/quosdam mille annos designat:in quibus multa q̄dem z alia corruptionis opa z nuptiarū festiuitates dicit futuras:ad eos q̄ libidini sunt dediti decipiendos. Sed et dionisius cū de iobis reuelatione dissereret/et quedā scōm ea que antiqtus ecclesie tradita fuerant disputaret:mentionē facit huius ipsius viri in his verbis. Cherithus inquit/a quo et cherinthiana heresis obortа est/figmenti sui auctoritatē magni nois acquirere/secūdum scripture hūius prauam intelligētiam gestiebat. Quippe cuius hec

erat hereſis/vt affirmaret terrenum futurum eſſe chriſti regnū. Et quia erat ventri et gule ac libidini deditus: ea futura decernebat/que ſibi ꝓpria libido dictabat. ventris et eorū que ſub ventre ſunt incitamenta/cibis/potibus/nuptiis/ꝑdicabat explēda Et vt aliquid ſacratius dicere videret/legales agebat feſtiuitates rurſū celebrās/et hoſtias carnales iterū iugulādas. ℙyreneus vero ſecretiora ipſius heretici in primo operis ſui libro publicauit. Que inde diſcat. ſi qui plenius ſcire vult.

¶ Ca. xxiii. de nicholao et hereſi nicholaitarum.

Ed et alia hereſis que appellatur ℕicholaitaꝝ/perpauco tēpore tenuit. Cuius etiā in reuelatione Johānis mētio facta eſt. Iſti nicholaū vnū ex illis qui cū Stephano ab apoſtolis ꝓſtituti ſūt diaconi/auctorē ſe habere iactabant. Sed clemens alexandrinus in tercio libro ſtromatū/hec de eo ſcribit. ℙulchrā inquit valde hic ꝓrē habuit: et poſt aſcenſionē domini et ſaluatoris noſtri cuz increparetur ab apoſtolis tanq̄ de zelotipie iniuria/ꝓductam in mediū ꝓrē ſuam ſi quis eam vellet habere permiſit. Ex qua occaſione iſti conſequēs putauere: vt ſecundū hoc factū vel dictuz ℕicholai/vnuſquiſqz carne ſua in quo delectaret abuteretur. Et obtinentes dictū vel factū ſimpliciter vel innocenter/abſqz vlla reuerētia ꝓmiſcuos nūc et illicitos concubitus expetūt: ii qui ſub illius nomīe ſectam ſibi ꝓprie libidinis aſſumpſerunt. Qui autē compertū eſt nicholaū nullā poſſus agnouiſſe mulierem ꝓter eam quā in matrimonio acceperat Cuius etiā liberi/femine quidē vſqz adyltimā ſenectutē caſta virginitate duraueīt filius autē ipſius ſanctitatē incorrupti corꝓris cuſtodiuit. Que cum ita ſe habeant conſtat illiud quod in medio apoſtolorum ꝓ zelotipie ſuſpitione ꝓduxit ꝓrem/ex contētu vitii vel libidinis geſtum: quo per hec continentē ſe oſtenderet eius rei/quaz nimie putabatur expetere: contēnendam magis q̄ expetendam carnis edocens vo-

luptatem. Quoniā quidē nolebat vt opinor ſecunduz ſaluatoris ꝓceptū duobus dñis ſeruire/libidini et deo. Dicunt autez etiam Pathiā ita docuiſſe aduerſū carnē pugnādū/z in nullo ꝓrſus voluptati eiꝰ ac libidini concedēdū. Animā vero alendā ſapientie paſtibus/et ſcientie cibis in maius ſemper augendā. ℙec de illis hereſibꝰ que tēporibus memoratis a veritate decidnātes cito extincte ſunt retuliſſe ſufficiat.

¶ Ca. xxiiii. q̄ apoſtoli nō ſunt aſpernati nuptias.

Lemēs ſane hic cuius voces ānotauimus/ſcribens aduerſus eos qui nuptias ſpernūt/inter cetera etiam hec dicit. An z apoſtolos improbāt? ℙetrus etei ac ℙhilippus et ꝓres habuerūt: z filias etiā viris nuptū dederunt. Sed et paulum non tedet apoſtolū in quadā epiſtola ſua mentionē vel ſalutationez facere cōparis ſue: quā ſe ideo negat circūducere/vt ad ꝓdicationē euangelii expeditior fiat. Verū quoniā clementis fecimus mentionē: abſurdū non erit aliam quoqz eius memorabilē narrationē ꝓferre: quā in ſeptimo eiuſdē operis libro ita inſeruit. Aiunt inqt beatū petrū cum vidiſſet ꝓrem ſuā duci ad paſſionē/gauiſſum eſſe electionis gratia ac reuerſionis ad ꝓpriā domū: et exclamaſſe poſt eam cuz duceretur/ac ꝓprio nomine compellantē dixiſſe. O coniunx memēto dñi. Talia erant ſanctoꝝ cōiugia: tā perfecta fuit affectio beatoꝝ.

¶ Cap. xxv. de iobīs z philippi obitu.

Situr quia de vite exitu ℙetri vel ℙauli iā in ſuperioribꝰ explanauimus: ſed z tēpus Johānis quo vita exceſſit ex parte iam dixim⁹: nunc etiā de loco quietis, ſecundū fidē ℙolicratis Epheſii Epiſcopi/edocere conueniens puto. ℙic etenim ℙolicrates Victori Epiſcopo vrbis ℝome ſcribens/et ipſius/z ℙhilippi apoſtoli ac filiarum eius pariter meminit dicens. Sicut iam ſuperius inſeruimus/quod magna luīa in Aſie partibꝰ dormierunt/que reſuſcitabit dominus in nouiſſimo die aduentus ſui/cum venerit

in gloria/et requiret oēs sanctos suos Di
co autē de Philippo(inquit)qui fuit vn⁹
ex apostolis qui dormiuit apud Jerapoli
Sed et due eius filie inibi virgines conse
nuere:et alia ei⁹ filia spiritusancto reple
ta permansit apud Ephesum. Et iohan
nes ille qui supra pectus dñi recumbebat/
qui fuit sacerdos dei/pontificale petalum
gestans/martyr et doctor optimus apud
Ephesū dormiuit. Hec etiā de locis in qui
bus requiescūt in sōno pacis/ adiecisse suf
ficiat. Sed et gaius(cuius ante mētio fa
cta est)in dialogo suo/quē cum paulo dis
putās scribit/de filiabus Philippi simul z
obitu ipsius/cōsonis vocib⁹ mēorat dicēs
Post hoc āt pphetisse q̄ttuor fuērt philip
pi filie:cui⁹ sepulchrū est apd Jeropoli asie
vrbē/vna cū filiabus suis. De his autē et
Lucas in actibus apostolorū meminit/cū
adhuc apud cesareā degerēt:dicit ergo ita
Uenimus inquit cesareā:et ingressi in do
mum Philippi euāgeliste qui erat ex se
ptem/māsimus apud eū. Huic aūt erant
virgies filie quattuor pphetātes. His igi
tur a nobis de apostolorū tēporibus vel ex
cessibus put potuimus ex scripturis vete
rum cōgregatis:Sed et de scripturarū ca
nonicar q̄ in auctoritate habeantur libris
vel qui penitus repudiētur. Qui vero me
dii quodāmō ad istructionē ab ecclesiis nō
etiaz ad indubitatā auctoritatem recepti
sint/cōsequēter expositis.tēdam⁹ad ceta.
¶ Ca.xxvi.quomō Symeō hierosolimor
epūs mortē pro christo cōstātissime ptulit

Ost Neronē Domitianūqz/sub
hoc cuius nūc tēpora memoram⁹/
per singulas ciuitates ex insolētia populi
A persecutionē in nostros accepimus motā.
Quo in tēpore etiam Symeon Cleophe
filius(quem secūdum hierosolimis ordi
natum Episcopū supra edocuim⁹)p mar
tyrium carnis vinculis resolutus est. Ho
rum astipulator/ipse ille est Egesippus/
quē i plurib⁹ iam pdurim⁹ testez. Is ergo
refert/q̄ a quibusdaz hereticis accusatus
sit supradictus vir tanq̄ christian⁹ et mul
tis supplicīs afflict⁹ per multos dies: ita
vt etiam iudex ipse cū amicis suis de eius
patientia miraretur. Et adpltimū iuberet
simili eū qua dñs pertulit passione vitam
finire. Sed et ipsa verba quibus hec prote
statur addere gratius puto. Ait ergo cū de
hereticis diceret. Ex his igitur ipsis accu
sauerūt quidā symeonē cleophe filiū:tan
q̄ qui esset ex genere Dauid et xp̄ianus.
Et ita martyr effectus est:cū esset annor
centū viginti sub Traiano Cesare/apud
atticū consularē. Addit aūt etiā hoc/q̄ ac
cusatores eius/cū in illis tēporibus perq̄
rerent si qui ex genere Dauid et ex regia
tribu descēderent/cōprehensi sunt inter ip
sos. Qd autē Symeon vnus fuerit ex ip
sis auditoribus dñi:vel longeuitas eius i
ditio est/vel euāgelior fides:vbi etiā ma
ter eius Maria Cleophe pror refert. Sed
et alios quosdā idem scriptor refert(pre
ter eos de quib⁹ dixim⁹)nepotes Jude vni
us ex fratribus dñi/per idem tēpus super
stites inuentos/et Domitiani tēporibus
martyres factos:hoc modo scribens. Ue
niunt igitur hii/z presunt omni ecclesie tā
q̄ martyres z ppīqui dñi. Et reddita pace
ecclesie pmanserūt vsqz ad tēpora Traia
ni Cesaris: vsquequo cōsobrinus dñi Sy
meō (de quo supra dixim⁹) filius cleophe
calūniā pateret ab hereticis/tanq̄ christia
nus cōsulari delatus. Cūqz multo tēpore
supplicīs fuisset affectus:martyrio consū
matus est:oībus qui aderant/et ipso iudi
ce/mirantibus:vt centū viginti annor se
nex/crucis supplicīū ptulisset. ¶ Post hec B
idē scriptor addit etiā hoc:q̄ vsqz ad illa tē
pora virgo mūda z īmaculata pmansit ec
clesia:Corruptorib⁹ veritatis/z diuini ver
bi temeratoribus/aut nunq̄ oīno extanti
bus/aut etiā si qui forte fuerāt ī occultior
abditis biatibus terre delitescētibus. Ut
vero et apl̄orū chorus/et oīs illa etas que
a dño susceperat viue vocis auditū/de hac
luce discessit:tū velut invacuā domū/false
doctrine ipius se error īmersit:et tanq̄ vbi
null⁹ iā diuini cēs⁹ defēsor exisseret:nuda
to vt aiūt capite/corripiētes arma mēdatii
oppugnare apostolicā veritatē nituntur:

De sene centuz viginti anor
magna patiētia sustinēte marti

Sed istud bellū intrīsecus gerebat: Persecutionū vero extrinsecus pondus vrgebat ecclesiā: et tam īmense caterue martyrum quottidie iugulabant: vt Plinius secūdo q tūc puinciā āministrabat/multitudine interēptoz pmotus/referret ad īperatorē/q īnumera hoīm milia quottidie obtrūcarē tur/in quibus nichil oīno sceleris deprebē deret admissū: aut aliquid cōtrariū romanis legibo gestū: nisi hoc solū/q anteluca nos hymnos christo cnidā canerent deo. Adulteria vero vl̄ cetera huiusmōi crimīa apud eos illicita haberi/et penitus arceri Cetera vero scōm leges eos agere¶mūes ¶ Cap̄.xxvii q Traianus christianos petuerit inquiri.

Dquē tūc Traianus rescripti sui auctoritate decernit: vt xp̄iani nō q̄ dē reqrant/si qui tamē īciderint/puniant: per quod ex parte aliqua/pſecutionis seda tuz putabat incendiū. Sed iis qui neqtiaz suā aduersū nos exercere cupiebāt/ledēdi occasio nō videbat erēpta. Interdū enī populo istigabat: interdū etiā iudex occasiōibo vtebat: negabat q̄sitos/quos pūire voluisset oblatos. hec tullianoi apologetico suo dicit. ex quo p̄nt istrui pleniꝰ scire cupientes ¶ Ca.xxviii. de successione quorūdā epoz.

Situr in vrbe roma tercius ab apostolis clemēs/nouē annis sacerdotio pfunctus/Euaristo diuini verbi tradidit mīsterium. In ierosolimis vero Symeone de quo supius dixim⁹ defuncto/iustus quidā ex his qui de circumcisiōe ad fidē xp̄i venerāt/episcopatū suscepit Quibus tēporibo apud Asiā supeat adhuc z florebat ex apostoloz discipulis policarpus smyrneorū ecclesie episcopus: et papias silr̄iter apō Jerapolim sacerdotiū gerēs.

¶ Ca.xxix. de ignatio z epistolis eio.

Ed z i nr̄a quoqz tp̄a fame celebrita
A tepulgatꝰ ignatiꝰ/apud āthiochiā post petrū secūda successiōe episcopatū sortitus ē. Quē sermo tradidit de spūie partibo ad vr bē romā transmissū/z pro martyrio xp̄i ad bestias datū. Quiqz cū per asiā sub custodia nauigaret/singulas quasqz digrediens ciuitates/ecclesie populos euāgelicis coborsatiōibus edocebat in fide pſistere/z obseruare se ab hereticoz cōtagiis: q̄ tunc primū copiosius cepant pullulare: et vt diligētius ac tenatius apostoloz traditioni bus īhererēt Quas traditōes cautele grā et nequid apud posteros remaneret icerti etiaz scriptis se asseruit epistolis reliqsse. Deniqz cū smirnā penisset vbi erat Policarpo/scribit inde vnā epistolā ad Ephesios eorūqz pastorē in qua meminit et Onesimi. Aliā magnesie ciuitati q̄ supra meādrū iacet. In qua z epi Damei mentionez facit. Sz z eccl̄ie q̄ est trallis scribit/cuius principē tūc esse polimiū designauit Jn ea vero quā ad romanā ecclesiā scribit deprecatur eos ne se tanq̄ supplicijs suis parcētes velit priuare martyrio: Et bis post aliquāta vtiq̄ verbis a spūia unqt romā vsqz/cū bestiis terra mariqz depugno: die ac nocte¡cōnexus z colligatus decē leopardis: de militibus dico ad custodiaz datis: q̄ ex bñficiis nostris seuiores fiūt. Sz ego eoz neqtiis magis erudioz: nec tñ in hoc iustificato sū Q salutares bestias q̄ pparant michi: quādo venient: qñ emittent: quando eis frui licebit carnib⁹ meis: quas z ego opto acriores parari: z inuitabo ad deuorationē meī et deprecabor ne forte vt in nōnullis fecerūt timeāt cōtingere corpus meū. Quinimo/et si cūctabunt: ego vim faciā. Ego me igerā. Date q̄so veniā/ego noui q̄d expediat michi. Nūc icipio esse discipulo xp̄i. Faces sat inuidia vel būani affectus vel neqcie spiritualis/vt iesū xp̄z merear adipisci. Ignes vel cruces/bestie/diſp̄siōes oſſiū/discerptiones q̄z mēbroz/ac totiꝰ corporis pene/et oīa in me vnū supplicia diaboli arte q̄sita cōflent dūmō iesū xp̄z merear adipisci. hec et multa alia bis silr̄ia ad diuersas ecclr̄ias scribit. ¶ Sz z ad policarpū velut apostolicū virū datis litteris/anthiochenā ei eccle B siaz p̄cipue p̄mēdat. ad smyrneos sāe scribēs/vtiq̄ vbis q̄busdā (vnde assūptis nescimus) q̄bo hec de saluatore ploqtur: Ego aūt post resurrectiōez quoqz ī carne cū scio fuisse z credo. Māt cum venisset ad Petrum ceteroſqz ait eis. Accedite et videte/quia non sum demonium incorporeuz.

Qui ꝛ cõtingentes eũ crediderũt ei. Scit autẽ ꝛ hyreneus eius martiriũ: ꝛ mẽtionẽ facit scriptorum eius per hec verba. Sicut dixit inqt quidã ex nostris ꝑ martirio christi damnatus ad bestias/ Frumentum inqt ego sum dei/ bestiarũ dentibus molor ut panis mũdus effitiar christo: Sed et policarpus horũ memoriã facit i epistola quez ad philippenses scribit p hec: Deprecor inquit oẽs vos/ obedientie operam dare/ ꝛ meditari patientiaz quã vidistis in ignatio/ ꝛ rufo/ ꝛ zosimo beatis spiritꝫ Precipue aũt in paulo ꝛ ceteris apostolis/ qui fuerũt apud vos: scientes q̃ his oẽs nõ in uacuum/ sed ꝑ fidem ꝛ iusticiaz cucurrere vsqz quo peruenirẽt ad locũ sibi a domino preparatum. Quoniaz quidẽ passionum eius participes extiterunt/ nec dilexere presens seculũ/ sed eũ solũ qui pro ipsis ꝛ ꝑ nobis mortuus est/ ꝛ resurrexit. Et post pauca subiũgit. Scripsistis michi ꝛ vos ꝛ ignatius/ vt si quis vadit ad ptes syrie deferat litteras ad vos. Quod faciã cũ tẽpus iuenero. Hittaz vobis ꝛ ignatii epistolas/ et alias/ si que sũt q̃ ad nos transmisse sũt/ ex quibus vtilitatem maximam capiatis: continent enim de fide ꝛ patientia instructionez ꝑfectã/ secundum domini preceptum. Hactenus de ignatio.

¶ Capitulũ. xxx. de quibusdaz euãgelistis qui post apostolos claruerũt.

Ost hũc rexit ecclesiã ciuitatis Anthiochene heros. Inter eosdem sane floruit vir eque insignis/ Quadratꝰ. Qui vna cũ philippi filiabus i ꝓphetica gr̃a celeberrimus fuisse phibetur: Sed ꝛ alii plurimi ꝑ idẽ tẽpus apostolorũ discipuli superstites erãt: qui eccle fũdamẽtis q̃ ab illis locata fuerãt/ dignissima desup fidei edificia cõstruebant: augentes i oĩbus predicationẽ verbi dñi: ꝛ salutaria semina regni celorũ ꝑ oẽm terrã latius disserentes. Deniqz nõnulli ex his ardentiore diuine philosophie cupiditate succẽsi: aĩas suas verbo dei cõsecrabãt: explentes ꝑfectionis salutare preceptũ/ vt facultates suas primo indigentibus diuidentes/ expediti ad predicandũ euangeliũ fierẽt. Ut si q̃bus forte prouintius nomẽ fidei esset incognitũ/ predicarent. primaqz apud eos fundamenta euangelii collocantes/ atqz electis q̃busqz ex ipsis officium regende eccl̃ie quaz fũdauerãt cõmittentes/ Ipsi rursũ ad alias gẽtes aliasqz prouintias ꝑperabant: ꝛ euangelistaꝫ fũgebant officio. Quosqz similiter vt i exordio apostolos diuinoꝫ signoꝫ comitabant effectus/ ꝛ sancti spũs gratia: ita vt videres vna allocutione integros simul populos ad cultũ diuine religiõis adduci: ꝛ predicantiũ verbis non esse tardiorem audientiũ fidẽ. Uerũ qm̃ impossibile est nobis singulos enumerare/ q̃ post apostoloꝫ primas successiones/ in ecclesiis q̃ p orbẽ terre sũt vel principes vl̃ euangeliste fuerint vel pastores: illos tantũmodo cõmemorasse sufficiat/ quoruz libris inserta ad nos vsqz fidei ꝛ predicatiõis monumẽta venere. Ut clemẽtis ꝛ ignatii/ ceterorũq; quoꝫ superius fecimus mẽtionẽ.

¶ Capitulũ. xxxi. de epistola clemẽtis ad corinthios et libris papie.

Lemens tamẽ in epistola quaz ad corinthios scripsit/ meminit epistole pauli ad hebreos/ et vtitur eius testimoniis. Unde constat q̃ apostolus/ tanq̃ hebreis mittendam patrio eam sermone cõscripserit: ꝛ vt quidaz tradũt. Lucã euangelistã/ alii aũt hũc ipsũ clemẽtẽ interpretatũ esse: qđ ꝛ magis verũ est quia ꝛ stilus ipse epistole clemẽtis/ cũ hac cõcordat: et sẽsus nimirũ vtriusqz scripture plurimã similitudinem ferunt. Dicitur tamen esse alia clementis epistola/ cuius nos noticiã non accepimus. Sed et alia eius opuscula non minima a nõnullis haberi phibentur/ velut petri et appionis disputatio: q̃ in vsu a veteribus habita minime reperim9: quia nec pura in eis et incorrupta apostolice fidei regula mansisse deprehẽditur. Papie quoqz feruntur quinqz libri/ qui attitulantur verborum dominicoꝫ explanatio. hoꝫ facit et hyreneus mentionem per hec verba. ¶ Hec aũt et papias iohãnis auditor/ policarpi vero cõdiscipulus et sodalis/ vir

A

ynus ex antiquis/ptestatur in primo libro suo. Quinq; enī volumia cōscripsit. Hec quidē Hyreneus de Papia. Ipse vero de se ita indicat/tanq̄ qui non ab apostolis/ sed ab eoꝝ discipulis susceperit fidē: p hec verba. Non pigebit autē nos/tibi oīa que quondā a presbiteris didicimus z bene re/ tinemus recordantes exponere cū interp̄/ tationibus suis:et vt se eoꝝ veritas habe/ at explicare. Neq; enī multa dicentibus sed vera tradentibus auscultauim⁹ neq; iis qui hominū precepta/sed qui dñi man/ data memorabāt ab ipa veritate suscepta Qđ si quādo aduenisset aliquis ex iis qui secuti sunt apostolos/ab ipso sedulo expi/ scabar quid Andreas quid Petrus direrit quid aūt Philippus vel Thomas/q̄d ve/ ro Jacobus/quid Johēs/aut q̄d Mathe⁹ vel alius quis ex discipulis dñi:que ve Ari/ stion vel Johēs presbiter/ceteriq; discipuli dicebāt. Nec enī tantū michi librorꝝ lectio nes pdesse credebā/quātū viue vocis pre/ sentisq; magisteriū. Sed michi dignū vide tur intēdere/q̄ scđo nomē Jobis enume/ rat:et eū quidē cui⁹ primo meminit Petro et Jacobo ac Matheo ceterisq; apostolis sociat:quē sine dubio ipsū euangelistā esse et apostolū constat. Aliū vero Jobēm di/ stinctione quadā facta/extra apostolorū numerū collocat:preferēs ei Aristionē q̄n daz/et euidēter eū presbiterū noīat: vt per hec cōprobetur verū esse illud quod quidā Asiani scribūt:q̄ duo sint apud Ephesū se pulchra:et vtrūq; Jobis appelletur. Qui bus si diligētius intēdamus/fortassis se/ cundus hic erit Jobēs/si ille nō credit pri/ mus/sub cuius nomīe reuelatio habetur/ que appellatur Johānis. Sed z hic ipse de quo nobis sermo est Papias/apostolorū se verba ab iis qui secuti eos fuerāt/Aristi one videlicet et Johāne presbīto asserit su/ scepisse. Unde et frequēter noīatim in cō/ mentariis suis/a Johāne et Aristione tra ditū sibi de singulis quibusq; cōmemorat. Meminit sane idē ipse etiam de quibus dam mirabilibus in opere suo/que p̄tereū da minime censeo. Per philippi enī euan/ geliste filias ppbetissas hec sibi tradita e se designat. Mortuū resurrexisse tēporib⁹ suis dicit. Sed z de Justo qui cognomina/ tus est Barsabas/refert miraculū ingēs q; venenū biberit/et nichil ex hoc triste p/ tulerit ppter dñi fidez Justus autē ipe est hic/qui post saluatoris ascensuz a sanctis apostolis cū Mathia ad apostolatus sor/ tem statutus est/sicut in actibus apostolo rum cōmemoratur. Dicit aūt et alia plu/ rima a maioribus sibi tradita miracula/z nouas quasdā parabolas saluatoris/z do ctrinā incognitā magisq; fabulosā. Mil le ānos futuros post resurrectionē/quib⁹ corporaliter regnū xp̄i in hac terra futurū sit Sed ego puto eū spirituales z misticas apostolorū traditiones corporaliter et se/ cundum litteras suscepisse:nec potuisse di scernere ea que illi in figuris velut lactan tibus et paruulis loquebantur. Qui et re uera etiā ex ipsis que conscripsit opusculis exigui sensus vir/et minus capacis ostēdi/ tur. Multis tamē post se ecclesiasticis vi ris/erroris huius prebuit causas: auctori/ tatē dogmati tantū ex vetustate tribuens non etiam ex ratione dictorū: sicut Hyre/ neo/et si quis alius eum in hac parte vis⁹ est seq̄. Alia quoq; quāplurima supra me/ morati Aristionis refert:tanq̄ ex verbis ei domini tradita:z Johannis presbiteri:que si quis vult plenius noscere/ipsos ei⁹ rele gat libellos Nos tamē illud assumem⁹ ex bis/quod de Marco euāgelista bis protu lit verbis. Etiam hoc inquit presbiter nar/ rabat/q̄ Marcus iterpres fuerit Petri:et quecunq; meminerit ab eo dicta conscri/ pserit. Non tamen per ordinem ea que a domino dictaue vel facta digesserit:quia non ipe auditor domini fuerit vel secta/or sed nouissime vt dixit Petro adesit ad psū ac ministeriū predicandi/non ad conscri/ bēdos domini sermones. Itaq; nichil pec cauit Marcus in eo q̄ ita quedam scripse rit/quasi qui passim audita recordari vide atur. Et hoc solum satis egit/ne quid ex au ditis obmitteret/aut aliquid falsum scri/ beret. Hec de Marco scribit papias. Sed

z de Matheo ita refert. Matheus quidē scripsit hebreo sermōe. Interptat⁹ē aūt ea que scripsit pnusq̄sqz sicut potuit Hec etiā de Matheo. Utitur sane idē Papias testimoniis ex epistola Jobis prima. et petri similiter prima. Simul z hystoriā quā daz subiūgit/de muliere adultera: que accusata est a iudeis apud dn̄m. Habet autē in euāgelio/quod dicit secūdū hebreos/scripta/ista pabola. sz de his ista sufficiāt.

¶ Explicit liber tercius.

¶ Incipit liber quartus.

¶ Ca. i. de quorūdā episcopor̄ successione simul z iudeor̄ ptra gētiles seditione.

Vodecimo anno pricipat⁹ traiani Cesaris/cerdo quē d Pauloante memorauim⁹ Alexandrinorū gubernare plebē/diē obiit. Post quez quartus ab apostolis Primus noīe/sacerdotii inibi iura suscepit. Eadem tēpestate Alexander quoqz Rome cū octauū annū Euarist⁹ sacerdotalis administratiōis impleret: quinta successione post petrū atqz Paulū/plebis gubernacula sortit⁹ est. Et quidē saluatoris nostri institutio ecclesiarūqz pfectus crescebat indies. Judeor̄ poro funera densissimis cladib⁹ exagitabāt̄ur. ¶ Itaqz postq̄ pdictus Imperator anno octauuūdecimū principatus īgressus ē rursus iudeor̄ tumult⁹ exarsit. Quo magnus mor numerus gētis eius occubuit. Nam et alexandrie/et per egiptū/vel cirenen/tanq̄ atroci quodā seditiosoqz spiritu exagitati/primo simul cōmanentib⁹ vicinisqz gētibus inferre certamina. Tū deī de paulati seditione crescēte sequenti iam anno/bellū publicū z nō minimū intulere Romano duci. tunc lupo cuidā in partib⁹ egipti: ac sane primo prelio iudeos secuta victoria est. Sed gentiles qui ex acie fugerant irrūpētes Alexādriā/Judeos si quos forte inibi repert captos īteremere. Quorum auxilio destituti reliqui qui apud Cyrenē rebelles extiterant/velut desperātes ad agros Egypti et castella vastāda vertuntur/duce luca. Aduersus hos īperator mittit cū exercitu peditū atqz equitū/sed z nauali manu/martiū turbonē. Qui multis sane preliis neqparuo tēpore cōsūptis multa milia iudeor̄ nō modo apud cyrenē/sed et ī egypto qui luce auxiliū ferebāt prostrauit ac peraulit.

¶ Ca. ii. qualia sub traiano passi sūt iudei

Rinceps vero Romanus etiā eos qui apud mesopotamiā pfistebāt Judeos ratus similia ausuros: Lutio quieto pcipit delere puintiā funditus/ac totaz gentē penit⁹ excidere. Tū ille directa acie magnā eor̄ multitudiē sternit. Cuius facinoris gratia/quietus remūeratiōis vicem ab Impatore/puincie iudee adeptus est presidatū. Sed hec etiā grecor̄ gētiliū hystoriographi/p singlās q̄sqz etates eodem ordine memorie tradiderūt.

¶ Cap. iii. qui sub adriano fidei defensiones scripserint.

Raiano aūt vigīti ānis/mīmis sex mēsibus/pricipatu perfūcto Heli⁹ hadrianus īseptra succedit Huic quadrat⁹ oratiōe splēdidissima/apologeticū librū p nostra religione cō scriptū/et validissimis cōmunitū assertionib⁹ obtulit. Quoniāq̄ dē malignī quidā hoīes sub eodē principe nostros nitebant̄ incessere. Qui liber hodieqz seruat̄/z apud nosz apud multos ex fratribus nostris. Ex quovolumīe inditia magni cuiusdā viri/z mentis ac fidei apostolice/ei⁹ sz q̄ cōscripserat colligunt̄. Jdē igit̄ ipe/sue antiq̄tatis specimē/talibus exprimit verbis. Nostri aūt saluatoris inq̄t opa/semp aderāt viua z vera in iis q̄ sanati fuerāt/z in iis q̄ a mortuis excitati sunt Nō ei visi sūt tātūmodo vel resurgere/vel sanari: sed ppetuo ab hoīb⁹ videbant̄/nō tantū saluatore p̄sente/sed et post discessū eius multis tēporib⁹: ita vt aliquāti q̄ ab eo vel curati vel resuscitati sūt/etiā ad nr̄a vsqz tēpora pdurarīt. Et de hoc quidē satis dictū. Sz aristides vir fidelis z pietate nr̄e religiōis ibut⁹/quadrato stile volumē ad Adrianum pro fidei nostre ratiōe conscripsit: cuius etiā nūc scripta seruātur.

¶ Ca. iiii. de epor̄ alexādrinor̄ et hierosolimorum successione.

Ertio aūt eiusdē pricipatus anno

Alexander episcopus romane vrbis sacer
dotiū simul ac vitam finiuit/decennio ex
pleto. ¶Huic subrogat sixtus: Sed & alexā
drie eodē tēpore defuncto ¶Primo/duode
cimo sui sacerdotii āno/episcopatū Justus
excepit. In hierosolimis sane episcopoꝝ tē
pora successionesqz/nullis ad integrū mo
numētis ꝓseruata reperim⁹: eo ꝙvalde ad
breue tēpus mortis celeritate p̄cepti/sacer
dotio singuli q̄qz functi perbibeant: itavt
quātū exveterū lectiōe cōperio/ad tēpora
vsqz p̄cipis badriani sub quo iudei excidi
um passi sūt/tradāt quīdecī episcopoꝝ suc
cessiones esse decursas. Quos oēs aiūt he
breos antiq̄ originis extitisset: & sciētiā xp̄i
fideliter recepisse. Et ideo incūctant ab iis
qui poterāt de fidei merito iudicare/sacer
dotio quoqz visos eē dignissimos: quippe
cū oīs tūc eccl'ia ex hebreis fidelib⁹ coacer
uata firmataqz videret: incipiētib⁹ ab apo
stolis/& perdurantib⁹ nimiū vsqz ad illud
tēpus excidii/quo iudei iterū deficiētes a
romanis/magnis rursū p̄liis subiugati
sunt Jgit' q̄ per idē tēpus assumere episco
pos ex circūcisiōe cessatū est: necessariū vi
det'/ oēs a primo vsqz ad id tēporis enume
rare pariter sacerdotes. ¶Primus itaqz Ja
cobus/q̄ dñi frater est habitus. ¶Post hunc
Symeon electus est. Tercius iustus. za
cheus quart⁹, deīde Thobias q̄ntus. Bē
iamini sextus/ac septīus iobēs. Tū ma
thias: quē philippus excepit. Cui decimus
seneca subrogatus ē. Justus exide: ac duo
decim⁹ leui. ¶Post hūc effrē: & quartus deci
mus ioseph. Ac finis oīm iudas. Jsti sūt fe
re oēs/q̄ hierosolimis episcopi ab aposto
lis ad illa vsqz tēpora que supius designa
uim⁹/plebi illi ex circūcisiōe p̄fuerūt. ¶Ro
me aūt duodecio anno mēoratī p̄cipat⁹/
Sixto duodecī ānis ecclesie gubernaculis
functo/thelesphorus septimus ab aposto
lis subrogat'. Anno post quē & vno mense/
Alexandrine ecclesie moderamē eumene/
us sexta successione suscepit: cum decessor
eius vndecim annis p̄ populo p̄fuisset.

¶Ca.v. nouissimus iudeoꝝ excidium sub
Ardiano.

Erū iudaicis motib⁹ ac factionib⁹ rursus ad maiora progressis: rufus iudee
p̄sidēs/armata manu sibi ab imperato
re decreta/isolētiā gētis acerrime ꝓprime
bat: multa milia passim viroꝝ femiaꝝ pue
roꝝqz cōficiēs: quoꝝ terras iure belli/ro
mano vēdicabat iperio. Tēpore quo ista
gerebāt'/ducebat exercitū iudeoꝝ Barcho
chadas q̄dā: qđ nomē significat stellā: ce
terū vir crudelis & scelestus. Ex ex vocabu
lo suo velut vilib⁹ mācipiis psuadebat/se
ob salutē eoꝝ sidus magnū celitus esse de
lapsū/egris mortalib⁹ lōga obscuritate dā
natis ferre lucis auxiliū. Jgit' cū maxīe bel
li hui⁹ fomēta cōcrescerēt/octauodecimo
āno p̄cipat⁹ eiusdē apō bethara oppidū
p̄ualidū hierosolimis vicinū/cū lōgiora
romanis tēderet' obsidio: fame ac siti pdu
ellib⁹ intrīsec⁹ ad extremū intnitiōis addu
ctis/ post ꝙ dux ipse p̄cipue meritas suo fa
cinore penas luit: oīs hec natio iā ex illo ab
omni regiōe finitima hierosolimoꝝ penit⁹
arcebat': cū sanctiōe diuīe legis/tū maxīe
cōstitutiōib⁹ & decretis badriani ita vt ne
de celsiori q̄dē ꝓspectu/emin⁹ eis salt ē pa
ternū solū phpāis obtutib⁹ liceret īspicere
Aristopelleus hystoriograph⁹ ista p̄seq̄t'.
Jta factū est/vt ciuitas post īteritū iudai
ce gētis incolis mox ī eā pegrine natōis cō
fluētib⁹ ꝑmutatis ciuib⁹ etiā ipsa helia ap
pellaret': ex cognomēto impatoris beli ha
driani. Et vt ī romanoꝝ ius tota cōuersa
ri tum pariter mutaret ac nomē.

¶Cap̄. vi. de pseudo scriptoribus et aposto
lis quos hisdē tēporibus demō excitauit.

Situr ex gētib⁹ vt inibi cepit eccle
sia ꝓgregari: prim⁹ p⁹ episcopos ex
circūcisione: sacerdotiū ciuitatis illi⁹ acce
pit marcus. Cūqz iā refulgētib⁹ in modū
clarissimoꝝ siderū ecclesiis vbiqz terraꝝ vi
gēte etiā p oīne gen⁹ hoīm fide: qua cūcti
pariter in saluatorē ac dñz nr̄m iesū xp̄m ī
tegre & ꝓstāter crediderāt: ille toti⁹ bonita
tis emul⁹ demō: vtpote veritatis īimic⁹: et
salutis hūane hostis ꝑpetuus: oīa molimi
na contra dei ecclesiā versās: q̄ prius exter
nis eā p̄secutiōibus & hostilibus oppugna
uerat: nūc malignis q̄busdā viris & decepto
rib⁹ reptis īestino bello eā quatere nitit'.

Scilicet vt fraudulenti fallaceſqz hoīes/ noſtre religiōis ſimulato tantū noīe indu ti/fideliuz quidem ſi quos forte perſuaſio nis ſue fraude deciperēt/peſſūdarēt Igno rantes vero fidei noſtre miſteriū/ peruer/ ſis et feralibus ſuis geſtis vel aſſertionib⁹ impeditos/a deſiderio vere fidei z ſalutis longius ſūmouerēt. Igit̄ humani generis deceptor antiquus/poſt menandrū quē ſu pra retulim⁹ſymonis ſucceſſorē/velut quā dam beſtiā bino ore ſibilantē/biniſqz lin/ guis dyabolica venena vibrantē/Satur/ niū quendaz anthiochie genitū/z baſilidē alexandrie ortum/pduxit. Quoz vterqz ſuis ī regionib⁹/officinas ipie ac deo īuiſe cōdidit diſciplīe. Et q̄dez ī oībus pene ſa/ turniū eadē q̄ menandrū cōmentatuz eſſe ſignificat byreneus: Baſilidē vero pretex tu miſtice doctrine/īmenſū tetendiſſe mē tis impie cogitatū:dū pdigioſa fabularū figmēta ſibimet cō placerent.

¶Capitulū.vii.de ſcriptoriб⁹ eccleſiaſti/ cis qui ea tempeſtate claruerūt.

Ed econtra multi admodū eccleſia ſtici viri pro veritate fortiter ſtare: A ac ſcriptis quoqz z aſſertionibus vera ra/ tione ſubnixis/p apoſtolicaz eccleſiaſtica traditione certare:vt ex libroruz monumē tis etiā poſteris ad cauenda hereticoz ve/ nena munimen z ſubſidiū prebereť. E qui bus peruenit ad nos liber celeberrimi ſcri ptoris ei⁹ tēporis aggrippe caſtoris:confu tationē baſilidis validiſſimā continens:p quē verſutia z calliditas viri ad decipiēdū nimis apta detegiť. Deniqz cū publicaret eius archana/dixit eū de euangelio quidē quattuor z viginti cōmentarios cōdidiſſe. Prophetas vero ſibimet nūcupaſſe quoſ/ dam/Barchabā/z Barchob/alioſqz qui nūq̄ extiterunt: Quos ipſe tamē cōſtitue rit ſibi:ac barbaris vocabulis vt eēt appel latio ipſa terribilis noſcant. Docere etiam eum refert/immolata abſqz vllo reſpectu conſciētie deguſtāda:z ſine ſcrupulo atqz indifferēter fidē negandā pſecutionis tē/ porib⁹. Sectatoreſqz ſuos ad morē pytha goricū docuit quiquēnio ſilere. Addit alia quoqz nō pauca quibus ſecte huius errorē penitus a ſe deprehēſum z cōfutatū eſſe de clarat. ¶Sed z hyreneus ſcribit coeuū tē pore z moribus memoratorū fuiſſe carpo/ cratē quendaz:ſuperſtitionis alterius qui gnoſtici appellantur / vocabulo ab ſcien/ tia conficto auctorē:qui ſane preſtigia ſy/ monis magi/nō vt ille clam/ſz publice ac palā tradebat. Et velut pro ſūmis atqz op timis ſtudiis/laudē cōfeſſā ac publicā de nefariis artibus/a deceptis auditoribus re/ quirebat:z magicas tenebras ī luce publi ca perorabat. De amatoriis dūtaxat/ſō/ niiſqz īmiſſis a demoniis phaedris aliiſqz ſimilibus fraudibus:deqz his conſequen/ ter docen oportere oēm hoīez decernebat qui ad perfectionez ſui miſterii vel potius ſceleris cuperet puenire:aſſerens nō aliter vnumquēqz effugere poſſe mūdi hui⁹ prin cipes vl̄ declinare.niſi p huiuſcemodi faci nora ſua cuiqz nefaria debita ſoluerētur. ¶His igit̄ ille totius boni emulus vtens ſue malignitatis miniſtris/taz eos q̄ poſt fidē ab his decipiebanť/rapiebat ad tene/ bras ſempiternas:q̄ illos q̄ necdum credi derant(tanq̄ hec eſſet noſtre religionis in famia)ſūmouebat a fide:dum/ob execra bilem hoz hominū vitaz/ipſam chriſtia/ norum profeſſionē audiens quiſqz vitaret Nec aliunde tunc ſuſpitio de nobis tanq̄ de vere impiis z inceſtis fuerat exorta:qua aſſereretur illicitis plebē noſtraz ſtupris z promiſcue habitis in matribus ac ſororib⁹ polluť:atqz execrandis infanticidii dapib⁹ funeſtari. Sed nō ī longū duranit īfamia vbi ſe ipſa cepit veritas aperire: Quinim/ mo z clarius ac ſplendidi⁹ illuceſcente vita noſtroz/extinguebať cōtinuo ſuperſtitio ſi caligo figmēti. Et ſingulis q̄buſqz ſectis que aduerſū veritatē exorte fuerant eua/ neſcentibus/vel in multifidas ac multifor mes ſpecies diffluētibus/proficiebat et ex tollebatur indies /ſolus vere et catholice ecclie ſplendor/nulla tēporū varietate fu/ catus:quia caſtimonia ſui ac puritate/et/ diuine conuerſationis gloria/per oīne ge/ nus ho im/ſapientia/doctrina/fide/z acti/

B

lis fal
ra

maxima infamia ecclie
ſi illo tpe orta.

bus refulgebat. Etem ipso cofestim tepo re quo ceperat/opprobrii huius flama re/ stincta e. Permansit aut apud singulorũ mentes veritas/que suis semp viribus ni/ tens/couincit z arguit falsitatẽ:nec passa est adulterino maledictor fuco/ecclesie ca stitatẽ pudicitiaqz lacerari: Intatuz vt ex illo ad nostra vsqz tempora/nullus taz se uementis extiterit/q honestatẽ z castimo niam plebis nostre/ore sacrilego concin/ natis macularet opprobriis. Sz ad roma noz ad grecos ad scytasz barbaros/z ad ipsas pene in vltimis orbis partibus recõ/ ditas nationes/intantũ suauis odor de ec clesie gestis/et diuinuz quidam respirans sancte cõuersationis aura peruenit:intan tum ad aures oim ac mẽtes felix christia/ norũ fama peruecta est:vt oñe hominuz genus/legibusz superstionib9 patriis dere lictis:ad fidẽ se cõuertere christi. Oñisqz barbaries genuina feritate deposita/ad ie sum christũ concurreret:z disceret ab eo qz mitis est z humilis corde. ¶ Extiterũt pre terea p diuinam gratiã viri ea tempestate eruditissimi/q probabiliterz sufficiẽter ob scena hereticor cõmẽta conuincerẽt:z qd vera fides i ecclesia catholica castitatis ha beret ostenderent. In quibus Egesippus celeberrimus habebat:qui itegerrimã tra ditionẽ apostolice predicationis/simplici sermone conscriptam/in quinqz libris me morie tradidit. Ubi z de suis ipse tẽporib9 aliquanta cõmemorat:z de quibusdaz qui simulachra collocauerant talia quedã scri bit. Quib9 inquit tẽpla/imo potius sepul chra fecerunt/sicut etiam nuuc videmus. Ex quibus est vnus antinous seru9 adria ni cesaris:cui agones annui celebrantur: qui antinoii appellãtur/nostris adhuc tẽ/ poribus instituti. Nam z ciuitatem condi dit eius nomini antinoũ:z tẽplũ ei z sacer dotes instituit ac prophetas. Sed z Justi/ nus fidelissimus nostre philosophie secta tor/et in grecor disciplinis eruditissimus/ scribẽs ad antoninum/Apologeticũ p no stra religiõe libũ:hor meminit ita dicẽs. Non michi videtur absurdum meminisse in his etiam de antinoo/qđ nuper gestum est:quem oñs timore principis quasi deuz colere ceperũt Cũ bene nouerit qs qualis ue pauloante fuerit et vnde duxerit gen9. Idem quoqz ipse/etiã iudaici belli qđ tũc gerebatur memoriam faciẽs/talia quedã refert. Etem in hoc quod nunc gerit iudai co bello/Barchochabas princeps iudaice factionis/christianos solos nisi negarent christũ/tanq̃ blasphemos ad supplicia ra/ pi iubebat. In quib9 libris etiã de cõuersio ne sua/quaz habuit a gentili philosophia ad vere religionis fidẽ/q non absqz proba bili rõne z examinato iudicio ad hec cõuer sus sit hoc modo scribit. Nam et ego ipse inquit sectis platonicis institutus/audiẽs infamari christianos/et videẽs eos ipaui/ dos ad suscipiendã mortẽ/atqz omne sup plicii tollerandũ cõsiderabam q̃ impossi bile esset in malitia eos z in libidine cõuer sari. Quis enim aliquando voluptuosus et luxuriis deditus/et q̃ humanis carnib9 pesci delitias putet/mortẽ libenter amplecti turz qua scilicet ipsa confestiz careat/pro qua infamari maluit voluptate? Quinimo viuere perpetuo si liceret/et lateret iu dicia/in hoc magis operam daret:neduz semetipsum statute ac professe morti stu/ deret offerre. Sz z idẽ ipse vir scribit adria num principẽ/susceptis a serenio gratia/ no clarissimo viro preside litteris/in q̃bus de christianis percõtabatur/rescripsisse:q̃ nõ esset iustum christianos nullius crimi/ nis reos/absqz iudicio' legibusqz puniri Simul z exemplũ epistole ipsius subicit continentis hunc modum.

¶ Capit. viii. de epistola adriani que pse/ cutionẽ in nostros parũper repressit.

Rempluz epistole iperatoris adria ni ad minutium fundaniũ procon sulem Asie. Accepi litteras ad me scriptas a decessore tuo Serenio gratiano clarissi/ mo viro. z non placet michi relationem si/ lentio preterire:ne innocui perturbentur z calũniatoribus latrocinandi tribuatur oc/

casio. Itaqz si euidenter prouinciales huic petitioni sue adesse valent aduersum christianos/vt pro tribunali eos in aliquo arguant:hoc eis exequi non prohibeo. Precibus autem in hoc solis et acclamationibꝰ vti/eis non permitto. Eteniz multo equius est/si quis volet accusare/te cognoscere de obiectis. Si quis igitur accusat z probat aduersum leges quicqꝫ ageret memoratos homines:pro merito peccatorũ etiã supplicia statues. Illud me hercle magno pere curabis/vt si quis calumnie gratia/quenqꝫ horum postulauerit reum/in hũc pro sui nequitia supplicijs seuioribus vindices.

¶ Capituluz.ix.de successione. quorũdam episcopoꝝ rome z alexandrie.

Erum adrianus post hec vicesimo et primo anno sui principatus/diẽ obiit. Et antoninus cognomento pius romanum suscepit imperium. Huius primo anno Telesphorus annis vndecim sacerdotio in vrbe roma amministrato vita decessit/et higinus episcopatus sortem romane suscepit ecclesie.. Veruntamen hyreneus refert Telesphorum martyrio vitam finisse:simul indicans Higini episcopi temporibus/Valentinum auctorem valentiniane heresis extitisse:et cerdonẽ quẽdam erroris illius principem/quez postea Marcion secutus est:eosqz vno tempore rome/sed et diuersis ipietatibus efferbuisse. Scribit autem ita.

¶ Capi.x.de quibusdaz pseudo apostolis.

A Am valentinus venit romam sub higino. Inualuit autem temporibus Pii/z ad anicetum vsqz durauit. Cerdo vero (qui ante marcionem fuit) et ipse sub higino:qui erat in vrbe roma ab apostolo nonus episcopus/venit Qui tamen aliquando quidem quasi penitens z erro-rem confitens excusabat:aliquando rursum occulte/interdum etiam publice impietatez docebat. In quo conuictus/a cetu fraternitatis arcetur. Hec autem dixit hyreneus in tercio aduersus hereses libro In primo autez libro nichilominus de cerdone hec dixit. Cerdo vero a sectatoribus symonis/impietatis sue occasionibus sumptis/romaz venit sub higino:ibiqz docuit qꝫ is qui a lege et prophetis predicatus est deus:non esset ipse pater domini nostri ihesu christi. Quia ille quidem notus esset: hic autem ignotus est. Et ille iustus:hic autem bonus. Cui succedens marcion pontticus absqz reuerẽtia ylla blasphemãs/aurit doctoris isaniã. idẽ quoqz ipse hyreneꝰ imẽsum pfũdũ. Valẽtini erroris de materia et ceteris/validissime coarguit. Et serpentis in modum/cecis semetipsum latebris obtegentem/in lucem protrahit ac denudat. His adiungit et de marco quodaz quem dicit magicis artibus imbutum apprime enituisse. De cuius prophanis superstitionibus/et archanis nõ tam sacris qꝫ sacrilegis/et misticis misteriis ita scribit. Etenim quidaz eorum thalamum cõstruunt/et nefarium quoddam initiandi celebrant genus:tanqꝫ secretis quibusdaz carminibus ac verbis/non tam sacris quã execrabilibus/eum qui introducitur/consecrantes. Spirituales nuptias aiunt esse que faciunt/instar videlicet supernarum coniugationum. Adducentes vero eos ad aliquam aquaz et baptisantes/hec super eos proferũt verba. In nomine aiũt ignoti patris omnium/et in veritate omnium matre/et in eo qui descendit in iesum. Alii vero hebraica nomina ad pauorem audiẽtium super eos quos initiant/terribiliter obloquũtur Hec de sectatoribus marci hyreneus scribit. ¶ Quarto autem episcopatus sui anno cuz decessisset higinus/romane ecclesie sacerdotium Pius suscepit. Apud alexandriam vero marcus:terciodecimo ãno episcopatꝰ sui Eumenide defũcto. Qui marcus cum decem annis sacerdotium ministrasset: Celadioni post obitum suum ecclesie gubernacula dereliquit Pius vero in vrbe roma quindeciz annis in sacerdotio expletis/Aniceto post se tradidit sedem. Cuis temporibus egesippus B

De ingestitwoſ. m. baptizãdi

refert semetipsum romam venisse.et per/ mansissei nibi/vsqz ad eleutherii qui post Anicetum subrogatus est/episcopatum. Quibus temporibus simul florebat iusti nus in habitu philosophi:diuinum predi/cans verbum:et fidei nostre rationem taz scriptis voluminib9 q̄ viue vocis assertio/ne defendens. Qui et aduersum martio/nem scribēs/commemorat de eo q̄ adhuc supersset eo tempore quo scribebat. De/niqz ita ait. Marcion vero quidam ponti cus qui hodieqz superest / docet homines alium credere esse deum/maiorem condi/tore deo. Hec ille hominibus ingerens/et demonibus adiutorib9 vtens/multis blas phemare persuasit/vt negareut creatorez omnium deum ipsum esse patrem christi: ed alium quendam qui quasi maior hoc esset:z tamen omnes sectatores eius chri/stiani appellātur. Ita nimirū sicut omnes communi vocabulo/cum diuerse sint secte philosophi nūcupantur. Sed et post pau/ca nichilominus dicit. Est autem z nobis liber aduersus oēs hereses cōpositus/quē si vultis decurrere dabimus.

¶ Capitulū.xi.de iustini defensione.

Ic autem ipse iustinus scribit etiā contra paganos volumen insigne Sed et alios libros pro nostra religione:i quibus ad antoninum principem qui co/gnominatus est Pius/sermonem dirigit Scribēsz ad senatum. In vrbe etenim ro ma maxime consistebat. Deniqz in vno ex his libris / etiam de semetipso volens quis vel vnde esset ostēdere:hoc modo scri bit. Imperatori elio adriano ātonino pio/ Cesari augusto/et verissimo philosopho: et lutio philosophi cesaris proprio filio ac pii adoptiuo/amatori sapientie/et sacro senatui/atqz oñi populo romano pro vi/ris ex omni genere hominum congregra/tis/et iniusto odio laborantibus/ac non digna patientibus: Justinus prisci filius bacchiadis ex vrbe neapoli palestine / vn9 pro omnibus defero postulatum. Sed et interpellatus idem imperator in asia ab iis qui vario iniuriaruz genere afflig ebā tur/tale rescriptum ad vniuersos asie po/pulos promulgauit

¶ Capitulū.xii.epistola cesaris antonini ad asianos pro defensione nostrorū.

Imperator cesar marcus aurelius antoninus augustus armenic9/pō tifex maximus/tribunitie po testatis quin decies/consul tercio/vniuersis simul ple/bibus asie salutem. Ego quidem non am bigo etiam ipsis diis cure esse ne quis no/rius lateat. Multo enim magis ipsis con uenit punire eos qui sibi immolare nolūt q̄ vobis. Sed vos confirmatis eoꝝ quos persequimini sententiam quam de vobis habent/dicētes vos impios et sine deo esse Unde et optabilius habent/et animam ponere pro deo suo/z mortem libenter am plecti: q̄ vobis talibus acquiescere/et inve stre religionis iura ꝓcedere. De motibus autem terre qui vel facti sunt/vel etiā nūc fiunt/absurdum non erit merorē vestrum iusta commotione solari. Quoniamqui/dem comperi/q̄ in huiuscemodi rebus ad illorum inuidiaz cōmunes casus transfer tis:in quo illi quidem maiorem fidutiam acapiunt apud deum. Vos autem ī omni tempore quo de talibus ignoratis/ceteros quidem deos negligitis. Cultum vero im mortalis dei:quem christiani colūt expelli tis z deturbatis:vsqz ad mortem cultores illius obseruātie persequētes. Super qui bus plurimi ex prouintiis iudices/etiā ve/nerabili patri nostro scripserant. Quibus rescriptum est ab eo/vt nichil omnino mo lestie huiuscemodi hominibus generarēt nisi forte arguerētur aliquid aduersum ro mani regni statum moliri. Sed et michi ipsi de his quāplurimi retulerūt. Q uibus ego paternā secutus sententiam/pari mo deratōe rescripsi: q̄ si quis persistit/huiuscemodi hominibus absqz vllo crimine mouere negotia : ille quidem qui dela/tus pro hoc nomine fuerit absoluatur:

Alia epistola meliti ad eundem imperatorem. j. f. 24.

etiã si ꝓbatur id esse quod ei obicitur christianus: is autem qui crimẽ obtendit/reus pene ipsius quã obiecit existat. ¶Proposita epheſi publice in conuentu Asie.

¶C.xiii de policarpo apostolorꝫ discipulo

Ec ita gesta esse testatur etiã Melito episcopus ecclesie Sardensis
A in eo libro quem ad inperatorem. Uerum pro fide nostra ac religiõe cõscripsit. Qua tempestate etiã Aniceto romane ecclesie presidente/¶Policarpum romã venisse atqꝫ habuisse sermonẽ cũ ipo Aniceto de pasche die/¶Hyreneus refert. Sed ꝫ alia quedam de eodẽ ¶Policarpo scribit/que michi dignũ videtur corpori huic nostre narrationis inserere. Tercio igitur libro aduersꝰ hereses/hec deo commemorat¶Hyreneus. ¶Policarpus inquit qui nõ solũ ab apostolis eruditꝰ est/neqꝫ solũ cõuersatꝰ est cum iis qui dñm viderant sed ab ipsis ordinatus est Smyrneorũ ecclesie episcopus. Quẽ nos quoqꝫ in prima etate nostra vidimus. Diu etenĩ permansit in vita: ꝫ longeua etate perdurãs/nobilis vixendo/sed et moriẽdo nobilior extitit: quippe qui vitã martyrio terminauit. Docebat aũt semper ea que ab apostolis ipse didicerat: et ecclesie hec tradebat que sola vera ducẽda sunt Quoꝫ testes sunt oms ecclesie que in Asia constitute sũt ꝫ ii qui per tẽpus etiã nũc in ¶Policarpi successione pdurãt. Multo autẽ verior ꝫ fide dignior/hic auctor ecclesie ẽ et veritatis testis: qꝫ Valẽtinus et Marcion ꝫ ceteri peruerse mẽtis hoĩes. Qui etiã sub Aniceto romam perrexit: et multos ex sup adictis hereticis ad ecclesiã dei cõuertit. ¶Hanc solã predicãs tenendã esse veritatẽ/quã ipse sciret se ab apostolis suscepisse quã et tradebat ecclesie. Et sunt adhuc etiam nũc qui audierũt ab ipo/qꝫ Johẽs apostolus discipulus dñi/apud Ephesũ cũ balneas lauandi gratia fuisset ingressus/ꝫ vidisset ibi Cherinthũ/exiluisset continuo et discessisset nõ lotus dicens: Fugiamus hanc et balnee ipse corruant/in quib⁹ Cherinthus lauat veritatis inimicus. Jdẽ etiam ¶Policarpus Martioni aliquãdo cũ occurrisset dicenti sibi agnosce nos/respondit. Agnosco primogenitum Sathane. Tanta tũc apostoli atqꝫ eorum discipuli in religione cautela vtebantur: vt ne verbi quidem cõmunionem cũ aliquo eorum qui a veritate deuiauerãt habere paterẽtur. Sicut ꝫ paulus dicit. ¶Hereticũ hominẽ post vnã ꝫ alterã correptionẽ deuita: sciẽs quia peruersus est huiusmodi ꝫ peccat: cum sit a semetipso dãnatus. Extat ꝫ epistola policarpi ad philippenses scripta perualida. Ex qua formã fidei eius ac ꝑdicationis/si qꝫs forte salutis sue sollicitudinẽ gerit/capere potest. ¶Hactenus ¶Hyreneus. ¶Policarpus vero in ipa epistola quã ad ¶Philippenses scripserat. vtitur testimoniis de prima ¶Petri epistola ¶Sed ei Antonino q ¶Pius cognominatus est vicesimo et secũ B do anno pricipatus exacto/¶Marcus Aurelius Uerus/et Antoninus filius eiꝰ/cuꝫ Lucio fratre succedũt. Quo in tẽpore policarpus maximis ꝑsecutionibus Asiã quatiẽtibꝰ/vitã martyrio finiuit. De quo plane necessariũ duximus mẽorie tradere maxime cum scripta extet epistola/ex ꝑsona ecclesie Smyrneorum ad ¶Ponti ecclesias data: que de martyrii eius beato fine designat. Cuius exemplũ infra scriptum est. Ecclesia dei que est apud Smyrnam/ecclesie dei constitute apud ¶Philemolium/et omnibus qui vbiqꝫ sunt sanctis ecclesiis catholicis/misericordia et pax ꝫ caritas dei patris et dñi nostri ihesu christi multiplicet. Scripsimꝰ vobis fratres de martyribus et de beato ¶Policarpo/qui velut signaculo quodam martyrii sui/finem persecutioni posuit. ꝫ ¶Paulo post describentes etiam ceterorum martyruꝫ agones/talia quedam scribunt: deterrere etenim volentes inspectantem populum/nunc flagris vsqꝫ ad interiora viscerum martyres laniabant ita vt abdita corporis et que natura in arcanis locauerat nudarẽtur: ¶Nũc aũt marinas cocleas qꝫ conchilia vocãt/et acuta queqꝫ fragmenta/i dorsum supinatis martyribus substernebant. In quibus oẽ tormẽti genꝰ ꝫ pene speciẽ ꝑsumẽtes

ad vltimum deuorandos eos bestiis expo
nebant. Sed in his precipue designat vir
fortissimus efflorvisse/Germanicus noie
qui p gratiaz diuinam et meritū virtutis/
metum corpore fragilitatis exclusit. Vo/
lente nāqz proconsule persuasionibus ag/
gredi virum:et obicere ei prime etatis flo
rem:debere eū suimetipsius miserationē
capere: Ille nichil moratus/sponte dicitur
pre paratam sibi bestiam prouocasse:velu
ti tardantes increpans penas.z inique hu
ius vite vltro velocē expetisse discessū. Ve
rum cum ex huius tam insigni morte/stu
porem cepisset astantis populi multitudo
et totius christianorū gentis mirari virtu
tem de contēnenda morte cepissent:cōcla
mant omnes:Tolle impios. Policarpus
requiratur Sed cū ex acclamatione gra/
uis perturbatio fieret: Cherinthum quen
dam natione frigem/nuper de suis regio/
nibus aduentantem/accidit primo quidē
bestias ceteraqz tormēta sponte lacescere:
debinc fractis animis cedere:ad vltimuz
etiam salutem segnitia perdere. Que res
eum ad martyriū procatia potius et teme
ritate q̄ deuotione prosiluisse declarat. Ip
se nanqz se iudici ingesserat victus. Itaqz
exemplū euidēs oibus dedit/cautius i re/
bus talibus et circunspectius agendum.
quia non temeritas/sed fides et modestia
coronatur.

¶ Capituluz.xiiii.agones beati policarpi
strēnuaqz passio eius.

A Ed de his quidē talia gesta sunt. In
signis aūt vir policarpus primo qui
dem cū audiret vulgus i se acclamationi/
bus excitatum:in nullo penitus motus ē
sed mansit ipauidus. Tranquillus nāqz
erat moribus/et serenus aspectu. Qui cū
in eadem ciuitate velut interritus pmane
ret/acquiescēs tamen deprecantibus se fa
miliaribus suis/ad agrum quendaz ciui/
tati proximuz secedit.atqz ibi cum paucis
die noctuqz nichil aliud q̄ in orationibus
permanet.pro pace ecclesiarum que vbiqz
sunt supplicans deo:quod ei facere ī omni
vita sua moris perpetui fuit. Sed is ī ora
tione positus/ante triduum q̄ comprehen
deretur/visionem videt p noctem ceruical
capitis sui flammis esse consumptū. Cūqz
euigilasset post visum/interpretatus ē a/
stantibus somnium suuz. Dixitqz pro cer
to se ob cristum p ignem vite exitum sorti
turum. Imminente igitur questione/rur/
sus fratrum caritate compulsus/cōmigra
uit ad aliuz locum. Quo non multo post
inquisitores eius ingressi/correptis duob⁹
pueris/et altero ex his verberato/p indi/
tium eius ad policarpum peruenīūt.cum
iam declinaret dies. Et ingressi/ipsū q̄dez
offendunt in superioribus quiescentē. Un
de cuz posset facilis ei transitus esse ad al
teram domuz/noluit dicens. Volūtas do
mini fiat. Quin immo et cuz comperisset
adesse comprehensores suos/in occursum
eis progressus/leto admodū vultu ac pla
cido compellare viros cepit cū ingēti oris
gratia.ita vt illi mirarentur et stuperent:
quid tantuz studii fuerit/vt virilius gra/
uitatis et honestatis in tam longeua eta
te/et tanta vite auctoritate positus pquiri
et comprehendi sit iussus. Sed ille nichil
moratus/continuo apponi mensam ho/
stibus quasi hospitib⁹ iubet/atqz epulas
largius ministrari:vnius hore ab eis spa/
cio orationis gratia impetrato. orabat igi
tur tanta dei gratia repletus/vt ammira
rentur omnes qui aderant.z ipsi qui ad cō
prehendendum venerant peniterent:q̄ tā
honestum virum ac deo dignum/et ipsa
etate venerabilem/rapere iuberentur ad
penam. Et post aliquanta eadem scriptu
ra verbis ipsis talia coniungit ex ordine.
¶ Postea vero q̄ finiuit orationem:me/
moriam faciens omnium quoscunqz nos
se potuit/maiorum minorumqz/nobiliuz
et ignobilium/et totius catholice ecclesie
que per orbem terre est: Instante iam ho/
ra progreditur/et asino sedens/ad ciuita/
tem ducebatur cum esset dies magni sab/
bati.pergenti occurrit ei prefectus pacis/
berodes nomine/et pater eius Nicetas.

B

Qui leuantes eum secum in vehiculum/ persuadere sedulo conabantur dicentes. Quid enim mali est dicere deuz cesarem/ et immolare.et decetero viuere securum. Hec ille primo tacitus audiuit.sed vbi persistebant/ait ad eos. Quid multis opus est.Facturus non sum quod dicitis. At illi postea q̄ nichil se profecisse senserūt/indignatione cōmoti:cum contumelia eum vehiculo deturbant:ita vt pedem lederet preceps actus.Sz quasi nichil passus fuisset iniurie/tota alacritate contēptus/pergebat ad stadiuz quo duci fuerat imperatus.Cuz vero tumultus ingens in stadio ex ingressu eius fuisset exortus:vox e celo delapsa est:Fortis esto policarpe/et viriliter age. Sed auctorem quidē vocis videre potuit nemo.auditus tamen ad plurimos venit.Interea animatur ad furorem tumultus populi/videntes quia policarpus introducitur. Cumqz eminus a proconsule interrogaretur si ipse esset policarpus:se esse confitetur. Ergo inquit habeto etatis tue reuerentiam:et parce vltime senectuti tue. Jura fortunam cesaris/gerens de prioribus penitudinem.et concluma etiam tu/tolle sacrilegos.Tum policarpus toruo vultu ad populuz qui in stadio residebat aspiciens/eleuata ad celum dextera/cum gemitu proclamauit et dixit Tolle sacrilegos. Sed instistente proconsulez dicente/iura fortunam cesaris/z dic in christuz conuitia.et dimitto te:Policarpus ad hoc.Octoginta inquit z sex annis seruio ei/et nichil me lesit vnq̄:quomodo possum maledicere z blasphemare regem meum/qui salutem michi dedit? Cumqz rursus vehementius vrgeretur vt fortunā cesaris iuraret:si hanc inquit iactantiam queris/vt ego fortunam cesaris iurem/et qui sim ignorare te simulas:omni libertate audi a me quia cristianus sum.Si vero etiam rationem vis christiane religionis accipere/statue diez et audi.Proconsul dixit.Suade hoc populo.Policarpus ait. Tibi quidem respondi. Docemur enim principibus et potestatib⁹ iis que a deo sūt honorem deferre:eum scilicet qui religioni non sit contrarius.Populo autem furenti satisfacere non est meuz.Proconsul dixit.Bestias habeo paratas/quib⁹ subiciens/nisi cito penitueris.At ille respōdit. Adhibeātur.Nobis enim immobilis stat sentencia:nec possumus de bono ad malum per penitudinez commutari.Melius autez erat si hii mutarentur ad bona/qui perseuerant in malis.Tū procōsul inquit Jgni te faciam consumi/si tibi bestie contēnende videntur.nec propositi recipis penitudinem At ille.Jgnez minaris inquit hunc qui ad momentum incēditur.et paulo post extinguitur.quia ignoras futuri iudicii ignem eternum:qui ad perpetuas penas preparatus est impiorum. Sed quid moraris :Adhibe vtrum voles.Hecz multa alia his similia dicens policarpus confidentia simul et letitia replebatur:ita vt alacritatez vultus eius/responsionumqz constantiam/proconsul maximo stupore miraretur.Missso igitur curione ad populum iubet voce maxima protestari: Policarpum tercio confessum christianum se esse.Quo audito vniuersa multitudo taz gentilium quam iudeorum Smyrnensium ciuitatis/cuz ingenti furore acclamabant.Hic est totius asie doctor/z pater cristianorum/nostroruz autē subuersor deorum.Jpse est qui multos docet ne immolent/ne ve adorent deos. Et post hec verba acclamabant philippo muner ario/vt leonem policarpo dimitteret.Qui respōdit non sibi licere:quia iam editionis sue munus expleuisset.Tunc illi omnes pariter conclamarunt/vt policarpus viuus arderet.Oportebat enim visionem eius quam de ardente ceruicali vidit impleri. Que cum dicto citius gererentur:ipsis populis ligna vel de balneis vel de publicis q̄busqz locis et sarmenta congregantibus/precipue iudeis ardentius in hoc ex more feruentibus/cum omni velocitate extructus est rogus. Tum depositis senior indumē

tis/ac zona resoluta / calciamenta quoqz pedibus tentabat educere:que nunq̄ nisi a religiosis quibusqz fide et deuotione semetipsos inuicem preuenientibus resolui consueuerant. Ita nanqz in omni etiam reliqua vita sua venerabiliter ab omnibus colebatur. Ut ergo expedita sunt que ad ignem pertinebant/cum eum vellent rogo impositum etiam clauis affigere ait Sinite me. Qui enim dedit michi ignis ferre supplicium/dabit vt et sine clauoruz affixione flammas immobiliter perferaz. Tum illi omissis clauis/vinculis vsi sunt solis. Quibus post tergum manibus reiunctis/velut electꝰ aries et ex magno grege assumptus/acceptabile holocaustum omnipotēti oblatus est deo. has p̄ces etiā in ipsa passione profundēs.

¶ Capitulū. xv. de oratione policarpi cum igni adureretur/et de quibusdā aliis martiribus.

Eus dilecti et benedicti filii tui Jesu christi pater/per quem tui agnitionem suscepimus: Deus angelorum et virtutum/z vniuerse creature/ac totius iustorum generis / qui omnes coram te viuunt: Benedico te qui me in hanc diem perducere dignatus es/vt particeps existerem martyrum. et calicis christi tui. in resurrectionez vite eterne anime ac spiritus mei/per incorruptionez spiritus sancti. in quibus suscipiar in conspectu tuo hodie. tanq̄ sacrificium pingue et acceptabile. sicut preparasti et presignasti ita et fecisti. Verus es tu/et sine mendatio deus. Propterea et in omnibus laudo te/et benedico te/et glorifico te/per eternū deum z pōtificem iesum christum dilectuz filiuz tuū per quem/et cum quo/tibi in spiritu sācto gloria est/nunc et infinita secula. Et cum amen insonuisset oratione completa: subi dunt ignem homines ignis eterni ignari. Cūqz flamma ingens reluxisset: vidimus

A

miracula omnes nos quibus ea deus videre concessit. Ex quibus et quāplurimi a domino ad hoc reseruati sunt/vt annūciarent ceteris que viderunt. Flamma etenī in moduz camere curuata/specie quasi veli nauis vento sinuati/supra corpus martyris stetit. Quod corpus in medio positum/non erat vt caro ardens: sed tanq̄ si aurum aut argentuz in fornace candesceret. Tunc preterea odorem naribus hausimus tanq̄ turis incensi. vel preciosissimi fragrantis vnguenti. Ad vltimuz vidētes scelerum ministri igni corpus nō posse cōsumi: iussere propius accedere confectorē/ et corpus cui ignis cesserat/mucrone trāsfodere. Quo facto: tam largus profusus est sanguis: vt restingueret rogum. Populus autem miraculi stupore discessit at tonitus/erga electos dei tam insigni eius fauore perspecto. ¶ Hic est ergo ammirabilis et electus temporibus nostris magister apostolicus et propheticus Smyrneorum ecclesie sacerdos. Qui omne verbum quod locutus est/et impletum est/et implebitur in futuro. Sed ille emulus totius bonitatis et aduersarius omnium iustorum/postq̄ vidit q̄ et pro martyrii gloria/et pro vite egregie virtutibus coronatus est: et per mortem premia immortalitatis adeptꝰ: satis agere cepit/vt reliquias eius ad sepulturam nostris desiderantibus nemo concederet. Instigabatur ergo Niceta herodis pater / frater autem Dalce/adire iudicem: et petere ab eo ne humandum concederet corpus: ne forte inquit relinquentes illuz qui crucifixus est/ cristiani hunc colere incipiant: Judeis maxime ista machinantibus / qui et nostros intentis oculis obseruabant: ne eum flammis adhuc ardentibus raperent. Ignorantes miserrimi/quia neqz christum aliquando possumus derelinquere qui mortem pro totius mūdi salute sustinuit: neqz alium quenq̄ colere/q̄ verum deum: et q̄ solus colēdꝰ sit nouerimꝰ. Martyres vero tāq̄ discipulos dñi diligamꝰ z veneremur

B

quasi integre fidē magistro seruantes et dño. quoꝝ nos quoqz in fide ꝛ perseueran tia caritatis/ optam⁹ esse participes. Ubi autē vidit centurio tam obstinatā iudeorū contentionē: positū in medio ipsuz corpus exussit: et ita nos postmodū ambusta ossa preciosissimis gēmis cariora/ et omni au/ ro ꝓbabiliora per ignem facta/ collegim⁹ ac sicut cōueniebat ex more condidimus. Quo in loco etiam nūc prestante dño sol/ lennes agimus celebresqz cōuentus. Ma xime quidez in die passionis eius. Sed et cum eo/ eoꝝ memorias qui prius passi fue rant celebramus: vt sequentiū animi/ ad p cessoꝝ viā exēplis insignibus suscitentur. Hacten⁹ de beato Policarpo. Cū quo eti/ am alii duodecī ex Philadelphia veniētes apud Smyrnā martyrio consūmati sunt.

¶ Sed in eadē epistola cōtinebatur etiaz de aliis ꝙ plurimis eiusdem tēporis mar/ tyribus interta narratio In quibus referē post Policarpū/ q etiā Petrodorus qui/ daz ex Partionis bereti presbiter igni sit traditus. Inter ceteros autē qui per idem tēpus martyres exti terunt/ famosissimus inibi refertur quidā Pioni⁹ nomie. Cui⁹ per singulas interrogationes/ respōsionū constantiā/ et pro fide nostra ad populum orationes/ ꝙ apud iudices intertitus sem per astiterit/ docens ꝛ disputans etiā in ip sis tribunalib⁹/ vtqz iis qui in persecutiōe titubauerant. coborrationibus suis ad cō surgēdū dexterā dederit: et in carcere posi/ tus qualiter ingressis ad se fratribus aīos ad martirii tollerantiā roborarit. quos re etiā ipse pro martyrio tulerit cruciatus: vt qz sit clauis affixus/ et ardenti rogo sup/ positus: et vt in his beatū vite fecerit finez Si quis vult plenius scire/ ex illa que a no bis de antiquis martiribus scriptura com posita est/ plenius discet. Post hec etiam aliorū apud Pergamū Asie vrbē martyrū gesta referuntur. Carpi cuiusdā et Papi/ rii et Agotonice optime femine/ aliarūqz multarūqz pro beatis confessionibus mar tyrio coronate sunt.

¶ Cap xvi. de beato iustino philosopho et martyre.

Um quib⁹ et vir mirabilis de quo paulo superius fecimus mētionez Justinus/ cū secundū iam librum pro reli/ giōis nostre defensiōe conscriptū/ tēporis illius iudicibus obtulisset: remuneratio/ nem lingue fidelis ꝛ erudite/ martirii mu nus accepit: quodam philosopho Cresce nte nomīe/ cane tam pfessione ꝙ moribus dolos viro insidiasqz tēdēte. Quoniā qui dem sepe cū eo disputās/ auditoribus me/ dius/ nō solū obtinuerat eū: verū ꝛ vehemē tius veritate sibi suffragante confuderat. Unde ꝛ victorie sue palmā/ martyriū per cepit a dño. Hoc autē ita futurū/ etiā bea/ tus ipe verus philosophus veritatis/ in ea defensione quā ab eo conscriptā supra di/ rimus/ aperte sicut erat futurū/ ꝓphetica mente predixit his verbis. Nam ꝛ ego in/ quit ipe spero me ab aliquo horū qbus pro veritate obsisto/ insidias esse passurū: spe ro baculo aut claua feriēduz. Certe vel ac crescente hoc/ non philosopho sed philocō po/ id est non amatore sapientie/ sed ama tore iactantie. Neqz eni dignū est philo/ sophū nomīari eū/ qui de iis que nescit pu/ blice ꝓtestat: et christianos sine deo esse et impios dicit: ad gratiā et libidinez eorum quos in errore positos ipse maioribus la queis erroris inuoluit. Si enī ignoratur ab eo christi doctrīa/ ꝛ ea arguit que igno rat nequissimus est: ꝛ imperitis multo ne quior/ quia īperiti vel idiote obseruant ne disputare audeāt de iis que ignorant: ꝛ de illis testimoniū perhibere que nesciūt. Si vero legit que apud nos scripta sūt/ et aut non ītellexit eorū virtutē: aut intellexit qui dem: sed dissimulat. ne ꝛ ipse suspectus ha beatur in talibus. multo nequior ꝛ detesta bilior iudicādus est. qui imperiti vulgi ca ptans fauorē/ veritatis ac pietatis qua pro bat/ hostis existit et ꝓditor. Naz ꝛ ꝓposuis se me ei sciatis quedā/ ex quorū rei pōsioni bus nichil scire convictus est. Et in tantū sunt vera que dico: vt putē vobis etiā que stionis habite inter nos disputationes al/ latas. Ex quibus apertissime dignoscitur

que nostra sūt penitus ignorare. Si vero necdū venerūt hec ad noticiā vestrā: parātus sū rursum vobis audientibus disputare. ¶Hec sunt beati iustini verba: in quibus secundū ea que p̄dixerat/per Crescētis insidias martyrio cōsūmatus est. Tatianꝰ quoqꝫ vir eruditissimꝰ in prima etate sua cū magna āmiratione oratoriā docēs/ex qua z nō parū glorie quesierat/postmodū ad nostra studia se cōuertens/libros etiā ipse aduersū gentes dignos memorie dereliquit: in quibus iustini meminit his verbis. Sed et āmirabilis inquit vir iustinus satis recte p̄secutus est. similes istos dicēs esse latronibus. Et post aliquāta cum de philophis quedā dixisset. addit etiam hec. Crescēs deniqꝫ ille qui obsedit vrbē magnā/in puerorū quidē stupris oēs p̄ibat: in pecūie autē cupiditate nullo īferior erat Mortē vero cuꝫ ceteris cotēnendā suadere ret: ipse tam p̄ssimā de ea opinionē gerebat: vt iustinum tanq̄ vltimo malo traderet morti: p eo q̄ veritatē p̄dicās/voluptuosos z deceptores philosophos arguebat. ¶ Ca. xvii. pulchra hystoria de adultero q̄ vxorem suaꝫ ob pudicitiā accusauerit.

Dem quoqꝫ Justinus priusq̄ pro prīū desudaret/alioꝝ q̄ āte se martires extiterūt describēs agones: in primo defensionis sue libro talia quedam refert. Mulier ait quedā coniūcta erat viro turpi: que et ipsa prius turpiter vixerat. ¶Hec postq̄ christi p̄cepta cognouit: pudica effecta/viro quoqꝫ pudicitiā p̄suadebat suggerens ei scriptū esse in christianoꝝ p̄ceptis/eternas īminere penas iis qui pudicitiā in vita sua iustitiamqꝫ cōtempserint Sed ille in eadē obscenitate p̄sistēs/actibus iam suis alienā a se faciebat vxorem. Quippe cum nefas esse mulier existimaret in eius mariti cōtubernio permanere: qui nature lege contēpta/nouas vias libidinis exquirebat. Statuit igitur repudiare iura coniugii. Sed ꝓpinquis interuenientibus/et de mariti emēdatione pollicētibꝰ/cōpulsa est ī eiꝰ rursū cōsortio residere Verū ille post hec Alexandriā profectus/ cum turpius agere/atqꝫ inceste vite maiora nunciaretur augmēta quesisse: mulier ne vltra in cōiunctione eius manēs participeps incesti hominis haberet/libello ei repudii dato discedit. Tū ille egregius maritus/quē gaudere oportuerat q̄ in tantū vxoris sue castatis p̄fecisset: vt non solum nichil turpe cōmittere/sz ne mariti quidē patiēter ferre turpitudinem posset: a quo emēdationē refutāte ꝓ castimōie amore discesserit/nouo criminis genere pro castitate accusat vxorē Christiana inquit est. Et illa quidē libellū obtulit imperatori: vt primo permitteret ei rem familiarē ordiare. tum deinde respōderet obiectis: quod et indulsit. Verum maritus cū mulierē non posset arguere/in tholomei cuiusdā exitiū qui magīster mulieris in christiana religione fuerat/tali arte conuersus est. Amicū habebat cēturionē quendā hui⁹ p̄suadet vt percōtaretur a Tholomeo si christianꝰ esset. hoc tantū Tholomeus tāquā amator veritatis/nequaq̄ gloriā sue p̄fessiōis occultans/percōtanti Christianū se esse cōfessus est. ¶Hunc cōtinuo centurio in vincula coniecit: et multo tēpore squalore carceris maceratū/adultimū Urbitio iudici obtulit. A quo simili modo hoc solū interrogatus est tholomeꝰ/si eēt christianꝰ. Qui rursū tanti boni sibi conscius/diuinā religionē p̄tulit: et de christi magisterio/actotius boni institutionibus/publica cōfessione testatus est. Qui enī negat quod est sine dubio culpabile iudicat esse quod negat. Cōtinuo igitur post cōfessionē/ab vrbitio duci iubetur ad mortē. Lutius autez quidā christianus vir videns tā temere datam sententiā/ait ad vrbitiū Quid queso cause est q̄ neqz adulterū/neqz corruptorē aut homicidā vel latronez/raptorēqz/aut alterius cuiuslibet facinoris reum/sed tātum p̄ro nomine christiani/q̄ hoc se vocabulo confessus est nuncupari/ad mortem duci hominē p̄cepisti: ¶Non sunt hec digna pio Imperatore/nec sapiētissimo puero filio eius/neqz sacro senatu/que agis o Urbici. At ille nichil aliud inquirens ait

ad lutiū:videris michi et tu christianus eē Cūqz lutius respōdisset hoc plane sū: etiā ipm vrbiti⁹ duci pariter iussit ad mortem. Ille gratias ago inquit/q me nequissimis dñis absolutū/ad bonū zoptimū patrē/et regē omniū deū remittis. Sed z tertius quid ī pari modo libertate vsus parī quoz sentētia punit⁹ est. ¶Post hec/illa iustinus annexuit ex ordine/que paulo ante retulimus. Id est z ego inquit spero me ab aliquo hoz quibus pro veritate obstiti/insidias esse passurū. et cetera.

¶Ca. xviii. que iustinus scripta dereliqrit

Plurima autē scripta nobis hic vir studioz monimēta dereliquit: quibus erudite eius aie ac diuinis dedite disciplinis inditia colligam⁹. In quib⁹ emolumēti plurimū iuenire possint ii qui amorē doctrine et scientie gerūt. Extat igr eius liber hic de quo supius memorauimus ad Antoninū qui dicebatur pius/et filiū ei⁹/ac senatū/pro nostra religiōe cōscriptus. Sed et secūdus nichilominus defensionē nostre fidei cōtinens:quē scribit ad successorē suprascripti principis ātoninū verum cuius tēpora nūc cepimus explicare. Sed et alius liber est aduersū paganos: in quo de singulis vel nostris vel grecoz philosophis cōferens/disputationē latissimā cōscripsit. Ibi etiā de natura demonū disserit quedā:que his inserere lōgū est. Sed z alius liber est aduersū paganos qui supscribitur cōfutatio. Est ali⁹ eiusdē de monarchia:quē nō solū de nostris libris sed et de grecoz voluminib⁹ texuit. Est z alius qui supscribitur psaltes. Et alius velut in subnotatiōis modo de aīa/in quo diuersas q̄stiones īseruit ex iis que apud grecoz philosophos agitant. Quibus contra dictum se repromittit: et suā de his sententiā in illi⁹ respōsionis volumine platurum. Composuit etiaz dialogū quasi cū iudeis: quē apud ephesū cū tripbone hebreoz nobilissimo doctore habuit. In quo exponit/quomodo ipse per diuinā gratiam ad credelitatē vere fidei perductus sit: cū prius īmensū studiū erga philosophoruz gesserit disciplinas/pquirende veritatis amore detētus. Simulqz refert de iudeis/q aduersum ecclesiā christi insidiis feralibus agāt z pro his insimulat tripbonē dicens: quia nō solū nō penituistis pro iis que a vobis male gesta sunt: sed et viros aptos ad hoc elegistis de ierosolimis/z misticis per omnē terrā/qui circūirent z dicerent/impiam heresim surrexisse christianoz: simul z criminosa quedā diffamarent aduersū nos. Quo scilicet per hoc ignorantes quiqz deterriti/consortia nostra vitarent. In quo non solū vobisipsis/sed et aliis opprobria figēdo causa mortis extitistis. Scribit autem q vsqz ad sua tēpora/ppbetie gratia in ecclesiis floruit. Sed z apocalipsim/Johannis apostoli esse dicit. ¶Prophetiis etiam quibusdā vtitur testioniis ad Tripbonē: quincēs eū de his/q iudei abscideriut hec de scripturis z abstulerint. Sed z multa eius alia apud q̄plurimos fratrū ferūtur: que ita ꝓbabilia ac digna a veteribus iudicata sunt vt hyreneus ex ipsis inueniatur assumere: et in quarto aduersū hereses libro/de his hoc modo scribere. Et bene inquit iustinus in eo volumīe quē aduersū Marcionē scribit: psecut⁹ est dicens quia ipsi dño numq̄ acquiescerē/si aliū deum diceret preter oīm creatorē. Et iterum in quinto eiusdē operis libro dicit. Et optime inquit iustin⁹ affirmat/quia ante aduentuz domini numq̄ ausus est sathanas blasphemare deum. Quippe qui nonduz cognouisset damnationē suam. ¶Hec autem necessario nobis de opusculis Justini dicta sint/ad inquisitionē librorū eius studiosos quosqz fideles prouocantibus.

¶Ca. xix. qui tunc rome Alexandrie z anthioche episcopi prefuerunt.

Igitur octauo anno supradicti prīcipis/Aniceto vndecimo anno episcopat⁹ sui defūcto/successit Soter. Apud Alexandriam vero Celadion/quattuordecim annis ministrato sacerdotio/Agrippinum successorem reliquit. ¶Apud antio-

chiã vero theophilus per idẽ tempus sert⁹ ab apostolis/ecclesie pontificatũ tenebat Ubi quartus post heronẽ fuerat corneli⁹: Post quẽ quinto gradu heros successerat.

¶ Ca xx.qui tũc ecclesiastici scriptores enituerunt.

Unc etiã Egesippus de quo supra memorauim⁹/ilignis habebatur. et dionisius corinthioꝝ episcopus. Sed et pinitus nobilissimus apud cretam in episcopis fuit. Philippus etiã et Apolinaris. et melito. Musanusqꝫ et modestus/ꝛ precipuus hyreneus:quorũ omniũ ad nos vsqꝫ/apostolice fidei et sane doctrine preclarissima monimenta perlata sunt.

¶ Capitulũ.xxi.de egesippo ꝛ que ipse cõmemorat.

ꝛ quibus Egesippus in quinto cõmentariorũ libro/vbi sentẽtiã sue fidei plenissima cum astrutione designat: indicat hoc etiam qꝫ cũ ad vrbem romam pergeret/plurimis per loca singula episcopis/in sermone et caritate cõgressus/oẽs eiusdẽ fidei predicatores doctoresꝫ repperit. Simul et de epistola Clemẽtis ad corinthios scripta quedã ꝑmemorat:que etiam inserere huic operi nostro necessarium duxi. Ait ergo. Et permansit inquit ecclesia corinthiorũ ĩ predicatiõe recta vsqꝫ ad Primũ episcopum: quem romã nauigãs vidi:ꝛ resedi cum eo apud chorinthũ dieb⁹ multis/delectatus fidei eius puritate. Cũ autẽ venissent romam/permansi inibi:donec Aniceto soter Soteri successit eleutherius. Sed in omnibus istis ordinationib⁹ vel in ceteris quas per reliquas vrbes videram/ita oĩa habebant̃/sicut lex antiquitus tradidit:et ꝓphete indicarũt:et dominus statuit. Jdẽ ipse etiam de hereticis q̃ suo tẽpore exorti sunt/talia quedaꝫ cõmemorat. Et postea qꝫ inquit iacobus qui cognominatur iustus martyr effectus est/sicut dñs etiã ipse reddens testimoniũ veritati.electione diuina symeon cleophe filius episcopus ordinatur:electus ab oĩbus/pro eo qꝫ esset cõsobrinus domini. Propterea autẽ tunc ecclesia virgo vocabatur:qꝛ nõduꝫ fuerat adulterini verbi subreptiõe corrupta. ¶ Sed Theobutes quidã quia repulsus non meruit episcopatũ/ipse cepit ĩ initio perturbare oĩa ꝛ corrũpere/qui erat ex septem heresibus in populo cõstitutis. Ex quibus erat et symon/a quo symoniani. Cleobius vnde cleobiani. Et Dothitheus vnde dothithani.et gorgotheus/vnde gorgotheni. Et masbutheus.vnde masbutheni. Sed et Menander.vnde menãdriani:Ab ipsis et marcioniste. Et carpogratiani et valentiniani.et Basilide.et saturniani. Quoꝝ vnusquisqꝫ diuersis corruptionibus fidei/seorsum scisma componẽs/ꝓpriam sectam et proprios habuit sectatores. Ex ipsis ꝓcessere pseudo christi ꝛ pseudo ꝓphete:et pseudo apostoli: qui in diuersas partes/fratrũ vnitatem scindentes/per corruptelam doctrine castum ecclesie cubile macularũt:impietatẽ loquentes aduersus dñm/et aduersus christuꝫ eius. Sed et antiquas iudeorum hereses idem ipse scriptor que vel quãte fuerint/per hec verba designat. Erant inquit diuerse sententie in circũcisione/id est ĩ filiis israel: q̃ maxime aduersabãtur tribui iude ex qua christus est. Erãt ergo eseni/galilei. Emerobaptiste Masbutei Samarite Saducei Pharisei. Sed et alia quãplurima scribit de quibus ex parte iam pro loco⁹ opportunitate ĩ superioribꝰ mẽorauimus. Disseruit autem et de euangelio secunduꝫ hebreos et sirios. Et quedam etiam de lingua hebreica disputauit: et iudaicarum traditionum meminit:per que indicat se ex hebreis ad fidem christi venisse. Uerum et ipse/et Hyreneus/et omnis antiquorum chorus/librum attitulatum sapientie/salomonis dixerunt/sicut ꝛ prouerbia. Et cetera. De apocriphis vero cum ageret aduersus quosdaꝫ hereticos/corrupta in his quedam ac falsata esse perhibuit.

¶ Ca.xxii.de dyonisio episcopo corinthiorumet eius scriptis.

Ed veniendum nobis est tandē ad beati dyonisii cōmemorationem Corinthioꝝ ecclie epi: cuius eruditione et gratia quā habebat in verbo dei/ fruebant non ii populi solū quos regendos acceperat: sed z procul positi: quibus p eplās presentiam sui reddebat. Extat deniqz eiꝰ ad lacedemōios scripta de catholica fide epla in qua z de pace atqz vnanimitate florētissime edocet Et alia ad athenienses: in q̄ ad euangelii credulitatē inuitat/ et cōcitat segniores: simul z arguit quosdaz/ velut pene prolapsos a fide: cū epūs eoꝝ Publius fuisset martyrio cōsūmatꝰ Sed z quadrati qui publio martyri successerat i sacerdotio meminit: simul et memorat/ q̄ labore eius z īdustria/ rediuiuus q̄dam in eis calor fidei reparatus sit. Et illud in eadē designat epistola/ q̄ dyonisius Ariopagites qui ab apostolo paulo instructus credidit christo: scōm ea q̄ in apostoloꝝ actibus designant: primus apud athenas ab eodem apostolo epūs fuerit ordinatꝰ. Fert z alia eius epistola ad nicomediēses: i qua here sim marcionis īpugnat: et ecclīastice fidei regulā mirabili ratione cōstituit. Scribit et aliam ecclie gortinēsiuz: ceterisqz simul ecclesiis crete: i qua episcopū ipsoꝝ Philippū/ velut magnis virtutibus et optimis studiis preditū ptestatur. Dicit aūt ab hereticoꝝ cōuiuiis abstinēdū. Scribit z aliā ecclesie amastrenoꝝ: ceterisqz cū ea ponti ecclesiis: in qua bachilidis z helpirti memi nit: tanq̄ q̄ eum cohortati sint ad scribendum. Et multa in ea ex diuinis scripturis explanat: simulqz episcopi eorū mentionē facit nomine palmee. Sed z de nuptiis et castitate plurima cōmemorat. Et ex quocūqz lapsu resurgentes z cōuertentes se a peccato/ etiam si ab heretica peruersitate resiliant suscipi iubet. Coniūgit z his alia eius epistola ad gnosios: in qua cōmonet et deprecatur epm̄ eoꝝ Pynitū/ ne grauia onera discipulorū ceruicibus superponat ne ve fratribus necessitatē cōpulse castitatis indicat: in quo nonnulloꝝ periclitet infirmitas. Ad que rescribēs pynitus dyonisio sententiam quidē cōsilii melioris amplectitur. Simulqz obsecrat eū/ post illa q̄ prius scripserat/ robustioris iaz z validioris cibi decetero scripta trāsmittere: quibꝰ ad meliorē profectū/ ecclie sue populus aleretur: ne semp cibo lactis inherētes/ puulorum vitam in corpore iam senescēte producerent. Simulz recte fidei sue insignia/ z sollicitudinē quaz erga curā plebis expendit/ eruditionisqz ac sapientie z verbi diuini/ i hac epistola pynitus nobis velut i quodaz speculo viuentē sui d ereliquit ymaginem. Dyonisii autē fertur z alia ad romanos/ data ad epm̄ soterem. In qua instituta antiquitus tradita in ecclesia romana/ custodire illū libēter amplexū. his īdicat verbis A principio nanqz moris est inq̄t vobis/ oēs fratres varīs iuuare beneficiis: multisqz ecclesiis que sunt per diuersa terraꝝ loca/ cuncta quibus indigent destinare. Singuloꝝ quoqz necessitates in oībus cōsolari. Sed z p metalla fratribꝰ relegatis/ q̄ vsus poscit prebere. Hec ab initio romane ecclesie facere moris fuit a patribus sibi huiusce modi institutiōe dimissa/ z semp integre custodita. Beatus vero epūs vester soter/ non solū seruauit q̄ patres tradiderant: sz et auxit in melius. Qui nō tantuz sanctis que vsus corporalis poscit īpartit: verū et aduenientes fratres clemēti satis z mitissimo cōsolaī alloquio: et tanq̄ pium se ac religiosum patrē singulis exhibet. In hac ipsa scriptura/ meminit etiam epistole clemētis ad corinthios scripte: significans vetere instituto z antiqua consuetudine semp ipsaz epistolā lectā esse i ecclīa. Deniqz sic dicit beatam inq̄t duximus hodiernaz dominicam diē: in qua legimus epistolaz vestram/ quaz z semp ad nostri cōmonitōez legimus: sicut z illam priorez a clemēte ad nos scriptam. Jdem adhuc ipse de epistolis suis tanq̄ falsatis a quibusdam/ hec scribit. Epistolas eniz quasdaz fratribus rogantibus me scripsi: quas tamē apostoli sathane zizaniis repleuerūt: quedam auferentes/ alia autē addentes. quibus ve re positū ē i iuditio dei. Quid aūt mirum si

dñica verba sancte scripture falsare cona
ti sunt: qui vilia hec que nos scripsim⁹ coz
ruperūt. Fertur abuc et alia preter istas
Dionisii ad Crisophoram fidelissimam
sororem scripta: in qua cōueniētes vel sex
ui vel mēsure eius rationabiles ei diuini
verbi exhibuit dapes. Sed de dionisio sa⁊
tis sit dictum.

¶ Ca. xxiii. de theophilo anthiocheno epō

Heophili vero quē anthiochie epi
scopuz supza dixim⁹/ferunt tres
istitutionū libz ad Autolicū scripti. Et ali
us aduersū heresim hermogenis: inquo z
testimoniis vtitur de reuelatione Jobis.
Sed et alii extant eius instructionū va⁊
riarū libz. Igitur ea tēpestate hereticis p
omnē locū zizanioꝝ modo/pura verbi dei
semina maculātibus/et areas apostolice
doctrine adulterina ad mixtiōe fedantib⁹
ex omni parte sacerdotes dñi velut vigilā
tes agricole/excutere coꝝ rerpurgare ma
la semina nitebantur: et tanꝯ solliciti pa
storz/insidiantes lupos gregibus christi
clamoribus simul īsectationibusqz repel
lere: cōmonendo fratres/instruendo/stri
bendo etiā longe positis. Ipsos quoqz in⁊
terdū sicubi coꝝā deprehendissent comin⁹
perurgendo: z verboꝝ lucta ac disputatio
num certamine prostemendo. Alii etiam
posteris consulentes / questiones eorum
et peruersas obiectiones/editis cōmenta⁊
riis confutando. Inter quos et theophil⁹
(de quo nunc loquimur) non ignobili ad
uersū eū id est aduersū martionē/indica
tur ex iis que legimus disputatiōe cōgres⁊
sus. Huic igitur/septimus ab apostolis ī
Anthiochene ecclesie sacerdotio/maxim⁹
successit. Sed et philippbus quē coztinen
sis ecclesie episcopū supza dixim⁹/nobi⁊
le etiā ipse monimentuz aduersū martio⁊
nē dereliquit. Similiter z bpreneus Ma
gnificentius aūt ceteris modest⁹: qui oēs
ipsi⁹ deceptiōes z fallatias retecto quo ve
labantur nequitie tegmine denudauit.

¶ Ca. xxiiii. de melitone et eius scriptis.

A Elito quoqz Sardensis Antites
ecclie/z apollinaris apud ierapo
lim eccliam regens/celeberrimi inter cete
ros habebantur. Qui z imperatori roma
no/apologeticos similiter libros pro no⁊
stra fide luculētissime cōscriptos porrexe⁊
runt. Hoꝝ quāta relicta sint mōimēta q
ad nostrā vsqz ad notitiam puenerūt/in⁊
fra ostenditur: Melitonis de pasca libz
duo. De optima cōuersatione liber vnus
Sed z de pbetis. De ecclesia. De die do
minica. De fide bois. De figmēto. De
obedientia fidei. De sensibus. De aīa et
corpore et mente. De lauacro. De verita
te. Item de fide. De generatione christi. z
de ppbetia eius. Item de aīa et corpore.
De hospitalitate. Item liber qui dicit cla
uis. De diabolo z reuelatione iobis. De
deo corpore iduto. Et p ost oīa liber ad an
toninū verū. In libello suo de pascha/tē⁊
pus quoqz quo scribebat īsinuās ita dicit.
Sub sergio īquit paulo pcōsule asie/quo
in tēpore sagaris martyrio coronatus est:
questio ingens oborta est apud Laoditiā
de pascha: quibus diebus hec scripsimus.
Huius etiā ipsius libelli mentionē facit
clemens Alexandrin⁹ in opere suo/vbi de
pasche ratione scribit: ꝯ se dicit ex occasio
ne huius ipsius libelli qui amelitone pri⁊
us editus fuerat scribere. ¶ In eo autē li⁊
bro quē ad īperatorē scribit. talia quedaz
memorat illis tēporibus aduersū nos ge⁊
sta Quod nunꝯ inquit factū est/nūc per
secutionē patitur genus pioꝝ. Effugant
vndiqz nouis decretis per omnē asiā pro⁊
mulgatis. Impudentes nāqz boues et ca⁊
lūnioſi qui rapere aliena desiderant/occa
sione accepta impialiū preceptoꝝ/more p
donū die noctuqz grassantur et diripiunt
innocentes. Et post aliquanta iterū dicit.
Et si quidē te iubente hoc faciunt/bonuz
credamus quicquid iusto impatore iubē
te cōmittitur. Sed et nos libenter ferim⁹
mortē quā a te cognoscimus irrogari. Sz
hoc est solū quod te obsecram⁹: vt ipse pri⁊
us ministros pteruitatis huius requiras
et si ate mādate sūt iste quas irrogāt mor
tes/ipse discutias. Si vero tuā quoqz con
scientiam preceptum istud tam inmane

B Epla me impatoꝝ Traiaꝝ

et tam barbarū latet: obsecramus ne nos despitias/nec patiaris religiosos ciues tā publico patrocinio iugulari. Et iterum post aliquāta addit etiā hec. Etenī philosophia hec qua nos vtimur/primo quidē florebat apud Barbaros. Introducta est autē etiā Romane vestre cōuersatiōi Augusti tēporib⁹. Ex quo z regni vestri sublimius culmē ascēdit/obseruantie hui⁹ auspitiis eleuatū. Cuius īperii feliciter ppagati/tu felix successor existis: z traditū tibi feliciter seruas vna cū filio. Propter qđ z simul tibi cū īperio traditū nostre philosophie ritū/pari religione custodi: velut qui ingressu suo patribus tuis causā psperitatis intulerit: et fidē que cū ipsius Augusti felicitatib⁹ adoleuit/ītegrā tu quoqz nūc regnās illibatāqz cōserua. Quia nec ipsi Augusto in īgressu eius vel īprogressu triste aliquid accidit. Sed z ptrario leta oīa et oīa magnis successibus plena: obsecrātibus deū sūmū/pro īperii eius statu religiōis huiusce cultoribus. Nec quisquā prīcipū/nisi nero solus z domitianus/nequā hoīm suggestionibus/ aduersati sūt dogmati nostro. Ex quoꝝ tēpore accidit nos falsis calūniis infamari. Sed illoꝝ errorem qui ex ignorātia venerat/emēdauerūt patres tui: qui frequētibus post modū decretis/aīaduerterūt ī eos qui auderēt molestie aliquid huiusmodi cultoribus ĵrrogare. Jn quibus auus tuus Adrianus/et ad alios quidē multos iudices/pcipue tamen ad fūdaniū pcōsulē asie/pboc litteras dedit. Pater vero tuus tecū pariter romani regni apicē regēs/oībus quidē generaliter ciuitatibus/marīe tamē Ad larissēos/et ad Thessalonicēses. et ad Atheniēses/p bis mittit edicta. Tēp ero multo magis eandē credimus seruare sentētiam: īmo z multo clementius cōfidim⁹ puisurū: tanq̄ qui vere philosophie z pure religionis amator existas. Hec et multa alia nobilit ab eo scripta in libello de quo memorauimus īserūtur. ¶ Jn iis aūt que de explanatione scripturarū scribit/quasi in pfetione enumerat/que sint volumina veteris testamēti que īcanone debeāt obseruari. Quā partē scripte/indere bis necessariū puto. Melito Onesimo fratri salutē. Quoniā quidē frequēter me rogasti pro studio quod habes erga verbū dei vt excerpam tibi testimonia ex lege z prophetis de saluatore z de fide nostra/simul qz īdicē/qui sit ordo vel numerus veteris testamēti volumīū: Postulata libēter expleui: sciens quod sit in te discendi studiū vel quanta fidei deuotio. et eterne vite desiderio nichil pponis. Scias ergo prexisse me vsqz ad oriētis locū: vbi pdicatiōis nostre cepit ordiū: z vbi gesta sunt illa oīa que legūtur scripta: ibiqz diligenter de oī b⁹ explorasse/que essent veteris testamē ti volumīa. Jbi igitur que cū oī inuestigatiōe cōperi hec; sunt. Moysi libri quinqz Geneseis. Exodus. Numerus. Leuiticus Deuteronomiū. Tū deīde iesus naue. iudicū. Rut. Regnoꝝ libri quattuor. Paralippomenō libri: ii. Psalmi dauid. Salomonis prouerbia sapientia: ecclesiastes. Cātica cāticoꝝ. Job. Prophete aūt Jsaias. Hieremias. Duodecī pihetaꝝ liber vnus. Daniel z Ezechiel. Esdras. Ex his ergo z Eglogas tibi/id est excerpta testimonia ī sex libris digesta trāsmisi. De melitionis monimētis ista cōperimus.

¶ Cap. xxv. de appollinare z eius scriptis.

Pollinaris vero cū multa a multis habeant ad nos tamē ista sūt que venerūt. Apologeticus liber ad predictū īpatorē scriptus. Et aduersū pagānos libri quīqz. De veritate libri duo. Et quos postmodum edidit aduersum Catafrigas: Mōtanum scilicet. et pseudo pphetas eius: qui tūc primuz deuiandi arecto itinere exordium sumpserant.

¶ Ca. xxvi. de musano et heresi encratitarum et seuerianorum.

Ed et Musani cuius iu pcedentibus fecim⁹ mētionē/fert libellus multa elegātia script⁹ ad quosdā fratres qui declinauerāt ad heresim que dicit Encratitaꝝ/tūc nup exortā. Cui⁹ auctorē extitisse tacianū sermo asserit: illo ipo de quo in superioribus memorauimus beato Justino/testimoniuz dante: cuius eū et discī

pulum ferunt. De quo tamē Hyreneus in primo libro cōtra hereses hoc refert. A Saturnino inquit et Martione descenderunt ii qui vocantur Encratite/nuptias refutantes:que adeo antiquitus instituteſunt:et subtiliter accusantes illum qui ab initio masculū et feiam ad restitutionem humani generis fecit. Sed z ab aīalibus abstinenduz predicant:ingrati existentes deo/qui hec humanis vsibus preauit.

B Cōtradicunt etiā primi hoīs saluti. Et hoc nunc inuentum est ab iis quibus Tatianus quidē auctor extitit: et huiuscemodi blasphemias introduxit.qui fuit quidē auditor iustini: sed donec cum ipso fuit/ nichil tale se sētire prodidit. Postea vero qꝫ ille martyr effectus est/abscidit se ab ecclesiis:doctoris arrogātia tumidus/z elatione nimia inflatus:tanqꝫ q se ceteris duceret meliorē: ppriumq mallens qꝫ a veteribus traditum docendi īstituere stilū:secula quedā inutilibilia secundū Valētini fabulas ītroducēs. Nuptias autē z fornicationē corruptionēqz/pari iudicās lege :similia Martioni Saturninoqz pfirmās. De salute vero Adam indubiū deducēda nouis questiōibus ꝓmentatur. Et paulo post idē Hyreneus addit etiam hec. Nō multo aūt inquit post/Seuerus quidam supradicte beresi robur adiungens/fomēta maxima eiꝰ sectatoribꝰ prestitit:vndez magis Seuerani appellati sunt.qui vtūtur quidē lege z prophetis z euāgeliis:sz propria quadā īterpretatione scripturarū sensū peruertunt.Obtrectāt autem Paulo apstolo/et refutant eius epistolas.Sz neqz actus apostoloꝝ suscipiunt.Verūtamen prioꝝ eoꝝ auctor Tatianꝰ/collatōez quādam faciens euangelioꝝ /nescio quo modo cōposuit euāgelium vnū ex quatuor:quod dyatesseron nomīauit:qđ etiam nūc babet a multis. Dicit aūt z nōnulla ex sermōibꝰ apoli ꝓmutasse :tanqꝫ q emēdare velit ordinē ꝓpositionēqz ꝟboꝝ. Reliqt aūt hic ipe īfinitū librorꝝ nūerū. Sed ille quē dauersū gētes scripsit liber/ex oībꝰ scriptis eiꝰ pcipuus z valde vtilis ꝓbat Sed de bis satis dictum

Quintus

Cap. xxvii.de bardesane et eius scriptis.

Er idē tpūs inūeris heresibus vbiqz pullulātibz z pcipue apud Mesopotamiā/ Bardesanes quidā vir disertissimꝰ in Siroꝝ lingua z vehemēs dialecticus/aduersuz Martionem aliosqz/nōnullos dialogos scribit:quos ppria līgua cōpositos edidit. Sed z plura alia eiꝰ extant volumina que discipuli eiꝰ ī grecum vertere sermōem. Erat namqz ita potēs in verbo et doctrina/z indisputationibus validus/vt plurimos et nobiles viros habuerit sectatores. Est et eiꝰ ad Antoninū de Fato potentissimus dialogus.Sed et alia multa scripsit que satis vtilia z pernecessaria/persecutionū que tunc erant temporibꝰ extitere. Ferunt autē hunc ipmsu isse primo de valētini scola .Sed cū magistrum notasset erroris/et ineptas eius fabulas arguisset: visus est sibi ad meliorez z rectaz fidē sententiam conuertisse. Nec tamen ex integro veteruz errorum sordes maculamqz depositit.Eisdem vero tēporibus etiam romane ecclesie Soter episcopus viuendi finem fecit.

Explicit liber quartus.

Incipit liber quintus.

Situr soteri episcopo octo annis in vrbe Roma sacerdotio ministrato/duodecimus ab apostolis succedit Eleuterius /septimodecimo anno imperii Antonini veri. Quo in tēpore per multas romani orbis prouintias exacclamatiōe z seditiōepulgi/persecutiones aduersum nostros dirissime cōcitate sunt: ita vt multa milia martyrum per loca singula fierent. Quod cōicere ex iis facile possumus/que ad rerum gestarum memoriā conseruandam, litteris mandata repimus. Et quāuis de hoc plenior nobis narratio quam de singulorum martyriis prosecuti sumus suis titulis videatur exposita/que instructiōem pariter doctrine et scientie necessariam non minimam continet:tamen que etiam presenti operi cōpetere duximꝰ pauca īserem⁹ emultis

Alii nanqz scriptores hystoriarū referant bella trophea victorias/magistratuū ducūqz fortia gesta concelebrēt:mortesqz ciuium aut hostiū narrēt/patriā/coniuges liberos/diuersis cuncta cedibus cōfusa describāt: Noster hic sermo quia narratiōez cōtinet de iis que ad deū pertinent rebus: absurdū non erit si bella describat/que caro p aie salute ppessa est: z pugnas quas anima vt celestem patriam recuperet excepit:si certamina eius referat que pro fide veritatis exegit:in quibus non aduersum mortales milites/sed aduersum spirituales demones dimicauit : non pro liberis carnis/sed pro spiritus libertate. Si inq̄ monimentis litterarū mandemus prelia que non pro terrarū spatiis/nec prouitiarum possessionibus/sed pro celoruz regno et paradisi hereditate peracta sūt. Non regi mortali imperiū quesitura/sed ab immortali rege omnium deo/triumphorum gloriam perceptura.

¶ Cap̄. i. de persecutione ī christianos sub antonino vero apud lugdunū z viennā.

A Alliarū nobilissime vrbes/Lugdunensiū ciuitas habetur z viennensium. Quas precipiti lapsu preterfluit rodanus/nobilissimus fluuioq. In his que et quanta erga dei martyres gesta sint supra memoratis antonini veri tēporibus/descripta per ordinem ab eis ad ecclesias Asie et frigie fideli relatione transmissa sūt. De quibus vt fides certior habeatur ipsa scriptorum exempla subitiā. Serui christi habitantes apud viennā et lugdunū galliey rbes/fratrib⁹ oīb⁹q̄ per asiā z frigiam eādem quam nos redēptōis christi fidem et speciē gerunt/pax vobis z gratia et gloria a deo patre z christo iesu dño nostro. Et cū nonulla velut ī prefatione prosecuti viderentur:post aliquāta ita rerum gestarum ordiuntur initiū. Tribulatiōis aiunt nostre magnitudinem/et gentiliuz furorem/quē sanctis martyribus intenderunt/sicut est enumerare:ne presentes quidem ipsi sufficimus:nedū scriptura cōprehendere. Omnibus etenī viribus cōgreſ⁹ est inimicus/tanq̄ qui iaz p acerbitatē persecutionis aduentus sui ostentaret ītia: et per hoc instrueretz informaret mīstros suos/aduersus seruos dei oīne ministeriū sceleris z crudelitatis explere:ita vt primo domoruū nobis phiberetur habitatio. Tū deinde vsus balneaū. Post etiā processus ad publicū. Ad vltimū ne oīno in quolibet loco domi foriſqz publico priuatoqz videremur. Sed aderat dei gratia/que fragiliores quosqz nostrorum de manibus eoz eripiebat. Procedebāt autē in medium viri stabilio res colūnis:qui possent p patiētiam suā nō solum ferre impetus quos excogitabat inimicus :sed et vltro expetere: et spōte se oībus vl' opprobrioq. vel tormē torum cruciatibus obiectare:z lacessentibus iam pene tortoribus/ipsi z adhuc parum putare:pro eo q̄ morā sibi hanc esse quodaz modo ad christū festinātibus crederent. Rebus fere ipsis et patientie virtute clamantes/quia non sunt condigne passiones huius tēporis ad futurā glo riam que reuelabitur in nobis. Ferebant ergo fortiter acclamationes aduersuz se/ et probra atqz iniurias populi/z cōtumelias eoq. laudes suas ducebant. Sed z verberari se ab eis ac lapidari/z concludi patienter accipiebant:equaminiter suscipiētes quicquid illud furentis vulgi excogitasset insania. Deniqz quodā tēpore astāte tribuno et prioribus ciuitatis/pro solis acclamationibus populi/correpti z in carcerē trusi sunt fratres/vsqz ad presentiaz presidis : cuiqz aduenienti offeruntur. In quos ille tanta crudelitate vsus est/vt seuitie eius spēs singulas nemo possit exponere. ¶ Uectius igitur pagatbus vnus ex fratribus/qui z in deum perfectā caritatē B z in hoīes itegrā custodiret/cuius vita cū eēt adolescēs/ita erat exaīmata oīb⁹ z probata:vt etiaz grauissimis senibus preferretur. Incedebat enī in oībus mandatis et iustificationib⁹ dñi sine querela. Ad obsequia quoqz seruoq. dei promptissimus erat. Is cū zelo diuino z feruore spirit⁹ plenus/taz crudelia seruis dei supplitia vide

ret inferri/z cõtra ius fasqz tot penas humanis visceribus excogitari:indignitatẽ rei vltra nõ ferens/poscit se audiri pro cuibus optimis/quibus nichil ipietatis cõmissũ pbari poterat locuturũ. Erat em̃ z nobilissimus iter suos/z eruditissim⁹. Uerum cũ defensionẽ eius nõ reciperet obstinatio iudicis: inquirit tantũ ab eo/si esset et ipse christianus. Utqz christianũ se esse clarissima z libera voce testatus est/tanc aduocat⁹ inquit christianoꝝ z ipse vincto rum numero societur. Sed in hoc illi quidem q̃d dicerent ignorabant. Ille vero habens in se aduocatũ pro nobis iesum/hoc nomine meruit honorari:sancti presbiteri zacharie/q̃ erga sanctos plenitudinẽ caritatis ostenderat secutus exemplũ. Qui z ipse dũ fratribus adest:z defensionẽ libertatis que in nostrra religione cõsistit exequitur:dominicũ secutus exempluz aiam suam pro ouibus suis posuitz pro amicis Et ideo cũ hoc pariter velut discipuli fideles christi/in regno vẽturo sequẽtur aguũ quocũqz vadit. His igit optimis z fidelissimis ducibus vsus omnis reliquus sanctorum chorus/prompti z alacres aias suas pro fidei libertate ponebãt. Aliqui aũt impares z infirmiores inuenti/z adillate persecutionis euebendũ pondus ĩualidi/decem ferme numero/lapsu suo luctũ nobisz ingentẽ tristitiã reliquerũt:z multos aios quos prioꝝ fides accẽderat infregerũt. Unde z oms valde perterriti sumus: non propter tormẽta que crudelius videbantur inferri:sed pro exitu confessionis incerto quia multo nos grauius lapsus nostroꝝ q̃ ea que inferebant tormẽta cruciabant. Comprehendebãtur tamẽ quotidie quos dignos dominus iudicabat in lapsoꝝ numerũ subrogari:ita vt ex vtraqz ecclesia oẽs qui studiosi z magni videbantur/et quoꝝ labore z industria regebãtur ecclie/vniuersi pariter tenerentur. Accidit aũt etiaz seruos comprehendi quorũdam ex nostris paganos:qñquidẽ public iussuz fuerat requiri oms z teneri. Quiqz de monis istinctu/cũ tormẽta pertimescerẽt que inferri sctis videbant: monentibus se in hoc ipz militibus quibus ita fuerat preceptum/cõmenti sunt aduersũ nos/velut thiesteas cenasz incesta edippia perpetrãtes:z alia q̃ nec ploqui aut cogitare nobis fas ẽ:et q̃lia ne credere quidẽ possum⁹ ali quando apud hoĩes gesta. Que cũ de nobis diffamata fuissẽt ĩ vulgus:horrori maximo et execrationi apud oẽs hoĩes esse cepimus:etiam apud eos qui pri⁹ aliqd moderationis erga nos seruandũ esse cẽsebãt Et oms simul fremere aduersuz christianos/atqz insanabili odio furere ceperũt Tũc vidimus cõpleri illud quod a domino dictũ est:quia veniet tẽpus.ĩ quo oĩs q̃ occiderit vos putet se obsequiuz offerre deo.

¶Post hec iã supra omẽ narrationis genus est supplicioꝝ z cruciatuũ modus qui sanctis martyribus inferebatur perurgente sathana:quo scilicet etiã illoꝝ cõfessiõe tale aliqd eliceret a nobis esse cõmissuz:ĩ quo oẽs pari atqz eodẽ furore persistebãt vulgus/iudex/officiũ milites perurgẽtes precipue sanctũ noĩe/quẽdã dyachonũ viẽnensem/z maturũ neofitũ quidẽ:sed in fide z patientia robustissimũ. Sed et attalũ pergamenũ ciuẽ:qui colũna z firmamẽtũ ecclesie nostre in oĩbus fuit:et blãdinã feminã:p quã christus ostendit/quia ea que apud hoĩes despecta sũt/z cõtẽptui habẽtur/in magna gloria apud deũ ducũt:z q̃a caritas eius/q̃ fragilia sũt p naturã per gratiã facit esse firmissima. Cuz em̃ oms nos de ea trepidarem⁹/sed z ipsa ei⁹ carnalis dña/que erat ex numero martyrũ/vereret/ne forte blandina cederet in tormentis:z pro debilitate corporis vir ad prime cõfessionis tormenta sufficeret:tanta tolerantie virtute firmata est:vt resoluerẽt prius z cõciderent carnificũ manus/q̃ sibi pro ptentiosa iudicis animositate ĩuicẽ succedebãt. Deniqz a prima luce vsqz ad vesperã tormẽta semp innouãtes/ad vltimũ victos se cõfitẽtur:stupentes quom⁹ in ea spiritus pmaneret:cũ nichil iã ex corpore/p supplicia resedisset. Sed illa vere beata(vt postmodũ nobis ipsa detulit)

D

quotiens vocē confessionis emisit/z chri/
stiana sum proclauit:toeiens noue vires
corpori reddebāt tanq̄ ablutis p cōfessio
nē doloribus/instaurabat recētior ad ago/
nes .Eoq; quo magis intellexerat q̄ vor
pia sēsū doloris extigueret/sepi9 z alacri9
christiana sum z nichil apud nos mali ge
E ritur pclamabat ¶Diaconus quoq; sāct9
noie/etiā ipse supra q̄ dici potest/et supra
q̄ humanā fas erat ferre naturā/acrius ī
sistentibus ministris demonū/quo aliqd
ab eo elicere possent cōfessiōis illicite/no/
ua penarum genera pertulit:z que longe
substantiam humane conditionis excede
rent.At ille vir deo plenus/intantū crude
litates eoy risit/et ferinam in questione
seuitiaz:vt nunq̄ dignatus sit vel q̄s esset
genere/vnde domo/vel patria/vel nomē
saltim suū eis fateri.Sed de his singulis
iterrogat9 nichil alid ī oībus tormētis/ni
si christianū se esse respondit. ¶Hoc michi
nomen:hoc genusz patria est:Aliud inqt
omnino nichil sum/q̄ christianus. Unde
et incredibilis eos agitabat insania:q̄ tā/
tis penay generibus consūptis/extorque
re ei nec professionē quidē propii vorabu
li potuissēt.Ad vltimū cādentes laminas
eris z ferri erga īguinis loca/et delicatio
ra queq; mebrorū instauratis ignibus ad
hibent:ex quo carnes quidez eius a duste
igni defluebant.Ipse vero permanebat ī
mobilis/inconcussus/intrepidus/celesti/
bus eternisq; fōtibus qui procedūt de ven
tre iesu/humanas in se tēperans flāmas.
Uerūtamē mēbris oībus martyr erat:et
toto corpore vnum vulnus horrebat. ¶De/
rit in eo humane forme agnitio:z non so/
lum quis esset/sed z quid esset tormentoy
crudelitas ne agnosci posset abstulerat.
Christus tamen in eo solus per martyrii
gloriaz recognoscebatur:qui p eius patiē
tiam destruebat aduersarias potestates:
et suos milites per tolerantie roborabat
exemplum:ostendēs oībus/quia nichil ter
ribile est vbi diligitur pater:nil doloris est
vbi fides christi est. Sed artifices sceleruz
nequaq̄ martyris erubuere virtutē. ¶Post

paucos etenī dies/consideratntes q̄ si tu
mentibus adhucpulneribus/q̄ indignarē
tur etiaz admollissimū manus tactū/tor/
menta rursum inferrent/et denuo mēbra
iaz putrefacta perarēt:Unū eduobus fo
re/aut in sua eū impietatis iura cessurū:
aut si in tormentis aiaz posuisset/terrorē
crudelitatis z metū ceteris intētandū.Sz
boclonge cōtra q̄ impii cogitauere cessit.
¶Naz quod vix credi ab infidelibus potest
restitutū est in primā speciē corpus p scda
tormenta.Et officia mēbroy que abstule
rat prima crudelitas:secunda reparauit:
ita vt iterata supplicia nō ei tā penā contu
lerīt/sed medelā. ¶Sed z blādina quam
pauloante memorauimus/simili exēplo
ad supplicia secunda reuocat. Que cū se/
miuiua pene et in mortis quodaz cōfinio
posita/iteratis fuisset pulsata cruciatib9:
velut esomno quodā subito euigilans/i/
memoriā future beatitutidinis venit:z vo
ce constanti tanq̄ de excelso edito contio
naretur ad populum:Multum inqt erra
tis ouiri/q̄ putatis īfantum visceribus ve
sci eos/q̄ ne mutoy quidē aialium carni/
bus vtūtur. Et sic ī confessione perdurās
iterum numero martyrum sociata retru/
ditur.

¶Capitulum.ii.de eodem.

Ed postea q̄ p beatoy martyy pa
tientiā/tyrānica euanuere supplī/
cia:aliis rursus dyabolus machinis oppu A
gnare parat famulos dei.quo scilicet affli
ctione carceris z penali squalore cōsūpti/
ac septimo vt dicūt puncto in nervo pedes
cōtra q̄ credi fas est distenti/in intimo te
nebray loco per oīa penarū genera que fu
rentium seuitia excogitare poterat/depe/
rirent.Quāplurimi ergo hoc genere in er
gastulis cōsumuntur:dño suscipiente eoy
huiuscemōi exitum:quibus nec ibi defuit
diuine maiestatis auxiliū. Aliquāti etenī
ex iis qui seuissima tormēta ptulerāt/nec
humane aliquid medele pmissi sunt cōse
qui:mirū in modum virtute dñi conuale
scere/z subitā mentis alacritatē/ac despe/

ratum corporis robur recuperare ceperūt ita vt cohortatiōe sua/ceteros ad patiētiā confirmarent. qui ipatientes erāt penarū Illi aūt magis q̄ nuper fuerāt correpti/et quoꝝ corpora nondū tormenta solidaue/rant/illi deniqz erant qui pedoris horrore et cōclusionis tenebris necabant. ¶ Verū beati fotini lugdunensis episcopi glorio/sam martyrii confessionē/fas nō est silen tio preterire. Qui cū nonagenario maior esset:etate z corpore/vt pote illius eui īua lidus/cetera pene iam mortuus/solo mar tyrii amore viuebat. Ducitur autē ad tri/bunalia/īmo potius defertur/senio z lan guore resolutus. Cuius adhuc solum aīa seruabatur/vt christus p eā magnificen/tius in fragili corpore triumpharet. Sta/tuitur īterea senior pro tribunalibus:ipie plebis vndiqz clamor attollitur. hūc ipsuz esse insonant christianū. Tum vero a pre side interrogatus/quis nam esset christia noꝝ deus. ¶ Respondit: Si dignus fueris scies. ¶ Hinc vero cunctos velut rabies im/mensi cuiusdā furoris inuasit:ita vt q̄ pro pe astrabant/pugnis.alii calcibus subige/rent senē.nec etati nec grauitati aliquid reuerentie deferentes. Illi aūt qui longi9 erant/quicquid furentibus teli veniſſet ī manus/emin9 iaciebāt:ita vt vnusquisqz sūmi sibi esse delicti duceret/si aliq̄d īsenē sceleris nō intulisset. In hoc em̄ vindican/dos deos suos esse credebāt. Quē cuz se/minecē proiecissent in carcerē:icōtamina tuz paulopost spiritū reddidit. ¶ Per idē tēpus īmensa quedaz dei dispensatio pro/curatur:et mīa ex īsperato/christi dñi ar te conquiritur:quod nūq̄ fere prius a pse citoribus gestū meminimus. Dēs em̄ ii qui primo cōprehensi negauerant fidem/ correpti tradūtur in carcerē. Et quo infeli cibus ne solamē quidez penalis prestaret exitii:nō quasi christiani iaz/sed tanq̄ ho micide z incesti detinebant:habentes mi/seri duplicē penā. Qm̄ quidē ceteroꝝ sup plitia mitigabat spes z corona martyrii. Christiqz caritas et sanctispūs gratia re/leuabat afflictos. Istos aūt ipis penalib9 catbenis et pondere carceris grauius con sciētia cruciabat:ita vt vultu ipor aspectu discernerent a ceteris: q̄ illi producebant de supplicīis leti. Et diuinū quid nescio in ipsis vultibus preferētes/vincula sua mo nilia preciosa ducebant:per squalorē car/ceris christi bonus odor effecti:ita vt vide rentur sibi nō in ergastulo/sed ī miro odo re thece cōclusi. At illi alii/tristes:demer/sis ipsis quoqz cōspectibus horridi.et om̄i turpitudinis deformitate fediores:sed et ipsis gētilibus in multo opprobrio exposi ti erant:tanq̄ degeneres z ignaui qui fidē perdiderint z crimen inuenerint. Et qui christianoꝝ quidem nomine caruerint/ homicidarum tamen penas non effuge/ rint. Que cū ita geri viderent ceteri:inca/ dibiliter corroborati sunt:ita vt cōprehēsi absqz animi nutatione ꝓstant nichil alid quā christianos se esse faterent. ¶ Et cum quedā in his locis fuissent longius prose cuti:post aliquāta iterum hec subiūgunt. ¶ Post hec iā p diuersas spēs martyrii/eoꝝ velut coronam quandam variis floribus compositam dominus christus interens offerebat patri:vt ab eo velut victores ma gni agonis/remunerationez eternoꝝ su/merent premioꝝ. ¶ Nam maturus/z sāct9 et blandina/z attalus/muneꝝ diebus/in/ numeris milibus gentiū diuersaꝝ adspe/ctaculum cōgregatis/statuunt in medio arene. Et rursum matur9 cū sancto/tanq̄ nichil prius gestum fuisset ad omnia tor/mentorum z verberum genera renouant/ certātibus omnimodis aduersariis/qua tenus eorum patientiam frangerent: et ab ipso vt ita dicam vertice/coronas eoꝝ diriperent:insanis populi vocibus insti/gati. Sed illis eo magis animos robo/rabat spes vicine iā glorie / quā sibi iam iamqz manu contingerez contrectare dex teris videbantur. Cumqz et supplicio/ rum genera/et spectaculorum iam pene tempus fuisset absumptum: nec moueri vllatenus a sentencia valuisset cū etiā sel le ferree superpositi/cōsumptā verberib9 carnē ignis subter ministratus exureret.

De sotino episcopo. nonage
nā. z ei9 glorioso martario.

Ad vltimū infatigabiles martyrū spiritꝰ/ feno cesis ceruicibus effugarūt. Elandi/ na vero religata ad stipitē/atqz in crucis modū distenta/bestiis pabulū preparat. Que tamen in ligno pendens/vultu in/ territo/et satis leto oratione fundebat ad dñm:qua et sibi constantiā/z ceteris ago nis sui cōsortibus perseuerantiā precaret. Et facile vota sperabat implēda:que pro priis iuuabat exēplis. Simul et illud edo cens/ꝙ passionū xpi consortibus certū sit/ etiā glorie eius donāda esse cōsortia. Sed cum nulla ex bestiis corpus eius auderet contingere:deposita de ligno rursuz reuo catur ad carcerem/aliis adhuc agonibus preparāda: vt per multas victorias caput quidē tortuosi serpentis attereret: fratrū vero aīos ad tolerantiā cōcitaretꝰ: per hoc ꝙ ipsa in paruo et fragili corpore tot cer/ taminibus permaneret inuicta:et per sin gulos agones discederet coronata.

¶ Cap̄.iii.de eodem.

A Talus quoqz ppli vocibus postu/ latur. Erat eni valde nobilis. Et quod cunctis nobilius est/vir optime con scienti e:z ī fide christi per oia exercicia sē per martyr. Cūqz circumactus fuisset in ampbiteatruz.titulo se precedente in quo scriptū erat/Attalus christianus: Freme/ re in eum vulgi īsaniētis furor vehemēti/ us cepit. Sed cū presidi indicatū fuisset es se eū romane ciuitatis virū/iubet eū cū ce/ teris in carcerē recipi:simul et ad cesarem refert:eiusqz sententiā quid deo iuberet ex pectat. Uerū inter moras positi in carce/ re/non īfructuosū sibi tempus trāsire pa tiunt:sed vigore animi et alacritate fidei sue/eos qui īfirmiores videbātur anima bant. Et ipsi nōdū martyres/cohortatio/ nibus suis martyres plurimos faciebant Ex quo magnuz gaudiū matri nascebat ecclesie:videnti suos filios/qui pene iam decidisse in mortē videbantur: per hos re parari ad vitā: et monitis eoꝝ multi qui iam negādo velut aborsū quoddā effecti fuerant/quasi iterū parturiebātur et chri stus in eis iterū formabatur. Docebant enim ab his quia deus non vult mortem peccatoris/sed vt cōuertatur z viuat. Igi/ tur cum a cesare rescriptū fuisset/vt persi/ stentes quidē punirentur/negātes autez dimitterentur: die quodā celeberrimo/in quo ex omnibus prouinciis coeuntes/nū dinas apud nos agere solēt:in ipo frequē tissimo cōuētu tribunal ascendēs/prepa rari sibi iudex christianos/z introduci ad supplicioꝝ pompam prebendam cunctis qui aderant iubet. Rursum itaqz cruces/ rursuz pene/rursū tormēta reparātur. Et si qui forte ciues romani repti sūt: hos ple ctī capite decernit. Ceteros vero bestiis tradi. Ingēs tamē ab omībus gloria chri sto cōferebatur pro iis qui āte negauerāt et dimitti neqz negantes potuerāt. Nūc vero cū negātibus venia prestaretur/in cō fessione persisterēt:et depditiōis grege re uocati/in numero martyrū iungerentur ¶ Igitur cū erga supradictos questio ha beret: Alexander quidā genere frix/medi cus disciplina/vir religiosus et prudens/ et vite ac morꝝ probitate cunctis carus ac ceptusqz:amore dei ꝑcitatus/cū assisteret tribunali/nutibus hortabatur ad cōfessio nē eos/in quos questio agebat ita vt oibꝰ ꝙ astabāt palā fieret ꝙd aīo gereret/¶ Cūqz id populi notauissent / īdignātes maxie pro iis qui quod prius negauerāt/rediui/ ua nūc cōfessione reuocabant/conclama/ uerūt aduersū alexādriū:hec ipo instigāte cōmitti. Qui iussus a preside in medium statui/et quis esset interrogatus/christia nū se esse libera ꝓfessione testatur. Quē continuo ꝑparandum bestiis condenna/ uit. Et postera die simul cū Attalo produ citur. Quem contra preceptū cesaris gra tificari populis volens/etiam ipsum tra/ di bestiis iussit. Sed cum feraꝝ nulla san ctorum/corpora/contigisset :/omnibus eos verberum ceterarumqz penarum suppli/ ciis cruciatos/ad vltimum incōspectu po puli in medio arene iugulari iubet: Bea/ to Alexādro in oibus quas ꝑpessꝰ ē pēis ne vnū qdē penitꝰ ꝓferente sermonē: sed

B

o nobili

ab initio vsqz ad finē infra semetipsū sem
per cū deo loquēte:z ī laudibus eius ac pre
cibus permanente. Attalꝰ vero cū prunis
subteriectis ī sella ferrea tonreretur:cunqz
nidor aduste carnis ad nares z ora ispectā
tis populi pferretur:voce magna exclama
bat ad plebem:Ecce hoc est homīes come
dere/qđ facitis vos. Quid a nobis velut
occultum inquiritis facinus:qđ vos aper-
ta luce cōmittitis? Nos em neqz comedi-
mus hoīes/neqz aliud quid mali agimꝰ.
Et cū interrogaret qđ nomē haberet deꝰ/
respōdit:Qui plures sūt noībus discernū
tur. Qui vnꝰ est non indiget noīe. Post
hos nouissimo iam nūdinaꝝ die Blandi
na rursus īducit cū pontico annoꝝ.xv.fe-
re puero. Quiqz ī prioꝝ cruciatibus iussi
fuerant semp astare:quo magis ceteroꝝ
vidētes supplicia/terrerētur. Statuūtur
ergo in mediuz:iubent iurare p deos. Illi
vero contrario nullos esse aiebant istos p
quos iurare cogerent. Cūqz aliis quāplu-
rimis verbis exprobrarēt gentiū deos:isa
nire magis ī eos cepit populi multitudo:
neqz tenerā pueri etatē neqz sexum femīe
miserātes:sed per omnia tormētoꝝ gene
ra quasi quodā eos circulo peragētes/ni-
chil deesse penis patiebant/quas crudeli-
tas inuenisset. Tunc ponticus maximuz
patientie robur materna cohortatione su
scipiens/z pseuerans ī cōfessione fidei/im
pollutū spm̄ reddidit. Beata vero blādia
vltima omniū/velut oīm nobilis mater/
premissos martyrii ad coronā filios/inse-
qui iam secura festinat:exultans z ouans
velut ad thalamū sponsi inuitata z ad nu
ptiale cōuiuium. Ex quo fiebat vt ī verbe
ribus tripudiaret.z craticulis exusta gau-
deret:ac tā hilaris videretur z leta:tanq̄ si
inter dapes regias accubaret. Post hec ad
bestias traditur:sed ab his intacta perdu
rat. Inde etiam aliud excogitatur crudeli-
tatis genus:vt reti constricta/ obiceretur
tauro ferociter instigato. A quo cū fuisset
innumeris ictibus lacessita/et toto arene
ambitu iactata/nichil penitus leditur:sed
pmanet leto vt semp vultu:mente cōstāti
spe ipsa z animi presumptiōe cū christo iā
colloquens. Ad vltimū iugulari gladio iu
betur. Stupentibus ipsis etiaz ipiis/z di
centibus:q̄ nunq̄ fuerit femina q̄ tāta ac
talia ferre potuerit. Sed nec sic quidem
satietatē aliquaz capere crudelitas quiuit
Antiqui etenī serpētis virulētia concitati
feri ac barbari mores/mansuescere nescie
bant. Ex ipsa quippe sanctoꝝ patientia/
seuior eis cōtentionis rabies accendebat.
Et velut pudore quodā fatigabāt/q̄ ma-
ior inesset cruciatis q̄ cruciātibus virtus.
Et ex hoc ad nefāda odia iudex simul isti
gabatur et populus:vt scriptura cōpleret
que dicit/iniquus adhuc iniq̄ agat/z in-
iustus adhuc faciat iniusta. Igitur inau-
dito seuicie genere/eoꝝ qui necabantur in
carcere corpora/canibus iubebant exponi:
adhibita simul custodia die noctuqz/ne
quis collectas reliquias humanitatis ītui
tu traderet sepulture. Sed si quid forte vl̄
bestiis vel igni reliquū ex corporibus mar
tyrū fuerat:ipsa cum trūcis suis capita pu
nitoꝝ insepulta p custodiā militū seruabā.
tur. Et querebat si quid vltra posset hūa-
na crudelitas/etiaz ī eos q̄ iaz vite huius
lumē excesserant. Exultabāt tamē gētes
magnificantes simulacra sua:quoꝝ virtu
te datā in illos vindictā dicebant. Si qui
vero iter ipsos paulo mitior vl̄ humanior
videbat:vbi nūc ē aiebat deus eoꝝ. Et q̄d
eis profuit ista religio/pro qua etiaz aīas
posuerūt. Igitur apud illos erat pariū illō
insultationis genus: Apud nos vero in-
gens luctus habebat:precipue q̄ nō posse
mus corpora humi tradere Quippe q̄bus
nec noctis tēpore aliqua ad hoc opportuni-
tas prebebat. Neqz muneribꝰ suadere cu
stodes/neqz precibus aut vllo alio genere
copia erat:ita attente z sollicite curabant
ne daret extremis ossibus sepultura Post
aliquot autē dies cū nullam sepeliēdi gra
tiam prestitissent:incensa ossa martyrū et
in fauillā redacta/cum reliquo terre pul-
uere in rodanum fluuiū dispersere:ne vsq̄
eorum reliquie residerēt. Quasi vero hoc
agentes deum vincerent/z sicut dicebant/

spem eis per hec resurrectionis adimerēt. Sperantes enī aiebant de sepulchris quā doqz se esse resurrecturos: idcirco noua nescio qua persuadente sibi superstitione leti se tormētis mortibusqz subicīūt. Nūc videamus si resurgent. z si potest eis adesse deus eorum. et eripere eos de manibus nostris. Hec sunt que illis temporibus gesta ex epistola fratrū lugdunensiū declarātur. Ex quibus quid etiam per ceteras prouintias geri potuerit/ coniectura capiēdū est. ¶ Referuntur adhuc in ipsa epistola quedam etiam de humilitate et mansuetudine beatorum martyrū que dignū puto ad hec suis sermonib⁹ sicut cetera sociari. Quiqz aiunt ad imitationem christi q̄ cū in forma dei esset non rapinā arbitrat⁹ est esse se equalem deo. in tanta gloria positi vt semel z iterum ac frequētius martyres facti/ post bestias/ post ignes z lamias neqz se ipsi martyres dicebant/ neqz aliis ita se appellantibus indulgebant. Sed si forte aliquis nostrū/ vel in epistola vel in sermone eos martyres noīasset: increpabant acrius/ dicentes: q̄ hec appellatio soli christo debetur: qui solus veritatis fidelis est martyr: et qui primogenitus est ex mortuis: et auctor vite eterne. Vel certe illis solis aptū hoc esse vocabuluz: qui post bonaz confessionē discedere de hac vita/ z pergere meruerunt ad deum. Nos autez aiebant humiles z egeni/ optamus vt ipa saltim in nobis cōfessio tuta permaneat. In quo etiaz ceteros fratres cū lachrimis obsecrabant/ vt pro eis dominū precarentur: quo perfecte confessionis signaculum martyriū mererentur accipere. Et tanta in eis humilitas erat: vt cum rebus ipsis essent martyres/ nominis tamen iactantiam fugerent. Apud gentiles vero cum omni fiducia consistebant: nobilitatē anime per contemptuz iniurie/ et supplicioz patientiam/ demonstrantes. Erant ergo inter fratres humiles/ inter persecutores elati: suis mites/ aduersariis terribiles. Christo subiecti/ diabolo erecti. Humilia

bant se sub potentissima manu dei: p quā nunc sublimius exaltati sunt. Placabant omnes: accusabāt neminem. Soluebant cunctos: ligabant nullū. Orabant etiam pro persecutoribus suis: ptentes sermone sancti Stephani primi martyris z dicentis: domine ne statuas illis hoc peccatum. Aduersū quos eo vehementioza dyabolus prelia concitabat: quo per nimiam caritatē/ quā habebāt in christo iesu/ etiā eos qui lapsi fuerant/ et quos iam se īmanis illa bestia absorbuisse crediderat/ rursum viuos de internis eius pisceribus educebant: et velut matres erga puulos suos/ ita erga eos totis profusis miserationū viscerib⁹ inherebant. oīpotenti deo effundentes pro ipsis fontes ac flumina lachrimarum. Vitam petebant eis adeo: tribuebatur eis. Nec sibi gratum iter ducebant eundi ad dominū/ vel letam putabāt martyrii forte coronam: si patrem membrorū suoꝝ de ecclesiis raptam/ velut spolia quedam detentari a dyabolo permisissēt. Super omnia autem pacem z ipsi diligebant: et nobis seruare mandabant. Nec aliam sibi nisi p pacem viam ad martyrium construebant: cauentes ne vllam post se dissēsionem fratribus: ne ecclesie matri mesticiam derelinquerent: sed pacem semp habendam/ pacem fratribus custodiendā/ z caritatem precipue tenendā/ que est vnitatis z concordie vinculum commonebant. Hec non inutiliter vt opinor a nobis ad edificationem legentium memorie tradita sunt: que ex tantorum virorum auctoritate descendunt: propter eos qui tumidi z inflati aduersum fratres feruntur. Et si q̄ forte titubauerint/ miserationum christi viscera ab eis putant penitus excludenda ¶ Refertur adhuc ī eadez scripturaz alia narratio: quam cognitionis causa his inserere dignum putaui. Alchibiades quidā erat in numero eorum qui pro christo vincti tenebantur. Hic vitam satis arduam et austeram gerebat. nichil cibi volens accipere: sed tantum sale et pane cum aqua

ytebatur. Cumq3 hunc vite rigorem vel/
let etiaz in carcere positus obtinere: Atta/
lo post primam confessionem suam quaz
in amphiteatro confessus est reuelatur/q2
non recte faceret Alchibiades / creaturis
dei et ipse non yti: et aliis formā scandali
derelinquere. Quibus cognitis/alchibia/
des cepit omnia cum gratiarum actione
percipere. Quia que illi reuelabat spirit9
yt doceret: et huic yt sequeretur idem spiri
tus persuadebat. Sed de his finis sit. Igi
tur montanusz alchibiades et theodotus
in Frigie partibus tunc primum apud ꝙ
plurimos in prophetarum opinionem ve
nerunt. Et quia per illud adhuc tempus
multe etiam alie virtutes et gratie ī diuer
sis ecclesiis per donum sancti spiritus mi
nistrabantur: facile accommodata est fi/
des/etiam his potuisse prophetie gratiam
dari. Cumq3 plurima inter fratres dissen
sio fuisset exorta: rursum ecclesie galliarū
iudicium suum z sententiaz de bis quoq3
cum omni reuerentia et recte fidei exposi
tione decernunt: epistolas martyrum qui
apud eos consūmati fuerant proferentes
quas illi in vinculis positi/per asiā et fri/
giam fratribus consistentibus scripserāt
et eleutherio yrbis rome episcopo / de pa
ce eum ecclesie commonentes. Quiq3
etiam hyreneum tūc adhuc ecclesie lugdu
nēsis presbiterū supradicto yrbis rome epi
scopo eleutherio/commendabāt/testimo
nium vite eius perhibentes: sicut ipsorum
etiam voces que infra scribuntur osten/
dunt.

¶ Capitulum.iiii. martyres hireneū eleu
therio cōmēdant.

Valere te in deo iterum z semp opta
mus pater eleutheri. Rogauimus
fratrē et socium nostrū hireneum hec tibi
scriptadeferre. Quem deprecamur yt ha/
beas cōmendatum. Emulator nanq3 est
testamenti christi. Scimus enim ꝙ solus
officii gradus non facit aliquem iustum
quo tamen iste recte ytitur ī presbiterio: sz
plus eum ex vite merito commendamus.
Enumerāt etiam post hec diuersorū mar/
tyrum glorias: quanti ferro cesi/quāti be/
stiis/ quanti ignibus/quanti etiam squa
lore carceris absumpti sunt. Que si quis
vult plenius noscere/ipsas exintegro re/
quirat epistolas.

¶ Capitulum.v. ꝙ gentilium exercitum si
ti periclitantem milites christiani pluuia
a dño precibus īpetrata saluant.

Situr antonini temporibus/qui/
bus hec gesta referuntur: Marcū
aurelium fratrem eius cesarem/bella infe
rentem germanis ac sarmatis/tradūt hy
storie cū siti eius periclitaretur exercitus/
estuantem et querētem quid facto opus
esset / reperisse in legione quosdam mili/
tes christianos. Quibus yt nostris moris
est flexis genibus deprecātibus/exaudisse
deum deprecationes eorum. Et subito con
tra omnium spem/largissimis ymbribus
profusis/exercitus quidem periclitantis/
pro quo orauerant christiani sitim sedatā:
hostes vero qui iaz exicialiter imminebāt/
fulminibus crebris/et celit9 prolapsis igni
bus/effugatos. Quod factum refertur
quidem et ab hystoricis gentilium. Sed
quia nostrorum orationibus impetratum
sit/non refertur: quippe apud quos etiam
cetera miracula que a nostris gesta sunt/
non habent fidem. Nostrorum vero z ter
tulian9 hoc memorat: et apud grecos apol
linaris. Qui etiam ipsam legionem pro
insignis facti miraculo/mutato nomine
vocitatam dicit ab Imperatore Fulmi/
neam. Tertulianus vero Marci impe/
ratoris epistolas etiam nunc haberi di/
cit: quibus de bis apertius indicatur.

Sed nos iam ex hoc ad hystorie ordinē re deamus. ¶ Igit̄ Photino nonagesimo vi te sue anno cū ceteris gallie martyrib⁹ cō sūmato: Hyreneus Lugdunēsis ecclesie suscepit sacerdotiū. Quē hyreneu⁹ Poli carpi auditorē fuisse in pueritia tōperim⁹ Hic in tertio aduersū hereses libro/ Eleu theri episcopi tēporibus (que tēpora nunc habemus in manibus) scribere se opus il lud indicat his verbis.

¶ Ca. vi. de successiōe episcopor̄ romāor̄.

Fundata igitur et edificata ecclesia/ beati apostoli Lino officiū episcopa tus iniūgunt. Cuius Lini Paulus in epi stola ad Timotheū meminit. Huic succe dit Anacletus. Post̄ quē tercio loco episcopa tum suscepit Clemēs. Hic autē cū beatis apostolis fuit: et cū ipsis vitā semp exegit: atq; ab ipsis institutus/ recentem gerebat traditionis eor̄ memoriā: et p̄dicationis eor̄ formā semp habebat in oculis. Sub hoc ergo Clemēte/ seditio nō modica exor ta est apud corinthū inter fratres: ita vt ex persona romane ecclesie. scriberet ipse cle mens ad corinthios epistolā necessariam: que eos reuocaret in pacē: et fidē eor̄ que cōcussa fuerat renouaret: exprimēs in ea apostolor̄ traditionē quā nup ab eis ipe susceperat. Et post aliquāta iterū dicit. huic aūt clemēti successit euarist⁹. Et euaristo alexander. Et post hūc sextus ab apostо lis ordinatur sixtus. Post̄ Telesphorus qui et illustre martyriū duxit. Post hunc hyginus. Deinde pius. Post̄ Anicetus Huic successit sother. qui nūc duodecimo loco ab apostolis episcopatus obtinet sor tem: et easdē quas apostoli tradiderūt p̄ dicationes diuine fidei/ integras illibatas q; custodit.

¶ Ca. vii. q̄ illis temporibus per christia nos miracula fiebant.

Et hyreneus in supradictis libris cō plexus est. Sed et in secudo nichilo minus eiusdē operis libro/ dicēs etiā suis tēporib⁹ reliquias quasdā diuine virtutis in ecclesiis inueniri hoc modo scribit. Abest autem lōge ab eis vt̄ mortuū suscitēt/ sicut dñs suscitauit: z apostoli per oratiōes. Sz et fratres frequenter fecerunt hoc in pluri mis ecclesiis: ita vt omni simul ecclesia cō gregata/ ieiuniisq; et oratiōib⁹ multis ad deū p̄fusis/ cōuerteretur spiritus mortui: et redderetur homo viuus per oratiōes sā ctor̄. Et iterū dicit post aliquanta: q̄ si do minū per fantasiā dicent fecisse hec: ad p̄ phetas veniamus/ qui hec ab eo gerenda esse predixerant: z qui cōfirmarunt hunc esse filiū dei. Propter quod/ et discipuli sui in ipsius noie z ab ipso accipientes gra tiam/ faciunt hec/ ab subueniendu⁹ saluti hominū/ prout vnusquisq; meruerit. Alii namq; demones fugant: et ita eos qui in curati sunt purgant: vt interdū ipsi illi q̄ curati sunt/ credentes in ecclesia p̄mane ant. Alii autē p̄scientiaz accipiūt futu ror̄/ et visiones p̄phetic̄as vident. Alii in firmos manu superposita restituūt sanita ti. Sed et mortui ab his aliquotiens susci tati sunt: et permanserūt nobiscū per an nos multos. Et quid plura?: nō est nume rus singularū virtutū/ que per vniuersum mundū in ecclesiis dei gerunt̄/ per gratiaz et nomen Jesu christi sub pōtio pilato cru cifixi. Que tamē quottidie fiunt nō ob ali quā nundinationez: neq; ob pecunie que stuz: sed sicut gratis gratia accipitur adeo ita gratis eadem ministratur. Et iterum alio in loco idem hyreneus ita scribit. Si cut (inquit) audiuimus multos ex fratri bus in ecclesia gratiā habentes p̄phetarū z oīb⁹ linguis loquentes per sanctiſpūs donū. Qui et misteria et secreta dei in ma nifestū cum expedit p̄ferunt. Hec autē in seruimus/ vt ostenderemus diuersas san ctiſpūs gratias/ vsq; ad illa adhuc tempo ra apud dignos quosq; in ecclesiis p̄duras se: quoniāquidē in initiis pollicitū sumus hoc nos in tēpore probaturos.

¶ Ca. viii. aliqua de quibusdā no. testa. li bris: et de tranlatione. lxx. ex hyrenei sen tentia.

Ed z de ordine canonis diuinarum scripturarū/ quid etiā supradict⁹ vir Hyreneus sentiat/ ipsi⁹ nichilominus ser

monibus pferamus. Primo inquit de sanctis euangeliis videamus. Matheus quidem hebreis ppria eoꝝ lingua conscriptū edidit euangeliū/cum paulus et petrus i vrbe roma euāgelizarent:atqꝫ ecclesie in hi fundamēta solidarent. Post quoꝝ exitum/Marcus discipulus et interpres Petri/euāgeliū quod ille predicauerat digessit in libro. Post hec Johēs discipulus domini/qui et supra pectus eiꝰ recubuit/edidit euangeliū apud Ephesū vrbē asie positus. Hec in tercio supradicti opis libro. In quito vero de reuelatiōe iobis scribēs et de numero nominis antixpi/hec refert. Cum igitur hec ita se habeāt/et in oībus rectis et antiquis exēplaribus iste numerus iueniatur: sed et illi hec eadē cōtestētur/qui Johēm viderūt in corpore posituꝫ et verbū dñi predicantē:quia numerus bestie secundū grecoꝝ cōputū et litteras que in eodē conscribunt. Et paulopost iteruꝫ subiūgit hec. Nos ergo periculū incurre re nolumus/de antixpi noīe confidentis aliquid pnunciantes. Si eī oporteret hec euidenter et palā in hociam tēpore predicari:vtiqꝫ z per illū qui apocalipsim scripsit/nomē eius euidēter fuisset expressum: quia nec ipsa reuelatio ante multū tēporis facta est/sed pene iam nostra etate pe finē Domitiani Cesaris. Hec nobis etiā de apocalipsi vir supra memoratꝰ exposuit. Meminit autē prime epistole Johānis:et prime petri:plurimaqꝫ ex ipīs sumit exēpla. Necnon et libellū qui dicitur pastoris āplectitur dicens. Bene ergo refert scriptura que dicit:primo oīm credendum est/quia vnus est deus qui oīa creauit atqꝫ cōposuit. Utitur autē et testimoniis de sapientia salomonis. Sed et apostolici cuiusdā viri/cuiꝰ nomē reticuit/sermonū quasi memoriter meminit. Justini quoqꝫ martyris et ignatii memoriā facit et ea que scripserūt pducit in mediū:et pmittit se quoqꝫ aduersū scripta martiōis
B respōsurū. Sed et de septuaginta interpretibꝰ diuinaruꝫ scripturarū/audi quibꝰ referat verbis. Deus inquit homo factꝰ est/et ipse dñs saluabit nos: qui dedit signū illud qđ de virgine scriptū est. Et nō sicut quidā dicūt eoꝝ qui modo ausi sunt aliter iterpretari scripturas et aiunt. Ecce iuuēcula in ventre accipiet et pariet filiū. Sicut interptatus est theodotiō ephesius:et aquila ponticus:ambo iudei pseliti. Quos secuti sunt Ebionite:qui dicunt christū de ioseph natū. Et post pauca iterum infra subiūgit. Prius enī iquit ꝓ romanoꝝ inualesceret pncipatus/cū adhuc macedones asiam possiderēt: Ptolomeus lagi filiꝰ volēs bibliothece sue quā apud alexandriā ex oīmpeterū grecorum voluminibus cōstruebat/maiorē gloriaꝫ querere:petiit etiā ab ierosolimitis/vt hebreas eoꝝ scripturas in grecā linguā interpretatas acciperet. At illi (subiecti quippe erant macedonibꝰ) electos z in scripturis sanctis eruditissimos/atqꝫ in vtraqꝫ lingua peritissimos viros septuaginta presbiteros/miserunt ad ptolomeū. In quos tamē dei voluntas et cōsiliū gerebat. Tū ille singuloꝝ volens accipere documēta/et verens ne forte per interptationē occultarent insertā diuinis volumībus veritatem:singulos a se inuicē separat:et eadeꝫ seorsū positos interptari iubet: eūqꝫ ordinem interptandi in singulis quibusqꝫ voluminibus obseruari. Quosqꝫ rursū se coram/in vnū oīs reuocari:et cōferre adinuicē que singuli interptati sūt facit. Et tūc deꝰ vere glorificatur: et scriptura sancta ꝓ vere diuina esset agnoscitur. Oīs enim eadem/bisdē verbis/eisdēqꝫ noībus ac sētentiis scripserāt ab initio vsqꝫ ad finē:ita vt et ipsi qui aderant gentiles agnoscerēt quia dei nutu scripture tunc interpretate sunt. Et nichil mirū si diuina prouidētia hocita fieri procurauit: cum in ea captiuitate que populo acciderat sub Nabuchodonosor rege/corruptis scripturis cū post lxx. ānos iudei ad patriā suā redirēt/tēporibꝰ Artaxersis Persarū regis/ispirauerit deꝰ Hesdrā sacerdotē ex tribu leui/vt oīa priorū prophetarum volumina ac verba repararet:ac restitueret populo legeꝫ que

per moysen fuerat data. Hec hyreneus.
¶ Ca.ix.de de pātheno phō viro et eruditissimo et christianissimo.

Situr decem et nouē annis Antoninus cū in īperio pdurasset: post excessū sui/principatū Cōmodo dereliqt Huius primo īperii āno/Julianus apud Alexandriā sacerdotiū suscipit: Agrippino ex actis duodeci ānis in episcopatu defūcto Cū per idē tēpus scole ecclīastice et doctoris officio/preesset vir in oñi eruditione nobilissim⁹ panthenus. Ex quo apd eos consuetudo antiqtus tradita/vsqz in hod ernū pmanet/diuinaꝝ scripturaruz doctores inibi scole ecclesiastice haberi viros dūtaxat in scientia et eruditione pbatissimos. Huius ergo offitii velut auctor quidā et dux vir de quo supra diximus/satis illustris habebatur. Quippe qui etiā in philosophis prius qui Stoici appellantur/nobiliter claruisset. Cuius tantū studii erga verbū dei et tantū amoris fuisse tradit: vt etiam ad pdicandū christi euangeliū oibus gentibus que in orientis vltimis secessibus recōduntur/fidei et deuotionis calore pfectus sit: et vsqz ad indiam citeriorem/verbū dei pdicando puenerit. Erāt eni adhuc in illis tēporibus z euangeliste nōnulli: qui ad imitationē sanctorum apostoloꝝ in diuersis orbis partibus oberrantes/per gratiam dei et animi sui virtutē/verbū dei et fidē christi/ignorantibus quibuslibet gentibus inferebant. In q̄ bus pcipuus et illustris panthenus habebat. Quē ferunt cū ad indos pue nisset/reppisse: q̄ bartholome⁹ apostolus apd eos fidei semia prima pdiderit: z mathei euāgeliū hebreis scriptū litteris dereliqrit qd pdē tēpus supradict⁹ pathen⁹ inibi repertū detulerit. Sed et in multis preterea aliis doctrie ecclīastice studiis/apud alexandriā claram satis et nobilē vitam/optimo z admirabili fine cōclusit. Tam viua voce discipulos istruēs q̄ z libroꝝ mōimētis etiā postis thesauros sciētie d̄ reliquē z

¶ Ca.x.de clemente alexandrino.

His diuinarū eruditionū scolis q̄ maxime effloruit apud Alexandriā clemens/eodem vocabulo quo et in vrbe roma/apostoloꝝ et successor z discipulus vocitatus. Deniqz hic ipse clemens in septimo dispositionū libro/pātheni tanq̄ magistri et pceptoris sui/mentionē facit. Sz et in primo libro stromaiū/hunc eundem designat in eo loco vbi enumerat/q̄ plures apostolice pdicatiōis repererit viros/hec dicens. Michi quidē cōmentarii hui opis nō ad ostētationē scribunt: sed ad cōmemorationē seneete/et ad obliuionis remediū Quo scilicet i his sit michi adūbratio quedā rerū magnificarū diuinoꝝ qzb borū/que audire merui a viris sanctis et beatis. Quoꝝ ab alio apd achaiā/ab alio apud Syriam/ab alio vero in oriente/et maxime apud palestinā institutus sū ex hebreorum origine veniēte. Ad vltimū autem in egipto magisterio vsus sum/viri virtutis et scientie merito/o.bus preferendi. Post quē velut thesauro in abscondi/tis repto/aliud q̄rere vltra cessaui. Et illi quidē diuine doctrine veritatē/michi (q̄ libi ab ipsis statim primis auctoribus/petro/et iacobo/ac iobāne/et paulo sanctis apostolis tradita fuerat) tanq̄ patres filio cōmendarunt. Sed pauci patribus similes filii. Tamē deo fauente/per ipos i nobis apolica germis plātata sūt semia.

¶ Ca.xi.de episcopis hieroſolimoꝝ.

Eridem epūs ecclesie ieroſolimorum narcisus preerat Qui fames merito/nostris adhuc tēporibus celebratur: quintamdecimā post eos qui e xcircūcisione fuerant successionē/vsqz ad tēpora Adriane obsidionis adducens. Primū namqz inibi e xgentibus episcopum fuisse indicauimus Marcū. Post quē Cassianum: inde Publiū. Post hunc Maximū et sic iulianum. Post quē Caium: et itez alium iulianū. Capitonē quoqz et Valē tem. Inde dolitianū: Post quē tricesimū ab apostolis Narcissum

¶ C.xii.de quodā rodōez marcioīs hereſi

Erū ea tēpestate rodo quidam ex Asie puincia oriundus/vt ipse scri

bit in vrbe roma eruditus/refert a tatia/
no(cuius ī superioribus inter ceteros scri/
ptores meminimus)libros ꝑplurimos ꝛ
maxime cōtra martiōis heresim scriptos
Quaz asserit idem tatianus/in diuersas
scissam esse sententias. Ez et q̄/ꝛ quā ob/
causā ex eadē heresi scissi sint/ipse per hec
verba designat. Propterea inquit etiā in/
ter semetipsos discordant:qꝛ id affirmare
cupiūt/qđ nō potest stare. Ex eoꝝ nanqz
grege est appelles:qui abstinētie et sene/
ctutis ꝓgatiua vsꝰ/vnū quidē oīm esse
fatetur initiū. Prophetas tamē cōtrario
spiritu asserit inspiratos:sequens psuasio
nem virginis cuiusdā acte spiritu demo/
nis nomine philomene. Alii autē sicut ip
se nauta martion/duo principia introdu/
cunt. Ex quibus est et ponticus/et basili/
cus. Qui ꝛ ipsi secuti sunt quidē ponticū
lupū. Sed nō īuenientes exitū rerū sicut
nec ille q̄dē/ad ea q̄ putarī esse faciliora
cōuersi sunt:ꝛ duo principia introduxerī/
absqz vllis hoc ꝓbationibꝰ cōfirmantes:
Alii quoqz ex eisdē rursus in deterius de/
uoluti sunt:nō solū duo sed tria principia
et tres naturas cōfirmantes. Quoꝝ prin
ceps et auctor est sinerus:sicut ipsi defen/
sores dogmatis huius dicunt. Sed ꝛ ipse
describit ꝙ cōgressus sit cū appelle/ita re/
ferens: Nā et senex appelles habuit nobi
scum sermonē:et multa male docere cōui
ctꝰ est. Unde et asserebat nō oportere oīo
fidei discuti rationē:sed vnū quēqz debe/
re in eo qđ credidit pmanere Salutē nan
qz iis esse qui incrucifixū spant: tantū vt ī
bonis opibus īueniantur. Manifeste ta
men decernebat de deo sicut p̄dixim⁹ vnū
esse principiū/vt et nos dicimus. Et inde
exponēs eius oēm sentētiā/introducit eti
am ipē suū sensū. Dicebā autē inquit ad
eum. Unde tamen ostendimus vnius prī
cipiū rationē:aut quomō hoc asseraꝛ edis/
sere. Tuz ille ꝓphetie q̄dem aiebat semet
ipsas coarguūt:quia nichil oīo cōtinēt ve
ritatis:ex eo ꝙ inter se inuicē discordēt:et
vtiqz false sunt/que sibi metipsis aduersā
tur. Quomō aūt sit vnū prīcipiū/se quidē

scire denegabat. Ita tamē sibi videri. Cū
qz adiuraretur ame/vt qđ verū est dice/et
sacramento ꝓfirmauit/se nescire quomō
vnus sit vnigenitꝰ deus: sed tantūmodo
credere. Cū ego derisuz plane eū et nota/
tuz habui:qui se doctorē pfiteret eoꝝ que
ignorare fateretur. In eodē quoqz ope re/
fertur Callistiō quidā in vrbe roma disci
pulus extisse Tatiāi:qui scripsit cōpositū
esse a Tatiano ꝓpositionuz vel questio/
num librum:in quo oīa que ob.cura sunt
et difficilia in scripturis diuinis absoluat
Sed idem Rodo in cōmentariis suis pro
positiones eius platurū se/et cōfutaturū
promittit. Est autē eiusdem et in exame/
ron cōmentarius: in quo refert/ꝙ Appel/
les ꝑplurima aduersum legē moysi ꝓfe
rit impia: et aduersuz totā legem blas
phemas protulerit voces: coarguēs vt si
bi videtur/et destruens ea q̄ scripta sunt.

¶ Ca.xiii. de montano heretico.

Et et multa alia ex supradicti scri
ptoris comperimus libris. Cum/
tamē hostis humani generis ad salutem
hoīm debellandam/nichil vsq̄ oci gerit
sed diuersas et varias hereses p̄singula q̄
qz suscitat loca. In quibus maximū sui ge
neris serpentē apud Asiam Frigiāqz pro
ducit mōtanū:q̄ se paracliti nōiaret. Et
cuz eo mulieres priscā et maximillā:quas
prophetissas velut ex ipsius factas inspi/
ratione iactabat.

¶ Ca.xiiii. de florino et blasto ꝛ stismate
ab eis rome facto.

Ed in vrbe Roma Florinus qui/
dam gradu presbiterii de eccleſia
collapsus/vna cuz Blasto socio et crimi
nis et furoris:plurimos de ecclesia in suū
baratruz deducebant:noua aduersū veri
tatē figmēta machinātes. Sed aduersū
heresiz catafrigaꝝ scutū validissimū ptu/
lit apollinaris hierapolites:de quo supra
memorauim⁹:aliiqz ꝑplurimi ad id loco
rū eruditissimi viri/aduersū eos ꝓ verita
tis defensione certarunt. Qui etiam no/
bis ad hystorie textū monimenta validis
sima reliquerunt. Interim vt diximus,

Apollinaris scribēs aduersus banc hereſim/z deſignās ī prefatione:q̄ per ecclias galatie vicinarūqz puintiaz digrediēs/z plurimos ab eis irretitos videns:multos quidē z coraz disputando correxerit:rogatus tamē a frībus etiaz bec ad ipſos scripta transmiſerit. Jn quib⁹ poſt aliquanta cū auctorē huius hereſis deſignaſſet / progrediens etiaz bec addidit.

¶Cap.xv.de mōtauo heretico et duabus mulierculis ſecū pariter īſaniētibus.

Rigo inquit huius hereſis que aduerſū ecclīam nuper exorta eſt/inde deſcendit:Vicus quidaz eſſe dicit apud Meſſiā frigie ciuitatē qui appellat arda bau: Jn quo aiūt montanū quēdaz noīe qui nuper ad fidē christi venerat ſub grate aſie p̄cōſule/cupiditate nimia primat⁹ accenſū/contrariis ſpībus in ſemetipſo locū dediſſe:ac repente ī quodaz exceſſu mētis effectum/z velut ſpū actū proloqui cepiſſe noua quedā:z diuerſa ab iis q̄ ex ſucceſſione maiorū ecclie tradita fuerant/velut prophetali ſpecie proferentē. Que cuz ita viderēt fieri ii qui p idez tempus aderant auditores:alii eum velut demone repletum/z erratico perflatū ſpū/ad decipiēdos populos iudicantes obiurgabāt:z proloqui omīno prohibebant:memores dñici precepti z cōminatiōis eius/qua iubet obſeruari a falſis prophetis. Alii autez velut ſanctoſpū repletū/z prophetica gratia donatum putabant. Et īmemores dñi precepti/erraticoz ſeductorio ſpūi eatenus indulgebant:vt etiam prouocare eū ad dicēda aliqua delectarentur. Et boc fiebat arte dyabolica/qua indiſciplinatis perditio parabat. A quibus mōtanus cum ſupra q̄ dignum eſt in veneratione haberet/intantum temeritatis progreſſus eſt/vt etiam duas quaſdam mulieres inſano ſpū quo ipſe replebatur participes ſibi faceret:et ad inſaniēdum ſecū pariter edoceret:quo facilius vterqz ſexus in errorē per vtrūqz caperetur. Vi etiam beatificare eos q̄ ſibi familiarius adherebant: et promiſſionū magnitudine tumidos reddere. Interduz etiam obiurgare quoſdaz/vt ne in oībus adulatores deprehenderetur. Tamē pauci erant ex Frigibus qui eoz deciperētur inſania. Quibus z perſuadebat/ī vniuerſam ecclīam que per orbē terre eſt blaſphemare:et nō ſolum nichil ei deferre reuerentie:ſed ne limē quidē eius incedere. Frequenter tamē aduentātib⁹ ex aſia fratribus/ veſani z contra fidē christi bachantes/cōfutati vt heretici corruptoreſqz veritatis/ab ecclie conuētu z ſocietate depulſi ſunt. Hec in primo libro ſcribens/et p oīm operis ſui corpus fraudes hereſis in ſingulis quibuſqz cōuincens: Jn ſcdo quoqz volumine de eiſdem etiaz hoc ſcribit. Quale eſt autē inquit quodz prophetarū percuſſores nos vocant/pro eo q̄ inſanas eoz non ſuſcipimus fantaſias? Dicūt em̄ hos eſſe quos promiſerit dominus ad populū ſuū ſe eſſe miſſarū prophetas. Reſpondeant ergo nobis ſi a deo miſſi ſūt prophete mōtanus z mulieres eius:quis eoz a iudeis perſecutionē paſſus ē? Aut q̄s ab iniquis occiſus ē? vel q̄s eoz p noīe dñi tēt⁹ē? Et ante regesz p̄ſides ſtetit? Aut q̄s ī ſinagogis iudeoz flagellat⁹ ē? Vel q̄s lapidat⁹ ē? Quīimmoz ecōtrario tradit/q̄ finē vite exēplo iude traditoris acceperit. Dicūt em̄ ipſo demone quo inſpirabant id agente/diuerſis quiqz tēporibus/vitaz laqueo finiſſe. Illū vero admirabilē veluti pphetie ipſoz primogenitum theodotuz noīe/tradūt quodam tēpore viſum ſibi eſſe velut in celo aſſumi:z credidiſſe ſe ſpiritui erroris:quo euectuz in excelſum/et inde deductū ad terram finem vite exitu peſſimo terminaſſe. Sed bec ipſi de montano vel Theodoto ac mulieribus ita geſtum negant. Tamē a plurimis affirmat: Quod tum inter negantes z confirmantes.nos rei fidem relinquim⁹ ī medio. Jtē poſt aliquanta ſubiungit etiam bec. Sed z ſancti epiſcopi probatiſſimi viri qui p idez tēpus fuerunt/zoticus de cumana / et iulianus de apamia/aggreſſi cohibere ſpm̄ qui loquebat in maximilla/iuſſerūt themiſonē obturare os eius:z excludere vocem falſiz

erratici ſpiritꝰ. Quod et ita factū eſt. Et iterū coarguēs falſā fuiſſe Maximille pphetiā/que bella ꝯplurima īminere pdixerat/his vtitur verbis. Et quomodo nō eius mendatiū euidenter arguit? Trede cim nāqz iā exacti ſunt anni vſqz ad p̄ſentē diē/ex quo mortua eſt iſta mulier: z nullꝰ ꝯ porſus vel priuatī vel publice bellū aliquod exortū eſt. Sed z chriſtianis per dei miſericordiaz par iugis et firma pdurat. Sed et in tercio libro de iis q̄ ſe iactabant q̄ multi martyres ex eoꝝ herſi extitiſſēt/hoc dicit: cū inqt ī oībus que ſupra dixim⁹ cōuicti nichil reſpōdere potuerīt/ad martyres cōfugiūt: dicentes ſe multos habere martyres: et hoc eſſe īditiū/q̄ ver⁹ ſit apd ipſos prophetic⁹ ſpūs. Quid ergo? Quia multi z alii heretici plurios martyres habent/ideo ac q̄eſcendū eſt eis/q̄ etiā veritas apud ipos ſit? Nā primi q̄ dicunt martioniſte habent plurios martyres. Sed q̄ eſſe poterit apud eos martiriī veritas: vbi chriſti veritas nō eſt? Et poſt aliq̄ta iterū ſubiūgit. Deniqz ait. Scti martyres q̄ pro vera fide martyriū ducunt/cū de eccleſia p̄decētes ad paſſionē ducunt/ſi q̄ forte īuenti fuerīt cum eis de bereſi frigum ſecernūt ſe ab eis/et reſpuūt eoꝝ ſocietatē nec vllo genere cū iā martyrii palmā teneāt/ſpiritui mōtani et maximille caq̄eſcendū putāt. Sicut z nr̄is tēporibus apd Apamiā (que eſt ſupra meandrū poſita) geſtū ſcimus a caio et alexandro: q̄ de Eumenia martyres extiterūt.

¶ Ca. xvi. de melciade et eiꝰ ſcriptis.

Neodē aūt ope meminit meltiadis ſcriptoris: tanq̄ qui et ipſe libꝝ aduerſū bereſim ſupradictā conſcripſerit. Deniqz et īſerit ex eius dictis ſuo opi hec verba. Neqz enī credendū eſt (inqt) in ceſſu mētis id eſt per amentiā pphetarī: quod eſt ppie pſeudo pphetaꝝ. Ubi enī quis amens efficit/iuſti rectiqz eſſe nō poteſt tenax. Qui ſine dubio initiū ſumunt ex īperitia: ad finē vero deuolunt amētie ſicut ſupra dixim⁹. Hoc aūt modo neqz in ueteri teſtamento quēq̄ neqz in nouo per dei ſpiritū extitiſſe pphetā poterūt demōſtrare: Quia neqz agabus/neqz iudas/neqz ſilas/neqz quattuor filie philippi/neqz āmia q̄ in philadelphie eccl̄ia pphetauit/neqz quadratus/neqz alius q̄ſquā ex numero ipſoꝝ/hoc modo dignoſcit pphetaſſe. Et poſt pauca iterū ſubiūgit z dicit: Si enī poſt quadratū z āmiā philadelphi nā vt aiūt/mulieres iſte mōtani ſucceſſerīt in pphetic̄ gr̄am: et ſicut cōfirmabāt vniuerſe eccleſie/date ſunt ad prophetandū vſqz ad aduentū dñi: decipitur eoꝝ cōfirmatio. Quartūdecimū etenī iā pene habet annū ex quo defuncta eſt maximilla. Hec ex ſupradicti viri cōmētariis. Ipe vero de quo indicat melciades/etiā alia nobis proprii opis nō cōtēnenda monimēta dereliq̄t. Scripſit nāqz et aduerſus gētes libꝝ: et aduerſus iudeos aliū: et ad principes romāi regni apologeticū p fide nr̄a ſcripſit: et aduerſū catafrigas hereticos.

¶ Ca. xvii. apollonius mōtani bereſī ðclarat/eāqz z eiꝰ pphetiſſas fortit ipugnat.

Ed et apollonius q̄dā eccleſiaſticus nichilominus ſcriptor/libellū aduerſū eos edidit: in quo ſatis vigilant prophetias ipſoꝝ falſas eſſe cōuincit: z ſingula in eis verba coarguit: ſimul et vitaz moreſqz eoꝝ q̄ auctores he reſeos extiterīt/exponit p hec verba. Sed videam⁹ (inqt) quis eſt hic nouus magiſter: et primū nobis doctrinā eius ſcdm dñi ſentētiā actus ipſius et opa cōmendēt. Hic eſt qui docuit nuptias ſolui: et q̄ ieiunioꝝ leges primꝰ impoſuit. Qui pepuzā et thimiū oppida frige ieruſalē noīauit: atqz in hec oīs cōgregandos diſcernit. Qui exactores pecunie ſtatuit. Qui ſub noīe oblationū munera artificioſius accipit. Qui ſalaria p̄ſtat p̄dicantibus verbū ſuū: vt per hoc īvitati/enixius doctrine eius opam p̄beāt. Hec de mōtano. De mulieribus vero eiꝰ pꝰ aliquāta ita ſcribit. Oſtēdem⁹ aūt primo oīm has prophetiſſas/ex quo ſpiritu replete ſunt/viros ſuos reliq̄ſſe. Quomodo ergo mētiunt priſcā viginē fuiſſe? Et poſt aliquanta iterum dicit. Non tibi vi-

detur ꝙ omnis scriptura prohibet/ ꝓphe⁊ tam munera accipere vel pecūias⁊ Si er⁊ go videā ꝓphetam accepisse aurū et argē tum/et vestes p̄ciosas/quomodo eā pro⁊ phetā putē⁊ Et iterū post aliquanta sub⁊ iūgit dicēs. Sed et themusus/q̄ apud eos noīe tantū cōfessionis iflatus est: vere aūt cōfessionis fructibus caret: qm̄quidē per multā pecuniā vincla deposuit. quē opor⁊ tebat vtiqz humiliter se agere: hic arrogā tia elatus/apostolice sibi aliqd auctorita⁊ tis assumens/epistolaz ad oīs ecclesias scribit. Jn qua docere conatur eos qui multo rectius ꝙ ipse credebant. Et cohor⁊ tatur oīs ad nouas verboꝝ adinuētiōes accōmodare aurē suā. Blasphemat autē dn̄m et apostolos eius: ⁊ sanctā ecclesiam Sed et de aliis quibusdā qui apd̄ eos vt martyres honorant̄/ita scribit. Verū ne i pluribus īmoremur: dicite nobis de alexā dro qui semetipsū martyrē dicit/quē cōui uam habet hec ꝓphetissa: quez adorat vt deum nūne hic pro latrociniis aliisqz ne fariis actibus reus extitit⁊ Non nos dici⁊ mus: sed acta hec publica ꝓtinēt. Quis er go eoꝝ cui donat peccata⁊ Prophetissa i⁊ gnoscit martyri latrocinia: an martir ig⁹ scit ꝓphete/rapacitatis ⁊ auaricie crimia Cum em̄ dn̄s dixerit nolite habere auruz neqz pecuniā/neqz duas tunicas/isti ī oi⁊ bus cōtraria gerūt: acq̄rentes et cōgregā⁊ tes ea/que dn̄s etiā habentes iussit abice re. Probamus nanqz eos qui apud ipos vel ꝓphete vel martyres noīantur/nō so⁊ lū a diuitibus/sed etiā paupib⁹/pupillis ac viduis pecūias cōgregare. Aut si habēt cōfidentiā/assint: ⁊ pro bis habeant nobis cum disceptatione: n: vt si cōuicti fuerint/ vel de cetero desinant talib⁹ se īplicare cō mertiis. Oportet em̄ ex fructib⁹ vel agno sci vel etiā probari ꝓphetā. Sicut et dn̄s dicit. q⁊ arbor ex fructibus cognoscā: et pro
B phetā verus probā ex fructibus. ¶ At au tem de alexandro certius cognoscā: scien dum est q⁊ iudicatus est apud emiliū frō⁊ tinū procōsulē epbesi/nō ꝓpter nomē xp̄i sed propter quedā latrocinia. Nā a chri⁊ sti noīe iam apostata extiterat. Sed post hec vt fideles quidā fratres qui p illud tē⁊ pus apud iudicē aliquid poterant pro ipo intercederēt/simulauit se propter nomen dn̄i laborare/⁊ per hoc dimittī. Nec tamē in ecclesia patrie sue receptus ē/vbi latro esse ab oīb⁹ noscebatur. Quod si qui for⁊ te minus bis q̄ dicimus accōmodandā ex istimat fidem: in archiuis publicis apud Ephesum gesta seruant̄. Que tamen ibi seruari/ ii optimi ꝓphete qui ei famu⁊ lantur ignorant. Qui vtiqz cū in his con uincitur/sine dubio/et prophetarū ignorā⁊ tia cū ipo pariter redarguitur. Hec ⁊ mul ta alia in eo similia possum⁹ edocere. Aut si cōfidunt: i cōmin⁹ veniant. excipiant in tentiones nostras. ⁊ exuant se ab bis si pu tant se eoꝝ posse effugere cōscientiā. Jtez post pauca de ipsis prophetis ista subiun git. Qd̄ si negant se prophete ipsoꝝ mu⁊ nera accepisse: statuāt hoc: vt si conuicti fuerint/prophetas se esse vltra non simu⁊ lēt: et mille deferaz probamēta. Verūta⁊ men necessariū puto etiam reliquos hoꝝ prophetarū fructus probari. Dicite mibi ovos prophetisse/vultus prophetantis cā doriboꝝ ⁊ ruborib⁹ aliqñ fucat̄⁊ ꝓphetissa stibiis tīgit̄⁊ ꝓphetissa ornamētis vtit̄. et ornatibus delectat̄⁊ Deide prophete ad tabulam et ad tesseras ludit⁊ Prophete pecuniam suā ad vsuras dat⁊ Dicant si licet hec facere prophetis⁊ Ego autē vni⁊ uersa hec eis probabo. Hec et multa alia idē apollonius ad confutandos eos satis probabiliter et constanter interuit: desi⁊ gnās etiaz boc/ ꝙ quadragesim⁹ iste quo hoc scribebat ageret ān⁹ ex quo mōtanus false hui⁹ vaticiatōis iitiū d̄derat Refert etiā de quodā zotico/ ꝙ apd̄ pepuzā cuz p⁊ phetare se maximilla sit̄aret/repēte īgres s⁹cepit īperare spūi q̄ in ipsa loq̄batur: ita vt eū penitus cohiberet. Sed obstiterūt ii qui ei adulabantur. Meminit aūt ⁊ thar see cuiusdam martyris: qui quasi extradi⁊ tione prioꝝ se accepisse asseruerit/saluato rem precepisse apostolis suis/vt i ne ante duodecimū annū ab ierosolimis disced⁊

rent: Refert preterea et apud epheſū mortuos a Johanne ſuſcitatos/et alia ꝯpluri ma. Ex quibus oībus vehementer ſupra dicta hereſis confutatur. hec apollonius. ¶ Ca. xviii. aliqua que de hereſi montani ſcripſit ſerapion.

Erapion autez qui poſt maximi/ num epiſcopus apud antiochiā fuit: in epiſtola ſua quaz ad caricū et pontiꝯ cum ſcribit/de bacipſa hereſi poſt aliquā ta hec dicit. Ut autem etiā hec ſciatis/ꝙ iſta que nūc noua prophetia vel potius execratio noua proceſſit/ab oīni fraternitate que in vniuerſo mūdo eſt reſpuitur z refutatur: tranſmiſi vobis claudii apollinaris ierapolitani Aſie puincie epiſcopi litteras: q̄bus de his plenius inſtruamini. In hac autē ipſa ſerapionis epiſtola/ſubſcriptiōes etiā/quoꝝdā epiſcopoꝝ et martyꝝ cōtinentur. Ex q̄bus vnus hoc modo ſcripſit. Aurelius Cyprinus martyr/opto vos bene valere. Alius quoqz hoc modo Aurelius publius iulius a debeltho colōia traꝯie epiſcopus. Viuit deus in celis/qz beatꝰ ſothas qui eſt in anchialo/voluit dīmonē pꝛiſcille eicere/ſed adulatoꝛes eius nō permiſerūt. Sed et multoꝝ ſimul epiſcopoꝝ eadē declarātiū ſubſcriptiōes ſupꝛadictis litteris iberebāt. Verū de his ſatis dictū. ¶ Ca. xix. de quibuſd am libellis hyrenei z quomō moꝛes et actꝰ policarpi explicat.

Er idem tēpus in vrbe Roma diuerſis nichilominus nouitatibus per nōnullos regula traditiōis eccleſiaſtice vexabatur. Pro q̄bus hyreneus ad diuerſos ſcripta proꝛogauit. Extat igit vnꝰ eius libellus qui ſupſcribitur ad blaſtum de ſciſmate Alius ad florinū de mōarchia et ꝙ non ſit deus maloꝝ creatoꝛ. Hoc em̄ ſupꝛadictꝰ vir videbatur aſſerere. Qui tamen poſtea in erroꝛē deuolutꝰ eſt Valentini. Scribit autē idē hyreneus et de ogloade libꝛū: in quo ſignificat cō ſecutū ſe eſſe quoſdam ex ſucceſſoꝛibꝰ apoſtoloꝝ. cuius libelli ſubſcriptionē ſatis elegant affiꝛam/bis inſerere dignū duxi. Adiuro te inquit qui tranſcripſeris libꝛū hunc per dñm noſtrū ieſuꝝ xp̄ꝝ/z aduentū eius in gloꝛia cum veniet iudicare vivos et moꝛtuos/vt cōferas hec que ſcripſeris: zemendes diligenter ad exēplaꝛia de q̄bus trāſcripſeris ad fidem: et vt ſacramētū adiuratiōis huius ſimiliter tranſcribas: et īſeras iis que trā ſcripſiſti. Hec aūt vtiliter ab illo dicta inſerere operi noſtro neceſſariū credidi: quo per hec diligens efficiatur oīs qui hec vel legere vel deſcribere dignū duxerit: ſcīēs exemplū diligentie/a ſctis viris et illuſtribꝰ traditū. Verum in iis que ad florinū ſcripſiſſe hyreneū ſupꝛadiximꝰ: facit policarpi mentionē. Cū quo ſe etiam cōuerſatuꝝ eſſe deſignat/per hec verba. Hec inq̄t dogmata florine q̄ aſſeris/cōfidenter dico qꝛ non ſunt ſane ſentētie: hec dogmata non ſunt cōſona eccleſiaſtice fidei: hec dogmata/ne illi quidē qui de eccleſia pulſi ſūt hereticī/potuerūt aliquando cōmentari. hec dogmata impietatē docent. Hec dogmata ſancti illi preſbiteri qui ante nos fuerūt nunq̄ protulere/illi qui et apoſtolos viderunt/quos z tu noſti. Vidi em̄ te dum ad hucpuer eſſem in aſia apud policarpum/ tūc q̄dem p̄clara agentē: dū adhuc eſſes i tra palatiū z ſtudentē placere policarpo. Multo em̄ magis michi illius tēpoꝛis rerum geſtarū inheret memoꝛia/q̄ p̄ſentis Quia hec que a puero diſcimus/cuz anima ipſa coaleſcunt et adherent ei. Vnde etiā locū ipſuz tibi poſſū dicere/in quo ſedens diſputabat beatus policarpus: z inceſſum illius: et vultū/ac totius vite modū: ziplſiꝰ quoz coꝛporis habitū. Sed z diſputatiōes quas habebat ad populū: et cōuerſationē q̄ fuerat ei cū iohanne/quomō narrare ſolitꝰ erat: vel ceteroꝝ q̄ ipz dñz viderant: et quomō recoꝛdabaꝛ oīa ac recenſebat verba q̄ dicta a dño ab illis audierat et de virtutibus eius ac doctrina Et tamen oīa hec cū ſcripturis cōſona proferebat. Que tūc ego pro mīa dei quaz michi donare dignatus eſt/attētius z ſtudioſiꝰ audiēs deſcribebā: nō in chartis/ſed in coꝛde meo: queqz per gratiā dī fideliter cuſtodio: et mecuz ipſe ſine intermiſſione quo/

dāmodo rumino. Deuz ergo testor/z in cōspectu ipsius tibi affirmo:quia si qd tale audisset beatꝰ z aplicus vir policarpus exclamasset stati z aures suas obturasset: ac sicut moris erat ei dixisset Deus bone/ in que me tēpora reseruasti vt hec audiā: Nōne etiaz ipsū cōtinuo locuz fugisset/in quo sedens vel stans hniuscemodi verba audisset:Sed ex eplis eiꝰ quas scripsit vel ad vicinas ecclesias vel ad aliquos ex fratribus/cōmonēs z cōfirmans eos z coborans ad fidē/potest sentencia eius euidēter agnosci. Hec hyreneus

¶Capitulū.xx.de apollonio martyre

Erum ea tēpestate/Cōmodo romani regni apicē gubernāte/ pax ecclesiis p oēm terrā propagabat:z sermo dñi ex oi genere hoim ad agnitionē z pietatē dei sūmi aīas cōgregabat. Deniqz z in vrbe Roma multos ex illis illustribus et prediuitibus viris/cū liberis z cōiugibꝰ ac propinquis atqz omni pariter familia sociauit ad fidē. Sed hoc nō equis oculis ille antiquus humane salutis hostis aspexit. Cōtinuo deniqz aggredit variis nros machinis ipugnare. Primo i vrbe roma Apolloniū quendaz virū in fide nostra z i oibus philosophie eruditiōibus illustrem ad iudicium ptrabit:accusatore ei suscitato quodā infelicissimo z desperate salutis hoīe. Quiqz qm lex q oblatos puniri iusserat christianos/in delatorē prius animaduertendū censebat/a perbennio iudice vt eius crura cōminuerētur sentēciam primꝰ excepit. Tum deinde exorat beatus apollonius martyr/vti defensionē pro fide sua quam audiēte senatu atqz omni populo luculenter et splendide habuerat/ederet scriptaz. Et post hec secūdū senatus cōsultum/capite plexus est. Jta nāqz a prioribꝰ lex iniquissime promulgata censebat.

¶Capitulū.xxi.qui sub cōmodo insignes episcopi clarebāt.

Situr sub einsdē Cōmodi principatu/Eleutherio in vrbe Roma tredeciz annis sacerdotio functo/Victor succedit. Sedz Juliano apud Alexandriā post decem annos defuncto demetrius substituit Apud antiochiā quoqz octauꝰ ab apostolis episcopus cōstituit Serapion:de quo in superioribus memorauimus. Tūc apd̄ cesareaz Palestine/theophilus:z Narcissus in Jerosolimis ecclesias procurabant. Apud corinthū vero baccilus. Et apd̄ ephesum Policrates nobiles i episcopis habebantur. Sedz multi i aliis locis referūt p idez tēpus egregii sacerdotes. Nos tamē eoꝝ facimus mentionē quoꝝ fidem z sciētiam ex proprii operis inditiis possumus habere compertam.

¶Capitulū.xxii.de questione sup obseruatione diei pasche.

Vibus ea tempestate ecclesiis presidentibus/in prouintiis/ Asie qnestio non minima exorit/velut ex antiqua eoꝝ obseruatione descendēs:qꝫ quartadecima luna putarent omni genti pasca obseruanduz. Quando scilicet iudeis agnꝰ precipitur imolari:velut necessario confirmantes/quacūqz die septimane quartadecima luna peniset/solui debere ieiuniū cū talis cōsuetudo in nullis prorsus aliis vnq̄ obseruata fuisset ecclesiis. Ob quaz causam cōuentus episcoporꝫ z cōcilia per singulas quasqz prouincias cōuocant:prorogatisqz ad se inuicē eplis de singulis q̄busqz locis/vnū oīs ecclesiasticū dogma confirmant:ne liceat aliquando nisi in die dominica i qua dñs resurrexit a mortuis/ dominicū pasce celebrare misteriū:z i hac sola soluendū esse pascale ieiuniū. Extat deniqz vsqz i hodiernū/cōcilii apud Cesaream Palestine hīti decretū:in quo primꝰ est Theophilus ipsiꝰ cesaree episcopus et Narcissus ierosolimoꝝ sacerdos. habet z in vrbis Rome cōcilio simile aliud decretum. cui prefuisse Victor episcopus indicatur. Et ponti prouintie palmeas. gallorum quoqz sacerdotalis cōuentus extat/ Hyreneū presulē scribens. Achaie vero/ Bacbilū corinthioruz ecclesie episcopum: qui omnes diuersis locis vnaz eandemqz iuditii sui sententiam protulere.

¶Capitulum.xxiii.de eodem.

Ed episcopi regionis Asiane / ser/
uandā magis auerteribus sibi tra
a ditam consuetudinē confirmabāt. Jn qb⁹
Policrates/qui in eis primatū agere vi/
debatur:ad Victorem episcopum Roma
ne ecclesie scribens/morē traditiōis antiq
ad se vsqz delatū/per hec verba designat.
Nos ergo inquit intemeratū pasche coli/
mus diem:neqz addentes neqz auferētes
aliquid. Eteni magna quedam lumina/
ria apud Asiam dormierunt:sūmi z electi
viri quos dominus suscitabit in aduentu
suo cum veniet de celis in gloria/z requi/
ret omnes sāctos suos. Jn quibus est phi
lippus euāgelista:qui dormiuit apud hye
rapolim:sed z due filie eius que virgines
senuerunt. Et alia eius filia spiritu sācto
repleta q apud Ephesum dormiuit. Nec
non z iohannes qui supra pectus domini
recubuit:qui fuit sūmus sacerdos. z ponti
ficale petallum gessit:martyr z doctor ec/
clesie. Quiz ipse apud ephesum dormiuit
Policarpus quoqz apud Smyrnaz z epi
scopus z martyr. Similiter et traseas epi
scopus apud Eumeniam:sz apud Smyr
nam martyrio consūmatus. Quid autez
dicam etiā sagarē nichilominus sacerdo/
tem z martyrem:q apud laoditiā quiesc̄it
in pace? Sed z Papiriū. z Macharium.
Et Melitonem propter regnū dei z eunu
chum z spiritusancto repletū:qui iacet in
ciuitate Sardensiū:expectans aduētū de
celis dñi. vt resurgat a mortuis. Jsti ergo
omnes diem pasche in quartadecima die
mensis obseruauerūt scdm euangeliū ni/
chil oīno extrīsecus agentes. sed z fidei re
gulam per omnia conseruantes. Sed et
ego oīm vestruz mīmus policrates/scdm
traditionē patrū meoz obseruo:eoz dūta
xat/quosz ab initio secutus sum. Septem
nāqz ex parentibus meis/p ordinem fue/
runt episcopi ego octauus. Qui oīes ita
obseruauerūt hūc diē:vt cōueniret cuz illo
quo fermētū iudeoz populus aufert. Un
de fratres kñi/septaginta quiqz ānos eta
tis gerens ī noie dñi/multoz quoqz orbis
terre episcopoz noticiā plenissime habēs
et sanctis scripturis intendēs:nō pturba/
bor ex iis q ad terrorē pferūtur:quia z ma
iores mei dixerūt/obtēperare oportet deo
magis q hoībus: Et post pauca de iis q se
cum aderāt episcopis/ista subiungit. Po
terant aūt etiā presentiū episcopoz facere
mentionē:quos ipsi petistis vt euocarē. si
cut z feci. Quoz nomina si scribā:nimia
multitudo est. Qui oīs sciētes paruita/
tem meā cōsensu suo que scribimus cōfir
mant:certi q nō inaniter canos attulim⁹
sed in disciplina Christi semp conuersati
sumus. Sed adhuc Victor romane eccle
episcopus pertinatius agens/passim to/
tius Asie ac vicinarum prouīciaz ecclias
acōmunionis societate abscīdere nititur.
tanq ī heresim declinātes:z litteras mit/
tit/q⁹ oēs simul absqz discretiōe ab eccliā
stico fedare segregaret. Sed hoc nō oībus
placebat episcopis:quin poti⁹ z ecōtrario
scribentes ei iubebant / vt magis q pacis
sūt ageret:z ꝯcordie atqz vnanimitati stu
deret. Deniqz etiā extāt ipsoz littere. q⁹
asperius obiurgant victorē/velut inutilit
ecclie cōmodis cōsulētē. Naz z hyreneus
cū ceteris quib⁹ preerat gallias episcopis
scribens/cōfirmat quidē vt in dnica die re
surrectionis domini misteriuz celebretur:
Victorē tamē arguit:q non recte fecerit
abscīdere a corpore vnitatis tot z tātas ec
clesias dei:q morē antiquitus sibi traditū
custodirēt. ¶ Sed z de multis aliis cōmo
net p hec verba Nō solū inqt de die pasce B
agit coutrouersia:sed z de ipsa specie ieiu
nioz. Quidā em̄ putāt vna tātū die obser
uari debere ieiuniū:alii duabus:alii vero
plurib⁹. Nō nulli etiā quadragīta:ita vt
horas diurnas nocturnasqz cōputantes/
diē statuant. Que varietas obsernantie
nō nūc primū neqz nostris tēporibus cepit
sed multo ante nos:ex illis vt opinor/q nō
simpliciter qđ ab initio traditū ē tenētes/
ī aliū morē/vel p negligētiā vel p īperitiā
postmodū decidere. Et tm̄ nichilomin⁹ oēs
isti etiā cū i obseruantiā variarēt inter se/
metipsos z nobiscū pacifici fuerūt semp z
sūt:nec dissonantia ieiunii/fidei cōsonan

tiam nuꝑit. ℙost hec inserit etiaz hystoriā quandam: que pro sui oportunitate nec a nobis debet obmitti. Deniqz ait. Et illi oēs ante Soterem presbiteri/ qui ecclesie cui tu nūc preces sacerdotiū tenuerūt (Aniceti dico/ z ℙii/ Iginiqz/ et Thelesphorum z Sixti) ℕeqz ipsi ita tenuerūt: neqz ii q cū ipsis erāt. Et tamē cū ipsi ita nō observarent: pacē semp habuerūt cū illis ecclesiis/ que hūc observantie morē tenebāt (Cū vtiqz ipsis contrariū videretur/ q nō etiā ceteri similiter observarēt: nūq tamē ob hoc repulsi sūt aliqui ab ecclie societate aut reniētes ab illis partibus nō sunt susscepti. Immo potius et omnes presbiteri qui fuerunt ante te omnibus semper qui non ita observabant presbiteris ecclesiarum/ eucaristiam solenniter trāsmittebant. Beatus aūt ℙolicarpus cū ad vrbē ℝomaz veniisset sub Aniceto: cūqz de aliis nonnullis parum quid habuissent inter se statī tamē coissent in pacē: de hac questione ita egerūt: vt nō vnusquisqz sentētiam suā obstinata cōtentiōe defenderet. ℕeqz enī aut aniceius policarpo suadere poterat/ vt nō observaret ea que nouerat iohānem discipulum dñi/ vel ceteros apostolos cum quibus semp fuerat obseruasse. ℕeqz rursuz policarpus anicetū persuasit ea deserere/ que ille dicebat a se maioruz more seruari. Cūqz hec ita iter se habuissent: cōmunicarunt sibi inuicē: ita vt cederet Anicetus ℙolicarpo/ etiam sacerdotali ministerio (honoris dūtaxat cōtemplatione) p fungi. Et ita ab inuicē plena fide/ pace integra/ z firma caritate discedūt: vt oīs ecclesie/ siue que ita de pasca/ siue que non ita observarent/ inter se tamē cōcordiam custodirent. ℍec hyreneus/ agens nominis sui opus/ pacem videlicet dei ecclesiis concilians scribit. Et nō solū Victori/ sed et diuersis ecclesiaꝝ doctoribus/ similiter p epistolas asserit: q nulla p hac questione in ecclesiis dei dissensio debeat oboriri.

¶ Capitulū. xxiiii. de eodem.

ℙud palestinā quoqz cōueniētes in vnuz sacerdotes dei/ ℕarcissus Jerosolimoꝝ/ et Theophilus/ de quib⁹ iā supradiximus: sed et cū ipsis Cassius Tyrius/ z clarus de ℙtolomaida/ z ceteri permulti pariter cōgregati: cū de hac questione ageretur/ q̄d etiaz apud ipsos apostolica traditio contineret: circa finē decreti qđ in cōcilio eoꝝ statutū est/ ℍoc modo indicant. Epistole aiūt nostre exēplaria p oēs ecclesias trāsmittant: vt ne rei efficiamur animarū/ que diuersis erroribus immergūtur. Designamus igitur vobis/ quia z apud alexandriā/ eadē qua apud nos die pasche solēnitas geritur: quia z ipsoꝝ nobis littere deferuntur: z ipsi nostra scripta susscipiunt/ vt pariter z cōsonāter diē festū celebrem⁹. ℍactenꝰ de supradicta questione ex iis q̄ ī veteꝝ scriptis haberi reperim⁹

¶ Capitulū. xxv. de nonnullis aliis hyreneī libellis.

xtat aūt adhuc hyrenei preter eos quos supra enumerauim⁹ libellos etiam aliud volumē egregiū aduersū gentes: quod de disciplīa attitulauit/ ad martianū quēdam scribēs. Sed et dialogi de diuersis/ in quibus testimonia de epla ad hebreos ponit plurima: z de sapiētia q̄ dicitur Salomonis. ℍec sūt que ad nostrā noticiā etiā ꝺ hyrenei opusculis puenerūt

¶ Capitulū. xxvi. cōmodo qui statī ipera tores successerūt.

Ommodus aūt tredecī annis ipe rio gubernato/ ℙertinaci post se regnū reliquit. Quo sex solis mēsibus retento/ idē ℙertinax diem obiit: z seuerus post hunc susscepit principatū. Cuius tēporibus plurimi ecclesiastici viri nobiles z stilo illustres extiterūt: sicut ex eorum mōimentis agnoscimus.

¶ Cap̄. xxvii. de heresi artemonis.

A x quibus est Eraclitus: qui in apostolū ꝑmētatus est. Et maximinꝰ qui de famosissima oīm hereticoꝝ disseruit questiōe: qua semper inquiritur vnde sint mala/ vl vnde malicia. Et q̄ materia facta sit/ et nō infecta. Sed z Candidus/ qui exameron/ id est de principio geneseos scripsit. Appius quoqz de hisdē similit cō-

mẽtatur. Sextus etiaz qui de resurrectione disseruit: et de cetis nõnullis. Arabianꝰ quoqz/z alii inumeri quos longuz est vel enumerare: vel etiam pro aliquo illustri vnũquẽqz dictorũ suoꝝ inditio designare Plurimi tamẽ ipsoruz exortas tẽporibus suis hereticoꝝ perfidias cõfutantes/fidez rectã z apostolicã monimẽtis suoꝝ voluminũ mandauere. vt artemonis illius hereseos auctoris/quam postmodũ paulus Samosatenus nostris iam pene temporibus instaurare conatus est: de qua dignũ est/que vel qualis sit hystoria cõprehende
B re Hec heresis purũ hoiem/id est absqz deo fuisse saluatorẽ confirmat. Idqz antiquitus ab ipsis etiaz aplis traditũ esse mẽtitur. Aduersũ quos vnꝰ ex iis quos supra memorauimus eccleiasticus scriptor/ita respondit. Aiunt inquit aliqui/ipsos etiam apostolos/ita vel suscepisse vel ceteris tradidisse/sicut nunc ipsi asserunt. Et hanc veritatẽ predicationis esse seruataz vsqz ad Victoris tempora. Et quomõ successores eoꝝ/scribẽtes aduersũ gentiles vl aduersũ hereticos: id est Justinus/et melciades/z tatianus/et clemẽs/et alii qꝫ plurimi de deitate christi apertissime disserũt Hyrenei vero z Melitonis/ceteroruqz qui per idẽ tẽpus fuerũt volumina quis ignorat? Quibus dñm z hoiez simul predicãt christũ. Sed z psalmi vel cantica q a fribꝰ fidelibꝰ ex initio scripta sũt/verbũ dei esse christũ z deũ/tota hymnoꝝ suoꝝ laude cõcelebrãt. Quomodo ergo tot seculis fidẽ predicatam/nũc isti asserũt qꝫ a Victoris temporibus exordiũ sumpserit. Quomodo aũt victori de hoc calũniã faciũt: q sciãt victorem/Theodotũ Coriariũ (qui princeps z pater extiterat ipietatis ipsoruz) de cõmunione ecclesie repulisse: qui primꝰ rome ausus est dicere purũ hoiem fuisse christum. Si eñ victor dicũt ita credebat: quomodo eiciebat de ecclia Theodotũ/blasphemie ist ius inuentorẽ? Sed de Victore hec cõmemorasse sufficiat. Cui decẽ ãnis episcopatu functo/zepherinus sacerdotii successor extitit: nono principatus Seueri ãno. de quo zepherino eadez scriptura qua in superioribꝰ ysi sumꝰ/talia quedã refert.

Cap xxviii. de natali primũ christiane fidei nobili confessore deide heretico demũ ab angelis durit castigato pulchra hystoria.

Situr ꝑmonebo vos frẽs de iis q gesta sũt apud nos: q si forte i sodomis accidissẽt: etiaz illos emẽdare z corrigere potuissent. Confessor erat quidã apũd nos Natalis noĩe: nostra adhuc cõfessus memoria. hic deceptus aliquãdo ab Asclepiodoto quodaz/et theodoto collectariis (qui ambo discipuli erant theodoti coriarii: illius q primus pro hac stulta assertiõe ab ecclie societate depulsus ẽ) Victore tũc vrbis rome episcopo acquieuit vt accepto ab eis salario/epũs illius heresis noiaret certa pactione: id est centuz quinquaginta denariis mẽstrue prestationis. Quiqz natalis cũ se in hoc deceptus locasset/frequẽter ammonebatur i sõnis a dño Quia misericors deus z dominus noster iesus christus nolebat martyrẽ suum/qui sibi i multis passionibꝰ testis extiterat: de ecclia pdere. Sed cũ negligẽtiꝰ susciperet visiones/primatus amore z turpis lucri devictus illecebra/ad vltimũ a sctis angelis p totam noctẽ verberatus/z penis grauibus excruciatus/mane cõsurgẽs cilicio se induit: et cinere conspergit: ac multis lachrimis errorẽ suuz deflens/ante pedes se zepherini episcopi prosternit: z vestigiis omniuz nõ modo clericorum/sz etiam laicoꝝ multa cũ lamẽtatione prouolutus/in lachrimas et miserationes oẽm prouocauit ecclĩam vt indulgentiaz sibi a christo cõtinuis z iugibus pro ipso precibus ploraret: ostendentes simul in ꝑspectu dñi liuores corporis eiꝰ z cicatrices/qs pro noĩs ipsius cõfessione susceperat. Et vix aliquãdo in cõmunionẽ ecclĩastici corporis revocatꝰ ẽ. Sz B z post aliquanta idẽ scriptor adiungit hec etiaz: Scripturas aũt diuinas/absqz vllatimoris dei reuerẽtia corruperũt. Antique vero fidei regulaz proterue z ipie respuũt ignorantes christum. Quem idcirco non inuenerunt/ quia nõ recte quesierunt:

et in tantū stultitie ipietatisqz plapsi sūt vt si quis eis sermonē de scripturis ppositū erit: illi ecōtrario proponant/vtrū hic sermo dequo agitur ꝓiūctū aut sepatū gen⁹ silogismi faciat. et derelinquētes scās dei scripturas/geometriā tractant: tanq̄ qui vere de terra sint/de terra loquunt. Et idō eū qui de sursū est z de celis venit/ignorāt Deniqz euclides apud eos/vel marīe in geometrie disciplinis viget. Sed et aristoteles et theofrastus ab his in āmiratione habētur. Galienus vero a nōnullis eoru adoratur etiam. Quorum artibus z doctrinis/hereseos sue ipietatē nituntur asserē et deceptionib⁹ hoīm ignorantiū deū simplicitatē diuinarū scripturarū z sinceritatē fidei subruunt. Sed hoc faciunt: qz nec vicini effecti sunt dei. Propterea et diuinas scripturas absqz vllo timore cōtemnant: et corrupentes eas emēdare se dicūt Verū ne qui me putent falsa aduersū eos proferre: palā est omībus noscere: si quis vult exēplaria eoꝝ accipere: et cū aliis nichilominus eoꝝ exēplariis cōferre/inueni et etiam inter se ipsa multū dissonare: qz vnusquisqz vt sibi videtur emendat. Deniqz asclepiodoti non conueniūt omnino cum theodotis. Tum deinde etiam discipulis ipsorū/si qui forte transcripserūt: qđ eis visum est/vel addere licuit vel auferre et omībus pferūt habere se emēdata/magis autē inqnata exēplaria. Rursum hermofili exēplaria non cōsonant cum apollonidis. Sed ne ipsa quidē sibi ipsis concordant/si priora cum posterioribus cōferas. Semp enī emendāt: quibus semp displicet quod emēdant: et noua queqz perquirunt/cum eis que in vsu sunt videbūtur aduersa. Quid autē temeritatis habeat istud admissum/neqz ipsos arbitror ignorare. Aut enī non credunt diuino spiritu scripturas esse cōscriptas/et sunt infideles: aut semetipsos arbitrantur sapientiores esse spūsancto. Et quid aliud idicāt per hoc: nisi ꝓ a demone agunt? Neqz eī negare possunt factū suū: quando q̄dē etiam manus eoꝝ in ipsis exēplaribus tenentur et nouerint ipsi/ꝓ a magistris suis z doctoribus scripturarū/secundum istud corruptelle genus/etiā explanat iōis susceperīt intellectū. Quidā autē ex ipsis/nec corrūpere iā scripturas dignati sūt: sed penitus abnegare: legē scilicet et pphetas: z obtentu ipie huius assertionis in vltimū perditionis gurgitem deuoluti sunt. deqnib⁹ hec sufficiant hystoriis esse mādata.

¶ Explicit liber quintus.

¶ Incipit liber sextus.

¶ Ca. i. de martyrio leonidis patris origenis/deqz ipo origene et ei⁹ pclaris gestis.

a Cum Seuerus quoqz persecutiones agitaret ecclesiis pclara a militib⁹ Christi p pietate certamīa martyrii gerebant: pcipue tamē apud Alexandriā: quo ex omni egypto ac Thebaide/velut in quodā stadiū/pietatis atlete deducebant. Qui pro supplicio rū mortisqz pacientia/cōsequebant a deo inmortalitatis coronas. In quibus et leonides origenis pater pro martyrio christi capite plexus/tenē adhuc etatis supradictū puerū derelqt. Quiqz qualib⁹ animis ex eo erga diuīe legis studia viguerit/nō erit importunū paucis expōere. Precipue qz et apd ꝑplurimos opinio de eo celeberrima puulgata est. Et siqdem velit qs oēm vitā viri huius litterarū tradere monimētis/certū est qz tanta sunt de eo ac talia/q propriū de eo z opus reqerant z otiū. Nos tamē in psenti quāta possum⁹ breuitate īseremus huic opi/etiā que ad ipsū spectāt pauca de multis. Quevel ipsius eplis ad nos vsqz seruatis/vel exalioꝝ hystoriis indicata cognouim⁹. Cuius gesta si res pateretur/etiā ex ipsis cunabulis digna michividentur posteritatis memoria. ¶ Decimuz nāqz īperii agebat seuerus annuz: Alexādrie vero per idē tēpus omniqz egypto psidebat letus: episcopatū i ea post iulianum demetrius suscepat: Cum supra modum accenso persecutionis incendio/et multis ea tempestate martyrio coro-

natis/intantū ardorē capescendi martyrii puerulus tunc adhuc origenes exarserat/vt sponte se periculis ingereret:z aliis in certamīe positis preceps in medios rueret:ita vt insectari ipsam mortē et rapere velle videretur. Quā et adipisci oīmodis potuisset:nisi ꝙ dispensatione dñi ad vtilitatē multoꝝ putatur pro totius ecclie edificatione seruatus/p sollicitudinē matris que gloriose mortis eiꝰ desideria īpediuit Que cū primo maternis obsecrationibus supplicaret/vt sibi consuleret / vt parceret matri:z ille ex his precibus iflāmatior ad amorem martyrii redderetur/maxime ex eo ꝙ patrē iam teneri cognouisset in vinculis/z ipse propere sotius effici vinculoꝝ eius ac martyrii festinaret:arte quadam materni affectus inhibetur. Etem̄ cū maturare eū velle et antelucanum prorūpere ad agonū certamīa presensisset:noctu cubiculum filii dormientis ingressa / oīa eiꝰ indumēta quibus procedi ad publicū poterat furata subtraxerit:vt p hec domi residere necessitate cogeretur. Ille maternis īpeditus dolis/cū nichil aliud agere posset nec tamen mens quiescere pateret:audet aliquid sup etatē. Epīam scribit ad patrē se quidē maternis artibus detineri:sed illuz tenere debere quod cepit. Et addit etiā hec. Vide pater ne propter nos aliō aliqd velis. ¶Hec sunt prima puerilia Origenis rudimenta. ¶Hic ludus eius infātie:hec a tenero/religionis/et pietatis inditia. Talis in eo erga deū coaluit affectus. ¶Hic iam lectioni se cepit diuinoꝝ voluminum mācipare:z ī eruditōibꝰ fidei diuine semet ipsū haud segniter exercere. Qm̄quidem iam et aparente in his imbui ceperat:qui ei sensim īter seculares libros quibus i prima etate erudiebaṫ/etiaz nostraꝝ scriptu rarū nōnulla interim legenda subitiebat. Tum deinde paulatim etiaz preferre hec scolaribus studiis cōmonebat. Jam inde etiam lectiones exigere p dies singulos z memorie cōmendare/puerū nō inuitum immo potius erga hec discēda promptiorem cogebat. Quippe qui legens hec/nō solo simplici intellectu videretur esse contentus:sed negotia patri de scripture sensibus ac questionibus cōmoueret. Jnquirens ab eo quid sibi videretur/ꝙ per spm̄ sanctuz scriptura dicitur inspirata:vel q̄d diuini cōsilii tegat simplicitas ista verborum. At ille simulabat quidez increpare se eum/z petare vltra etatem aliquid quere re. Apud semetipsū tamen īcredibiliter exultabat:oīpotenti deo gratias referēs/ qui ei talis sobolis esse donauerit patrez. Deniqz frequēter dicitur dormiēti puero religiosus et sollicitus superueniēs pater/ operimentū pectoris detraxisse:z velut dei spū intus incluso/pectus eius tanq̄ tēplū quoddā veneratus/z demulcēs osculis abscesisse:beatū semetipsū adeo effectuz pro tante prolis felicitate gratulatus. ¶Hec et multa bisimilia in puerili etate origenis extitisse memorant. Ut vero pater eiꝰ martyrio consumatus est:puer ipse cuz matre vidua z sex aliis paruulis frībus leptimū decimū agens etatis annū/in sūma facultatū penuria derelictus ē. Quoniāquidē census paternus qui vel maximus fuerat fisco per proscriptionez sociatus est. ¶Nec tamē ei defuit oīpotentis dei prouidētia Ob insigne nāqz vl litteraꝝ vel religiōis studiū/a quadā nobili z locupletissima femina pfamiliariter foueri cepit. Que tamen ¶Paulū quēdam antiochie ortū/antique hereseos famosissimū sectatorē/adoptiuū domui sue illo in tēpore habebat. Jn quo adolescētulus Origenes/cū necessitatem haberet apud predictam feminā vna degere/documentuz iam inde a puero fidelissime et catholice sue mentis ostendit ¶Nam cuz ad supradictū viꝝ velut ad magistrum z sūmi nois doctorē p dies singulos īmense multitudines cōuenir ēt/nō solum hereticoꝝ verū z ex nostris multorū/ pro eo ꝙ eruditionis ei sūma ab oībus crederet:nullo tamen pacto vel pro honoris gr̄a vel etiam pro necessitate coniunctionis/flecti potuit origenes/vt cū eo saltim in oratione cōsisteret. Jta ei a prima etate ecclesiastice regule obseruantia/bonora

B

bilis fuit: z hereticoꝝ societas execrabilis Sicut ipse in quodā loco operis sui ait/qz hereticoꝝ execranda doctrina est. ¶Nec tamen deerat ei erga cōmunes litteras studium/in quibus pater eū erudiendū tradiderat: sed exercitabaturz ī his multo attentius/etiā post cōsūmationē patris. Jn arte nāqz grāmatica ita fuerat instructꝰ: vt z ad docēdum plene sufficeret/et ex hoc ei que ad necessitatē transigēde domuspi debantur necessaria pararētur.

¶Capitulū.ii.adhuc de origene

A Erum cū preesset auditorio z grāmaticā doceret sicut ipse in q̄busdā scriptis suis refert: et cū eccle apud alexādriam magisterii deesset officiū: cūqz oēs deturbati persecutoꝝ minis et ferocitatibus aufugissent/aliquanti gentiliū cōueniebāt ad origenē/tūc adhuc grāmaticā docentē: audire ab eo verbū de nostra fide ac religione cupientes. Quos ille non solum ad fidē de perfidia cōuertebat: veruz etiaz perfecte vite īstitutionibus informabat. Quoꝝ primus extitit ¶Plutarchus/ qui per ipsum conuersus ad fidē nostram non solum pfecte vite instituta seruauit: verum etiaz (quee st summa beatitudinis) martyrii consequtus sē palmā. Secudꝰ cū hoc fuit eraclaz natura plutarchi frater z meritis. Qui cū ab eo nō solū ī fide nr̄a atqz sciencia sed z vite puriorisinstitutionibus ad perfectū fuisset instructus: Alexandrine ecclesie preesse post demetrium subrogatꝰ est. Sed ea tēpestate qua aquila alexandrine atqz egypto presidente/persecutionum rabies increscebat: octauūdecimum Origenes agebat etatis annum: quo ī tempore perfamosissimū apud oīs vel īcredulos vel īfideles domi foriſqz nomen eius effectum est. ¶Precipue per id q̄ sanctos oīs in confessionis vinculis positos/nō solum sermone z cohortatione pfecte et spūalis doctrine ad martyrium roborabat: verum etiaz multos suis officiis ac ministeriis/e vīculoꝝ penis z squalore carceris subleuabat. Sepe deniqz etiā ante tribunalia iudicum/z in ipsis eoꝝ crudatibus aderat/aduersū profanas interrogationes iudicum/affectu eis ac mente cōpatiens vultuqz z nutibꝰ si dici potest/velut firmiores eis responsiones subicere gestiens. Sed z cū sententiam suscepissēt eadem fiducia vtebatur: oibus se periculis inferens/nec trepidans pſecutoribus ītuentibus/extremis quoqz oculis martyres salutare: ita vt nonnumq̄ pro his etiam impetus in eum gentilium fieret. Sed diuina dextera cū admiratione oīm protectus euadebat. ¶Veruz nec enumerari facile nec referri potest/quotiens z q̄ crebro imo per singulos pene dies/de quātis eū et qualibus periculis/dum erga predicationē verbi dei impiger z promptus ē eadem illa diuina dextera conseruauit: quotiens ī insidiis positos qui euz īdam ī terimerent/effugit. Et intantū aduersuz se dum in opus dei promptus est/infidelium concitauit insaniam: vt turme militum dispposite/domū in qua cōmanere,videbatur/obsederint. nec tamen eum capere aut tenere potuerint/diuina protectiōe seruatum. Tanta rabies contra eum mētes hominū incesserat/pro hoc solo q̄ plurimos per eum videbant ad fidem nostrā ab incredulitate conuerti: Et intantum quottidie aduersus eum persecutio cumulabatur: vt tota vrbs maxima alexandria eum tegere non posset: sed de domo ad domū transiret: z tamen vndiqz fugaret: cuz viderent p loca singula multitudines plurimas p eum ad fidez dei sociari. Obtinebat aūt hoc/quia non solum in verbo erat ei perfecta doctrina: verum etiaz in opere cōsūmate discipline prebebat exēpla. Et dicebatur sicut aiunt de eo/quia hic ē qui quale habet verbum talem habet vitā: et qualē habet vitaz tale habet verbū. Qm̄ B que docet agit. z q̄ agit hec docet. ¶Manifeste autem z euidenter aderat ei diuīa gratia/p quā innumeros ad imitationez sui in fidē dei prouocabat. Undez videns demetrius episcopus/q̄ ad ipsuz precipue doctrine gra z predicatiōis verbi dei/multitudines plurime cōuolarēt: z catezizan-

di ei id est docendi magisterium in ecclia tribuit. Quod primꝰ post apostolos apd alexandriam panthenus/ Secundus per ordinem Clemens/Tercius amministra uit Origenes ipsius discipulus clemētis. qui clemens in opere Stromateo ybi etiā tempora quibus libros describebat probe/ miis designauit.ad finez imperii cōmodi pertendit. Unde certum est/ꝙ seueri tēpo ra hec ipsa que nunc habemus in manibꝰ cōtinebat. Qua tempestate etiam iudas quidam alius scriptor/de septimanis que in Daniele referūtur disseruit. Qui z ipe decimū Seueri imperatoris annū regni cōmemorat. Is etiam diuulgatā antixpi presentiam iā iamqz existimans immine re ex persecutionum nimietate / multorū ex nostris fidelium animos perturbauit. Igitur origenes iniuncto sibi a demetrio episcopo magisterii officio/grāmaticam scolaz negligere cepit:magis se verbo dei conferens. Utitur sane etiam cōsilio non puerili. Bibliothecam gentilium librorū tradit cuidam fideli amico pactus cuz eo quattuor sibi obolos ex eius precio p dies singulos iferri:quo scilicet nec grauis cēt cuiꝙ insustentāda victus necessitate : nec congregatam pecuniā domi reseruare vi deretur. Igitur ī talibns institutis/pluri/ mū tēporis erigēs/vita/moribus/exerci ciis/per oīa christianus philosophus ha/ bebatur. Cum z pro iuuenilibus cupidita tibus reprimēdis/z pro sapientie profect/ bus capescendis/die noctuqz artioribus se abstinentie constringeret frenis:et indesi nenter diuinoꝝ librorꝝ meditationibus in hereret. In abstinētia plurima/ī ieiuniis indesinētibus/ī vigiliis pene iugibus:ita vt si quando parū aliquid somni necessi/ tas naturalis exigeret:hanc ille nō sup̄a stratū quo oīno nullo vtebatur/sed supra nudi soli dependeret superficiē. Ante oīa vero precepta euangelica et voces saluato ris sūmo amore et studio/iplēdas esse cē/ sebat:qbus precipit duas tunicas nō habē dū/neqz calciamēntis vtēdū/neqz de crastio cogitādū. Que illez singula sūma cū dili gētia ī fide cōtēdebat explere. Et supra vi res atqz etatē suā scdm apostoli monita in frigore z nuditate agones patiē tie de/ sudabat. Ita cunctis auditoribus suis/re/ nūtiandi oībus q̄ possidebāt/et beate pau pertatis prebebat exempla. Erat igitur p hec carus oibusz acceptꝰ. Jn hoc vno nō/ nullos offendēs/ꝙ cupiētes de facultati/ bus propriis aliquid sibi saltiz victus gra ministrare/pro districta cōtinētie discipli na refutabat. Cū vtiqz p labore quo ī ver bo dei desudabat/nō solū duplici scdz apo stolū/sed et multiplici honore dignus ab oībus ducereť. Sed ille honorē sibi sūmū in cōtinentia deputabat. Deniqz p mul/ tos annos tradit absqz omni calciamen/ to nudis incessisse vestigiis. Vini quoqz vsuz ceteroꝝqz similiū/nisi ea sola q̄ pi/e necessitas deposcebat/ nullū penitus ha/ buit: vsqz quo icōmodo stomachi, imo iā pene periculo cogeret. Talibꝰ igitur vite atqz institutis sui exēplis informans eos quos a gentili vita et stulta philosophia ad verā christi philolphiam sapiētiamqz cōuerterat/nō solum i intimis aīe archa nis fidē habere docuit/ꝙ hoc ꝙ geri ab eo videbāt que docebātur:verū etiā ad mar/ tyrii eos amorē/p ea quibus quottidiano roborabanť exercitio prouocabat. Ex qbꝰ et multi cōprehensi in persecutiōe/palmā martyrii consecuti sunt.

¶ Capitulū.iii.ꝙ e schola origenis multi martyres prodierunt.

¶ Ex his primus erat plutarchus/de quo superius memorauimꝰ. Quē cum vidisset populus ad mortē duc/z assi stere ei origenē/q̄ hortatu suo ad magna/ nimitatē aios eius erigeret:velut mortis eius auctorē discerpere eū pene z interfice re vulgus irruerat:nisi et tunc ope diuine prouidentie e furentium manibus fuisset ereptus. ¶ Post plutarchi matyriū secundus ex Origenis discipulis martyr efficitur Serenus. Tertius ex eius nichilominus auditoribus Eraclides martyrio coro/ natur. Quartus ¶ Heros neofitus.

Nam supior ſerenꝰ adhuc catecuminꝰ cō ſūmatus eſt. Quintus eiuſdē ſcole martyr efficitur alius nomīe Serenus. Qui poſt multa ſupplicia pro chriſto etiā capite plexus traditur.

¶ Cap̄.iiii.de potamiana martyre origenis diſcipula.

Ed et mulieres plurime. Inquibꝰ erat quedā catecumina de qua ipſe in quodā loco ait/ꝙ ignis baptiſma cōſecuta ſit. Sed et potamiana famoſiſſia feminarū et martyrū: et ipe eius carnifex Baſilides. Et enī in noſtrā vſqz memoriam/ab incolis loci/perennis virtutū potamiane fama celebratur: ꝙ imenſosz in numeros agones primo pro virginitate z pudicitia deſudauerit. Deinde etiam pro martyrio/erquiſita atqz inaudita tormēta pertulerit. Atqz ad vltimū vna cū venerabili matre marcella/ignis ſuppliciis cōſūmata ſit. Tradunt igitur aquilaz (hoc eniz erat tyrānici iudicis nomē) poſte aꝙ crudelibus eaz ſupplicijs lacerauit/ad vltimū ob iniuriā et nobilitatis eius z caſtitatis cōminatū eſſe potamiane/ꝙ eā vel crudeliſſimis gladiatoribꝰ/vel impudiciſſimis lenonibꝰ traderet. At illam/cum ab ea quid mallet vel quid eligere quereret protuliſſe aduerſū tyrannū vocem liberā/q ob ſupſtitionē romani ritus ſacrilega videretur. Et ideo ſine mora in eam illataz eſſe ſententiā. Cūqz baſilides vnus ex iis quibus implere ſpiculatoris officiuz mos eſt ſuſceptaz eam duceret ad ſuppliciū/ac multitudo impudicoꝝ pariter et impioꝝ potamiane/verbis et iniuriis conarentur illudere: Baſilides abigere impudentius irruentes ac deturbare cepit/humanitatis et miſerationis obtentu. At illa religioſum viri votū erga ſe et propoſitū būanitatis amplexa/certus eſto (inquit) ꝙ cum abiero ad dn̄m meū/ſine mora boni buiꝰ tibi remunerationē parabo. Poſt hec aūt verba/ꝑſtanter ſuſcepit ſtatuta ſupplicia picis calide paulatim per artus ac mēbra diffuſe. Et hoc modo beata virgo e terris migrauit ad celū. Non multis autē poſt diebus Baſilides cum inter collegas ſuos ob cauſam quandā iuramentū poſcere tur/ait ſibi nō licere oīno iurare/pro eo ꝙ eſſet xp̄ianus. Et hoc publice fatebat. Joco eſtimatus eſt primo dicere. Tū deinde cum cōſtantius affirmaret/pertrahit ad tribunal. Ubi cum perſeueraſſet in cōfeſſione/vinculis traditur. Tū vero viſitantibus eum noſtris/et cauſam ſubite ac laudabilis huius ꝓmutationis īquirentibus dixiſſe traditur: ꝙ potamiana poſt diē tertium martyrii ſui/noctu aſſiſtens. coronā capiti ſuo impoſuerit: dicens deꝑcatam ſe pro ipſo dn̄m/et impetraſſe: vt ſecundū ꝙ ſcriptū eſt quia qui recipit martyrē mercedem martyris cōſequetur. Quibus auditis cōfeſtim fratres ſignū ei dominicum tradūt/et die poſtera ob dn̄i martyriū/capite punit. Sed et aliis pluribus per illud tēpus apud Alexandriā cōdiſcipulis ſuis cum quibus verbo dei in origenis ſcola operam dederat potamiana/ſimile munꝰ traditur preſtitiſſe aſſiſtens eis per viſum et coronas martyrii impetratas a dn̄o deferens: ſed de his iſta ſufficiant.

¶ Ca.v. ꝙ origenes ſe caſtrauit.

Itur per idē tēpus cum docendi officio apud alexandri iam preeſſet Origenes/geſtū quid ab eo traditur/qō iuuenils fortaſſe et minus pfecti ſenſus videatur: ſz pfecte fidei ac nimie caſtitatis inditū continens. Illud nanqz quod ſcriptum eſt in euāgelio/quia ſunt eunuchi qui ſe ipſos caſtrauerūt ꝓpter regnū dei/etiam ſecundū hyſtoriā implendū credidit non ſolum caſtitatis obtētu: verū quoniā pſecutiōis tempore tam ī publico ꝙ in occulto ac ſecreto/z tam viris ꝙ feminis verbum dn̄i predicabat/videlicet quo omēm occaſionē turpis maledicti gratia infidelibus videretur excludere: dominicā vocem re atqz o pe ī ſemetipſo aggreſſun eſt iplete. Cunqz id pro eo ne ab hoīibus laudem quereret/ſed a deo mercedē ſperet. ī occulto eſſe voluiſſet: tamē latere nō potuit/ſz rei geſte inditium ad Demetrium epiſcopuz puenit. Iſqz ingēti primo ſtupore an-

miratus est audacis animi virtutē. Tū deinde collaudans fidei eius magnitudinē vel calorē/et tam grande in opere dei ppositū/ Nunc maxime ait cepto operi doctrine z pdicatiōis insiste: quando aduersarijs nulla obstrectandi suspitio derelicta est. Sed tūc quidē talis erat demetrii sententia/cū nichil animos icesserat/quod rectiiudicii regulā in partē alterā dclinaret Postea vero cum vidisset adolescentis famam satis fieri clarā/et magno eū domi forisqz preconio extolli: humane ifirmitatis aliquid pass9/opus quod ipe prius cū ingenti āmiratione laudauerat/infamare postm odū cepit. Nam cū apud palestinam pcipui et eminentes inter episcopos viri/id est ierosolimoz alexander/et theotistus cesaree/videntes diuinū opus eius in verbo dei/ordinassent eū presbiterū/ac sūmo eum sacerdotio iam iāqz dignū probarent: idqz dignissime factū ab omnibus laudaretur: et ne sic quidē dignus honor sapientie eius ac virtutibus in euz collat9 diceretur/vehementissime momordit hic sermo demetrium. Et non inueniens in euz causam alterius criminis/hoc quod aliquādo puer adhuc ille egerat/z episcopus iaz iste laudauerat/postmodū crimi nis loco ptulit. etiam in illos culpā q̄ euz ordinauerant conatus iflectere. Sed hec postmodū gesta sunt. Tunc porro Origenes apud alexandriā doctor ecclesie valde clarus habebatur: omnib9 quos fama ei9 ad audiendū eū cōuenire prouocabat/verbum dei predicans: sicut apostolus dicit/ oportune/iportune/per diem/per noctem publice et priuatim. velut abscisis oibus impedimentis/ liber prorsus z cum omni fiducia rem gerebat. Cum vero decem et octo annis Seuerus tenuisset imperiuz Antoninus ei filius succedit. Quo in tēpore tamq̄ plurimi erant qui in confessionibus gloriam quesierant/dei tamen puidencia fuerant reseruati.

¶ Cap. vi. de narcisso viro sctō hierosolymoz episcopo.

¶ quibus Alexander de quo pau/lo ante memorauim9/confessionis titulo satis clarus/ Jerosolimorum ecclesie subrogatur episcop9/cū supereset adhuc narcissus q̄ prius inibi fūctus ē pontificatus officio. Ueruqm̄ narcissi memoriaz sermo progrediēs attulit/cōgruū michi videt aliquid de eius gestis insignibus memorare: de quo abincolis quidē loci/p plurima memorie tradūtur. Nos vero vnum opus eius memorabimus: ex quo ceteris que de eo narrātur mento fides possit abhiberi. Accidit aliquando in die solenni vigiliaz pasche/oleū deesse luminaribus Cūqz id per ministros innotuisset/meror plebi maximus fuit. Sed narcissus fide fidens ministris iperat haurire aquam sibiqz deferri. Cunqz ptulissēt/orauit et benedixit aquā/et infundi luminaribus p cepit. Tūc repente miro et sci sic sc̄i s iaudito genere virtutis/natura aque ī olei piguedinē versa splendorē luminum etiam solito reddidit clariorē. Ad fidez aūt rei a plurimis religiosoz fratrū/ex eodem oleo quod versū de aqua fuerat reseruatū est: ita vt ad nos vsqz miraculi huius indiciū peruenirēt. Et in hoc quidē fidei eius ac meriti habebatur exēplū. Animi vero virtus quanta in eo fuerit alio nichilominus vno de eius gestis opere declarabitur. Is nanqz cū inter cetera virtutū suarū bona esset valde constantis aī/et iusti rectiqz indeclinabiliter tenax: quidam homūculi nequā male sibi conscij metuentes ne criminū suoz si arguerentur nō possent effugere vindictā/preueniūt factionibus et circūuenire parant eū cuius iudiciū verebant Cōcinnāt igitur aduersū eū infame satis et noxiū crimē. Conueniūt auditores/testes ex semetipsis producūt qui sub sacramento iuramenti que obiciebātur confirmarent Quoz vnus testis ita vt non igni consumeret vere se dicere testabatur. Alius ita ne regio morbo corrumperetur. tercius ita ne luminibus orbaret. Et quāuis ne iuramētis quidē istis quisq̄ fideliū et deū timētiū crederet/eo q̄ vita narcissi et institutio ac pudicitia ab omnibus noce

Vi. grande mirarūz dctōz testiū ep̄z mfamātiū

rek ipe tñ eoꝝ que mota sunt ĩdignitatem ac molestiã non ferens/simul et secretã ac philosophicaꝝ vitã sẽper habere desiderãs subterfugit ecclie multitudinẽ/et in desertis locis.atqꝝ agellis secretioribus delitescit annis ꝯplurimis.At non ille magnꝰ diuine prouidencie oculus quiescit in lon gũ.sed in impiosvltionẽ per ea ipsa que sibi in periurijs statuerãt maledicta molitur. Primus nãqꝝ ille testis/parua ignis scintilla/noctis tẽpore domo sua succensa cũ omni genere omiqꝝ familia flãmis vltricibus cõflagrauit.Alius repẽte ab imis pedibꝰ vsqꝝ ad sũmũ capitis verticẽ morbo regio quo fuerat ĩprecatus repletur atqꝝ cõsumit. Tercius autẽ prioꝝ erit ũ videns/et oculũ diuinũ nõ se latuisse pspiciens/prũpit in mediũ:et audientibus cunctis sera penitentia vniuersũ ꝯcinati sceleris ordinẽ pandit. Tãtis autẽ lachrimis immanis cõmissi facinus deflet:et in tantuꝝ die noctuqꝝ perdurat infletibus/vsqꝝ quo luminibus orbaret. Hũ igitur figmẽti sui huiusemodi penas dederunt.

¶ Ca.vii.de nõnullis epis hierosolimoꝝ

Arcassuspero cũ ita dsertũ petisset: ac locis semet secretioribus abdidisset/vt vbinã degeret nullus agnosceret necessariũ visũ est episcopis/vt aliũ pro ipso ordinarent/cui nomẽ erat Dius. Cuiqꝝ cum paruo tẽpore pfuisset ecclesie/succedit germanius. Et germanio ingordis Cũ ecce subito velut rediuiuus celoqꝝ reditus/ex ĩprouiso apparuit narcissus. Et rursum a fratribus ad psidendũ rogatur ecclesie. Multo em̃ vehementiꝰ erga euꝝ amoꝝ olim fuerat incitatus/vel p eo q̃ crimnosis innocens cessit/vel q̃ secretam et philosophicã vitaꝝ dilexit:et q̃ in eo cõplet uit dñe dicens/mihi vindictam/ego retribuam dicit dominus.

¶ Cap̃.viii.de alexandro qui narcisso hierosolimoꝝ epo adhuc viuẽti mira dei vocatione subrogatur.

Erum cũ ipse iam senio fessus põtificatus ministerio sufficere non posset:Alexandrũ de quo supius memoraui/qui iam esset episcopꝰ alterius loci/diuina dispensatio in adiutoriũ narcissi senis euidentissimis reuelatiõibus euocauit. Is nanqꝝ alexander ex gente capadocũ vbi erat/preclare vrbis episcopus/Jerosolimã adorandi et sanctoꝝ locoꝝ vidẽdi gratia/pperauerat. Quẽ loci ĩcole mẽtes eoꝝ instigante deo/cũ omñi amore ꝛ officiositate suscipiũt/ac vi caritatis et dilectiõis neribus victũ/domũ redire nõ sinũt Ostendebat em̃ euidenter a dño/nõ solũ ipsi beato viro narcisso/sed et aliis plurimis p reuelatiões iplebe/vt ipsi loco sctõ epꝝ detineret. Preterea qõ supra cetera oĩa magis terrificũ fuit/eo die quo ingressurus vrbem alexãder nuntiatus est/ꝛ multitudo fratrũ plurima extra portas in occursũ eius egressa est:vox celitus manifestissime oĩbus audientibꝰ facta est dicens Suscipite epm̃/qui vobis a deo destinatꝰ est. Cuiqꝝ ex his oĩbus euidẽter apud cunctos fuisset dei dispensatio declarata/episcopi vrbiũ viscinaꝝ cõpertis oĩbus q̃bus de eo res geri dei iuditio docebat/residere inibi eũ necessario compulerũt. Ipse ergo alexander ĩ epistolis suis ad antionoitas scriptis/que vsqꝝ ad pens seruant apud nos meminit narcissi tanq̃ socii et cõsortis in episcopatu:bis ipsis verbis de eo scribens. Salutat vos narcissꝰ/qui ante me episcopatũ huius ecclesie regere cepit: quiqꝝ mecũ positus/orationibus vestris/centũ iam et.xvi.annos vite sue gerit. Qui ꝛ ipse vos mecũ pariter depcatur esse concordes. De his quidez talia. ¶ Apud antiochiam vero defuncto serapione episcopo/ Asclepiades loci illius suscepit sedẽ. Qui et ipse vnus exp̃claro cõfessoꝝ numero fuit Meminit etiã huius ordinatiõis supra dictus alexander/antiocenis scribens hoc modo. Alexander seruus ꝛ vinctꝰ iesu christi/beate ecclesie que ẽ apud antiochiã in dño salutẽ. Releuauit dñs vincula mea/ꝛ carceris huius mei dilatauit angustias/q̃ cõperi sancte ecclesie vestre asclepiadẽ virum dignissimum sacerdotiuꝝ suscepisse. Hanc autẽ epistolã indicat se per clemen

B

Vixit annis lxx ep̃tus tempꝰ decem = sex annis.

tem antiocene ecclesie presbiterū transmisisse/scribens in fine epistole hoc modo. Hec autē vobis dñi fratres scripta transmisi per clemētē beatū presbiterū/virū in oīb⁹ ptutib⁹ etiā pbatissimū. Quē nostis vos⁊ eo āplius cognoscetis. Cui⁹ psentia apd nos per dei puidentiā parata/⁊ confirmauit et auxit ecclesiam dñi.

¶ Ca.ix.de serapione ⁊ eius scriptis.

Fitur serapionis episcopi eruditi viri/puto quidem etiā alia opuscula apud alios haberi. Ad nos autē illa tātūmodo venerunt que ad Dōnū quendā scribit: qui in tēpore plecutiōis a fide christi recedens/ad supstitionē iudaica⁊ declinauit: et ea que ad pontiū et ad caricū ecclesiasticos viros scribit. Et alie nihilominus eius sūt ad alios epistole. Sed et ille liber venit ad nos quē scribit de euangelio Petri: vbi arguit quedam falsa in eo conscripta/emēdare cupiens fratres qui erāt apud Rossū/qui p occasionē scripture ipsius in heresim declinabant. Dignū tamē videtur michi pauca quedā de eius libello inserere: ex quib⁹ inotescat/que fuerit ei⁹ de ipsa scriptura sententia. Scribit ergo in quodam loco ita/ Nos em̄ fratres/ et petrū ⁊ alios apostolos recipimus sicut xp̄m. Que aūt sub eo⁊ noīe falso ab aliis conscripta sunt velut gnari eo⁊ sensus ac sententie declinamus. scientes q̄ talia nobis nō sunt tradita. Ego em̄ cū essē apud vos putabam omnes recte fidei esse inter vos. et non decurso libello qui michi offerebat in quo noīe Petri conscriptū euangelium ferebat dixi: Si hoc est solū quid inter vos simultatē videtur inferre/legatur codex. Nunc autē cōpto q̄ ii qui codicem illū legi debere asserūt/pspectu cuiusdam occulte hereseos/hoc fieri poposcerūt/sicut mihi dictum ē: festīabo ite⁊ venire ad vos. Nos em̄ nouimus fratres cui⁹ hereseos fuerit marcian⁹: qui etiā sib ipsi cōtrarius extit/ non intelligēs que loquerēt: que etiā vos discetis ex iis que scripta sunt vobis: inuestigata per nos/ab illis q̄ hoc ipsū euangeliū secundū illius traditionē didicerant: ⁊ successores extiterunt sentētie ei⁹: Quos nos loceta spocam⁹ quia in hac ipsa doctrina illorum/sunt quāplurimi sensus et ab ipis mutati. Nā certū est q̄ plurima scōm recti rationē sentiūt de saluatore. Aliare ro aliter: q̄ subiecim⁹. hec serapiō scribit.

¶ Ca.x.de quodam clemēte ⁊ scriptis ei⁹.

Lementis vero libri habentur plurimi: apud nos tamen hii sunt qui inueniri potuerūt. Stromatum libri octo: quos hoc modo ptitulauit. Titi flaui clemētis de vera philosophia cōmentarii scientie stromata. Stromatū aūtē nos possumus itelligere tanq̄ opus varie cōtertū. Sunt et alii eiusdē ypotipos con libri. viii. quos nos possum⁹ informationū vel dispositionum noīare. In qnibus noīati. pāthenī meminit/tanq̄ pprii magistri: et expositiōes ipsius plurimas scribit. et traditiones eius opi suo īserit. Est etiā liber ei⁹ ad gētiles exhortatorius. Et alius liber q̄ dicitur Pedagogus. Et alius qui superscribit q̄s est qui possit saluus fieri diues. Est ⁊ ali⁹ libell⁹ de pasca/⁊ disputatio de ieiunio. et de obtrectatione. Et ali⁹ exhortatorius ad pacientiā. Et alius ad neofitos. Sed et ille q̄ supscribit canon ecclesiasticus. Itē alius de iis qui iudaicū sensū in scripturis sequūt. quē ad alexandr ū supradictū ep̄m scribit. Instromatib⁹ aūt/nō solū ea que ex diuinis scripturis sumpserat sternit/sed et ea q̄ apud grecos auctores habent. Utile nanq̄ ei visū est in illo ope cōparare ac conferre sibi iuicē dogmata: vel ea q̄ diuinit⁹ sancita sunt/vel q̄ a sapienetiam grecor⁊ inuenta/vel etiā q̄ ceteris barbaris visa sunt. Arguit etiam hereticor⁊ errores. Hystoriam quoq̄ inibi plurimā texit: ⁊ ex oib⁹ materiā nobis eruditiōis pfecto⁊ posuit. Unde merito libros suos stromateas appellauit: id ē latinio tur sāe exēplis etiā ex iis libris. q̄ a nōnullis minime recipiendi videntur: id est ex sapientia que dicit Salomonis: et ex sapientia Syrac/q̄ appellat ecclīastic⁹ apd latinos. Sz ⁊ de barnabe ⁊ clementis epistolo

la ponit exempla. Utitur etiã de epistola iude. Meminit preterea z scriptorũ antiquor. Tatiani cuiusdã/z Cassiani: velut qui chronica scripserint. Philonis quoqz et Aristoboli/ et Josephi ac Demetrii/et Eupolemi/iudeorum scriptor: Conferẽs etiam antiquissimis grecorũ/moysaicuz et iudeorũ genus antiquius esse cõprobat Multaqz alia instrumenta optimarum institutionũ illo opere cõtexuit. Et iterce/ra hoc in primo libello indicat/q ipse non lõge post apostolos fuerit. Promititqz cõmẽtarios se ĩ ingenesiz scripturũ. In libello aũt quẽ scribit de pasca/cõfitetur extor/queri sibi a fratribus/vt ea que a presbiteris id est a successoribus apostolor voce sibi sola tradita sunt/describeret in libris ac posteris traderet Meminit ibi melitonis et hyrenei. ceterorũqz quor etiaz quasdaz narrationes inseruit. In libris vero ypothiposcon id est iformationuz/vt breuiter dicam vniuersam pariter scripturã diuinã compendiosis disertionib9 explanauit. In quib9 ne ea quidẽ q apochrypha a quibusdam habent preteriit. Vt est petri reuelatio. De epistola vero ad hebreos ita dicit/q manifeste pauli sit apostoli: scripta sit autẽ hebreo sermone tanq̃ hebreis/ a luca vero qui erat pauli discipulus ĩterpretata in grecũ. Unde z stilus ei9 magis similis videt libello illi quẽ lucas de apostolorũ actib9 scripsit. q aũt superscriptionem solitam inibi nõ habet/id est paulus apostolus/hoc esse rationis ostẽdit: q preiudicatum hebreis erat de pauli nomine/ ne eius dicta susciperẽt. Et idcirco prudenter declinasse/ne statim in principio/pauli noĩe inspecto/lectio eius repudiaretur. Post pauca vero addit etiaz hec. Et sicut inquit beatus presbiter dicebat / quia dñs christus/apostolus oipotẽtis dicit missus ad hebreos. Pro humilitate ergo paulus qui ad gẽtes fuerat destinatus/nõ scripsit semetipsũ hebreor apostolũ: vel ppter honorem dñi qui se missũ direrat ad oues israel/vel quia gentiũ videbatur a postolus Exponit preterea idem Clemẽs ĩ ipsis libellis de ordine euangelior traditionẽ si bi a senioribns presbiteris traditã: z dicit prior esse posita illa euangelia/que de generationibus cõtinẽt: id est mathei z luce: Causam vero fuisse euangelii secundnu marcũ/huiusmodi: Cum petrus rome publice predicasset verbũ dei/z ĩ spũ exposuisset euangeliũ/auditores rogasse marcũ q̃ olim iam sectator ipsius fuisset/conscribere ea q̃ sciebat ab apostolo pdicata. Cũqz id factũ petrus post modũ cognouisset: licet fieri ipse nõ iusserit/tamẽ factũ nõ prohibuerit. Johannẽ vero postmodũ dicit cũ vidisset q ea magis que secũdũ carnẽ sũt in euãgeliis haberent/deprecatũ a discipulis/scripsisse etiaz que ad spm ptinẽt. Unde z repletus spiritu/euangeliu spũale cõscripserit. Hec clemẽs. Alexander vero de quo superius memorauimus/ Clemẽtis simul z Pantheni ad origenẽ scribens meminit: velut qui sibi etiam ĩ corpore noti fuerint. Scribit aũt hoc modo. Hoc enĩ z volũtatis dei fuit sicut ipse nosti/vt amicitie que michi a pribus fuerũt/inuiolate durarent. ĩmo vero z ardẽtius ac robustio9 augerent. Patres aũt nouimus beatos illos q̃ nos precesserũt/ad quos paulopost nos etiam abibimus. Panthenũ dico dominũ meũ/vere beatũ: z sanctuz dñz meũ clemẽtẽ: q̃ me ĩ multis instruxerunt. Sed et si qui alii tales sunt/p quos etiaz te cognoui virũ p cũcta egregũ/z dñm michi z fratrẽ. Hec q̃dez ita se habẽt. Ad amantio9 aũt (erat em̃ hoc nomẽ origenis) cũ p illo tẽpus zepherinus romane ecclie presideret/Romã venit: sicut ipse ĩ quoddã loco scripsit dicẽs: voti sibi fuisse vt antiq̃ssimã romanor videret ecclĩam. Ubi nõ multo tẽpore pacto/ad iniũctuz docẽdi officium Alexandriã redire festinat. Ibiqz cũ omni sollicitudine et studio religioso/susceptuz op9 explebat. Demetrio tũc episcopo non solũ cohortante se et cõfouente/verũ etiaz preferente: quatenus fratribus diuine eruditionis nõ deesset instructio.

C Capũ .xi. de heracla aborigene preceptore suo ĩ partez sollicitudinis assumpto

Interea cū videret Origenes se nō sufficere ad oīa: id est vel iprofundioribus et diuinioribus ptractandis/vel in sancte scripture explanatiōibus dissere dis/vel etiā in eoꝝ qui quottidie fidei addebāt īstructiōibꝰ vl̄ īstitutionibꝰ adiplēdis Ex qbꝰ oībus ne respirareq̄ dē ei vniꝰ saltim hore liberū tēpus dabatur/dū semper ex aliis in alia vocaret/itavt a prima luce vsqz ad pfundā vesperā nunqꝫ cessaret auditoriū suū/aliis vero nō recedentibꝰ Dū verbi dei dulcedine colligati sūt/vtilius esse ratus ē/segregare icapientiū turbas. Et vni ex discipulis suis/plene iam et optime instructo viro/atqz in oībus virtutibus sibi pbato Heracle tradere/participēqz eū officii sui ac laboris assumere Erat em̄ in sermone dissertissimꝰ/et in oībus philosophicis eruditiōibꝰ apprime īstitutꝰ. Huic ergo tradēdi prima elemēta insipientibꝰ delegat officiū. Sibi vero perfectoꝝ instructiones reseruat.

¶ Ca. xii. q origenes hebraicā linguā didicit ac sex editiōes sacri canonis vno ī codice distinxit.

Inter cetera quoqz eruditionū suarū studia ne illud quidē omisit origenes pscrutari et addiscere etiā hebree lingue virtutē: vt agnosceret vel ea que a iudeis hebraicis litteris leguntꝰ qualia sit/vl̄ ceteroꝝ interptū/qui preter. lxx. iterpretati fuerant/quanta esset editionū diuersitas: ita vt preter istas que in vsu sunt aquile vel symachi/vel theodotiōis/inueniret etiam alias ī absconditis ac secretis latētes In quibus nec noīa q̄dem interptū reppe rit scripta: hoc autē solū dicit de eis q̄ aliā quidē in actiaco littore apō nicopoli/aliā in Hierico/atqz in aliis alias repperit locis. Unde et illos famosissimos codices primus ipse ꝓposuit/In quibus per singulas colomellas/e regione separatim opꝰ interptis vnius cuiusqz descripsit: itavt prima oīa ipsa hebrea verba/hebraicis litteris poneret: Secundo in loco per ordinez grecis litteris e regione hebrea verba describeret. Tertiā aq̄le editionē subiunge/ret. Quartā Symachi. Quintā. lxx. interpretū q̄ nostra est. Sextā theodotiōis collocaret. Et ꝓpter huiusce modi ꝓpositionē exēplaria ipia noīauit hexapla id est sex simplici ordine scripta. In psalterio autē et aliis nōnullis/interserit aliqua etiā de ceteris istis editionibꝰ. Quas qm̄ sine noīe auctoꝝ repperat. vi. vel vii. editionē noīauit

¶ Ca. xiii. de symacho sacri canonis interprete qui et hereticus fuit.

Liendū tamē est/q̄ ex istis ipis interptibus symachus ebioneus fuerit: que est heresis asserēs xp̄m de Joseph et maria natū/hominē purū fuisse: et legē ritu iudaico esse seruandā/sicut iam et superius memorauimus. Sed et cōmentarios quosdā symachus ipse cōscripsit/in q̄bus conat̄ de euangelio scd̄m matheū auctoritatē sue hereseos ꝓfirmare. Hec ipse Origenes cū interpretatione ipsius symachi scribit se apud iulianū quēdā repisse q̄ se diceret hos libros ab ipso symacho suscepisse.

¶ Ca. xiiii. de sūma origenis eruditiōe ingenio et fama etiam apud exteros.

His et ambrosius quidā vir genere et litteris satis clarus/cū valē tini dogmatis sectator existeret/scōmperitatē catholice fidei ab origene cōuictus/et tanqꝫ veri luminis splēdore radiatus/relictis erroꝝ tenebris/ad ecclesie se catholice lucē splendo. ēqz cōuertit. Sed et alii plures eruditi viri et scientia litteraꝝ ad modū nobiles/cū de Origene gloriosissima p oēm locū celebraret opinio/certatī cōfluebāt ed eū: vel ob certamina cōmouēda/vl̄ quibus rectior erat mētis sentētia ad audiendā tenēdāqz veritatē. Innumeri etiā ab heretiis veniētes cōuicti p eū ꝛpeniten tes ab erroꝛe cessabant Philosophoꝝ quoqz opinatissimi q̄qz et qui īsūmo noīe habebant̄/tā in nostris eū q̄ ī suis magistrū incōparabilē fatebant̄. Erat nāqz ei mos iste: vt si quos nostroꝝ adolescētuloꝝ ingeniosos videret et lectioī satis deditos: traderet eis etiā ea q̄bus philosophi velut primis elemētis discentes ībuere solēt. Id est

pel Geometrie partes/pel Arísmetice dí/ sciplíne/et sí qua alia ad ístructionē perti nent dísputādi. Si quādo igít necessitas popoſciſſet/pt alīq de libris philoſophicis explanaret/etiā ab ipīs eruditiſſimis in il la diſciplina viris/cū tanta ammiratione audiebať/pt sūmus apd illos z quasi vn9 ex veteribus/z primis illis auctoribus phi loſophus haberet. Multos etiā idiotas z impitos ad diſcendū coborta bať: dicēs nō parū ad intelligentiā ſcripturarū emolu/ menti eis conferri/sí aut in liberalibus lit teris/aut etiā philoſophicis exercerentur Dicebat em̄ hanc nr̄am vrā esse philoſo phiā/cui9 partes/illa grecoꝝ que vera nō est philoſophia p̄ceſſiſſet. Non ergo (aie/ bat) idcirco debere partes ſuas omittere veritatez/quia eas sibi preueniēs falsitas vendicaſſet. Deniqz ex istū testes studio rū (i9 plurimi etiā apd philoſophos: quoꝝ nōnulli libros ſuos ad ipſuz ſcribebant. Alíi autē iuditio eius cōprobādos defere bant. ¶ Deniqz etiā ille q̄ apud ſiciliam aduersuz nos libros cōſcripſit prophirius quib9 diuina volumia criminať: cū ad ex/ planatores eoꝝ veniſſet/nec inueniret ali/ quid in cōmētariis origenis cui culpā poſ sit aſcribere: ad cōuitia et maledicta se ver tit: z maculas ei īfigit/omī apud nos lau de dignissimas: in q̄busdā quidē vera dicē do/in q̄busdā autē more ſuo falsa fingen do. Et nunc quidē eū tanq̄ philoſophum mirať/nunc vero tanq̄ christianū notat. Audi denīqz quibus de eo verbis p̄seqūtur Adherent (inquit de christianis loquēs) in eptiis iudaicarū ſcripturarū. In q̄bus cuz abſolutio vl̄ exp̄ssio nulla sit/ad quaſ dam se narratiōes incōgruas iconuenien teſqz cōuertūt: que nō tam explanatiōi sīt tis que obſcura sunt q̄ laudē plausūqz diſ ſerentibus cōferāt. Nam ea que moyſes agreſti et ſimplici ſermone p̄ſcripſit/diui/ nitus ſancita et figuris atqz enigmatib9 obtecta cōfirmant: atqz ingentibus reple ta miſteriis/inflati mente ac tumidi/ob/ turbato in ſemetipſis ratiōis būane iudi/ tio/ſacramenta putāt. in q̄bus īperitus z agreſtis ſcriptor explicare se nō valet. Et poſt aliquāta iterū dicit. Cui9 aūt absur/ de expoſitionis initium/p̄ceſſit a viro quē etiā adhuc ego cū eſſem valde paruul9 vi/ di arcē totius eruditiōis tenentē: ſicut eti/ az ex iis que poſteritatis mēorie tradidit voluminib9 p̄probať. Origenes hic est cu ius ingens gloria inter eoꝝ magiſtros ha beť. Hic namqz auditor Ammonii fuit: q̄ sūmā inter philoſophos p̄ceſſores nr̄os te nuit. Sed origenes quantū q̄dē ad erudi tionē p̄tinet litteraꝝ/totū pene in ſemet/ ipſuz tranſfudit magiſtrū. Quantūcunq ad vite recte lineā et ſanū p̄poſitū ſpectat/ doctori p̄trariū iter abūt. Ammoni9 q̄ppe cū christianus fuiſſet a paruulo/z christia nis parentibus genitus: poſtq̄ ad etatem ſapiēdi ventū est/et philoſophie ianuam cōtigit: p̄tinuo ad legitimū vite se cōtulit curſū. Origenes econtrario cū eſſet paga/ nus/et gentilib9 id est grecoꝝ studiis eru ditus/ad ritū religiōnis barbaꝝ declina/ uit. Quo fe p̄ferens/oīe p̄clarū illud īge niū philoſophicis litteris expolitū/vicia/ uit atqz corrupit: oīvitā q̄dez tanq̄ christi anus et ipius egit. Doctrine vero z erudi tionis grecoꝝ p̄fulgidū lumē ineptis z fa buloſis narrationibus occupauit. Aſſecu/ tus q̄ppe fuerat oīa platonis ſecreta: In/ ſtitutus fuerat in libris numenii z chronii et apollofanis. ac longini. Sed z modera ti atqz nicomachi. In pitagoricis vero/ sūmoꝝ viroꝝ non eū latuere cōmentarii. Attigit etiā ceremonis Stoyci et cornuti volumina. Ex q̄bus oībus quecūqz ſecre/ ta et miſtica apd grecos habent aſſumēs ritui barbaro z ſuperſtitiōibus iudaicis coa ptauit: ac philoſophoꝝ gl̄iaz ad dogma/ ta externa et pegrina p̄uertit. Hec porphi rius in tercio libro aduersus christianos ſcri bit: in vno vera/in altero falsa cōmemo/ rans. Hā deſtudii z īgenii potētia supra dicti viri haud p̄cul q̄ se habet veritas re/ tulit. Qd vero de superſtitiōe gētili/ad xpi/ anoꝝ cultū cōmemorat eū esse trāslatū/z āmoniū a christianis ad errores pagano/ rū dilapſū/manifeſtiſſime fefellit. Orige

ni quippe fides et disciplīa christi ab auis atqz attauis seruabaī. Nā de patre marti re pauloāte retulim⁹. Ammoni⁹ vero fidē xpi q etiaz iter philosophica studia inte/ grā illibatāqz seruauerit quo ad vsqz vlti mū vite spm̄ exalaret/testes sūt libri ei⁹ q etiā nūc habenī/luculētissime de nra reli gione cōscripti. Et pcipue volumē illō/qō de moysi atqz iesu ꝙsonantia scripsit. Sz et multa alia ei⁹ pclara opuscula/q abstu diosis qbusqz permagnifica habenī. Hec autē dirim⁹ etiaz īimicoꝝ testioniis pba re cupientes q̄ mira et apud ipsos habita sit origenis eruditio vel doctrīa. Ipse vero de se respōdens qbusdaz q ei pro huiusce/ modi studiis obtrectabant/ita scribit. Cū vero ad verbi dei me studia cōuertissez/et fama de nobis celebrior haberet/atqz ob id nōnulli philosophoꝝ vl ad pauntandū vel ad obsistendū adire nos z congredi cō uenirent: hereticoꝝ quoqz q̄plurimi ad i/ pugnandos nos excitarētur. visuz michi ē vel philosophoꝝ vel hereticoꝝ dogmata diligētius perscrutari: ne ad cōuincendos eos si ignorarē que apud ipsos sūt ipatior inuenirer. Hoc aūt facim⁹/ exēplū sequē/ tes prioris nostri apostolici viri pantheni: qui in grecoꝝ studiis et philosophie eruditiōibus q̄ maxime effloruit. Sed z Hera cle q nūc apud alexandriā cathedraz presbiterii adornat/quez ego apud magistrū philosophoꝝ reppi illis studiis aliquot iā annis opam dantē/priusq̄ ego oīno vel i cipere. In tantū aūt nichil ex hoc supradicto viro obtrectatiōis exortū est/vt etiam cōmunē habitū quē p⁹gesserat deponēs philosophica assumeret indumēta: qbus vsqz ad presēs vti nō desitit. libros quoqz philophoꝝ legere/z in his exerceri pro viribus nunq̄ cessat. Hec ipse p se q̄rulis q buscdaz respōdēs scribit. ¶ Per idē vero tē pus cū apud alexandriaz in verbi dei stu/ diis exerceret/adest vir q̄dā militaris/epi stolas ei et demetrio episcopo/sed z p̄fecto tūc egypti/aduce arabie deferēs/cū oī velocitatez īstantia/origenez illoꝝ vsqz orā tes emitti: vt sibi de fide xpi quaz per eum clarissime predicari frequēs nūciabat fa/ ma dissereret. A qbus exoratus/abiit/edo cuit credidert/rediit. Post aliquantū vero tēpus appud alexadriam bello ciuili exor to/alius alio/ipse ad palestine partes se cessit/et apud cesaream morabaī. Vbi et disputandi in ecclia atqz interptandi scri pturas diuinas/ei ab epis iniungebaī of ficiū. Et q̄dem necdū presbiterii sibi ordi natione collata: sicut relatuz inuenimus in epistola alexandri/rescribētis dmetrio post multum tempus hec ipa culpanti. Scribit aūt hoc modo. Quod autē addi/ disti in litteris tuis/q nunq̄ audituz nec aliquando factū sit/vt presentibus episco pis laici disputent: nescio quaz ob causam tam aptū mendatiū asserere voluerisz cū consuetudo hec sit vt sicubi inueniant qui possint etiaz frēs istruere in ecclia et cōso lari populū/adtractanduz semp a sanctis epis inuitent. Sicut euelpius a frē nro Neocie apud larandos. Et paulin⁹ a cel so apud p conium. Et apud Sinnadan Theodotus ab Acsico. Nō autem dubiū est/q̄ et alii plurimi in aliis locis/si q sūt qui possint opus dei in verbo et doctrina cōpetēter explere/ad hoc ipsum a sanctis episcopis inuitent. Sed hec postmodum gesta sunt. Tunc vero rursum Demetri⁹ litteras misit ad eum p electos viros dia conos ecclesie: Alexandriam redire/et con suetudo operi insistere omni cum affectio ne deposcens.

¶ Cap. xv. de episcopis qui tempore origenis clarebant.

Clarebant aūt p idē tēpus plurimi disertissimi in ecclīs viri. Quoꝝ epistolas quas ad se iuicē dabāt reperim⁹ in ierosolimoꝝ bibliotheca ad nos vsqz seruatas: quaz cōstruxerat vir eruditissi/ mus de quo superius memorauim⁹ alex/ ander loci ipius epus. Vnde et nos (vt fa teamur qō veruz est) totius hui⁹ opis no stri et hystorie cōscribē de materiam sūpsi m⁹. Erat ergo iter ceteros z berill⁹ scriptoꝝ pcipu⁹: q zipe diuersa opuscula ꝺreliq̄t. eps hic fuit apō bostrā arapie vrbē maximā

Erat nichilominus z ypolitus/qui et ipse aliquãta scripta dereliquit eccl̃s. Uenit ad nos etiam Gaii cuiusdaz disertissimi viri disputatio aduersum Proculũ Catafrigã: habita in vrbe Roma presente episcopo zepherino. Qui cũ argueret catafrigã q̃ nouas sibi quasdaz scripturas presumeret/ipse iter cetera pauli apostoli tredeciz epistolas asserit: eaz que ad hebreos scripta est non cõmemorans. Que etiaz nunc apud latinos putatur nõ esse apostoli pauli. Uerũ antonino septẽ annis z sex mensibus imperio consũmato Macrinus succedit. Qui cũ post annum fuisset defũctus/alius Antoninus regni romani suscepit principatum. Cuius primo imperii anno/episcopus vrbis rome zepherin⁹ diẽ obiit. xviii. ãnis sacerdotali funct⁹ officio. Post hunc calistus sacerdotium suscepit. Quo quinqz annis administrato/post suum finem sedẽ reliquit vrbano. Post antoninũ vero/Romanũ imperiũ qđ ipse quattuor solis annis tenuerat/ Alexander suscepit. Tũc etiam asclepiade apud antiochiã defũcto/Philetus ĩ episcopatũ succedit. Alexandri vero imperatoris mater Mãmea nomine de Raris/religiosa femina/cũ de origene fama magnifica vbiq̃z et celebris haberetur/ita vt ne principum quidẽ latere aures/cõperta opinione viri/sũmo nisu gestire cepit/quatenus sibi eius presentia fieret: vt in litteris/in sermone/ĩ fide/et prudẽtia/oiq̃z doctrĩa qua cũctis ĩ admiratione esse cernebat/p semetipsã sumeret documẽta. Igitur antiochiã vbi p idez tẽpus degebat/missis militaribus viris/cũ oĩ honore z supplicatiõe ad se tanq̃ verẽ diuini verbi interpretẽ famulumq̃z dei orat venire. Quo cũ venisset/et quantum oportebat operis explesset ac tẽporis: oĩb⁹ rite peractis que ad verbũ dei z gloriã dñi spectant/stabilesq̃z ac firmos ĩ fide quos instruxerat derelinquẽs/presẽtia q̃ fama longe clarior factus/ad propias scolas Alexandriam rediit.

Capituluz. xvi. de ypoliti scriptis ac míro origenis ingenio

In illis diebus ypoliti⁹ de quo paulo ante memoraui̇mus/iter cetera scripta sua libellũ de pasca scriptũ edidit: In quo cũ descriptionẽ quandaz tẽpoꝝ faceret/de xpi. annoꝝ circulo/qui ĩ pasche ratione obseruari solet/nescio quã supputationem secutus/vniuersa tẽpora intra primũ alexandri imperatoris annũ cõcludit Sed z alii libelli eius peruenerũt ad nos id est ĩ Exameron/z in ea q̃ post examerõ scripta sũt. Et cõtra martionẽ. Et ĩ cãtica cãticoꝝ. Et ĩ partẽ quãdã Ezechielis prophete. Et contra oñs hereses. Sed z alia apud alios opuscula eius iueniri certũ est Ex illo tẽpore etiã origenes cõscribẽdi cõmentarios in scripturas sanctas initiũ sumit: cõpellente se ambrosio/z multaꝝi precũ obsecrationũq̃z cogẽte. Quiq̃z ambrosius tantũ studii adhibuit/vt oĩa q̃ in hoc opus essẽt necessaria/affatim atq̃z affluẽter preberet. Notarios septẽ adhibuit: q̃ ei incessabiliter astarẽt: quiq̃z sibi inuicẽ illo pene indesinẽter dictãte succederẽt. Scriptores quoq̃z alios tãtos. Sed z puellas apprime eruditas inscribẽdo totidẽ numero ĩ hoc ipsũ vacare fecit. Dibus quoq̃z extrĩsecus necessariis abũdantissime ministratis quottidianũ de illo opus verbi dei pio lẽtus z religiosus cõpulsoꝝ. exigebat. Sed z ipse ex se ingẽs studiũ ĩ eruditione verbi dei adhibebat: vnde marie dign⁹ videbat cui istud ĩpẽderet officiũ: z cui quicq̃d archanum et absconditum in sacris litteris tectum est panderetur.

Capitulũ. xvii. q̃ origenes pbr fact⁹ ẽ/z de libris ve. z no. testa. scõm sentẽciã eius.

Interea vrbanus epũs ĩ vrbe roma viii. annis ãministrato sacerdotio pontiano sedẽ reliquit. Post philetũ autẽ apud antbiochiam zebennus eccl̃iam suscepit Quo in tẽpore origenes rogat⁹ est ab eccl̃esiis q̃ sunt apud antiochiam/vt ilo/psq̃z pro cõuincendis hereticis qui inibi liberius cõualuerant/ peruenire. Quo cum pergeret/et iter necessario ageret per Palestinam/presbiter apud Cesaream ab illius prouincie episcopis ordinatur.

Pro hoc aūt que aduersū eum ihumanus liuor accenderit/et rursū p defensione eiꝰ que gesserint ii qui ecclesiis presidebant/ quantaqz alia pro eo qꝺ in predicatione verbi dei satis clare effloruerat mota sint/pro priā quidē singula queqz hystoriam requirūt. Tamē et nos ī secūdo libro tres Apologias ex parte quadā perstrīxim⁹ vnde facilius agnoscere potest q̄ scire desiderat Interea iugiz cōtinuato labore ī explanatione diuinoꝝ voluminū persistebat/ siue Alexādrie siue apud Cesareā positus/sicut ex ipsis eius cōmentariis indicatur. Exponēs sane primū psalmū/Designat etiā ipse qui sit Canon veteris testamenti, hoc modo scribens. Non est ignorandū iquit viginti duos libros esse in canone veteris testamēti sicut hebrei tradūt:secūdum numeꝝ scilicet elemētoꝝ que apud ipsos habētur. Et Paulopost addit. Hii sunt aūt viginti duo libri/Genesis.Exodus.leuiticus. Numeris. Deuteronomiū. Jesu naue.iudicū. Regnoꝝ primus et secūdus vnꝰ liber est apud illos/quē nomiant Samuel. Jtem tercius Et quartus vnus ē apud ipsos. quē appellāt regnū Dauid. Et paralippomenon primus et secūdus in vno habentur.quē dicunt sermones dieꝝ Hesdras primus z secūdus in vno ē. Jtē liber psalmoꝝ/salomonis prouerbia/Et alius Ecclīastes/Et tercius eiusdē cantica cāticoꝝ.Sed et duodecim ꝓphetaꝝ liber vnꝰ est Esaias ꝓphēta. Hieremias. Ezechiel. Daniel.iob. Hester.in his cōcludūt canonē voluminū diuinoꝝ Machabeoꝝ vero
B libros extrinsecus habent. ¶ De noui aūt testamenti canone in primo libro cōmētarioꝝ euāgelii secūdum matheū/hoc modo scribit. Ex traditione inqt didici de q̄ttuor euangeliis.quia hec sola absqz vlla contraditione suscapi debent in omnibus que sub celo sunt ecclesiis dei. Jta z enim tradiderūt patres/quia primo oīum scriptū sit euangeliū a matheo/q̄ aliquando fuerat publicanus hebraicis litteris:et traditum iis qui ex circūcisione crediderant. secūdū vero scriptū esse a marco iuxta ea que sibi tradiderat Petrus. De quo et in epistola sua cōmemorat dicens/ salutat vos filius sua cōmemorat meus marcus. Tertium esse secundū lucā quod paulus apostolꝰ collaudat.tāq̄ iis q̄ ex gentibꝰ crediderant scriptū. Sup oīa vero esse euangelium iohannis. De apostolicis quoqz litteris ita dicit Js vero qui ydoneus factus est minister noui testamēti non littera sed spiritu Paulū dico: qui replenit euangelium ab ierusalem in circuitu vsqz ad illiricū:nec ad omnes ecclesias quas docuerat scripsit/ sed quattuordeciz solas epistolas, et in ipsis plures breuissimas scripsit. Quāuis et nōnulli de ea q̄ ad hebreos scripta est dubitauerint/pro eo qꝺ non videatur in ea seruari eius illa sentencia quam de se ipse prōnūciat dicens/se imperitū esse sermone Sed ego dico sicut michi a maioribꝰ traditū ē/qz manifestissime Pauli est.et semp omnes antiqui maiores nostri ita eam vt pauli epistolā susceperūt.Si vero requiras a me p quē sit eis sermo cōpositus/ p certo quidem deus videt.Opinio tamē que ad nos vsqz puenit huiusmodi est:A quibusdā dicebaṫ/ qꝺ clemens apostoloꝝ discipulus / et episcopus vrbis rome/greco eam sermone nō tamē sensibus expoliuerit.Alii vero qꝺ lucas qui euangeliū scripsit z actus apostoloꝝ.Petrus vero sup quē xpi fūdatur ecclīa/duas tantūmodo epl̄as scripsit. E quibus a nōnullis z de secūda dubitaṫ. Jobānes quoqz qui supra pectus dñi recubuit.post euāgeliū scribit et apocalipsim.in qua tamē reticere iussus est quid vii tonitruoꝝ locute sunt voces.Scripsit aūt et tres epistolas. in quibꝰ due p breues. De quibus z apud quosdā dubia sētēcia ē. De his q̄dē talia Cap̄.xviii.de eracla z nōnullis aliis episcopis q̄ sūmo origenis amore tenebaṫ.

Interea decimus erat annus supradicti principis Romanoꝝ:i quo origenes ex alexandria profugus cesareā venerat:Eracle vni ex discipulis probatissimo de quo superius dixi/Cathecuseos auditoriū derelinquēs. Nō multo aūt post/z Demetrius episcopus defunctus est:qua

Africa at hebrea cē

braginta tribus annis epātu illius ecclie mīstrato. Cui succedit supradictus Eraclas. Per idē tempus erat in epīs magnificus Firmilianus Capadocū gētis vrbis Cesaree. Hic tātū venerationis erga Origenē sciētie z doctrine gra habebat: vt īde sinēter eū cōstringeret secū morari. Sed z ipse derelicta ecclīa ad ipsum pperabat: et vtebatur religiosa quadā vicissitudine: dū ipse mō adstructionē sue ecclie illo euocaret. modo ipse sui profectus grā ad ipsum pergeret. et docēti ei diebus ac noctib⁹ assideret. Sed et alexander quē ierosolimoꝝ ecclesie preesse supra docuimus/ et Theotistus qui apud Cesareā gubernabat ecclesiam ōne pene vite sue tēpus ad audiēdū eum mancipabāt: atqz ipsi soli in diuinis scripturis et ecclesiastica doctrina sūmam magisterii cōcedebāt.

¶ Ca. xix de maximino īperatore z eiꝰī christianos psecutione.

Lerādro vero īpatore post xiii ānos principatus sui defūcto maximin⁹ Cesar succedit. Qui dū odio ferē aduersū decessoris sui Alexādri domū/ psecutiones cōmouit ecclesiis. ita tamē vt eos tātūmō qui populis preerāt z doctrīe/ punīri iubaret: velut q̄ cām ceteris huiuscemōi psuasionis preberēt. Tūc Origenes librum de martyrio ad ambrosiū scribit. Qui cū ad plurimos cōueniss̄et/ tanq̄ neruis q̄busdā validissimis stabiliti spōte se ad cōfessioēz xpi nois offerebāt.. Ex quo z maxīus numerus extitit cōfessoꝝ/ tribus ānis a maximīo psecutiōe cōmota. in quib⁹ finē z psecutiōis fecit z vite. Post quē Gordianus imp̄iū suscepit. Pontiano vero sex annis epātu vrbis Rome fūcto/ succedit Anthe rus Qui cū mēsē vnū non āplius mīstrass̄et/ Fabiano sacerdotiū dereliquit

¶ Cap. xx. de mirabili assūptione fabiani ad episcopatum.

Radunt aūt fabianū Anthero defūcto cū de agro reuerterēt vna cū amicis suis/ et vniuersus ecclesie populus p episcopo deligendo in vnū coiss̄et/ atqz alius de alio vt fieri solet in talibus cōcla maret/ nec tamē vulgi sentēcia certi aliqd optineret: astitiss̄e etiaz ipsuz inter ceteros scire cupientez qui rei exitus foret. Et subito p dei prouidētiaz columbaz celit⁹ lapsā figuraz ferentez illius q̄ in sctī spūs ymagine sup iesuz descēderat apud iordanem sup caput astitiss̄e Fabiani. Adquod spectaculū ora cūctoꝝ oculosqz uersos. z oēs velut vno spū cōmotos hunc esse epātu dignuz p dei iudiciū decreuiss̄e: eūqz cōtinuo cathedre imposituz: z legitimo sacerdotio confirmatuz. Quod alii sup hui⁹ alii sup zepherini noīe gestuz tradūt. Tunc etiaz apud antiochiā episcopo zebēno defuncto babulas ecclesie suscepit principatū.

¶ Ca. xxi. de nōnullis origenis discipulis

Pud Alexandriā vero cuz Eraclas Demetrio success̄isset/ auditoriuz Catheceseos quod ab Origene susceptuz tenuerat/ Dionisio tradidit: eo q̄ et ipse vnus ex discipulis esset origenis. Ipse aūt cum apud Cesareaz moraretur innumeri ad eum nō soluz regionis ipsius viri/ sed ex prouintiis procul positis concurrebant et derelicta patria ac parētib⁹/ seq̄bant eū viaz dei docētē. In q̄bus fuit z vir famoss̄imus theodorus/ ipse q̄ nō lōge a nra memoria nobiliss̄im⁹ i epis apud pontū gregorius noīatur: fide z virtutibus atqz scīē cia p oīa apostolicus. Sed z eius frater antenodor⁹: quos origenes adolescētulos de auditorio rethoris retractos/ studia cōmunīū litteraꝝ i diuinā suasit philosopbiā cōmutare. Quiqz apud eū p quīquēnii tēp⁹ verbo dei operā dantes/ intantū pfectū diuine eruditiōis atqz scīēcie puenerūt/ tantumqz vite meritoz moꝝ cultu enituerūt: vt ab ipsis scolis eius/ immatura adhuc etate/ ad episcopatus ponti prouīcie sacerdotium vterqz raperetur

¶ Cap xxii. de affricano z opusculis ei⁹simul et scriptis origenis.

Er idē tēpus erat etiaz affricanus vir iter scriptores ecclīasticos nobilis bui⁹ epla fertur ad origenē scripta/ obiciētis ei z pponētis/ q̄ hystoria susāne q̄ i daniele ē/ ficta videat̄/ z aliena a scriptura

pphetica. Cui origenes magnificētissime
rescribēs/asserit nequaq̄ iudeoꝝ cōmētis
z fraudibꝰ auscultandū. Sed hoc solū pve
ro habēdū ī sc ipturis diuinis/qđ. lxx. iter
pretes trāstulissēt: qm̄ id eēt solū qđ aucto
ritate aplica cōfirmatū sit. Uenerunt ad
nos etiaz alia supradicti scriptoris affrica
ni opuscula/z mirīe chronica valde diligē
ter studioseqz cōposita. Jn qbus cōmemo
rat se alexandriā pperare/Heracle opini
one celeberrima puocatū: quē z ī diuinis/
zī philosophicis studiis atqz oī grecoꝝ do
ctrīa īstructissimū fama loqueret Quēqz
inibi epātus officiū suscepisse supius me/
morauimꝰ. Jdē quoqz Affricanus scribit
ad aristidē quendā/de ea q̄ videt euange
lioꝝ dissonantia: z cur matheiz luce ī gene
ratiōe christi ferat diuersa cōscriptio. Ubi
ostēdit euidētissimā vtiusqz cōsonātiā: si
cut iaz ī p.ō libro huiꝰ operis edocuimꝰ.
Per idē tēpus origenes triginta cōmēta
rioꝝ libris ī p.ē quandaz ysaie ppbete edi
tis/ī Ezechielē. xxv/Athenas pficiscēs/cō
sūmare se memorat. Ubi z q̄nqz libros pri
mos īcantica canticoꝝ scribit. Alios aūt
quinqz regressus ad cesaream cōsūmauit.
Sed nūc nō opus ē opuscula eiꝰ enumera
re/q̄ pene īnumerabilia sūt: cū id ī eo ope
fecerimꝰ/vbi beati pamphili vitaz descrip
simus: referētes quanta ab eo antiquoꝝ
scriptoꝝ volumina/z precipue Origenis/
Bibliotheca cesariēsi quaz ipse p̄cipuo et
nobili studio cōposuit/cōsecrata sunt. Si
quis ergo nosse vult/quanta origenis vo/
lumina in manus nr̄as venerint/inde su
mat indiculū. Nūc aūt ad hystorie nobis
ordinem properandum est.

¶ Cap̄. xxiii. de berillo heretico quē ad viā
veritatis redire psuasit origenes.

Erillus de quo pauloante memo/
rauimus/Bostrene vrbis Arabie
episcopus/ecclesiasticā docēdi regulaz vio
lare conatꝰ/peregrina quedāz aliena a ve
ritate docere cepit: asserēs dn̄m z saluato/
rem nr̄m/neqz extitisse ante carnis natiui
tatem/neqz ppriam deitatis habere subsi
stētiaz: sed hoc solū/q̄ paterna deitas ī eo
habitaret. Pro quo quāplurimi epī cōgre
gati/disceptationes cū eo nō minimas ha
buere. Sed iter ceteros origenes magnoꝝ
pere exoratꝰ est venire ī cōflictū viri. Jsqz
primo sensim cū eo disputans/que senti/
ret diligētius pscrutat. Quo cōperto/con
tinuo qđ absurdi ineset huiuscemodi sēsi
bus/z qđ īpietatis talia asserentē cōsequa
rēt ostendēs/Abicere ac respuere male cō
ceptum suasit errorē: z redire ad fidē verā
sanāqz doctriaz. Quodqz pene ī causis ta
libꝰ inauditū est/ita errorē ab ecclia depu
lit: vt z emēdaret nō pderet erroris auctoꝝ
rez. Denīqz fertur etiaz nūc descripta ipa
disputatio origenis z berilli: q̄ p semetipsā
preclari operis eiꝰ inditio ē. Sed z multa
alia eiꝰ similia ad nos gesta dictaqz satis
clara z magnifica puenerūt: q̄ nos vel lit/
teris ipsius/vel maioꝝ relatione cōperta
nūc interim pro hystorie b.euitate preteri
mus. Que tamē agnosci possūt ex ea que
scripta ē a sācto pamphilo martyre apolo
gia pro ipso vna mecū: quaz ob cohibēdos
querulos iuicē nos iuuantes/cōmuni stu
dio ac labore conscripsimus.

¶ Capitulū. xxiiii. de philippo īperatore z
eius mira humilitate z obediēcia.

Tgordianus cū p septē annos ro
manū gubernasset īperiuz/philip
pus vna cū philippo filio succedit De hoc
traditū nobis est/q̄ christianꝰ fuerit: zī die
pasche id ē ī ipsis vigiliis cū īteresse voluis
set z cōmunicare ministeriis/ab epō loci n̄
priꝰ esse pmissus: nisi cōfiteret peccata sua
et īntra penitētes staret. Nec vllo modo co
piā sibi misteriorum futuraz/nisi priꝰ p pen
tētiam culpas q̄ de eo ferebant plurime di
luisset. Fert igit libēter euz qđ a sacerdote
impatū fuerat suscepisse: diuinū sibi inesse
metūz fidē religionis plenissimam rebus
atqz operibus comprobans.

¶ Cap̄. xxv. de origenis opusculis/q̄ nō nt
si ī magna senectute transcribi pmisit

Uius tercio imperii āno/Eraclas
apud alexandriam sexto anno epi
scopatꝰ sui diē obiit: Locūqz sacerdotii dio
nisius suscepit Quo tpe senagesimū agēs

Nō de obi
mi fator

etatis anū/postea q̄ et vsu et piculis z la boriby/plurimū fidutie in verbo dei accep at: permisisse fertur ea que ex tēpore in ec clesiis dissserebat anotariis excipi. nec an/ te vnq̄ dedisse hanc copiā: nisi cū id sibi/et vite grauitas/et etatis maturitas/z mul te experientie cōcessit auctoritas. Tūc ad/ uersuz quendā celsū epicurū philosophū q̄ cōtra nos libros ꝓscripserat. viii. volumi/ nibus respōdit. Tūc et in euangeliū scōm matheū libros. xxv. cōmentariox edidit. Et in duodecī ꝓphetas quā plurima ꝓmē tatus ē. Ex q̄bus ad nos vsqz ad. xx. tātū et. v. volumia puenerūt. Sūt eius et ad i/ peratorē philippū eplē et ad vxorē eius se ueram/absqz vllo adulatiōis suco scripte Scribit z ad fabianū vrbis rome epz: z ad alios q̄plurimos eccl'ax principes/de catho lica fide sua. De quo euidēti9 i sexto apo/ logie nr̄e pro ipso volumīe cōp̄hendimus Sunt alie eius epistole ad diuersos scri/ pte: quax nos interī centū numero iueni re potuim9: atqz in libros digestas memo rie tradere.

¶ Ca. xxvi. q̄ origenes aliquos hereticā/ tes sua disputatōe ad rectā fidē reuocauit

A tēpestate in arabie partibus ex titerūt q̄dā assertores dogmatū p/ uersox: dicētes aīas hoīm ꝑ mortē cū cor/ poribus iterire pariter et corrūpi. Rursuz in tēpore resurrectiōis denuo suscitari cuz corporibus. Ad quē morbū ab eccl'ia depel lendū/cū ingēs episcopox cōciliū q̄uenis/ set: iterū origenes rogatur ab oībus inter/ esse/z facere sermonē. Cunqz coram oīm sa cerdotū cōcilio disputaret/taz magnifica fuit eius oratio: vt oēs eos quos noui dog matis error inuoluerat ad fidē rectam et sensum catholicum reuocaret.

¶ Ca. xxvii. q̄ origenes heresi helchesaita tarū vt primū cepit oriri restixit.

xtitit etiam alia heresis ꝑ illud tē pus. que dicit helchesaitax. Quē ille statim vt visa est apparuisse/restinxit Facit autē eius mentionē/cū de octogesi/ mo z scdo psalmo in eccl'ia disputaret hoc modo dicens. Venit quidā in his diebus/ qui sibi magnū aliqd z supra ceteros sape re videret: asserere volēs q̄dam īpia z ab surda: defendēs heresum quandā Elchesa itax/q̄ nup exorta est: et tñ q̄ sint que ipsa heresis asserat/indicabo vobis: ne cui for te vestrū subripiat ignaro. Isti ergo que/ dam de scripturis sāctis refutant. Et rur/ sum vtunt testīoniis de nouo et veteri te/ stamento q̄bus volūt. Apostolū ñ paulū ex itegro respuunt: et asserunt q̄ ipersecu tiōiby si q̄s negauerit/nichil criminis ha/ beat: pro eo q̄ is q̄ fixus est ī corde suo/eti am si ore negauerit pro necessitate/corde tamē in fide pmanet. Hec asserunt: et li/ brux quendā circumferūt/quē dicunt de ce/ lo lapsū. Cuius verba si q̄s audierit: remis sionē accipiat peccatox aliaz ꝓter illaz quam christus dedit.

¶ Ca. xxviii. de exordio psecutiōis decii īp atoris sub quo īdicibilia tormenta ꝑ chri/ sti fide origenes ptulit.

Interea philippo septē annis prīci patu administrato/decius succe/ dit. Qui q̄ infestus esset Philippo/psecuti onē eccl'esiis suscitat. In qua fabianus inpr be Roma martirio coronatus sedē sui epi scopat9 cornelio dereliqt. In hieroſolimis vero alexander episcopus/rursū ꝑ cōfessi one xp̄i iudici sistit̄/et piculis carceris tra/ dit̄. q̄qz cū lōgeue etatis veranda canicie p̄ ne. fulgeret/post eaq̄ frequēter passionibus suis z cruciatibus glorificauerat dn̄m/dū de vinculis ad tribunal/et a tribunalibus reuocat̄ aduīcula/inter ipa vicissiz sibi suc cedentia tormēta defecit. Huic in sacerdo tio marabbanes succedit. Apud antio/ chiaz vero/similē ꝑ omia babilas alexan dro post cōfessionē glorioſe vite finē for/ tit̄ i vinculis. Post quē fabianus epat9 of ficiuz sucipit. Sz in hac psecutiōe quāta aduersū origenē gesta sit/q̄busqz ꝓtra eā cum pessim9 demō artibus cuz vniuerso exerci tu suo z quāta ꝓtētiōe pugnarit/vtqz sup oēs ceteros q̄ per illō tēpus ꝑ xp̄i no.e te nebant̄/nouas cruces/noua penax gera ac scl'is oib9 īaudita tormēta ptulerit vt qz pro eo q̄ in doctrina fidei et veritatis

et opmatissimus habebaꝫ / oia aduersus eum demonici furoris arma cõmota sint z ignib⁹ itẽtatis/ Jta caute mille mortib⁹ vexat⁹ sit/nec tñ vna ei quã exoptabat accideret/quiqz exitus eũ susceperit/persecutore sũmo studio id gerente/vt nec interitus prestaret/nec pena cessaret: et quales post modũ de his ipsis epłas scripserit/ꝗs oñi miserationez lacrimis plenas/ex ipis manifestius que scripta sũt/integraz qui agnoscere cupit bonꝝ noticiam sumet.

¶ Cap̃ xxix.de dyonisio alexãdrino z ꝙ liberũ insertantibus se respõderit verbũ.

Jonisius vero alexandrinus epũs per illud tẽpus sicut ex ipsius epłis verissime cõperim⁹/i multis sepe cõfessionibus satis clarus efficitur:et p passionũ tormentorũqz diuersitate magnific⁹. Deniqz refertur insectantibus se quibusdam respondisse: Quid insectando laboratis? Caput meũ pro quo magnopere fatigamini auulsũ cerucibus sumite/et donum magnum ad tyrannũ referte

¶ Ca.xxx.de nimia feritate qua sub decio in nros seuitũ ẽ/ac strẽnuis xanoꝝagonib⁹

A Ed z idẽ ipse ad fabianũ Antiocenũ epm̃ scribẽs ð bis ꝙ sub Decio apud Alexãdriã agones martyrii desudauerant/hoc modo refert. ¶Non ex precepto inquit iperatoris apud nos persecutio sũpsit exordium:sed anno integro principalia preuenit edicta minister demonũ qui dicebatur in ciuitate nostra diuinus:superstitiosũ cõtra nos exagitans vulgus:a quo multitudo succẽssa/nichil aliud ꝙ piorum sanguinẽ sitiebãt. ¶Primo ergo / religiosũ quẽdam senem metranum noie corripiẽtes/iubent ipia verba proferre. Quod ille cum facere recusaret/oñe corpus eius mẽbratim fustibz colliserũt. Vultumqz z oculos acutis calamis terebrantes/extra vrbẽ eum cruciatibus eiecerũt. Jbiqz quod i eo superat spũs lapidib⁹ expulerũt. ¶Post hec mulierẽ quandã nobilẽ Cointhã noie/ad ydola pduentes/adorare cogebant. ¶Recusantẽ imo potiꝰ execrantẽ vincula pedibus inectẽtes/z p plateas totius ciuitatis trahẽtes/fedo borẽdoqz supplicii genere discerpũt. De hinc oẽs simul inruerunt p domos seruoꝝ dei, diripiẽtes z euertẽtes/ atqz hostili crudelitate cuncta fedãtes:ita vt preciosioribus quibusqz direptis/si qua illic viliora repererant in vnum congregata igni in plateis cremarent. ¶Nostri tamen direptionem hanc bonorum suoꝝ sicut apostolis de illis dixit antiquis cum gaudio susceperũt. Sedz admirãdã virginẽ longeue etatis apollonią noie cũ compuissẽt/dentes ei primo omnes effoderũt. congestis deinde lignis extruxerũt rogum z cõminantes viuã se eam incẽsuros nisi ei ipsis pariter impia verba proferret. At illa vt rogum vidit accensũ/paululũ qd in semetipsa molitur. ¶Repente vero se emanibus erupit impioꝝ/atqz i ignẽ quẽ minabãtur sponte prosiliuit:ita vt perterrerent etiã ipsi crudelitatis auctores/ꝙ prõptior inuẽta ẽ ad mortẽ femĩa ꝙ p̃secutor ad penã serapionẽ quoqz domui sue reptũ/crudelissimis affecere supplicijs:ita vt oẽs ei iuncturas mẽbroꝝ prius soluentes/de superioribus eũ precipitarẽt. ¶Nullus nr̃is iter erat p vicum /nullius platee trãsitus indulgebatur. ¶Neqz die neqz nocte ꝓcedẽdi ꝙ̃ libera erat facultas. Ut ei qs nr̃oꝝ apparuisset in publico/statim clamor vulgi et seditio nascebaꝫ:vt vel pedibus trahereꝫ q visus esset/vel igni succenderetur. Verũ cuz hec mala p dies singulos augerentur/subito iter ipsos psecutores rabies quedaz belli ciuilis exarsit. Et dũ inter se seditionibus preliisqz decertãt/interi nobis paululũ licuit respirare. Sed nõ in lõgum venia fuit. Cõtinuo nãqz crudelissima principũ mittũtur edicta. Quibus tãta aduersum nos ferebaꝫ imanitas/vt secunduz ꝙ predictũ est a dño/si fieri posset scandalizarẽtur etiã electi. Ex quo pterritis pene oibus/quidaz ex ipsis nobilibus statim se sponte ipius actibus ingesserant Alii cõuenti tantũmodo/nõnulli a domesticis proditi/ad sacrificia execranda z ad immũdas hostias properabant. Aliqui ex his pallentes z tremẽtes:vt magis imola-

ri ipſi / quā immolare ydolis viderentur Ita vt etiā ab ispectāti vulgo riderētur/eo q̄ et ad moriendū et ad sacrificandū iuxta meticulosi videbantur. Alii sane tā impu/denter ad aras prosiliebāt/vt et affirmare niterētur se nūquā xpianos fuisse. ¶Hii e/rāt de quib⁹ predixerat dñs Qm̄ pecunias habentes/difficile saluabūtur. Ceteri vero aut istos sequebant i p̄ceps/ aūt certeverte bantur in fugā. Ex quibus nōnulli cōpre/hensi et in carcerē missi/alii ad primā sta/tim iudicis faciē negauerūt fidez. Aliquā ti paululū supplicijs tolleratis/ad vltimū

£ deciderūt. ¶Ji vero qui beati effecti sunt tanq̄ colūne fortissime dñi ipsius spiritu confirmati/ pro fidei sue merito virtute a dño percepta/admiranda deo et angelis martyrii sui spectacula prebuerūt. Quo/rum prim⁹ venerabilis iulianus podagra cōtractus/ita vt neqz incedere neqz stare posset/cū ūs q̄ cū insellula portabāt offer tur. Quor vnus quidem statim negauit. Alius vero noīe Eunus cū Juliano sene ī domini nostri iesu christi confessione pdu rat. Quiqz iubētur camelis impositi per oēm circūduci ciuitatē: et flagris hīc inde verberantibus/populo spectante laniari/ vsquequo finē vite in ipsis verberibus po nerent. Sed vir quidam militaris cū assi steret/et quosdam volentes etiā mortuis illudere cadaueribus phiberet/clamor re pente aduersum eū totius vulgi extollit. Offertur iudici fortissimus miles iaz dñi et nusq̄ se inferior factus/in confessione persistēs capite pro pietate dānat. Alius quidam vir nominis sui macharius gēte Libicus/cuz multis verbis a iudice ad ne gandū suaderetur/z eo maiore cōstantia fidē suam profiteret: viuus ad vltimū iu/betur exuri. Eppmachus quoqz atqz ale/xander cū multo tēpore in vinculis z īcru ciatibus carceris torti/etiaz frequēter z di uersis supplicijs cōfecti perdurassent in fi de: ignibus ad postremū cōsumi iubentur Sed z mulieres cū ipsis quattuor in q̄bus Ammonaria sanctavirgo: aduersū quam sūma cōtētione iudice persistēte/z īmēsis eaz atqz exquisitis cruciatibus affligente eo maxime q̄ eius sentēciaz vincere cupie bat. quia laudabili voce decreuerat/nichil se prorsus eor que sibi cōtra fas īperabāt acturā/ statuti sui tenax/ad vltimū capite punit. Secunda vero fuit virgo mercuria nomīe. Anus venerabilisz fecūdissima in filiis. sed quos non pretulit christo dyoni/sia/z alia Ammonaria: Que dum nimia vtunt cōstantia apud iudicem/z ille vinci erubesceret a feminis/inauditis tormēto/ rum generibus tolleratis/finez oīm ferro cedēte suscēpiūt. ¶Heron quoqz z arsinusz ysidorus egyptii/cuz puerulo annor .xv. Dioscoro/iudicī offerūtur. Et primo oīm puerulū Dioscor/tanq̄ pro etate facilez flecti/ante verbis/post etiā verberibus a/git. Quē cum in nullo sibi cedere videret: ferotius eū cruciare contēdit. Tūc deinde ceteros variis tormētis dilaniatos/cū pa/ri modo constantia fidei videret armatos tradi ignibus iubet. Dioscor vero puerū q̄ sibi constanterz sapiēter in oībus respō disset admiratus/differri precipit: sperās eum pro etate penitudinez gesturū: qđ nō tam tyrāni miseratione quaz dñi prouidē tia ita gestū est. Nunc em̄ nobis cū est dios/ scorus. adeo nobis cōcessus ad consolatio nemz firmamentū populi sui. ¶Memesius quoqz etiam ipse Egyptius/primo per ca lūniaz quasi latro delatus est. Qui crimi ne abluto/post hoc q̄ christianus esset de/ fertur. In hoc vero nulla a iudice modera tio reseruatur. Sed geminatis supplicijs excruciatum/cuz latronibus iussit incēdi. Ignorans q̄ crudelitate sua/optimo mar tyri/saluatoris similitudinē detulit: q̄ pro salute humani generis/vna cū latronib⁹ ptulit crucē. Turma aūt quedā ī vnū gue nerat militū: iter quos amon/z zenō z pto lomeus/z ingeni⁹/z grādeuus theophil⁹. Qui tribunalibus astantes/cum quidaz christianus a iudice torqueretur et iam pe ne ad negandum declinaret/dirūpebātur intra semetipsos: et vultu oculis ac nutib⁹ velut erigere conabātur illū qui in supplī/ ciis positus trepidabat. interdū etiā man⁹

ꝓtẽdere/ac totius reliqui corporis mo⸗
tibus et habitu diuerse inclinati/tãq̃ sub⸗
leuare lapsantes animos gestiebant. Cõ⸗
uersi vero ad eos omnes/z quid de semet⸗
ipsis profiterentur ex eorũ motibus agno⸗
scentes prius pene q̃ ĩ eos vulgus clamo⸗
ribus insiliret / ipsi in medium prorũpunt
ac se se christianos esse testant. Tũc vero
versauice ex eoꝝ confidẽcia persecutorib⁹
terror/nostris constancia animi accrescit.
dum ii qui p tormẽta vici putabãtur spõte
se cruciatib⁹ offerunt. z ab his qõ illi ꝓ ter
roribus inferebant velut pro quadam spẽ
voluptatis expetitur. deo triumphante p
sanctos suos. Sed nec Decij onis op⁹ me
morabile fas est silẽtio preterire. Is nãq;
cum rem cuiusdam potentis sub mercede
procuraret iubetur ab eo ydolis imolare
¶Recusans cogebatur iniuriis ¶Persistens
rursum blãditiis mulcebatur. Cum vero
vtrũq; contemneret/preacuta sude vali⸗
dissima transuerberatus per media visce⸗
ra neci traditur. Quid vero memorẽ quã
te multitudines in desertis et in mõtibus
oberrantes fame siti frigore lãguore/la⸗
tronibus bestiisq; cõsũpte sunt. Qui oẽs
imitati electos dei ꝓphetas/gloria marty
rii coronati sunt. Deniq; et venerandus
senex Eremõ:epũs hic erat vrbis Egypti
que dicitur ¶Mylopolis:cũ ad arabicum
montẽ vna cũ grãdeua cõiuge discessisset
nulli vltra apparuit. Et cũ ad perquiren⸗
dum eũ plurimi fratrũ frequẽtissime pro⸗
cessissent/perscrutatis oĩbus locis/neq;
ipsos vltra quisq̃. nec corpora eoꝝ potuit
inuenire. ¶Hec aũt nõ frustra commemo⸗
raui frater kr̃e. sed vt scias quanta apud
nos a sanctis martyribus ad dei gloriam
gesta sint.

¶Capitulum. xxxi. de lapsis post peniten
ciam recipiendis.

¶ post pauca addit etiaz hec dicẽs
Jsti igitur diuini martyres/qui cuz
christo in celestibus sedent/z regni ei⁹ par
ticipes sũt atq; iudicii/q̃ cũ ipso de lapsis
fratribus iudicant; isti inq̃ ipsi susceperũt
lapsos/z penitentiam conuersionẽq; eoꝝ
nõ respuerũt: sciẽtes q̃ deus noster cuius
ipsi erant martyres/nõ vult oĩno mortez
morientis/sed cõuersionẽ eius z peniten⸗
ciaz querit. Si ergo isti receperũt quosdã
et ĩ ecclia statuerũt/in oratione quoq; eis
z ĩ cibo communicauerũt: quid nos vultis
facere fratres? Quid nobis agendũ puta
tis? ¶Nõne sequi nos eoꝝ sẽtẽciasz iudicũ
conuenit: atq; erga eos quos illi miserati
sunt/nõ existere crudeles z truces? ¶Nõ pu
to q̃ expediat nobis sententias eoꝝ in irri⸗
tum reuocare. miseratiões infrĩgere/bene
facta turbare/z recte religioseq; instituta
violare

¶Capitulũ. xxxii. de nouato heretico/z he
resi sua z cõditiones ipsius.

Ec dyonisius delapsis faciens ser⸗
monez. Quo tẽpore ¶Nouatus ro
mane ecclie presbiter elatione quadam tu
midus/spem penit⁹ eis salutis adimebat
etiam si digne penituissent. Ex quo z prin
ceps hereseos extitit nouatianoꝝ. Qui ab
ecclĩa separati/ superbo noĩe semetipsos ca
tbaros id est mũdos appellarũt. Obquã
rem/concilium sardotale celeberrimuz in
vrbe ¶Roma congregatũ est. Episcoporuz
quidem sexaginta numero. ¶Presbiterorũ
quoq; totidẽ/cũ dyaconis plurimis. ¶Pre⸗
terea etiam p singulas quasq; prouincias
de hac re magna deliberatione habita de⸗
cretis significatur/quid facto opus esset.
Statuitur ergo ¶Nouatum quidẽ cum iis
qui eum mẽtis elatione tumidũ sequeren
tur: quiq; ad inhumanam istam et nichil
fraterne caritatis seruantem sententiam
declinarent/alienos esse ab ecclesia. Eos
vero qui lapsi ĩcertamine fuerant/frater⸗
na miseratione curandos z fomentis pe⸗
nitentie medicandos. Scribit de hac re et
Cornelius vrbis rome episcopus ad eccle
siam Antiocenã: indicans Fabiano eius
episcopo quid statuerit in vrbe ¶Roma cõ
cilium congregatum: quid etiam Jtalis/
Affris / ceterisq; occidentalibus visum sit

Cyprianus vero de his librū magnificētis
sime scriptū edidit. in quo et lapsos ad pe
nitentiā cohortandos/ꝛ ꝓtradicētes alie
nos esse a xpi visceribus statuit. Extat au
tem et alia epistola cornellii ad fabianuz
antioche episcopū scripta: edocēs singula
queqz denouato quis qua lisqz fuerit vel
vita vel moribus: et quomodo ab ecclesia
christi declinauerit: In qua refert ꝙ ex epi
scopatus cupiditate quā itra se latēter ge
rebat/in hec oīa mala deciderit. Ex eo au
tem maxīe elatus sit: ꝙ quosdā de confes
soribus viros optimos inter ipsa initia si
bi socios assūpserit. In quibus fuit maxi
mus quidā presbiter romane ecclesie/ꝛ vr
banus: qui secundo cōfessores extiterant.
Sed et sidomius/et celerinus: qui ualde
clari in confessoribus habebantur: eo ꝙ
oīa tormentoꝝ genera supauerant. Sed
isti (inquit) cū diligentiꝰ ꝑsperissent/age
re eū cuncta/fraudibus et dolis mendati
is atqz piuriis/et quia bonitatē adhoc so
lum simularet vt decipet ignorantes: reli
cto eo vel potius excecrato/ad ecclesiā cuz
magna satisfactiōe reuertērt: et ꝑsentibꝰ
episcopis ac ꝑsbiteris/sed ꝛ laicis viris/pri
mo quidē errorē suū/tū deīde et illiꝰ frau
des ac fallatias ꝓfitent. Addit ꝑterea etiā
hec in epistola: ꝙ cū semp fratribus iura
re solitus sit episcopatū se oīno nō cupere
subito ꝛ ex improuiso velut nouū plasma
episcopꝰ apparuit. Scilicet qui disciplinā
et instituta ecclesiastica vīdicabat/episco
patū quē non adeo acceperat ꝑsumebat.
Tribꝰ nāqz episcopis/simplicissimis ho
minibus/et oīm ignaris/de remota italie
parte adhibitis/īmo potiꝰ subtili ab eo cir
cūuentione deceptis, imaginariā magis
ꝙ legitimā ab eis extorquet manus īposi
tionē. Ex quibus tamē vnus cōtinuo ad
ecclesiam redit confessus peccatū suū: ꝛ in
cōmunionē laicā/populo etiam pro hoc ī
terueniēte susceptus est. In locū vero reli
quoꝝduoꝝ qui nouato manus īposuerāt
ordinati sunt alii episcopi et missi. Is er
go qui euangeliū vēdicabat/nesciebat in
ecclesia catholica vnū episcopū esse debe
re vbi videbat esse presbiteros. xlvi. diaco
nos. vii. subdiaconos. vii. acolitos. xlii. Ex
orcistas et lectores cū hostiariis. lii. Vidu
as cū indigentibus mille q̄ngentas: quos
oīs deus alit ī ecclesia sua. Addit aūt etiā
hoc/ꝙ idē ipse nouatus/in iuuentute spū
īmundo veratus sit. Et cū tēpus aliquan
tū cōsūpsisset apud exorcistas/egritudinē
incurrerit grauē ita vt vt desperet. Et ꝙ
iacens in lecto pro necessitate ꝑfusus sit/
nec reliqua in eo que baptismū subsequi
solēt soleniter adimpleta sint: nec signa
culo chrismatis ꝑsūmatꝰ sit. Unde nec spi
ritūsanctū vnq̄ potuerit ꝓmereri. Deni
qz inquit cuz priuata quadā grā diligeret
ab epō/et vellet eū ordinare presbiterū cle
rus vero oīs et quāplurimi ex laycis ꝓhibe
rēt dicētes non licere clericū fieri eū qui in
necessitate positus in lecto grām cōsecu
tus sit. epm̄ ab omnibus specialē gratiam
popositisse vt sibi hoc de vno isto cōcederet
Scribit etiam de ipso ꝙ ꝑsecutionis tēpo
re cum in cellula quadā lateret/et adiaco
nis vt moris ē subuenire in exitu catecumi
nis rogaretur/timēs ꝓcedere denegauit
se esse presbiterū. Et ꝙ sacramēta, duidēs
populis accipientium manus teneret. nec
prius permitteret sumere/ ꝙ sibi per ea
que vnus quisqz tenebat in manibus iu
raret/ꝙ nūquā se relicto ad Cornelīū re
mearet. Hec et multa alia huiusmodi
Cornelīꝰ depita moribus ac prophetanis
eius actibus scribit.

¶ Cap̄. xxxiii. de serapione aliquādo a fi
de lapso digna meōrie hystoria.

Jonisius vero de hoc rescribens ad
supradictū Fabianum/intexit etiā quādā
hystoriam dignā memoria. dicens Sera
pionē quendam fuisse apud Alexandriā
vnum ex iis qui lapsi sunt. eundēqz sepe
deprecatū vt susciperet/nec tamē ꝓpetras
se. Oppressuz deinde hunc eē egritudine
ita vt triduo iam sine voce prius iaceret
Paululum vero quarta die respirantem
vocasse ad se filiam suam et dixisse. Quo
usqz me detinetis. Queso vos cito aliqs
presbiterum roget/vt possim aliquando

Denō negāda cōione hēre
tico penitenti

dimitti. Et cū hoc dixisset/rursuz sine voce pmansit. Abiit cursu puer ad presbiterum noctis tēpore. infirmabatur presbiter. veni re nō potuit. Tamē quia preceptuz fuerat ame vt lapsis in exitu nemo recōciliatiōis solatia denegaret et maxīe iis quos prius id rogasse cōstaret. pax eucharistie puero dedit qui ad se venerat. Quod infusum iussit seni pberi. Regrediente adhuc pue/ ro/anteq̄ ingrederet domū/rursus Sera pion respiciēs redisti inq̄t fili. Et licet pr/ biter venire nō potuit/tu tamē iple quod tibi p̄ceptū est/vt possim discedere. Cūq̄z esset ꝓpleta solēnitas. velut catenis q̄bus dam vinculisq̄z diruptis. letiorē iā spiritū reddidit. Ex quo inquit cōstat certissime/ huius boni auxilio nullū debere fraudari Scribit etiā ipi nouato dionisi⁹ epl̄am cu ius exēplū inserere bis dignū putaui.

¶ Ca. xxxiiii. Dionisii alexandrini ad no uatū per breuiset magnifica epistola si/ mul et de ceteris eius scriptis.

Jonisius nouato fratri salutē. Si inuitus vt ais in hoc venisti/ osten des in eo si desinas volens. Oportuerat q̄ dem etiā pati oīa ne scinderet ecclesia dei. Et erat nō inferior gl'ia sustinere marty/ rū/pro eo ne scindat ecclesia: q̄ est illa ne ydolis immolet̄ur. Jmmo scdm meā senten tiā/maius hoc puto esse martyriū. Jbi nā q̄z vnusquisq̄z p sua tantū aia/ Jn hoc ve ro p omi ecclesia martyriū sustinet. Sed nūc siue tu suadere siue etiā cogere potes fratres redire ad concordiā/ mai⁹ tibi erit emendatiois meritū q̄ fuerat culpa ꝓmis si. Quia illuc iā nō imputabit̄/ hoc etiam laude dignū duce. Si vero illi incredulí/ tate pmanserint/ saluans salua aiaz tuā Vale: pacē desiderans quam tibi ip̄recor. Hec eadē etiā Nouatiāo scripsit. Dedit z ad egyptios epistolam/ de lapsoꝝ penitē tia: in qua et regulas eis statuit penitēdi. Sed et multa alia pbatissima ferunt̄ scri pta dionisii. Scribit de penitētia z cohor tatoriū libellū: de martyrio ad origenem. Ad laodicēses z Armenios de penitentia/ ad cornelīū quoq̄z vrbis rome ep̄m pluri/ ma scribit. in q̄bus etiaz hoc indicat/ iuita tuz se a multis ep̄is/ id est ab beleno tarso cilicie. z firminialo cappadotie. z theotisto palestine. vt ad sinodū antiochiam pgat: q̄ ibi nouati dogmata q̄dam asserere co/ narent̄. Et addit q̄ et fabiano antioceno episcopo defuncto/ demetrianus i ep̄atu successerit Sed et de ierosolimoꝝ ep̄o his verbis scribit. Ammirabilis autē vir inquit alexander in carcere posit⁹/ beato fine p/ cessit ad dn̄m. Est z alia ip̄ius dionisii epi stola ad romanos scripta de ministeriis. Et alia itē ad ip̄os de pace/ z de penitētia Et ad quosdaz cōfessores q̄ adhuc in vrbe roma nouatū seq̄bant̄. Et rursuz ad eos/ dez posteaq̄ ad eccl'iam ꝙuersi sunt duas epistolas scribit. Sed et ad multos alios varia ac diuersa scribēs/ studiosis q̄busq̄z instructionū et doctrie copiosissimaz mate riam dereliquit.

¶ Explicit liber sextus.

¶ Jncipit liber septimus

¶ Ca. i. de morte decii et origenis deqz ini cio persecutionis galli.

Eptimū nobis eccleſiasti/ ce hystorie librū/ scriptoruz suoꝝ audat elogiis/ nobilis simus patrū/ z clarus i epi stolis dionisius. Qui post eaq̄ decius nō totis duobus annis pauci patu romani apicis miistrato cū filius pa ter interēptus est et Gallus suscepit im perū (Quo tēpore etiaz origenes septua gesimo etatis anno nō ad itegrū expleto defunctus est) Scribēs hermām oi cuidā de gallo hec refert. At ne gallus inq̄t ma/ lū deq̄ aut videre potuit aut cauere: sed in eūdē lapidē offensiōis ip̄egit. Cui⁹ regnū cū floreret initio/ z cūcta ei ex sententia ce derēt: sctōs viros q̄ pro pace regni ei⁹/ deo sūmo supplicabant/ p̄secutus est: cū q̄bus et p̄sp̄itatē suaz parit effugauit z pacem.

¶ Ca. ii. de cipriano qui censuit hereticos rebaptisandos.

In vrbe vero roma cornelio ep̄atu gerente/ et apud carta ginē cypri/ ano/ ābobus fide z virtute pietate p̄stātib⁹

queſtio exortat eſt in affrice magis partibus: ſi oporteret hereticos rebaptizari. Cū qz id a cypriano et ceteris pene oībus p affricā ſacerdotib⁹ oport eret fieri decerneret Cornelius et ceteri oēs per italiā ſacerdotes/ huiuſmodi ðcretū/ manēte ſacerdotali ccōcordia refutārt: ſtatuētes/ antiqtus a patribus ſup hoc traditā regulā debere ſeruari. Que cōtinebat poſt abiectionem prauī z ꝓfeſſionē recti dogmatis/ ſola eos manus impoſitōne purgandos.

Ca.iii. de concordia eccleſiarū orientis ſup irreiteratione baptiſmi.

Ed poſt cornelii ꝓſūmationē/ quā tribus circiter ānis ſacerdotio functus eſt/ epatus ſedez lutius ſuſcepit. Cui octo ſolis mēſibus ſacerdotio āminiſtrato/ ſtephanus ſuccedit. Quiqz ſimilē cornelio de nō rebaptizando ſentētiam tulit. Ad quē dioniſius multa z ſepe ſcripta direxit/ de multis eccleſiaſticis diſſerens cauſis. In qbus inter cetera etiā hoc īdicat/ ꝙ oēs eccleſie abiecta nouati pſūptiōe/ pacē iter ſe iuicē ſeruēt. Scribit ergo de hoc his verbis. Scito autē frater oēs eccl'ias īoriēte q prius cōturbabant'/ nūc rediſſe in cōcordiā: et oēs ſibi vnanimiter coherere; gaudētes et exultātes de pace q vltra ſpē eccleſie reddita eſt. Id eſt demetrianū apd antheochiā. et thiotiſtū apud ceſareā/ mazabbanē in ieroſolimis/ dormiēte in pace alexādro/ marinū apud tyrū/ heliodorum apud laudotiā/ helenū ī tarſo/ firmilianū in cappadotia. Verū ne ſermo epiſtole lōgior fieret/ nobiliū tantūmō vrbiū tibi epiſcopos īdicaui: vt etiā ceteros cū ipis pariter vnū ſentire nō dubites per vniuerſam ſyriā vl' arabiā. Sz z ii qb⁹ nūc ſcripſiſtis meſopotamie epi idē ſapiūt. Pōti quoqz z bithinie/ oēs parit vnanimes z cōcordes et multa ſibi īuicē caritate cōneri/ glorificāt dñz noſtrū. hec dioniſius ſcribit.

Ca.iiii. que ſixto ſcripſerit dioniſi⁹ ſup baptiſmate.

Tephano vero duobus ānis īpleto ſacerdotio rome ſixtus ſuccedit Ad quē ſcribit nichilomin⁹ dioniſi⁹ de baptiſmate: cōmorās ꝙ ſtephan⁹ quidē deceſſor ſuus/ ſcribens ad firmilianū z hele/nū ceteroſqz illaz partiū epos/ ſtatuerit/ nec cōicandū eſſe iis qui rebadtizant: ſed debere cōſiderari magnitudinē rei: qz nō qui cūqz/ ſed per magni et nobiles in epis viri ſint/ qbus hoc viſū ſit. Dicit etiā ꝙ ſuper hoc ſcripſerit plenius ad dioniſiū ac filomenē preſbitos vrbis rome. Indicauit autē pariter etiā de ſabellii hereſi/ q tēporibus ipſius exorta ſit ſcribēs. hec.

Ca.v. de hereſi ſabellii.

Vid aūt dicā de ea doctrina q apd ptolomaidā pētapoleos ciuitatez nup exorta eſt: plena blaſphemiis in dñm patrē/ et in dñm nrm ieſū xpm: negās pere eſſe eū filiū pris: nec primogenitū omis creature. Simul z ſctiſpūs auferēs itellectū. Pro qbus cūctreqz partes ad me veiſſent/ z pſentibus frībus/ q cōmota fuerāt diſcuſſiſſent: etiā litteris prout deus dedit paruitati mee, pſecutus ſum et ſcripſi/ ſingula qqz diligent exponēs/ quoz tibi exē plania tranſmiſi. Sed z in tercio libro de baptiſmo quē ſcribit ad philēonem preſbiterū vrbis rome/ etiā hec cōmemorat.

Ca.vi. de viſione q dioniſio apparuit ſuper lectione librorz hereticorz.

Do inqt z tractatus hereticorz legō/ et traditiōes eorz pſcrutor: etiam ſi videar ad hora verbis eorz polluī. Sed multū michi cōfert hoc ipſū/ ꝙ ex ipſorz verbis arguere eos poſſū. Deniqz cū aliqs ex fratrib⁹ cōpſbiteris phiberet me ne hereticā lectiōe tanq ſceni alicuius fetore polluerer viſio michi qdaz a deo oſtēdit q me cōfirmaret: z ſermo ad me factus eſt/ hec michi euident proloquēs: lege oīa quecūqz in man⁹ tuas venerīt: qa probare ſingula qqz z diſcerne potes: quando qdē et exinitio hec t fuit cā credēdi. āplexus ſū viſionē: qa z apoſtolice ſentētie concordabat dicēti/ oīa legite/ q bona ſūt tenete. In ipſo quoqz libello cōmorat/ nō tūc primum in affrica de hereticis rebaptizādis ab epis decretū eſſe/ ſed antea iamin nonnullis eccleſiis z cōciliis epoz velut in iconio atqz aliis locis de hoc fuiſſe tractatū.

Ca.vii. adhuc denouati impietate.

Cribit adhuc z ī quarto de baptiſmate libro/ ad dioniſiū vrbis rome

Xisto rap.to colligit² agb⁹ libri hereticoz ſint legendi

presbiteꝝ:plurima denouati ipietateꝫme
morās. In ḡnto vero.li.ad sixtūvrbis ro⁊
me epꝛscribēs/aduersū supradictā heresī q
dā disserēs/etiā tale aliqd accidisse cōmēo
rat bis ꝓbis. Vere aūt frat cōsiliū peto/et
reqro sentētiā/qd t videat ī ea cā/q ī eccl'ia
nra exorta ē.vereor eī ne forte fallar ī aliq⁹
¶ Ca.viii. baptisma nō esse iterandū ostē
ditur p hystoriā memoratu dignissimam

RAt apud nos frat qdā fidēlis an⁊
tiqtus/ante etiā q̄ ego episcop⁹ or
dinarer /īmo t anteq̄ decessor me⁹eradas
qui cū itteresset iis q̄ batizabant̄/t audiret
vel quid interroget̄/vel qd respōdeant.
Flēs accessit ad me:t pcidēs ad pedes me
os/cōfiteri cepit baptisma ab hereticis ali
ter se suscepisse. Quod tamē scīs ea q̄ nūc
videret a nobis ministrari/nec baptisma
duceret:eo q̄ esset repleta blasphemiis ois
illa confessio. Simul et hoc addebat sein
tantū pro hoc errore stimulari/vt ne ocu⁊
los quidē ad deuꝫ auderet erigere. Propt
quod exorabat mūdari se t purificari ecclē
siastico baptismate/vt et gratiam cōsequi
posset spiritꝰsancti. Quod ego facere ausꝰ
nō fui:sed dixi posse ei sufficere tam multi
tēporis cōmunionē/quā in ecclesia cōsecu
tus est:p hoc q̄ a nobis eucharistie suscipi
ens donū/responderet amē:ex quo et p sin
gula potuisset ipa sacramētoꝝ virtute pur
gari. Cohortabar igitur euꝫ debere cōfidē
fidei sue et cōsciētie iam purgate:et ante
omīa q̄ tādiu in sacramētis nobis iā pti⁊
ceps fuerit.. Sed ille neqꝫ aluctu cessat et
lachrimis:neqꝫ vltra ad mēsā dñicā audet
accedere:ita vt vir a nobis cohortatus t cō
pulsꝰ orationi audeat itteresse. Hec t mul⁊
ta alia de huiuscemodi questionibus p di⁊
uersos libros suos Dyonisius scribit.

¶ Cap.ix.de valeriano qui primū ciꝫesset
paīssimꝰ/post a p̄ceptore depꝛauatus chri
stianos dure psequitur

Allus vero nō integris duobꝰānis
impio detēto/rebus huānis exēptꝰ
est. Post quē Valerianus/cū filio Balie⁊
so suscepit pcipatuꝫ. De quo Dyonisiꝰ
scribens iterū ad Hermāmonē hoc modo
refert. Sed t iohāni similiter reuelatum
est vt diceret. Et datū ē inquit ei os loqns
magna t blasphemias. Et data ē ei pote⁊
stas p mēses.xl.et duos. Utraqꝫ aūt cōplē

tur ī Valeriano. Vere em̄ mirādū ē/quo⁊
modo supra ceteros qui ante se fuerūt hic
et humanus et beignus extitit erga famu
los dei. Ita vt in initiis multo etiaꝫ illis be
nignior videretur/qui nomine salti christi
ani dicebātur. Intantuꝫ venerabat seruos
dñi/et omnis eius domus erat ecclesia dei
Depꝛauatus est aūt et a veritate deiectus
p quēdaꝫ doctorē pessimū/magm̄ et prici
pē egyptioꝝ magoꝝ.vt iustos et sāctos vi
ros pseq̄ et interimi iuberet:tanq̄ q̄ aduer
sarētur magicis artibꝰ quibꝰ se ipe subdi⁊
derat. Erāt em̄ reuera/t sūt etiā nūc q̄ pos
sint virtute meritoꝝ suoꝝ restinguere fal⁊
lacias deōnū. Mā illeꝫ ipꝛos ritꝰ t execrā
da misteria ac sacra īcestaꝫficeret puerosī
pubes iugulari iubebat t orbari liberis pa
tres/atqꝫ īteneris viscerib⁹/huānas rima
ri p piacm̄ fibras/t vocē;illic q̄rebat vbi fu
gauerat vitā. Sed t mlta alia huiuscemo
di de valeriāi piaculis mēorās/addit etiā
hoc/q̄ ipe a barbaris captꝰ/t lumīb⁹ orba
tus/filios sceleris t īpuritatis sue relique
rit successores.

¶ C.x.q̄ta dionisiꝰ sub valeriano ppesꝰ sit

Se vero dionisiꝰ q̄ta ī eiꝰ psecutiōe
ptulerit/t q̄bus affectꝰ sit cruciatibꝰ
ppter nomē dei/scribēs ad quēdā germa
nū epm/q̄ q̄si obtrectatorem eius eē videbat̄/
refert:vbi acta cōfessiōis sue īseruit/apō
emilianū pfidē gesta. In q̄bus cū dionisiꝰ
vnū solū dñꝫ q̄ celū fecisset t terrā diceret a
dorādū/ceteros aūt neqꝫ esse deoꝫ neqꝫ a
dorari deberet:in castrū quodā dserti qō ce
fro appellat̄ ī exiliū trudit̄/ob hoc pcipue
electū/q̄ loci icole gētiles erāt/t ydoloꝝsu
perstitiōi bꝰ satis dediti. Quiqꝫ exulē dio
nisiū/prio hostili aio/t satis aduersa mē⁊
te suscipiūt. Post vero cū paulatim p dñi
gr̄aꝫ vbū dei his seīare cepisset:ps maxīa
t trucis t barbari ppli/relictis ydolis uer⁊
sa ē ad dñꝫ vez/t pqꝫ subiecta. Quo q̄p
to/rursus eū ad aliū locū/vicinū qdē alex
andrie/sed īcolis desertū/ac pene bītatori
bus vacuū trāstuler̄t. Sꝫ et ibi cū p vrbis
vicīitate nroꝝ ppli eū frequētarēt/t tāq̄ o
dore pastoris recepto/grex letioꝛ t pstātioꝛ
agōibꝰ redderet:rursū missis cū cēturiōe mi
litaribꝰ viris/ipꝫ diōisiū t cū eo gaiū t petrū
catēis q̄tos t diuersis cruciatibꝰ afflictos

in desertū quoddaz libie ptraxerūt. Jbiqz eos in loco squalidissimo z oī vsu humanitatis carēte/a paretonio triū dierū itinere in desertuz ptento/nexos vīculis relique/rūt.¶Hec i diuersis suis epistolis supradictus vir scripta dereliquit. Jn quibus memorat etiaz maximū presbiteꝝ/z dioscoꝝ Demetriūqz z Luciū/nec nō z Faustinū/atqz Aquilā satis claros et insignes titulo confessionis effectos. Sed et ex dyacoꝝnibus quosdam in insula post penas confessionis esse defunctos. Superfuisse vero ex his faustū z eusebiū. Quibus etiā refert tātū fiducie et magnanimitatis p dei grām datū/vt cū ad eos q in carcere tenebant fratres/nemo prorsus hūanitatis et mīsterii causa pmitteret accedere/isti tñ indesinēterz reuiserēt/et necessaria ministrarēt. Et cū per dies singulos presidis furor cresceret/iugulandos alios/alios supplicijsz diuersis cruciatuū generibus affligēdos squalore carceris z catenaꝝ pōderibꝰ enecandos/z sup oīa precipiēdo/ne q̄s ad eos pīsꝰ accederet/vt ex iedia quasi aliud tormēti genus adhiberet: Cōcessit tamen deus supradictis diaconibus gratiaz/confessoribus suis prouidēs/vt īuitis oībus/istis tamē nō negaret igressus. Sciendū tamē est q̄ hic eusebiꝰ quē dyaconū supra dixim⁹/postmodū episcopus apud Laoditiā Syrie ordinatus est. Maximus vero quē presbiterū mēor a uimꝰ/ipsi dyonisio apud Alexandriā successit ī episcopatu Faustus aūt q̄ cū ipsis tūc cōfessor enituit vsqz ad psecutionē q̄ nr̄is tēporibus facta est/grandeuus et plenus dieꝝ perdurans pfecto martyrio obtrūcatione capitis cōsūmatus est.¶Hec a dyonisio cernissima fide memorantur.

¶Capitulū.xi.de persecutione valeriani apud cesaream palestine.

Situr in valeriani psecutionibus apud Cesareā palestīe multa a diuersis martyria cōsūmata sūt. Jn q̄bꝰ tres quidaz admirandi adolescētes/quoꝝ vnꝰ piscus/alius Malcus/tercius alexander vocabatur Cū in suburbano agello supra dicte vrbis habitarent: diuino fidei ealore succensi/ceperūt semetipsos segnitie atqz ignauie īcusare/q̄ cuz celestes i vrbe martyrii proponerent corone/ipsi nō desiderarēt/nō raperēt: cūqz dñs et saluator regnū celoꝝ violēter diripi debere testatus sit/ipi inglorios et desides anīos humi gererēt. ¶His igitur semetipos alloquiis incitātes vrbē petūt: et adorto iudice truculēto/curtantū in sanguinē pio rū deseuiret īcusāt. Jlle continuo nobiles aīos iuuenum q̄ dignis remunerat affatibus: deuorādi inqt bestiis subigant/q̄bus nō placet pioꝝ sāguinē fundi. Sedz mulier quedam/supradictoꝝ iuuenū secuta fertur audatie et magnanimitatis exempluz: similēqz sortitur exitum pene. Quā tamen de Marcionis scola fuisse loquebantur.

¶Capitulum.xii.de eodem.

Arinū quoqz pirū militarē/Jerosolimoꝝ ciuē bonore z diuitiis clarū cū in supradicta vrbe inter collegas suos p ordinē gradus sui bonor quidaz cōtingeret militaris. vt fieri solet insequentē collegam suū subit inuidia: et exclamat. Non posse marinū adipisci superiorē gradum/q̄ esset christianus. Jnterrogatur a iudice marinus/si ita res se haberet. Jta ille esse/et vere se esse christianū clarissima voce testatur. Tres ei deliberandi hore decernūt a iudice/vt eligat vtrū velit īmolare diisz imperatori/an christianus interimi Cūqz atribunalibꝰ fuisset egressus/Theotignꝰ episcopus loci apprehensa manu eius/perducit eū ad ecclīam. Jbiqz multis verbis ī fide cōfirmans/ad vltimū in īteriora perducit altaris: gladiūqz suū quo precinctus erat ostēdens ei/Et rursū offerēs euangelium quid eduobꝰ mallet interrogat: Marinꝰ vero promptissima fide cū manū ad euangeliū tetendisset/obtine inquit theotignus quod elegisti o fili: et cōtēnens presentē vitam eternaz sperato. Confidens perge/et suscipe coronā quam tibi dñs preparauit. Regressus continuo ad tribunal euocatur per preconē. Aderat enim tēpus statutuz: Jlle vero nec moras patitur/nec

expectat interrogan tē: sed continuo sibi z deliberatū asserit/z ex paternis legib⁹ cō firmatū/q̄ deo obtemperare oporteat magis q̄ hoībus. Quē iudex ilico capite puniendū pro tali responsione pronūtiat.

¶ Ca.xiii.ð astirio eiq̄z clarissimis gestis

Ed iter eos cūctis clarior/z meritis fidei supra ceteros insignis/memorat astirius/vir romane vrbis senator patricij nobilitate/facultatibus/propīquitate etiā regia/z oī bonor̄ fama satis clarus. Quicuz supradicti martyris extremis itereſſet exequiis et capite celsuz cadauer/subiectis humeris suis z substrata veste qua īdueba tur excipet: honorē quē martiri detulit/ q̄tinuo ipse martyr assēq̄t. Sed et in multis aliis eū preclar̄ gestis ī fide christi enituisse tradiderunt nobis ii qui eū ī corpore adhuc positū viderūt: in quibus etiā tale aliquid p eū gestum memorabant. Apud Cesareaz Philippi/quā Paneadā phenices vocant aiūt sub radice mōtis qui appellat Pauiuser quo fluuii Jordanis prima fluenta prosiliunt morē fuisse gētilis erroris certa ac solēni die. īmolari victimā. Que victima arte quadā demonis subito nusq̄ cōparebat. Et erat hoc famosissimi miraculi genus quo psuaderi astantib⁹ videret in celuz hostiam inuisibiliter esse sublatā. Accidit igitur dū hec gererēt adesse Astirium. Qui cuz videret ōnes miraculi huius stupore cōstringi/humanos miseratus errores/cū gemitu et suspirio oculos ad celū pariter tendit et palmas: christū qui ē supoia deus tota fide profusis lachrimis īuocat/vt prestigia fallacis demonis arguat miserisq̄z mortalibus/erroris hui⁹ soluat archanū. Hec illo cū fletibus supplicante subito victima q̄ īuisibiliter credebatur assūpta/supferri aquis videt: et in cōspectib⁹ oīm reddit: nec vltra in illis locis error huiusmodi potuit reperiri. Jta vnius xp̄iani prece/tantor̄ deceptionū machina cū anctoribus suis demonibus dissoluta ē.

¶ Cap.xiiii.de emorroissa a christo curata memoranda hystoria.

Erū quia vrbis hui⁹ fecimus mēti onē iustum videtur commemorare etiam illud in ea qđ hystoria dignū duxim⁹. muli erem quaz sanguinis pfluuio laborantē a saluatore curataz cuāgelia tradiderunt huius vrbis ciuez constat fuisse: domusq̄z eius in ea etiā nūc ostenditur. Pro foribus vero domus ipsius/basis quedam in loco editiore collocata mōstrat. ī qua mulieris ipsius velut genibus prouolute palmasq̄z suppliciter tendentis/ymago ere videtur expressa. Astat vero alia ere nichilominus fusa statua. habitu vir stola cōpta circumdati/et dexteraz mulieri porrigentis. Hu ius ad pedē statue e basi herba quedaz noua specie nascitur. Que cū exorta fuerit excrescere vsqz ad stole illius erei indumētis fimbriaz solet: quaz cū sūmo vertice crescens herba cōtigerit: vires inde ab depellē dos oīs morbos languoresq̄z conquirit: ita vt quecūqz fuerit illa infirmitas corporis/hausto exiguo maḋfcti salutaris graminis depellat. Nichil oīno viriū gerens/ si anteq̄ eree fimbrie sūmitatē crescēdo cōtigerit/decerpat. Hanc statua ā ad similitudinē vultus Jesu formataz tradebāt Que pmānsit ad nostra vsqz tēpora: sicut ipi oculis nr̄is īsperim⁹. Et nichil mirū si ú qui ex gētibus crediderant. pro beneficiis q̄ a saluatore fuerant cōsecuti/huiusmodi velut munus videbant offerre: cū videamus etiam nūc z apostolor̄ Petri et Pauli z ipsius saluatoris imagines designari tabulisqz depingi. Sed et antiquas ipsor̄ ymagines a quibusdaz cōseruatas nos vidimus Quod michi videt ex gentili cōsuetudine indifferenter obseruatū: q̄ ita soleāt honorare quos honore dignos duxerit Jnsignia enim veterū reseruari ad posteror̄ memoriam/illor̄ honoris/hor̄ vero amoris īditium est.

¶ Cap.xv.de cathedra sancti iacobi.

Eniqz et iacobi cathedra q̄ primus inter episcopos ab ipso saluatore z ab apostolis in Jerosolimis ē electus/quēqz fratrem christi volumina diuina designant/vsqz ī hodiernū inibi conseruatur: atqz in ea sedent ōnes/quotsqz ad presens

Deem arcipiv quydam

Jd. i histo trip. libro vi. ca xli.

tēpus sedis illi⁹ sacerdotiū sortiunt. Ser⁄
uatur ergo cū īgēti studio/velut a maiori
bus tradita memoria scitatis. Et cū vene
ratiōe magna hētur:vel vetustatis:vł pri
mi sacerdotii scīficationis obtentu. Sed
de his ista sufficiant.

¶ Ca.xvi.q̄ pacē galien⁹ reddit ecclesiis.

Alienus vero Valeriani fili⁹/post
eaq̄ rerū sūmā solus optinuit le⁄
nius ac mode rati⁹ erga nr̄os agere insti
tuit. Datisq; decretis/inhiberi supplicia/
persecutionesq; cessare/et quo quisq; pri⁄
tat more exorare qđ diuinū ē/sinit.

¶ Ca.xvii.de quarūdā accleſiaꝝ per idem tempus epis.

Er idē tēpus cū romano adhuc sa
cerdotio sixtus præesset et apud an
tiochiā Demetrianus/firmilianusq; ad
huc cesaree cappadocie sup esset/Pōti ec
clesias/gregorius(qui prius theodor⁹ di⁄
ctus est ex origenis discipulis)cū fratre an
thenodoro suscepit gubernandas. Apud
cesareā vero palestine/post theotistū/dō⁄
nus episcopatū sortitus/zbreui defunctus
theotegno iam nr̄e memorie/piro sedē tra
didit. Qui et ipse origenis auditor fuisse
dicebat. In ierosolimis vero post mazab⁄
banē/sacerdotiū suscepit hymeneus. Et
hi oīs in pace eccl̄ias gubernabant.

¶ Cap̄.xviii.de alexandria ciuitate que se ditione gentis sue vastata est et deleta.

Ed apud alexandriā etiā si nulla
extrinsecus mali causa sit/eo ipso
q̄ genus hoīm ferox seditiosū/z semp inq̄
etū est/ciuiles inter se motus et bella non
virtutis merito/neq; ob defēsionē/sed ob
necē atq; īteritū ciuiū cōmouebant. De q̄
bus dionisius i epistolis suis cōmemorās
refert ita a propriis ciuibus esse vastataꝝ
deletāq; vrbē/vt illa que cōstipatione po
pulor̄ vix soleret digrediētibus īcedendi
spaciū dare/nūc eo vsq; puenerit:vt cōspi
cere īplateis hoēm/valde rarū sit: made⁄
re oīs ciuiū sanguine vias: cadaueribus
obtegi:et ne ad sepeliendū quidē sufficere
qui supsunt. Unde z post belli rabiē/ferri
q; vastationē/corrupti aeris z fetore cada
uerū pestilētia increuerit:ita vt si quis fer
varo supfuerat idē morbus absumeret.

¶ Ca.xix.de eiusdā ciuitatis vastatiōe et rūs eius caulis dionisii testimonio.

Cripsit autē de his idē dionisius i
epistola pascali/que solēniter per
annos singulos legi solet his ỳbis. Aliis
fortassis hominibus nō videat tēpus hoc
tēpus esse solēnitatis.qm̄ quidē luct⁹ vbi
q; z acerba lamētatio ī plateis cūcta circū
strepit: gemitus vero i est et mugitus i do
mibus/ppter multitudinē mortiētiū. Si⁄
cut em̄ de primogenitis quondā egiptior̄
refertur/ita etiā nūc ingens vbiq; clamor
attollit. Non em̄ est domus sicut scriptuꝝ
est/in qua non sit mortuus primo nanq;
ipsi manibus suis partē maximā et melio
rem populi ceciderūt/persequēdo sanctos
Partē altera bella intestina rapuerunt.
Partem vero que supfuerat/pestilēs nūc
egritudo consumit. Sed nos nec in perse
cutionibus cū iugularemur/a festiuitate
cessauim⁹:nec vnq̄ nobis potest solēnitas
impediri/quibus p̄cipitur in tribulatione
gaudere. Dis igitur nobis locus quicūq;
a tyrannis eligebatur ad penā/sive ager
ille seu desertū fuit/sive insule/sive carcer
solēnitatē nobis īpedire nō potuit. Letis⁄
sima vero super oīs habuere solēnitateꝝ
beati martyres:qui cū sanctis angelis in
celo pasca curarunt. Post hec/persecuto
res nostri in semetipos man⁹ ac tela ver⁄
terunt. Sed ne sic quidē nostror̄ festa tur
bata sūt. Insecutus est hic pestilēs morb⁹
et plaga terribilis :sed illis multo terribi⁄
bilior z grauior/quos nec spes erigit futu
ror̄. Nobis vero hec oīa exercitia quedaꝝ
virtutis/et fidei p̄bamēta ducunt. Quā⁄
uis enim densior seuiorq; paganos ma⁄
gis q̄ nostros morbus iuaserit/tamē ne a
nostris quidē penit⁹ absces̄u est. Et post
pauca addit dicens. Multi nanq; ex fra⁄
tribus nostris pro nimia caritate duꝝ abs
q; vlla cunctatione infirmos visitare nō
desinunt/et non solum visitare/sed et mi

nistrare/et exhibere officia que dominus precipit: repente morbi contagione/cu m illis pariter quibus ministrare voluerant interibant. Affectu enim quodā dilectionis attracti/et velut pticipare dolores cū dolē/ tibus cupiētes/ alienasī se mortes haud segniter transferebāt: effectiqz sunt eorum vt dicit apostoli sermo/pipsima.. Deniqz plurimi nostrorū precipui et electi viri ī ter quos presbiteri nonnulli et diaconi/multi qz alii de plebe constantissima et ardētissi ma fide tanq̄ si martyrii tempus instaret miserando infirmos/ semetipsos huius/ cemodi mortibns inserebant: misericordie ex hoc martyriū capere presumētes. Et dū curandis egris/defūctis exportādis huma disqz corporibus operam dabant/inseque bantur pene eos/quos suis bnmeris ad se pulchra dcuexerant. Paganivero econtra/ rio/suos continuo vt egrotare ceperāt dese rebant: parentes caros liberos/vxorē con/ iunx/filiiqz nichilominns parentes statm vt tremere mēbra vidissent/et morbo ora pallere/domo propulsos/in plateas semi neces eiciebāt. ibiqz insepulta eorū cadaue ra relinquētes/viz morbi quā p hec se effu gere opinabantur duplicīter incurrebant: dum a pestilentie rabiē/etiaz fetor īsepul/ torum cadauerum iungeret.

¶ Ca. xx. de galieni imperio.

Efert idē dionisius de Galieni tē poribus/q̄ eo regnāte ecclesie dei in pace durarunt et q̄ mediis eius tēpo/ ribus/ Macrianus velut nubes quedam tenebrosa z tetra/subito regni eius obscu/ rauerit lucē Quo rursū ad vicē estiue nu/ bis abolito/ Galienus nouum vt ipse ait ex veteri vniuerso mūdo lumē effulsit. Si mul em̄ atrocē tyranū et regno deturba/ uit et vita. Designat autem etiā tēpus: q̄ nono anno īperii galieni hec scriberet. Ex tant z alia quāplurima necessaria satis z admiranda dionisii opuscula: que vtilita/ tis plurimū legētibus cōferant: inter que scripsit etiā de repromissionib⁹ futuris eri gēte causa huiusmodi.

¶ Ca. xxi. de nepote egiptio epō circa pro/ missiones futuras errāte.

Episcopus quidaz erat in partibus Egypti Nepos nomine. hic iudaico intel/ lectu de futuris repromissionibus sētiebat easqz corporaliter exhibendas docebat. Et mille annis in deliciis corporalibus in hac terra sāctos regnaturos esse cū christo. h u/ iusqz sui dogmatis probamenta/ sūptis ex reuelatione Johānis testimoniis conaba tur asserere. De qb⁹ etiā libellos edidit: in terpretationes huiusmodi continētes. Jgi tur Dyonisi⁹ de repromissionibus scribēs adhūc Nepotem stilū sue intentionis ob/ uertit: et in primo statim libro suā sētētiā que ei de diuinis repromissionib⁹ videbat exponit. In secundo vero volumīe de reue/ latione Johānis differens facit mētionez Nepotis/ verbis.. Et cōmentarios inquit quosdam proferunt Nepotis/ quib⁹ inni/ tuntur plurimū: et p quos putant īeffabi li quodā sacramento ostendi/ qualiter re gnū christi futurū sit super terraz. Sed in aliis quidem multis etiam ego amplector et diligo Nepotez/ vel pro fide sua/ vel pro eruditione et studio scripturarū: et pīcipue pro exercitio psalliendi: quoniaz quidē plu rimi fratrum libenter pro hoc eius elegere consortia. Est ergo etiaz michi erga eum multa reuerentia: et inde magis/ quia iā precessit ad dominū. Sed reuera plus om nibus et amanda et preferenda est ve/ ritas: laudare oportet/ et absqz iuidia am plecti si quid recte dictum est. Discuti ve/ ro et discerni/ si quid minus sane scriptuz est. Et si quidem presens esset is de quo sermo est/ sufficeret solo sermone discute/ re que minus recte dicta videbantur: duz interrogatione precedente responsio sub sequens in concordiam quod contrarium et discrepans videbatur adduceret. Ubi vero scripta edita sūt/ z vt videtur q̄busdā satis suasoria / et vbi doctores procedunt qui legē et pphetas pro nichilo ducāt/ euā gelia nō sequant̄/ apl'orū scripta despiciāt

Nos aūt solos libros atq; istaz doctrinā velut magnuz aliqd et occultum misteriū veneraī/ac simplices quoq; fratruz nostroz doceant nichil excelsum nichil magnificuz sentire de aduētu et psētia dei et saluatoris nostri iesu christi/neq; de resurrectionis gloria/z nostre cōgregatiōis in id ipsū ac similitudis repromisse/sz parua quedaz z semper mortalia/z nō alia q̄ sūt ea q̄ nūc videmus sperari suadēt i regno dei: Necessariū videt ad hec oīa respōdere fratri nostro Nepoti. Et post aliquāta rursū subiūgit hec. Et eī cū i arsenoite essemus/vbi multo iā tēpore voluebatur ista doctrina/ita vt scismata inter fratres et discordie fierēt/cōuocaui presbiteros et doctores q̄ erant i ecclesiis/et publice cepi ea bere tractatū. Simul z cohortatus suz frēs/vt si q̄d eos moueret/obicerēt nichil verentes: Tū michi illi vt scutū validissimum z murū ierpugnabilē/codicē Nepotis obiciūt. Suscepi patiēter: z tribus cōtinuis diebus residēs a prima luce vsq; ad vesperam cum ipsis/ singula eius scripta cepi discutere: z vnūquodq; q̄d i se absurdi haberet ostēdere. Et vere satis admirat⁹ sū patiencia et cōstantia atq; itelligētiaz fratrū: q̄a cōsequēter et p ordinē de singulis questionib⁹ proponebant/validissime his q̄ a nobis respōdebant occurētes Post hec/cū quid esset i vero patuisset: accōmodabāt nichilominus absq; cōtentione cō sensuz: iudicantes hoc/q̄ nō cōtinuo si q̄d semel aīo visū fuerit/oī id studio sine cōtētiōe seruandū ē: sed esse recti⁹ tūc mutare sentēciaz/cū eam melioz z rectioz superauerit. Patefactis eteī cordib⁹ suis deo audiebant verbū cuius probatio nō ex humana persuasione neq; ex eloquētie fuco sed ex diuinaz scripturarū assertione veniebat. Et ita euidēs fuit assertiōis nre probatio: vt is q̄ inter eos maximus doctor et vite meritis prestancior habebatur/ Coram oīon noīe/surgens in medio cunctis audiētib⁹ proclamaret et protestaret/neminē debere vltra eius doctrine facere mentionē. Sufficere q̄ erratū ē: decetero ñ solū nichil hoc tenendū vel sequēdū/sed ne cōmemorandū quidē de talibus. Si quidē tam euidens et manifesta cōtra hec de scripturis diuinis patuisset assertio. Dīns vero reliqui fratres gaudio et letitia repleti corda/pro emendatione sui inexplebiles dño gracias referebant.

Capitulū.xxii. apocalipsim q̄s scripserit aplerisq; dubitatum est.

Est aliquāta vero veniēs ad apocalipsim Johānis hec de ea scribit Nōnulli ex precessoribus nostris penitus libellū hūc refutanduz a canone scripturarum atq; abiciēdū putarūt/singula queq; eius capitula arguētes Et dixerūt pretitulatiōez libri nō esse verā: sed aliene scripture: Johānis tantū nomē impositū. Unde neq; Johannis hunc esse librū/nec reuelationē videri posse/q̄ crasso quodaz velamine ignorantie contegatur. Addiderūt etiā hec q̄ nichil dignuz i ea grauitate apostolica censeatur. sed ne alicuius q̄dem ecclesiastico⁹ saltem viroz scripturaz esse dixerunt. Sed cherinthū quēdaz auctorē Cherinthiane hereseos/volentē dogmatis sui fidē a postolici nois opinione firmare/libello a se cōscripto Johānis tituluz pretulisse. Deniq; iquiunt cherinthi dogmata hec cōtinēt/ i terris futurū esse regnū christi. Et q̄m ipse carnis z libidinis amicissimus dicebat/ea in repromissionib⁹ futuri regni/sanctis prebenda censebat/q̄ sui animi libido dictabat: ventris et voluptatis opera mensura/ciboz q̄ sacietatem/z abundanciam poculoz/nuptias/et cetera q̄ horum consequēciam seruant. Et reparari rursum sperat festiuitates et sacrificia iudaica/victimasq; legales. Ego vero quantum ad meam sententiam pertinet/spernere aut abicere scripturam libri hui⁹ nullatenus audeo: maxime cum multi ex fratribus ita mecū sentiant. Sed hoc magis de eo iudico/q̄ excedant atq; emineant q̄ i eo scripta sunt humane auditionis modū

et sit in eo arcanus quidam et reconditus atqz admirandus oibus sensus. Quem z ego ammiroꝛ ac veneroꝛ/etiam si nō intelligo. Et ita sentio ꝙ diuina alīqua sacramenta sermonibus cōtegantur humanis non tam iudicio meo discernēs ꝙ fide credens. Et ideo non repꝛobo que non intelligo: sed tanto magis admiroꝛ/quanto minus assequoꝛ. Post hec vero totius libelli disserēs coꝛpus/z singula queqz discutiēs atqz euidenter ostendens/nullo modo fieri posse/vt secundum litterā dignus in eo intellectus appareat: Addit etiam hec dicens. Consūmata igitur omni prophetia beatos dicit ꝓpheta eos qui hec custodiūt Sed et semetipsum beatum dicit. Ait em̄ beatus q̄ seruat verbū prophecie huiꝰ libri Et ego iohannes qui video et audio hec. Vocari ergo cū iohānē/et esse banc scripturā iohannis non nego. Sancti nāqz alicuius est/et sine vlla dubitatione ꝓ dei spiritum scripta etiaz si nō sit ille apostolus filius zebedei iohannes frater iacobi: cuiꝰ euangelium secundum iohannē scriptum est/et epl'a catholica. Vtiť ergo dyonisius plurima assertione: diuinitus quidē inspiratā reuelationē non esse dubitandum et Johannis esse. Non tamē sibi liquido videri q̄ illius sit iohannis qui euangelium scripsit: quia ille nusq̄ nois sui fecerit mētionē ac sese signauerit noiatim. Hic aūt qui apocalipsim scripsit/tercio mentionē ferme nois sui facit. Sed z ex ipso scripture stilo discretiōez faciēs/dicit potuisse fieri in illis tēpoꝛibus fuisse et alium aliquez Johannē vnum ex sanctis/cui hec reuelauerit deus. Multa vero z alia instructionis ecclīastice monimēta/nobis ī libꝛis digesta beatus Dyonisius dereliquit. Quoꝝ lectio magnopere ab studiosis q̄busqz expetēda sit. Sed iam ad hystoꝛie ordinē reuertamur. Sixto romane eccl'ie per annos. xi. sacerdotio procurato/succedit dyonisius. Et Demetriano apud antbiociaz defuncto/Paulus de Samosate sacerdocium suscepit. Qui paulus abiecta satisz indigna de christo sentiens/traditionem doctrine ecclesiastice coꝛrumpebat: dicens eum cōmunis nature hominem tantum fuisse.

¶ Capitulū. xxiii. de concilio episcopoꝛum apud anthiociā aduersus paulum Samosatenū.

Unc Dyonisius de alexandria rogatꝰ venire ad concilium et senectutis impedimēto/z incōmoditate coꝛporis inhibetur/ Per epistolā tamen presentem se reddidit: et quid fidei ac veneratiōis erga christum teneret exposuit. Ceteri vero eccl'iaꝝ pastoꝛes/diuersis e locis et vꝛbibꝰ velut aduersum latronē quendam/christi gregibus insidiantē/conueniunt Antiochiam: In quibus insignes z ceteris precellentes erāt/Firmilianus a cesarea cappadocie: Gregoꝛius et Athenodoꝛus frēs pōti prouincie sacerdotes: Helenus Sardēsis ecclesie episcopus: et Nicomas ab yconio. Et Jerosolimoꝝ precipuus sacerdos Hymeneus: z vicine huic vꝛbi cesaree theotignus/Sed et maximus Bostrensis episcopus/dignus eoꝝ consoꝛcio coherebat. Multi vero et alii/quos longū ē enumerare p singulos. Sed z p̄sbiteri q̄plurimi z diaconi/ad supꝛadictaz vꝛbē causa cōpescēdi imo delēdi noui huiꝰ dogmatis cōuenerunt. Hi ergo omnes sepius in vnū coeūtes/ Paulūqz Samosatenū statuētēs in medio/atqz eius heresim quam ille nunc occultare nūc etiaz dissimulare conabatur frequēti tractatu et assiduis disputationibus denudātes/arguere blasphemie z publicare nitebanť. Nec tamēvno id aut secūdo tantuz consilio/ad finē perducere potuerunt Sed et cōuētū sepe ē/z absqz ope precio discessum.

¶ Cap xxiiii. de quodam gregoꝛio viro sācto z eius mirabilibus gestis

Ērū qm̄ beati gregoꝛii hystoꝛie textꝰ attulit mentionē/dignissimū puto tanti viri gesta q̄ sub oꝛientali et septē-

trionis axe cūctoꝝ sermone celebrantur/ omissa nescio quo casu / huic narrationi ad memoriam posteritatis inserere. Stagnum quoddaz erat in ponti regionibus situm/piscibus copiosum: ex quoꝝ captura prediuites reddit⁹ dñis prestabāt. Ista possessio duobus fratribus sorte hereditatis obuenerat. Dz pecunie cupiditas/ que pene oīm corda mortaliū supat/etiā fraternam necessitudinē violauit. conueniebat fratribus tempore captionis: non taz ad capiendos pisces ꝙ ad homines decipiendos: cedes ac bella mouebantur: humanꝰ sanguis pro piscibus fūdebatur. Sed dei prouidencia/affuit aliquando auxilium. aduentusqz Gregorii. Videt prelia z mortes viroꝝ/furēteſqz germanos: qd cause existeret/ꝑ qua in exitiū sui suoꝝūqz fratres accenderētur inquirit. nullaz nisi capture piscium compit. Tū ille/cū ꝑ honore aduentus sui vtreqz partes paululū siluisſent/nolite inqt o filioli rationabiles aīas pro mutis animātibus violare: fraternaz pacē questus cupiditate dissoluere: dei leges et nature pariter iura temerare: z pnamecum ad oram stagni exitialis accedite. Ego iam vos per virtutem domini omni certamine cruente contentionis absoluā. Et cum hec dixisſet/ in conspectu omnium virgam quā tenebat in manu ad primas littoris vndas defigit. Et ipse positis genibus palmas tendit ad celum: atqz his verbis ex celso supplicat deo. Tu deus patrum nostroꝝ/qui cum tibi primus homo Adam peccasſet/z mandatuz tuū ptenisſet penā culpe illius moderatus/ad terrā maledictionis sententiā detorsisti dicēs: maledicta terra ī operibus tuis: z nūc ergo miseratus horum iuuenū fraternū sanguinē qui periclitātur/precipe vt maledicte sīt aq iste in operibus istoꝝ/ꝑ quibus furore succensi fraterne pietatis oblati sūt: ita vt nūquā ī hoc loco vel piscis appareat vel aqua resideat. Sed sit campus aratri patiēs/ac frugū ferax/et custos ieter nū fraterne concordie pseueret. Simul vt ille orandi finez fecit/statiz se vnda subducens/z cursu velotiore fugiens/a conspectu superno iussa discedere/abissis suis redditur: et arentez campū germanis iam concordibus derelīquit. Sed et in hodiernum frugum ferax esse dicitur solum/quod ante fuerat nauiū ferax. ¶ Memorat etiā aliud illustri⁹ abeo et diuinius gestū. In quodaz loco ruris augusti/cum res poposceret ecclesiam construi/rupes quedam vicini mōtis ex parte orientis obiecta/ex alia vero preterfluens fluuius/spacium quātuz ecclesie sufficeret denegabat: Et cuz alius omnino nō esset locus/omneſqz mestitiā agerent ꝙ solū ad construendam ecclesiam non haberēt/ille fide plenus pernoctasse in oratione dicitur/z dominum Jesum promissionis sue admonuisse fideliter qua dixit/si habueritis fidē sicut granum sinapis/dicetis monti huic tolle te z mitte te ī mare/z fiet vtiqz. Cūqz hoc fiō plena ac deuotiōe deposceret: ad lucem coeuntibus populis/inuenta ē rupis importuna secessisse tantum quātum spacii ad cōdendā querebatur ecclesiā. ¶ Traduntur eius z alia ꝙplurima. Sed ne ī longū videamur trahere sermonē/itermissis ceteris/vnum adhuc de eius gestis aditiā. Iter eius fuisse quondaz per alpes dicitur hyemis tempore. Et cū pueniſſet ad sūmū alpium iugum/niuibus repleta erant oīa nullum vsqꝙ diuersorium. Fanum ibi tātū appolinis erat. Cui succedens/ transacta nocte discessit. Sacerdos vero erat quidā Fani eius. cui consulere simulachra Apollinis mos erat/et reddere responsa poscentibus ex quo ei/etiam alimonie quest⁹ esse videbatur. Igitur post digressum Gregorii/offerre consulta/et responsa poscere sacerdos accessit ex more: nichil inde responsum veniebat. Repetit victimas/silentiū permanet. Iterum atqz iteruz litatur: surdis ingerit fabulam. Cumqz stupore noui silencii estuaret sacerdos/noctu ei assistens demonium dicit in somnis. Quid me illic inuocas/quo iam venire no possum? Percontanti causam/aduentu se

B

hinc gregorij ortone pires
z agnd defecerunt.

Gregorii dicebat expulsum. Quid nunc remedii daretur cum perquireret/ait: ℙnõ aliter sibi licere ingredi locum illum nisi Gregorius permisisset. Quibus auditis/ sacerdos occupat viã: multa apud semetꝫ ipsum voluens/atqꝫ animo recursante pꝫ tractans peruenit ad Gregorium: adoꝛꝫ tusqꝫ eum rem pandit ex ordine. humanitatis sue atqꝫ hospitalitatis admõet: querelam depulsi numinis promit: ademptaꝫ facultatem sui questus deplorat: ac reddi sibi omnia in pristinum statum deposcit. At ille nichil moratus scribit epistolam in hec verba. Gregorius appollini/ ℙermitto tibi redire ad locum tuum et agere que consueuisti. ℙanc epistolaꝫ sacerdos accipit/et ad fanum defert. ℙositaqꝫ ea iuxta simulacrum/affuit demõ/et dedit responsa poscenti. Tum ille in semetipsum conuersus ait. Si gregorius iussit/et deus iste discessit/nec potuit redire nisi iussus: ꝛ rursus iubente Gregorio restitutus est: quomodo non multo melioꝛ isto Gregorius/cuius hic obtemperat iussis: Clausis igitur ianuis fani/descendit ad gregorium/epistolam secum quam acceperat referens/omnemqꝫ apud eum rei geste ordinẽ pandens. Simulqꝫ se ad pedes eius prosternens/rogat vt illi se deo offerat cuius virtute diis gentiuꝫ Gregorius imperabat. Cumqꝫ enixius et pertinacius insisteret/catecuminus ab eo factus est. Et cum se vite castissime ꝛ astinentissime derelictis omnibus non solum erroꝛibus demonum/sed et seculi actibus/ mancipasset: etiam baptisma consecutus est. Et in tantum vite merito ac fidei virtute profecit: vt ipse beato Gregorio in episcopatu successoꝛ extiterit. Sed et ingenii sui nobis in paruo maxima monimenta dereliquit. In ecclesiastẽ nanqꝫ metafrasim idẽ Gregorius magnificentissime scripsit. Et catholice fidei expositionem breuiter edidit tam dereliquit: quam pro edificatione ecclesiarum sociare his commodũ duxi Gregorii martyris et episcopi ℕeocesarie fi-

des. Unus deus pater verbi viuentis/sapiencie subsistentis. et virtutis sue et figure perfectus ℙerfecti genitoꝛ/ pater filii vnigeniti. Unus deus solus ex solo deo. figura et ymago deitatis. verbuꝫ perpetrãs sapiencia comprehendens omnia: et virtus qua tota creatura fieri potuit. Filius verus veri et inuisibilis ex inuisibili/et incorruptilibilis ex incorruptilibili/ꝛ imortalis ex imortali/ꝛ sẽpiternꝰ ex sempiterno. Unus spũsanctꝰ/ex deo subsãciã habẽs: ꝛ q̃ per filiũ apparuit. imago filii perfecti. ℙerfecta viuenciuꝫ causa: sanctitas sãctificatiõis prestratrix. ℙer quẽ deus super omnia et in omnibus cognoscitur: et filius per omnes. Trinitas perfecta/maiestate et sempiternitate/et regno minime diuiditur neqꝫ abalienatur. Igitur neqꝫ factũ quid/aut seruiens in trinitate/neqꝫ superinductum tanq̃ antehac quidẽ non subsistens/postea uero super ingressum. ℕeqꝫ itaqꝫ defuit vnq̃ filius patri/neqꝫ filio spiritus sanctus. sed inconuertibilis et immutabilis eadeꝫ trinitas semp. Sed de Gregorio satis dictum est/nunc ad hystoriam redeamus.

¶ Capitulũ. xxv. de paulo samosateno heretico/eius intollerabili superbia/eius excomunicatione/ab episcopatu depõne/et eiectione.

ℕterea dyonisius apud Alexandriã quieuit ĩ pace. duodecimo anno imperii galieni/decem ꝛ septem annis functus sacerdocio. Succeditvero ei Maximus. Igitur Galienus cum per annos xv. Romanum gubernasset imperium/ Claudio regni successoꝛe defunctus est. Qui duobus solis annis ĩ imperio transactis/Aureliano rerum apicẽ dereliquit. ℍuius temporibus vltimum apud Antiochiam episcoporum concilium congregatur. In quo ℙaulus arguitur manifesteꝫ conuincitur hereticus: et damnatur ab omnibus que sub ce-

lo sunt ecclesiis christi: insistente plurimū et disceptationibus validissimis perurgente Alchione presbō anthiocene ecclie/viro fidelissimo/et oībus virtutibus adornato: cui accedebat etiaz hoc/q̄ erat disertissim⁹ et potens in ꝟbo atqz ī oī eruditiōe pfect⁹ Deniqz oratoriā i eadē ipā vrbe docuerat Huic igitur ab omī cpō̄y consilio pmittitur disputatio cū paulo/excipientib⁹ notariis. Que ita magnifice ab eo et accurate habita est/vt scripta ederet/et nūc quoqz in āmiratiōe sit oībus. Solus et em̄ potuit dissimulantē z occultantē se paulū cōfessiōibus ppriis publicare. Quibus ita gestis cōmuni cōsilio vniuersi pariter sacerdotes scribūt epīlam ad personā dionisii episcopi vrbis rome/et maximi alexandrie episcopi/que p oms mitteret eccl'ias per quā cūctis z suā diligentiā cōprobarēt et pauli heresim cōfutatam esse atqz deiectā in vniuersoy notiam puulgarent. Simul etiam que cū eo questiones habite sint indicant. Sed et vitaz ipsius intēperatā pariter moresqz describunt. Ex q̄bus pauca aliqua īserere huic opi nostro dignū iudicauim⁹. Dionisio z maximo z oībus qui per vniuersū orbem sunt sacerdotibus z coepiscopis/vna cū copresbiteris z dyaconibus/atqz omī eccl'ie catholice q̄ sub celo ē/Helenus/z hymeneus/Theophilus/theotignus/maximus/procul⁹/nicomas/helianus/paulus/bolasius/protegenes/lerax/eutitius/thiodorus/malciō lutius/presbiteri: et ceteri oms qui nobiscum congregati sunt ex vicinis vrbibus z gētibus epi et presbiteri z diaconi/dilectissimis frībus in dño salutē. Et post pauca addiderūt mittētes hanc epistolā. Depcamur oms vt si qui forte tali doctrina infecti sunt/curant a vobis sicut et beate memorie vir dionisius alexādrinus/et firmilianus/ex Cappadotia iam prius scripserant ad anthiochie plebē: dedignātes immo potius declinantes ad personam ipsius scribere qui erat auctor erroris. Jpe autē beate meōrie firmilian⁹/cū ad huc sup esset/secundo affuit/et presens eum arguit ac notauit: sicut oēs nouim⁹z testamur q̄ simul cuz illo veneram⁹. Sed repromittente eo corrigere errorē/credidit: sperans posse fieri/vt absqz religiōis nostre opprobrio/z dissensionū nota/res veniret in melius. Et ideo dissimulauerat: cū tamē paulus dolo differret/z hominē quidē falleret deū autē negaret/ac fidē in qua renat⁹ fuerat violaret. Deniqz et nūc beatus firmilianus veniebat anthiochaz/et cū tarsuz vsqz pueniss̄et/et nos oms antiochie positi aduentū illi⁹ opperiremur: nunciat⁹est nobis excessisse de mūdo. ¶ Post aliquanta vero describētes eius vitā moresqz aditiūt etiam hec. Postea vero q̄ a doctrine regula ad aliena se dogmata z adulteria cōuertit/nō opus est enumerare actus ei⁹ priores: quo modo cū prius egēs fuerit et pauperrimus/neqz ex parentū successione/neqz vllam questus occasionē habue/rit honestam/nūc ad sūmas diuitias puenerit/non aliūde nisi ex sacrilegiis. Et ex iis que per fraudē diripuit/cōcutiēs frēs/vendēs patrocinia: z fidē negotioy susceptoy/nec accepta mercede custodiēs: existimans secūdū qō scriptū est questū esse pietatē. Supbiam vero ei⁹ q̄s ferre posset cum se magis ducenariū q̄ episcopū videri velet? Nam et incedēs per plateam tali quadaz ambitiōe vtebat: publice epistolas relegēs: atqz ī auditu oīm z oculis dictans assistentibus sibi ī platea notariis. Directio quoqz pretereūtium et constipatio īsequentium q̄ plurima querebat: ita vt oms qui videbant/horresceren z detestarentur per illius arrogantiam religionem diuinam. Hec in publico. Intra ecclesiam vero tribunal sibi multo altius q̄ fuerat/extrui et thronum in excelsioribus collocari iubet. Secretarium quoqz sterni z parari sicut iudicibus seculi solet Uerbū vero faciēs ad plebē/iactare supra modū dexteram/ac palmaz femori illidere/pede quoz subsaltare/ac ferire scabellun cū sonitu. Ab auditoribus vero nō fauorē neqz plausum spare solū/sed theatrali more oratia moueri sibi expetebat: z

voces tanq̄ de caueis dari. ¶Nec non soluz a viris/ Sed etiaz a mulieribus idecenter expetebantur. Si quis vero auditoz hone stius z verecundius agēs adamoze nimio temperasset: velut iniuriaz faciēs patiebaī iniuriam. Sed et antiquis et defunctis iaz tractatoribus insultabat: z illis derogans suas laudes i verecunde impudēterqz ia/ ctabat: rethoreż se magis q̄ ecclesie doctorē laudari cupiebat. ¶Psalmos vero qui in dominuz nostrum Jesuz christū dicebanī cessare fecit: velut ¶Neotericos et nup inuētos. Jn semetipsum vero cōpositos dieb9 paschę in medio ecclesie/ can ere mulieres maxime quas ipe prius ad canēdū p more instituerat faciebat: ita vt horresceret si qs audiret. ¶Naz cū ipse filiū dei negaret descēdisse de celo/ Sed a maria cepisse/ z iniciuz habuisse de terra: psalmi qui in ipsuz dicebantur/ et quibus i populo laudabatur angelum eum dicebant descendisse de celis. Et hec ipse assistens et audiens/ non solū dici nō prohibebat/ sed elato supcilio delectabatur audire. De mulieribus vero que cum ipso simul manebant/ quas synicunctas Antiocheni appellant / quid opus est dici? Ex quarum societate z cōtubernio vt sibi nulla questio moueretur/ etiaz presbiteris z dyaconis suis iis dūtaxat qui ei more gerebant habitādi mulieres secū smilē licentiā dedit. Sed z cōgregandi diuitias. tribuit facultatē: quo ipi i similib9 obnoxii magistro nequaq̄ crimen ipingerēt. ¶Nos aūt idcirco hec scribimus fratres kmi quia nouimus q̄ sacrosanctū debeat esse episcopale sacerdotiū. qđ z clero z plebi esse debeat exemplo. ¶Neqz enim ignoramuz quosdam dum incautius sibi ad cohabitandū iuugūt mulier culas/ cecidisse. Quod etiā si nō fiat/ certe in suspitionē venire de talibus sacerdoti grauissimū est. Quomodo aūt vetare poterit eos qui infirmioreś sūt a mulieruz cōsortio quibus ex iis que gerit auctoritatē prebet: Tantus vero actam i mitis suis fuit i potentatu/ z ita specie quadam tyrannidis elatus est/ vt ne ad arguendū quidē quisquaz vel accusandū auderet accedere. Sed et que dirim9/ cōdēnari possent etiam in eo qui fidē catholicā seruat/ zi ecclesiastici dogmatis veritate pduratˀ. ¶Hic vero qui abiurato fidei misterio/ ad pollutissimā se arcē z hereziz ptulit (necessariū em̄ fuit etiam partē erroris ipsius designari) quomodo habēdus/ vl quomodo execrandus est. ℂ Et post multa i fine epistole addunt etiam hec. Jgitur necessarium visum est hūc resistentē deo/ neqz acquiescentem vere fidei/ abici et abiurari. Alium vero pro ipso ecclie catholice cōstituī episcopū/ p dei gratiam ¶prouisū/ filiuz beate memorie Demetriani: qui huic ipi ecclie inculpabiliter prefuit/ Dōnuz noīe virū oībus bonis ornatum. Jndicauimus aūt vobis de eo/ vt sciatis/ ad ipsuz vos scribere debere: et ab ipo cōmunionis scripta suscipere. ¶Hic autē qui indignus habitus est esse in ecclia catholica/ anathema scribaī. z illius hereseos sectatores excomunicentur. Dōno igitur in episcopatū subrogato/ ¶Paulus a sacerdotio abscisus z cōmunione/ cū ð domo ecclesie nollet exire/ interpellatus iperatoz Aurelianus/ religiose satis de hoc sācteqz decernit: iis precipiēs ecclesie domū tradi/ quibus italie sacerdotes z ¶Romanus episcopus scriberent. Et iterū predict9 paulus ad cetera mala etiā hoc dedecoris acquisiuit/ vt manu publica de ecclesia pelleret. Et tunc quidē talis erga nos existebat Aurelianus. ¶Processu vero temporis immutare propositi sui bonum cepit: et malis consiliis depzauatus/ persecutionem erga dei ecclesias meditari eo vsqz vt dicaī/ q̄ dictatis iam litteris et scriptis/ cuz supesset sola subscriptio/ diuina dextera iterueniens/ subscriptionem nefande dextere deturbauerit.. ¶Porte et enim subita condemnatur qui de piorum morte censebat: vt ostēderet deus quia nō cum polluerit tyrannus/ cruciamur sed cuz probauerit ipe corripimur. Jgitur sex ānis Aurelianus cum gubernasset principatuz ¶Probus post hunc sucepit. Cui cum tātūdem temporis explesset imperium/ Carus vna cum filiis Carino et Numeriano

huic q̄si si milē habetur i histori/ par. lege libro vii. c 36. a in fi.

Aurelianꝰ post duos ānos q̄ Christianos lacessiuit subita morte subrepta eodem

succedit. Aquibus tribus annis nec plenis Romano regno administrato/ Diocleciānus suscepit pncipatum Is vero maxīas in nrōs persecutions z ecclesiaꝝ subuersione smolitus est.

¶ Cap. xxvi. de mane aquo manicheoꝝ heresis oritur.

Ed paulo āte q̄ hic īperiū sumeret in vrbe Roma defuncto Dionisio post nouez annos sacerdotii/ felix suscepit sedem. Quo tempore Manes quidā secū duz nomē suū insanies/ et instinctu deōis agitatus/ inuisam et execrabilez oībus heresim docet. Hic aūt manes gente perses vita z moribus barbarus fuit: tā acer ingenio/ vt insanire vel demone adimpleri videretur. Deniqz vt rei exitus docet/ christi se nūc gerere formā conabatur ostendere: nūc ipm̄ se esse paracletum predicabat. Et elatus insania/ ad similitudinem christi/ duodecim discipulos eligens/ ad predicandum mittebat dogmata stulta z impia a diuersis hereticis qui iam prius extincti fuerant mutuata dissemināns/ et nostro orbi Persica venena propinans.. Ex hoc ergo Manicheoꝝ heresis/ vsqz in hodiernū diffunditur: eo tempore exorta/ quo Felix ī vrbe Roma ecclesie preerat. Qui per quīqz annos administrato sacerdotio/ Eutichiano sedez reliquit. Is decem mēsibus solis translactis/ gaio epātū tradidit. Qui nīris iam temporibus quindecim annis sacerdotio perfunctus/ Marcellinum successorem reliquit. Quē iam persecutionis tempus inuenit.

¶ Cap. xxvii. de anatholio viro eruditissimo eiusqz subtili industria qua alexandriam ciuitatē fame piter absoluit z bello/ z quid ipse de pascha senserit.

a tēpestate apud Antiochiā sacerdotiuz post Dōnū susceperat Timeus: Post timeū vero Cirillus. Cirillo aūt successit Dorotheus. Quid ad nīram vsqz memoriam perdurauit/ vir eruditissimus z in scripturis diuinis satis intentus. qui pro multa diligentia/ etiam hebream linguam didicerat. Greca autē/ eruditione liberali a puero fuerat īstitutus. Is eunuchus a natiuitate fuit. Ex quo etiā ipperatoꝝ ī āmiratione eū būerat: et honorē ei cōtulerat purpure prepositurā. Huius etiam nos cū in ecclesia scripturas exponeret auditores īpueritia fuimus. Post būc autē Tyrannus apud antiochiā sacerdotium suscepit: sub quo ecclīaꝝ psecutio increuit. Apud Laodotiā post Socratē/ Eusebius/ Alexandrinus genere episcopus fuit Qui in causa pauli Samosateni ad ptes syrie cū veniss̄et/ q̄ esset in scripturis diuinis eruditus/ a fratribus studiosis velut thesaurus quidaz repertus/ vltra nusq̄ abire permissus ē: sicut Dyonisius ī epīis suis scribit. Huic quoqz anatholius successor vt aiūt bonus boni extitit Quiz ipse genere alexandrinus erat: eruditione vero liberalium litterarū/ z in philosophicis a puero appime eruditus: ita vt apud Alexandriam dyalecticaz docere ab oībus eruditis viris z philosophicis cogeret. Hunc etiaz belli tēpore quod iter ciues exortū ē apud Alexandriā/ ferūt multa bona ciuibus in cōsiliis z prouisionibus, prestitisse. Ex quibus vnū tātūmodo factū breuitatis causa memorabo. Frumētū aiūt cū deesset obsessis/ et fames grauius q̄ hostis vrgeret/ tercia pars cum due se inuicē impugnarent erat populi separata: q̄ quasi fidem Romanis seruabat. In qua pte/ tunc etiā supradictus Anatholius erat absqz ipugnatione. Hic ad magistrum milicie refert/ eumqz de famis necessitate q̄ obsessis acciderat edocet et impetratā gratiam ciuibus defert. eāqz hoc modo distribuit. Primū q̄dez vtrasqz partes inter se dissidētes alloquitur/ ac romanis redire in gratiā suadet. Sed cū reluctantes videret/ hoc saltim inquit credo vos libenter accipere/ vt omnē nīroꝝ manum imbellem que belli quidem nobis neq̄q̄/ cibi tamē necessario particeps est/ exire portas sinatis. Consilium ab vtraqz parte gratanter acceptum est. Decernūt

ſmbellē manū ingredi caſtris debere. Data occaſione/omnes pene quos inedia cōſumebat/pariter cū imbellibus erumpūt. Precipue noſtri quibus bellum gerere cōtra propoſitū erat. Quos oēs Anatholi⁹ ſuſcipiens/parentis ſimul ac medici foue bat affectu:et ita multitudini per cibuz ſalutem propere contulit. Reliquis vero qui pauci remanſerant/formidinē belli z deſideriuz pacis incuſſit:ita miſericordi prudentiqz cōſilio vrbem maximam fame pariter abſoluit et bello. Cui ergo ſecūdū de Alexandria/dei munere/Laodicenoꝝ ciuitas accepit epiſcopuz/poſt tranſactuz quod ſupra memorauimus belluz. Multa quoqz opuſcula ſupradicti anatolii magnifice compoſita ad nos vſqz venerunt. Ex quibus michi dignū videtur de paſcha quid ſēſerit/ipſius verbis proferre. Eſt ergo inquit in primo anno initiū primi mēſis qđ eſt.x.et viii.annoꝝ circuli prīcipiuz Secunduz egyptios quidē menſis Famenoth viceſimaſexta die. Secundū Macedones/diſtrimenſis viceſima ſecūda:ſecūdū vero romanos/vndecīo kal.aprilis.in qua die inueuitur ſol nō ſoluz cōſcendiſſe primaz partē/verū etiam quartaz iā inea die habere:id eſt in prima ex duodeciz partib⁹. Hec aūt particula prima ex duodeciz vernale eſt equinoctiū. Et ipſa eſt inicium menſiuz et caput circuli/et abſolutio curſ⁹ ſtellaꝝ/que planete id eſt vage dicuntur: ac finis duodecime particule z totius circuli terminis. Et ideo nō parū deliquere dicimus eos qui ante initiū hoc noui anni/paſcha putant eſſe celebrandū Sed nec a nobis primis exordiū ſumit hec ratio:anti quis iudeis fuiſſe cōprobata demoſtratur et ante aduētū chriſti obſeruata/ſicut euidenter edocet Philo et Joſephus. Sed et horum antiquiores Agathobolus: z abeo eruditus Ariſtobolus ex Paneada:q vn⁹ ex illis.lxx.ſenioribus fuit/qui miſſi fuerāt a pōtificibus ad ptolomeum regē/hebreoruz libros interpretari in grecū ſermonem Qui z multa ex traditionibus Moyſi/ proponenti regi perūctātiqz/reſpōderāt. Iſpi ergo cuz q̄ſtiones exodi exponerēt direruūt paſcha nō prius eſſe īmolandū q̄ eq̄noctium vernale tranſiret. Ariſtobol⁹ vero etiā hec addit/in die paſche nō ſolū obſeruādū eſſe/vt ſol eq̄noctiū vernale tranſcēdat/verum et luna. Cum eñ duo ſint equinoctia inquit veriꝛ autūni equis ſpatiis direpta et quartadecima die menſis primi ſit ſtatuta ſolēnitas poſt veſperaz/quādo luna ſoli oppoſita e regione deprehēditur ſicut etiam oculis probari licet/ Inuenit vtiqz vernalis equinoctii partez ſol obtinēs/luna vero ecōtrario autūnalis. Legi et ī eoꝝ libris alia multa de his/validiſſimis aſſertionibus expoſita:q euidēter oſtēdāt paſche ſolēnitatez omni genere poſt eq̄noctiū celebrandam. Multa z alia preterea non ſolū religioſis viris/ſed z philoſophis admiranda ſcripta anatholius dereliquit.q⁹ bus ſalutaris eius eruditio ſcire volentib⁹ innoteſat. Huic prim⁹ Theotegnus ſacerdotiuz Ceſaree tenens in epiſcopatū manus ipoſuit:et viuens ipſe ſibi eū ſucceſſorem ſue cathedre ſtatuit. Unde z aliquanto tēpore pariter cum ipſo Theotegno ceſarienſi eccleſie prefuit.

¶ Capitulū.xxviii.de nobilibus ī eccl'ia viris quoꝝ aliquanti vſqz ad ſcriptoris memoriam pdurarunt.

Ed cū aduerſū paulū Samoſatenū Antiochiā cōueniretur ad cōcilium/pretergredientē anatholiū/defūcto Euſebio Laodicēſis eccl'ia vi ſibi vendicauit epiſcopū. Poſt quē vltimus vſqz ad p ſecutionis tēpus apud Laodiciā Stephanus eccl'iam gubernauit. Et ipe eruditiōe et eloquētia prioribus nō iferior/ſed fidei virtute longe diſſimilis:ſicut perſecutiōis ignis probauit. Nichil enim philoſophie in neceſſitate tentationis oſtendit:ſed nō continuo in illius infirmitate/dei pauper tas oſtenditnr. Poſt huius nāqz caſum/ prouidit deus eccl'ie illi epiſcopū theodotū noīe:virū non ſolū verbis:ſed reb⁹ z virtutibus ornatū. Hic arte quidē medic⁹ fuit-

sed ad animaꝝ a dño translatus est medi-
cinã. Vere incõparabilis/qui supõnes pe-
ne homines/fide misericordia studio/vigi
lantia/atqꝫ oĩbus optimis institutionib⁹
claruit.in scripturis quoqꝫ diuinis/laborẽ
quãplurimũ gessit.inter ea apud Cesareã
Palestine Theotigno cũ epãtum soller/
tissime peregisset/Agapius succedit. Qui
et ipse multo labore multa qꝫ diligẽtia in
gubernatione populi adhibita/ꝛ precipue
erga indigentes paterna prouidencia fere
batur.Aquo ꝛ vir per õnia prudentissimus
vita eruditione moribus adornatus Pã-
philus/ecclesie ipsius presbiter subrogatur
Sed iste pamphil⁹ quis ve sit ꝛ quãtus/et
vnde oriundus.qm̃ nõ eratdiguũ breuiter
transcurrere /oẽm eius vitaꝫ institutionẽ
qꝫ a puero/ꝛ quãta i pfectionib⁹p diuer-
sas confessiones ptulerit/ quos qꝫ agones
desudauerit/et qualiter sup omnia coronã
martyrii adept⁹sit/proprio id opusculo cõ
prehendimus. De hoc ergo q̃ mirabilis
fuerit/illa lectio doceat.Sed et alios quã
plurimos p illud tempus ammirabiles in
presbiteris viros nostri iã memoria tenet.
Ut apud Alexandriam Dierium.Pele-
tiũ vero apud Pontũ:qui epũs postmodũ
factus est.Sed bierius quidez acer igenio
in diuinis scripturis nobiliter eruditus/vi
ta purissimus/atqꝫ ad christianam philo
sophiam nudus. Et penitus expe-
ditus.doctor ecclesie incomparabilis/pri-
uatim et publice mirabiliter disputans.
Peletius vero tam e fuit suauitatisĩ mo
ribus/et tante dulcedinis/vt Pel attici
cur a sodalibus vocaretur.In omi eruditi
one perfectus.in Rethoricis talis erat/vt
aliis studiis nũq̃ vacasse putaret.i cũctis
vero philosophie generibus/que in quiqꝫ
diuidũt disciplinas/ ita erat per singulas
consumatus.vt cũ in vna quaqꝫ quis expe
rirí voluissẽt/ĩ hac eum sola a puero habu
isse exercitiũ iudicaret. Cumqꝫ esset erudi
tionũ prerogatia magnificus/ virt⁹ tamẽ
animi et vite sinceritas longe in eo magni
ficentior habebatur.Quẽ nobis pfecutio
nis tpre in fuga positũ apud palestinã.dili
gentius ꝛ plenius agnoscere licuit.Igitur
Jerosolimis post Hymeneuꝫ de quo pau-
loante memorauimus ꝛapdas sacerdoti-
um suscepit.Qd̃ paruo tempore ãmĩstra-
tum Hermoni post se tradidit.Hic vsqꝫ
ad nostri temporis pfecutionẽ/apostolicã
inibi quaꝫ susceperat cathedrã cõseruauit
apud alexandriam vero/maximo q̃ succes
serat Dionisio/cum decem et octo annis
sacerdotiũ transegisset:Theonas succedit
cuius tempore Achillas eusdez ecclesie p-
sbiter/ecclesiastice scole magisteriũ tenuit
eruditione/fide/cõuersatione et moribus
insignis.Theonas vero cũ decẽ ꝛ nouem
annis sacerdotiũ inculpabiliter ministras
et/sedez tradidit Petro viro iter pcipuos
egregio.Hic duodeciz ãnos i epãtu illi⁹ vr
bis egit.Quoꝫ tres ante pfecutionẽ reli
quos vero nouẽ/diũsis in tentationum ge
neribus duxit.Cũqꝫ semp i omni agone p-
secutionuꝫ positus/ artioribus se vinculis
continẽcie distringeret/ꝛ ad vtilitatẽ atqꝫ
instructionẽ ecclesie in verbo dei nobiliter
insisteret/satisqꝫ vigilãter erga oẽm sacer
dotii curam diebus iudaret ac noctib⁹: no
no pfecutionis anno /episcopat⁹ vero sui
duodecimo/martirii coronã capitis obtrũ
catiõe ꝓmeruit. Huiusqꝫ successiões epi
scopoꝫ/gesta qꝫ diuersa a dñi ꝛ saluatoris
nostri natiuitate vsqꝫ ad tẽpus pfecutiõis
in qua ecclesie quoqꝫ destructe sunt/histo
rie mandauimus. De reliquo vero/ago-
nes martyrũ/quos ipsi per nosmetipos vi
dimus describẽtes/ posteris ad memori
am relinquamus.

¶ Explicit liber septimus.

¶ Incipit liber octauus.

Postolorũ successionibus
intra.vii.libros a nobis cõ-
a clusis/in hoc octauo volu-
mine dignũ credidi etiã ea
que nostris tẽporib⁹ gesta
sunt posterioꝫ memorie derelinq̃re:et hic
iam nobis sermo sumat exordiũ.
¶ Ca.i.q̃ iusto dei iudicio dira in christia
nos pfecutio sub diocletiano orta est.

De pſecutiõe ecclie ſub dio
cletiano

Tem ante nostri tēporis persecu
tionez ꝑ mirabiliter ꝑqz magni fi
ce per vniuersū mūdū sermo christi z pieta
tis doctrina ꝓfecerit/z inquantū sublimi
tatis ascenderit/enarrare vires nostras su
perat. Nosci tamē et ex hoc possibile est/
ꝙ aliquanti ex prīcipib⁹ romanis/et facul
tatē regendi ꝓuincias/iurisqz dicendi no
stris prebebant. Et cōiugib⁹ ac ministris
atqz vniuerse domui sue nō solū credere i
dn̄m nostrū iesū christū/verū et cū omi fi
dutia ac libertate in fide agere sinebant:
ita vt illos sibi fideles ac familiares duce
rent/de quibus certi erant ꝙ pro fide xpi
nichil perfidū saperent. Sicut fuit opina
tissimus ille dorotheus in cubiculo regū:
qui propter fidē dn̄i fidelissimus in oībus
habebatur. Unde et cunctis preferri z bo
nore meruit et amore. Cū quo et Gorgo
nius ceteriqz cum ipsis in dn̄o fideles: vel
qui ītra palatiū in sūmis honorib⁹ erāt
vel qui ad ꝓuincias gubernādas ꝓferri cete
teris fidei cōtenplatione merebantur. Jā
vero multitudines coeuntiū intra eccleśi
as populorūz/et precipue in diebus festis
innumerabiles cateruas per loca singula
cōfluētes/quis digne poterit explicare: cū
ne ipsa quidē antiqua receptacula suffice
rent/sed quottidie orationū domus dila
tarentur: ita vt amplitudo eaꝝ cōcludere
instar vrbiū videretur. Sic per tēpus plu
rimū/ecclesiarū status incremētis ꝓperi
oribus augebat: et gloria earū terris exce
dens et cuncta supemineus/festinare vid
batur ad celum. Nulla em̄ occurrebat in
uidia/null⁹ liuor nequissimi demonis ob
uiabat: quoniā quidē celestis dextere ful
ciebat auxilio populus etiā tū bene de deo
proprietatis cultu et iusticie obsaruatione
prometritus. ¶ Uerūbi ex multa liberta
te multaqz īdulgentia viciati sunt mores
et disciplina corrupta est: dum alter alteri
inuidemus/et alter alteri derogamus/dū
qz nos iuicē mordem⁹ z incusamus/z ad
uersum nosmetipsos ītestina prelia cōmo
uemus/dū verboꝝ iaculis proximoꝝ cor
da terebram⁹: dū prīcipes cū principibus/
populi cum populis/seditiōes et certami
na concitamus: dū simulatio in vultu/do
lus in corde/fallatia profert in verbis/et
maloꝝ per singula cumulus itumescit: di
uina ꝓuidētia iactura discipline/populo
suo illatā ex plurima pace et nimia sui le
nitate pspiciens/aggreditur primo sensiz
refrenare lapsantes/et integro adh uc ec
clesie statu/cōgregationibusqz manētib⁹
indulget interim eos qui erant in militia
tantū gentiliū persecutione pulsari. Sed
cum nullus ex hoc clemētie eius intellect⁹
populis redderetur: quin potiꝰ velut igno
rantes deū/absqz diuia ꝓuidētia res agi
ducerent et per hoc eo magis persisterent
in malis suis/atqz ipsi qui duces populi ꝓ
debantur et principes/diuini mandati im
memores effecti/aduersū se inuicē cōten
tionib⁹/zelo/liuore/supbia/iimicitiis/atz
odiis inflāmarentur: ita vt tyrannidē po
tius ꝙ sacerdotiū tenere se crederēt/christi
ane humilitatisz sinceritatis oblīti/sacra
misteria ꝓphanis mentibus celebrarent:
Tunc demū secundū vocē hyremie ꝓphe
te obscurauit dn̄s in ira filie syon/et deie
cit de celo gloriā israel/nec rememoratus
est scabellū pedum suoꝝ in die ire sue. Et
sicut iterū dicit/Submersit dominus om
nem decorez israel/z omnes macerias ei⁹
destruxit. Et rursum sicut dicit in psalmis
Destruxi testamētū serui sui/polluit i ter
ra sanctificationē eius: per ecclesiaꝝ scili
cet subuersionem. Et destruxit oēs ma
cerias eius: posuit munitiones eius timo
rem: diripuerunt populum eius omnes
qui transierunt per viam. Pro quibus cī
ctis opprobriū facti sum⁹ vicinis nostris.
Exaltauit em̄ dexterā inimicorū nostroꝝ
et auertit adiutoriū gladii sui: et nō adiu
uit nos in bello: sed z destruxit eū ab emū
datione/et thronū ei⁹ elisit in terra. Pau
cos fecit dies nostros/et super oīa effudit
sup nos cōfusionē. Sūma nāqz maloꝝ
nobis affuit oīm tūc cū domus orationis z
ecclesie dei vius ad solū deducte sunt/atqz
ab ipsis subuerse sunt fundamētis. Diui
ne vero scripture in medio platearuz igni

cremate sunt.¶Pronephas:ipsi hec nris vidimus oculis Sacerdotes dñi z pastores ecclesiarū publice denudatos/inuerecūde z inbonēste huc atqz illuc ab impiis trahi: ita vt cōpleretur ille sermo prophetic⁹ qui ait:Effusa est cōtumelia sup principes/ et seduxit eos in inuio z nō in via.Sed non ē nostrū describere/quāta in sacerdotes dei iniurian⁊ genera collata sūt.Sicut ne illud quidē nrm duximus exponere singulatim quanta prius inter nostros rabies dissēsionis exarserit.¶Hoc solū hystorie tradere licuit/q iusto dī iudicio z necessaria correptione/diuinā sensimus manū.¶Neqz enim refert in mediū proferre/pro quib⁹ vel turbo psecutionis iuectus est/vel quos quantosqz infidelitatis pcella submerserit.Sed illa sola cōmemorabo/que vel nos ipos dicentes/vel alios edificēt audientes.¶Propter quod hic iam diuinos agones beatissimo⁊ martyr⁊/breuiter in quātūpossum⁹ explicabimus.

¶Cap̄.ii.de dirissimis diocletiani in rem christianā edictis

Dnus decim⁹ agebat ānus imperii Dioclietiani/mensis martius et dies solēnis pasche imminebat/cū edicta principis p ōnez terrā proponebāt/vt cūcte que vsq; sūt ecclesie ad solū vsqz destruerēt Scripture sacre igni exurerēt.Si quis iter nostros alicui⁹ bon oris p̄rogatiua muniretur sublata hac/maneret infamis.Si q̄s seruo⁊ pmansisset christianus/libertatez cōsequi nō posset.¶Hec oīa iis q̄ primo aduersū nos lata sunt continebantur edictis

¶Ca.iii.de psecutiōe diocletiani ī genrali

Ost nō multū vero temporis/adduntur et alia.iubetur vt oīs qui per loca singula ecclesiis presūt/primo quidem coniciant in vincula.tuz deinde oīb⁹ supplicijs/sumulacris īmolare cogantur.¶Hinc vero ingens spectaculuz sacerdotes dei effecti sūt huic mūdo z angelis z hoīb⁹ cum psecuto⁊ crudelitate/ad supplicia rapperent:et agones mirandos oīb⁹ desudarent:et agones mirandos oīb⁹ desudarent.Illos aūt/qui z multo plures fuerūt quos metus oppp̄ressit/z ante cōgressionē solus terror elisit/p̄terire meli⁹ puto.Ceteri vero quo⁊ mēs promptior et fides validior fuit/tormēta patiebantur:flagris alii discerpebātur:alii vngulis fodiebātnr.alii ignitis laminis prebant.Ex quib⁹ nōnulli quidē fatigati cedebant:alii vsqz ad finē patientiā cōseruabant. Ex ipsis autez persecutoribus quidā tanq̄ miseratiōe vsi adhibebāt nōnullos nostro⁊ ad īcesta sacrificia:et quasi sacrificassent cōclamabāt cū non sacrificassent. De aliis vero cū ne appropriassent quidē indignis hostiis/acclamabant ipsi q̄ iam īmolassent/z abscedebant:in eo tantū culpabiles/q̄ crimen sibi obiectū cū silētio paterent.Alii semiui ui sublati/tanq̄ mortui putabant.Alii pedib⁹ tracti inter eos q̄ sacrificassent deputabant.Aliqui sane exclamabāt īgenti voce/et testabant se non sacrificasse/sed esse christianos:tali se gaudētes cōfessiōe decorari.¶Nōnulli etiā maiore fiducia/neqz immolasse se/neqz vnq̄ īmolaturos esse testabant. Quibus tamē ab assistētibus militibus ora cōtinuo atqz oculi p̄tūdebātur vt tacerēt:violenterqz expellebant tanq̄ acquieuissent.Tantū erat ipiis studii/vt p̄positū suū viderentur iplesse.Sed nō aduersū beatos martyres īpune hoc facere licebat:quo⁊ patientie et magnanimitatis virtutē/quāuis nullus digne⁊ pferat sermo : tamē p mediocrita te viriūnostrarum que possumus enarrabimus:

¶Capitulū.iiii.de eodem.

Situr primo oīm qm̄ sicut dixtm⁹ ignis huius exordiū/iter solos militares parua scintilla cōflauerat:cū delegerent si qui essent inter milites xp̄iani:vt aut īmolandū sibi scirēt/au militiā panit vitāqz ponen dā:plurimi ex ipsis militiaz pro fide christi/pauci etiā aias posuere. Cū vero inde flāma sumens initiū / tota per populos et sacerdotes exaggerasset īcendia/possibile nō est numero cōprehendi/quanti quottidie pene per singulas q̄sqz vrbes et prouincias martyres efficiebāt

¶Ca.v.de persecutiōe diocletian apud nicomediā/z nobili vnius christiani facto.

Tem apud nicomediā/vir quidā de nobilibus/honore et dignitate seculi illustrissim⁹/simul vt vidit aduersū cultores dei ī foro crudelia edicta pēdere calore fidei nimio ignitus/publice populo ispectāte/iniecta ma nu librū iniq legis detrahit/ac minutati discerpit: Augusto ī eadē vrbe sil' cū cesarecōstituto. Ad quos cū relatū esset re igiosi et illustris viri factū:cōtinuo omī in eū crudelitatis genere deseuiētes/neīboc quidē solū efficere q̄uerūt/vt eū mest ū aliqs videret in penis: sed leto atqz bylari vultu/cū iā viscera in suppliciis defeciffent/spūs tamē letabat ī vultu:ex quo tortores sui grauius cruciabātur/q̄ oīa supplicior genera cōsumebāt ī eū/quē ne tristē q̄dē ex his reddē poterāt. ¶ Ca.vi.de petri dorotbei z gorgonii martyriis z agonibus.

Est hūc ad vnū ex dorotbei sodalibus qui in cubiculo regis erāt/qui
A qz semp in affectu habiti fuerant liberorū intētionis transfertur insania. Etem cum de imensis supra memorati martiris supplicīis/liberius causaret:educiipse iubet ī mediū/ atqz imolare cōpellitur:abnuens impatur appendi/ et flagris toto corpore laniari:videlicet vt doloris necessitate faceret / quod p̄cipiebat inuit⁹. At ille cū maneret īmobilis/ viscerībus iam pene nudatis/iubetur aceto et sale perfundi. Cunqz etiā hoc tormenti genus cōstāter ac fortit tollerasset:craticula prunis substrata poni iubetur in medio:ibiqz quod reliquū fuerat/in ꝓberibus absumpti corporis supponi:et nō adsubitū/sed sensim paulatim qz succendi:quo scilicet pena protelaret ī longū. Cunqz ministri scelerū in hūc modum corpus modo inde versantes per mēbra singula penas īciperent/et supplicia renouaret/sperātes se ab eo elicere posse consensuz:ille firmus in fide/et ouans in spe/consumptis iam z igni resolutis carcarnibus suis/vltimū spuitū in fide letus exalat. Tali petrus(hoc em ei nomē est) martyrio decoratus/vere petri extitit z fidei heres z nois. ¶ Huius istitutor in disciplina et magister in officiis que intra palatium exhibebantur/dorotheus erat cubiculi regis prepositus: habens secuz officium regis prepositus: habens secuz officio fide et magnanimitate parē gorgonio fide et magnanimitate parē gorgonium. Quoꝝ institutionibus optimis oēs pene cubiculi ministri in fide dei vigilant et libere persistebant. Dorotheus igitur et Gorgonius/cum petrū tam crudelibus viderent atqz in manibus supplicīis cruciari:constanter et libere cur(aiūt) Imperator punis in petri omentis sentētiā/que in nobis oībus viget? Ut quid in illo crimē ducatur/qđ a nobis oībus cōfitetur? Hec nobis fides.hic cultus/et vnanimis eadaqz sententia Quos ille cū in medio nichil lominus venire iussisset / similibus pene vt priores supplicīis affectos/ad vltimuz laqueo appēsos necari iussit. Tūc et Anthimus ipsius vrbis episcopus/in dñi nostri iesu christi cōfessiōe pdurans/martyrii gloriā capitis obtrūcatiōe suscepit. Hunc autē tanq̄ vere bonū pastorē/viā martyrii pēūtez/vniuersa pene gregis sui multitudo p̄sequit. Accidit nāqz apud nicomediaz i ipsis dieb⁹ partē aliquā palatii īcēdio cōflagrare. Hoc imperator a nostris factū falsa suspitiōe p̄stupsit. Ex quo inestimabili furore succensus/iubet oīs nros aceruati collectos/alios quidē gladio obtruncari/alios ignibus cōflagrari. Sed ī illis per diuinā grām maior fide ignis ardebat. Deniqz cū assistētes ministri interrogarent singulos/si qui forte sacrificaturi vellēt dimitti/tam viri q̄ mulieres neī terrogari quidē se patiebantur : sed vltro vel flammis irruere/vel cedentibus gladiis certatim obiectare ceruices. Cunqz iaz illis ipis spectatorib⁹ nimietas crudelitatis horresceret:ministri scelerum partem populi nauiculis iniectā/in mediū pelagi abducūt Jbiqz in sententia fidei psistētes precipitant īprofundū. In tantū vero apd eos rabies crudelitatis exarsit:vt regios pueros martires effectos/cū scdm hūanitatis ordinē fuissent sepultnre mādati effoderēt dēuo/z corpora eoꝝ p̄icerēt īmare Hoc dicētes:ne forte dū efficiāt xpianoꝝ

Denym te

Et illi qui deos adorare nolunt. seruos nostros incipiant adorare. Putant enim qꝫ diuinus apud nos honor martyrib⁹ deferat.

¶ Capitulū. vii. de psecutione diocletiani Apud meleten syriā et tyrū.

Um hec pud Nicomediā gererentur/ vbi cruētus z ferox auctor ipse
A crudelitatis pioꝝ carnib⁹ inhiabat/ haud segnius etiam apud Meleten prouinciā Syriāqz/ oīs ecclesiaꝝ principes carceribus retrudi/ et in vincula conici edictis prīcipalibus vrgebantur. Simulqz cū his ex plebe viri ac mulieres nobilesqz et ignobiles rapiebantur: z fiebat vbiqz spectaculū miserabile ac feduz. Subito nāqz inueniebatur in vrbe silenciū/ in carceribus constipatio/ in vrbe per plateas homo nullus: i carceribus vacuus locus nullus: vt nō taz rei ad ergastulum duci qꝫ ciuitas tota migrasse videretur ad carcerē. Catene q̄ homicidis/ adulteris/ venenariis/ et sepulchrorum violatoribus fuerant fabricate/ nunc episcopoꝝ/ z presbiteroꝝ/ dyaconorumqz/ z lectoꝝ/ atqz omniū religiosorum hominū colla constringunt: itavt criminosis nec vincula superessent/ nec locus ergastuli resideret. Verum cum peruenisset ad principē estuare carceres/ et p̄ innocentiū penas locū deesse criminosis; noua rursuz decreta mittuntur/ vt ex iis q̄ conclusi erāt si quis immolare vellet/ liber abscederet. Qui vero abnueret/ diuersis penarū generibus interiret. Tum iam quante p̄ singulas prouincias multitudines martyrū/ et
B precipue i affrice ac mauritanie/ thebaidis quoqz/ atqz egypti regionibus extiterint/ numero cōprehēdere quis valeat? ¶ Sed ne illoꝝ quidē/ quoꝝ agones apud Palestinam vel Tyrū (que est vrbs maxima fenicis) presentes inspeximus/ vt dignum ē memorare sufficimus. Tanta etenim ab eis virtute perseuerancie aduersuz illata supplicia pro pietate certatum est vt nisi quis prius domino et salnatori nostro credat dicenti/ quia ecce ego vobiscū suz oīb⁹ diebus vsqz ad consūmationē seculi/ et eis virtutem martyribus sciat esse presentem

rebus gestis deroget fidem. At nos vt dixi non audita/ sed oculis nostris inspecta narramus. Exquirebantur diuersa tormē torum genera sibi inuicē succedencia. Flagris primo per omne corpus dei martyres carpebantur. Post hec tradebant ad bestias. Adhibebantur leones. Ursi/ Pardi/ atqz omne ferarū genus. Apri quoqz sed et tauri. Quibus ferro et igni feritas adiebatur. Preparabantur hec omia aduersum cultores dei/ et omnis contra eos hominum bestiarūqz z elemētoꝝ crudelitas armabatur. Adhec dei cultores denudati statuuntur in medio arene loco. Additur adhuc arte intra caueas bestiis furor. Et ita seniores semetipsis effecte/ pruūt claustris. Replēt subito stadium: circundant ecclesiaz martyrū i medio sitā. Circūeunt sepius z obluſtrant: z diuine virtutis adesse eis custodiā senciētes/ procul ab eoꝝ corporibus abscedūt. Sed ilico furor q̄ reprimebatur in beluis/ transit i boīes. Nemo presentem dei virtutez/ nemo diuinū pius adesse sentit auxilium. Sed mittunt quibus hoc artis est istigare bestias aduersuz eos quos diuīa dextera defendebat. Verū ille vt ostenderetur oībus nō feritatē desse bestiis/ sed diuinā dei cultoribus adesse custodiam/ illos ipsos qui ad instigandū mittuntur incredibili velocitate discerpūt. Et cum iam nullus ex huiusmodi artificibus auderet accedere/ iubentur ipsi sancti martyres cōmotis manibus/ et velut prouocantibus/ incitare aduersum se beluas. Sed ne sic quidem pati aliquid poterant. Veruz z si forte aliqua fuisset ex beluis cōcitata/ cū venisset ad primū/ protinus in semetipsā conuersa repedabat. Tūc vero stupor ingens z pauor/ oīs qui in spectaculis considebāt inuaserat: videntes boies nudos/ i quibus plurimi prime adhuc etatis/ in medio tot ac tantaꝝ positos ferarū intrepidos oīsz ipauidos/ extensis ad celum palmis/ et oculis ac mente/ totos cuz deo/ non solum nichil curare terrena/ verū ne carnē quidem suam magnipendere: z ipsis iudicibus pauore tremētibus/ reos le

Nō istut raptuz & magī ferita tetitamyra fz bestiaz gmaſnendi ergo stōs

so et hylari vultu in medio pſiſtere beſtia
rum. Sed o dure ⁊ impie mortaliū mentes.
Beſtiarū feritas de virtute māſuefcit: hu
mana vero rabies/nec ferarū miteſcit exē
plis. Sed tentat adhuc ab oībus deus. Ju
bentur alii vere crimino ſi beſtiis ſubigi: q
tū ilicovt apparuerīt/ali⁹ aleōe ali⁹ pardo
aburſis alius exeſus/aut a tauro in aera
diſpſus eſt. Et ita oīs intra momentū tē
poris pereūt. Sed nec ſic quidē incitate be
ſtie/cultoribus dei aliquid moleſtie gene
rabant: diuino ſpū eos velut muris pali
diſſimis ābiēte. Verax nanq; ille eſt qui
dixerat/vbi fuerīt ex vobis duo vel tres. cō
gregati i noīe meo ibi ero i medio eor. Cū
igit nec ſic q̄dē aliq̄d egiſſet bīana ſeuitia
iubent mutari fere/⁊ ablatis prioribꝰ/alie
rurſuz dimitti. Que cū et ipſe ſimiliter vt
priores nichil triſte dei cultoribus ītuliſſēt
amotis etiā bis/ſeuiores feris martyribꝰ
boīes mittunt: qui ſoli poſſent īmanita
te beluas/crudelitate feras/atrocitate be
ſtias ſupare. Gladiis igitur peragunt qō
beſtiis nequiuerūt. Et vt in oībus ſe oſtē
derēt beluis eſſe nequiores/ pbibebant eti
am cadauera mandari terre/ſed iubebāt
fluctibus dari. Hec apud tyrū venerandi
martyres qui ad illā vrbē de egypti parti
bus venerāt mirifica certamia deſudarī.

¶ Ca. viii. de eadē pſecutiōe apd egyptū.

In ſua vero prouicia apud egiptū
inumerabiles alii nō inferiori glo
ria tam viri q̄ femine/ſed et pueri ⁊ ſenes
pro fide dñi noſtri ieſu chriſti preſentē vi
taz paruipedētes/future glorie beatitudi
nē queſiuere. Quidā ex ipis poſt verbera
poſt vngulas/poſt flagella/alioſqz diuer
ſi generis horribiles cruciatus/flāmis tra
diti ſunt. Alii in mare precipitati. Nōnul
li etiā capite ceſi: ita vt ſpōte ceruices ſuas
ſecuribus darent. Nōnulli iedia conſūpti
Alii patibulis affixi. In quibus quidā mo
re peruerſo capite deorſum preſſo/pedibꝰ
in ſublimibus ſublatis.

Ca. ix. de incredibili pſecutiōe apud theba
idē/et pulchra fortiqz xpianorū cōfeſſiōē.

Apud Thebaidā vero oēm narra
tionem ſupat agitata crudelitas: p vngu
lis teſtas rictiliumpaſculoꝝ adhibebāt tor
tores: quibus omē corpus eo vſqz lacera
bant: donec totā carnis eraderent cutem.
Mulieres quoqz nudas (ita vt ne puden
da quidē cōtegerētur) arte quadam cōpo
ſitis machinis vno pede in excelſū ſuſpen
ſas/et capite in terram demerſas/īdigniſ
ſimo ſpectaculo expoſitas pēdere per diez
cōtinuo ſinebant. Alias ſicubi vicine ſibi
due arbores inueniebantur/vi quadā ab
vtraqz inflexis ꝓtra ſe inuicē ramis/eiſqz
ſingulis ſingulos pedes martyris obligā
tes/ſubito ramos quos vi īflexerāt relaxa
bant. Qui cum ad ſitū ſuū naturali ipe
tu referrentur/diſcerptis diſſecatiſqz viſce
ribus/auulſa ſecū membra rapiebāt. Et hoc
non paucis aliquibus diebus aut paruo
tempore/ſed p annos aliquot quotidie
quando⁹ nimirū decē/interdū ⁊ cētū i vna
die viri vel mulieres. ſed ⁊ paruuli ſupra
dictis penarū generibus trucidabantur.
Verū et nos ipſi per idē tēpus cū i egypti
partibus iter ageremus/oculis noſtris in
ſpexim⁹/vt ſedēti pro tribunalibus ſeuiſ
ſimo preſidi offerebant innumeri fideliuz
populi. Quos ille ſingulos per ordinē cō
feſſos ſe chriſtianos/capite plecti iubebat
Cunqz hii certatim ſe ⁊ ſponte gladio ſu
biicerent cōfeſſione premiſſa/ille ihuma
nus et crudus nec multitudinis contēpla
tione/nec virtutis eor magnanimitate p
motus/duci nichilominus oīs/et cedi ca
pite iubet. Egrediunt cūcti pariter ad cō
tiguū menibus campū/nō carnificū nexi
bus tracti/ſed fidei vinculis colligati. Ne
mo defuit/cū nemo ſeruaretur: ſpōte oīs
immo ⁊ alter alterū preueniētes/ceruices
cedētibꝰ obiectabant. Defecerunt carnifi
cum manꝰ: ⁊ ſuccedētes ſibi inuicē fatiga
ti ſunt. Hebetata ē acies gladii. Videbā
feſſos reſidere carnifices/vires reſumere/
alios reparare/mutare gladios. Diē quo
qz ipm nō ſufficere ad penaz. Nullus īn
ex oībus/nec paruulꝰ quidē infans detrec
potuit amorte. Sed hoc ſolū ſinguli pauē
ſcebant/ne forte dum properū ſol pergēs

clauderet diē/separatis a consortio martirum remanerēt. Sic cōfidentia fidei/constāter et fortiter cū leticia et exultatione/mortē presentē velut eterne vite principia rapiebant. Deniqz cū priores quiqz iugularētur/reliqui nō desidie aut torpori animos indulgebāt: sed psallētes et hymnos deo canentes/locū quisqz sui martyrii expectabat: vt hec agētes etiā extremos spiritus in dei laudibus exhalarent.

¶ Cap̄.x. de filea martire eruditiōe z scriptis eius/simul et de florini romanoꝝ ducis passione.

Vere mirabilis et omni veneratione dignus grex ille beatorum: turma virorū fortiū: corona splēdoris gloria
A christi. Hanc sane coronā/preciosior omnium lapis z gēma nobilior. Fileas adornabat: Hanc turmā preibat ductor illustrior Hunc gregē pastor nobilior decorabat. Huiꝰ Filee martyris passionē/apud gregorii hystoriis egregie cōscriptā recognoui. atqz mirabiliter eū apud ipios de diuina religione nimiū disputasse: vt et nece Socratis philosophi quā apud Athenas pro veritate tulerit/in testimoniū illis protulisset. Fileas huic nomē est: qui erat episcopus vrbis ipsius que appellatur thimnis. Hic nobilitatē primi generis/secūdū animi virtutē de celestibus trahebat. De terrenis vero quantū ad seculum ptinet/primis i romana republica fuerat honoribꝰ functꝰ. Eruditiōe quoqz liberali ū litterarū/et oībus que ad animi virtutē pertinēt exercitiis apprime eruditꝰ: nouissimā banc que prior est omniū scōz dñi philosopiā ita suscepit/vt oms qui precesserāt anteiret. Cūqz plurimos ppinquos et cōsanguineos nobiles viros i eadē vrbe haberet frequēter ad presidē ducebaꝫ. Eiusqz monitis acqescere tot et tantis ppinquis exorantibus/respectū habere proxis z contēplationē suadebaꝫ suscipere liberorū/neqz cepta presūptione psistere. Ille velut si saxo immobili vnda allideretur/garrietiū dicta respuere/animū ad celū tēdere/deuz in oculis habere/parētes et ppinquos sanctos martyres et apostolos ducere. Aderat tūc quidā vir agēs turmā militū romanoꝝ Filoromꝰ nōie. Qui cū videret fileā lachrimis ppiquoꝝ circūdatū z pīsidis calliditate fatigari/nec tñ flecti aut ifringi vllatenus posse exclamat. Quid inaniter et supfluo cōstantiā viri tēptatis? quid eū qui fidē deo seruat/infidelē pultis efficere? Quid eū cogitis negare deū/vt hoibꝰ adquiescat? Nō videtis q̄ aures eius vestra verba nō audiūt? q̄ oculi eius vestras lachrimas nō vident? quomodo potest terrenis lachrimis flecti/cuius oculi celestez gloriā ptuentur? Post hec dicta/cunctoꝝ ira in filoromū cōuersa/pnā eadēqz eum cū filea subire sententiā poscūt: quibꝰ libēter annuēs iudex vtrūqz plecti capite iubet. ¶ Verū qm̄ filee fecimus mētionē/et
B ingenii atqz eruditiōis eius studiū ꝓdicauimus/nō videt absurdū/si aliqua ex opusculis eius in quibus de martyrū passionibus memorat/hystorie huic que ad rē videlicet ptinent īseramus. Scribēs igit ad Thīnitas idē fileas/post aliquāta hec refert. Hoꝝ vero nobis bonoꝝ exēpla pbuerunt beati martyres quiyna nobiscum in agonibus pdurātes/secūdū q̄ ex diuinis scripturis fuerāt īstituti/oculū mētis sue in deo habentes defixū/mortē pro pietate absqz trepidatiōe capiebant. Indesinēter etem̄ cōsiderabāt dñm nostrū iesū christū propter nos hoiem factū hoc nos docuisse vt vsqz ad mortē obluctemur aduersū peccatum. Siquidē ipe non rapinā arbitratꝰ sit esse se equalē deo: sed semetipsū exināniuit/ formam serui accipiens/et habitu repertus vt homo: humiliauit semetipsuꝫ vsqz ad mortē/mortē aūt crucis. Cuiꝰ exēplum secuti beati martyres/oēs cruciatus et penas suscepūt: ne fidei sue cōscietiā macularent: qm̄ quidē pfecta i eis caritas foras eiciebat timorē. Quoꝝ si veliz nūc tollerantie enumerare virtutes/et exponere robur cōstantie: nec michi copia tanta sermonis est nec puto/aliis nisi iis solis q̄ oculis suis ituebant̄ que gesta sunt videri cre

dibilia. Erant em̃ expositi oĩbus volẽtib9 pro libidine ĩferre supplicia:et si quod ali quis p otiũ excogitans nouũ genus sup/plicii detulisset/licebat ĩferre. Verberabã tur ergo ali fustib9/alii ẏgis/flagris quo qz alii. Mõnulli loris districti/vel funib9 appensi. Et erat studiũ per singulos pene nouũ genus ĩuenire supplicii. Post tergũ alii vinctis manibus appẽdebant̃:et Tro/deis distẽti mẽbratiz diuellabãt. Jã vero vngulis exarari/vet9 z leue ducebat. Qđ z si forte gen9 supplicii cuiq̃ fuisset adbi/bitũ/non vt latronibus z homicidis solet tantũ latera fodiebant̃:sed et venter z fe/mora ac tibie:et vsqz ad vngues vngula p ueniebat. Sed ne facies quidẽ ac vultus et frons a tormẽtis remanebat ĩmunis. Addebatur et hoc sup oĩa vt posteaq̃ fuis sent bũana corpora absqz omi bũanitate laniata/exposita ĩ publico z nudata non solũ veste sed etiaz cute/crudele cũctis ẽpte reuntibus spectaculũ fierẽt:quosdaz colũ nis districtos/et post tergum distortis bra chiis vinctos relinquebant. Jam vero ii q ante presidem suspendebantur/non id so lum tẽporis quo ab eo rẽ discutiebant̃ vel cruciabantur/sed totũ pene diẽ cũ alii act9 agerent̃/in eculeis exigebant:si forte aliq̃ ex his iugis pene continuatiõe apropositi firmitate decidercnt. Tanta vero in his crudelitas erat/et intantum ab eis omnis penitus humanitatis sensus au/fugerat:vt posteaquã omne corpus vel tor mẽtis vel verberibus fuisset absũptũ/tra/hi nudũ pedibus rursũ iubereẽ ad carcerẽ atqz ibi neruo pedibus cõclusis/recentib9 adhuc terga vulneribus/reicerent̃ ĩ solum testaruz fragmẽtis subter stratũ. Interea quam plurimi vsqz ad mortez constanter et fortiter pduranres/inuẽtoribus scelerũ inaniter intentate crudelitatis/ pudorem non minimũ conferebant. Alii vero recep ta corporis sanitate/ad repandos denuo agones dispensatores penaz sponte puo cabant. Quos illi erubescentes rursuz ad tormẽta renocare/ipsa eoz audatia pterri ti/capite eos cedi iubebant. Iste sunt veri in deo philosophi beati martyris Filee vo ces:quas in vinculis positus et in carcere retrus9/commisse sibi ecclesie scribebat:q̃ bus vna secũ socios eos martyrũ/et con/sortes faceret celestiũ coronarum.

¶ Ca. xi. de persecutione ĩ christianos stu penda apud phrigiam.

Am vero illud quod apud frigiaz gestũ est/quis audeat preterire:in quo et cũmunia hũanitatis/et propria ro mani regni iura violata sunt: vbi vrbem quandã xpianoz ciuiũ/in qua cũ et popu/lus oĩs/et honorati viri/et curator ac ma gistratus/xpianos se esse/nec acquiescere ad sacrificandũ faterent̃:circũdari militi/bus iubẽt cũctosqz simul cũ mulierib9 vi/ros/cum paruulis senes/cũ ciuibus ciuita tẽ/iniecto igni cõcremari:ita vt nullus pe nitus ex illa vrbe etiaz cũ optio volentib9 daretur abscederet Et hoc in ciues ppetra tum est:quod in hostes egisse/nota crude litatis habuisset. Verũ beati huius nume rosiqz martyrii pariter ab vniuersa vrbe susceptl/auctor et dux extit vir pietate z re ligione atqz omni begnitate clar9/ Adau ctus nomine:patria et genere italus/bo/noribus palatii per gradus singulos vsqz ad officiorum magisterium perfũctus:ra tiones quoqz per illud tempus summarũ partium amministrans:qui ĩ surpadicta vrbe degebat. Cuius in confessione chri/sti constantiam omnis populus secutus/ boni ducis exemplo summaruz vere par tium per martyrium cõsecutus est palmã Sed vnde sufficimus propria vni uscuius qz martyris per singulos enumerare sup plicia? Quis enim possit vel illa repetere quibus apud Arabiam sancti martyres se curibus cesi sunt? Aut quomodo quis rete rat queĩ Capadotia gesta sunt/vbi crura frãgi dei cultoribus iubebant̃? Quis me/sopotamie referat:cruciat9 vbi xpianos sui tergoris more/sigulis manib9 pedibusqz suspensos/amarissimo fumo subter inge/sto/indignis cruciatibus enecabãt? Alios vero lẽto igni prope adhibito tormentis lõ gioribus absumebant..

¶ Capitulū xii: de psecutione diocletiani apud alexandriā z nimia quatuoz christianoꝝ virginum pudicicia.

Lla autē quomō replicē que apud Alexandriā gesta/etiaz vetey poe-
A tarum fabulas vincūt: vbi obtrūcatis auribus/atqz inboneſto vulnere naribꝰ/manum quoqz ceteroꝝqz mēbroꝝ ſummitatibus amputatis/truncum ſinebant abire deriſum. Apud antiochiā vero quomodo recordabor: craticulas prunis impoſitas quibus christiani ſuperpoſiti torrebātur? Sed inter hec nobiliū duoꝝ iuuenū factū memorabile ſilere equū nō puto. Qui cuz cōprehenſi ſimulachris īmolare cogerent aiunt: Ducite nos ad aras. Et cū fuiſſent adducti/manus ſuas ardēti igni ſuperponentes/ſi ſubtraxerimꝰ inquiūt/ſacrificaſſe nos credite. Et quoaduſqz caro oīs in ignem deflueret īmobiliter perdurarunt. Alii cum ad ſacrificandū quererent/ſacrilegā pollutionē vitantes/vitaz precipitio
B finierūt: minore quidē tollerancie fiducia ſed cōſeruāde fidei maiore cautela. ¶ In quibus āmirabilis quedāz veneranda femina pulchritudine pariterz pudicitia formoſa/genere nobilis/z copioſa facultatibus. Cui erant due filie virgines boneſte ſatis z materne pudicitie regula nutrite/ſpecie ſimul et moribus/emula ſibi probitate certantes. Quas religioſa mater ſecundū preceptū diuinū in timore dñi educauerat. Sed pro bis q̄ ſupra diximus/vel nature vel inſtitutionū bonis/prauoꝝ hominuz multa ergavirgines earūqz matrē cōtentio exagitabat/et ſūmo ſtudio ſūmaqz vi perquirebant. Cūqz declinandi turbinis gracia/ſui abſenciaz procuraſſent/agitur oīmi ītentione/vt eaꝝ preſencia fieret. Miſſi in hoc ipſū milites/repertas eas venire. Antiochiam cogunt. Sed cū perurgētibus militibꝰ vehiculo impoſite iter agerent: talibus religioſa et pudica mater ad filias vtitur verbis. Scitis dulciſſime mi chi filie/quomō vos in diſciplīa dei educauerim: ſcitis q̄ a paruulis deus vobis pat deus nutritor/deus inſtitutor extiterit. Et q̄ pudicitie z caſtitatis bonū ita mecū pariter dileriſtis/vt ne oculus quidez veſter vnq̄ ſicut vobis conſcia ſū/laſciuiore fuerit maculatus aſpectu. Quid igit nūc agimus? videtis q̄ iſta oīspis/aut a deo nos ſtudet/aut a pudicitia ſeparare? Prosti tuētur ergo publicis lupanaribꝰ membra que aer pene ipſe publicus habuit incognita? Ne queſo filie: quia nec taz parua nobis i deo fides ē vt mortē pertimeſcanus: nec tam deſpecta pudicitia vt viuere etiaz cū turpitudine cupiamns Quin potius ſi placet/qđ i domibus tenetis/etiā i hoc ſequimini matris exēplū. Preueniamꝰ ipuras carnificū manus. et ipudicoꝝ preripiamus īcurſus: mūdūqz buc q̄ nos ad īpurā et impudicam cōpellit ac pertrahit vitaz pura z pudica morte dānemus. Cūqz talibus exhortatiōibus filias ad ſimile ꝓpoſitum videret accēſas/ad fluuiū quēdaz in itinere poſitū venerūt. Vbi cū ſe būane neceſſitatis cauſa deſcendiſſe ſimulaſſent/et paululū cuſtodes cogente naturali reuerencia receſſiſſēt: adductis diligētius hinc inde veſtibꝰ/minacis ſe fluuii rapidis iniecere fluētis. Sez alie due virgines p oīa inſignes ſoroꝛes/genere nobiles/vita mirabiles/prime adhuc etatiſ/ſpecie pulchre ſatis/ſed anima pulchriores/ornate moribus magis q̄ monilibus/ſtudiis apprime ꝓbabiles/nō ferētes violari publicis edictis ac legibus caſtitatē/marinis ſe fluctibus demerſere.

¶ Capitulū. xiii. de inhumana diocletiani perſecutione apud pōtum.

Ec apđ antiochiā. In regionibꝰ vero pōti crudeliora gerebant Harūdies acute q̄buſdā ſubūguibꝰ digitoꝝ infigebāt Aliis plūbū igni liquefactū z dorſo diffuſū vſqz ad loca pudēda/q̄bus naturalis egeſtio ꝓcurari ſolet/īfūdebat. Feminis quoqz eris cādētis fuſtes/abſqz vllo būanitatis miſeratiōiſqz reſpectu/īgerebant ꝓ pudēda viſceꝝ/z naturaliū ſecreta mēbroꝝ Sed q̄d faciā/q̄ appellatiōes ipſe mihi ī admiſſis facinoribus deſūt: z geſtoꝝ ſceleꝝ nec vocabula q̄bꝰ enumerari queāt inue-

Inhumaniſſima tirania in viros. ac femjnas

niri possūt:Sustinebāt tam oīa fortissimi z pīssimi martyres.cū optimi z preclari iu dices/ī eo solo sapiēciā suaz oībus futurā in āmiratione cēserēt/si aliqđ noue crude litatis supplicīū nouiqz generis inuenissēt Sed cū aliquando iam nō ratione aut bu manitate/crudelitatis tamē nimietate sa tiati/respicere ad immanitatē sceleris sui cepissent/desolatas vrbes ciuibus/z opti mis rura nudata cultoribus/orbatos filiis patres/z parētes liberis ad clemētiā se bu manitatemqz .cōuertūt:ed ctūqz pricipale proponūt/qm̄ fas nō esset tot ciues ī quib⁹ fidei sue esset obstinata psuasio/morti tra dere:placere de reliquo/vt hoc gen⁹homi num nequaq̄ quidē subiret interitū: Dēs tamē qui hanc speciē cōfessionis tenerent dextris oculis ferro effossis/eisdēqz caute re adustis/sinistro etiaz poplite nichilomi nus cautere debilitato/psigulas quasqz p uintias ī eris ferriqz metalla/vel opis vel pene gratia deportandos.Hec fuit clemē tia principalis/qua optīs ciuib⁹ cōsultū ē. Sed illi quidez suis vt videbaī vel moribꝰ vel vicīs agebant iustis vero z sactis viris corone virtutis z patiencie parabanī: dño et saluatore nostro/per hec vel explorante fidez credētiū sibi/vel merita remunerāte Sed sicut oms p singulos enumerare nō soluz difficile/sedz impossibile est/qui tunc ī passionib⁹ carnis sue deo gloriā dederūt ita oēs penitus obmittere/z ne paucorum quidē noīatim facere mentionez/satis vi detur ingratuz.Paucos ergo memorabi mus.et maxime ecclesiaꝝ principes p loca sua singulos martyrii gloria coronatos.

¶Cap̄.xiiii.mensētur multi insignes epī qui in diuersis ptibus nobilissima p chri sto pertulerunt martiria.

Rimus nobis in memoriis pioruz fulgēs:in regno christi.martyr scri batur Antbimus Nicomedie epūs capite cesus.Post būc vita et studiis sēper mar tyr/lutianus presbiter Antiocenus sed tūc apud Nicomediā/christi regnū verbis ge stisqz predicans.Apud Tyrum vero nobi lissimus in martyribus z a prima etate in christi institutionib⁹enutritus Tyrannio eiusdē vrbis epūs.zenobius a sidona pbi ter:et Siluanus Emesseno⁹ eccīie epūs qui in sua ciuitate bestiaꝝ morsib⁹ absūp tus/martyrū sociatus est choris.In Pale stina vero primus Siluanus epūs/Apud Gazam cum plerisqz clericoꝝ:in metallo aūt Fanensi/quadraginta simul capite ce si.Peleus vero et Nilus epī cuz plurimis clericis igni cōsūpti.In coꝝ numero hēba tur etiaz Cesariensis ecclesie flos nobilis simus/z fruct⁹ doni celestis Pamphilus Ap ud Alexandriā vero p oēm egyptū vel thebaidam/primus velut lucifer quidaz inter astra cōsurgēs/Petrus eiusdē vrbis episcopus/doctrina morib⁹.zvita pcipuus Et cum eo presbiter Faustus/z Dius et Ammonius:nec merito/nec īstitutionib⁹ nec martyrio dispares.Fileas quoqz/Esy chius/z Pachomius/ac theodorus epī ex vrbibus egypti:ceteriqz cū ipis inumerabi les/nobilissima ptulerūt martyria..Quoꝝ per singula agones describere.ne nos op⁹ nostrum iusto longius dilatem⁹.suis ciui bus qui ad dicendū pbe pollēt z presentes tunc aderant derelinquo.

¶Cp̄.xv.q̄ diocletian⁹ cū collega suo depo sita sponte regni purpura priuatus z ple beius viuit

Interea pturbari statū nr̄m/z cru delivbiqz animadversione pstari eternuz peruigilemqz illū nō latuit oculū Et qm̄ domin⁹ quidē tradiderat familiaz suaz castigari paucis/cruenti vero īmani tatis ministri deseuierūt in multis:Adest continuo vltrix dei dextera:z illos q̄ primo dum pacē seruarent ecclie cū oī psperitate imperiū gubernauerant/in tantā reruz p mutationē deducit vt augustus ipse in id vanitatis atqz amentie perueniret:quo de positis cuz collega pariter augusto regni insignibus/priuati z plebeii post imperiuz viuerent.Ille vero qui ei secūdus ī honore postmodū etiam in primis successor fuit/ qui z incentor ac signifer nostre psecutionis extiterat/tam multis variisqz morbis et corporis tabe atqz insania mētis afficeret

vt post longos atqz inextricabiles lāgue/
res/sceleꝝ suoꝝ furiis agitatus/sponte vi
tam nefariam prodoret.

¶ Cap.xvi.de sanctis cōstātini iniciis ma
xiāni a filio pulsi fuga/z de maxēcii tirāni
impurissimis/et execrādissimis moribus.

Sed hec post modū. Tūc vero i oc
A ciduis partib⁹/ qō Maximianus
(quiz herculius) deposuerat/ Cōstantius
regebat imperiū. In duas nāqz pcuratio/
nes/ Romanū regnū fuerat diuisū. Sz is
multa clemētia erga boīes/erga deū vero
religiōe maxima vtebaꝛ. Neqz vero ex cō
sortii rabie/regnū suū pioꝝ sanguine ma
culauerat:neqz orationū domos et cōuēti
cula nostroꝝ imitatus Maximiani vesa
niā/hostili vastatione destruxerat. Quin
poti⁹ cultores dei venerationi habuit z bo
nori. Unde et merito religiosus pater/reli
giosiorē filiū Cōstantinuz regni bene par
ti reliquit heredē. Atvero constantin⁹ post
constantiū/statim vt romani regni spicē
ex paterna hereditate suscepit/mira qua
dam dei gracia ciuibus carus/exercitui ac
ceptus/viris fortibus imitādus/facinoro
sis vero z ignauis terribilis fuit. In obser/
uancia quoqz religionis longe etiā pati ē
vincere studuit. Sed dz Licinius cōi oim sē
tencia accitus i imperiū augustus pronū
ciatur. Que res Maximinū vehementer
offēderat:q is tuc adhuc solūmodo cesar
in orientis partib⁹ habebaꝛ. Neqz id vltra
ferens/vi raptum sibimet augusti nomen
assumit. Maximianus vero (q et Hercu
lius/quē pauloante collegā fuisse Diocle
cianiz cū eo imperii insignia deposuisse me
morauimus) cū a filio Maxētio i vrbe ro
ma tyrannidē tenēte/fuisset expulsus:ad
Constātinū tanq ad generū miseratiōis
causa confugieus/et insidias ipsi a quo re
ligiose susceptus fuerat molieꝛ. In qb⁹ tur
piter deprehēsus/turpius perit:ita vt post
interitū/statue eius atqz imagines aufer
reꝛ/et i edib⁹ publicis vocabula ei⁹ nois
B mutarentur. Huius igiꝛ filius Maxē/
cius/q in vrbe roma tyrānidē ceperat/pri/
mo velut inuitāde erga se plebis gra fideꝝ
nostre venerator ē se esse simulabat. Et ob
hoc persecutiones reprimi/omnisqz iurias
a christianis arceri iubet. Sed nichil i reli
quis actibus suis nichil i vita vel moribus
quod christianis proximū videreꝛ ostēdit.
Jn tāta etem flagitioꝝ z scelerū fece/i tan
to ipuritatis ceno versabaꝛ:vt nichil prius
facinoꝝ pessimoꝝ/ab eius nō dicāvita/sz
vni⁹ saltē diei actib⁹ esset alienū. Deniqz
senatoꝝ et maxime nobiliū matronas pu
blice abstrahi/atqz ad suā libidinē deduci
impabat. Et post ꝓtaminatiōes viris suis
reddi iubebat:nō tā expleta adulterii libi
dine q mutata. Tātus vero met⁹/patres
plebēqz oppresserat/vt ne hoc ipsū qdez q
metuerēt/palā ostēdere auderēt:sed fere/
bāt insuetā seruitutē gemētes:z aliqd pro
libertate cogitare meturinhibebanꝛ:cū ille
nō iam ira/sed libidine cedis agitaretur.
Deniqz quadā die iperat militib⁹ suis exi
re p plateas toti⁹ vrbis/et oēs q occurissēt
cuiuscūqz etatis z cuiuislibet sexus gladiis
cederēt. Jnnumereqz multitudines popu
li romani nō hostiū sed ciuiū telis deiecte
sunt. Senatores vero z ii maxime q vel bo
noribus vel opibus clariores in curia vide
bantur/ꝓfictis criminib⁹/tanq rei puniti
proscriptiqz lūt. Addit vero etiā hoc fasti/
giū sceleribus suis:Artis magice idustriā
summis studiis excolit:ad q misteria explē/
da pquirebanꝛ mulieres nobiles grauide:
et adhibite funestis aris/medie scidebanꝛ
rapiebanꝛ et puuli infātes eoꝝūqz exta vi/
sceribus reuulsa pscrutabanꝛ. Jugulabāꝛ
et leones:et nefandis quibusdaz cōmētis
ac precātationibus/demoniaca arte cōpo
sitis/bella p hec dicebanꝛ arceri:z credeba
tur ius fasqz regni p nefas posse seruari.
His vero malis oibus etiam illud addiꝛ
q oēs q p ceteras vrbes vel agros fuerant
tyrannica crudelitate deterriti/dū nichil si
bi ad vitam tutū putant/et relictis agris
per loca abdita et latebras eunt/omni stu
dio arandi serēdiqz cessante/tāta fames
vrbē atqz omnia loca inuaserat:vt nichil
reliqui ad vite subsidiū fieret.

¶ Capitulum.xvii.de persecutione maximini cuius etiam sceleratissimi mores referuntur.

Noriētis vero atq; egipti ptibus
A Maximin⁹ sili p oia crudelitate z vesania tyrānidē gerebat: ita vt alter alterum vt pote in tyrannide socius etiaz ī sceleribus videret imitari: z nescires cui potissimū dare flagitioz palmā deberes. Eo sane Maximinus preire sociū sceleris videbatur. q etiaz publicos honores z marios magistris magoz z malaz artiū doctoribꝰ decernebat. Simulacroz quoq; cultui satis supstitiose deditus erat: ita vt ne ad paruū quidē motū/sine auguriis z diuinationibus et simbolis adqesceret. Unde et vehemētioz aduersū nos z grauioz prioribus psecutoz fuit.. Vetera quoq; delubra z olim etiaz a studiosis cultoribꝰ derelicta renouari oia iubet: sacerdotesq; his z pontifices p singulas puicias nobiles quosq; et aliis iam honoribus functos/ministris militaribꝰ z salariis additis decernit. Nec mirum quin z manifestos maleficos/vel rectores prouinciaz vel duces milituz promueret: sed ad hoc huiusc emodi vanitatis ministeriū/ quāplurime copie auri argēti q; querebant. Ex quo accidit: vt oēs vbiq; prouincie diuersis modis et occasionibus nudarent: cōgregādo cēsū tributa multiplicādo/locupletiores quosq; exqsitis/aut etiam cōfictis iniuriis condēnādo. Alios vero etiam proscribēdo/oēs pariter bonis paternis/antiq; familiis euoluebat. Unde et montes auri/vtita dixerī/congregatos/familiaribus suis ac satellitibꝰ largiebatur. Jn cōuiuiis vero tam profusus erat tamq; temulētus/vt insanꝰ z mētie captꝰ vini furoze putaret: et ea ebrius fieri iubēret/que die postera se iussisse nesciret. Delitiis luxu atq; omī dissolutionuz genere fluitans turpissima suis militibꝰ prebebat exempla Deniq; quicquid lasciue quicqd petulanter/quicquid luxuriose gestuz a rectoribus vel milituz vel prouinciaz fuisset/ inultū cedebat ob imperatoris exemplum

Cui int cetera ēt hoc singulare studiū erat ne vllam nō dico vrbē/sed vel breue opidū absq; adulterio nobiliū matronarū que p loca fuissent reperte: vel corruptione virgi
B num preteriret. ¶ Talis hic tantusq; vir/q̄ pudicitie honestatis/iusticie/ac totius eq̄tatis hostis publicus erat/quid ni etiā christianoz hostis et persecutor existeret: Aduersum christianos tantū crudelitatis exercuit: vt precessores suos vincere festinaret in scelere. Igneas laminas/truces bestias/maris profūdū obtrūcationes membrorum/effossiones oculoz/z singulis mēbris specialia inferre supplicia gestiebat. Cum tamē magis illi constantes z fortes inuenirent in tollerando/q̄ iste ingeniosꝰ et callidus in exquirendo. Vincebat et em̄ sepius nō iolū a viris/sed etiam a feminis que verbo dei z fidei calore succense/vt femine quidē cōprehendebant/sed vt viri; fortes in certamine coronabant: morte quippe promptius subire/imo vero z vltro expetere q̄ corporis maculā recipere malebāt Uerum cū duabꝰ grauissimis dñis libidine et crudelitate preceps ageret: fuit apud Alexandriam Dorotbea quedā/satis nobili orta familia/ingentibus diuitiis z propinquis nobilibus pollens. Sed ī ea ingenii atq; industrie bonū/ certaq; honestarum artium studia/magis q̄ bec vigebāt. Forme vero et decoris gloria tanta ei fuit/ vt mirum ac speciale i ea dei figmētū crederetur. Sed illa que religione aī et honestate vite pulchrior/q̄ vultu corporis esse studeret: equissimo mentis iudicio qđ pulchrum et decoz inter boies videbat/id potius deo cōsecrare/q̄ vsui humano statuit indulgere/z virgo deo sacrata psistere. At ille qui diuina atq; humana/libidini simꝰ et crudelitate fedaret: cognito solis forme non etiam ingenii ac propositi bono/ad temerandā virginē/ac polluendā eius castitatez animū intēdit. Comperto vero q̄ christiana esset/que scōm sua edicta prone magis q̄ libidini subiicienda videret/ī ambiguo positus estuare cepit/z in quā se ptē verteret ignorare. Sed vbi dubios aīos li

bido que ei latius domina ba tur obtinuit expectantē virginē pro martyrio ad suppli cium rapi/ p occultos nūtios de stupro in/ terpellauit.illaqz nefas sibi esse respondit templū corporis sui qđsemel deo cōsecre/ uerat/ydoloꝝ cultu/aut libi dinis cōtagio ne polluere:proīde se quidē ad mortē para tam esse.A crudeli vero tiranno nō decere blādū aliqd aut molle pferri nec eē dignū resolui erga se truces aīmos/quos quotti/ die vndatim christianoꝝ pfus⁹ cruor dura ret.Ad que respōsa/cū ille libidine accēs⁹ acrius incalesceret/z nisi verbis acquieuis set/vi agere decerneret: oībus virgo pudi/ cissima facultatibus suis domoqz z fami/ lia derelicta/noctu clam cū paucis fidissīs famulis z cū amicissima sibi comite casti/ tate dis cedit/atqz illusum tyrannū vanū amentēqz derelinquit.Sed z alias plurī/ mas nobiles mulieres simul ac virgines exemplo illius adort⁹/ sed exemplo nichil ominus illius paratiores ad mortē q ad seruitutē libidinis nactus/crudelib⁹ suppli cijs affici iubet. Que multo pmpti⁹ z leti us q̄ ceteri oēs mortē subibāt:eo q duplī/ ces sibi coronas a dño pparādas/nō soluz pro pietate/veruz etiā p castitate credebāt Sed in his relationib⁹ positus silere equī non puto/etiaz nobilissime femine ī vrbe Roma mirabile factuz Sophronie.Cui⁹ vir prefectus vrbis Rome/ sub Maxētio tyranno agebat. Qui cū de supradicte fe/ mine pulchritudie cognouisset/zvt ei mos erat missis stupri ministris deduci ad se fe minā iuberet:illa rez ad maritum detulit. Qui cum comperisset/ multa secū voluēs ad vltimū alti⁹ ingemiscēs/ Et quid inqt faciemus/quibus aut hec tolleranda sunt aut anima ponēda.Tum illa vt marituz vidit metu mortis p⁹territū pdidisse pudi/ citiam suaz paululum ait iis q̄ missi fue/ rant expectate donec composita vt decet et adornata procedā. De hinc ingressa cubi/ culum/cum prius defixis genibus orasset/ tanq̄ pudicitiam suā deo īmolatura/pec/ tus ac viscera correpto mucrone trāsuerbe rat.Extremos huiusmodi uūtios ad tyrā num p assistentes famulas mittens/tales ait magis placeant christiane femine ty/ ranno ¶Hoc modo ī oriente simul atqz oc/ cidente/velut vno demonis spiritu armati et paribus eisdemqz vitiis accensi desevie bant tyranni: cum tamē p hec christiano/ rum virtus aimi et constantia fidei/pba/ tior et magnificentior redderet.

¶Cap.xviii.de vltione dīna in maximum eiusqz in medicos crudelitate atqz eiusdē ad christianos indulgentia

Ed cum per decem cōtinuos ānos in orientis partibus similis etiam Maximini pricipis erga christianos fuis/ set grassata crudelitas:z innumera homi nū milia deum verū colentium neci dedis set:cūqz vires crudelitatis ac libidinis sue indesinēter surgeret temulētia/et neqz cō silium neqz satietas finē vllum aut modū imponeret/adest cultoribus suis diuina prouidentia. Et quos per ignem pbaue/ rat/eduxit rursus ad refrigeriuz: ipsuz nā qz auctorē sceleris/vltio diuina corripit. Et ille qui letis ac saginatis carnibus īce debat lupbus/iflatis subito viscerib⁹ so poratisqz distenditur. In pfundioribus de hinc pectoris partib⁹ obortuz vulnus/to/ tos ītrinsecus visceruz recessus tabo serpē te depascit. Post etiam fistulis quibusdā in supfitie purulentis meatib⁹ adaptis/ de interioribus putrefacti vulneris venis ebullire vndatim cepit innumera vermiū multitudo.Fetor vero tam intollerabilis erat/vt nullus omnino ne medicoꝝ qui/ dem propius posset accedere: q̄ carnes sa tis lete et in omni luxuria nutrite/grauio rem ex corruptione nidorem putredinis ex alrabant. Deniqz pleroſqz medicoꝝ/q̄ nec morbo aliquid mederi/necvim fetoris tollerare possent/interfici iubet.In quib⁹ cum quidam iugulandus potiusq̄ medi/ catus assisteret/inspiratus a deo/cur in quit imperator erras: et quod deus infert ab hominib⁹ putas posse reuocari? Nec humanus est iste morbus/nec a medicis curatur.Sed recordare quanta in seruos dei egeris:quāqz in religionem diuinam

Deargumento ar virili hoc tractat
mediti at maximi muz.

impius et profanus extiteris: et intelliges vnde tibi sint poscēda remedia. Mā z ego quidē mori cum ceteris potero: tu tamen a medicis non curaberis. Tūc primum se Maximīus boiez esse intellexit: z scelerū suoruz īmanitatē recordatus/primo oim errasse sez impie egisse profitetur: et velut satiffacere incipit deo. Tū deinde cōuocatis iis qui in officio publico sibi parebāt/ legem scribiz cōfestim emitti iubet. Qua non soluz a christianis desinat persecutio et arceatur omnis iniuria: verū z reedificari eoz permitterēt ecclesie: vt solitis cultibus et obsecrationibus vacantes/etiam pro ipsi9 salute excelso supplicēt deo. Quibus dicto citius procuratis/cōtinuo p singulas quasqz vrbes edicta mittūtur/cōtinencia hūc modū. Imperator Cesar/ Galerius/Maximinus/Inuictus augustus pontifex maxim9/ Germanicus/egyptiacus/Thebaicus/Sarmatic9/quinquies Persicus/bis Carpicus/Series armeniacus/Medoz z Adiabenoz victor/tribunicie potestatis vities impator/decēnouies consul/octies pater patrie proconsul Et imperator Cesar Flauius Ualerius cōstātinus/Pius Felix/inuictus Augustus/pōtifex maximus/ tribunicie potestatis īperator/quinquies consul pater/patrie/pro consūl/ Inter cetera que p vtilitate rei publice disponimus/nos quidē primo voluera m9 secūdum antiquas leges et publicā Romane obseruantie disciplinaz cuncta moderari: īter que etiā hoc addere/vt christiani qui paternā religionē reliquerāt/ad eam rursum reuerterētur: Uez quoniā iudicio quodā aīmi sui tanta eos obstinacio rei huius habuit/vt nullomodo redire vellent ad ritum religionis antique/q a maiorib9 fuerat iustituta: sed eo magis p voluntate sua vnusquisqz legez sibi ipse cōstituit/z in locis diuersis plebs diuersa cōcurrit. Cūqz pro his a nobis ppositum fuisset edictū/vt ad patrias leges redirēt z antiquit9 cōstitutas: plurimi eorū piculis se potius subicere/mortesqz inumerabiles tolerare/q obedire p̄ceptis talib9 maluerūt

Et qm̄ multos adhuc in eodē animi iudicio durare puidim9/ita vt nec diis celestibus honorē debitum redderēt/nec sue religioni satiffacere viderent: respiciētes ad solitā māsuetudinē clemētie nostre/quā cōsuenimus oībus hoībus dare veniam libenter etiaz erga hos īdulgētiaz nostrā credidim9 porrigēdaz: vt rursum sit christianis: et cōuēticula in quibus orare ꝓsueruntextruant et reedificent: ita tamez vt nichil cōtra disciplinaz publicam gerant. Aliis vero epistolis iudicibus indicauim9 quid eos oporteat obseruare. Unde cōcessa hac nostra īdulgētia exorare debēt deū suum pro salute nostra et p reipublice statu/vt omnimodo īcolumi degēte republica etiaz ipsi securi agere in propriis larib9 possint. Hec de latino in grecuz versa nos rursuz trāstudimus ī latinum. Sed post hec quid consequutum sit videamus.

¶ Explicit liber octauus.

¶ Incipit liber nonus.

¶ Cap. i. de executiōe indulgētie quā fecit maximinus in christianos

Uiuscemodi edictis imperialib9 per omnez locū Asie
b Pontiqz ppositis/velut ex ingentib9 tenebris subito lumē effulxit. Sed Maximin9 q in orientis partib9 cesaris tyrannidē potiusqꝫ locum tenebat/tanqꝫ crudelitatis sue materiam sibi subtrahi non ferens/cū ei displiceret edictū/nec tamen auderet obsistere/pponi publice legez et omnibus in noticiam venire nō patitur: verbo tamen iudicibus p̄cipit indutias christanis īteriz dare. Sed Sabinus qui p illud tēpus prefecture culmen regebat/oim prouitiaꝫ iudicib9 scribens/z prelatā imperatoris iferēs legem/manifestū efficit cūctis id qd̄ Maximin9 obscurare tēptauerat. Judice spero p singulas ciuitates edicta mittētes legemqz preferentes relaxari cūctos q̄ tenebant in carcere/quiqz in metallis aut qui

buſlibet vinculis ſeruabant oīs abſcede
re liberos iubēt. Quibus ita geſtis velut
poſt nimiam tempeſtatē ſi ſolis ſplendor
celo redditus fuiſſet ac terris/duces popu
li noſtri per ſingulas quaſqz vrbes frequē
tare conuētus:ecclias inſtaurare:cōcilia
agere:ſacerdocia repare:ſingulas quaſqz
ecclias ſi cui qd deſſe videbat iſtruere.que
cum ita gererent/ſtupor ingens habebat
infideles gentilium/de tāta tāqz ſubita cō
uerſione rerum:ita vt ammiratione ipa fa
teri cogerentur/magnū z ſolum verum:
deum eſſe quem chriſtiani colunt. Mo
ſtrorum vero ſi qui in agonibus fideliter
et viriliter perdurarverant/cū omni fidu
cia et letitia agebant. Si qui vero langui
dius z ignauiꝰ egerāt/cū oī hūilitatez ſup
plicatione medicinam poſcere ab iis qui i
columes perſtiterant properabant:z p eos
reppropiciari ſibi oīpotentem deum ſuppli
cabant. Jam vero illi qui de metallis fue
rant relaxati/venientes p vrbes ſingulas
magnanimi ſublimeſqz incedebant:z in
effabilez letitiam atqz exultationem/dei
eccleſiis exhibebant:toto itinere p plateas
quoqz ciuitatuz z vicos cū pſalmis z hym
nis digredientes:ita vt ſtuperent z magni
ficarēt deum ii qui eos pauloante vinctos
et catenatos trahi in metalla viderant:le
tos vero nūc atqz exultantes cernebāt ad
propria remeare. Ex quo etiam ipſi qui
prius infeſti nobis videbantur z aduerſi/
nunc ſubite cōuerſionis miraculo congra
tulabantur nobis/z cōmunem ſibi duce
bant letitiam noſtraz. Verū cū hec ita in
agris ac vicis z vrbibus agerent/z pro red
dita ſibi pace chriſtianorum populi mode
ſta exultatione gauderent/totius boni ini
micus tyrannus ferre nō potuit/quin inſi
ta ſibi neqcie rabie/gaudia iſta ſubrueret

¶ Ca.ii.īſtaurat maximinꝰ pſecutionē in
xpīanos quā edictis publicis ceſſare iuſſerat

Tenim maximinus, quē orientis
atqz egypti parcium tyrannidē te
nere ſupradixim⁹/lex nō amplius menſes
paſſus eſt noſtros in pace pſiſtere. Et pro
tinus quicquid ad obturbandam eā nan
ciſci potuit molitur. Igitur primo prohibe
re noſtros per occaſiones quaſdaz tēptat
ne ad cimiteria conuenirēt. Tū deinde ne
quiſſimos quoſdaz antiochie vrbis viros
inſtigat legationē mittere aduerſum nos
depoſcentes/ne in propria patria degere li
ceat chriſtianis. Cuius legationis initiuz
fecit per Theotenū quēdam curatorē an
tiochie vrbis/praui ingenii hoīem peſſimi
qz propoſiti. Sed et alios p ſingulas ciui
tates ſimiliter teterrimos ciues ad ſimile
facinus impellit:et ex oībus prouinciis hu
iuſcemodi legationem dirigi componit.
multaqz alia aduerſum nos ſpeciali quo
dam odio z obſtinata contentione machi
natur:donec oīmodo mala que iaz quieue
rant renouaret. Mala mēs maluſqz ani
mus/velut ſitim quandaz famēqz ſe pati
putabat/niſi laniari carnes ciuiū ſangui
nēqz eoꝝ pfundi videret.

¶ Capitulū.iii.de miro apud antiochiā ſi
mulachro/ex quo aduerſū chriſtianos con
finguntur mendacia

Interea reperiſſe ſe occaſionē ma
ximam ratus eſt:ex eo qꝺ apud an
tiochiā ſimulachrū quoddaz Jouis amica
lis nup cōſecratū/artibus quibuſdaz ma
gicis z īpuris cōſecrationibus ita coꝑoſitū
eſt/vt falleret oculos intuētiū:et portenta
quedaz oſtētare videret/ac reſpōſa pferre
Jdqz oībus z ipīs imperatoribꝰ p certo cō
firmat.qꝺ poſtea qꝺ ab vniuerſis creditum
eſt/aſſeuerat item deus ille dediſſe reſpō
ſa ne chriſtiani in vrbibus habitarēt. Ne
qz in vicinis vrbi locis:ſed quāto fieri pōt
longius fugarent:Quibus cognitis/oēs
qui vbiqz erant ſub tyrāni regno per vrbes
ac pvincias ſingulas/ſciētes gratū hoc eſſe
apd eū/ſimilē de chriſtianis ſētētiā ferūt
Et miſſis ad eū legatis/eadē ab imperatore
ipetrāt q vt peterēt ab ipo fuerāt inuitati

¶ Capitulū.iiii.de eiuſdē maximini i chri
ſtianos perſecutione.

Um vero rurſus aduerſū nos pſe
cutionis rabies inſtauraꝝt. Et Ma
ximinus interim ſūma inſtantia per vrbes
ſingulas et prouīcias/ſacerdotes ſimula
chroꝝz ac pontifices ſtatuit:multiſqz eos
honoribus ac muneribus afficit:z omnia

prorsus diligenter agit/quatenus cunctos beneficiis suis preueniat:vt p hec ꝓmptio res eos efficeret ī odia et necē christianoꝝ Jdqꝫ eo magis obtiebat/quo gratiorē sibi duceret eū quē erga nros seuiorē nequiorē qꝫ sensisset.

¶ Cap̄.v. blasphemias in christū ꝓfictas/ per oēs regni sui ꝓuincias mittit maximi/ nꝰ easqꝫ pueris doceri p̄cipit

Ꝑ quāuis ei agere cūcta ex sētētia liceret/quippe q̄ iam sibi etiā augusti incōcessā presūpserat dignitatē/videri tamē vult/q̄ aliquibus iustis hec rōnibus agat. Cōfingūtur acta quedā velut apud Pilatuꝫ de saluatore nostro hīta/in quibꝰ aduersum christū omnis blaphemia cōscribitur. Que acta p omnes regni sui ꝓuincias p̄lato edicto mitti precipit. et per vrbes singulas/p vicos p agros etiam proponi Preceptoribus quoqꝫ pueroꝝ tradi iubet vt pro iis que ad meditandū vel ediscēdū dictare solent/hec tradāt pueris meōrie cō mēdāda. Cum vero hec ita p omnez locuꝫ dsligenti nequitia gererētur: dux damasci cognita īperatoris sui erga christianos libidine/ꝛ placere ei ī talibꝰ studēs/ īdignissimas quasdaꝫ mulierculas de triuio conquisitas sisti sibi facit/et agitari in his plurimā questionē p quā cogeret eas actis cōfiteri/fuisse se quondaꝫ christianas: ꝛ scire q̄ inter ipsa misteria eoꝝ/spurca q̄dā ꝛ impura. cōmitterētur: aliaqꝫ huiusmodi flagitia que nec audire quidez bonus quisqꝫ pateretur. Mulierculas actis proseqū facit eaqꝫ cōscripta ad imperatorē refert. At ille ꝓponi ea nichilominus p singulas quasqꝫ vrbes ac ꝓuincias iubet: quamuis dux ille nō lōgū tali fraude gauisꝰ sit. Breui nāqꝫ quadaꝫ insania desp̄ationis succēsꝰ/ī exitium vite sue ꝓprias sibi intulit manus.

¶ Capitulū.vi de eiusdē maximini in christianos instaurata persecutione/atqꝫ per lucianū p̄sbiterū de christiana fide pulchre reddita ratione.

A Ostrorum vero rursū fuga/rursuꝫ persecutio ꝛ supplicia renouari. Judices prouitiaꝝ/tanq̄ gratū aliquid ex hoc Imperatoꝛ exhibentes/in nostros atrocꝰ desseuire. Jgit apd̄ Tyrū fenicis vrbē/tres quidā iuuenes correpti/cū se xp̄ianos esse cōfiterēt/bestiis subigūt. Cū quibꝰ ꝛ Siluanꝰ epūs. xl. ānis fūctꝰ sacerdotio vir mā suetudīe aī/ꝛ ipa iaꝫ senectute venerabilis Per idem tpūs etiā Petrus de quo supra memorauimꝰ alexādrine vrbis epūs/p oīa insignisꝫ oībus virtitutibus adornatꝰ/ In scripturis vero diuinis ꝛ ī verbo dei/priorꝝ nullis īferior/ Prudētia quoqꝫ singularis et ī oībꝰ pfectꝰ/vere ꝛ sacerdos ꝛ hostia dei subito rapit̄/ꝛ tanq̄ ex maximini precepto capite obtrūcat̄. Cū quo simulꝫ alii plures ex egypto epī trucidant̄. ¶ Lucianꝰ quoqꝫ vir moribꝰ/cōtinētia/eruditiōe p̄cipuꝰ/ Antiochenus p̄sbyter/cū ad tribunal iudicis fuisset adductꝰ: cur (inq̄t ad eū p̄ses) vir rationabilis ꝛ prudēs sequeris sectā cuiꝰ reddere ñ poteris rōez? Aut si ē aliq̄/audiamꝰ Tū ille data sibi facultate dicēdi/huiusce modi rōez de fide nra habuisse dicit̄. Jn occulto ñ ē/q̄ nos christiani quē colimꝰ vnꝰ deꝰ ē p christū nobis ānūciatꝰ/ꝛ p spm̄ sanctū nris cordibꝰ inspiratꝰ. Nō em̄ sicut vos putatis hūane alicuiꝰ psuasionis errore cōstrīgimur: nec indiscussa vt alii parētū traditōe decipimur. Auctor nobis de deo deꝰ ē Neqꝫ em̄ posset sublimis illa maiestas sē sibꝰ hūane mētis illabi/nisi vel spiritus sui virtute delata/vel verbi ac sapiēcie sue īterpretationibꝰ īdicata. Fateor errauimꝰ etiā nos aliquādo. et simulachra q̄ ipsi finximꝰ deos/celi ac tre putabamꝰ auctores. Ꝛ arguebat eos fragilis substātie sue a nobis prestita ꝓfectio. Jn q̄bꝰ tm̄ veneratiōis ī erat/quātū decoris manꝰ ꝓtulisset artificū Vey oīpotēs ille deꝰ quē nō nris manibꝰ fictū/sꝫ cuius nos decebat eē figmētū/errores miseratꝰ hūanos/sapiēciā suā misit ī hūc mundū carne vestitā: q̄ nos doceret dnū q̄ celū fecisset ꝛ terraꝫ/nō ī manufactis sed in eternis atqꝫ inuisibilibus requirendum Vite etiā nobis legis ac disciplīne p̄cepta cōstituit: seruare parcimoniaꝫ/pauperta te gaudere/mansuetudinē colere/studere paci/puritatē cordis amplectī/patienciaꝫ custodire. Sed et omnia hec q̄ te nūc aduersus nos geritis/p̄dixit nobis esse predixit

B

Educēdos nos ad reges ante tribunalia iudicū statuēdos ac velut victimas iugulā dos Jndeē deiqz q̄ z ipse q̄ erat īmortalis vt pote verbū ac sapiētia dei /morti se pre buit quo nobis in corpore positus patiētie preberet exemplū. Sed nec nos sua morte decepit/qui post diem tertiam resurrexit. Non vt ista que uunc falso conscribuntur continent acta pilati:sed innocens īmacu latus/et purus/ad hoc soluz mortē suscepit/vt eam vinceret resurgendo. Que aūt dico:non sunt in obscuro gesta loco/nec te stibus indigent. Pars pene mūdi iaz maior huic veritati astipulatur:vrbes itegere aut si in his aliquid suspectum videtur/cō testatur de his etiā agrestis man⁹ ignara figmēti. Si min⁹ adhuc credit/adhibebo vobis etiam loci ipsius in quo res gesta est testimoniuz. Astipulatur his ipse in Jero solimis loc⁹/et golgotha na rupes sub pa tibuli onere dirupta. Antrum quoqz illud quod a vulsis īferni ianuis corpus denuo redidit animatum quo purius inde ferret ad celum. Aut si adhuc vobis min⁹ digna videntur hec que in terris substantiaz ge runt accipite etiaz a celo astipulatorē fide lem/solem vobis ipm horū pduco testem Qui cuz hec fieri p impios videret ī terris lumen suū meridie abscondit in celo. Re quirite ī ānalibus vestris/inuenietis tem poribus pilati Christo patiente fugato so le interruptum tenebris diem. Qd̄ si terre si celo/si sanguini eorū a quibus veritatez per tormēta pquiritis fidez nō accōmoda tis:quomodo meis verbis allegationibus qz credetis. Et cum pene iā his verbis au ditorib⁹ suadere cepisset/arripi iubet ī car cerē:ibiqz q̄si absqz tumultu populi necari ¶ Ca.vii. maximus leges ꝯ xpianos latas ereis tabulis incidi et blasphemias ī chri stum totos dies decantari iubet/

Ed et per alia nichilominus loca/ tanta in breui crudelissim⁹ tyrān⁹ aduersū nos excitauit/vt longe seuiora pri oribus et diriora patrarētur. Quādo eniz aduersū nos legationes prouicias vel vr bīū:quādo tot et tanta umpalia edicta ve nerant/ita vt etiam ereis tabulis incidi le ges q̄ aduersū nos date fuerant iubērētur Quando pueris scolaris meditatio de pi lato et Jesu haberi contumelie nr̄e gratia iussa ē/et conuitiis referta ac blaspbemiis per totum diez decantari:in his vero legi bus quas aduersū nos ere incisas singulis quibusqz ciuitatibus proposuerat velut in eternū mansuras iactāter satis z supbe de scripserat q̄ ex quo xp̄iani sedib⁹ suis vrbi b⁹ qz pelluntur/z aeris esset leta tēperies/ et terre fecunditas abundantior/et segetū copia vberior:et ideo satis recte consuli ad deorū īmortaliuz gratiā/quibus nulle ita acceptabiles victime litarent/q̄ vt inuisū bis hominū genus/ex oībus locis in qui bus maiestas eorū colitur pelleret. Addit quoqz etiam illud/vt qm̄ tam piam tan qz religiosam petitionē banc ab īperatore popposcissent/quicqd illud est quāuis diffi cile videat/quod suis cōmodis estiment profuturū/pro hac gratia nichil sit qd̄ im petrare non possent. Tantū vt hoc diligē tius obseruent/ne christianis qualitercun qz vrbiū concedatur īgressus.

¶ Ca.viii. de vltione digna dei in īfideles pro confictis aduersū christianos mēdaci is/deqz sūma christianorū in paganos z p secutores suos cōmiseratione.

Tquidē quantū i hoībus fuit/sa tis ī āgustū res nr̄e opesqz coarta te sunt:vt secundū illud quod scriptū est/ in bis scādalizari possent etiā electi. Sed postq̄ nichil relīqui apud homines rebus nostris supesse visum est:oīpotentis dei p uidentia imbecillas hoīm mētes periclita ri ipsa desp̄atione non patit. Cōtinuo nā qz nec mora/dū adhuc per aliquas lōgus positas ciuitatis impia mitterent edicta arrogantiā tyrannice vocis refrenās/qua letas segetes pro christianorū fuga/zvbe res frugibus descripserat campos/ibres restringit in nubibus:et effetas arida ste rilitate segetes derelinquit. Arescit etiam herba camporū. Et non solū boibus fru ctum/verū etiam pecudibus pabulum ne gat Famesqz tetra z obscena vbiqz grassa

tur. Aeris quoqz temperies quã ſuis ipſis actibus deſcripſerat famulari i tantã corruptionẽ verſa eſt/vt hũana corpora vlceribus peſſimis que ignis ſacer appellãtur necnon et.iis qui dicuntur carbunculi/replerẽt:ita vt z ora hoim atqz oculos occuparet:vt ſi qui forte ex his effugiſſet mortẽ lumĩbus orbareẽ. Sed z aliis nichilominꝰ peſtilentibus morbis/virorꝫ z mulierũ inmenſe multitudines/et precipue infantũ aceruatim cadebant. Additur illud etiam bis malis ꝙ armẽiorꝫ gens olim et vtillima et amiciſſima populo ℞omano/dum ab eo chriſtiane religionis ritũ cui deuotiſſime vniuerſa dedita eſt/in ydolorꝫ cultuz mutare. cogereẽ/z demones venerari pro deo:inimici pro amicis/z ꝓ ſociis aduerſarii effecti/manu ſe aduerſuz nefaria eius edicta defenſare parãt:ac ſpõte bellũ inferrũt. Que ſimul oĩa coaceruata/ſtulte ab eo penas arrogãtie depoſcebant:ꝓ eo ꝙ ꝓ fugaz ꝓſecutionẽqz chriſtianorꝫ pacẽ ſibi et rerum oĩm copias/atqz ipius etiã aeris temperiẽ deſeruire iactauerat. Igitur cuz ipſe z exercitus bello Armenico vehemẽter et acriter vrgereẽ/populos ꝓ vrbes z vicos quibus diuina atqz hũana proſpere cũcta teſſura/legum ſuarꝫ auctoritate ꝓmiſerat fames dira abſqz vlla miſeratione vaſtabat. In vrbibꝰ vero tante ꝓdies ſingulos multitudines cadebãt/vt nec loca ad ſepulturas inuenirẽt. In agris vel vicis plurime domus penitus vacue remãſere. Qđ z ſi aliqui ĩminentẽ videntes stragez/filios ſuos ad vrbem venundaturi adduxerant/dum emptor morat aut retractat etiã ipſe moriturus accedere/cum liberis ſuis quorum ex precio alendos ſe ſperauerãt/interibant. Aliqui vero dum radices herbarũ ſectabantur/earumqz ſuccis animã ſuſtẽtare temptabant perurgente inedia/ĩ cauſa letali aliquo hauſtu corrũpebãtur. Mulieres quoqz matres familias honeſto loco nate/vi famis cogente/pudoris oblite ad publicũ ſtipis petẽde gra deſcẽdebant Et quas verecũdia aſpicere in faciẽ hoim non ſinebat expetere aliquid cibi vel etiaz

de manu rapere fames cogebat. Quãplurimi vero ita exhauſti icedebãt/vt ſimulachra magis carne carẽtia ꝙ hoies putarẽtur. colore tetro/luminibus in profundũ demerſis/huc atqz illuc corpore nutabundi/et iaz iamqz lapſuri ingrediebãtur. nec voce iam ſtipez/ſed vltimũ trahendo ſpiritũ depoſcentes:ita vt nõnũquã ſi forte fragmentuz panis aliquis quo frui nõ liceret/aſpiceret/dum manũ conat extendere/nec deſideriũ vires corporis cõſequũtur/in medio conatus iualidi ictu fruſtrãte cõcideret Qđ ſi quis forte locupletiũ miſeratione ꝓmotus/imptiri aliqd ibi indigẽtibus poluiſſet/conſtrictus z prefocatus multitudine eorꝫ in quibꝰ nemo erat qui repellẽdus videreẽ/deſerebat inceptũ. nec miſericordie propoſituz ꝓ vim eorꝫ quos inedia impudentes effecerat/valebat explere. Interea per plateas oẽs z angiportus/erãt oĩa repleta cadaueribus mortuorꝫ:nec erat oĩno qui ſepeliret. duz z ipi q̃ adhuc ſupereſſe videbant/morbo inualidi eſſent/z quaſi cõtinuo morituri:ex quo fiebat ſpectaculum miſerabile:ita vtq̃ plurimi a canibꝰ deuorarẽtur. Igitur due peſtes validiſſime/fames z lues diui debãt ſibi populũ. Et pauperiores quoſqz quibꝰ quottidianꝰ victus opere manuũ querebat/velut vicinos ſibi et proximos populabat inedia. Illos vero qui locupletes z referti opibꝰ videbãt/lues ſibi velut ꝓprios defendebat:ita vt videres numeroſe familie domũ/intra breue tẽpꝰ/ex vno in alterũ cõtagione currẽte extinctis oĩbus vacuã derelinqui. Sic diſcretis quidem caſtris/fames luesqz/ſed vno mortis exitu bellantes/vrbes agroſqz vaſtabant. Hec extitit leguz Maximini et elationis atqz arrogantie eius et iudicii de xp̃riſtianis habiti remuneratio. Hec illius in deum pietas/et religionis ꝙt aſſerebat celitꝰ tradite maieſtas. Verum vt ſupius diximus cũ et ĩ humata mortuorum cadauera quos fames cõſumpſerat in plateis iacerẽt/z quos lues vſqz ad vnũ itereme rat/nichilominus inſepulti in domibꝰ manerent:qui vero ſupeſſe videbantur vrge

B

rentur inedia. clamare oīs z sponte chri-
stianoz pietatē miſericordiāqz imprecari:
quoſqz pauloante extorres patria z domo
egerant/nūc ſupplicīter exorare: vt more
ſibi ſolito piuētibus alimonie auxiliuz de
ferant: mortuis in ſepultis ſepulture iu-
ſta perſoluāt. Apud ipſos tantūmodo mi-
ſerationes valere: apud ipſos ſolos q būa
nitatis ſunt pietatiſqz ſeruari. Nec tā verā
religionē tam ſcām tā qz ī oībus perfectaz
vllam eſſe/que vniuerſis hoībus conſulere
tanq̄ propinquis et primis ſuadeat. Nec
eſſe alium vllū preter chriſtianoz dñm cōfi-
tebantur. Tum vero noſtroz populi/qui-
bus reuera p dei grām qđ maxime oībus
mirabile fuit/neqz fames in aliquo/neqz
lues fuerat dominata/in nullo prorſ9 iniu
rie memores/more ſibi ſolito/z ad miſeri-
cordiam etiā inimicoz preceptis dñicis in-
ſtituti/conferre certatim vnuſquiſqz prout
poterat cibos z ſuſtentare ac reficere pere-
untes. Et nō ſolū cibos cū eis/ſedz affectū
participare: ex quo indigētibus etiā parua
ſufficere videbantur/q cū magna pietatis
affectiōe prebebant. Illos quoqz q morbi
ptagiōe laborabāt ad quos nullus gētiliū
nec ppinquoruz quidē introibat/ſedula et
frequenti viſitatione curare: nec pati oīno
aliquid per ptagiū. quippe quos dīna gra
circūdaret: cadaueribus quoqz mortuorū
ſepulturam deferre/zque ſūt nature iuſta
cōplere. Ita breuiīgreſſu ſolo chriſtianoz
per vrbes z vicos maloruz/facies īmutata
rebus ipſis atqz opibus verā eſſe et piā re-
ligionem chriſtianoruz in cordibus hoīm
ſcripſit multo tenatius/q̄ tabulis ereis eā
falſam eſſe tyrannus inciderat. Igitur cuz
hec a noſtris ita gererentur/et per geſtoz
bonitatem/tacita quadam pdicatiōe dei
noſtri veritas noſceretur/ita vt completuz
videretur illud quod ſcriptū eſt in exodo/
q: egiptiis erāt tenebre palpabiles z cra-
ſe/filiis autē iſrael erat lux in omnibus
habitationibus ſuis: Pergit nichilomin9
dñs deus noſter magnificari ī ſanctis ſu
is. et cepte virtutis opus proſperiorib9 ſuc

ceſſibus propagare: atqz iterū nobis in ob
ſcuro poſitis ſplendorez ſue lucis accendē
Etenim ſecundum propheticū dictum/ci
bauit nos pane lachrimaruz/et potum de
dit lacrimas ſed ī menſura. Hec eſt ergo
correptionis emendationiſqz menſura/vt
non impetuum indignetur/neqz in eter
n u iraſcatur nobis: ſed repropitiet ſeruis
ſuis ſperantibus in ſe.

¶ Ca. ix. de cōſtātini aduerſus maxentiuz
victoria in virtute crucis ſibi per ſoporem
apparētis habita deqz maximini turpi fu
ga ac ſuorum ſtrage atz eius ad deū dere
lictis ydolis conuerſione.

Tenim cum religioſiſſimus impe A
rator Conſtantinus/Cōſtantii eq
moderatiſſimi z egregii prīcipis filius/ad
uerſus Maxentium vrbis Rome tyrānū
bellū pararet atqz exercitum duceret/erat
quidē iam chriſtiane religionis fautor ve-
riqz dei venerator/nōduz tamē/vt ē ſolēne
noſtris initiare ſignū dñice paſſionis acce
perat/Cū igitur āxius z multa ſecū de im Idē ī
minētis belli neceſſitate pvoluēs iter age hyſto
ret/atqz ad celuz ſepius oculos leuaret/et tripti
inde ſi qi diuinū precaret auxiliū. videt p ſo li. i. ca
porē ad orientis partē ī celo ſignū crucis/ iiii. d.
igneo fulgore rutilare. Cunqz tanto viſu
fuiſſet exterritus/ac nouo pturbaret aſpec
tu: aſtare ſibi videt angelos dicentes Con
ſtātine qđ eſt/ī hoc vice. Tūc vero le
tus redditus/et de victoria iam ſecur9/ſig
nū crucis quod ī celo viderat in ſua fronte
deſignat. Et ita celitus inuitatus ad fidez
nō mibi vi det illo inferior/cui ſimiliter de
celo dictū eſt/Saule ſaule quid me pſeq̄-
ris/ego ſum ieſus nazaren9: niſi quia hic Idē ī
nō adbuc pſequens/ſed iam cōſequens ī- hyſto
uitatur. Ex hinc ſignum quod in celo ſibi tripti
fuerat demōſtratū ī militaria vexilla trāſ libro:
format: ac labarū quē dicūt/ī ſpeciē crucis i. ca. v.
dñice eraptat. Et ita armis vexilliſqz re-
ligiōis inſtructus/aduerſus ipioz arma
proficiſcitur. Sed et in dextera ſua manu

nichilominus signū crucis ex auro fabre/
factū habuisse phibetur. ¶ Uerū non pu/
to absre videri/si paululū excedētes/etiaz
quid propositi religiosus dux in hoc bello
B gesserit proferam⁹. Igitur vbi diuine vir/
tutis auxilio certus de victoria effect⁹ est
alio nichilominus estu religiosi principis
animus fluctuabat: q scilicet impator ro/
manus/et pater patrie noiatus/et q oms
si fieri posset qui ante se principatū gesse/
rant pietate et religione aupet supare/nō
solū patrie/sed ipsipi bi rome/que romani
impii caput est/bellū cogeretur iferre: nec
sine oppugnatione patrie/quā tyrannus
obsederat/reddere poterat pa'rie liberta/
tem. Angebatur hinc animus: z die noctu
qz deū cui se iam familiarē senserat preca
batur/ne dexterā suam quam signo muni
uerat salutari/cruore romani sanguinis
macularet. Hoc ei die noctuqz poscēti/p/
stitit diuina prouidentia. Et cum iam nō
procul a ponte Moluio castra posuisset/
ecce subito velut vi diuina correptus Ma
rentius agitur in occursum. Et proruens
vrbis Rome portis/sequi se reliquum
exercitum iubet: priorqz ipe obuius precur/
rit armatus. Jusserat autez nauibus ad
descipulam compositis/fluuium sterni et
superpositis pontibus exequari. Ut er/
go ipse eques et precursor/oblitus operis
sui cum paucis aggressus est pontem/sub
Idē i hysto. tripti. libro. i ca. v. i fine.
sedere naues: et in profundum dimersus
totius belli futuras cedes/vnius nefandi
capitis sui diremit in teritu: atqz impollu
tam religiosi principis dexterā a ciuili cru/
ore seruauit. Tum vero nichil minus in
hoc q̄p in Moyseo atqz hebreorum popu/
lo gestum videres: vt digne etiam super
his dici deberet/Currus Pharonis z virtu
tem eius proiecit in mare. Electos a/
scensores ternos stratores demersit in ru/
brum mare. Pontum adoperuit eos. Jta
nanqz maxentius atqz ii qui cū ipso erāt
armati satellites/demersi sunt i profundū
pontibusqz his deuolutus ē/quos ad reli/
giosi pncipis aptauerat exitiū. Sz z illud

super eo cōpetenter diceretur: Lacū aperu
it et effodit eū/et incidit in foueā quā oper
atus est. Conuertetur dolor eius in caput
eius/et inverticē eius iniquitas ei⁹ descen
det. Hec impiis cōpetenter aptātur. Con
stantino vero tanq̄ famulo dei digne illa
tungentur/que moyses post victoriā pro/
stratis cecinit inimicis. Cantem⁹ dño glo
riose em̄ honorificatus est/equū et ascēso/
rem proiecit in mare. Adiutor et protector
meus est/et fact⁹ est michi i salutē. Quis
similis tibi i diis deus/qs similis tibi glo/
riosus in sanctis/mirabilis in claritate fa
ciens prodigia? Hec etiā si non verbis/re
bus tamē gestisqz cōstantin⁹ ipsi a quopi
ctori ā meruerat excelso concinens deo/vr
bem romā triumphaturus īgreditur. Tū
vero leti oms cum cōiugib⁹ ac liberis. Se
natus populusqz romanus ingenti peste
liberati/et iugo tyrannice īmanitatis exē
pti/Constantinū velut auctorem ac resti/
tutorē liberatis excipiunt. Ille tamen nec
ad laudes acclamantis populi/nec i plau
sum tante vrbis ac talis/animos relaxa/
bat. Neqz sue virtuti rem gestam/sed diui
no muneri deputabat. Statī denc qz vbi
imagines sibi ob honorē triumphāti sena
tus erexit/vexillum dñice crucis i dextera
sua iubet depingi/z subter ascribi: qa i hoc
signo singulari/signo, qđ vere est virtutis
insigne/vrbē R omā senatū qz z populum
Romanū/iugo tyrānice dñationis ereptū
pristīe libertati nobilitatiqz restitui. ¶ Per
idem tempus cōspirante etiam tum secuz
Licinio/nondū enim in idvesanie īciderat
quo postmodū dilapsus est/Scientes z p
fitentes auctorē sibi bonoꝝ oim deū/vna
eadem qz sententia legē statuūt/i quadeū
christianorum plenissimis laudibus pro/
sequūtur: et ipsum sibi auctorem totius vir
tutis atqz operis profitentur/ipsumqz de
tyrāno prestitisse victoriā. Et ideo ab vni/
uersis huic veneratione cultūqz deferēdū.
Hanc legē etiam ad Maximinū qui tūt
orientis partibus dñabatur/ amicitiasqz
eoꝝ expetere videbat emitūt. At ille īgēti

L

bus imperatorū rebus gestis perterritus/ tametsi que scribebantur contraria sibi/et aliena mētis sue proposito viderent:tamē qm̄ resistere nō audebat/et rursum aliene auctoritati cedēs iuit⁹ videri ī hoc venisse erubescebat/metu simul ac pudore ps⁹ mi serrimis cōsiliarūs/statuit velut ex suo ar bitrio atqz auctoritate/legem pro christia nis similis sētēcie puulgare. Jn qua asse ueraret maioribus q̄dez suis priorib⁹ au gustis visū fuisse christianoꝝ gentē tanq̄ deoꝝ cultui aduersā penitus esse delēdam Se quoqz aliquandiu ratuz similī debere vti sententia: Sed quoniaz eo magis gēs ista propagetur z crescat/quo maxime pu tatur inhiberi/velle se potius/vt si quidez blandis quis ad deorum cultuz persuasio nibus acquiescat recipiatur. Nullus vero cogatur inuitus:sed habeat ī arbitrio suo quo quisqz velit ritu colere deū:neqz p hoc cōmotionē vllam vel perturbationē puin cialibus inferendam. Hec maximinus ad Sabinum prefectū scribit/cum tamē oēs scirent euz nō ita aīo gerere/sed simulata hec hūanitate decernere. Deniqz nostroꝝ null⁹ audebat vel cōsilia agere:vel ī publi co quicq̄ qđ ad religionez ptinet cōmoue re:id est vel ecclesias reparare/vel si q̄d hu iusmodi vsus noster poscebat explere:qđ fieri lex ad euz ab imperatoribus missa cē sebat. Sed ille impiusz mēte ferox/hoc so lum quod mestus extorquebatur indulse rat.nec in aliquo mutauit affectuz/donec digna in eum verbera vltio diuina profer ret. Etem̄ cū contra merituz z procatitatē mētis sue/vel nomen augusti vel imperiū presūpsisset/vir in quo nichil prudēcie ni chil sobrietatis aut moderationis inerat: arrogancia tumidus z superbia īflat⁹ ex tolli et erigi etiam aduersum regni sotios cepit: Jn quibus regalis institutio morum probitatez sobrietatis ac religionis gratia refulgebat. Audet igitur primo se iter eos honore cōstituere priorē:ac nō multo post rupto fedele belluz Licinio conatur infer re:et breui omnia perturbās/modo vrbes quatere/modo exercitum fatigare. Ad vl timū fretus demonibus et numine deoꝝ suoꝝ/cum īmensa militum multitudine procedit ad bellum:sed victoria illum qui deo atqz hoibus inuisus erat refugiēs/ad partem alteram transit. Et cum ferro ceci disset eius exercitus/pauci q̄ superfuerant videntes eum militum copiis et diuino fa uore nudatū manū forcioribus tradūt. At il le simul vt se a diis suis deceptū z ad hoīb⁹ desertum videt:detractis imperii insigni bus que nec decenter vnq̄ gesserat/turbis se calonum fugitantiū permiscens turpi ter atqz infeliciter bello exēptus/p agros ac vicos latitās/tādē ad ea loca q̄ hostib⁹ carere videbantur euasit:nauis suis psua sionibus illō multo verius esse persentiēs quod diuīa scriptura pronūciauerat dicēs Non fit salus rex p multitudinē virtutis sue:nec gigas salu⁹ erit ī multitudine for titudinis sue. Fallax equus ad salutē:ī ha bundanciā aūt virtutis sue non erit salus Ecce oculi dñi super timētes euz/sperātes super misericordia eius:vt liberet a morte animas eorum. ¶ Jgitur cum omni de decore atqz ignominia tyrann⁹ posteaq̄ re gressus est ad propria/primo tanq̄ furore quodam se digno accensus / plurimos sa cerdotes deorum suorum/et diuinos quos antea mirabatur/et quoꝝ responsis confi dēs bella cōmouerat/vt deceptores falla ces qz/z qui salutē suaz regnūqz pdidissēt interfici iubet. Post hec gloriam laudēqz deo christiano ꝝ refert:z sera penitēcia cō uersionē ī ipsa vite sue dānatione medita tus/cuz grauissimā mortē morbis erga se metipsū certātibus duceret/legē pro liber tate ac securitate christianoꝝ scribit. Cui⁹ exemplū infra scriptum est. Jmperator ce sar galerius maximinus Germanicus/ Sarmaticus/Pius/Felix/ Jnuictus/Au gustus: Jndesinēter curam prouincialiuz nostroꝝ ger ētes/z vtilitatibus eoꝝ vel cō modis consulentes. que ad communez pu blicuz bonū spectant/queqz animis cūcto rum cara et iocunda sunt/nūq̄ desinimus prouidere. Unde cognitum esse oībus nō dubito manifesteqz compectum/ex eo so

mite quo iussuz fuerat a diuis principibus diocletiano et Maximiano parētibꝰ nris inhiberi conuentus christianoꝝ plurimas direptiones z predas ab officialibꝰ factas idqz p dies singulos in detrimētū nostroꝝ prouintialium pfecisse(quoꝝnos curā pcipuā habere gestimus(ita vt bonis suis pene ac patrimoniis euoluerent. Sup hac re anno pterito legem dedimꝰ/vt si qs vellet genti huic vel religioni adherere a nullo porsus volūtas eius ac ppositi libertas impediretur:sed satisfaceret aīs suis atqz haberet licentiā absqz vllo metu vel suspitione agere quod liberet. Uerum ne nūc quidez latere nos potuit q quidaz ex iudicibꝰ tēptauerit permouere rursū puintiales nros: et velut ex nostra eos auctoritate turbare: quo scilicet pigriores erga religionez quaz diligunt redderent. Igitur vt i posterū ois metus vel ambiguitas auferat/buiꝰ edicti nostri lege sācimus.vt cūctis innotescat licere iis q̄ christianaz sectam religionēqz venerant/hac nostre indulgētie largitate: vt vnusquisqz quēadmodū vult/z put aio libet religioni huic solēnita tiqz deseruiat. Sed et orationū domos id est dñica sua vt instaurent p volūtate pmittimus..Sane quo i oibns cumulatior bēatur hec nostra largitio/etiaz illud hac lege sancimus:vt si que domus/agri/vel quelibet pdia ex christianoꝝ bonis antehac parentū nostroruz preceptis ad fisci ius fuerāt sociata/si qua etiam ibi ab aliquo cōpetita sūt/vel si qua distracta/aut dono in aliquem collata:hec omnia in antiquū ius christianoꝝ pcipimꝰ reuocari dñisqz ppriis vniuersa restitui:vt et in hoc oms pietatis nostre beneficiuz capiant. Talibus Maximinus nūc demum vtitur legibus.qui ante annū nō integruz ereis aduersuz nos tabulis tanq̄ ineternū permansuris/sanxerat penas. In quibus nos velut impios/vrbibus z agris exules ac totiꝰ pene terre profugos effici iusserat Uerum ne nūc quidē erat eius integra et ex corde conuersio:sed velut precium quod daz/huiu scemodi leges offerebat deo. Et quoniā deoruz suoꝝ spes eum prius i bello deceperat/p hec tanq̄ mutatis patrociniis belluz tempta bat adoriri. Ignorans vanissimus/q̄ ab hoībꝰ nequā/ad prauū īceptū neqz officiis neqz pmiis potest redimi deꝰ.

¶Cap̄.x.quo mō maximinꝰ in grauissimū morbū incidit z christianoꝝ psecutores destruūt quapropter christiani i pace incepe runt viuere.

Situr cum omnibus copiis instruxisset exercitū/belluzqz parauisset iniustum/doloribus internoruū viscerū correptus/vehementer exagitari cepit:ita vt ne stratis quidem recubare posset:Sed exi liens e cubili suo sepe pronus elideret in terram Tum deinde homo edax/z q̄pino sēp repleretur/nūc ne sūmis quidem labris degustandū reciperet cibum:aut odore tenuz vinum sumeret.Ita carnibus inedia z aridita te cōsumptis/hoc solum profecit infelix: q̄ in vltimis vite positus/iustā esse vindictam dei/et scelerum se penas merentez profitetur expēdere.Ad vltimū tamē morbo prius luminibus amissis/tunc magis quid aduersum christuz impietatis admiserit videns viuendi finem fecit. Sed defuncto eo qui erga christianos nunc inaudita crudelitate/nunc simulata venia agebat/aperta indulgentia legittimoꝝ principum/et absqz vlla iam suspitione/ecclesiarum status multo etiam clarior q̄ prius fuerat reparari cepit. Uerbuz vero dei et doctrina christi longe glorioſius et liberius propagabatur.Tumvero inimicis fidei penitudo vltima atrocitatis z crudelitatis sue fiebat:ita vt puderet eos aspectus ipse publicus/nec eleuare oculos in hoīm faciem auderent. Etenim cum primuz ipse Maximianꝰ/imperialibus edictis tyrannus et impius et deo atqz hoībus inuisus fuisset pronūciatus/tabuleqz eiꝰ picte vel ymagines eree alie deici ac precipitari iuberētur/alie vero atris fucate coloribꝰ oblitterari:tanta subito rerum facta conuersio est/vt eius qui dudum aduersꝰ christianos de pene eternitate censebat/nunc etiam nomen au trepelleretur de memo;

A

ria hominum / aut cum opprobrio ac de decore seruaretur. Judices quoqz eiꝰ quos in tyrānicis dñatiōibus .ministros sceleꝝ habuerat legitimi prīcipes velut īpietatis et crudelitatis eius satellites interficiiube rent. In quibus maximus flagitiorū eius signifer / Peucedius fuit.. Qui secūdo ab eo et tertio consul prouectus est / ac pfectu re tenuit culmē. Sed et quītianus similit primis apud eū honoribꝰfūctus qui ī egyp ti partibus aduersus christianoꝝ sāguinē inaudita seuitia z crudelitate grassatus ē Sed z alii plurimi p quos Maximini im pietas fométa conceperat. In quibꝰ z theo tegnus / vltorē tandem: pphanoꝝ actuum esse comperit deū. qui consecrati apud An thiochiā simulachri gratia / etiam psidali bus a Maximino fascibus fuerat bonora tus. Sed cum licinius venisset Antiochi am / et magice artis studiosos ad penam iussisset inquiri / sacerdotes illi atqz arus pices nouelli simulachri / horum vel socius vel etiam magistri deprehenduntur. Cun qz ab his inquireretur quo pacto vel respō sa redderet simulachrū / vel prodigia que dam facere videretur: dissimulare primo: postea tamen artius interrogati / totiꝰ lu di compositā et cōpaginatā machinā pan dunt: et arte Theotegni fatentur cuncta fucata. Igitur primo oim ipsum tāte dece ptionis auctorem Theotegnū / tum dein de ceteros magice artis ministros / quos il le sacerdotes nouelli demōis atqz aruspi ces collocarat / dignis excruciatos supplici is occidi iubet. Quibus adduntur etiaz fi lii Maximini / quos ille iam imperii so cios assumpserat. Sed et propīquos eius qui se ob huiuscemodi necessitudinē mole stissimos erga ciues et prouinciales exibu erant / paribus supplicius affixit: stulti z ve cordes / qui nō audierunt cōmonitionē di uinarum litterarum dicentem. Nolite cō fidere in principibus neqz in filis hoim qui bus non est salus. Exiet spiritus eius z re uerteturin terram suam: in illa die pibūt omnes cogitationes eoꝝ. Nos autem qui bus spes z salus in oīpotēte deo cōsistit et in rege omniū christo saluatore ac redē ptore animarum nostrarū: et correptionē libenter ab ipso suscipimus / et pacem ve niāqz ab ipo similiter expectamus. ¶ Igi tur posteaqꝑ repente deo atqz hominibus inuisum (secundum qꝑ supra exposuimꝰ) interiit impiorum hominuz genus: ita vt B merito in his completum videretur quod predixerat spiritussanctus: Vidi impium supereraltatū et eleuatum sicut cedros li bani: z trāsiui et ecce non erat / z qsiui locū eiꝰ z nō inueni: Dñi nube detersa / letꝰ iā di es et solito clarior illuxerat terris atqz ec clesiis christi splendor sui solis effulserat: nec vsquā qui hoc aliter respiceret liuidus supererat oculus. Sed cuncti mortales ty rannice que preterierat crudelitatis horro re / etiam si nondum fide / potis tamē que nostra sunt amplectentes / vniuersi parit deum verum piis esse auxilio fatebantur: firmamqz esse spem in christo sperantiuz cōprobabāt. Ex quo aderat cunctis velut diuino munere ifusa leticia: maxime vidē tibꝰ ea loca que pauloante impiis tyrāno rum machinis fuerāt destructa / rediuiua constructione clariora et excelsiora consur gere: templaqz excelsa pro humilibus con uēticulis eleuari. Juuabat emchristianoꝝ principum fauor / et legislatione religiosa alacres nostrorum animos eo āplius ani mabat: dum et ad personam episcoporuz frequentus scriberent / et honorem sacer dotibus cum .umma veneratione deferēt sed et impēdiorum sumptus benigniꝰ lar girētur. Interea festiuitates a nostris fre quentissime gerebantur cum omni leticia et exultatione / per vrbes et loca singula ec desiarum dedicationibus celebratis. Cō grebantur in vnum sacerdotes: nec pige bat etiā longe positos cōuenire: quia nul lum longum videbatur spaciuz caritati. Concurrebant etiam populi ad popilos: et tanqꝑ vere mēbra vniꝰ corporis xpi / iūgi sibi iuicē sociariqz gaudebāt vt videret in eis cōpleri figura illa pphetica q cū sacra mēto quodam predicata est dicēs. Quia congregabatur os ad os / et iunctura ad

iuncturam. Quibus etiam vnus ſpūs in eſſe oībus infuſus membris/z vna aīa merito dicitur:quia z vna in omībus fides/et vnus ab omībus colitur deus:atqz ex vno ore hymnos oñs concinunt deo. Jaz vero ingens in ſacerdociis et miniſteriis atqz i omnibus que ad religionis obſeruantiaz ptinēt gratia refulgebat:aſtabāt hic pſalentium chori:iuuenes z virgines ſenes cū iunioribus laudabant nomē dñi. Hic miniſteria/ordinatis ac diſpoſitis viris ageb̄at. Pontificuz quoqz ſacerdotū cōceſſus ipſa canitie venerabilis emin⁹ p̄fulgebat. Jam vero ſi quis per gratiam dei inſpiratus ſermonē proferret ad populū/cuz omi ſilentio ora cunctoꝝ in eū/oculiqz conuerſi tanq̄ celitus ſibi per euz denūtiari aliquid expectabant. Tanta auditoꝝ reuerentia tantus ordo in ſacerdotib⁹ ſeruabatur. Jn de alius atqz alius/z nō ſoluz duo vel tres ſicut apoſtolus dixit ceteris examinātibus loquebantur:ſed et quantiſcunqz dabatur ſermo in apertione eius ſui:vt magis conſtaret i eis illud qđ moyſes dixerat:Quis dabit omnez eccleſiā dei ꝓphetare? Nuſq̄ enim liuor aderat:nulluz pulſabat iuidia dei dona dei populis miniſtrabātur:vnuſquiſqz ſecundum quod ſcriptuz eſt ad edificationem eccleſie habundare querebat: et omnia hec in caritate gerebantur:ita vt ſe honore inuicem prenenirent/et alter alterum ſeſe diceret meliorem. Nam ſimpliciores quiqz ammirabantur et ſuſcipiebāt eos qui per ſapientiam verbi populos inſtruebant. Sapiētes vero et eruditi viri/p ferebāt eos q̀bus pura vita ac ſincera ſimplicitas/offerēdi deo hoſtias maiorē fiduciam dabat:eiſqz immolandi ſacrificii permittebatur officiuz/quos familiarior vite ſiplicitas in cordis puritate ſeruabat. Sic ſummo ſtudio perquirebat alter in altero quod preferret. Jgit̄ auz tali ſimplicitate eccleſiarum gloria apud deum hominesqz proficeret/et ymago quedam celeſtium haberetur in terris:ſuper omnia quoqz religioſus princeps Conſtantinus exultaret in talibus/ac per dies ſingulos fide et religione creſcēs/inexplebili gaudio de eccliarum p̄fectibus repleretur: Sacerdotibus etiam dei non credebat ſufficere/ſi ſe equalem preberet/niſi eos a longe preferret: et ad ymaginē quandā veneraretur diuine preſentie: Cunqz pro his omnibus non iaz vt Jmperator/ſed vt pater coleretur a cunctis:nō tulit infelix inuidia/vel noſtro ꝓpacem letis ſucceſſibus creſcere/vel illi⁹ erga nos ſtudia inquaſſata durare. Et enim Licinius qui primo quaſi probitate moui et vite integritate ac merito virtutum/nō ſolum ab eo in ſotietatem regni fuerat aſcit⁹ verum et in propinquitatem ex coniūctione ſuſcept⁹ (ſororem nanqz conſtantini uxi matrimonium acceperat) videns imperatorem nō tāpi et metu/q̄ amore et religione omnibus imperare/atqz in ſūma veneratione cunctis eſſe mortalib⁹/et precipue chriſtianis humano vitio pulſatus/immo inhumane inuidie clade peuſſus/occultis inſidiis primo decipere egregium principē parat:idqz q̄ maxime p familiares ac miniſtros molitur. Sed ille nichil quidem de eius dolis et fraudibus ſuſpicatur:tamen quia totus erat confidens ī deo/ad omnia ſe illo ſigno quod ei celitus monſtratuz fuerat muniebat:nec vllis per hoc inſidiis fieri obnoxius poterat. Verum Licinius vbi neqz beneficiorum memoria/neqz affinitatis gratia reprimere immanitatem concepti ſceleris poterat/neqz tamen ei per occultas machinas inſidie procedebant:ratꝰ q̄ Jmperator chriſtianoruz precibus iuuaretur/et ideo tutus remaneret/ſtulta iracundia permotus. Jmperatori quidem apertum bellum indicit:regniqz fidem ſocietatemqz contaminat. Noſtros vero priuato et ſpeciali odio perſequi parat:hec in querela deuocans q̄ non ita p ſe ſicut pro Conſtantino chriſtiani in ſolennibns z ex precepto ſibi traditis orationibus excubarent. Verſa igitur vice/is q̀ pauloante acerrime in eos vindicauerat/qui tyrannorū tēpore aduerſū xpianos aliq̀d crudele moliti ſūt/nūc ī nros tela ꝓtorq̄t z tyrānidis ſue pria ſacrilegia nroꝝ cruore delibat

Primo nāq; oīm de palatio suo si qs chri
stianus esset exire iubet: tū z de oī milítia.
Post hec pfecit pestis/et tyrānicis edictis
statuit oēs q; se christianos pfiterent ī car
cerē trudi. Statim tamē inuenit aliqd in
quo priores crudelitate supāret. Addit edi
cto vt ne quis alicui misso ī carcere cibum
vel potū deferat: dicens: iniquū esse miseri
cordiam fieri atq; humanitatē preberi iis
quos ipe suis legibus condēnasset. Et ita
multitudies in carcerē retruse inedia neca
bātur. Sed p hoc putabat adhuc occultio
rem esse tyrannidē suam. Uerum crescen
te animi seuitia/etiam hoc parum videtur
continuo ī episcopos ceterosq; sacerdotes
dei rabiez crudelitatis extendit. Et primo
oīm nobiliores quosq; z quos fama clari
or extulerat/vel sapiencie z doctrīe opinio
cōmendauerat/callida arte circunuenit: z
eos aut iniuriay reos fieri/aut cuiuslibet
alteri⁹ ficti criminis precipiēs/nullaq; ne
gotii inquisitione habita/puniri hoc solo
quo deferebantur iubebat. Jaz vero post
hec/audito oībus seculis crudelitatis mo
do/oēs qui cōtaminatis sacrificiis acquie
scere noluissent/nō tortoribus vt precelso
res sui tyranni fatiebant/neq; cruciati
bus ac supplicīis tradi iubebat: sed lanio
nibus dari: vt eos porcorū more suspensos
despicatosq; z codicibus superpositos. per
frusta cederent: z in partes diuisos/in ma
re ad pabulum piscium proicerent. Eccle
sias quoq;/quas suis iaz tēporibus cōmu
nibus edictis extrui fecerat rursū ipse sub
uertere: et p omnia satis agere/quatinus
cūctos q; ante se fuerant tyrannos crudeli
tate superaret. Preterea et leges si q; apud
Romanos bene et honeste a maioribꝰ la
te fuerant/in barbarorū ritum conuertere
auaricie quoq; insatiabiliter studere: cen
sus inouare: et agros cultoribꝰ vacuos tri
butis replere. Preterea si quos iniquis fa
ctionibus circumuētos in exiliuz misisset
hoy vxores legittimis matrimoniis auul
sas/seruis suis ac satellitibus uīgere. Ipse
vero etiam contra etatis sue vires/adulte
riis et corruptioue virginum delectari. Ue
rum vbi huiuscemodi armis z virtutibus
instructus/tyrannidē ferotius cepit agita
re/Constantinus aūt qui erat veris virtu
tibus adornatus z pfecta ī deū pietate mu
nitus/tot tantisq; flagitiis ire obuiam pa
rat. nec difficultas aliqua victorie fuit: vbi
et causa iustior et fides purior/et virtus
eminēcior habebat. Deiectoq; licinio/at
q; oīi memoria tyrānice dīnationis abla
ta soliditatē romani regni cuz filiis solus
obtinuit. Tū vero status quidē reipubli
ce equabili moderatiōe/et censura dignis
sima Romani nois habebat. In nationi
bus barbaris metus ingens. In prouincia
libus vero metu deuotio animi maior erat
Quieta oīa et trāquilla ab hostibꝰ bel
lisq; ciuilibus: leti securiq; cuncti morta
les pacē agitabant. Ecclesiay vero glia ī
credibile memoratu ē/quāto religiosi im
peratoris studio adoleuerit: quantaq; eiꝰ
cura etiā erga sūptū indigentiū fuerit. Ar
dens nāq; in fide dei animꝰ/z benignū in
geniū atq; clemēs/bonis operibus pasce
batur. Intantū vero presētiū rey bonitas
et transquillitas obtinebat: vt obliuionez
preteritoy pareret maloruz. Edictis nāq;
frequētibus p oēm locū propositis/non so
lū tyrannicas aduersū christianos depule
rat leges/iusq; ciuile reddiderat: veruz pri
uilegia plurima ecclīastica/ac sūmos bo
nores sacerdotibꝰ detulit. Jta deo atq; ho
minibꝰ carus sūmā romani regni/cū reli
gione pura/tū etiā virtute animi ac mode
ratiōe supra oēs q; prius fuerāt pcurabat.

¶ Eusebii Cesarienſis hystorie ecclesiasti
ce/explicit liber nonus.

Uacuſq; nobis Eusebius rerū in ec
clesia gestay memoriā tradidit. Ce
tera vero q; vsq; ad presēs tēpus p ordinez
subsecuta sūt que vel in maioy litteris re
perimus/vel nostra memoria attigit/pa
tris religiosi pceptis z ī hoc parētes/q; po
terimus breuiter addem⁹. Hec etiā decīo
libro ecclesiastice hystorie continētur.

¶ Incipit liber decimus

¶Capitulū primū de conuocatione cōsilii niceni ppter bereſim arrii beretici.

Um apud Alexandriam/ poſt Achillam q̄ petro martyri ſucceſſerat/Alexāder ſacerdotium ſuſcepiſſet/quia pax noſtris z quies a pſecutionibus erat/atqz eccleſiaꝝ gloria cōfeſſorum meritis gaudebat: pſperitas reꝝ noſtraꝝ domeſtica cōtentione turbaꝫ. Etem̄ preſbiter quidam apud Alexandriam Arrius noīe/vir ſpecie z forma magis q̄ virtute religioſus/et glorie laudiſqz z nouitatis iprobe cupidus/praua quedam de fide chriſti proferre/et que antea in queſtionē nunc̄ venerāt cepit abſcīdere ac ſepare ab illa eterna et ineffabili dei patris ſubſtancia vel natura filiū conabaꝫ. Queres plurimos in eccl̄ia cōturbabat. Sed cū alexāder epiſcopus natura lenis/z quietus aſſiduis cōmonitionib⁹. Arriū cuperet a praua incepto z aſſertionibus ipiis reuocare/ nec tamē res ex ſententia pcederet(q̄ pleroſqz iā contagio peſtifere aſſertionis ife cerat nō ſolū apud alexandriam/verū et p alias vbes prouitiaſqz diſperſa)pnitioſū fore credens ſi diſſimularet aliis plurimis cōſacerdotibus ſuis rez indicat. Queſtio latius innoteſcat: ſermo vſqz ad aures religioſi principis(quippe qui omni ſtudio z diligētia curaret q̄ noſtra ſūt)puenit. Tū ille ex ſentēcia ſacerdotū apud vbē Niceā epiſcopale conciliuz conuocat: ibiqz Arriū trecētis z. xviii. epiſcopis reſidētibus adeſſe iubet: ac de eius ppoſitionibus z queſtionibus iudicari.

¶Cap̄. ii. quomodo cōſtantiu⁹ i cōcilio illo noluit iudicare de querellis que int̄ epiſcopos verſabantur

Ed i eo concilio ammirabile factuz principis nō puto reticenduz. Etem̄ cum ex omnibus pene locis epiſcopi conueniſſent/et vt fieri ſolet diuerſis ex cauſis inter ſe iurgia quedā detuliſſent/interpellabaꝫ frequēter a ſingulis: offerebant̄ libelli culpe pferebantur. et magis ad boc q̄ ad id pro quo ventum fuerat aīos dabāt. Ac ille videns q̄ p huiuſmodi iurgia cauſa ſui negotii fruſtraretur/diem certā ſtatuit qua vnuſquiſqz epiſcoꝝ ſi q̄d querimonie habere videretur/deferret. Et cū reſediſſet/ſuſcepit a ſingulis libellos. Quos ſimul oīs in ſinu ſuo continēs/nec i eis q̄d contineretur aperiens ait ad epos: Deus vos cōſtituit ſacerdotes/z poteſtatē vobis dedit de nobis quoqz iudicandi: z ideo nos a vobis recte iudicamur. Vos autē nō poteſtis ab hoībus iudicari: propter q̄ deiſolius inter vos expectate iudiciuz: z veſtra iurgia quecūqz ſunt ad illud diuinū reſerentur examē. Vos etem̄ nobis adeo datiſtis dii et conueniens nō eſt vt homo iudicet deos: ſed ille ſolus de quo ſcriptum eſt/ Deus ſtetit i ſynagoga deoꝝ i medio aūt deos diſcernit. Et idō bis omiſſis illa que ad fidem dei ptinēt abſqz vlla animoꝝ cōtentione diſtinguite. Cuz hoc diriſſet/oīs ſimul querimoniaꝝ libellos iuſſit exuri: ne innoteſceret vlli hoīm ſimulatio ſacerdotum. Verum cū p dies multos in epiſcoporuz cōſilio fidei queſtio verteret̄/z nōnulli diuerſa ſentirent/ac vehement̄ ceptis Arrii fauerent: cōplures tamē erant q̄ ipiū Arrii execrarent̄ inceptū. Cunqz in eodē cōcilio eſſet cōfeſſoꝝ magnus numerus ſacerdotum/oīs Arrii nouitatibus aduerſabant̄. Fauebant vero ei viri in queſtionib⁹ callidi/et ob id ſimplicitati fidei aduerſi.

¶Cap̄. iii. q̄ a ſimplici ſacerdote dialetic⁹ in verbo dei ſupatur et chriſtian⁹ efficitur

Uantam vero virtutē habeat ſimplicitas fidei/etiam ex iis que inibi geſta referuntur agnoſcimus. Etenim cū pro ſtudio religioſi impatoris/ex omni terra ſacerdotes dei coiſſent/opinione cōmoti philoſophi quoqz z dialectici valde nobiles z opinatiſſimi cōuenerūt. In quib⁹ qui daz inſignis in arte dialectica p dies ſigulos conflictum ſūmi certaminis cū epiſcopis nr̄is/viri ad eque in dialectica nō ipro babiliter eruditis mouebat: z fiebat ingēs

Nō fac liſſimj

Jdē i hy. trip. li. ii. ca. ii et. xi q. i. ſacerdoti b⁹rii que. .i. futurā

Spectaculum: Conuentibus ad audiēduz octis z litteratis viris: nec tam̄ vllo gene re philosophus cōcludi a quoquā poterat aut constringi. Tanta etenim dicendi ar te obiectis questionibus occurrebat: vtvbi maxime putaretur astrict⁹/velut anguis lubricus laberet. Sed vt ostēderet deus q̄ non in sermone regnum dei/sed ī virtute consistit: quidā ex cōfessoribus simplicissi me nature vir/z nichil aliud scīēs nisi chri stum iesum z hūc crucifixū/iter ceteros au ditores episcopus aderat. Qui cū vidisset philosophū ī sultātē nostris/et callida se/ disputationis arte iactantē posćt ab oīb⁹ locuz velle se paucis cū philosopho sermo cinari. Tum vero nostri qui simplicitatez viri et impericiem ī sermone dūtaxat nos sent/pauere: z velut pudorē quendā pati: ne forte apud callidos homīes risui effice retur sancta simplicitas. Perstitit tamen senior: z hinc mouit sermonis exordium. In noīe inqnit Jesu christi/philosophe au di que vera sunt. Deus vnus est q̄ celū fe cit et terram: Quiqz homini quē de terre limo formauerat spm̄ dedit vniuersa que videntur et que non vidēturvirtute verbi sui creauit: z spūs sui sāctificatione firma uit. Hoc verbuz ac sapiencia quem nos fi lium dicimus/humanos miseratus erro res ex virgine nascīt: et p passionē mortis a ppetua nos morte liberauit: ac resurre/ ctione sua/eternam nobis contulit vitam Quem et expectamus iudicē oīm que ge rimus esse venturum. Credis hoc ita esse philosophe? At ille velut si nuq̄ vllum ser monen cōtradicēdi didicisset/ita obstupe factus virtute dictoz mutus ad oīa/hoc solū potuit respōdere/ita sibi videri. Nec aliud verū esse q̄ quod dixerat. Tū senior Si hoc inquit ita esse credidisti/surge z se quere me: ac dñicū z huius fidei signaculū suscipe. Et philosophus conuersus ad di/ scipulos suos/vel ad eos qui audiendi gra cia conuenerant: Audite inquit o eruditi viri/donec verbis mecuz gesta res est/ver ba verbis opposui: Et que dicebantur di/ cendi arte subuerti. Vbi vero p verbis vir

Jdē ī hy. trip. li. ii. cap. vii.

tus processit ex ore dicētis. nō potuerunt resistere verba virtuti: nec homo aduersa ri potuit deo. Et ideo si quis vestrū potuit in his que dicta sunt sentire q̄ sensi/credat christo z sequatur hūc semē/ī quo locutus est deus Jta philosophus christian⁹ effect⁹ tandem se gratulatus est victum.

de pat nutio, etiam infra. lib. r. ca. [illegible] .A. in hysto tri. li. i. ca. r A. z. li ii. cap ie. A.

¶ Capitulum. iiii. de pafnucio confessore eiusqz miraculis.

Vit preterea ī illo concilioz pafnu tius homo dei/episcopus ex egypti ptibus: confessor ex illis quos Maximi/ n⁹ dextris oculis effossis/et sinistro polite succiso/p metalla dānauerat. Sed in hoc tanta virtutum inerat gracia/vt signa p eū nōminus q̄p dudū p apostolos fierent. Nam z demones/tantum verbo fugabat et egros sola oratione curabat. Sed et ce/ cis visum dicīt reddidisse: Et paraliticos ad stabilitatem corporis reuocasse. Quez Constantinus in tanta veneratiōe z affe ctu habuit/vt sepius eum intra palacium euocatum complecteretur: et illum oculuz qui ī confessione fidei fuerat euulsus/aui dioribus osculis demulceret.

de ho/ spiri/ dione etiā ī hysto tri. li. i. ca. r. fere p totuz

¶ Cap. v. de spiridione episcopoz el⁹ mira bilibus homousionqz additiōe ī symbolo

corū numeroz si quid adhuc emi/ nentius fuisse dicatur/etiaz Spiri/ dion Cipr̄ius episcopus/vir vnus ex ordiē ppbetaq̄tum etiam nos eoz qui eū vi/ derant narratiōe cōperimus. Hic pastoz ouiū etiam in episcopatu positus perman sit. Quadāvero nocte/cū ad caulas fures renissent/et manus improbas quo aditū educēdis ouibus facerēt extēdissent: īuisi bilib⁹ quibusdā vinculis restricti/vsqz ad lucem velut traditi tortoribus pmāserunt Cū vero oues ducturus ad pascua matu tinus se ageret senior: videt iuuenes absqz būanis vinculis caulis pendere districtos Cūqz causam noxe comperisset: absoluit sermone quos meritis vinxerat. Et ne eis

Inanis nocturna cederet occupatio:tollite (inqt) o iuuenes vnū vobis arietē:ne sine cā veniſſe videamini: quē melius precē ꝑ furto queſiſſe conuenerat Tradūt de hoc etiam illud factū mirabile. Filiam habuit prenē noīe:que ei cū bene miniſtraſſet/vir go defūcta eſt. Poſt eius obitū venit qui dam dicens ſe ei quoddam depoſitum cō mendaſſe. Rem geſtā ignorauerat pater. Perquiſituz in tota domo nuſq̄ quod po ſcebaṫ inueutū eſt. Perſiſtebat ille qui cō mendauerat:z fletu ac lacrimis purgebat Uite quoqz ſue illaturuz ſe eſſe exitiū/niſi cōmendata reciperet teſtabaṫ. Permotus lacrimis eius ſenex/ad ſepulchrū filie pro perat:atqz eam ex noīe clamitat. Tū illa de ſepulchro/quid vis ait pater? Cōmēda tum illius inquit vbi poſuiſti? At illa locū deſignans/illic ait inuenies defoſſuz. Re greſſus ad domuz/rem ſicut filia de ſepul chro reſponderat repertā tradidit repoſcē ti. Sed et multa alia eius ferunṫ geſta mi rabilia:que etiā nunc ore oīm celebrantur.

¶ Tales igiṫ in illis adhuc tēporibus per multi viri ī eccleſiis dñi refulgebāt/ex qui
B bus plurimi in illo concilio fuerunt. Sed et Athanaſius eodem tempore alexandri dyaconus Alexandrini epiſcopi aderat:cō ſiliis ſenem quāplurimis iuuās. Interea per dies ſingulos agitabaṫ conuētus: nec facile aut temere de re tāta ſtatuere aude bant. Euocabatur frequēter Arrius in cō cilium/et aſſiduo tractatu aſſertiones eiꝰ diſcutiebanṫ. Et quid aduerſuz hoc teneri deberet aut ſtatui/ſūma cū liberatiōe que rebatur. Uerum poſt diutinū multumqz tractatum placet omnibus/ac velut vno cunctorum ore z corde decerniṫ. homouſiō ſcribi debere:id eſt eiuſdē cuz patre ſubſtā cie filiuz confiteri:idqz firmiſſima omniū ſententia pronunciaṫ. Decē z ſeptē et ſo li tunc fuiſſe dicunṫ/quibus arrii fides ma gis placeret:extrinſecus creatum dei filiū ex nullis ſubſtantibus/et non ex ipſa pa tris deitate progenitum cōfirmantes. De fertur ad Conſtantinum ſacerdotalis cō cilii ſententia. Ille tanq̄ a deo prolatā ve

neratur. Cui ſi qui temptaſſet obniti/ve lut cōtra diuina ſtatuta veniētem/in exi lium ſe proteſtatur acturum. Ser igitur ſoli cum Arrio ſe patiuntur expelli: reli qui vero vndecim concilio inter ſe habito acquieſcūt ad ſubſcribendum manu ſola nō mente. Cuius ſimulationis auctor pre cipue extitit Nicomedie epiſcopus Euſe bius. Interim quoquomodo aliis veritate aliis ſimulatione (ſicut poſt exitꝰ docuit) ſubſcribentibus/et de ſingulis quibuſqz eccleſiaſticis obſeruationibus certa ſtatu ta fingentibus/concilium direptum eſt. Exemplum autē expoſitionis fidei eoꝝ q̄ conuenerant infra ſcriptum eſt. ¶ Exem pluz fidei Nicene.

¶ Cap̄. vi. de expōne fidei in cōſilio niceno facta et eiuſdem concilii actis

Credimus in vnum deum patrem A
omnipotentem: omnium viſibi lium et inuiſibilium factorem. Et in vnum dominum noſtrum Jeſum chri ſtum/filium dei/de patre natum vnigeni tum. Hoc eſt de ſubſtantia patris. Deuz ex deo:lumen ex lumine. Deum veruz/ex deo vero. Natum nō factum. Homouſiō patri: hoc ē eiuſdez cū patre ſubſtātie. Per quem omnia facta ſunt/que in celo et que in terris. Qui propter nos et propter no ſtrā ſalutē deſcēdit:z incarnatꝰ eſt hō factꝰ paſſus eſt:et reſurrexit tertia die:z aſcēdit in celos. Inde venturus eſt iudicare viuos et mortuos. Et in ſpiritū ſanctū. Eos aūt qui dicunt/erat aliquādo quādo non erat et anteq̄ naſceretur nō erat/z quia ex nul lis extantibus factus eſt/aut ex alia ſub ſtantia dicunt eſſe aut cōuertibilē/vel mu tabilem filium dei: anathematizat catho lica et apoſtolica eccleſia.

Acta niceni concilii ¶ i.

Statuunt preterea obſeruandum eſſe in eccleſiis/ne quis ex iis qui ſemet ipſos per impatientiam libidinis excide runt/veniret ad clerum. ¶ ii. Et ne B
quis nuper aſſumptus ex vita vel con

uersatione gētili accepto baptismo anteq̄ cautius examinetur clericus fiat. ¶iii

¶Etne q̄s epō̄z ceto:ūqz clerico:ū cuz extraneis mulieribus habitet preter cu matre/vel so:o:e/vel thia/vel si que sunt huiscmodi necessitudinū persone. ¶iiii Et vt episcopus si fieri potest/a totius prouīcie episcopis ordinetur. Si hoc difficile ē/certe non minus q̄ a tribus:ita tamēvt Metropolitani episcopi maximevel presentia vel auctorītas habeatur. Absqz quo ordinationē irritā esse voluerunt. ¶v. Et ne quē si alī⁹ episcopus de ecclesia expulerit/siue clericū/siue laicū/suscipiat alius. Sane/nec hoc aut iracundia aliqua aut cōtentione(vt fieri solet)iniuste factuz remedium nō haberet/decernūt per singulos annos in singulis vrbibus atqz prouīciis/secundo ab omnibus episcopis puincialib⁹ cōsilia agi debere:z de huiuscemodi negotiis iudicari:vt si forte ab vno iique aliqd gestum est/a ceteris emendetur. Si recte vt ab omnibus confirmetur; ¶vi. Et vt apud Alexandriā vel in vrbe Roma vetusta consuetudo seruetur/vt vel ille egyptivel hic subuicarū ecclesiaq̄ sollicitudinē gerat. ¶vii. Et vt si forte in ordinādo episcopo duo vel tres pro aliqua contentione dissentiant/reliquoq̄ auctorītas et p̄cipue Metropolitani cuz ceteris fuerior habeatur. ¶viii. Et vt episcopo Ierosolimorum/antiquit⁹ tradita honoris prerogatiua seruetur:manente nichilomin⁹ et Metropolitani ipsius prouīcie dignitate. ¶ix Et vt catharos(qui apud nos Nouationi sunt)si forte penitentes ad ecclesiaz cōuertantur/confessos ecclīastica dogmata clericos in ordine quidem suo suscipi debere. sed ordinatione data: Sane si episcop⁹ ip̄oq̄ veniat ad episcopū nostrū/debere eū in presbiteroq̄ loco sedere. Episcopi vero nomen manere apud illū soluz/qui catholicam semper tenuit fidē: nisi sua volūtate ipse euz tali nomine honorare voluerit: vel si placuerit vt querat ei episcopi locuz vacantem/hoc sit in ipsius potestate. ¶x. Et ne ī vna ciuitate duo sint episcopi. ¶xi

Et si qui forte indiscrete ad sacerdotium prouecti/postmodū vel ipsi aliqd de se criminosum confessi sunt/vel ab aliis reuicti vt abitiantur. Sed et si qui ex iis qui lapsi sunt/z per ignorantiā forte ordinati regogniti fuerint/vt abitiantur. ¶xii. Et si qui absqz to:mentis in persecutionib⁹ lapsi sunt et ex corde agunt penitētiam:quīqz annos intra catecuminos faciant/z duobus annis post hoc fidelibus tantū ī oratione iungantur: z ita postmodū suscipiātur. Qui vero propter cōfessionē militiaz abiecerant/et rursum hanc ābierunt/bostredecim annis penitentiā gerere: et post ea suscipi si tamen ex corde penitentiā gerant. Esse tamē z i potestate episcopi moderādi facultatē/si eoru fructuosam et attentam penitētiaz viderit. ¶xiii. De iis vero qui vita excedunt penitētibus. decernunt vacuū nullū debere dimitti. Si qui sane accepta cōmunione superuixerit/deberet eū tempora statuta complere:vel certe put moderatio episcopi voluerit. ¶xiiii. Et ne diaconi presbiteris preferantur: neve sedeant in consessu presbiteroru:aut illis presentibus eucharistiā diuidāt:sz illis agentibus solum ministrent Si vero presbiter nullus sit in presenti/tunc demū etiam ipsis licere diuidere:aliter vero agentes abici iubent. ¶xv. De catecuminis qui plapsi sunt/statuere tribus. ānis eos a catecuminoruz oratiōe separatos/post ea recipi debere. ¶xvi. Et ne de ciuitate inferiori ad maiorem ecclesiā transire q̄s ambiat:siue episcopus siue etiam ali⁹ clericus. Et ne quis clericus qui derelicta ecclesia sua/nulla existente causa probabili pagatur z oberrat per alias ecclesias suscipiatur in cōmunione. ¶xvii. Et vt nemo eum qui ad alium pertinet suscipiens in sua ecclesia ordinet clerilum/absqz consensu illius ad quem pertinet. ¶xviii. Et ne quis clericus aut vsuras accipiat/aut frumenti vel vini ampliationē/quod solet in nouo datum/vel sexcupluz vel etiam duplum recipi: quod si faciat tanquā turpis lucri reum abiciendum. ¶xix.

Idē in hysto. tripar li.ii.ca xviii. E.F

Et vt paulianiste qui sūt Fotiniani rebati
zentur. Crx. Sed z diaconisse qm̄ quidē
manus ipositionē non accipiūt/etiā ipsas
inter laicos esse debere. Igitur cum de bis
prout diuinax legum ratio poposcerat de-
creuissent. sed z de obseruatione pasche an
tiquū canonē p quē nulla de reliquo varie
tas oriretur ecclesiis tradidissēt: oībus rite
dispositis/ecclīax pax z fides i oriētis atqz
occidentis partibus vna atqz eadez serua-
batur.

¶ Cap̄. vii. de pfectione helene in ihrlm et
viuifice crucis ligni atqz tituli inuētione

Er idem tempus Helena cōstāti-
ni mater/femia incompabili fide
et religione animi ac magnificentia sīgu-
lari/cuius vere Constantinus cū esset filio
et crederetur: diuinis āmonita visionibus
Jerosolimā petit: atqz ibi locū i quo sacro-
sanctum corpus christi patibulo affixū pe-
penderat/ab incolis perquirit. Qui idcir-
co ad inueniendux difficilis erat/q ab an-
tiquis psecutoribus simulachrū in eo vene
ris fuerat defixuz: vt si quis christianox in
loco illo christum adorare voluisset/vene-
rem videret adorare. Et ob hoc iufrequēs
et pene obliuioni datus fuerat locus Sed
cum vt supra diximus religiosa femina p-
perassет ad locū celesti sibi inditio designa
tum/cuncta ex eo pphana z polluta detur
bans/i altum purgatis ruderib⁹/tres con
fuso ordine reperit cruces. Sed obturba-
bat repti muneris leticiā vniuscuiusqz cru
cis indiscreta pprietas. Aderat quidē z ti-
tulus ille q grecis z latinis atqz hebraicis
litteris a Pilato fuerat cōscript⁹. Sed nec
ipse satis euidenter dñicū pdebat signa pa
tibuli. Hic iam humane ambiguitatis in
certuz/diuinū flagitat testimoniū. Accidit
in eadez vrbe primariā quandā loci illius
feminā graui egritudine cōfectaz/semine
cem iacere. Zacharius p idez tempus ec-
clesie illius epūs erat. Js vbi cūctātē regi-
nam atqz oms pariter q aderant videt/af
ferte huc inqt totas que repte sūt cruces: et
que sit q portauerit dñz nūc nobis aperiet
deus. Et ingressus cum regina pariter et

Jdē in hysto. trip. li. ii. ca xviii. E.f

populis ad eam q decūbebat/defixis geni
bus huiusce modi ad deū precē pfudit.

¶ Cap̄. viii.. de miraculo iherosolis facto
quo crux dñi ab aliis crucib⁹ fuit euidenter
distinctia

Ū dñe qui p vnigenitum filiū tuū/
salutem generi humano p passioēz
crucis cōferre dignatus es/et nūc in nouis
sis temporib⁹ aspirasti in corde ancille tue
perquirere lignū beatum in quo salus nr̄a
pependit/ostende euidēter ex his trib⁹ que
crux fuerit ad dñicaz gloriam: vel q extite-
rint ad seruile supplicium. vt hec mulier q
semiuiua decūbit/statim vt eam lignū sa-
lutare contigerit/a mortis ianuis reuocet
ad vitaz. Et cū hoc dixisset adhibuit primo
vnam ex tribus/z nichil profecit. Adhibuit
secūdam/nec si quidē aliquid actuz est. Ut
vero admouit terciam/repēte apertis ocu
lis mulier cōsurrexit Et stabilitate virium
recepta/alacrior multo q̄ duz sana fuerat
tota domo discurrere z magnificare dñi po
tenciam cepit: Sic euidenti inditio regina
voti compos effecta/tēplum mirificum in
eo loco in quo crucē repererat regia ambi-
tione construxit. Clauos quib⁹ corpus dñi
cū fuerat affixum portat ad filium. Ex qui
bus ille frenos composuit quib⁹ vteret ad
bellum. Et ex aliis galeam nichilominus
belli vsibus aptam fertur armasse. Ligni
vero ipsius salutaris ptez detulit filio: par
tem vero thecis argenteis conditam dereli
quit in loco: que etiam nunc ad memoriaz
sollicita veneratione seruat. Reliquit etiā
hoc indicium religiosi animi regima vene
rabilis. Virgines quas ibi repperit deo sa
cratas inuitasse ad prandiū/et tanta eas
deuotione curasse dicit: vt indignuz crede
ret si famulorum vteretur officiis. Sed ip
sa manibus suis famule habitu succincta
cibum apponeret/poculū porrigeret/aquā
manibus infunderet. Et regina orbis ac
mater imperii/famulax christi se famulā
deputaret. Hec quidē Jerosolimis gesta.

Jdē tāgi-
tur i hysto
trip.
li. ii.
cap̄.
xviii.
g.

¶ Capitulū. ix. quomō cōstantin⁹ oēs gen-
tes barbaras vicebat ob cultū religionis.

Aterea Constantinus pietate fretus/Sarmatas/Gothos/aliasq barbaras nationes/nisi que vel amicicijs vel deditione sui pacem preuenerant:i solo proprio armis edomuit. Et quantomagis se religiosius deo subiecerat/tanto amplius ei deus vniuersa subdebat. Ad antonium quoq primū heremi habitatorem velut ad vnum ex pphetis litteras supplici ter mittit/vti p se ac liberis suis dño supplicaret. Ita nō solum meritis suis ac religione matris/sed et intercessione sanctoꝝ cōmendabilez se deo fieri gestiebat. Sane quoniam tanti viri Antonii fecimus mentionē/de virtutibus eius atqz institutis et sobrietate mētis/vt in solitudine vitā degēs vsus solūmodo consortio fuerit bestiarum/et de demonibus crebros agens triū phos placuerit deo supra cunctos mortales/et que institutionis sue preclara vsqz ī hodiernuz monachis exēpla reliquerit/volentez me aliqua exponere/ille libellus eduxit/qui ab Athanasio scriptus/etiā latino sermone editus est. Propter quod nos (omissis iis que ab aliis iam dicta sūt) ea memorabimus/que quāuis gestoꝝ contineat fides/ab iis tamen q̄ longe positi sūt obscurior fama subtraxit.

De antonio.ī histo trip. li.i c. xi.d. e.f.

¶ Cap̄.x.de captiuitate frumētii z edisii z de cōuersione Indoꝝ per eos facta

In ea diuisione orbis terre/que ad predicandū verbuz dei sorte p apostolos celebrata est/cū alie aliis prouincie obuenissent/Thome parthia/z Matheo Ethiopia/eiqz adherēs citerior india bartholomeo dicitur sorte decreta. Inter quā parthiāqz Media/sed lōgo īterior tractu india vlterior iacet/multis variisqz liguis et gentibus habitata. Quaz velut longe remotā/nullus apostolice predicatiōis pomer impresserat. Que tamē tēporibus cōstantini tali quadā ex causa semina fidei prima suscepit. Metrodorus quidaz philosophus in spiciendoꝝ locorū z orbis perscrutandi gracia/viteriorez dicitur Indiā penetrasse. Cuius exemplo inuitatus etiā Meropius quidam tyrius philosophus/simili ex causa adire Indiā voluit/habēs secuz duos puerulos/quos liberalibus litteris vt pote ppinquos instituebat. Quorum vnus qui erat iunior Edisius/alter Frumētius vocabatur. Igitur puisiz īnoticiā captis iis quib⁹ animus pascebat/cuz philosophus redire cepisset/aque vel ceterorū necessarioꝝ causa/ad portū quēdam nauis qua vehebatur applicuit. Moris ē inibi barbaroꝝ/vt si quando fedus sibi cū Romanis turbatū vicine nuntiauerīt gētes/oms qui apud eos ex Romanis iuēti fuerint iugulētur. Inuaditur nauis philosophi/cuncti cum ipso pariter perimuntur Pueruli reperti sub arbore meditantes/z lectiones suas parantes/barbarorū miseratione seruati ducuntur ad regē. Hoꝝ il le alteruz id est. Edisiū sibi pincernā fecit Frumētio vero quem quasi perspicacē de prebēderat z prudentē/rationes suas scriniaqz cōmisit. Ex quo z in honore magno apud regem habiti sunt z in amore. At vero moriēs rex/prorem cū paruo filio regni reliquit hered̄em. Adolescentibus aūt q̄d veliēt agēdi dedit liberā facultatē. Quos tamē regina suppliciter exorat/tanq̄ que nichil haberet in toto regno fidelius/vt se cum vsqzquo adolesceret filius regendi regni sollicitudinē ptirent. Et precipue Frumentium/cuius prudēcia admoderandū sufficeret regnū. Nam alius fidem puraz et sobriam mentem simpliciter exhibebat Idqz dum agerent/et regni gubernacula Frumentius haberet in manibus/deo mētē eius et animos instigante/requirere sollicitius cepit si qui inter negociatores Romanos christiani essent:et ipsis potestatē maximam dare/ac monere:vt conuenticula per loca singula facerēt/ad que romano ritu orationis causa confluerent. Sed et ipse multomagis eadem facere. et ita ceteros cohortari:fauore et beneficiis inuitare:prestare quicquid oportunuz fuisset: loca edificiis/aliaqz necessaria prebere:: et omni modo gestire/vt christianoꝝ ūbi semen exurgeret. Sed cum adoleuisset regis

us puer/cui procurationē regni gerebāt/ex pletis oībus et ex fide traditis/multū licet detinētibus et rogantibus vt manerent regia vel filio/ad orbē tamen nrm denuo reuertunt. Et Edisio festinante Tyrū parētes propinquosqz reuisere: Frumētio Alexandriā pgit: dicens equū nō esse opus occultare dnicū. Igitur rē oēm vt gesta ē exponit. Epm̄ admonet vt prouideat virum aliquē/dignū/quē cōgregatis iā plurimis christianis z ecclesiis cōstructis/i barbaria solo epm̄ mittat. Tū vero Athanasius (nam is nup sacerdotiū suscepat) attētis z propēsius frumētii dicta gestaqz considerans/iu consilio sacerdotū ait. Et quē aliū inueniemus virū talē i quo sit spūs dei in ipso sicut in te/qui bocita possit iplere? Et tradito ei sacerdotio/redire eū cuz dñi gra vnde venerat iubet. Quiqz cū epūs preriset ad Indiā/tanta ei data esse adeo virtutum gratia dicatur: vt signa p eū apostolica fierent/z infinitus numerus barbaroz cōuerteretur ad fidē. Ex quo in Indie ptibus/z populi christianoz/z eccle facte sūt et sacerdotiū cepit. Que nos ita gesta nō opinione vulgi/sed ipso Edisio tyri presbitero postmodū facto/qui Frumētii comes prius fuerat referente cognouimus.

¶ Cap̄. xi. de cōuersiōe hiberoum p captiuam mulierem facta

Er idem tēpus etiā Hiberoz gēs que sub axe pōtico iacet verbi dei federa/et fidē futuri suscepit regni. Sed huius tāti boni prestitit causā mulier quedaz captiua: q̄ apud eos repta/cū fidelē satis z sobriā ac pudicā duceret vitam/totisqz diebus ac noctib⁹ obsecrationes deo puigiles exhiberet/i āmiratiōe esse ipa rei nouitas barbaris cepit. Et qd hoc sibi velit curiosius pquirebant. Illa vt res erat/simplicit christum se deū boc ritu colere fatebat. Nichil ex hoc amplius barbari/pret nouitatē nois mirabant. Ceterū vt fieri solet/ipsa pseuerācia curiositatē quan dā mulieri bus inferebat/si qd emolumēti ex tāta deuotione caperet. Moris apud eos esse dicit/vt puul⁹ si egrotet/circūferat a matre p singulas domus quo scilicet si q̄ experti aliquid remedii nouerit conferāt laborā ti. Cūqz mulier quedā puulū suū p oēs circutulisset ex more/nec aliquid remedii cū ctas domus lustrando cepisset/venit etiā ad captiuā: vt si quid sciret ostēderet. Illa se būani quidez remedii nichil scire testat: deum tamē suū christū quez colebat/dare ei despatā ab hoīb⁹ salutē posse cōfirmat Cumqz cilitio suo superposuisset paruulū atqz ipsa desup orationē fudisset ad dñm/sanū matri reddit infantez. Sermo defertur ad plures: factiqz fama magnificipsqz ad aures regine perlabit. Que dolore quo dam grauissimo corporis afflicta/i desperatione maxima erat.. Rogat ad se captiuam deduci.. Illa ire abnuit: ne p̄sumeret amplius aliquid q̄ sexus sinere videretur Ipsa se regina deferri ad captiue cellulaz iubet. Quā similit supra cilitiū suū posita inuocato christi noīe/cōtinuo post precem sanā z alacrē fecit exurgere: christūqz esse deū/dei sūmi filiū/qui salutē hāc cōtulerit docet: eūqz quē sibi auctorē sue sciret esse i columitatis z vite cōmonet inuocādū. Ipsū namqz esse q̄ z regibus regna distribuat z mortalib⁹ vitā. At illa cū letitia domū regressa/marito percōtanti causā taz subite sanitatis aperit: quiqz cuz p salute cōiugis letus mulieri munera deferri iuberet: illa bonuz inqt o rex nichil captiua dignat. Aurum despicit/argentū respuit/ieiunio quasi cibo pascit: hoc solum ei muneris dabimus si eum qui me illa inuocante sanauit Christum deum colamus. Ad hec tunc rex segnior fuit/z interim distulit/sepius licet ab vxore commonitus: donec accidit quadam die venante eo i siluis cum comitib⁹ suis obscurari densissimis tenebris diem: et per tetre noctis horroꝛem luce subducta iter gressibus denegari. Alius alio diuersi ex comitibus oberrāt: ipse solus densissia obscuritate circundatus/quid ageret/quo seuerteret nesciebat: cuz repēte animos salutis desperatōe aīos cogitatio talis ascēdi

Si vere deus est christus ille quē vroū sue captiua predixerat/nūc se de his tenebris liberet/vt ipsum ex hoc omissis oībus coleret. Ilico vt hoc nōdū verbo/sed sola mente deuouerat:reddita mūdo dies/regē ad vrbē perducit icolumen. Quiqz regine rē protinus vt gesta est pandit: euocari iam iamqz captiuā/et colēdi ritū vt sibi tradat exposcit:nec se vltra aliū deū ꝙ christū peneraturū esse ꝙfirmat. Adest captiua:edocet dñm christū: supplicandi ritū veneran diqz modū/inquantū de his apire femine fas erat pandit. Fabricari tamē ecclesiaz monet formāqz describit. Igitur rex totiꝰ gentis populo cōuocato/rē ab initio que erga se ac reginā gesta fuerant exponit: fidēqz edocet : et nōdū initiatꝰ ī sacris fit sue gentis apostolus. Credunt viri per regem/femine per reginā. Cunctisqz idē volentibus/ecclesia extruitur instanter:z eleuato iam perniciter murorū ambitu/tempus erat quo colūne collocari deberēt. Cūqz erecta prima et secunda pētū fuisset ad terciam:cōsumptis oībus machinis/z bum hominūqz viribus/cū media iam ī obliquū fuisset erecta/et pars reliqua nullis machinis erigeretur/repetitis secūdoz tertio ac sepius viribus/ne loco quidē moueri attritis omnibus potuit. Admiratio erat totius populi: regis animositas hebescebat:qd fieri deberet oēs simul latebat. Sed cū interuētu noctis oīs absceſſisſēt cunctiqz mortales ex ipsa opa cessarēt:captiua sola in oratione pnoctans/mansit īsinsecus. Cū ecce matut inꝰ et anxius cū suis oībus ingreditur rex:videt colūnam quā tot machine et tot populi mouere nō quiuerant erectaz/et sup basim suā libraste suspēsam/nec tamē suppositam/sed ꝙtum vnius pedis spatio in aere pendentē Tum vero oīs populi cōtuentes et magnificantes deū/veram esse regis fidē/et captiue religionē/presentis miraculi testimonio phibebant. Et ecce mirantibꝰ adhuc et stupēdibꝰ cunctis/in oculis eoꝝ sensim sup basim suā nullo ꝓtingēte colūna depositā sūma cū libratione cōsedit. Post hec reliquus numerus colūnaꝝ/tanta facilitate suspensus est:vt oīs que supfuerant ipsa die locarent. Postea vero ꝙ ecclesia magnifice constructa est/et populi fidem dei/maiore ardore sitiebant:captiue monitis ad impatorē:Constantinū totius gētis legatio mittitur. Reges gesta exponitur : sacerdotes mittere exorat/quiceptū erga se dei munus implerent. Quibus ille cū omni gaudio et honore trāsmissis/multo amplius ex hoc letatus est:ꝙ si incognitas Romano imperio gētes et regna ignota iunxisset. Hec nobis ita gesta fidelissimꝰ vir Bacurius/gētis ipsius rex/et apud nos domesticoꝝ comes:cui sūma erat cura/et religionis et veritatis/ex posuit. cuz nobiscum Palestini tunc limitis dux im Jerosolimis satis vnanimiter degeret. Sed ad ceptū redamus.

¶ Ca.xii:de cōstantia sorore cōstantini et presbitero per eum fratri suo cōmēdato. qui post mortē cōstantini constantio insinuauit vt arrū reuocaret.

Postea ꝙ religiosi prīcipis mater belena summis romani regni honoribus affecta ex hac luce decessit: Constantia tunc Licinii derelicta/fratris Augusti solatiis vtebatur. Huic accidit presbiterū quendā venire in notitiam latenter partibus Arrii fauentē. Sed is primo nichil oīno de his apud sororem principis aperire. Ubi vero multa familiaritas copiam tribuit:paulatim sermonē cepit aspgere: iuidiam dicēs Arrio generatam:et pro simultatibus priuatis episcopū suū rē cōtētiose exagitauisse/emulationis stimulo cōfixū ꝙ Arrius apud plebē satis carus haberet. Hec atqz huiusmodi alia frequētius suggerens animos constantie suos efficit. Que cū diem obiturapisitaret a fratre atqz ab eo blande religioseqz cōpellaretur extremā dicit ab eo grām poposcisse/vt presbiterū infamiliaritate recipet/et que sibi ab eo pro spe z salute suggererentur audiret Si quidē iam ex luce discedentē nichil curare:pro fratris vero statu esse solicitaz ne forte pro īnocentiū penis regni sui pa-

teretur excidium. Quibus ille monitis a sorore susceptis/ z fidelem pro se germane sollicitudinem credens/accõmodauit au/ rem presbiteroꝛ et iterum accersiri de exilio Arrium iubet: vt quẽadmodũ de fide senti ret exponeret. Tum ille fidem conscripsit: que nõ quidem sensũ nostrũ/tamen verba nostra continere professionẽqz videretur Piratus quidẽ est Imperatoꝛ: z putauit vnam eandẽqz in ipsius et concilii duduz gesti expositione sententiam cõtineri. Ta men in nullo relaxat animi vigoꝛem: sed rursus eũ ad cõcilii remittit examẽ. Quo/ niam quidem ad dedicationẽ Jerosolimo rum ex omni oꝛbe coire sacerdotes inuita/ bantur/hec ad eos de noĩe eius scribẽs/vt si expositionẽ fidei eius probarent/et eum vel per inuidiam vt asserebat tunc circũuẽ tum dinoscerẽt: vel nũc ab erroꝛe conceptũ clementi erga ipsuz iuditio vterent: quãdo quidez tanta fuerit concilii moderatio/vt non in personã eius sed in dogmatum pra uitatem fuerit lata sententia: si tamen. et episcopi eius Alexandri accomodareꝫ assẽ sus. Sed et ab iis quidez qui primo ceptis eius fauentes cum simulatione subscripse rant/facile receptus ẽ. Cum vero Alexan/ driam prexisset/ibi omne eius frustratur inceptũ. Qm̃quidẽ dolus apud ignoꝛãtes locus est scientibus vero/dolũ intẽdere nõ aliud est ꝙ risum mouere. Interea dũ hec apud Alexandriam frustra agitantur: ve/ nerabilis Augustus Constantinus in sub urbana villa Nicomedie/tricesimo et pri/ mo imperii sui anno die fũctus est: liberis de successione Romani oꝛbis testamento heredibus scriptis. Quo in tempoꝛe (quo niam quidem Constantius cui oꝛientis re gnuz decreuerat presens non erat) dicitur secreto accersiens presbiteruz quẽ a soꝛoꝛe commendatũ supradixĩus/z ex inde fami liariter habituz/tradidisse ei testamẽtũ qđ scripserat: et obtestatus sub sacramẽto ne ylli nisi Constantio cũ venisset in manus traderet. Cui etiam ꝙ eunuchi qui erant ĩ palatio sauebant/arte inditio de Jmpera/ toꝛ is moꝛte suppresso vsqz ad Constantii

presentiam/multis noua tẽptantibꝰ opres sis/restituta integraqz mãsere. Cum vero Constãtius affuisset/depositum presbiter Constãtius affuisset/depositum presbiter restituit. Cuius beneficii gratia Jmpatoꝛ regni cupidus ita ei deuictus est/vt qui im perare cunctis ambierit/ab illo sibi impe/ rari equanimiter pateret. Ex quo deuicto sibi Jmperatoꝛe/cepit de Arrii restitutione suggerere: z nolẽtes acqescere sacerdotes/ vti cogeret persuadere. Jdẽ ĩ hy. sto. trip. li. ꝛ. ca. i ꝛ. ca 9.

¶ Cap̃ .xiii. quomõ eusebius ppt cõstancii familiaritatẽ nitebaꝫ reuocare ĩ Jrritũ ge sta cõcilii z cogere alexãdrũ alexãdrie epm vt arrii suscíperet

A tempestate apud Alexandriam Alexander/ in Jerosolimis Mari/ mus confessoꝛ/Apud Constantinopolim eque Alexander/vt ex Athanasii scriptis cõ perimus sacerdotio fũgebaꝫ. Sed Eusebi us qui apud Nicomediã erat/de cuius si/ mulatione in subscribendo supradiximus amplam occasionẽ tẽpoꝛis nactus/z prin/ cipi p pbiterũ familiaris effectus/reuol/ uere omĩa atqz in irritũ reuocare cõcilii ge sta molitur. Arriũ nequaq̃ apud Alexãdri am cõmoꝛãtẽ/venire facit: z imperialibus edictis cõcilium denuo Constãtinopolim conuocari. quo conuenere illi maxime qui Arrium atqz Eusebiuz sectabantur: quiqz sepe cum Alexandro congressi vt arriuz su sciperet/nec tamẽ aliquid proficientes ne ab iniuriis quidẽ eius temperabant. Ad vl timum certã ei diẽ statuentes denũtiant: vt aut ipse Arrium susciperet/aut si renite retur/se eccl̃ia pulso et exiliũ truso/ab alio eum suscipiendũ sciret. Tuz ille nocte que ad cõstitutã itererat diem/sub altari iacẽs atqz ĩ oꝛone et in lachrimis totã pui gilem ducens/ecclesie cãm dño cõmẽdabat. Cuz qz lux exorta fuisset/nec tamẽ ab oratione Alexander cessaret: Eusebius cũ suis oĩbꝰ velut heretici belli signifer domũ Ar rii ma tutinus ascendit: eũ qz ppere seq ad eccle/ siam iubet: ptestatus ꝙ Alexander nisi p/ sens acquiesceret/expulsus cederet loco. Jdẽ ĩ hy sto. trip li .ꝛ. cap̃. io.

¶ Cap̃. xiiii. de pbroso interitu arrii cum ad eccleſiã pficisceret vt ab alexandro epo

renuente quidē reciperetur.

Jdē ibyſto. tripli.z. capō. §o.

Situr oīum sūma expectatio: quo vel Alexandri perseuerātia vel Eusebii Arriuqz īstātia declinaret. Cūqz cūcto ruz animi essent (vt in tali resolet expectatione suspensi: Arrius ad ecclesiā pergens epoz et populoz frequētia cōstipatus/humane necessitatis causa ad publicū locnz declinat. Vbi cū sederet/intestina eiꝰ atqz omnia viscera in secessus cuniculū defluxere: ac tali in loco dignā mortē blasphemie et fetide mentis exsoluit. Quod postea q̄ in ecclesia nūtiatuz est Eusebio/atqz iis q̄ vna secū sāctū et innocentē virū Alexādrū de Arrio recipiendo, fatigabant/superati pudore/z adoperti confusione discedunt. Tunc completus sermo ad gloriā dñi quē in oratione sua Alexander ad dnm̄ proclamauerat dicens: Judica dñe iter me z Eusebii minas atqz Arrii vim. Sed hii ad presens quidē paululū pudoris habuere. Conueniētes vero inter se heretici/periti ne forte si sicut res gesta est integre ad Imperatorem Constantium pueniſſet/nō solū ad a perfidia coꝛī qua callide irretitꝰ tenebat abscederet: verū et ī auctores deceptionis sue seuerius aliquid et regia auctoritate decerneret: Componūt p eunuchos quos iaz in perfidia deceptos tenebant/vti de Arrii morte Imperatoꝛ q̄ fieri posset composite et cōmuniter nosceret: ne aliquid qđ dei vidictaz indicare videretur andiret. Quibꝰ ita gestis/de causa fidei vt cepant p̄equūt

¶ Cap̄. xv. quomō athanasiꝰ alexādro defūcto effectus ē epūs alexādrie. z eiusdem bonis principiis.

Situr apud alexandriaz defuncto Alexandro/ Athanasiꝰ suſceperat sedem. Qđ vero esset idē vir acris ingenii et in ecclesiasticis negocūs apprime vigilans/satis iam tunc hereticis innotuerat/ cum ad concilium Nicenum cum epo suo sene Alexandro venerat. Cuius suggestionibus/hereticoꝛum doli ac fallatie vigilā/ter detegebantur. Statim ergo vt eū epm̄ factum cognouere/rati id qđ res īdicabat sua negotia p illius sollicitudinē nō facile processura: oībus modis q̄rere aduersꝰ eaz machinas deceptionū parabant: Verum non michi absqz oꝛdine videtur/pauca de huius viri oꝛigine supra repetere: et cuius a puero īnstitutionis fuerit/sicuti ab iis q̄ cum ipso vitā duxerant accepimus memorare. Tempoꝛe quo apud Alexandriā Petri martyris diem Alexander epūs agebat cum post expleta solēnia conuenturos ad conuiuiuz suum clericos expectaret: ī loco mari vicino videt eminus pueroꝝ sup oꝛā maris ludum: imitantium (vt fieri solet) epiſcopum: atqz ea q̄ in ecclesiis geri mos est. Sed cū intētius diutino pueros īnspectaret. videt ab his geri quedaz etiaz secretiora et mistica: perturbatus ilico vocari ad se clericos iubet: atqz eis quid eminꝰ ipe videret ostendit. Tūc abire eos z cōphēsos ad se perducere oēs pueros imperat. Cūqz adessent/quis eis ludus z quid egissent vel quomodo percōtatur. Jlli vt talis habet etas pauidi negare primo: deinde rē gestā per ordinē pādūt. Et baptizatos a se esse quosdā catecuminos confitētur/per athanasium qui ludi illius puerilis episcopꝰ fuerat simulatꝰ. Tū ille diligēter inquirēs ab iis qui baptizati dicebant/quid īterrogati fuerint/quid ve responderit/simul z ab eo qui interrogauerat: Vbi videt secūdum religionis nostre ritū cuncta constare: colloquutus cū consilio clericoꝝ statuisse traditur/illis quibus integris īterrogationibus et respōsionibus aqua fuerat īfusa iterari baptisma nō debere: sed adimpleri ea que a sacerdotibꝰ mos est. Athanasiū vero atqz eos quos ludus ille vel presbiteros habere visus fuerat vel ministros/cōuocatis parētibus sub dei obtestatiōe tradit ecclesie sue nutriēdos. Paruo autē tēpoꝛe exacto/cū a notario ītegre z grāmatico sufficienter athanasius fuisset īstructꝰ: cōtinuo tanq̄ fidele dñi cōmēdatum apaꝛētibus restituitur sacerdoti: ac velut Samuel quidā in tēplo dñi nutrit: z ab eo pergēte ad patres in senectute bona/ad poꝛtendum post se Efod sacerdotale deligit. Sed huius tāti in ecclesia pro fidei ītegri

i.q.l.c spiritussā ctus. Lecte.

Caterumnos apueris baptizatos ꝓhibz rebaptizari

tate agones fuerūt:vt etiam de hoc videa
tur dictū esse illud q̄ scriptū est Ego enim
ostēdam ei quāta oporteat eū pati pro no
mine meo. Jn huius etēm psecutiones vni
uersus ꝓiurauit orbis. Et cōmoti sunt prī
cipes terre/gentes/regna/exercitus coierī
aduersus eū. Jlle autē diuinū illud conser
uabat eloquiū dicens:Si cōsistant aduer
sum me castra/nō timebit cor meū:si exur
gat in me plīū/in hoc ego spabo. Uerū qm̄
tāta ac talia eiꝰ gesta sunt/vt magnitudo
q̄dē rex nichil me p̄terire patiat/multitu/
do vero gestoꝝ q̄plurima cogat omittē:i
certo estuat animus/duz deliberare nō va
let quid teneat quid omittat. Et ideo pau
ca nos q̄ ad rē ptinēt memorabimꝰ Reliq̄
eiꝰ fama narrabit:Sine dubio mīora vero
nūtiata:nā nichil qđ addē possit iueniet.
¶ Ca. xvi. de morte cōstantini fratris con
stacii et de ipsius cōstanticii errore et de cō
silo hereticoruz contra athanasiū congre/
gato iussu constancii.

Situr vbi Cōstantius orientis solꝰ
obtinuit regnū:Constātino fratre
nō longe ab Aquileia apud alsam fluuiū
a militibus interfecto/constans vtriusqz
germanus/occidentē satis īdustrie guber
nabat. Nam constantius natura z aīo re
gio/dum primis illis regni sui fautoribus
satis iudulget/per eunuchos arte in perfi
diā decipitur a peruersis sacerdotibus: et
intento satis studio/prauis eoꝝ contētio/
nibus obsecūdat. Sed illi hereticī ne forte
adeūdi regis copia quandoqz fieret atha/
nasio/z per eū de veritate fidei quā peruer
tebant secundū scripturas edoceretur: oī/
modis insimulare eū apud principē/et ve
lut oīm scelerū ac flagitioꝝ aggrediuntur
exponere:vsquequo būani corporis brachi
um loculo delatū imperatori ostendunt.
Quod ab Athanasio excisum magice ar/
tis gratia/de arsenii cuiusdā corpore cōfir
mabant. Sed z alia q̄plurima criminosa
simul et flagitiosa cōponūt. Quibꝰ ex cau
sis impator iubet cōuocato consilio atha/
nasiū condēnari. Jdqz apud Tyrū misso
e latere suo vno ex comitibꝰ/Annitēte quo
qz Archelao tūc comite orientis/nec nō z eo
qui Fenicē prouiciā gubernabat congrega
ri iubet. Eo deducitur athanasius: loculꝰ
cū būano brachio circūfert: iuidie horror/
nō sotū religiosas/sed ꝛviles aīas quadit
¶ Ca. xvii. quomodo pafnucius noluit p̄/
mittere vt maximꝰ ierosolimoꝝ epūs cuz
illis hereticis sederet propter dolos et cau
tellas que cōtra arriū adducebant z ibidē
detrectꝰ est dolꝰ de brachio exciso arsenii.

Jc Arsenius cuius brachiū dicebat A
excisū/lector aliqn̄ Athanasii fue/
rat:et ob culpā corrceptionē veritꝰ/frequē
tie se se subtraxerat. Cuius latebras opor
tunas sibi ad huiuscemodi cōmētum fla/
gitiosi boies rati/initio cōpositi criminis
occultatū eū apd quēdā quē fidissimū sce
leribus suis crediderant retinebant. Per
uenit tamē adhūc in latebris positū quid
suo noīe criminis intētaretur athanasio.
Et siue eū ipsa būanitatis contēplatio/si
ue diuina perculit puidētia/dam per no/
ctis silētiū euadens claustris enauigauit
tyrū. Et pridie q̄ cause dicēde adesset vlti/
mus dies/Athanasio sese Arsenius obtu/
lit:vtqz se rerū gestaꝝ series haberet edo/
cuit. Jlle domi esse hoīem nec innotescere
cuiq̄ de eius presentia iubet. Jnterea cōsi/
liū cogitur: in quo aliquanti cōcinate calū
nie conscii/omnes pene infenso animo ad
uersuz Athanasiū preiudicatoqz cōueniūt
Per idē tempus Pafnutius confessor de
quo supra memorauimꝰ aderat/Athana/
sii inocentie conscius: Js cū vidisset Maxi
mū ierosolimoꝝ epm/qui vna secum effo
so oculo z poplite succiso cōfessor extiterat
verum pro nimia simplicitate nichil de sa
cerdotū scelere suspicantē/consedisse cum
ceteris quos factionis macula sotiauerat
mediū concessum adire non veritus/te in
quit o maxime cū quo michi vnū atqz idē
confessiōis insigne est/cum quo michi pa
riter mortale lumē effosū clariorē diuini
luminis cōciliauit aspectū: Te inquaz nō
patiar sedere in consilio malignātiū/et cū
iniqua gerētibus itroire. Jniectaqz manu
eleuans eū de medio eoꝝ/ac de singulis i/

De hoc pafnutbēs .s. eli.ca liii.

Euens/perpetua de hīc Athanasio cōmunione sociauit. Sed interim causa dicitur Prima introducit accusatio mulieris cuiusdam/que se diceret aliquando hospitio Athanasium recepisse:et ab eo noctu nichil suspicantē vim corruptionis esse ppessam:introduci adhoc iubetur athanasius Ingredit cū Timotheo p̄bitero suo eūqz monet/vt posteaq̄ mulier dicēdi finem fecisset/se tacēte ipe ad ea que dixerat respōderet. Cāqz mulier ea q̄ docta fuerat perorasset. Timotheus cōuersus ad eā/ Vere inquit mulier ego mansi apd̄ te aliquādo:aut vim tibi vt asseris feci? Tūc illa vt mulierū se talium procacitas habet obiurgans Thimoteū/tu tu inqt michi vim fecisti:tu in illo loco cōmaculasti castitatez meā. Simul et cōuersa ad iudices obtestari fidem dei cepit vera se dicere. Tunc oīs ridiculosus pudor habere cepit:q̄ taz facile tacente eo/factio compositi criminis patuisset. Nec tamē permissi sūt iudices habere de muliere q̄stionē vnd̄ hec vl̄ p quos aut quomodo fuisset aptata calūnia qm̄ iudicandi libertas penes accusatores erat

B ¶ Hinc transitur ad aliud crimē. Profertur facinus seculis inauditū Ecce inquiūt vbi nemo possit verborū prestigiis decipere:oculis res agitur. Verbis cessantibus/ brachium hoc te aiūt athanasi accusat excisum. Hec est Arsenii dextera:quā tu quomodo vel ad quos vsus excideris indicato Tū ille. Quis em̄ inquit vesterū Arseniū nouerit/vt hanc ipsius dexterā esse cognoscatis? Exsurrexerūt aliquanti q̄ se dicerēt optime scire Arseniū. In quibus nonnulli erant absqz conscientia factionis. Drat de hinc a iudicibus Athanasius/vt hominez suū quē negociū deposceret iubeant introduci. Cunqz introductus esset Arsenio/eleuato eius vultu Athanasius cōcilio z iudicibus ait. Hic est Arsenius z alleuans eius nichilominus dexterā/hec est inquit etiaz dextera eius:hec estz sinistra. Hec aūt quā isti offerunt manus vnde sit vos requirite Tunc velut nox quedā et tenebre accusatorum oculis infuse quid agerent/quo se verterent nesciebant. Ipsū et em̄ Arsenium testes qui pauloante scire se dixerāt cōfirmabant. Verū quia nō iudicandi/sed opprimendi hois causa concilū gerebatur fragor oim repente attollitur /magum esse Athanasiū/et decipere intuentiū oculos acclamatur: nec debere vllo mō vltra talez hoiem viuere. Factoqz impetu suis eū discerpere manibus parant. Sed archelaus qui cū ceteris ex p̄cepto imperatoris cōcilio presidebat/ereptum eum de diserpētiū manibus p occultos exitꝰ eduxit:ac fuge quā solum posset/salutez monuit cōmendare. Concilū tamē rursū cōueniēs/tanq̄ sī nichil oīno deprehensū fuisset vt cōfessū de ītētatis crimibꝰ Athanasiuz condēnat. Et gesta in hunc modum ficta per orbē terre mittentes/ad sceleris sui consensuz imperatore cogente ceteros epōs pepulerunt.

¶ Capitulū xviii. de fuga z latebris athanasii q̄ sex annis latuit i lacu cisterni.

Inciaz toto orbe profugus agitur Athanasius. nec vllus ei tutus ad latendum supererat locus. Tribuni/p̄positi/comites/exercitus quoqz ad iuestigādum eum mouētur:e dictis imperialibus Premia delatoribꝰ proponunt̄:si q̄s viuū maxime sin minus/caput certe Athanasii detulisset: Ita totis regni viribus frustra aduersus euz cui deus aderat certabatur. Interea sex cōtinuis annis ita latuisse fertur in lacu cisterne nō habētis aquam/vt solem nunq̄ viderit. Sed cuz per ancillā (que sola conscia dominorū officiis qui ei latebras prebuerant videbatur) indicatus fuisset tanq̄ dei spū āmonitus/ipsa nocte qua ad eum cōprehendendum cum iudicibus veniebatur/post annos sex migrauit ad alium locum. Ita illi qui venerant frustratis/dn̄is quoqz in fugā versis de ancilla vt falsa indice penas sumūt

¶ Capitulū. xix. quomō constans pro athanasio qui ad eum fugerat constancio scripserit eūqz ecclesie reddi iussit a qua statim ipse athanasius fugat cōstācius aūt post ea venit ad ptes occidētales voluitqz cogere epōs cōsentire hereti arrii.

Jdē in hysto. trip. li. v. cap. iii. i fi.

Erum ne graues alicui latebre fue
fierēt et occasio calūnie inocētib⁹ q̄
reretur/nichil sibi vltra iā tutū in Cōstātii
regno presumens/ad Cōstātis partes p⁷
fugus abscedit. Aquo satis honorifice reli
gioseqz susceptus ē: quiqz causa ei⁹ quare
fama ꝓpererat diligētius cognita/scribit
A ad fratr ē pro certo se comperisse/q̄ sacer⁷
dos dei sūmi Athanasius iniuste fugas et
exilia pateretur. Hunc itaqz recte faceret/
si absqz vlla molestia loco suo restitueret:
si id nollet: sibi cure futurū/vt ipe id adim
pleret/regni eius intima penetrans/et pe
nas dignissimas de auctoribus sceleris su
mens. Quibus scriptis perterritus Con⁷
stantius/q̄ posse facere ea que minitabat
conscius erat fratrē/simulata benignita⁷
te vltro venire ad se Athanasiū iubet: z le⁷
ui increpatione pstrictuz ad ecclesiaz suaz
permictit ire securū. Admonit⁹tamē Im⁷
perator ab impiis consiliariis nō est inqt
magnū Athanasi qđ epi poscunt de te: vt
vnam ex multis que sunt apud Alexādriā
ecclesius/concedas populis eoz/qui tibi cō
mnnicare nolunt. Tunc ille deo sibi sugge
rente/paratū in tempore consiliuz reperit.
Et quid est inquit Imperator qđ poscenti
tibi liceat denegari/qui potestatem habes
omnium iubendi? Sed vnū est qđ oro/vt
meā quoqz peticiunculā libenter admittas
Cumqz se oīa quevollet quāuis essent diffi
cilia promiteret prestaturū/si hoc vnū cede
ret libens Athanasius. Hoc est inquit qđ
rogo/vt quia etiā hic (nam apud Anthio⁷
chiam res agebatur) sunt nostri populi q̄
istis communicare nolunt/vnam eis tenere
concedas ecclesiam. Equissimū sibi videri
et valde prestandū/letus spopōdit Impe⁷
rator. Sed cū rem detulisset ad eos quorū
consiliis vtebatur/neqz ibi sepelle accipere
ecclesiaz/neqz hic dare respondēt: qa plus
sibi singuli quiqz q̄ absentibus cōsulebāt
Ita imperat or āmiratus eius prudētiam
properare ocius ad suscipiēdā suā ecclesiā
iubet. Sed cum magnentii scelere/Im⁷
B perator Constans regno simul et vita fuis
set exēptus/rursum in Athanasiū veteres

Idē i hysto trip.li 8.c.30

hec tā gunt i hysto. trip.li 8.ca. 3A. ze quētiz li.9.ca ih.

illi incentores/principis odia resuscitare
cepe rant. Fugatoqz de ecclesia/in locū ei⁹
Georgium quēdā perfidie et imanitatis
sue socium mittunt. Nam prius quendaz
Gregorium miserant. Rursū fuga/rursū
latebre/z edicta aduersum Athanasiū pri⁷
cipis p omnen locum ponūtur/premia et
honores delatoribus pollicēta. Ipse quo⁷
qz cum ob vidictā necis fraterne regnūqz
recuperandum ad occidentis partes venis
set/et extincto tyranno regni solus arce po
tiretur/fatigare occidentales epōs z p de⁷
ceptionē ad consensū Arriane hereseos co⁷
gere aggreditur. Athanasii prius cōdēna⁷
tione premissa/et velut obicis validissimi
obiectione sublata.

¶ Cap.xx. de cōcilio apud mediolanū bīto
et exiliis eusebii z multoz alioz.

Idē i hysto. trip. li. v. cap. xv. b

B hoc apud Mediolanum epōrū
concilium cōuocatur. plures decep⁷
ti. Dionisius vero/Eusebius/Paulinus/
Rodanius/z lucifer/dolum esse i negotio
proclamantes/asserentesqz q̄ suscriptio i
Athanasium/non aliam ob causam q̄ de
struende fidei moliretur/in exiliū trusi sūt
His etiam Hilarius iungitur: ceteris vel
ignorantibus vel nō credentibus fraudez.

¶ Cap.xxi. de consilio ariminēsi in quo sa
cardotes occidentales ab orientalib⁹ dece
pti fuere. z ablatiōe homonosion a sibolo

hoc tan qđ i hysto. trip li.v cap xxi. c.

Ed talip silio gestum fuisse negoti
um rei exitus docuit illis nanqz de
medio sublatis/cōtinuo Sinodus apud
Ariminum cōgregatur. Ibi secundum ea
que orientales apud Seleutiam composue
rant callidi homines et versuti/simplices
et imperitos occidentalium sacerdotes
facile circumueniunt. hoc modo ꝓponēdo
eis: quem magis colere et adorare vellent
Homousion an christum: illisqz virtutez
verbi quid Homousiō significaret ignora
tibus/velut in fastidinm quoddam et exe
crationem sermo deductus ē/christose cre
dere nō Homousion confirmantib⁹. Sic
multorum preter paucos (qui scientes pro

lapsi sūt) animi decepti/contra ea que patres apud Niceam conscripserāt venientes Homousion quasi ignotuz et a scripturis alienum sermonē/auferri de fidei expositione decernunt. Cōmunionēqz suā hereticoꝝ societate cōmaculant. Ea tempestate facies ecclesie feda z admodū turpis erat. Non em̄ sicut prius ab externis/sed a propriis pastabatur. Fugabat alius/alius fugabatur. Et vterqz de ecclesia erat. Ara nusquā/nec īmolatio/nec libamina. Preuaricatio tamē et lapsꝰ erat ac ruina multorum. Similis pena/sed impar victoria. Similiter cruciabantur/sed nō similiť gloriabantur: quia dolebat ecclesia etiam illiꝰ casum/qui impellebat ad lapsum.

¶ Cap. xxii. de exlio liberii vbis rome epi

Situr Liberius/qui post Julium marci (quem siluester preceſſerat) successorē/in vrbe Roma per idem tēpus sacerdotio fungebatur in exiliuz truditur. Jnqz eius locum Felix diaconꝰ suus ab hereticis subzogatur. Et nō tam secte diuersitate/qꝫ cōmunionis et ordinationis cōuenientia maculatur.

¶ Ca. xxiii. quomodo ierosolimoꝝ et alexandrie episcopus se habebant in ministrādo.

Erosolimis vero cyrillus post maximinū sacerdotio confusa iam ordinatione. suscepto/aliquando in fide/sepius in cōmunione variabat: apud Alexādriam vero Georgius satis ꝓpaciter virapta epi scopatum gerebat: ita vt magis sibi iuris dicendi creditos fasces/qꝫ sacerdotium ministrādū religiosis officiis estimaret.

¶ Ca. xxiiii. de meletio qui ab hereticis episcopus antiochie ordinať z ab eis post ea ī exiliū truditur.

Apud Anthiochiā sane diuersis tēporibus multa et admodum cōfuse gesta sunt. Nam defuncto Eudorio/cū multi diuersarū vrbium episcopi ad illam sedem sūma ambitione niterētur: ad vltimum Meletium de sebastia Armenie ciuitate/contra decreta cōcilii illuc transferunt. Qui tamen ab ipsis rursum in exiliꝰum truditur: qꝫ contra opinionē ipsoꝝ/non Arrii/sed nostram fidem cepit in ecclesia predicare. Quem magna plebs ecclia depulsum secuta/ab hereticoꝝ societate diuellitur.

¶ Ca. xxv. de scismate arrianoꝝ quod in partes diuisum est et quidam eoꝝ eunomiani alii macedoniani/alii vero arriani dicebantur.

Interea vt aliquando etiam in semetipsam prediues malicia deseruiret/sacerdotes et populi qui Arrio duce primitus fuerant ab ecclisia diuulsi/ī tres denuo sectas partesqz findūtur. Nam illi quos paulo superius diximus non acq escentes Eusebii ceteroꝝqz simulatiōibꝰ cum Arrio exilium pertulisse/post moduz nec ipsi Arrio regresso de exilio cōmunicare voluerunt: eo qꝫ simulata cōfessione cōmunicassēt iis qui de ipsa substātia dei patris filium confiterentur: quia ipsi ea que primo docuerat Arrius/ex nullis extantibus creatū z factum non natuz filiū satis libera seu potius impudenti blaphemia confirmabāt. Quod et post illoꝝ obitum Accius quidā/post actiumvalidius et latius asserabat Eunomius/vir coꝝpore z animo leproſus: et interius exteriusqz morbo regio corruptus: arte tamē dialetica prepotens/plurima cōtra fidē nostrā scripsit/z disputādi leges secutoribꝰ suis ōdit. A quo etiam nūc Eunomiana heresis appellať. Alius quoqz Macedonius nomīe/quem nostris expulsis/īmo potius necatis/apd Constātinopolim statuerunt episcopū: qz similem patri filiū fatebatur/licet spiritū sanctum eque vt illi blasphemaret/tamē ab illis expellitur: quia similiavt de patre etiam de filio predicaret. Neqz vero nris cōiungitur/a quibꝰ de spiritusancto diuersa sentiret. Jta pestifera illa bestia/que p arrium primū quasi de infernis extulerat caput/subito triformis apparuit. Per Eunomianos qui dicūt per oīa dissimilē filium patri: qz nullo genere possit esse similis factura factori. Per arrianos q dicūt

similē quidem posse dici filium patri/sed largitate gratie non proprietate nature: ī quantum scilicet potest creatori creatura conferri. ℙDer ℙMatedonianos qui dicunt similem quidem filiū per omīa patri/sanctum vero spiritum cum patre et filio nichil habere cómune. ℙHec quidem inter illos ita gesta sunt. Sed sicut de talibus scriptum est/discissi sunt et non sunt compuncti. ℙPlurimi sane eorum qui videbantur attentiorem vitam gerere/et monasteria permulta apud Constantinapolim vicinasqz puincias. et episcopi nobiles macedonii magis errorē secuti sunt.

¶ Capī.xxvi.de morte constancii et ortu iuliani

ℙEd Constantius imperator/dum Juliano quem Cesarez apud Gallias reliquerat/dignationem sibi augusti sponte presumenti/armis ire obuiam parat.xxiiii.post occasum patris imperii sui anno in oppido Cilicie ℙoposcrenis die functus est.

¶ Capī.xxvii.de epīs iussu iuliani ab exilio reuocatis et de ordinatione paulini epī in anthiochia.

ℙOst quem Julianus presūptū prīdeinde vt legitimum solus obtinet prīcipatū. Js primo velut arguēs perpera gesta Cōstantii/episcopos iubet de exiliis relaxari. ℙost vero aduersuz nostros tota nocendi arte cōsurgit. Interiz q̄ supfuerāt episcopi de exiliis relaxantur. ℙā Liberīs vrbis ℙRome episcopus/Cōstantio viuēte regressus est. Sed hoc vtrū q̄ acquieuerit voluntati sue ad subscribendū/an ad populi ℙRomani gratiā a quo proficiscēs fuerat exoratus indulserit/pro certo comptuz non habeo. Lucifer autē cum exorare ab Eusebio(quia vterqz in partibus vicinis egypto fuerat relegatus)vt ad videndum Athanasium Alexandriā pergerent/communiqz tractatu cum iis qui superfuerant sacerdotibus de statu ecclesie decernerent: presentiam sui abnegans/legatū p se diaconū suuz mittit: atqz ipse intento animo Anthiochiam pergit/Jbiqz dissidentibus adhuc partibus/sed in vnum tamen reuocari posse sperantibus si ibi talis eligeret episcopus erga quē nō vna plebs sed vtraqz gauderet ℙPreproperē catholicū quidez et sanctum virum/ac per omnia dignum sacerdotio paulinum episcopū collocauit sed tamē in quē acquiescere plebs vtraqz non posset.

¶ Capī.xxviii.de cōcilio apud alexādriam sanctoz epōz an de cetero hii ordinādi essent epī qui fuerāt maculati cōtagiōe communionis heretice vel non.

ℙErgit interea Eusebius alexandriam: ibiqz confessorū cōsilio congregato/pauci numero/sed fide integri et meritis multi/quo pacto post hereticorum procellas z perfidie turbines/trāquillitas reuocaretur ecclesie omni cura et liberatione discutiūt. Aliis videbaī fidei calore feruētibus/nullū debere vltra/in sacerdotiū recipi/qui sept cunqz heretice cōmunionis contagione maculasset. Sed qui imitantes apostolū querebant nō quod sibi vtile esset/sed quod pluribus expediret: vel qui imitarētur christum(qui cum esset omniū vita/pro salute cūctorū humiliās se descēdit in mortem/quo scilicet inueniretur z in mortuis vita)dicebāt: melius esse hūiliari paululū ppter deiectos/et inclinari ppter elisos: vt eos rursus erigerēt: nec sibimet solis/puritatis merito celorū regna defenderent: sed esse glorioſius/si cū pluribus illuc mererētur intrare. Et ideo rectū sibi videri/vt tantum perfidie auctoribus amputatis/reliquis sacerdotibus daretur optio/si forte velint abiurato errore perfidie/ad fidez patrū statutaqz ꝓuerti: nec negare aditum redeūtibus: quin potius de eoz cōuersione gaudere: quia z ille euāgelicus iuni or filius paterne depopulator substantie/in semetipsuz reuersus/nō solū suscipi meruit: sed et dignus paternis cōplexibus deputatur: et annullum fidei recipit/et stola circundatur: per quā quid aliud q̄ sacerdotii declarant īsignia? ℙNec pbabilis extitit

apud patrē seniorꝫ filius ꝙ inuidit recepto nec tantū meriti habuit non delinquēdo/ quantū note cōtraxit nō indulgendo ger/ mano.

¶ Capitulū.xxix.quomō ī illo ꝓcilio sctōꝝ episcopoꝝ tractata fuit materia ō ſpū sctō de differentia inter substantiā z subsisten tiā et de natura a christo assumpta.

Um igitur huiuscemodi sentēcias ex euangelica auctoritate prolatas ordo ille sacerdotalis z apostolicus appro basset /ex cōcilii decreto/ Asterio ceteriſqꝫ qui cum ipso erant orientis iniungit̄ pro/ curatio occidentis vero Eusebio decernit̄ Additur sane in illo concilii decreto/etiaꝫ de spū sancto plenior disputatio:vt eiusdē substancie ac deitatis cuius pater z filius etiam spiritussanctus crederet̄:nec quicq̄ prorsus in trinitate aut creatū aut inferi9 posterius ve diceret̄.Sed z de differentia substāciaꝝz subsistētiaꝝ sermo eis ꝑ scrip turā mot9 ē.Quod greci vocāt Quidam etenim dicebant substanciamz subsistenciam vnum videri.Et quia tres substancias non dicimus in deo/nec tres subsistēcias dicere debem9.Aliivero q̄b9lō ge aliō substācia q̄ subsistēcia significare videbat̄/dicebāt/qr substācia ipsa rei alicu ius naturā rationēqꝫ qua cōstat designet Subsistencia autem vniuscuiusqꝫ p̄sone hoc ipsum q̄ extat et subsistit ostendat. Ideoqꝫ propter Sabellii hereſiz/tres esse subsistencias confitēdas:quod quasi tres subsistentes personas significare videret̄: ne suspitionem daremus / tanq̄ illius fi/ dei sectatores qui trinitatē in nōibus tan tum et nō in rebus ac subsistentiis confite tur.Sed et de incarnatione dñi cōprehen/ sum est:quia corpus quod susceperat dñs neqꝫ sine sensu neqꝫ sine anīa suscepisset. Quibus omnibus caute moderateqꝫ cō/ positis/vnusquisqꝫ itinere suo cum pace perrexit.

¶ Capitulū.xxx. descismate luciferianoꝝ ac eusebio et hylario qui oēs ecclesias occi dētales ad rectā fidē reuocabāt.

Decimus

Ed Eusebius cum rediſſet Antiochiam/et inueniſſet ibi a Lucifero cōtra pollicitationē ordinatū episcopum/ pudore simul z indignatione cōpulsus ab scessit/neutre parti cōmunionem suam re laxans:quia digrediens inde promiserat se actu.um in concilio/vt his eis ordinaret episcop9a quo pars neutra desciſceret.Il/ le nāqꝫ populus qui meletium dudū de ec clesia pulsum quasi pro fide recta fuerat secutus/non se iūrerat ad priores catholi/ cos:id est qui cū Eustachio epō fuerāt/ex quibus etiaꝫ Paulinus erat:sed suū prin/ cipatum suumqꝫ cōuenticulū tenuit.Hos ergo cum in vnū reuocare voluiſſet Euse/ bius/nec tamē preuent9 a Lucifero potuiſ set/abscessit.Tūc regressus Meletius de exilio/quia cū eo numeroſior popul9 erat/ ecclesiam tenuit:et ex eo iam ppriam sino dum cū ceteris orientalibus episcopis ha/ buit:nec tamē Athanasio iunctus ē.Inte/ rim Lucifer iniuriam dolens q̄ episcopuꝫ a se ordinatū apud anthiochiam nō rece/ pisset Eusebius/nec ipse recipere cogitat Alexandrini decreta concilii:sed constrin/ gebatur legati sui vinculo q ui in concilio ipsi9 auctoritate subscripserat.Abicere nā/ qꝫ eū non poterat/quia auctoritatē eius ꝛte nebat.Si vero recepiſſet/oīne suū frustrā/ dū videbat inceptū.Diu ergo de hoc mul/ tumqꝫ deliberans/cum ex vtraqꝫ parte cō cluderet̄:eligit vt legato suo recepto/ erga ceteros.sētentiā disparem/sed sibi placitā custodiret.Ita regressus ad Sardinie par tes/siue qr cita morte p̄uētus/tempus sen tentie mutāde nō habuit (Etenim teme/ re cepta/corrigi spatio solent)siue hoc ani mo īmobiliter sederat/parum firmauerī. Ex ipso interim Luciferianoꝝ scisma qđ licet per paucos adhuc voluitur sūpsit ero/ dium.Eusebius vero circuiens oriētē atqꝫ Italiam/medici pariter z sacerdotis fūge batur officio.Singulas quasqꝫ ecclesias abiurata infid elitate/ad sanitatem recte fidei reuocabat. Maxime q̄ Hilarium (quez dudū cum ceteris episcopis in exiliū trusum esse memorauimus)regressū iam

Jdē in hysto. trip.li. vi. ca. xxiii.

et ī Jtalia posītum/hec eadem ergā īstau randas ecclesias fidem qz patrū repandaz reperit molientem.

¶Cap̄.xxxi.de natura z moribꝰ beati hyla ri pariterqz eius scriptis qubus hereticoꝝ versutias refellit.

Jsi quod ℍylariꝰ vir natura lenis et placidus simulqz eruditus/et ad persuadendum cōmodissimus/rem diligē tius z aptius pcurabat. Qui etiam libros de fide nobiliter scriptos edidit: quibus et hereticorum versutias/z nostroꝝ deceptio nes/et male credulam simplicitatē ita dili gentius exposuit: vt et p̄sentes et longe po sitos/quibus ipse p se disserere viua voce non poterat/pfectissima instructione cor rigeret. Jta isti duo viri velut magnifica quedam mūdi lumina/ℍillyricum Jtaliā galliasqz suo splendore radiarūt vt oīnes etiam de absconditis angulis z abstrusis hereticoꝝ tenebre fugarentur.

¶Cap̄.xxxii.quomō Julianus incepit cal lide multū christianos persequi.

Jsta ēt ī histo. trip. li. 6. cap. .h. et 3^.

Ed iulianus postq̄ ad orientē per sas bello pulsaturus aduenit/z pu blica(quaz priꝰ occultauerat)erga idloꝝ cultuz ferri cepit insania/callidior ceteris pſecutor/nō vi neqz tormētis/sed premiis honoribus/blāditiis/persuasionibus/ma iorem pene populi partē q̄ si atrociter pul sasset elisit. Studia auctorū gentiliū chri stianos adire probibēs: ludos litterarū il lis solis q deos deasqz venerant patere de cernit. Milicie cingulum nō dari nisi ēmo lantibus iubet. Procurationē prouincia rum iurisqz dicēdi christianis statuit non debere committi: vt pote quibus etiam lex propria gladio vti vetuisset et proficiebat quottidie ī huiuscemōi legibꝰ exquirēdis: quibus si quidversutū vl̄ callidū/tamē qđ minus videretur crudele decerneret.

¶Cap.xxxiii quomō incepit iulianꝰ pse qui athanasiū monitōe quoꝝūdā aruspicū

Ed nō erga Athanasiū ficte philo sophie tenere imaginem potuit.

Etem̄ cū velut tetri serpentes de cauernis terre ebulientes ad eum processissent ma gnum philosophoꝝ aruspicuz augurūqz manus prophana/oīns pariter allegant nichil suis actibꝰ successuꝝ/nisi prius atha nasiuz velut hoꝝ oīm ostaculū sustulisset.

¶Capituluz.xxxiiii.de fuga athanasii ab alexandria p nilū z de reditu eiꝰ ad alexan driam in qua latitauit p squequo perse cutio cessaret.

Terum mittitur exercitus/iteruz duces/iterum oppugnatur eccl'ia. Cūqz eum mesti ac flentes populi circun starent/prophetico apud eos vsus sermo ne perhibetur ℍolite inqt o filii cōturbari quia nubecula est et cito pertransit. Cūqz discessissēt/et naui p ℍiluz fluuiū iter age ret/comes qui ad hoc ipsuz missus fuerat cognito eius itinere instanter euz insequi cepit Et cum forte applicuissēt Athanasii nauicula ad quēdam locū/comperit a pre tereūtibus post tergum esse pſecutorē suū et iam iamqz nisi prospiceret iminere. Cō territi oēs qui simul aderāt socii/ heremū suadebant ad fuge presidium petendam Tum ille nolite inquit o filii deterreri ea mus magis in occursum pcussori nostro: vt sciat quia longe maior est qui nos defē dit q̄ qui pſequitur. Et cōuersa nauicula/ iter agere obuius ei qui se insectabat' ag gressus est. Jlle qui nullo genere suspicari posset in occursum sibi venire quem quere ret/tanq̄ pretereūtes aliquos interrogari iubet/vbi audisset esse athanasium Cūqz respondissent se vidisse eum nō longe eū tem/tota celeritate pertransiens properat inuanū festinans capere quē ante oculos positum videre nō potuit. Jlle vero d ivir tute monitꝰ/Alexandriā reddit: ibiqz tuto latebras vsqzquo persecutio cessaret exgit

Jdē ī histo trip. ca. 26

¶Cap̄.xxxv.quomō Julianus p̄cepit chri stianis aufferre sepulchrū babile mr̄tyris exp̄s in suburbano antiochie z quomō ga lileos .i. christianos incepit affligere.

Edit z aliud iulianus vecordie sue ac leuitatis inditium. Nam cū daf
Idē in hy/ nis in suburbano Antiochie iuxta fontem
sto. Castalium litaret Apollini/z nulla ex iis
trip. que querebat respōsa susciperet/causasqz
li.vi. silencii percontaret a sacerdotibus demo/
cap. nis aiunt Babile martyris sepulchrū pro
xxxi. pe assistere/zideo responsa nō reddi. Tūc
ille galileos venire (hoc em̄ noīe nostros
appellare solit⁹ erat) et auferre sepulchrū
martyris iubet. Igitur ecclia vniuersa cō/
ueniēs/matres z viri iuuenes virgines qz
immēsa exultatione succinti/trahebāt lō/
go agmine arcā martyris/psallētes sum
mis clamoribus et cū exultatione dicētes
Confūdant om̄s qui adorant sculptilia/z
qui confidunt in simulacris suis. Hec in au
ribus ppbani prīcipis p ser milia passuū
tanta exultatione psallebat oīs eccl'ia: vt
celū clamoribus resultaret. Unde z ille in
tantā iracūdie rabiē deductus est/vt alte/
ra die cōprehēdi christianos passim z tru/
di iuberet in carcerem/ac penis et cruciati
bus affligi.

¶ Capituluz.xxxvi.de mirabili constancia theodori confessoris ī tormētis z morte du
Ibez tan/ bia ipsius Juliani in bello psico.
git ī Quod salustius prefect⁹ eius nō pro
histo bans/licet esset gētilis/tamē iussus
trip. exsequitur: et apprehensum quendā adole
xxxi. scentē q̄ primus occurrit. Theodorū noīe
a prima luce vsqz ad horam vndecimā/tā
ta crudelitate et tot mutatis carnificibus
torsit/vt nulla etas simile factū memine
rit. Cū tamē ille in eculeo sublimis/et hīc
inde lateribus instante tortore/nichil alid
fecerit/nisi vultu securo z leto psalmū quē
pridie oīs ecclesia cecinerat iterare. Cūqz
se omni expensa crudelitate Salustius ni
chil egisse perspiceret/recepto in carcere ī
uene/abisse fertur ad imperatorē/z quid
egerit nūtiasse: ac monuisse ne tale aliqd
tēptare vellet de cetero. Alioquī z illis glo
riam/et sibi ignominiam quereret. Hunc
Theodorum ipsi nos post modū apud an
tiochiam vidimus: et cū requireremus ab
eo si sensum doloris habuisset ex integro/
dicebat dolores se quidē parū sensisse: asti
tisse aūt quenda iuuenē/qui subdanti sibi
linteo candidissimo/z sudores extergeret/
et aquā frigidaz frequēter infūderet: z ita
se esse delectatū/vt tunc mestior factus sit
quando deponi de eculeo iussus est. Cōmi
natus igitur imperator post victoriā persi
cā melius se christianos debellaturū/pro/
fectus quidem est/sed nullus reditus. Ibi
nāqz (incertū a suis an ab hostibus) con/
fossus/post annū et octo mēses presumpti
Augustalis imperii finem fecit.

Capitulū.xxxvii.de coadunatiōe iudeoz qui a iuliano decepti tēplū ad sacrificādū in ierosolimis reedificare poluerūt.

Eoz̄ q̄ ī his tribus postre misce pitul' tāgit meit hysto tripa/ li.vi. capi. xliii.

Anta vero eius ad decipiendū subti
litas z calliditas fuit/vt etiaz infeli
ces iudeos panis spebus illectos vt ipe agi
tabat illuderet. Quos primo oīm cōuoca
tos ad se interrogat/cur nō sacrificarent/
cū eis lex sua de sacrificiis īperaret. At illi
occasiōez se īuenisse tēporis rati/nō possu
mus inquiūt nisi in solo Jerosolimoz tē/
plo. Ita nāqz precipit lex. Et accepta ab eo
reparādi tēpli licētia/intātū insolētie per
uenerūt/vt aliquis eis ppbetaz redditus
videret. Igit ex oībus locis atqz prouīciis
conuenere iudei: locū templi oliz igne con
sumpti aggredi cepere/comite properādi
operis ab imperatore cōcesso: sūptu publi
co et priuato res om̄i instancia gerebatur
Interea insultare nostris: et velut repara
tis sibi regni tēporib⁹ cōminari acrius: ac
seuitiā ostētare: prorsus ī magno tumore
superbia agere. Cyrillus post Maximuz
cōfessorē ierosolimis habebat epūs. Aper
tis igit fūdamētis/calces cemētaqz adhi
bita: nichil oīno deerat quin die posterave
teribus deturbatis/noua iacerēt fūdamē
ta: cū tamē epūs diligēti cōsideratione ha
bita/vel ex iis que in Danielis prophetia
de tēporibus legerat/vel quod in euange
liis dīs predixerat/psisteret nullo genere
fieri posse/vt ibi a iudeis lapis sup lapidē
poneretur: res erat in expectatione.

¶ Capitulū.xxxviii.de mira bili motu ter/
re in ierosolimis q̄ fūdamentoz saxa lon

ge ia ctauit porticū quoqz iudeorū solo coequauit z multos iudeos oppressit.

¶ Tecce nocte que ad incipiendū op⁹ iam sola restabat/terre mot⁹ ingēs oborit̄ur et nō solū fūdamēto⁹ saxa lōge lateqz iactantur/verū etiam totius pene loci edificia complanant. ¶ Porticus quoqz publice ī quibus iudeorū multitudo q̄ operi videbatur insistere cōmanebat/ad solū deducte/oēs iudeos q̄ reperti sūt oppressere. Luce vero orta cū se mala crederēt effugisse/ad requirendos qui oppressi fuerant reliqua multitudo concurrit.

¶ Ca xxxix. de igne diuinit⁹ accēso signis et virtutibus terrificis quibus iudei ab illicitis inceptis disturbantur et ad deuz cōuertuntur.

Des erat quedā ī inferioribus tēpli demersa/habens adituz inter duas porticus q̄ fuerat cōplanate/in qua ferramēta aliaqz operi necessaria seruabant e qua subito globus q̄daz ignis emicuit:z per mediū platee percurrens/adustis z exterminatis q̄ aderāt iudeis/ vltra citraqz ferebat. ¶ Hoc itez sepiusqz z frequētissime per totā illā diē repetens/ptinacis populi temeritatē flāmis vltricibus cohercebat. Cū interī pauore ingēti z trepidatiōe oēs qui aderāt deterriti/solū verū deū christuz cōfiteri cogebant inuiti. Et ne hec fieri casu crederētur/ī sequēti nocte ī vestimētis oīm signaculū crucis ita euidēs apparuit vt etiā q̄ diluere p sui īfidelitate voluisset nullo genere valeret abolere. Sic deterriti iudei atqz gētiles locū simul et inaniter cepta reliquere.

¶ Explicit liber .x.

¶ Incipit liber vndecimus

¶ Ca. i. de ortu religioso ac morte iouiniani et victoria quā erga barbaros habuit quomodo pacē dedit christianis et athanasium ab exilio reuocauit.

Vndecimus

Post Juliani Necē tandem ciuile nobis Jouiniani reparatur imperiū. Js nāqz sub vno eodemqz tēpore Jmperatorz cōfessor/zmale illati extitit depulsor erroris. Nam cū ī pānctu esset exercitus et vrgeret barbarus/ducto resqz nostri de sūmis rebus consilium trahentes iouiniano calculū darent/cūqz apprehensus ad suscipienda imperii trabere tur insignia:ad exercitum Juliani sacrilegiis profanatū dicatur proclamasse. Non se posse imperare eis quia esset christian⁹ Tum omnes pari eademqz voce respondisse perhibentur/z nos christiani sumus nec prius q̄ hanc vocē audiret/acquiescere ad imperium voluisse. Deniqz statim affuit diuina clementia:contraqz omnē spē cum clausi vndiqz hostibus tenerentur nec euadendi facultas vlla suppeteret:subito emissos a barbaris oratores adesse vidēt/pacemqz deposcere. Exercitui quoz inedia consūpto cibos ceteraqz neccessaria ī mercimoniis policeri: omniqz humanitate nostroz temeritatē emendare. Sed vbi ī xx. z nouē annis pace cōposita ad Romanum regressus est solum/clariorqz lux nostro se orbi ex orientis partibus obortа diffudit Rempublicam quasi post nimias procellas oī moderatiōe aggreditur reparare Ecclias vero curā nō ī secundis hēre:nec tam incaute vt Cōstātius egerat:sed lapsu predecessoris āmonitus honorificis z officiosissimis litteris Athanasiū requirit:et ab ipso formā fidei z ecclias disponēdarū suscipit modū. Sed hec tā pia z tā leta principia mors īmatura corrupit. Post nouē z em̄ mēses ortus sui/apud Cilitiā diē obiit,

¶ Cap. ii. de ortu valētiniani z valētis qui valēs fauit hereticis z christianos psecut⁹ē

Post hunc valētinianus īperiū suscepit:qui p fide nostra a Juliano de militia fuerat expulsus. Sed compleuit in illo dominus quod promisit:plus etiā quaz centupla in presenti seculo restituens ei. Nam quia militiam pro christo reliquerat/recepit imperium. Js in consortium

hoz̄ memīt histo trip. li. .x. ca. i.

regni assumpsit fratrē valentē:et sibi quidem occiduas partes delegit/illi autē oriē tales reliquit.Sed valens fauendo hereticis abiit in viam patrū suoꝝ. Maz z episcopos egit in exiliū:et presbiteros ac diaconos z monachos tatiano alexādrie presidēte/vsqz ad tormēta deduxit/et ignibꝰ tradidit.Multaqz nefanda z crudelia in ecclesia dei molitus est. Ez hec omnia post athanasii obitū. Nam illo superstite/velut diuina quadā virtute prohibitus/cum debacharetur ī ceteros/in illum nichil ausus est triste cōmittere.

¶ Ca.iii.de morte gloriosa athanasiiz pse cutionibus lucii heretici.

Situr ea tēpestate cū quadragesimo z vi anno sacerdotii sui Athanasius post multos agones multasqz patiētie cōronas quieuisset in pace/scisciatꝰ de successore/petrū tribulationū suaꝝ participē et sociū delegit.Sed lutius Arriane partis episcopus/cōtinua tanq̄ ad ouem aduolat lupus. Et petrus quidē nauē pōtinus cōsendēs/ad vrbē romā pfugit.Lutius vero tanq̄ materia sibi crudelitatis ablata/seuior erga ceteros efficiebat. Et ita ibat in sanguinē/vt nec speciē quidem aliquā religionis seruare videretur. Cuiꝰ primo ingressu tanta et tam turpia in virgines et cōtinētes ecclesie gesta sunt/que nec in persecutionibus gentiliū memorantur. Inde post fugas ciuiū et exilia/post cedes et tormēta fiamasqz quibus innumeros confecerat/ad monasteria furoris sui arma cōuertit. Vastat heremū:bella quiescentibus indicit. Tria milia simul aut eo amplius viros/per totaz heremū secreta z solitaria habitatione dispersos/oppugnare pariter aggreditur. Mittit armatam equitū ac peditū manū tribunos prepositos/et bellorū duces tanq̄ aduersum barbaros pugnaturus elegit. Qui cumpenissent:nouam belli speciem vidēt:hostes suos gladiis obiectare ceruices/et nichil aliud dicere nisi amice ad qd veniſti.

De his etiā ī hysto. tripli. ∧ capī 39.ī fie. 37. 38.

¶ Ca.iiii.de virtutibus et mirabilibꝰ ma-

charii qui ī insulāyna cum aliis anthonii discipuli relegatur in qua mirabilia fecit.

Er idem tēpus patres monachoꝝ vite et antiquitatis merito/ Macharius/et isodorus aliusqz Macharius/ atqz Eraclides et pambus Anthonii discipuli/per egyptū et maxime in nitrie deserti partibus habebantur. Viri qui consortium vite et actuū non cum ceteris mortalibus/sed cum supernis angelis habere credebantur. Que presens vidi loquorꝝ z eoꝝ gesta refero/quorū in passionibus socius esse promerui. Hii ducebant exercitū dñi: non mortalibus telis sed fide religiōis armatuz exercitū moriendo vincentē: et qui sanguinis sui profusione victor christū sequeretur ad celū. Quiqz dum in tabernaculis positi et orātes expectarēt interfectores suos/delatꝰ est ad eos homo olim mēbris oīmbus et precipue pedibus aridꝰ. Ez cum ab eis in nomīe dñi oleo fuisset perūctus/statim confirmate sunt plante eius. Et dicentibus eis in nomine Jesu christi quē lutius persequitur surge et sta in pedibus tuis et redi in domum tuaz :continuo exurgens et exiliēs bñdicebat deum ostendens qz vere erat in eis deus. Ante aliquātulum vero tēporis cecus quidaz rogabat adduci se ad cellulam Macharii que erat in deserto itinere trium dieꝝ. Quo posteaq̄ cecus multo ductātium labore peruenit Macharium non reperit domi. Cōtristatus valde/nullatenus mitigare mesticiaz poterat/sanitatis solatiis carens. Tuz vero feruore fidei concalescens/deprecor(inquit ad eos qui se duxerant)applicate me ad illam partem parietis vbi cubare senior solet. Et cum fuisset admotus/parum luti aridi vnde paries oblitꝰ videbatur assumens/palme sue supposuit. Rogat etiam vt aquam de puteo ex quo bibere solebat haurirent. Quo humore soluens glebulam/eodemqz luto oculos suos superungens / et lauans de aqua que hausta fuerat/repente recepit visum:ita vt nullo indigens adminiculo rediret ad sua.

Sed ne secūdū leprosos illos ageret quos a se curatos ī euāgeliis ingratos domin⁹ notat/cuz omī domo sua regressus/et deo gratias referens/rem vt gesta fuerat indicauit. Jdē ipse Zacharius Leene spelunca habuit cellule sue vicinā.et quadā die catulos suos cecos ad eum belua ꝓducit/ atqz ante pedes eius posuit At ille cū intellexisset pro cecitate catuloꝝ bestiaz supplicare/rogauit dominū vt eis redderet visū. Quo recepto matrē sequentes redeūt ad speluncam:et paulopost ipsa cum catulis suis regrediens/pelles ouiū lanatas plurimas/velut munus pro suscepta gratia ad senem defert morsu oris euectas.z ante fores eius eis depositis abscedit. ¶Uerum

de his etiā in hysto. trip.li .ca. 39.

Si singulorum mirabiliū gesta ꝓsequi velim⁹/excludimur a proposita breuitate:maxime cuz hec narrationē propriī operis habere mereantur Sed in his omībus Lucius non erubuit/nec aliquid reuerētie virtutū mirabilib⁹ detulit.Quinīmo iubet patres ipsos ablatos a grege suo/imo clam raptos/in insulam quandā egypti paludum deportari:in qua compererat neminē porsus esse christianū:quo per hoc vel absqz latuis vel absqz consuetis actibus viuerēt senes. Jgitur cū duobus solis pedissequis noctu ad insulam deducūtur. Jn qua erat templū quoddaz sūma veneratione a locī incolis obseruatum.Cūqz nauicula senuz oram soli illius contigisset:ecce subito sacerdotis tēpli illi⁹ virgo filia correpta spiritu/cum ingenti vociferatione z clamoribus vsqz ad celum datis/ p medios agi populos cepit.Et crebros ducēs rotatus/stridens huc atqz illuc rapida ora vibrare.Cūqz ad spectaculum tam ingentis monstri maxime cum esset sacerdotis filia qui i bonore precipuo apud illos erat/populi cōuenissent/per auras eam raptaz sequentes/ peruenīūt vsqz ad nauiculā senum. Jbi vero proiecta eoꝝ pedibus et prostrata clamare cepit.Quid venisti huc serui dei sūmi antiquis nos z veternosis euoluere domiciliis? Jn hoc loco depulsi vndiqz latebam⁹.Quomodo vos nequaꝑ latere po-

tuimus? Cedimus antiquis sedibus:populos vestros terraſqz recipite Cū hoc diceret increpatus ab eis erroris spiritus effugatur.Et puella sana vna cum parentib⁹ suis iacebat ad pedes nostri temporis apostolorum.Qui talibus exordiis predicantes ei fidem dñi nostri iesu christi/i tantā conuersionem repente eos perduxerūt: vt statiz manibus suis antiquissimū templū et in sūma veneratiōe habitū destruerent et ecclesiam confestim edificarēt. Nec ad deliberandū spacio temporis eguerūt:quibus fidem rerum fecerant non verba/sed virtus.Sed hoc cū fuisset Alexandrie nunciatum/veritus.Lutius ne forte etiaz suorum in eum odia iusta consurgerent/qui aperte iam bellum non boibus sed deo indiceret:occulte eos reuocari z in heremum remitti iubet. Dum hec in egypto gerunt ne in aliis quidem locis ꝓsecutionis flamma cessabat.

¶Cap.v.de ꝓsecutiōe apd edissā mesopotamie ciuitate ad quā christiāi ꝑcipites currebāt. Jnt quos mulier q̄dā cū puero velocī cursu ꝓperabat.

Dissa namqz mesopotamie vbs fidelium populorum est/ Thome apostoli reliquiis decorata. Ubi cū Jmperator populos vidisset ecclesiis electos in campo habere conuēticulū/tanta dicitur iracundia accensus:vt prefectum suū pugno ꝓsterneret/cū nō fuisset ide quoqz sicut iusserat deturbati. At ille licet esset paganus/et iniuriis ab imperatore fuisset affectus:tamē cōsideratione humanitatis altera die ad vastanduz populum ꝓcessurus/facit hoc ipsum ciuibus p occulta indicia darescere:quo.s.cauere se possent/ne inuenirentur in loco.mane ꝓcessur⁹ terrorem solito maiorem p officiū mouet.agitqz omīa quo q̄ mīmi vel si fieri posset nulli pericli tarentur. Uidet tamen frequētiorem solito populū tendere ad locū: currere precipites/ et festinare tanq̄ pererent ne quis deesset ad mortem. Jnterea videt

Jdē ī hy. trip. li. ∧. c.32.

quandam mulierculā ita festinam ꝛ pro-
peram domo sua prorūpere/ vt nec claude
re hostium/nec operiri vt mulierum habi
tum decet diligentius potuisset:infantem
quoqz paruulum secum trahentē:cursuqz
rapido irrupto etiam officii agmine festi-
nantem. Tum ille vltra non ferēs/appre
hēdite inqt mulierē/ꝛ huc deducite. Cūqz
fuisset adducta/quo inquit infelix mulier
properas taz festina? Ad cāpū ait/quo ca
tholicoꝝ ppls conuenit. Et non inquid audi
sti quia prefectus illuc pergit vt oms inter
ficiat quos inuenerit? Audiui inqt. Et ideo
festino vt ibi iueniar. Et quo inqt puuluz
istum trahis? Vt et ipse ait martyrium cō
sequi mereatur. Que cuz audisset vir mo
deratissimus/redire officiū et cōuerti vehi
culum ad palatium iubet. Et ingressꝰ ait
Imperatori:subire mortem si iubeas para
tus sum:opus vero quod precipis implere
non possum. Cumqz edocuisset cuncta de
muliere/repressit imperatoris insaniam.

¶ Capitulū.vi.de moyse quodaz quē regi
na sarracenoꝝ poposcit fieri episcopū ale
xandrie qui vehemēter ꝛ palā lucifū ꝓpter
suas psecutiones increpauit.

Eridem tempus ecclesia velut per
secutionis igne conflāte purioꝛ au
ri metallo refulgebat. Non enim ī verbis
vnius cuiusqz fides/sed in exiliis ꝛ carceri
bus probabatur:qz nō honoꝛi erat catholi
cum esse sed pene precipue apud Alexan-
driam/ Vbi ne sepeliendis quidez coꝛpoꝛi
bus mortuoꝝ libera facultas fidelibꝰ erat
Que dum Lutius omni arrogantia et se-
uitia gereret/ Mauuia Saracenoꝛuz gē
tis regina/vehemēti bello Palestiniz ara
bici limitis oppida atqz vrbes quatere/vi
cinasqz simul vastare puicias cepit. Cūqz
frequētibus bellis Romanuz attriuisset
exercituz/et plurimis peremptis/reliquos
vertisse in fugam/oꝛata pacem non aliter
se amplexuram promittit:insi moyses qui
dam nomine monachis genti sue oꝛdina
retur episcopus: Qui in heremo partibus
suis propinqua vitam solitariā ducēs me
ritis ꝛ virtutibus ac signis q̄ faciebat deus
per illuz/magnifice inotuerat. Petitio ei⁹
principi indicata Romano/sine vlla dila
tione iubetur impleri A ducibus nostris q̄
ibi infeliciter pugnauerant/captus Moy
ses ad sacerdotiuz suscipiēdū Alexandriā
er moꝛe deducit. Adest Lutius/cui oꝛdinā
di deferebatur officiuz. Quo viso/ Moy
ses presentibus ducibus qui perurgebant
ꝛ populis ait: Ego quidem me non esse di
gnū tanto sacerdotio iudico. Verūtamen
si aliqua in me licet indigno diuina dispē
satio putatur erplēda/deum nostruz celi
ac terre dñm testoꝛ q̄ Lutius sanctoꝝ san
guine pollutasz cruentas super me nō ini
tiet manus. Cumqz Lutius tam graui no
ta iniustum se videret in oculis plurimoꝝ
Quare inquit o Moyses tam facile cōdē
nas eum cuius fidem ignoras? Aut si tibi
aliquis de me aliter indicauit/audi fidez
meā/et tibi ipsi magis q̄ aliis crede: Tuz
ille. Desine inquit o Luci dolosis tuis me
quoqz imaginibus aggredi.. Bene michi
nota est fides tua:quā protestantur serui
dei per metalla dānati. Episcopi ī exilium
trusi/presbiteri/diaconi extra christiani no
minis hītacula relegati.. Bestiis alii/alii
etiam ignibus traditi. Nūquid potest ve-
rioꝛ esse fides que auribus capitur/q̄ que
oculis peruidetur? Apud me certum est q̄
qui christo recte credunt/ista non faciunt.
Et ita maioꝛe dedecoꝛe deformatus (qm̄
perurgebat necessitas rei publice consulē-
di) compulsus est acquiescere/vt ab episco
pis quos in exilium truserat sacerdotium
sumeret. Quo suscepto/et gentis ferociss
me pacem tenuit/ꝛ fidei catholice custodi
uit intemerata consortia.

¶ Capitulū.vii.de didymo q̄ ꝗuis lumini
bus oꝛbatus esset in omni tñ scīa non pa-
rum ꝓfecit quē consolatus est anthonius
super oculoꝝ amissione.

Erum cū apud alexandriaz popu
los et vrbem/nebulosi ductoꝛis te-
tra perfidie caligo suffunderet/velut lam
padam quadā diuina luce fulgentē. Di-
dimum dominus accendit. De cuius vita

atqz institutis(quoniã ad ecclesie gloriaz dei munere concessus creditur)licet intrãs cursu necessario tamen cõmemoranda nobis pauca videntur. Is nãqz in parua etate/cum etiam adhuc prima litterarũ ignoraret elemẽta/luminibus orbatus/maiore desiderio scientie veri luminis inflammatur/nec desperationẽ cupita adipiscendi passus est:cũ audisset in euãgelio scriptum quod apud homines impossibile est/possibile est apud deũ. Hac igitur diuina pollicitatione confisus/indesinenter dñm precabatur/nõ vt oculorum carnaliũ visũ sed vt illuminationẽ cordis acciperet. Adiscebat tamen precibus studia ac labores:z iuges continuatasqz vigilias/nõ ad legẽdum sed ad audiẽduz adhibebat:vt quod aliis visus hoc illi conferret auditus. Cuz vero post lucubrationis laborẽ somnus vt fieri solet legẽtibus adueuisset/ Didimus silentium illud non ad quietem velocium datum ducens/tanq̃ munduz animal ruminans/cibuz quem ceperat ex integro reuocabat:et ea que dudum percurrentibus aliis ex librorum lectione cognouerat/memoria et animo reterebat:vt non tam audisse que lecta fuerãt/q̃ descripsisse ea mẽtis sue paginis videret. Ita breui/deo docẽte in tantam diuinarũ humanarũqz rerũ eruditionez ac scientiam venit:vt scole ecclesiastice doctor extiteret: Athanasio episcopo ceterisqz sapientibus in ecclesia dei viris admodum probatus. Sed z i ceteris siue dyalectice seu Geometrie/ Astronomie quoqz/vl' Arismetice disciplin:s ita esset paratus:vt nullus vnq̃ philosophorũ aliqua ex his artibus proponens obtinere eum vel concludere quiuerit. Sed statim vt responsiones eius acciperet/magistruz eum etiã illius de qua proposuisset credere disciplineː huius aliquanti dicta vel cõmuniter disputata/vel proponentibus responsa/adhibitis notariis descripsere:que etiã nũc in magna ammiratione habẽtur Nos tamen qui et viue vocis eius ex parte aliqua fuimus auditores/z ea que a nõ nullis dicente eo descripta sunt legimus longe maiorẽ gratiaz z diuinũ nescio quid ac supra humanã vocez sonans/i illis magis sermonibus qui de ore ipsius pferebantur agnouimus Hunc etiam beat⁹ Antonius/cum fidei athanasii testimonium laturus aduersũ arrianos de Thebaide alexandriam descendisset/magnifias cõsolatus est verbis: Nichil te inquit offendat o Didime/q̃ carnalibus oculis videris orbatus. Desũt enim tibi illi oculi/quos mures et muscꝛ lacerte habeut. Sed letare/quia habes oculos quos angeli habent:z quibus deus videtur:per quos tibi magnũ scientie lumen accenditur.

¶ Ca.viii.quãti ex discipulis antonii etiã tuc in heremo habitãtib⁹ virtutes z signa fecerunt.

Lorebat igitur egyptus ea tẽpestate/nõ solũ eruditis i christiana philosophia viris/verũ etiam iis qui p vastaz heremum commanentes/signa z pdigia apostolica simplicitate vite z cordis sinceritate faciebant. Ex quibus interiz quos ipi vidimus/et quorum benedicꝛ manib⁹ meruimus/hii sũt: Pachanius de superiori heremo/aliusqz Pachanius de inferiori Hysidorus in Scitis/Pambus in cellulis/Popses et Beniamin in nitria. Sybriõ z Helias z Paulus/i apetelio. z Alius Paulus in Focis. Pemen z Joseb in Pispiri/qui appellatur mons Antonii. Sed et alios q̃plures huiusmodi viros in egipti partibus habitare fideli comperim⁹ auditu vt vere compleretur apostoli dictum quia vbi habũdauit peccatũ/ibi habũdauit et gratia. Habuit autẽ p idẽ tempus etiã Mesopotamia viros nobiles/eisdem studiis polletes. Quoz aliquãtos ipsi p nos apud Edissam z in Carrarũ partib⁹ vidimus:plures autẽ auditione didicimus.

¶ Cap.ix.de Initiis gregorii nazãzeni et sancti basilii cappadocie epi q̃ p diuersas mũdi ptes discurrẽtes vbis et pdicatione desides succẽdebant.

Ed neutra harum infecūdio: Cappadotia fuit: īmo aliquid leti⁹/gregoriū cum basillo germinauit. Tulit igit et ipsa multop sanctorū segetē satis letam produxit copiosam piorū vineā. Oliuarū quoqz dñi germinauit nouellā. Sed isti p cipue velut duo filii pinguedinis assistentes dextera leuaqz candelabro/instar duorum celi luminarū refulgebant. Vnde dignū puto de his pauca supra repetere. Ambo nobiles/ambo Athenis eruditi/ambo college/ambo de auditorio digressi/ad pfitendā rethoricaz rogabātur. Quod op⁹ magnifice quidē implebat basilius. Gregorius vero magnificentius conteneba t: quiqz cum se totū dei seruitio mancipasset tātū de college amore presumpsit: vt sedentem Basiliū de decoris cathedra deponeret: ac secum ad monasteriū manu iecta perduceret. Ibiqz per annos vt aiūt trede cim omnibus grecop secularīū libris remotis solis diuine scripture voluminibus operam dabant: earūqz intelligentiā nō ex propria presumptiōe/sed ex maiorū scriptis z auctoritate sequebātur: quos zipos ex apostolica successione itelligēdi regulaz susce pisse cōstabat. Quorū precipue in prophetas pmeētanos discutiētes/thesauros sapiētie recōditos ī vasis fictilibus requirebant. Verum cū iam ipsi sufficiēter īstructi/diuina dispēsatione ad imbuēdos populos vocarentur/et alius alio itinere/ad idem tamē opus vterqz traheretur: Basilius Ponti vrbes et rura circumiens/desides gētis illius animos et parū de spe futura sollicitos/stimulare verbis et predicatiōe succédere/callumqz ab his lōge negligētie cepit abolere: subegitqz abiectis inaniū rerum z secularīū curis/suimet noticiā recipere: in vnū coire: mōasteria cōstruere psalmis z hymnis et orationibus vocare docuit: pauperū curam gerere/eisqz habitacula honesta z quecūqz ad victū necessaria sūt prebere. Virgines īstituere: pudicā castamqz vitam oīnibus pene desiderabilem facere. Ita breui permutata est totius prouincie facies: vt in arido et squalēte cā/po/pideretur seges fecūda z letavinea surrexisse. Gregorius vero bonū semē nō patiebatur aut super spinas iacere/aut inter saxa dispergere: sed bonam terram cordis sui iugi cultu z exercitiis īdesinētibus excolebat. Et multo amplius hic in semetipso q̄ ille inceteris proficiebat. Suscipere ille que renūciantes seculo deferebāt ad pedes suos/et diuidere vt quisz eguisset curā gerebat. Iste nichil habēdi z oīa possidēdi cōtētus sacramēto/erga solas sapiētie diuitias/auarus et multum cupidus ibe/rebat. Ille coire plures ī vnum et sui īuicē in necessariis habere sollicitudinē docebat hic sui exēplo q̄ erat absolutus et liber cūctis sermōe apostolico predicabat/ego autem volo vos sine sollicitudine esse. Dominus in proximo est. nichil solliciti sitis/sed tanq̄ serui christi hoc solum estote solliciti/quando redeat dominus de nuptiis. Ille delinquentibus misericorditer condolere/et a delicto reuocare: hic p diuini eloquii gratiam delinquēdi incitamenta preuenire/nec sinere labi eum q̄ difficulter erigeretur elisus. Ille in fide purus/hic in predicatione liberior. Ille deo humilis/hic etiaz hoibus erat. Ille arrogantes contemptu/hic ratione vincebat. Sic in vtroqz diuina gratia vnū op⁹ pfectionis explebat. ¶ Igit non multo post/Basilius Cesaree Cappadotie episcopus cum a Valente in exilium p fide cogeretur/exhibit⁹ est ad tribunal perfecti/terroribusqz (vt illi moris est potestati) z minis maxīs agi cepit: vt nisi precep tis pīcipis obediret/interitū sibi iā iamqz speraret impendi. Tum ille ītrepidus et absqz vlla animi perturbatiōe hoc sibi minanti prefecto respōdisse fertur: atqz vtinam aliquid michi esse digni muneris quod offerram huic qui maturius Basiliū de nodo follis huius absolueret. Cumqz daretur ei nox que erat media ad spatiū deliberandi/respōdisse denuo perhibetur. Ego crastino ipse ero qui nūc/tu te vtinā nō mutares. Et illa quidē nocte vxor imperatoris velut tortoribus tradita cruciatur. Filius vero qui erat eis vnicus extinctus/

B

Jdē i hysto. tri .li. vii. ca.36. A

paterne impietatis creditur exsoluisse sup plicia. Jta ante lucem/missi sūt q̄ rogarēt Basiliuz vt precibus suis intercederet pro eis ne etiam ipsi et quidem multo iustius s militer interirent. Sic accidit vt cum oēs catholicos expulerit Ualens/Basili⁹ vsqz ad vite exitū intemerato cōmuniōis sacra mento in ecclesia perduraret. Gregorius vero apud Nazanzon opidū i locū patris episcopus subrogatus/hereticoꝝ turbinē fideliter tulit. Reddita vero pace/ Cōstā tinopolim ad ecclesiam docendam venire exoratus nō abnuit. Ubi breui tempore tā tum ad emendādum populū vetustis he retico:nm infectum venenis ꝓfecit:vt tūc primum christiani sibi fieri viderentur:et nouellam lucem veritatis aspicere/cum religionis doctor multa quidē verbis/plu ra tamē doceret exemplis:nec viderent ab eo discipuli aliquid imperari/qđ nō prius ipse fecisset. Sed vbi gloria su bsecuta in uidia est/obniti quidā et proscriptionibus minus sanis vti cepere:vt ipso ad propria remeante alius ordinaret epūs Quod ille susurrari tantum/et sub dente sentiens ru minari:ipse profert q̄ dicere ei null⁹ aude bat. Absit inqt vt mei causa/aliqua simul tas in dei sacerdotibus oriatur. Si ꝓpter me est ista tempestas/tollite me z mittite in mare/et desinet a vobis quassatio. Tūc regressus in ecclesia sua quod supfuit vite tempus exegit. Et quoniā fessa iam etate et corpore inualidus erat/successorem sibi ipse delegit:quo ecclesiam gubernāte/debi litatis z senectutis ocio frueretur. Extant quoqz vtriusqz ingenii monimēta magni fica tractatum:quos ex tempore i ecclesiis declamabant. Ex quib⁹ nos denas ferme singulorum oratiunculas transfudimus in latinum:basilii preterea instituta mo nachorum:optātes(si potuerimus z dei fa uor adiuuerit)eorū plura transferre. Fue runt preterea fratres duo Basilio Grego rius z Petrus:quoꝝ alter ī verbo doctrine alter ī operibus fidei fratrē ita exequabat vt vterqz vel Basiliū vel Gregorium red deret. Extāt etiam ipsi⁹ Gregorii iunioris aliqua opuscula luculēta. Sz de his satis dictum. Jn occiduis vero partibus Ualen tinianus fide religionis illes⁹/vetere Ro mani imperii censura rem publicā guber nabat.

¶ Cap.x. quomō damasus sacerdocium i vrbe roma suscepit qđ vrsin⁹ egreferēs sta tim sedicio magna oritur.

Amasus post Liberium p successio nem sacerdotiū in vrbe Roma su sceperat. Quem prelatum sibi non ferens Ursinus quidam eiusdem ecclesie diacon⁹ intantum furoris erupit:vt persuaso quo dam satis imperito et agresti episcopo/col lecta turbulentorum et seditiosorum ma nu/in basilica que sauiniana appellatur/ episcopū se fieri extorqueret/legib⁹ et ordi nez traditione peruersis. Quo ex facto tā ta seditio imo vero tanta bella orta sunt/ alterutrū defēdētib⁹ populis:vt replerent humano sanguine orationum loca. Que res factione Arimini prefecti/seui bois ad inuidiā boni et inocētis versa est sacer dotis:ita vt causa ad clericoꝝ vsqz tormen ta duceretur. Sed assertor inocentie deus affuit:et in caput eoꝝ qui intenderant do lum/pena conuersa est.

¶ Ca.xi. ambrosius episcopus mediolani effectus est propter vtrasqz populi partes sibiinuicē cōtendentes.

Interea defūcto apud mediolanū Aurentio hereticoꝝ episcopo vtriusq̄ partis populi diuersis studiis ferebant dissentio grauis/et periculosa seditio/vbi ꝑpre maturū parabat exitiū:si pars vtra qz cum diuersū vellet/nequaq̄ quod ꝓpo suerat obtineret Ambrosius tunc consula res eiusdē prouincie fasces gerebat. Js cuz pernitiē ciuitatis videret impēdere/pro lo co atqz officio suo/cōfestim ecclesiā seditī onem populi mitigaturus ingreditur. Cū qz inibi multa secundū leges et publicam disciplinā pro quietez tranquillitate p̄as set :pugnantis inter se et dissidētis populi subito clamor et vox vna cōsurgit/Ambro sium episcopū postulantes: baptizari hūc protinus clamabant(Erat em̄ catecumi

Jsta hñt z lati⁹ in hy sto. trip. li.vii cap. viii.

nus) et sibi episcopū dari: nec aliter vnū populū fore atq; vnam fidem/ nisi Ambrosius sibi daretur sacerdos. Obluctante illo et plurimū resistente/ ad imperatorē relatum populi desideriū omni maturitate iubet impleri. Dei enim ait esse q discordantem populi fidem et animos dissidentes cōuersio subita in vnum cōsensum atq; in vnam sentētiā reuocarit. Porq; dei gratiam cōsecutus/ et initiatus sacris/ et sacerdos effectus est.

Jdē i hysto rip. li viii. ac. ri i pri.

¶ Ca. xii. de valētiniani morte apd illiricū

Interea cum ad bellum sarmaticū Valentinianus de Gallie partib⁹ venisset Illiricum: ibi vix dum cepto bello egritudine subita oppressus diem obiit: relictis heredibus in īperio filiis Gratiano Augusto/ Valentinianoq; admodū paruulo/ et nondum regis insignibus initiato. Quem tamen necessitas eorū qui tan q̄ vacuum imperii locum conabantur inuadere/ cōpulit etiā absēte fratre purpura induī: pbo tūc p̄fecto fidelit regnū gerēte.

¶ Ca. xiii. de gothor⁹ per tracias irruptione/ valētis nece deq; bonis iuuis gratiani

Eridem tempus in oriē tis regno Gothorum gens sedibus suis pulsa/ per oēs se Tratias ifudit: armisq; vrbes et agros vastare feraliter cepit. Tum vero valentis bella que ecclesiis inferebat in hostem cepta conuerti/ seraq; penitentia episcopos z presbiteros relarari exiliis ac de metalis resolui monachos iubet: ipe tamē ab hostibus circumuentus in prædio quo ex bello trepidus cōfugerat/ impietatis sue penas igni exustus dedit: annis in imperio cum fratre primo/ z post cum fratris filiis quatuordecim pariter exactis.

De his i histo trip. li. 8. ca. vl

Que pugna initiū mali Romano impio tunc et deinceps fuit. Igitur Gratian⁹ cū fratre admodū paruulo post patrui neces orientis quoq; suscepit imperium. Ipietate et religiōe oms pene q̄ ante fuerant prīcipes superabat. Usu armorum strēnuus velox corpore/ z ingenio bonus erat: sed iuuenili exultatione plus fere let⁹ q̄ sufficiebat: et pl⁹ verecūdus q̄ rei publice interat.

¶ Cap. xiiii. quomodo impator gratian⁹ theodosiū īperii participē fecit z post multa fortiter gesta maximi tyranni insidiis succubuit.

Viq; videns vtilem virum annis maturū/ in tantis regni curis volu

Jdē i hysto. trip. li. ix. ca. xi.

it habere participem. Et quia vt sermo diuinus monet/ melius duo q̄ vnus/ consortem assiscit Theodosium: eiq; orientis p curatiōe permissa/ partes sibi ac fratri occiduas reseruauit. Verum his post q̄ multa religiose ac fortiter gessit/ a maximo tyranno apud Britāneas exorto per Andragatium ducem/ Lugduni suor⁹ magis prodition q̄ rivalium peremptus est.

¶ Ca. xv. de valētiniano puero ac matre eius iustina que ecclesias perturbare conabatur cui resistebat sanctus ambrosius.

Valentinianus in italia degens fratris nece atq; hostis metu pertritus/ simulatione oblatam pacem a Maximo/ simulans ipe quoq; libenter amplectitur. Cum interim iustina mater eiusde arriane hereseos alumna/ ipietatis sue venena que viuēte viro supprimerat/ filio facile decepto fidēter aparuit. Igitur apud mediolanū posita/ conturbare ecclesiaruz statum: ominari sacerdotibus depulsiōis exilia: nisi ariminensis consilii decreta quibus fides patruz temerata fuerat reuocarent. Quo bello ecclesie murū et turrez pallidissimam pulsabat Ambrosium. Eumq; minis terroribus/ atq; oñi oppugnationis genere fatigans/ primū sibi addituz debellande rimabatur ecclesie. Sed q̄uis illa/ iezabel spiritu pugnaret armata/ resistebat tamē Ambrosius Helie virtute repletus z gratia. Ipsa autē in ecclesiis garrire/ strepere/ aiare z inflamare ad discordiam populos: sed q minus res ex sententia cederet/ iniuriā putare: z pro hoc apud filium cōqueri. Unde adolescentul⁹ p cō tumelie inuidia quā falso cōflauera t mat accēsus/ armatoruz globū ad ecclesiā mittit: ofrigi ianuas/ oppugnare sctā/ sacerdotē ptrahi atq; i exiliū agi pti n⁹ iubet. Sz tanta fuit perseuerātia fideliū populoruz

bonuz meit hysto. trip. li ix ca. xx. L.

vt aīas prius admittere q̄ epm mallent.
¶ Lp̄.xvi.de constantia beniuoli q̄ renuit adimplere inceptum regine ac deffensione beati ambrosii aduersꝰ Justinā reginā

Interim dictāda aduersum fidem patrū imperialia decreta mādant beniuolo/tunc memorie scriniis presidenti Sed ille cui ab incunabulis sacra fides et venerabilis fuit abnegat se īpia posseverba proferre et contra deum loqui. Tumpe ro ne inceptū regine frustrari videret/celsior ei honor promittitur/si impleret iūcta ille qui nobilior in fide esse/ q̄ in honorib⁹ cuperet/quid michi ait pro impietatis mercede altiorem p̄mittitis gradū? Hoc īpo quem habeo tollite:tantum michi conscīē tia fidei duret illesa. Hoc dicēs ante pedes precipientiū cingulum iecit. Ambrosiꝰ pero aduersum regine furorē nō se manu defendebat aut telo:sed ieiuniis cōtinuisq; vigiliis sub altari positus/per obsecrationes defensorem sibi atq; ecclesie deū parabat. Cūq; hoc in longum diuersis machinis et oppugnationibus nequam Justina moliretur: Maximus qui se ex petere tyranni infamia legitimum principē gesti ret ostendere.datis litteris impium protestatur inceptum/fidem dei impugnari:et statuta catholice ecclesie subrui:z inter hec appropinquare Italiam cepit. Quo Justina comperto/hoste simul atq; impietatis conscientia perurgente/i fugam versa cum filio/exilia que dei sacerdotibus parabat prima sortitur.

Jdē i hysto trip. li.ix .c xx. D

¶ La.xvii.quō theodosiꝰ vltꝰ ē necē grāni et valētinianū ad regnū z fidem restituit.

Fuit tamen Theodosius propter regni fidem/bonitatisq; ac beneficiorum Gratiani memor:et in vindictam totis viribus orientis insurgens/vltꝰ est sanguinem iustum. Valentinianoq; īpia int hec matre defūcta/fidē catholicā/quaz īpa violauerat/et regnum tyrānide depulsa restituit. Atq; ipse postea q̄ Romam ilsū lustri triumpho inuectus est/ad ppria rur regna remeauit.

¶ Lap̄.xviii.de theodosii p̄missо apd̄ thes salonicēses ob necē primus militis et eiꝰ penitencia atq; pulchra lege ab eo sancita

Eridem tempus subreptione quadam demonis turpis macula religioso principi iniecta est. Et enim cum apud Thessalonicam seditione exorta/quidam ex militaribus viris impetu fuisset populi furentis extinctus/repentini nuntii atrocitate succensus ad ludos circenses inuitari populum/eiq; ex improuiso circūfundi milites/atq; obtruncare passim quisq; occurrisset gladio iubet:et vindictam dari nō crimini sed furori. Ob hoc cum a sacerdotibꝰ Jtalie argueret/agnouit delictuz:culpāq; cum lachrimis professus/publicam penitentiam in conspectu totius ecclesie exegit Et in hoc sibi tempus adscriptum absq; regali fastigio patienter implenit. Quibus omnibus illud quoq; mirabiliter adiecit legem sanxit in posterum: vt sententie principum super animaduersionez prolate/in diem tricesimum ab executoribꝰ differrent Quo locus misericordie/vel si res tulisset penitentie non periret.

Jsta pulchre z diffuse tāgūtur hist. trip. li.9.c 30. per totū

¶ Lap̄.xix.quomō dīna puidētia speciale munus theodosio cōtulit ppter restitutionez ecclia p ipsū i orientē catholicis factaz

Situr ad orientē regressus ē ibiq; vt ab exordio principatꝰ sui sūma cura sūmoq; studio pulsis hereticis ecclesias catholicis traderet:idq; ea moderatiōe agere vt vltione contēpta/tātū catholicis de ecclesia p restitutione consuleret: quo fides recta absq; predicatiōis impedimēto pficeret. Cōmunē se prebere erga sacerdotes dei: fide religiōe et munificētia/cūctis regū aīmū exhibere. Accessu facilis/z absq; imperiali fastu ad colloquium se humilibus prebere hortatu eius et largitionibꝰ ecclesie pluribus in locis ornate satis/magnificeq; cōstructe.prestare multa poscēti bus. Sed frequentius vltro offerre. Jdolorum cultus qui cōstantini institutione et deinceps negligi et destrui ceptus fuerat/eodem imperāte collapsus est. Pro q̄bus intantum deo carus fuit vt speciale ei munus contulerit dīna prouidentia. Et enī in

Sta sedz lib p

Thebaide partibus/monachum quendā Johannē noīe spiritu prophetico repleuit Cuius monitis atqz respōsis/pacē retinere an bellū gerere esset melio/scīscitabat.

¶Capituluz.xx.de appollinare episcopo eiusqz hereti que i cōcilio rome congregato p damasū papā condēnatur

Interea apud lauditiā Syrie/āte idem tempus Appollinaris epūs/ vir sane ī cūctis instructus. Sed dū contē/ tionis picio nimius agitur/z aduersū oīne quod quisqz direrat ire obuius delectatur iactatione ingenii male fortis/heresim ex contētione generauit: asserēs solū corpus non etiā animā a dño in dispensatione susceptum. Jn quo cū euidētibus euāgelii testimoniis vrgeretur/quibus ipe dominus et saluator habere se aiam profitetur/z ponere eam quando vult/et iterum assumere eam/quanqz turbatā z tristem dicit esse vsqz ad mortē. Uertit se post: et ne ex toto vinci videretur/ait eū habuisse quidē animam/sed non ex ea parte qua rationabilis est/sed ex ea solum quam viuificat corpus. Ad supplemētū vero rationabilis partis/ipsum verbū dei fuisse perhibebat. Que assertio primo ī vrbe roma a damaso et Petro alexandrino epiſcopo concilio congregato/tali sententia depulsa est/vt decernerent: si quis filium dei (qui sicut vere deus/ita vere homo fuit) vel humanitatis aliquid vel deitatis minus diceret habuisse/alienus ab ecclia iudicaret. Que sententia z apud Alexandriā confirmata est/z apud Constantinopolim decreto cōcilii Ex illo Appollinariste ab ecclia declinantes/et episcopos sibi sue patris/z dogmata propria ecclīasqz defendunt.

Jdē ð appolinari in hy. trip. li.6. cap. 34. a.

¶Capitulū.xxi.de epōz successionibus p diuersas orientis partes.

Situr in vrbe roma post Damasium Siricius ecclesie suscepit sacerdotium. Apud Alexandriā vero defuncto petro Thimotheus: et post hūc Theophilus. Jn ierosolimis aūt post Cyrillū iohānes apostolicas reparat sedes. Apō antiochiam vero defūcto Meletio/substituitur Flauianꝰ. Sed ꝙ Paulinus adhuc supererat/qui in catholicoz semp societate permanserat/multa ibi iurgia et multe controuersie sepe cōmote: nec tamen/sūma vinitētibꝰ aliis/et aliis obnitētibus/ipsisqz in hoc elementis ferre marisqz fatigatis/potuit aliquādo pacis vllus obtineri modus: cū vtiqz fidei iā nulla videret subesse discordia. Hoc idē apud Tyruz fuit. Ubi cū Diodoꝛꝰ/vnus sane ex antiquis catholicis vir/et tēptationū documētis probatꝰ cum Athanasii testimonio a cōfessoribus esset episcopus factus/modestia eius contēpta/alius a Meletii partibus ordinat. Sed et ī multis aliis vrbibus orientis huiusmodi cōfusiones contētio genuit sacerdotum. Apud Cōstantinopolim vero Nectareus ex pretore vrbano catecuminus/et nuper baptisma consecutus/sacerdotium suscepit.

¶Capitulū.xxii.de seditione paganoz cōtra christianos apud alexandria propter vetustā basilicā quaz epūs ab imperatore impetrauit.

Interea apud alexandriā noui motus/et contra tēpoz fidē aduersus ecclesias concitantur/ex occasione huiusmodi oborti. Basilica quedā publici operis vetusta z admodū neglecta fuit. Quā Constātius imperator donasse episcopis perfidiā suam predicantibꝰ ferebat. Que lōga incuria nichil validū preter parietes habebat. Uisuz est episcopo q̄ p idē tēpus gubernabat ecclesiaz/hāc ab iperatore deposcere/vt crescētibꝰ fideliū populis/orationū quoqz cresceret domus. Quāqz cuz acceptam vellet excolere: reperta i loco sūt antra quedam latācia/z terre defossa: latrociniisz sceleribus magis q̄ cerimoniis apta Igit gētiles q̄ detegi criminū suoz latebrasz flagitiorū cauernas viderēt nō ferētes opta tot seculis mala/z tenebris obtecta referari: velut draconū calice potato insanire oēs/ac palā furere ceperunt. Nec vocibus iā z seditionibꝰ vt solebāt/sed manu ferroqz decertare nituntur. Crebros conflictus agere ī plateis: belloqz aptoqz

populus inter se coire. At nostri numero z potētia multo plures/sed modestia religi onis minus feroces erant. Ex quo frequē ter nostroz plurimis vulneratis/aliquan tis etiā interfectis/ad templū quasi ad ar cem quandam refugiebant. Quo nōnul los ex christianis captos secū adducentes/ accensis aris īmolare cogebant. Reniten tes nouis et exquisitis supplicīs excrucia tos necabant. Alios patibulis affigentes alios confractis cruribus in speluncas pre cipitantes: quas ob sacrificiorū sanguinez ceteraſqz impuritates delubri recipiēdas vetustas curiosa construxerat. Ceruz hec per singulos dies/primo cum metu/dein de cum fiducia et desperatione gerere: atz intra templū clausi/raptu et preda viuere Ad postremū grassantes in sanguinē ciui um/ducem sceleris z audacie sue deligunt Olimpū quendā/nole z habitu solo philo sophuz: quo antelignano arcē defenderēt et tyrannidem tenerēt. At ii quibus roma norū legum custodia/iuriſqz dicendi cura permissa ē cognitis que gesta fuerāt/tur bati atqz pterriti ad templū cōuolant: cau sas audacie percontantur: et quid sibi vel let ille concursus in quo cum tanto scelere ante aras sanguis ciuum fūderetur inq̄ runt. Sed illi obfirmato aditu confusis z dissonis vocibus/rationē facti nullam/sz clamorem reddebāt. Quibus tamē ad eos nuntius/de romani iperu potestate/devin dicta legū/et de his que talia solerēt subie qui cōmonebant. Cumqz loci munitio ni chil aduersum vesana molientes agnosci maiore sine ret: res gestas ad imperatorē referunt. Ille qui ingenita mētis clemētia errantes mallet emendare q̄ perdere/re scribit illorū quidem vindictā quos ante aras sanguis fusus martyres fecat non es se poscendam: in quibus dolorē interitus superauerit gloria meritorū. De cetero ve ro maloz causam radicesqz discordie/que pro simulacrioz defensione veniebāt/pe nitus debere succidi. Quibus extermina tis/etiam belloz causa pariter conquiesce ret. Cūqz hec scripta venissēt/et velut post

indutias parui temporis ad audiēdū pter qz populus cōuenisset ad templū: statiz vt prima epistole pagina referata est in cuiz exordio vana gentilium superstitio culpa batur/clamor a nostris imensz attollitur stupor et pauor gentiliū populos inuadit Latebras vnusquisqz querere: angustos fuge calles rimari/aut nostris se latenter immergere: vt ab omnibus qui aderāt no sceretur dei presentia populo suo audatiā tribuēte/furorē demonis qui in illis prius debachatus fuerat effugatum.

¶ Cap. xxiii. de cōstructiōe tēpli serapis et eius subuersione z vnde habuit ortū illa su perstitio.

Erapis apud Alexandriam tēplū auditum quidem omnibus puto: pleriſqz vero etiam notū. Locus est nō na tura sed manu et constructione/p centum aut eo amplius gradus in sublime suspen sus: quadratis et ingentibus spatiis omni ex parte distentus. Cuncta vero quo ad sū mum pauimentorum euadat opere forni ceo cōstructa. Que emissis desup lumina ribus/et occultis aditibus inuicem ī semet distinctis/vsum diuersis ministeriis et dā destinis officiis exhibebant. Jā vero in su perioribus/extrema totius ābitus spatia occupant exedre et pastoforia/domusqz ī excelsum porrecte: in quibus vel editui/vel ii quos appellabāt ideſtq̄ se castificāt commanere soliti erant. Porticus quoqz post hec omnem ambitum quadratis oz dinibus distincte intrinsecus circuibant. ī medio totius spacii edes erat preciosis edi ta columnis/et marmoris saxo extrinsec ample magnificeqz constructa. In hac si mulachrū serapis ita erat vastum/vt dex tera vnum parietem/alterum Leua pstri geret. Quod monstrū ex omnibus gener bus metallorz lignorumqz cōpositū fere batur. Inte riores delubri parietes/Lami nis primo aureis vestiti/Super has argē teis/ad postremū ereis habebant: q̄ muni mento preciosioribus metallis forēt. Erat etiam quedam ad stuporē ammirationē qz videntium/dolis et arte composita fe

nestra perexigua:ab ortu solis ita aptata vt die qua institutū fuerat/simulachrum solis ad serapem salutandum intro ferri/ diligenter templi foribus obseratis/ ingrediente simulachro radius solis per eandē fenestram directus/os z labra serapis illustraret:ita vt inspectāte populo/osculo salutatus Serapis videretur a sole. Erat et aliud fraudis genus huiusmodi. Natura lapis magnes huius virtutis esse perhibetur/vt ad se rapiat et attrahat ferrum. Signū solis ad hoc ipsum ex ferro subtilissimo manu artificis fuerat fabricatū/vt lapis (cui⁹ naturam ferrum ad se trahere diximus) desuper in laquearibus fixus/cum temperate sub ipso ad libram fuisset positum simulachrum/vi naturali ad se raperet ferrum:assurrexisse, paululum simulachrum/et in aere pendere videretur. Et ne hoc/lapsu propero proderetur ministri fallatie/surrexit aiebāt sol/vt paledicēs. Serapi dī cedat ad ppria. Sed et mlta alia decipiendi caūsa a veterib⁹ in loco fuerāt constructa/que nūc longū est enumerare per singula. Verū (vt dicere ceperam⁹) rescripto recitato/parati quidem erāt nostrorum populi ad subuertendū errōris auctorem. Persuasio tamen quedam ab ipsis gentilibus fuerat dispersa:q si hūana manus simulachrum illud contigisset/terra debiscens ilico solueretur in⁹ cabos/celūq; repente rueret preceps. Que res paululū stupōrem quendam populis dabat. Cum ecce vnus ex militibus fide q̄ armis magis munitus/conceptam bipennē īsurgēs omni nisu maxille veteratoris illidit. Clamor attollitur vtroūiq; populoꝝ:neq; tamē aut celum ruit aut terra descendit. Jn deiterum atq; iterum repetens/putrislig ni fumosum genium cedit. Quodq; deiectum/igni adhibito tam facile q̄ lignum aridum conflagrauit. Post hec reuulsum ceruicibus et depressū modio trahit caput Tum pedes aliaq; membra cesa securib⁹ et rapta funibus distrahuntur:ac p singula loca membratim in conspectu cultrias Alexādrie/senex vetnos⁹ exurit: Ad vltimū

hui⁹ sīt z chri euer tio tāgi tur ī hyſ. tri p li. ir cap. xxvii ī pri.

trūc⁹ q̄ supfuerat/ī āph iteatro cōcremat Vaneq; superstitionis et errōris antiqui ac serapis hic finis fuit. De cuius origine diuersa fertur opinio paganoꝝ. Alii iouez putant:cuius capiti modius superpositus vel quia cum mensura modoq;/cuncta indicet moderari:vel vitam mortalibus frugum largitate prebere. Alii virtutem Nili fluminis:cuius Egiptus opibus et fecūditate pascatur. Quidaz in honorem nostri iosepb formatum perhibent simulachrum ob dimēsionem frumenti/qua famis tēpore subuenit egyptiis. Alii repertū in hystoriis grecoꝝ veterib⁹ ferunt/apim quendam patrēfamilias/seu regem in Egypto mempbis positū cuz famis tēpore frumēta apud alexandriā defecissent/ex proprio affatim ciuibus alimēta prebuisse. Quo defuncto in honorem eius instituerūt apd Mēphis/templū:in quo bos quasi inditium optimi agricole nutritur :habens quedam coloris insignia/qui ex nomine eius apis appellatur. Soron vero/idest sepulchrum in quo corpus eius inerat/alexādriam deduxerunt:et soron Apis primo ex cōpositione Sorapin/Post vero p corruptionem Serapin nominarūt. Quid verum sit/aut nichil omnino de bis deus viderit. Sed ad inceptum redeamus.

¶ Cp̄. xxiiii. de fraudib⁹ paganoꝝ q̄ in illo tēp lo detecte sūt quapropt q̄plurimi vere religionis cultū amplexi sūt.

Ost bec capite ipso ydolatrie deiecto/studiis vigilantissimi sacerdotis/quecumq; fuerunt per totam Alexandriam portenta potiusq̄ simulachra/pari exitu et simili dedecore publicātur. Horret animus dicere qui miseris mortalibus laquei a demonib⁹ preparati sunt. Que funera/que scelera ī illis que dicebantur abdita tegebantur? Quot ibi īfantum capita desecta ī auratis labris inuenta sunt? quot miseroꝝ cruciabiles mortes depicte? Que cum proderentur ī lucem/ac sub auras prolata ferrentur/licet confusione ip-

sa gentiles et pudore diffugerent: tamen si quis adesse potuit mirabatur tot seculis se illis tam nefariis et tam pudēdis fraudibus irretitum. Unde z plurimi ex his cōdemnato errore/et scelere deprehēso. fidē christi et cultum vere religionis amplexi sunt. Nam vt omittam cetera flagitia/q̄ in aliis locis/vi necatis paruulis/despicatisq3 ob fibrarum inspectionem virginibꝰ gerebantur/vnū solū modo quod in tēplo saturni geri ad omniū venit conscientiaz memorabo. Ex quo etiā cetera que omissimus perpendantur.

¶ Cap̄.xxv.quomō detecta est fraus cuiusdam sacerdotis saturni qui tyrānus dicebatur qui arte callida adulteriū i tēplo cū mulieribus alexandrie cōmittebat.

Sacerdos erat apd̄ eos saturni/Tyrannus noīe. Hic quasi ex responso numinis/adorantibus in templo nobilibus quibusq3 z primariis viris quoruz sibi matrone ad libidinem placuisset/dicebat Saturnū precepisse/vt vxor sua pernoctaret in tēplo. Tuz is qui audierat/gaudēs q̄ vxor sua dignatione numinis vocaret/ Exornataz comptius/insuper z donariis onustā/ne vacua scilicet repudiaret/cōiugem mittebat ad templum. In conspectu omniū conclusa intrinsecus matrona/tyrannus ianuis clausis et traditis clauibꝰ discedebat. Deinde facto silentio p occultos z subterraneos aditus intra ipsū Saturni simulachrum patulis irrepebat cauernis. Erat autē simulachrum illd̄ a tergo exesum/et parieti diligenter ānexum: ardentibusq3 intra edem luminibus/intē te supplicantiq3 mulieri vocē subito p simulachrū eris cōcaui proferebat: ita vt pauore z gaudio infelix mulier trepidaret: q̄ dignā se tanti numinis putaret alloquio Posteaq̄ vero que libitū fuerat vel ad cōsternationē maiorem/vel ad libidinis ictamentū diseruisset numen impurū: arte quadam lineolis obductis repente lumina extinguebant vniuersa. Tū descēdēs obstupefacte z cōsternate mulierculę adulterii fucū profanis cōtētationibus inferebat. Hec cum per omnes miseroz̄ matronas Multo iam tēpore gererentur: accidit quā dam pudice/mentis feminaz horruisse facinus: et attentius designantem cognouisse vocem Tyrāni: ac domū regressam/viro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria cōiugis imo potius sua ardentius inflamatus/inscriptū Tyrānū ad tormēta deducit. Quo conuicto atq3 confesso/ceterisq3 fraudibus reuelatis/pudor oīs/z dedecus paganoꝝ puaserat domos: adulteris matribus/incertis patribus/liberis spurii deprehensis. Quibus diuulgatis et proditis/raptim cū simulachris et edibus excidebantur et crimina.

¶ Capitulum.xxvi. de inicio simulachri canopi apud egyptum et eius destructione p theophilum facta.

Am vero Canopi quis enumeret superstitiosa flagitia: vbi pretextu sacerdotalium litterarū (ita etenim appellant antiquas Egyptiorum litteras) magice artis erat pene publica schola. Quē locum velut fontē quēdaz atq3 originem demonum in tantū venerabantur pagani vt multo ibi maior celebritas q̄ apud Alexandriaz haberetur. Sed de huius quoq3 monstri errore cuiusmodi originez tradāt absurdum nō erit paucis exponere. Ferūt aliquando Caldeos ignem deum sui arbitrantes/cum omniū prouinciaꝝ deis habuisse conflictuz. Quo scilicet qui vicisset/hic esse deus ab oibus crederetur. Reliquaꝝ puiciaꝝ dii eris aut auri argētiue aut ligni/vel lapidis/vt ex quacūq3 materia constabant: q̄ per ignem procul dubio corrumperetur Ex quo fiebat vt ignis locis omnibus obtineret. Hec cum audisset Canopi sacerdos/callidum quiddā excogitauit. ydrie fieri solent in egypti partibꝰ fictiles/vndiq3 crebris z minutis admodū foraminibus patule: quibꝰ turbida aqua desudans defecatior ac purior reddit. Harum ille vnam/cera foraminibus obturatis/de super etiam variis coloribus pictā aqua repletā/statuit vt deum. Et excisum

reteris simulachri (quod Menelai gubernatoris ferebat) caput desuper positū diligenter aptauit. Assūt post hec caldei. Itur in conflictum: circa ydriā ignis accenditur cera qua foramina fuerāt obturata resoluitur: sudante ydria ignis extinguit. Sacerdotis fraude/Canopus Caldeorum victor ostēditur. Vnde ipsum Canopi simulachrum/pedibus pereruis attracto collo et quasi sugillato/ventre tumido/i modum ydrie cum dorso equaliter tereti formatur: et ex hac persuasione/velut deus victor omnū colebatur. Sed pfecerit hec fortasse aliquādo Chaldeis: Nūc vero aduentāte sacerdote dñi Theopbilo/nullus profuit sudor/nec ceris fraus obtecta subuenit. Vastata sunt omnia atq; ad solu deducta.

¶ Capitulū.xxvii.de ecclesiis z martyriis que i ydolor locis cōstructe sūt.

Ed nichil gestum est quod in squalorē verteret lotū flagitior. Cauerne ac veternosa busta/deiecta sunt/et veri dei templa ecclesieq; constructe. Nam et i Serapis sepulchro prophanis edibus complanatis/ex vno latere martyrium/ex altero consurgit ecclesia. Occasio aut̄ martyrii construendi vnde data sit/dignū arbitror memorare.

¶ Cap̄.xxviii.de sepulchro iohānis violato z reliquiis eius apud alexādriā p athanasium sub cauato pariete sacrarii conseruatis.

Uliani temporibus/velut relaxatis frenis/efferbuit in omnem scutiam feritas paganorum. Ex quo accidit vt apud Sebastem Palestine vrbē/sepulchrum Johānis baptiste mente rabida et funestis manibus inuaderent: ossa dispergerent: atq; ea rursum collecta igni cremarent: et sanctos cineres puluerī immixtos per agros z rura dispergerēt. Sed dei puidentia factum est/quo dā de Jerosolimis ex monasterio philippi homis dei/oratio nis illud causa per idem tempus venisse. Qui cum tantum nefas humanis quidē manibus/sed ferina mente fieri viderent mori gratius habētes q̄ huiuscemodi pia culo funestari/inter eos qui ossa adorandum legebant mixti/diligentius i quātum res patiebatur ac religiosius congregantes/furtim se vel stupētibus vel insanientibus subtraxere: et ad religiosū patrē Philippum venerādas reliquias ptulere. Ille supra se ducens tantum thesaurū propriis seruare vigiliis/ad pontificez maximum tunc Athanasium/hostie immaculate reliquias per Julianum diaconū suum post etiā Parentine vrbis episcopū mittit Quas ille susceptas paucis arbitris sub cauato sacrarii pariete inclusas/pphetico spiritu profuturas generationi posteree cōseruauit. Quibus/tunc deiectis et prostratis ydolarie restigiis in edibus quondam profanis aurea tecta cōsurgerent. Sz post occasum serapis qui nūq̄ vixerat/que iam alterius demonis stare delubra potuerunt Parum dixerim/si omnes que erant Alexandrie p singulas pene columnas cuiuscumq; demonis ediculę insulte ceciderunt Sed per cunctas Egypti vrbes p castella per vicos/p omne rus/p ripas fluminis/p heremū quoq; si qua fana seu potiꝰ busta reperiri potuerūt: instantia vniuscuiusq; episcopi/obruta et ad solum deducta sunt ita vt rus denuo culture redderetur/qđ iniuste fuerat demonibus deputatum.

Idē hysto tri .li vi.ca xv.b

¶ Cap̄.xxix.de thoracibus serapis apd̄ alexandriaz abrasis z signo crucis dñice loco eorum reddito propter cuius signi āmiratiōnē multi conuertebant ad fidem.

Ed et illud apud Alexandriam gestū est: q̄ etiā thoraces serapis/q̄ p singulas quasq; domos in parietibus in ingressibus et postibus etiam/ac fenestris erant/ita abscisi sunt omnes et abrasi/vt ne vestigiū quidē vsq̄ vel nois appellatio aut ipius aut cuiuslibet alteriꝰ demonis remaneret. Sed p bis crucis dñice signuz

de bic etiā in hysto trip.li ix.cap xxix.

vnusquisq3 in postibus ī ingressibus ī fene
stris ī parietis colūnisq3 depīgeret. Quod
cum factum ii qui superfuerāt ex paganis
viderent/ in recordationē rei magne ex tra
ditione sibīmet antiquitus cōmendate pe
nisse perhibentur. Signū hoc nostrū domi
nice crucis/ inter illas quas dicunt hiera ti
cas/ id est sacerdotales litteras hēre egyp
tii dicuntur. velut vnum ex ceteris lictera
rum que apud illos sunt elementis Quins
littere seu vocabuli hanc esse asserunt int
pretationē. Vita ventura. Dicebāt ergo
ii qui tunc ammiratione rerum gestarum
conuertebantur ad fidem/ ita sibi ab anti
quis traditum/ q̄ hec que nūc coluntur tā
diu starent/ quādiu viderēt signū istud pe
nisse ī quo esset vita. Unde acciditvt magis
ii qui erant ex sacerdotibus vel ministris
templorum/ ad fidem conuerterentur/ q̄
illi qnos errorq3 prestigia et deceptionū ma
chine delectabant.

debīc
etiā in
hysto.
trip.li
ix.cap
xxix.

¶ Cap̄.xxx.quomō maior fuit inundatio
nili post serapis subuersioēz q̄ āteapt oñ
deret deus nō serapim sed se q̄ aquas flu
minis iubebat excrescere.

Ane qm̄ mos erat in Egypto/ vt
mensura ascendētis Nili fluminis
ad templum Serapis deferret/ velut ad in
crementi aquarq3 et inundationis auctorez.
Subuerso eius simulachro igniq3 cōsūpto
omnes simul negabant serapi iniurie me
morem/ aquas vltra et affluentiam solitā
largiturum. Sed vt ostenderet deus non
Serapim qui multo erat Nilo posterior/
sed se esse q̄ aquas fluminis tēporib9 suis
iuberet excrescere/ tāta ex eo et deīceps fuit
inundatio/ quanta fuisse prius etas nulla
memīnerat. Et ideo vlna ipsa/ idest aque
mensura/ quam Pechim vocāt/ ad aqua
rum dominū ī ecclesia cepta deferri. Sed
vbi hec gesta religioso principi nūciata sūt
extentis ad celum palmis/ cum ingēti fert
exultatione dixisse: Gratias tibi christe/ q̄
absq3 vrbis illius magna pernitie/ tam ve
tustus error extinctus est

de bis
aliq̄d ī
hysto.
trip.li.
2.ca.is
k

¶ Cap̄.xxxi.de valētiniano iunioze qui la
queo vitā finiuit.

Nterea Valētinianus ī occiduis
partibus animis quantū etas pa
tiebatur ardentibus/ rem publicam gerēs
causis etiam nunc latentibus laqueo vitā
finiuit Sed hoc quidam dolo ducis sui Ar
bogastis factū confirmabāt. Jdq3 q̄ ma
xime publica tenebat opinio. Alii a cōmis
so quidem scelere ducem alienum dicebāt
sed causas prestitisse quibus in hoc adoles
scens animi indignatione cogeretur: q̄ mi
nus ei tanq̄ per etatem nondum valido/ li
bera de indulgeretimperia. Fuere tamen
nonnulli sacerdotum/ qui pacis ab eo qui
post creatus est legatione suscepta/ immu
nez esse ducē a mortis scelere apud Theo
dosium testarentur.

¶ Cap̄.xxxii.quomō theodosi9 egreferens
mortē valentiniani arma cōtra eugeniuz
corripit.

Jsta
z q̄se
quūt
vsq3
ad fi
nē li
bri tā
gunt
ī hy.
trip.
li.9.c
ij.

Edipse nichilo segnius inflamma
tus a sed vltionem arma cōtra Eu
genium qui in loco defuncti substitutus ē
corripit: Dei prioyolūtatē p Johānez mo
nachum de quo supra memorauimus sci
scitatus. Tum ille/ qui primam de Maxi
mo ei victoriam predixerat incruentā/ etiā
hanc licet non absq3 plurima vtriusq3 san
guinis inundatione promittit.

¶ Cap̄.xxxiii de apparatu belli ac victoria
theodosii cōtra eugeniū orationibus ma
gis q̄ virtute patrata.

Situr preparatur ad bellū nō tam
armoq3 teloq3q3 q̄ ieiunioq3 oratio
nūq3 subsidiis: nec tā excubiisq3 vigiliis/ q̄
obsecrationū p noctatione munit9: Circui
bat cū sacerdotibus z pp̄lo oia orationuz
loca: ante martyq3 z ap̄lorq3 thecas iacebat
cilicio prostratus: et auxilia sibi fida sācto
ruz intercessione poscebat. At paganiq3 i
errores suos nouis semp erroribus animāt
innouare sacrificia/ et Romā funestis vi
ctimis cruentare. Jnspicere exta pecuduz
z ex fibrarum prescientia/ secuturam En
genio victoriam nunciare. Superstitiosius
hoc agente et cum omī animositate Fla
uiano tūc prefecto: cui9 assertionib9 (mag
na enimerat eius in sapiētia p̄rogatiua)

Eugeniū victorē fore p certo presūpserāt Sed vbi rere regilionis fretꝰ auxilio theodosius alpium fauces cepit vigere primū illi quibus nequicq̄ litate ꝛ frustra sacrificate tot victime/de fallacie conscientia trepidi demones in fugam versi:post etiā magistri horum ꝛ doctores errorum:precipue Flavianus/plus pudoris q̄ sceleris reus/ cū potuisset euadere/eruditꝰ admodū vir mereri se mortē pro errore iustius q̄ p crimine iudicauit. Ceteri vero instruūt aciē: ꝛ collocatis ī superiori iugo insidiis/ipi pugnam in descensu montis expectant. Ventꝰ vbi ad primos ventuꝫ ē/ꝛ illico se legitimo principi tradiderūt/cū ceteris (imis vallibus deprehensis (cōflictus accerrimus geritur. Stetit aliquandiu anceps victoria: fundebantur auxilia barbarorū / et terga iam hostibus dabant. Sed fiebat hoc nō vt Theodosius vinceretur:sed ne p barbaros vincere videretur. Tū ille vt cōuersas suorum acies vidit:stans in edita rupe vnde et conspicere ꝛ conspici abvtroqꝫ posset exercitu/proiectis armis ad solita recurrit auxilia. Et prostratus in conspectu dei/oī potens inquit deus/tu nosti quia in noie christi filii tui vltionis iuste prelia ista suscepi. Si secus in me vindica. Si vero cuꝫ causa probabili ꝛ in te confisus huc veni: porrige dexteram tuis:ne forte dicant gentes vbi est deus eorum. Quam supplicationem pii principis certi a deo esse susceptam ii qui aderant duces animant ad eadem. Et precipue Bacurius/vir fide/pietate/virtute animi ꝛ corporis insignis/ꝛ q̄ comes esse et socius Theosii mereret/primos quosqꝫ conto telis gladio passim sternit:agmina hostium conferta et constipata perrumpit. Iter per milia ruentiū ad ipsum tyrannum ruptis agminibus et aceruatim fusis stragibus/agit. vix fortasse ab impiis credant q̄ gesta sūt. Etiā compertum est q̄ post illam imperatoris precem quā deo fuderat / ventus ita vehemens exortꝰ est/vt tela hostiū in eos qui iecerāt retorqueret. Cūqꝫ magna vi pristē te vento/omne iaculū missuꝫ ab hostibꝰ fru

straretur/fracto aduersariorꝫ animo seu potius diuinitꝰ depulso/ Arbogaste duce neq̄q̄ (deo aduerso) fortiter faciente. Eugenius ante Theodosii pedes victis post terga manibus adducitur. Ibiqꝫ vite eius ꝛ certaminis finis fuit. Tuꝫ vero religioso principi glorisior victoria defrustratis opinionibus paganorꝫ/q̄ de tyranni interitu fuit:quibus spes vana/ꝛ falsa diuinatio/minus in interitu contulit pene q̄ pudoris seruauit ī vita.

¶ Cap. xxxiiii. de morte theodosii ꝛ ortu archadii ꝛ honorii liberorꝫ eius.

Vmqꝫ post hec vt futurorū prescꝰ īperator disponēde rei publice solicitudine stringeretur :ad orientē protinꝰ mittit:vbi venturus ad bellum/ tuta liberos custodia commendarat. Ibiqꝫ Archadium Augustum regnum sibi dudum traditum seruare precepit. Honorium vero pari dignatiōe preditū / adocci-dētis imperium venire otius iubet. Quo susceptо/et paternis osculis amplexibusqꝫ constricto/traditis occidētalis regni gubernaculis/ipse romano īperio p annos. x. ꝛ. vii. feliciter gubernato/ad meliora migrauit: cuꝫ principibus piissimis percepturus premia meritorum.

¶ Eusebii cesariēsis ecclīastica finit hystoria p magistruꝫ goffredū boussardū sacre pagine doctorē eximiuꝫ exactissime correcta et emēdata. diligentia petri leuet parisii impressa. expensis Jobānis de cōbelēs etpresati leuet. Anno. ᴀᴄᴅ. pridie kalendas septembres.

Bagarus rex ad chriſtū cur
ſorem cū epiſtola mittit. li
a bro primo capitulo.xv.z ca
pitulo.xvi.
Abagar regem thade⁹ im
pōne manus morbo per naturā inſanabi
li curat.libro.i.capī.xvii.B.et li.ii.ca.i.A.
Abagari thadei collocutio.li.i.ca.xvii.B
Abdon podagra laborentē thadeus ma
nus impoſitiōe ſanat.li.i.ca.vltimo.C.
Abrahe et familie eius/deus preceptor et
monitor familiaris fuit.li.i.ca.i.B.
Abraham et qui ante eū pietatē fidem z iu
ſticiam temuerunt chriſtianos fuiſſe oſtē
ditur.li.i.ca.i.AB.
¶Acta niceni cōcilii.li.x.ca.vi.B.
¶Adamātius z origenes idē.li.vi.ca.x.C.
Adanctū pro chriſti fide cōſtanter paſſuz
vna tota ciuitas in qua ſūmas partes ad
miniſtrabat in cōfeſſione fidei et morte p
ferenda imitatur.li.viii.ca.xi..
Adoleſcēs dare indolis a iobāne euāgeli
ſta cuidā epiſcopo vt inſtituētur cōmenda
tus per nimiā indulgentiā ſenſim depra
uatus tandā dux latronū efficitur.li.iii.ca
pitulo.xviii.
¶Affricani hyſtorici memīt.li.i.ca.iiii.B
et ca.vi.A.
Affricanus hyſtoricus qs filius naturalis
et qs legalis dicat edocet.li.i. ca.vi.A.z B
Affricanus hyſtoricus diſſonātiam q ſup
chriſti genealogia inter lucā et matheum
videtur eſſe cōcordat.li.i.ca.vi.A.z B.
Affricani opuſcula z ingeniū.li.vi.ca.xxii.
¶Agabus pphēta famē magnā futuram
ſub claudio predixit.li.ii.ca.iii.B.z ca.viii
Agrippa rex lxii epiſtolas de laude et pba
tione librorū ioſephi ſcripſit.li.iii.ca.viii.
Agrippa caſtor ſcriptor celeberrim⁹/baſili
dē ſcriptis validiſſime confutat.li.x.ca.vii.A
¶Albinus feſto mortuo mittitur a ceſare
procurare iudeā.li.ii°ca.xxiii.C.
¶Alchion preſbiter antiochene eccleſie vir
eruditiſſimus in cōſilio antiocheno aduer
ſus paululū ſamoſatenū et eius hereſim
clariſſimus apperuit.li.vii.ca.xxv.A
Alchion ab oīi epiſcopo z quentu permit
titur diſputatio aduerſus paulum. ibidē.
Alchion ſolus potuit paulum hereſimq3
eius cōuincere et cōfutare .ibidē.
Alchion et paulus omni ſpectante cōcilio
et excipientibus notariis diſputant .ibidē.
Alexandriam apud chriſtianos auribus z
naribus amputatis ſic trūcos abire ſinebāt
ſub diocletiano.li.viii.ca.xii.A
Alexander alexādrie epūs euſebii violētis
conatibus ſolis precibus et lachrymis reſi
ſtit.li.x.ca.xiii.
Alexander eos q ab athanaſio puero bap
tiſati quaſi per Jocum fuerāt ſtatuit non
rebaptiſādos.li.x.ca.xv.z i.q.i.ſpūſſāctus
J.ecce.
Alexandrinū cōciliū ſub iuliano congregatū
lapſos a fide ad eccīe ſinū redeūtes cū mā
ſuetudīe ſuſcipiēdos decernit.li.x.ca.xxvii
Alexandrinū cōciliū ſpiritūſāctum eiuſdez
eſſe ſubſtācie ac deitatis cū pīre z filio diffi
nit.li.x.ca.xxix.
Alexādrinū cōcilium nō tres ſubſtātias ſed
tres ſubſiſtentias in trinitate confitēdas
ad extiguēdam ſabellii hereſim diffiniuit
li.x.ca.xxix.
Alexander medicus/chriſtianos q torque
bantur ne a fide deficerent nutibus hortat
et tandē ſe eſſe chriſtianū libera pfeſſione
faſſus variis primū cruciat⁹ penis ingula
tur.li.v.ca.iii.B
alexander hereticus mōtani inſanias ſecu
tus z martirē ſe dicēs/pro latrociniis z ali
is nefariis actib⁹ reus extitit.li.v.ca.xvii.
A et.B
Alexander Jeroſolimor epūs ſāctor epi
ſtolas in bibliotheca aſſeruari curauit e q
bus euſebius hiſtorie ſcribende materiaz
ſumpſit.li.vi.ca.xv.
alexander ſuccedit antonino li.vi.ca.xv.
alexandri imperatoris tpe origenes ſcri
bere cōmētarios in litteras ſacras cepit. li.
vi.ca.xvi.
Alexander xiii.ānis impat.li.vi.capī.xix.
Alexandro ſuccedit maximinus.li.vi.capi
tulo.xix.
Alexandrie indicibile feritate in chriſtia
nos ſub decio ſenitur li.vi.ca.xxx.p totū

Alexandrie tanta in nros sub decio ferita te senit vt plurimi a fide discesserint.li.vi. cap̄.xxx.B
Ambrosius valentiniane hereſis sectator ab origene cō uincitur et ad ecclie gremiū redit.li.vi.ca.xiiii.A.
Ambrosius vi precuz origenē ꝓpulit vt in scriptas sacras scriberet.li.vi.ca.xvi.
Ambrosius oia necessaria origeni scribēti abūdantissime mīstrat.li.vi.ca.xvi.
Ambrosius adhuc catbecuminus et mediolanensis p̄fectus a plurib⁹ diuidētib⁹ vna voce postulatur epūs.li.xi.ca.xi.
Ambrosii arma aduersum iustine regine furorem ieiunia vigilie obsecrationes.li.xi capitulo xvi.
Anaclet⁹.2.titi.āno lino succedit.li.3.ca. decimo.
Antiq̄tas christianoz oñdit.li.i.ca.i.A.
Antiochie sub tiberio florentissia ꝓgregat ecclesia.li.ii.ca.iii.B.
Anamas pontifex iudices aduers⁹ iacobū iustum ꝓuocat.li.ii.capitulo.xxiii.C
Anamas pontifex autor fuit mortis iacobi libro secūdo capi.xxiii.C.
Andreas scathiā sortitur.li.3.cap̄.i.
Anacletus sedit rome xii.annis.li 3.ca.xi.
Anacleto succedit clemens.li.iii.ca.xi.
Antiochie prim⁹ epūs enodi⁹.li.iii.ca.xvi.
antiochie secūd⁹ epūs ignati⁹.li.iii.ca.eod
Antyno⁹ seruus adriani pro deo colebat libro.iiii.ca.vii.C.
Antynoo adriani seruo templū agones sacerdotes et ꝑphetas instituūt ac alios diuinos honores timore principis deferunt.li. iiii.cap̄.vii.C.
Antonin⁹ pius succedit adriano.li.e.ca. ix
Aniceti tēporibus egesippus romā venit libro.iiii.ca.x.B
Antoninus scribit ad asianos vt nichil molestie christianis inferant religionis sue causa.li.iiii.ca.xii.
Antonini epla ad asianos ꝑphos ꝑ defēsione christianoz.li.iiii.ca xii.
antoniu⁹ pi⁹ xxii ānis ip.at.li.e.ca.xiii.B
Antonino pio succedūt marcus aurelius verus antoninus filius z lucius frater.li. quarto.cap.xiii.B
Antoninus verus succedit antonīo pio patri suo.ibidem.
Antonin⁹ verus impat xix ānis li.v.ca.ix.
Antonino succedit comodus.li. v.cap.ix
Antoni⁹ succedit seuero patri.li.vi.cap.v.
antoni⁹ seueri filius vii ānis et vi.mēsib⁹ imperat.li.vi.cap.xv.
Antonino seueri filio succedit macrinus. libro vi.capitulo xv.
Antoninus succedit macrino.li.vi.ca.xv.
Antoninus iiii.annis impat.li.et ca.eisdē
Antonino succepit alexander.vt supra
antiochenū ꝑsiliū vltimū paulū samosatenū ꝙuicit hereticū eūqz vt talem dāpnat li.vii.ca.xxv.A
Anatholius epūs laodicenus alexādriam ciuitatē prudenti subtiliqz ad modū industria ame pariter absoluit et bello.li.vii. capitulo xxvii.A.
Anatholius vir eruditissimus fuit. li.vii. cap̄.xxvii.p totum.
Anatholius de pascha quid senserit. libro septimo cap̄.xxvii.B.
anatholiū fortuna pregionē transeūtem laodicensis eccl̄ia defūcto eusebio sibi assumit episcopuz.li.vii.cap̄.vi.
Anchyni⁹ nicomediēsis epūs sub diocletiano patitur.li.viii.cap̄.vi.B.
Antiochie simulachrū erat artibas magicis ita ꝓpagmatū vt respōsa reddere videretur.li.ix.ca.iii.et x.A.
Antonius de heremo alexandriā descēdēs didimū sup occ̄oz corpaliū amissiōe pulchre consolat.li.xi.cap.vii.
Antiochie primo christianū nomē eroūt. libro.ii.cap̄.iii.B.
C Apostolus missū indicat.li.i.cap̄.vii.B.
Apostoli septuaginta discipulis scāz tradiderūt. li.ii.ca.i A
Appion pro grecis apud gaiū legatus/accusat iudeos ꝙ dīnos honores gaio nō deferant.li.ii.cap.v.C.
Apostoli adpredicandum in diuersas prouincias dimittūtur.li.iii.cap.i.
Apocalipsis Johānis in fine principatus doitiani oritur.li.iii.ca.xiii.z li.v.ca.viii.A

Apostoli pimpẽdebãt sermonis ornatum libro iii.capitulo xix.A.
Apostoli ĩ signoꝝ gra sibi a christo ꝓcessa confidebant.li.iii.capꝫ.xix.A
Apostoli non in huãne sapiẽcie verbis sed in ostensione spiritusꝫ virtute sciaꝫ regni celorum tradiderunt.li.iii.ca.xix.
Apostoli nõ curauerũt plures libros cõde re.libro et cap.quibus supra.
Apostoli et oẽs alii christi discipuli breues et succintos libros quos ederẽt reliquerũt libro iii.capitulo.decimonono.A
Apostoloꝝ tpẽpore nulli corruptores veri tatis appuerũt.li.iii.cap.xxvi.B
Apollinaris scripta referunt.libro.iiii.capitulo.xxv.
apocalipsim Johãnes scripsit prope finẽ domitiani.li.v.cap.viii.A
Apelles hereticus ex martionis heresi cuiusdam virginis suasione errauitꝫ in scripturas sacras blasemꝰ dicebat prophetias nichil ꝓtinere veritatis.li.v.ca.xii.
Apocrifi libri de qbus alias dubitatũ est circa nouũ testamentũ qui sint.libro.iii.capitulo.xix.B.
Apollinaris heresim mõtani multifariã Impugnauit et declarauit.li.v.ca.xv.
Apolloniꝰ mõtani heresim declarauit eãqꝫ et eius ꝓphetissas fortiter impugnauit libro v.cap.xvii.p totũ et pcertim in B.
Apoloniꝰ quis fuerit montaꝰ apit li.v.capitulo.xvii
apollinis mortẽ pro christi fide in vbe roma imperante quomõ cõstãter substinet libro.v.capitulo.xx.
Apollonia longeue etatis virgo sub decio apud alexandriã passa.est li.vi.ca.xxx
Apollonie dentes effossos.li.vi.ca.xxx A
Apollonia vltro in rogũ accensũ prosilinit libro vi.capitulo xxx.A
Apocalipsim quidẽ non Jobãnis sed cherinti heretici esse dicerunt li.vii.cap.xxii.
Apocalipsis an iohannis euuãgeliste an alterius iohannis fuerit ambigebat dionisius alexandrinus episcopus omniuꝫ episcoporuꝫ sui temporis eruditissimus.li.vii capitulo.xxii.
Apollo iubẽte gregorio moeceslarien epo recedit permittẽte reditꝫ dat responsa vt consueuerat.li.vii.capitulo.xxiiii.B
Apollinaris episcopus vir litteratissimus sed bereticus asserebat christũ nõ animaꝫ rationalem sed tantũ vegetatiuam cum corpore suscepisse.libro.xi.cap.xx.
Apollinaris dicebat ipsum verbũ ĩ christo vicem anime rationalis tenere.li.xi.ca.xx
Apollinaris beresis in cõcilio romano dã nata fuit.libro.xi.capitulo.xx
Aqua in oleum narcisso benedicentepersa.libro vi.capitulo.vi.
Aquila et prisca vbe roma pulsi in asiam veniũt et paulo adherent li.ii.ca.xviii.B
Aristobolũ iure successiõis regnoꝫ impio fungentẽ vinctũ cũ liberis põpeiꝰ romã misit libro primo capitulo.v.A
Archelaus herodi succedẽs põtifices non secundũ generis ordinẽ cõstituit sed ignobilibꝰ qbusqꝫ sacerdotia ꝓmisit.li.i.ca.iB
Archelaus in regno iudeorũ succedit patri suo libro primo.capꝫ.x.
aretha rex ob iniuriam filie sue herodiadi irrogatã herodẽ bello oppugnat et superat libro primo capitulo.xiii.
Armatorũ cohortes velut dimicantes vise sunt supra ierusalẽ ante eius excidiũ p aerem circũferri.li.iii.ca.vi.
Aristides vir fidelis libũ de christiana religione adriano obtulit.li.iiii.ca.iii.
Artemonis heresis que fuerit.libro.v.capitulo.xxvii.
Artemonis heresim paulus samosatenꝰ instaurare conatus ẽ.ibidẽ
Arrius presbiter alexandrinꝰ filiũ in diuinis a substãtia pris abscidẽ conat.li.x.capitulo primo.
Arriane heresis origo.ibidem.
Arrio fauent.xvii.epi quoꝝ soli sex patiũtur se cũ arrio expelli.li.x.ca.v.B
Arrius eiusqꝫ heresis in niceno ꝯcilio damnatur.ibidem
Arrius hũane necessitatis causa ad publicum locũ declinãs qua hora ad ecclesiam vt in ea restitueretur magna cõmitatus caterua pergebat intestina atqꝫ omnia

viscera emittit.li.x.cap̄.xiiii.
Arriam i cōcilio arminiēsi simplices occi dentaliū sacerdotes vim vocabuli homou sion ignorantes circonueniūt.li.x.ca.xxi
Arriana heresis triformis.li.x.cap̄.xxvi
Arriana heresis eunomianā z macedonia nā heresim generauit.li.x.cap̄.xxv.
Archelaus oriētis comes i cōcilio apud tyrum cōgregato vice imperatoris presidet. li.x.cap̄.xvii
Ariminēse concaliū homousion auferri de fidei symbolo decernit cōtra ea q̄ sācti patres apud niceam cōscripserāt.li.x.ca.xxi.
Arbogastes dux valētiniani causas prestitisse insimulat vt valentinianus sibi ipi mortem inferret.li.xi ca.xxxi.
Arcadius augustus ordināte patre theodosio partes oriētis administrandas suscepit.li.xi.cap̄.vl.
Armenioz gens religioni christiane dedi tissima est.li.ix.ca.viii.a.
¶Astirius prece ad christū fusa subito oē demonis prestigiuz dissoluit.li.vii.ca.xiii.
Astirii nobilissimi romani duo clarissima gesta memorantur.ibidem
¶Attalus pro christi fide i sella ferrea torretur et martyr efficitur.li.v.cap̄.iii.B.
Athasnai⁹ adhuc puer a coetaneis suis episcopus p iocū z simulationē elect⁹ multos cathecuminos baptizat q̄ non rebaptizāt li.x.ca xv.z i.q.i.ca.spiritus sāct⁹.S.ecce.
Athanasius i multis z enormib⁹ criminib⁹ ab arrii sectatoribus falso accusatus pulchre multū z mire i presentia cōcilii se purgat.li.x.cap̄.xvii.
Athanasius toto orbe pfugus ad mortem quer̄ persequētibus eū arrii sectatoribus constantii imperatoris fauore inixis.li.x. cap̄.xviii.z xix.
Athanasius pfecutiōez arrianoz fugitās sex continuis annis in cisterna latet.li.x. cap̄.xvii.
Athanasius cōstantis adiut⁹ fauore p cōstantium in eccliam suaz parū tēporis restituitur.li.x.cap̄.xix.a
Athanasio fauētes in cōsilio medolanēsi in exiliū tendūtnr.li.x.cap̄.xx.
Athānasius in suā eccliam restitut⁹ mortuo constante de sua sede p arrianos pellitur in locūqz eius georgius mittitur.li.x capi.xix.
Athanasius iubente iuliano iterum vtiqz queritur.li.x.cap̄.xxxiiii.
Athanasi⁹ comiti q̄ eū psequebat z quere bat obuius venit nec agnoscit ibidem
Athanasi⁹ cū vbiqz p iulianū quereret alexandriā redit ibiqz tuto latebras vsqzquo persecutio cessaret exegit ibidem.
Athanasius formā fidei z eccliarū dispo nendarū modū iouiniano tradit.li.xi.ca.i
Athanasius sedit alexādrie.xlvi annis.li. xi.cap̄.iii.
Athanasius moriēs petrū tribulationum suaz participē elegit successorē.ibidem
Athanasius alexandrie episcop⁹ pontifex maximus dr̄.li.xi.cap̄.xxviii.
Athanasius iohānis baptiste reliq̄as sub cauato sacrarii pariete paucis arbitris inclusit ibidem
¶Audite sūt voces de abditis tēpli procedentes ante excidiū vrbis ierusalē dicētes migremus hinc.li.iii.cap̄.vi.
Augustus septez et quinquaginta annis imperat.li.i.cap̄.xi.
Aurelian⁹ succedit claudio.li.vii.ca.xxv.a
Aurelianus ꝓcilii sententiā aduersus paulū samosatenū iuuat mandās illū manu publica ab eccliā depelli.li.vii.ca.xxv.C.
Aurelianus inicio imperii satis pius i christianos fuit ibidem.
Aurelianus malis cōcilii deprauatus pfecutionez i ecclesias meditat ibidem.
aurelianus dictatas iam lr̄as p pfecutione in christianos excitāda cū pararet morte subita preuenitur ibidem.
aurelianus.vi.annis imperat ibidē
aureliano succedit probus ibidem.
auctoritas librozz legis veteris ex iosepho ostenditur.li.iii.cap̄.viii.

¶Babyle martyris sepulchrū ne respōsa litantibus demones darēt impediebat.li. x.cap̄.xxxv.
Babyle martyris corpus christiani sūmis.

clamoribns psallẽtes sepulchro vt iulianꝰ iusserat aufferunt.li.x.ca.xxxv
Bacuriusvir oñi ex parte insignis cõtra eugeniũ tirãnũ fortissime fecit.li.xi.ca.xxxiii
Baptismus marci heretici et sectatorum eius qualis fuerit.li.iiii.ca.x.A
Baptisma nõ esse iterandũ ostenditur p hystoriã mẽoratu dignissimã.li.vii.ca.viii
Baptisatũ ab hereticis etiam in forma q̃ videbatur plena esse blasphemiis nõ eẽ re baptisãdũ cẽset dionisiꝰ alexãdrinꝰ epꝰ .id
Barnabas fuit vnus de lxxii.discipulis.li primo capitulo.xiiii.et li.ii.ca.i.A.
Barchochadas dux exercitꝰ iudeorum.li. quarto.ca.v.
barchochadas designat stellaz cecã.idem
Barsabas qui et iustus dictꝰ est venenum bibit et nichil nocuit li.iii.ca.xxv.B.
Bartholomeus indiã ceteriorẽ in diuisiõe apostolorꝫ sortitur.li.iii.ca.i.et li.x. .capꝫ.x.
Basilides vir diabolicus orit. li.iiii.ca.vii
Basilidem agrippa castor scriptor celeberrimꝰ scriptis validissime ꝓfutat.li.x ca.A
Basilides ꝓphetas sibi barbaris nominibus cõfingit ibidem.
Basilides sectatores suos more pictagorico docuit quos uẽnio silere.ptẽ.
Basilidi carnifici suo potamiana virgo coronã martyrii noctu imposuit q̃ eã cũ ad supplicium duceret hũane tractauerit.li.vi. capitulo quarto.
Basilides potamiane virginis carnifex q̃ eã cũ ad supplicium duceret hũane tractauerit martyrii coronã illa ipetrãte meret.idẽ
Basilii et gregorii nazãzeni gesta precara.libro.xi.capitulo.ix.A.
basilium de doctoris cthedra gregorius extrahit ac secũ ad monasteriũ manu iiecta perducit.ibidem.
Basiliusvrbes et rura circuiens predicatione sua oim aios ad vtutẽ tumulat.li.xi. capitulo.ix.A
basilius prefecto mortem sibi minitãti forte et christiano dignissimũ vbum, respondit.libro.xi.ca.x.B
Basilius et gregorius nazãzenꝰ sub valẽte clarent.li.xi.ca.ix
Beniuolus fidẽ suã intrepide fassꝰ palã balteũ quo p̃cinctꝰ erat ꝓicit ne ipsis instine pareat mãdatis.li.xi.ca.xvi.
Berillũ hereticantẽ doctrina et disputatione sua emendatũ ad veram fidẽ redire persuasit origenes.li.vi.ca.xxiii.
Bethara opidũ iudeorꝫ mutato noie ab helio adriano helia appellat.ibidem.
Blandina feia christianissima inaudita et vixcredibilia penarꝫ genera p christi fide cõstãtissime substiẽt.li.v.ca.i.D.ac.iii.B
Blandina quotiens in tormẽtis christiana sũ ꝓclamabat totiens noue vires corpori reddebant.li.v.ca.i.D.
Blandinã crucifixã z bestiis expositã nulla bestia ꝓtingere audet.li.v.ca.ii.C.

Caldei ignis dei sui cansa cũ oiz puitiarum diis hũerũt cõflictũ li.xi.ca.xxvi
Caldeorꝫ deus ignis oiz aliarꝫ puitiarꝫ deos supat li.xi.capꝫ.xxvi.
Caldeorꝫ deus ignis fuit.li.xi.ca.xxvi.
Canon noui testamẽti ordinat.li.iii. capꝫ. decimonono.B z li.vi.ca.xvii.B.
Canopꝰ egiptiorꝫ deus tãdẽ ignẽ caldeorum deũ sacerdotis astucia superat.libro.xi capitulo.vicesimosexto.
Carpocrates noue supstitionis autor prestigia symonis magi publice tradebat. libro.iiii.capꝫ.vii.A.
Carpocrates vir supstitiosus q̃z ẽlia docebat.ibidem.
Carus consiliis carino z numeriano tribꝰ annis nec plenis impat succedit probo.li. septimo.capitulo.xxv.B.
Caro succedit diocletianus.ibidẽ.
Castitatẽ z virginitatẽ suã vt seruarent iiii.virgines due i fluuiũ due i mare se demerserũt.li.viii.capitulo.xii.B
Cathedra iabi in cesarea philippi honoris eius gra diu cõseruat.li.vii.ca.xv.
Cecus cellule macharii admotꝰ et luto parietis oblitus aq̃ qz lotus visũ recipit libro.xi.capꝫ decimo.
Cephas vnus de lxxii discipulis fuit testimonio clemẽtis.libro.i.capꝫ.xiiii. B
Cerdo hereticus venit romaz z inualuit sub hignicio z pii tpribus.li.iiii.ca.ix.z x.A.
Cesarea pyegostratonis prius vocabat

libro.secūdo cap̄.x.B.
¶ Cherītus hereticus pētri et gule dedit⁹ heresis fede et carnalis caput et autor fuit.li.iii.ca xxii
Cherintū ebitatis ignitiū in balneis reperiens iohānes mox exiliui discessit non lot⁹ libro quarto.capitulo.xiii.A.
Cherintus qui primū tormenta vltro pro cauerat int ipa a fide ðficit.li.iiii.c.xiii B
Christi genus et naturā proferre null⁹ sermo sufficit.li.i.ca.i.A
Christi eternitas et diuinitas ex iobē mop se et dauide declaratur.li.i.ca.i.A et B
Christū ꝓditorē oim esse oñditur.ibidem.
christi icarnatio ex dāiele ðclarat.li.i.c.i.F
Christi nominis typus z ymago in pōtificib⁹ regib⁹ z pphetis pceßit.li.i.ca.i.E z F
Christi nomis antiqtas.ibidē.
Christi filii dei a reliquis qui christi appellationē habuerūt distinctio.li.i.ca.i.C
Christi filii dei nomē potestas et regū per vniuersuz orbē diffusū.ibidē.
Christianoꝝ genus ante abrahām cepisse ostenditur.li.i.ca.i.F
Christianū nomē nup diffusū sed nō nup inuentū est.ibidē.
Christianoꝝ religio non nouella aut nup exorta est.li.i.ca.i.F.z.N.
Christianoꝝ religio ex ipsa mūdi origine descendit.ibidem
Christus quo tēpore natus est.li.i.ca.ii.
Christus quō a dauid per salomonē z iteꝝ per nathan genealogiat.li.i.ca.vi.B.
Christus initio p̄dicatiōis sue.xii.apostolos elegit quos sctis sectatoribus p̄fecit .libro.i.ca.xii.B
Christus lxxii.discipulos binos i vrbes ad quas venturus erat p̄misit.li.i.ca.xii.B.
christ⁹ a iosepho mire ꝓmēdat.li.i.c.xiiii A
Christus omne p̄dicationis sue tēpus sub anna et caipha exegit.li.i.ca.xii.
Christus epistolaz misit ad abagarū regē libro primo.ca.xv.z xvii. A z li.ii.ca.i.B.
Christus noluit auctoritate senatus in deos referri ne diuina virtus hūano auxilio putaretur indigere.li.i.ca.ii.
Christianū nomē primū apud antiochiā a discipulis sūptū est.li.ii.ca.iii.B.
Christianoꝝ martyria z persecutiōes etiā a scriptoribus alterius religiōis conscribebantur.li.iii.ca.xiii.

Christi ꝙsanguinei possessiōes suas ppriis manibus excolebant.li.iii.ca.xv.
christi consanguinei pri⁹ terram propriis colentes manibus post duces ecclesie effecti pseq; ad tēpora traiani pmanserūt.li.iii. capitulo xv.z ca.xxvi.A.
Christianoꝝ decē infirmi z inualidi a fide p tormētoꝝ magnitudie lapsi ceteris magnū luctū reliquert.li.v.ca.i.E
christianorū serui metu tormētoꝝ in christianos q̄dam feda z nefanda cōfingunt mendatia.ibidem
christi eccl̄ia sup petro fūdat.li.vi.c.xvii.b
christianorū in alexandria cues psecutores suos mira hūanitas.li.vii.ca.xix.
Christiāi dū pietatē colunt et virtuti dant operam etiaz a paganis in precio habent libro.viii.ca.i.A
Christianoꝝ corpora sepulture mandata effodiūt carnifices diocletiāi z in mare p iciunt.li.viii.ca.vi.B
Christianos auribus z naribus amputatis sic trūcos abire sinebant apud alexandriam sub diocletiano.li.viii.ca.xii.
Christianis feis p pudēda viscerū z naturaliū secreta mēbroꝝ candentis fustes ingerebantur.li.viii.ca.xiii
christianorum constans fides et magnanimitas.li.viii.ca.xii.A.
Christianoꝝ in infideles psecutores suos sūma pietas et miseratio.li.ix.ca.viii.B
christiani ecclesiis electi in campis habēt cōuentus.li.xi.ca.v.
Christus quare dicat sacerdos secundū ordinē melchisedech.li.i.ca.i.J.
Chorbonas hebraica lingua sacrū oraculum est.li.ii.ca.vi.C.
cipr̄ianus cartaginen̄.episcop⁹ z pene oēs per affricaz sacerdotes hereticos rebaptizandos sentiūt.li.vii.ca.ii
¶ Clades non cessarūt de iudeoꝝ gente a tēpore admissi sceleris in xp̄z.li.ii.ca.vi.E
claudius succedit gaio.li.ii.ca.viii.
claudi⁹ iudeos vrbe depellit.li.c.ii.xviii.b.
Claudius imperat xiii.annis et octo mensibus.li.ii.ca.xxii.
Claudio succedit nero.li.ii.ca.xxii.
Claudius agrippam filium agrippe regem iudeoꝝ cōstituit.li.ii.ca.xx.
claudius succedit galieno.li.vii.ca.xxv.A
Claudius duobus solis annis īperat.ibi

claudio succedit aurelianus.ibidem
clauos q̄bus x̄ps cruci affixus fuerat ꝑstā
tinus in frenos z galeā aptat.li.x.ca.viii.
¶Clemētis testimonio iacob⁹ apl'oz epi⁄
scopus cōstituitur.li.ii.ca.i.A.
Clemēs z linus comites z adiutores pauli
fuerūt.li.iii.cap.ii.
Clemens epistolā ad corinthios scripsit q̄
quōdaz ī multis ecclesiis publice legebat
libro.iii.cap̄.xi.
Clemēs terci⁹p⁹ petrūz paulū rome pōtifi
catū tenebat īperāte traiano.li.iii.ca.xvi.
Clemētis ad corīthios epl'a vetere institu
to et antiqua cōsuetudine ī eccl'iis legebat
libro.iiii.capitulo xxii.
Clemēs ab aplis institut⁹ sēp cū ipsis vi⁄
tam exegit.libro.v.cap̄.vi.
Clemēs sub comodo floruit apud alexan
driā ī scolis diuinaz exercitationū li.v.c..x
Clemēs quos ediderit libros.li.vi.ca.xA.
Clemētia diocleliani ī christianos crude⁄
lis et notāda libro.viii.cap̄.xiii.
Cleophas frater fuit ioseph viri marie io⁄
sephi testimonio li.iii.cap̄.ix.
Clericū fieri nō debere eū q̄ p necessitatē
Collocutio abagari z thadei scribit libro.
primo.capitulo.xvii.B.
Comod⁹ succedit antonio.li.v.ca.ix.
Comodo impante par ecclesiis p omnem
Comodus xiii annis impat.li.v.ca.xxvi.
terrā ppagat.li.v.cap̄ xx.
Comodo succedit pertinax.li.v.ca.xxvi.
Conciliū antiochie aduersus paulū samo
satenū antiochenū epm z ei⁹ heresim sub
galieno cōgregati.li.vii.ca.xxiii.
Conciliū vltimū ātiochenū paulū samosa
tenū cōuicit hereticū z vt eū talē dāpnat.
libro.vii.capitulo.xxv.A.
Cornelius prim⁹ apud ccsa eā cum omni
domo sua ad fidē x̄pi pducat.li.ii.ca iii.B
Continētia primoz patrū egipti adiuran
da libro.ii.capitulo.xvii.B.et A.
Consanguinei christi possessiones suas p
priis manib⁹ excolebant.li.iii.ca.xv
Cōsanguinei x̄pi prius terrā ppriis colētes
manib⁹ post duces eccl'ie effectiusqz ad tpa
traiani pmansert.li.iii.ca.xv.z cap̄.xxvi.A
¶Concordia mathei z luce sup christi ge⁄
neratione libro.i.capitulo.vi.Ā.z B.
Constantius in occiduis ptibus romanū
regebat impiū li.xiii.ca xvi.A.

Cōstancius impator clemēs.z pius ī chri
stianos oēs z veneratione habuit z hono
re libro.viii.cap̄.xvi.A.
Cōstancius filiū habuit cōstantinū.ibidē
Cōstantino maxīanus ab illo in aduersi⁄
tate benigne susceptus insidias molit ibid
Cōstantin⁹ maxīanū a filio suo pulsū be⁄
nigne z religiōse suscepit.li.viii.ca.xvi.A.
Cōstantino bellū in maxētiū tyranū pan⁄
ti apparet signū crucis ī celo rutilare.libro
nono.capitulo.ix.A.
Cōstantinū aspectu ostēse crucis p territū
cōfortat angelus dicēs ī hoc vinces.ibidē.
Cōstantin⁹ signū crucis ī militaria z ex.lla
transformat.ibidem
Cōstantin⁹ signū crucis ex auro factū in
dextera sua gestat ibidem.
Cōstantin⁹ vrbē romaz a maxēcio z eius
tyrānide liberat.li.ix.ca.ix.B.
Cōstantin⁹ victoriaz quaz de maxētio ha⁄
buit virtuti crucis atribuit.ibidem.
constantin⁹ sacerdotes lōge sibi p̄ferebat.
libro.nono.cap̄.x.C
Cōstantinus noluit de sacerdotū ꝑstitutio
nibus iudicare.li.x.capitulo.i.
constantin⁹ sacerdotū libellos q̄bus cōtē
tiones z iurgia cōtinebant nec q̄dē legere
voluit sed mox iussit exuri.li.x.ca.ii.
Cōstantinus cōfitetur sacerdotes a pote⁄
state laica iudicari nō posse li.x.ca.ii.
constantinus sacerdotes appellat deos.li.
decimo capitulo.secūdo.
Cōstantin⁹ pasuntii oculū q̄ ī cōfessiōe
fidei fuerat euiulsus audioribus oculis de
mulcet libro.x.capitulo.iiii.
constantinus ad extiguēdaz arrianaz he
resim cōciliū apud niceā cōuocat.li.x.ca.i.
Cōstantinus niceni cōcilii sentētiaz tanq̄
a deo ꝓbataz venerat li.x.ca.v.B.
Cōstantinus ex clauis q̄bus christus cru⁄
ci affixus fuerat frenū cōposuit z galeam
armauit li.x.capitulo.viii.
Cōstancia cōstantini soror a p̄sbitaro ar⁄
riāo decepta moriēs orat frēz vt illi aures
accomodare velit.li.x.cap̄.xii.
Cōstantinus dolis p̄sbiteri arriani circū⁄
uēt⁹ arriū de exilio accersiri iubet.li.x.c xii
Cōstantinus impii sui anno xxxi apō ni
comediaz defūgit.li x.cap̄.xiii.
Cōstantino cōstantius eius filius ī orientis
partibus succedit.li x.ca.xii

Cōſtātius cōſtātino pri i oriētis ptib9 ſuc cedit.libro.x.capō.xii
Conſtātin9 magni cōſtātini fili9 z pſtātii frater a militib9 intficit.li.x.ca.xvi.
Cōſtans occidētez gubernat.li.x.ca.xvi.
Conſtātius ab arrianis circūuētus pcliū ad pdēpnādū athanaſiū apd tirū pgrega ri iubet.libro.x.capō.xvi.
Conſtātius xxiiii.ānis impat.li x.ca.xxvi.
Cōſtātius dū iulianū auguſti nomen ſibi preſumētē oppimere parat moritur libro decimo capitulo.xxvi.
Cōſtātio ſuccedit julian9q ſibi prīcipatuz vſurpauit libro.x.capō.xxvi.
Cōciliū alexādrinū ſub iuliano pgregatū lapſos a fide ad eccl'ie ſinū redeūtes cū mā ſuetudie ſuſcipiēdos deffinit.li.x.ca.xxviii
Cōſiliū alexandrinū ſpiritū ſāctū eiuſdē/ ſubſtancie ac deitatis cū prez filio diffinit li.x.capitulo.xxix.
Cōciliū alexandrinū nō tres ſubſtātias ſz tres ſubſiſtētias i trinitate pfitendas ad extinguēdā ſabelli bereſim deffinit.ibidē
Cōtentiones multe mot9z turbe p pſequē dis epiſcopatib9 ſedib9 diuerſis in ptibus eccleſie oriūtur.libro.xi.capō.xxi.
Credentes quare appellati ſūt cultores libro.ii.capō.xvii.A.et B.
Crux rutilans i celo pſtātino apparet bel/ li imaxētiū tyrānū parāti.li.ix.ca.ix.A
Crescēs pauli comes fuit et ad gallias pfe/ ctus eſt.libro.iii.capō.ii.
Crescens philocōpus p inſidias z inuidiā auctor fuit martirii iuſtini q ipz iuſtin9 de religione chriſtiana arguēdo confutaſſet libro iiii.capitulo xvi.
Cruci victoriā quā de maxētio habuit con ſtantinus attribuit.li.ix.capō.ix.B
Crucez in qua pepēdit chriſt9 q diligētiſſi me/helena pquirit li.x.ca.vii z viii.
Crucez in qua chriſt9 pepēdit a ceteris ma charius pīte helena euidēti iudicio diſcer/ nit.libro.decimo.capō.octauo.
Crucis ſignū i veſtimētis oiz iudeoz qui templū ſuū reedificare indulgēte iuliano temptant ita euidēs apparet vt nulla arte dilui valeat.li.x.capitulo.vltimo.
Crucis dnice ſignū vnuſq ſqz i poſtib9 i pa rietib9 z veſtibulis apud alexādriā euerſo ſerapis ſimulachro depingit li.xi.ca.xxix.
Crucis ſignū int litteras ſacerdotes egip/ tii habebant.libro xi.capō.xxix.
Crudelitate tāta ſub decio i chriſtianos ſe uitū ē vt plīmi a fide deficerēt.li.vi.c.xxx.b
Crudelitas nimia i chriſtianos li.viii.c.ix
Crudelitas erubeſcenda in feminas ibidē
Crudelitas in chriſtianos apd frigiā ſtu/ penda.libro.viii.capō.xi.
Cultores quare dicti ſunt credentes.libro. ſecūdo.capitulo.xvii.A.

Damaſus cū poſt libez iure ſacerdotiū i vrbe roma ſuſcepiſſet prim9 roman9 dya conus p vim z ſeditionē epm ſe fieri ex toz quet libro.xi.capitulo.decimo.
Decius ſuccedit philippo .li.vi .ca.xxviii.
Decius q infeſtus eēt philippo pſecutio/ nē monet in eccleſias.li.vi.capō.xxviii.
decio iperante tāta i nros ſeuit feritatevt plurimi a fide diſceſſerint.li.vi.ca.xxx.B.
deci9 nō totis duob9 ānis iperat.li.vii.ca.i.
deci9 parit cū filiis iterimit.ibidē.
Decio ſuccedit gallus.ibidem
demetri9 alexādrie epūs iuidet origeni quē prio magna cū āmiratōe coluerat li.vi.c.v
Demetrius alexādrinus epūs origeni ca thezizandi z docēdi magiſteriū i eccl'ia tri buit.li.vi.capō.ii.B.
Deſtructio ieroſolimitana p titū factavn decies centena iudeoz perem.li.ii.ca.v.
Dyaconi ordinātviduaz gra.li.ii.c.i.A
Dyaconi preſbiteris preferri nō debēt.li.x cap.vi.B.Actū.xiii. niceni cōcili.i
Dyaconus euchariſtiā miniſtrare poteſt vbi nullus eſt preſbiter.ibidem.
didimus ſcole eccl'iaſtice doctor apd alexā/ driā oībus probantibus preficit.li.xi.c.vii.
Didimus et ſi prima etate luminib9 orba tus nō ſolū i litteris ſacris ſed i omni arte li berali precipuus doctor euadit.li.xi.ca.vii.
Didimus apud alexandriam ſub valente claret.li.xi.ca.vii.
Didimū rufinus hui9 hyſtorie interpres vidit et audiuit.ibidem.
Didimū beatus anton9 de heremo alexā driam deſcendēs ſup oculoz corporalium amiſſione pulchre cōſolat.li.xi.capō.vii.
diocletian9 crudelitatis nimietate ſatia (9

q̄ īmani cl emētia vtit̄ ī chriſtiāos.li.8.c.iz
Diocletian⁹ ſuccedit caro.li.vii.ca.xxv.B
diocletian⁹.xix.īperii ſui anno dirā in chri
ſtianos excitat pſecutionem.li.viii.cap̄.ii.
diocletian⁹āno īperii ſui.xix circa feſtū paſ
cheedictis publicis iubet oēs chriſti eccl'as
adſolūvſqz diruiſcripturaſqz ſacras exuri
Diocletiani dira in chriſtianos (ibidē
edicta.li.viii.cap̄.ii.z.iii.
Diocletiani crudelia in chriſtianos edicta
in foro publico pendētia/nobilispnus chri
ſtianus iniecta manu diſtrahit/z minuta
tim ſpectante populo diſcerpit.li.viii.ca.v
Dyocletian⁹ptem pallacii fortuna īcēdio
ꝓflagratā dicit a xp̄ianis fuiſſe ſuccēſā.id
Diocletian⁹ cū collega ſuo maxiano de/
poſita ſponte regni purpura priuatus ple
beius viuit.li.viii.cap̄.xv
dioniſi⁹corit bioꝝep̄s petrū paulū pariz
eodem tempore in vrbe paſſos fuiſſe affir
mat.li.ii.ca.xxv.
Dioniſi⁹ariopagita paulo credidit ei⁹ co
nies fuit et eccleſie athenienſi ſacerdotiuz
ſuſcepit.li.iii.cap̄.ii.
dioniſii corīthioꝝep̄i ſcripta referūt̄.li iiii.
Dyoniſi⁹ corīthioꝝ epūs ad di: ca.xxii.
uerſas eccl'as ſeptē cōſcripſit epl'as ibidē
Dyoniſius corīthioꝝ epūs ī epl'a ad athe
niēſes dyoniſii ariopagite meminit.ibidē
Dyoniſius corīthioꝝ epūs pymtū gnoſio
rū epiſcopū hortat̄ ne fratrib⁹ neceſſitatē
cōpulſe caſtitatis indicat.li.iiii.ca.xxii
Dyoniſius alexādrin⁹ ī ſectātibus ſe nō/
nullis liberū z chriſtiano viro digniſſimuz
verbū reſpondet.li.vi.cap̄.xxix
Dyoniſius alexandrin⁹epiſcopus multa
poſt ſe ſcripta dereliquit.li.vi.ca.xxxii.
dyoniſii alexādrini ep̄i ſcripta.li.vi.ca.vl.
dyoniſii alexādrini epiſcopi ſūma eruditio
patet.li.vi.ca.xxx. xxxi.xxxii.xxxiii.z.xxxiiii
et li.vii.p totū vſqz ad.cap̄.xxv.
Dioniſii alexandrini ep̄i ad nouatū epl'a
perbreuis ſed magnifica.li.vi.cap̄.vl.
dyoniſio alexādrino ep̄o viſio oſtēdit̄ q̄ iu
bet eū hereticoꝝ ſcripta pſcrutari li.vii.c.6
Dyoniſius alexādrinus epiſcopus nereñ
eſſe rebaptizandū phyſtoriaz memoratu
digniſſimā oſtendit.li.vii.cap̄.viii
Dyoniſius alexādrin⁹ baptiſatū ab here
ticis etiaz ī forma q̄ blaphemiaꝝ plena ee
videbat̄ rebaptiſare nō audet.li.vii.c.viii
Dyoniſius alexādrinus ī pſecutiōe q̄ ſub
valeriano fuit multos cruciatus ppt̄ chri
ſti nomē conſtanter ſuſtinuit.li.vii.ca.x.
Dyoniſius alexādrin⁹ īcolas exilii ī quod
relegatus eſt cōuertit ad fidē.ibidem dyo
niſius alex audrin⁹ oēs nepotis heretici ſec
tatores/de ſcripturis ſacris ꝓfutatos ad ſa
nā doctrinā fidēqz mire cōuertit.li.vii.c.xi
Dyoniſius alexādrinus p ſuo vehemēti
in fidē ardore tribus diebus cōtinuis codi
cē nepotis legere z diſcutere cepit.li.vi.c.xxi
dioniſi⁹alexādrin⁹ oīb⁹ viroꝝ ſui tp̄is eru
diſſimis/an apocaliplis/iohis euāgeliſte
fuerīt aut alteri⁹ iohis dubitat.li.vii.ca.xx
dyoniſi⁹alexādrin⁹oīm hoīz ſui tp̄is erudi
tiſſim⁹.xii.āno gallieni moriť.li.vi.c.xxv.a
Dyoniſia ſub decio apd̄ alexandriam pa
titur.li.vi.ca.xxx.
dioſcorus.xv.annoꝝ puer primū ꝓberib⁹
pro chriſti fide cruciatus tandez aſſeruari
iubetur.li.vi cap̄ xxx.
diſceſſio pluriā a fide ſub decio li.6.c.xxx.b
d ſcipuloꝝ chriſti matheus z iohānes ſoli
animū ad ſcribēdū applicāt li.iii.ca.xix.
Domitian⁹ ſuccedit tito fratri.li.iii.c.xi
Domitianus ſecūdā ī chriſtianos excitat
perſecutionem.li.iii.cap̄.xii.
Domitianus oēs qui d̄ genere dauid reſi
dui erant perimi iubet.li.iii.cap̄.xv.
Domitianus de chriſti aduētu ſicut et he
rodes formidat.ibidem
domitianus cōſanguineos chriſti ad ſe de
latos ſup multis interrogat ī terrogatos/
relut īnocētes/liberos abire pmittit ibidē
Domitian⁹ pſecutiōem quā ī chriſtianos
excitauerat/datis compeſcit edictis.ibidē
Domitian⁹ portio neronis de crudelita/
te.ibidem
Domitianus.xv.annis impat.li.iii.c.xv.
Domitiano ſuccedit nerua.ibidē
Domitiano mortuo oēs bonoꝝ tituli q̄ ī
eum collati fuerant detrahunt̄.ibidem
domitiano mortuo oēs q̄ ī exiliū truſi fue
rant/reuocari/et facultates ſuas recipere
ex ſenatus cōſulto iubent̄.li.iii cap̄.xvi.
Domitiano mortuo iohānes epheſim ve
lut ad ppriā ſcolā redit.li.iii.ca.xvi.z c.xix.

Domician⁹ et nero ſoli de p̃cipib⁹ rõnis aduerſati ſũt chriſtiano dogmati.li.iiii.ca vicesimoquarto.B.
Dorothe⁹ epũs antiochen⁹/vir eruditiſſimꝰ eunuch⁹ a natitate fuit.li.vii.ca.xxvii.
Dorotheus cubiculi regis p̃poſit⁹ ſubdiocletiano patz. libro.viii.cap̃.vi.B.
Dorothea virgo alexandrina/amapẽtio de ſtupro inſpellata magnanimum dedit reſponſum.libro viii.cap̃.xvii.B.
¶Ebyonite in q̃bus errabant.li.iii.ca.xxi
Ebyonite dicũt chriſtũ de ioſeph ſemĩe eẽ natum libro.v.capitulo.viii.B.
¶Eccleſiaſticaz hyſtoriã euſebius ceſariẽſis greco ſermone cõſcripſit in prologo rufini eccleſiaſtice ꝓſcribẽde materiaz euſebius ſũpſit ex epl̃is quas ſãcti epi primitine eccl̃ie ſe inuicẽ dabãt i bibleotheca ieroſolimoz vſqz ad tẽp⁹ ſuũ ſeruatis.li.vi.ca.xv.
Eccleſiaſticã hiſtoriaz rufin⁹ p̃ſbr iubẽte cromatio epo de greco i latinũ vertit ꝓlogo rufini ibidẽ.
Eccleſiaſtica hyſtoria vndecim libros continet.i ꝓlogo rufini.
Eccl̃iaſtice hyſtorie nouẽ libri euſebii ſunt duo poſtremi rufini.ibidem.
Eccl̃iaſtice inſtitutionis inicia a filone lucide deſcribũtur.libro.ii.ca.xxiii.A.
Eccleſia q̃ ieroſolimis erat dinitus admonita migrat/e/ciuitate ne in excidio vrbis illius proxime futuro iuſtus puniret.cum impio.libro.iii.capitulo.iii.B.
Eccl̃ia virgo pmãſit z ĩmacl̃ata vſqz ad tẽpora traiani.libro.iii.cap̃.xxvi.B.
Eccleſia primitiua quare virgo dicebatur libro.iiii.capitulo.xx.
Eccl̃ia chriſti ſup petrũ fũdat.li.vi.ca.xvii
Eccleſias chriſti diui et ſacras litteras exuri mandat diocletianus.li.viii.cap̃.ii.
¶Edicio lxx.interptũ noſtra ẽ li.vi.ca.xii.
Edicio ſeptuagita inipretũ oĩa ꝓtinet q̃ de ſcriptura ſacra reputanda ſũt.li.vi.ca.xxii
Ediſſa meſopotanie vrbs thome apl̃i relicnis decoratur.libro.xi.cap̃.v.
Egeſippus ſtatim poſt apoſtolos claret. libro.ii.cap̃.xxiii.A.
Egiſippi de mira ſãctitate iacobi teſtimoniũ.li.ii.cap̃.xxiii.A
Egeſipp⁹ aliiqz viri eruditiſſimi aduerſũ exurgentes hereticos parit oriũtur z exurgunt.li.iiii.cap̃.vii.C
Egeſippus ſcriptor celeberrimus ſub hadriano clarere incipit.ibidem
egeſipp⁹ romãvenit ſub aniceto.li.iiii.c.x.b
egeſipp⁹ cõtẽptus orane⁹ iuſtino phlo.id.
Egeſippus ſub antonino vero claret.libro quarto.capitulo.xix.xx.z xxi.
egyptii tandẽ pdriã ꝓ deo colũt.li.xi.c.xxvi
Egyptioꝝ deus calliditate ſacerdotis tandez ignẽ deũ caldeorũ ſupat.li.xi.ca.xxvi.
Egyptii ĩter litteras ſacerdotales ſignuz crucis habebant li.xi.cap̃ xxix.
¶Emorroiſſe a chriſto curate mira z memoratu digniſſima hyſtoria.li.vii.ca.xiii
¶Enodius prim⁹ antiochie epꝰ li.iii.c.xvi
¶Epheſina eccleſia a paulo fundata.a iohanne edificata.li.iii.cap̃.xvii.
Epiſtola quã abagarus rex ad chriſtum miſit.li.i.cap̃.xvi.
Epiſtola quaz chriſtus ad regem abagarũ ſcripſit.li.i.cap̃.xvii.A.
Epiſtolaz ad hebreos quare paul⁹ hebreo ſermone ſcripſit.li.vi.cap̃.x.B
epl̃a ad hebreos pauli eſt.li.vi.c.x.b.z.xvii
epl̃am ad hebreos demẽs potius ꝓ lucas interpretat⁹ eſt.i.i latinũ vertit.li.iii.c.xxi
Ep ſcopi q̃ ſub comodo i portioribus ecclibus nobiles habentur.li.v.cap̃.xxi.
epiſcopi ieroſolimitani quidecim primi/hebrei z antique origenis extiterũt.li.iii.c.iii
Epiſcopi ieroſolimitani ex circunciſione ſumpti q̃ a chriſti aſcentione ibi eccleſiam rexerunt hy⁹ ſunt.li.iiii.cap̃.iiii.
Epiſcopoꝝ romanoꝝ vſqz ad ſoterẽ q̃ ab apl̃is.xii.fuit ſucceſſio.li.v.ca.vi.
Epiſcopoꝝ ieroſolimitanoꝝ q̃ ex gentib⁹ ſumpti ſunt ſucceſſio.li.v.cap̃.xi
Epũs non minus ꝑ alios epis ordinari non poteſt.li.x.ca.vi.B.actũ.iii.
Epiſcopos duos eẽ i eadẽ eccl̃ia nicena ſynodus inhibuit.li.x.cap̃.vi.B.actũ.x.
Epiſcopo nõ taz iuris dicẽdi officiũ ꝑ ſacerdotiũ miniſtrandũ traditur.li.x.ca.xii.
Eppmachus apud alexandriaz ſub decio patitur.li.iii.cap̃.xxx.C.
¶Ethiopes de nouo gentis a femineis r

nant.capᵒ.i.libro.i.C.
Femine apud egiptū tota aī auditate ad litteras ꝛ sapiētiaꝫ currūt.li.ii.ca.xvii.C.
Femine apud egiptū seorsū a viris hītant libro.ii.capitulo.xvii.C
Felix magū quēdā virū sedicioſū cōpressit et in fugam vertit.li.ii.capᵒ.xxi.
Festus mittit a nerone procurare iudeam libro .ii.capitulo xxii.
Felix mittit a claudio procurare iudeam. libro.secūdo.capitulo.xx.
Felici.succedit festus ñ procuratiōe iudee libro.secūdo.capᵒ.xxiii
Festo succedit albinus in pauratiōe iudee libro.secundo.capᵒ.xxiiii.C.
Feminis christianis ꝑ pudēda viscerū et naturaliū secreta mēbroꝝ erei cȳdētis fustes ingerebant.li.viii.ca.xiii.
Felix diaconus liberio epō ſuo e sede pulso ab hereticis subrogatur.li.x.ca.xxii.
¶ Fidē suā quattuor milites ante tribūalia pulcherrime nutibꝰ pfitent.li.6.c.30.C
Fides maximaꝫ sub decio facit iacturam libro vi.ca.xxx.B.
Fidei maxima sub diocleticano iactura.libro octauo capitulo tercio.
Fidē multoplures ꝑpter metū tormētorū sub diocletiano negauerūt q̄ ꝓstant tenuerunt libro octauo capitulo tercio.
Fidei christiane cōfessio pulchra et mirabilis apud thebadiam sub diocletiano.li.viii capitulo nono
Fidē muliercule firmissimam ꝛ liberrimaꝫ vocē āmiratiōe dignissimā.li.xi.ca.v.
Fidē docere ꝛ etiā predicare ꝓsentibꝰ episcopis laici modo fuerit eruditi pñt.li.vi.capitulo.xiiii.C
Fileas liberaliū artiū eruditissimus sub diocletiano patitur.li.viii.ca.x.A
Filoromus dux romanoruꝫ militū subdiocletiano.patitur ibidē.
Filoromi ducis romanoꝝ militū fide sibiō Fileas tormenta quibus martyres afficiebantur in cōmuni refert.li.viii.ca.x.B.
¶ Filiꝰ dei abrahe ꝛ familie eiꝰ familiaris ꝛ ꝓceptor ac monitor fuit libro.i.ca.i.B
Filiū dei esse sapiētiaꝫ pris ab eo eternaliter genitam ostenditur.li.i.capᵒ.primo.C.
Filius dei būanū genus per nequitiam obſ curatū/lege veteri gēti hebreoꝝ miſericorditer data illustrauit.libro.i.ca.primo.E
Filiꝰ dei humanū genus in oñe viciū pruens ad sui cultū ꝛ viaꝫ vitatis reuocat.libro primo capitulo primo.E.
Filius dei celesti vnguēto a patre vnctus ē libro primo capitulo primo.H.
Filius dei lōge aliter vnctus ē q̄ reges pōtifices aut prophete.libro primo capᵒ.i.H.
Filius dei quare dicitur sacerdos secundnꝫ ordinē melchisedech.li.i.ca.i J.
Filiꝰ dei ex nomine suo christo sectatores suos appellari voluit xp̄ianos.ibidē.
Filius dei de ventre pris generat quō intelligitur.libro.i.capitulo.i.k.
Filius dei ante luciferū genitus ē quomō intelligitur.li.i.capᵒ.i.k.
Filii israel quomō variis policiis succeſſiue gubernati sūt.li.i.capᵒ.v A.
Filii israel post moysē ꝛ Io'sue. iudicibꝰ et regibus vsqꝫ in trāsmigratiōnē babilonis gubernātur.libro.i.capitulo.v.A.
Filii israel post reditū de babilonia ꝑ pōtifices vsqꝫ ad tēpora christo prima regunt libro.i.capitulo v.A
Filius naturalis ꝛ filiꝰ legalis q̄s sit libro primo.capᵒ.vi.A
Filo scriptor insignis sub gaio floret.libro secundo.cap.v.A.et.B.
Filonis in re litteraria laus ꝛ cōmēdatio libro.secūdo ca.v. A.ꝛ B.ꝛ ca.xvii.C.
Filo inter oēs claros scriptores clarissimꝰ erat.libro.ii.capᵒ.v. A
Filo pro ꝙ tribulibꝰ suis iudeis legatione ad gaiū fungit.li.ii.ca.v.B.et.C.
Filo legatione ad gaiū pro iudeis fūgēs pene piculū incurrit mortis.ibidē.
Filo marci abstinētiam ꝛ eoruū q̄ illi adhesērūt litteris mādauit.li.ii.capᵒ.xvi.
Filo vite ordinē ꝛ ritus patrū egipti eoruꝫ qꝫ q̄ illic primo crediderūt ꝑclare scribit. libro.ii.capitulo.xvii.
Filonis breuis ꝛ magnaꝙmēdatio.libro. secundo.capᵒ.xviii.C
Filio origenē eccl'ie istitutiōisꝛ euāgeliste traditiōis clare describit.li.ii.ca.xvii. protū.
Filonis libro.ii°ca.xviii.A
Filo sub gaio romani veniēs in q̄ta apō senatū admiratiōe habetur.li.ca.xviii.B

¶ Flauia xp domitiani ob testimoniū qđ contulit christo in insulā pōtiā relegatur. li.iii.ca.xiii
Flauianus eugenii prefectꝰ/eruditꝰ ad modū vir/cū euadere potuisset a bello mereri se mortem iustius ꝓ errore q̄ ꝓ crimine iudicauit li.xi.ca.xxxiii.
Fotinꝰ lugdunēlis epūs nonagenario maior post q̄plurimas iniurias pro tribula constanī latas in carcere reddidit spirituz sub antonino viro.li.v.ca.ii.A.
Fotino succedit hyreneus in sede lugdunensi.li.v.ca.v.
Fotiniani q̄ et paulianiste rebaptisandi. sunt.li.x.ca.vi.B.actū.xix.

¶ Gaius succedit tiberio.li.ii.ca.iiii
Gaius inicio impii sui iudeoꝝ principatū tradit agrippe.li.ii.ca.iiii.
Gaius herodē pariis excruciatū formētis eterno dānat exilio.li.i.ca.xiii. z li.ii ca.iiii
Gaius voluit deus appellari.li.ii.ca.v.B
Gaius iudeoꝝ gētem sūmo odio psequit li.ii.cap.vi.A.
Gaius loca sacra iudeoꝝ propbanari iubet.li.ii.ca.vi.a.
Gaius statuas z ymagyn es suas in locis sacris iudeoꝝ erigi iubet.li.ii.ca.vi.A.
Gaius templū iudeoꝝ in templū sui noīs cōmutare audet.ibidem
Gaius quattuor ānis nec integris impat li.ii.ca.viii
Gaio succedit claudius.ibidem.
Galba z otho neroni succedentes āno vno et.vi. mēsibus impant.li.iii.ca.iii.A.
Galliaꝝ nobilissime vrbes lugdunū z viēna.li.v.ca.i.a.
Gallus succedit decio.li.vi i.ca.i:
Gallus sanctos viros psequit.li.vii.ca.i.
Gallus nō integris duobus annis imperat.li.vii.ca.ix
Gallo succedit valeria nus cū filio gallieno li.vii.cap.i.
Gallienus valeriani filius solus impans persecutiōem in christianos cessare iubet li.vii.ca.xvi.
Gallienꝰ vnūquēqz suo cultu viuere sinit.
li.vii.caꝑ.xvi.
Gallieno imperante ecclie christi in pace fuerunt.li.vii.caꝑ.xx.
Galli enus xv ānis impat.li.vii.ca.xxv.a Gallieno succedit claudius.eodē.
¶ Genealogia christi de dauid p salomonē. Item p nathan declarat.li.i.c.vi.B
Genealogie hebreoꝝ in archinis templi secretionibus seruabantur li.i.ca.vi. C.
Genealogias iudeoꝝ herodes iubet incē di.li.i.ca.vi.C.
Genealogiaꝝ libros quidem studiosi viri domi reseruarunt.li.i.ca.vi.C.
Georgius redarguitur q̄ in epātu magis sibi iuris dicendi officiū q̄ sacerdotiū ministrandū existimarit.li.x.ca.xxiii.
Gordiaꝰ succedit maximiano.li.vi.ca.xix.
Gordianus vii.ānis impat.li.vi.ca.xxiiii.
Gordiano succedit philippus.ibidē.
Gorgonius cubiculi regis ꝓpositꝰ sub diocletiano patitur.li.viii.ca.vi.B.
¶ Gratianus in oriētis ptibus valēti patruo succedit.li.xi.ca.xiii.
Gratianus pietate z religione oms fere q̄ ante eū principes fuerāt supat.li.xi.ca.xiii
Gratianus ꝙsortē i imperio asciscit theodosium.li.xi.ca.xiiii.
Gratianus theodosio orientis procuratione pmissa sibi et fratri ptes occiduas reseruat.li.xi.ca.xiiii.
Gratianus a maximino tyrāno lugduni suoꝝ proditiōe pimitur. li.xi.ca.xiiii.
Gratitudo leene i machabeum.li.xi.ca.iiii
¶ Gregoriꝰ qui et theodoꝰ neocesariensis epūs prece fusa aquas stagni subito discedere facit.li.vii.ca.xxiiii.A.
Gregorius mōtem e loco proprio facit secedere.ibidem.
Gregorii gesta amena z meōratu digniss ima li.vii.ca.xxiiii.A et. B.
Gregorii fides.li.vii.ca.xxiiii.B.
Gregorius apollinē quē sua pntia e fano depulerat/data ad illū epla i locū suū redire z dare respōsa solita pmittit.li.vii.ca. xxiiii.B
Gregorio iubēte recedit apollo pmittēte redit z dat responsa.ibidē.

Gregorii nazãzeni z basilii.gesta pdara. li.xi.ca.nono.a.
Gregori⁹ nazãzen⁹z basili⁹ sub valẽte cla rent.li.xi.ca.nono.p totum.
Gregorius apud nazãzon oppidũ ĩ locuz patris subrogat epũ⁹.li.xi.capĩ.ix.B.
Gregorius nazẽzenus basiliũ collegam suũ de doctoris cathedra extrabit z ad mo nasteriũ manu iiecta pducit.li.xi.capĩ.ix.a
Hadriano libũ apologeticũ p christia⁹ na religione quadratus vir doctus z fide lis offert.li.iiii.capĩ.iii.
Hadriano libũ de christiana religiõe ari stides vir fidelis z doct⁹ offert.li.iiii.ca.iii.
hadrian⁹scribit z mãdat xpianos nisi ꝓba to aduersũ leges crimine torqueri non de bere.li.iiii.capitulo.viii.
hadrian⁹pno et.xx.anno impat.li.iiii.c.ix
Hadrianus moritur.ibidem.
Hadriano succedit antonin⁹ pius.ibidez
Herodes pri⁹edituis fuit tẽpli appolli nis,libro.i.capitulo.iiii.B.
Herodes primus filium habuit herodem antipatrem ibidem.
herodes antipat genuit herodẽ ascaloni⁄ tã q̃ tpe natiuitatis christi fuit li.i.c.iiii.B
Herodes ascalonita filius antipatris tpe natiuitatis christi viuit.ibidem.
herodes paternũ gen⁹ ex idumieis/matrnũ vero ex arabib⁹ originẽ traxit.li.i.c.iiii.B
Herodes nõ scdz generis ordiez põtifices cõstituit sed ignobilib⁹ quibusqz sacerdo⁄ tia committit.li.i.capĩ.v.B.
herodes sacrã stũmi pontificis vestez clau sam tenet.li.i.capĩ.v.B.
Herodes sacrã stũmi põtificis vestez nũq̃ pontificibus pmittit.li i.capĩ.v.B.
Herodis tpe interrupta est ducũ z prínci⁄ pũ iuda successio.li i.capĩ.v.B.
herodes oẽs libros in q̃bus genealogie iu deoz scribebant incendi iubet.li.i.ca.vi.C
Heli et iacob frẽs vterini.li.i.capĩ.vi.B.
heli vxorẽ duxit ex q̃ nl'los genuit liberos.idẽ
herodes oẽs pueros abnuatu et infra occi dí iubet.li.i.cap.xii.
herodes ꝓpr⁹oz liberoz pricida ẽ.li.i.c.8.a
Herodes variis z obscenis morbis ob sce⁄ lera sua mire cruciat.li.i.capĩ.viii p totum
herodes morti appropinquãs ex oĩ iudea primarios viros ĩ carcerẽ trudi/z vt statiz ipso mortuo ĩterimãt mãdat vt ex lugẽtiũ multitudie exeq̃as bẽat honorabiles.li.i.
herodes cultro accepto seipsũ iter⁄ (ca.ix nuere tẽtat.ibidem
Herodes solebat p seipsũ pomũ purgare incisumqz edere.ibidem
herodes tres filios suos necauit.ibidem
Herodi succedit archelaus in regno iudeo rum.libro.i.capĩ.x.
Herodiadẽ philippi frĩs vxorẽ/tulit hero des ꝓpriaz legittia vxore depulsa.li.i.c.xiii
herodias filia fuit arethe regis arabũ.idẽ
herodes tulit herodiadẽ fratris sui philip⁄ pi vxorem.idem
herodes ꝓpt herodiadẽ regno pellit zĩ exi liũ apud vienam relegat.li.i.capĩ.xiii.
herodes iohẽm capite trũcari iubet/timẽs ne doctrie ei⁹ suasiõe ppli ab se ꝺficerẽt.idẽ
Herodi multa obueniũt incõmoda/deo ĩ eũ vlciscẽte ob tã iniustã quã contulit iohã ni necẽ.ibidem
herodes petrũ cõiecit ĩ carcerẽ.li.ii.ca.x.A
Herodis facin⁹ ĩ apl'os ꝓpetratũ dilatio⁄ nẽ nõ patitur vltionis.li.ii.capĩ.x.A.
Herodẽ p tribunali sedentẽ z spectacula populo edentẽ p cutit angelus/q̃ nõ dedis set gloriã deo.li.ii.capĩ.x.A.et B.
herodes statẽs permib⁹ expirat.li.ii.c.x.A
Herodis mors ex iosepho preclare descri⁄ bitur.li.ii.capĩ.x.B.
Herodis ab angelo pcussi ad populũ pia collocutio.li.ii.capĩ.x.B.
herodi veratio.intellectũ prebet.ibidem
Herodi acclamat populus dei voces z nõ hominis.li.ii.capĩ.x.A.et.B.
Herodes quinquagesimo etatis sue ãno z regni septimo moritur.li.ii.capĩ.x.B
Helena regina magne famis tpe abũde indigentibus succurrit.libro.ii.capĩ.xii.
Helene regine nobile sepulchrum pro fo⁄ ribus ierosolimorum.idem
Helena q̃ tam pia fuit in pauperes apud adabenos regnat.li.ii.capitulo.xii.

Hereſes oēs e ſymone mago velut e capite fluunt. libro. ii. capitulo. xiii. B.
hermes librū q̄ paſtor appellat edidit li. iii cap̄. ii. cui⁹ libri auctoris memimit hieronimus i libro de viris illuſtribus ꝛ i plogo galleato Jtē ꝛ capitulū noſſe de cōſe. di. iii et capitulum ſancta. di. xv. §. que vero
Hereſis ebyonitarum que fuerit. libro iii. capitulo. xxi.
Hereſis cherinti feda et carnalis et libidinibus plena eſt. li. iii. cap̄. xxii.
Hereſis nicolaitay a nicolao vno de vii. dyaconis originē ſumit. li. iii. ca. xxiii.
heretici poſt apoſtoloꝝ eorū q̄ chriſtū audierāt tpa ꝛ nō āte ſurrexerūt. li. iii. c. xxvi. b
Heros ſuccedit ignatio in ſede antiochena libro. iii. capitulo. xxx.
heli⁹ adrian⁹ ſuccedit traiano. li. iiii. ca. iii
hereſes primitine eccl̄ie noīant. li. iiii. c. xxi
hereſes antique iudeoꝝ noīant. ibidem
hereſis mōtani origo ꝛ declaratio li. v. c. xv
Hereſim montani impugnat et declarat Appollinaris libro. v. capitulo xv
hereſiz mōtani appolloni⁹ fortit impugnat et prophetiſſas ei⁹ i multis arguit pctis. li. v. capitulo. xvii. p totum ꝛ precipue. B.
hereſis mōtāi ipugnat. li. v. c xv. xvi ꝛ. xvii
hereſis artemonis q̄ fuerit. li. v. c. xxvii. B.
Hereſim artemonis paulus ſamoſaten⁹ inſtaurare conatus eſt. li. v. cap̄. xxvii. A
Hereticos origenes etiā ex pueritia borruit. li. vi. cap̄. i. B.
Heſdras ſacerdos de tribu leui corruptas ſcripturas ꝛ legē quā moyſes pop̄lo dederat diuinit⁹ repauit i integrū. li. v. c. viii. b.
hereſiz helchеſaitay origenes vt primū oriri cepit ſubito reſtringit. li. vii. ca. xxvii.
hereſis helchеſaitay q̄ fuerit. li. vi. c. xxvii.
Heron apud alexandriam ſub decio patitur. li. vi. cap̄. xxx. L.
hereticos rebaptiſādos cipriānus cū oīb⁹ pene p affricā ſacerdotib⁹ ſentit. li. vii. c. ii.
Hereticos an rebaptiſari oporteat i affrica exorta queſtio agitatur. iter eccleſie epiſcopos. li. vii. cap̄. ii. iii. iiii. vi. e viii.
Hereſis ſabellii orit ſub gallo apud ptolomaidā. li. vii. cap̄. iiii. et v.
hereſis ſabellii q̄ fuit. li. vii. ca. v.
Hereticoꝝ libros ꝛ traditiōes viris doctis legē et ſcrutari licet. li. vii. cap̄. vi.
herbe e baſi ſtatue chriſti ſurgentis mira atq; vix credibilis virtus. li. vii. ca. xiiii.
Herba e baſi iſtatue chriſti ſurgēs a cōtactu fimbrie illius depellendoꝝ oīm morboꝝ virtutem trahit. ibidem
Hereſis pauli ſamoſateni i vltimo cōcilio antiocheno denudat ꝛ a cūctis chriſti eccleſiis dānatur. li. vii. cap̄. xxv. A.
hereſis pauli ſamoſateni. li. vii. ca. xxii. B et. xxv. B.
Hereſis manicheoꝝ a manc quodā perſa originē ducēs ſub diocletiano impatore et felice vrbis rome epō oritur. li. vii. ca. xxvi.
Herculi⁹ q̄ ꝛ maximianus cū collega ſuo diocletiano regni purpuram vltro deponit. li. viii. cap̄. xv.
Hereſis arriana oritur. li. x. cap̄. i.
Helena q̄ta diligētia crucem dn̄icam perquirit. li. x. cap̄. vii. et. viii.
Helena in eo loco in quo crucē chriſti repperit templū mirificū cōſtruit. li. x. ca. viii.
Helena ſacris virginibus ad prandium vocatis habitu famule ſuccincta humiliter miniſtrat. li. x. cap̄. viii.
Hereſis appollinariſtarum in concilio romano damnatur. li. xi. cap̄. xx
Hircano pōpei⁹ pōtificatū iudeoꝝ reliquit pulſo ariſtobolo fratre natu maiore. li. i. ca. v. A.
Hircan⁹ vltim⁹ ante chriſtum pōtificatu apud iudeos fūct⁹ ē. li. i. ca. v. B.
Hircan⁹ vlti⁹ iudeoꝝ ante chriſti. natiuitatē pōtifex a pa thi⁹ capit. li. i. ca. v. B.
Hircano vltio iudeoꝝ pōtifici herodes auctoritate romani ſenat⁹ ſuccedit. li. i. c. v B
Hireneus meīnit martirii ignatii. li. iii. capitulo. xxxiii. B
Hireneus lugdunēſis epūs i cōcilio gallicano pſidet. li. v. ca. xxii.
Hirene⁹ vidit policarpū. li. iiii. ca. xiii. A.
Hirene⁹ ſuccedit fotino in ſede lugdunēſi. libro. v. ca. v.
Hirene⁹ policarpi cūctos fere mores ꝛ actꝰ vſq; i lōgā ſenectā meōria tz. li. v. ca. xix
Hireneus que i puericia didicerat/tenacī memoria tenebat. li. v. capitulo. xix.

Wiberox ad christi fidem pulchra et mirifica cõuersio.li.x.ca.xi.
Wilanus ꝙ athanasio faueret in exilium truditur.li.x.ca.xx.
Wilanus sub iuliano de exilio regressꝰ/niceni cõsilii fidem dolis arrianox pene extinctam p nuricũ/italiam/galliasqz reparat libro.x.ca.xxxi.
Wilarius libros de fide nobiliter edidit q̃ bus longe positos perfectissima instructione conexit.ibidem.
Wumanitas mira christianox in alexandrinos ciues psecutores suos.li.vii.ca.xix.

¶Jacob et heli vterĩ fratres.lii.ca.vi
Jacobꝰ frater dñi cur dictus sit.li.ii.ca.i.A
Jacobus filius fuit ioseph.li.ii.ca.i.A. Sz nota ꝙ auctor hic errauit.
Jacobus primus episcopus ierosolimitanus.libro.ii.cap̃.i.A.
Jacobus episcopus a ostolox constituit ibidem.
Jacobo iohanni et petro dñs omnẽ scientiam tradidit.ibidem.
Jacobus iohãnes et petrus scientiã quaz primũ a dño acceperunt ceteris apostolis tradiderunt.ibidẽ.
Jacobi duo fuerunt.ibidẽ.
Jacobꝰ maior ab herode pimit.li.ii.ca.ix.
Jacobuscũ ad martiriũ ducẽtur eũ qui se iudici accusauerat a pctis absoluit et osculatur.ibidem:
Jacobus simul cũ illo q̃ se iudici accusauerat capite plectitur.ibidẽ.
Jacobo minori sedes ierosolimitana ab apostolis defertur.li.ii.ca.xiiii.A.
Jacobusquare dictus sit iustus.
Jacobꝰ ex vtero mris sãctꝰ fuit.li.ii.c.xxiii.A
Jacobꝰ vinũ ? sicerã nõ bibit neqz aĩal mã ducauit. libro.ii.cap̃.xxiii.A
Jacobi caput nouacula nõ ascẽdit.
Jacobꝰ oleo nõ ẽ punctꝰ neqz balneis vsꝰ
Jacobo soli licebat ĩtrare sctã sctõx.
Jacobus lanro non vtebatur idumẽto sed tantum sindone vtꝫ
Jacobꝰ pre assiduitate ad oraãdũ et genua flectandũ callos habebat in genibus mo/re camelli.vtz ibidem:
Jacobus magne estimationis erat apud iudeos.
Jacobꝰ e prima templi pcipitatꝰ a iudeis lapidatur li.ii.ca.xxiii.B
Jacobus fullonis vecte ĩterimit.
Jacobus cum lapidaretur orat pro lapidãtibus.li.ii.ca.xxiii.B
Jacobi mortem prudentiores iudeox ipedire conantur.li.ii.ca.xxiii.C.
Jacobi epistola a nõnullis quondã nõ recipiebatur.li.ii.ca.xxiii.C.
Jacobo in episcopatu ierosolimitano Symeon filius cleophe succedit.li.iii.ca.ix.
Jacobi cathedra apud cesaream philippi in magna veneratione bẽtur.li.vii.ca.xv.
Jacobus primus a saluatore et aplis electus est episcopus.li.vii.ca.xv.
¶Jeiuniũ paschale etiam tẽporibꝰ como di obseruatur.li.v.ca.xxii
Jeiuniũ paschale an xl.diebus debeat obseruari aut pauloribꝰ aliqñ dubitatũ ẽ.libro.v.ca.xxiii.B.
Jerosolima ciuitate p titũ capta/inuenta sunt vndecies cẽtena milia iudeorũ fame aut gladio fuisse perempta.li.iii.ca.v
Jerosolima ciuitate per titũ capta nonagẽta milia iuuenũ in seruitutẽ per diuersas prouincias distrabunt.li.iii.ca.v
Jerosolimitani episcopi.xv.primi hebreiz antique originis extiterũt.li.iiii.ca.iiii.
Jerosolimitanox epox qui ex circũcisione sũpti a xpi ascentionẽ ecclesiã regunt noĩa libro.iiii.ca.iiii.
Jerosolima ciuitas ab helio hadriano helya appellat.li.iiii.ca.v.
Jerosolymitanorũ episcopoxque ex gentibus sumpti sunt successio.li.v.ca.xi
Jerosolimitana sedes ab apostolis iacobo minori defertur.li.ii.ca.xxiii.A.
Jerosolimitanũ excidiũ ob necẽ iacobi accidisse a prudentibꝰ iudeox creditũ ẽ.li.ii. capitulo.xxiii.C.
¶Ignatius secũdus episcopus anthiochenus.li.iii.ca.xxix.A.
Ignatius post petrũ anthiochie sedet.li.tercio capitulo.xxix.A.

Ignatius scripsit epl'as ad epheseos mag
nesie cuitati eccl'ie q̄ ē trallis z ad roma⁊
nos ibidem.
Ignatius quāto desiderio sitit martiriuz
libro.iii.capitulo.xxix.A.
Ignis dei caldeoꝝ fuit.li.xi.ca.xxvi.
Incōmoda q̄ statim ex prevaricatiōe pri⁊
moꝝ pentū būano generi obuenerunt.li.
primo.capitulo.primo.D.
India ulterior ꝓstātini tēporib⁹ miro mo
do ad fidē cōuertit.li.x.ca.x.
Iniuria deo illata ꝓcessim vindicati be⁊
rode.libro.ii.ca.x.B.
Institutionis ecclesiastice inicia a filone
dare describūtur.li.ii.ca.xvii.p totum.
Intētio eusebii declarat i plogo sue p to.
Interptes lxx.ab inuicē sepati eadē eisdē
verbis z sētētiis ab initio vsqz ad finē litte
ras sacras intpretātur li.v.ca.viii.B.
Interpretū lxx.editio nostra ē.li.vi.ca.xii.
Inipretatio lxx.oīa ꝓtinet q̄ de scriptura
sacra reputāda sunt.li.vi.ca.xxii.
Interptatio lxx.aplica auctoritate confir⁊
mata est.libro.vi.cap.xxii.
Johānes baptista a iosepho multū ꝓmen
datur.li.i.capitulo.xiii.
Johānes euuāgelista fuit sūm⁹ sacerdos
martir et doctor eccl'ie li.v.ca.xxiii.A.
Johāni iacobo et iohāni dns oēz sciām tra
didit.ibidem.
Johannes in diuisione apl'oꝝ asiaz sortit
libro.iii.cap.i.
¶ Joseph filius fuit naturalis iacob et le⁊
gali helie.libro.i.ca.vi.B.
Josephus et cayphas idē li.i.ca.xii.A.
Josephi p̄clarū testiōniū de iohāne bapti⁊
sta.libro.i.cap.xiii.
Josephi admirabile testimoniū de christo
libro.i.capitulo xiiii.A
Josephi de filone et ei⁹ legatione testimo⁊
nium.libro.ii.cap.v.C.
Joseph z maria ex eadē tribu fuerunt.li.i.
capitulo.vi.C.
Josephū tā integre scripture diuine cōsēti
re mirū ē.libro.ii.capitulo.x.B.et C.
Jonatas pōtifex in seditione ierosolimis
cōmota intficit.libro.ii.cap.xx.
¶ Josephus qs fuerit.libro.iii.ca.vii.
Josephus litterarū merito in vrbe roma
statua donat.libro.iii.cap.vii.
Josephus et greca facūdia z patrio sermo
ne libros suos edidit.li.iii.ca.vii.
Josephus antiqtatū hystoriā xx.bellū aūt
iudaicū vii.libris conscripsit li.iii.ca.vii.
Joseph vir marie frater fuit cleophe age⁊
sippi testimonio li.iii.cap.nono.
Johānes euuāgelista a domitiano in pa⁊
thmos insulam relegat.li.iii.ca.xiii.
Johānes euuāgelista ecclesiaꝝ aste guber
nacla gerēs pmanet i eccl'ia ephesina vs⁊
qz ad tempora traiani.li.iii.ca.xvii.
Johannes eccl'iam ephesinam edificauit
paulus fundauit li.iii.cap.xvii.
Johānes adolescentez dare indolis ab se
cōmēdatū ab eodē reposcit.li.iii.ca.xviii.
Johānes ascēso equo post pditū adolescē
tē iam ducē latronū currit.li.iii.ca.xviii.
Johānes ducē latronū reuocat ad eccl'iaz
et cōuertit tādēqz epm constituit.libro.iii
capitulo.xvii.
Johānes z matheus soli ex discipulis chri
sti ad scribēdū aiz applicāt.li.iii.ca.xix.D
Johānes quare euuāgeliū suū vltm⁹ scri⁊
bit.libro.iii.cap.xix.A.
Johēs obmissa a ceteris apl'is de gestis
christi scribit.libro.iii.capitulo.xix.A
Johannis epl'a prima sēper ab. omībus
fuit recepta dereliqs z apocalipsi nōnūqꝫ
dubitatū est ibidē.
Johānes euuāgelista apd̄ ephesū dormit
libro.iii.capitulo.xxv.
Johānes duo fuerūt quoꝝ sepulchra apd̄
ephesum visuntur.li.iii.ca.xxxi.A.
Johannes euangelista balneas ingressus
moꝝ exilit q̄ in eis cherītū vitatis inimicū
reperisset.li.iiii.ca.xiii.A.
Johannes apud ephesū post matheuz et
marcū euangeliuz scribit.li.v.ca.viii.A. z
libro vi.ca.x.B.
Johannes apocalipsim scribit circa finem
domitiani.li.v.ca.viii.A.
Jouinianus succedit iuliano.li.xi.ca.
Jouinianus ad suscipiendū impiuz inui⁊
tus trahitur.li.xi.cap.i.

Jouinian⁹ exercitui iuliani se non posse ī perare q̄ ille sacri legiis p̄fanat⁹ ip̄e au tē x̄pian⁹ esse apta voce declarat.li.xi.ca.i.
Jouinianus officiosis litteris athanasiū requirit a quo formam fidei et ecclesiarū disponendaꝝ suscipit modū.li.xi.ca.i. Et veri sile ē q̄ hac occasiōe ad eruditionē ī patoris ip̄e athanasi⁹ sibolū fideiꝫ posuēit
Jouinianus nouē mēses īperat.li.xi.ca.i.
Jouinian⁹ apd cilicia diē suū obit.li.xi.c.i.
Juiniano succedit valētian⁹.li.xi.ca.ii.
Johīs baptiste ossa primū dispersa postea collecta pagani gni cremāt cineresq̄ pul ueri īmixtos p agros dispgūt.li.xi.c.xxviii
Johānis baptiste reliquias ad se delatas athanasi⁹ sub cauato sacrarii pariete pau cis ab bitris īcludit.li.xi.ca.xxviii.
Johānes euangelista fuit sūm⁹ sacerdos martir et doctor eccl'ie.li.v.cap̄.xxiii.A.
Johēs ī diuisiōe apl'oꝫatia sortit'.li.z.ca.i
Judas galileus tēpore descriptiōis p cii. nū facte/seditionē in ppl'is acere molitus est.li.i.ca.iii
Judeoꝝ regnū transfertur ad gentes in p sonaz herodis.li.i.ca.iiii.
Judas z thomas idem.li.i.ca.xvii.A
Judei seditionē facientes q̄ sacrū erariuz presentis vsibus applicaret iubēte pylato fustibus cedūtur z trucidant'.li.ii.ca.vi.C
Judei a tēpore admissi in x̄pm sceleris mor tes z clades semp habuer̄t.li ii.ca.vi.C.
Justinus vir inter scriptores clarissimus z statī post tēpora apostoloꝝ exortus hec de simone mago cōmemorat.li.ii.cap̄.xiii.A
Judei a claudio vrbe pellūt'.li.ii.c.xviii.B
Judei crediderūt destructionē vrbi ieroso limitāe ob necē iacobi accidisse.l.ii.c.xviii.c
Judeoꝝ pudētes legationē ad cesarē mit tūt mortē iacobi p hoc impedire querētes libro secundo.ca.xviiii.C
Judei epistola quōdam a nōnullis nō re/ recipiebatur.li.ii.ca.xviii.C.
Judeoꝝ tricies centena milia in festo pas che ierosolimā q̄ueniūt vt pena quo ad tē/ pus et locū delicto p eos in christū patra/ to respōdeat.li.iii.ca.iii.B.
Jude nepotes possessiones suas propriis manibus excolebant.li.iii.ca.xv.
Jnde nepotes vsq̄z ad tempora traiani p manserūt.li.iii.cap̄.xo.et.ca.xxviii.
Justus q̄ z barsabas ve nenū bibit z nichil nocet.libro.iii.cap̄.xxxi.A
Justinus gentilis philosoph⁹ eqtate x̄pia ne religionis et christianoꝝ in tormentis constantia pēsata nullo alio monente ad christi fidez cōuertitur.li.iiii.ca.vii.C.
Justi⁹ ptēporane⁹ gesippo fuit.li.e.c.x.B
Justinus sub aniceto et elentherio claret. libro.iiii.ca.x.B.
Justin⁹ fidē nr̄az scriptis z viua voce ōfēdit
Justinus philosophus q̄ christianā re: ita tem cōstanter predicarit et gentiles philo sophos cōfutarit martiriū meret.li.e.c.i6
Justin⁹ quos ediderat libros.li.iiii.c.xviii
Julian⁹ cōstantio succedit.li.x.cap̄.xxvii.
Julianus primū iubet episcopos ex exilii⁹ reuocari post aduersum nostros tota no/ cendi arte cō surgit.li.x.ca.xxvii
Julianus callidior ceteris p̄secutor christia noꝝ fuit.li.x.ca.xxxii.
Juliani p̄secutio ī x̄pianos īcipit ibidē.
Julianus nō vi nec tormētis primum.sed premiis bonoꝝ⁹ et blandiciis christianā religionē p̄seqtur sicqz multos a christi fi de reuocat.li.x.ca.xxxii.
Julianus p̄hibet christianos adire studia gentilium auctoꝝ.li.x.cap̄.xxxiii
Julian⁹ solis ydolatris ludos litterarum patere decernit.ibidem.
iulianus milicie cingulum solis īmolan/ tibus dari iubet.li.x.ca.xxxii.
iulianus athanasium omni cura z diligē tia queri et persequi iubet.li.x.ca.xxxiiii.
iulianus christianos appellat gallileos li bro decimo.ca.xxxv.
iulian⁹ babyle martyris corpus q̄ respōsa demonū īpediat sepulchro auferri iubet.
iulianus ad debellādos p̄sas profectus in certum a suis an ab hostibus confessus in teriit libro.x.ca.xxxvi
iulian⁹ īpat āno .i.z viii.mēses.li.x.c.xxxvi
iudei a iuliano decepti templum in ieroso limis reedificare summa cuz auiditate tē tant libro quarto.ca.xxxvii

Judeoꝝ maxīa multitudo cū templū re/
parare de licētia iuliani auidiſſimē tētāt a
ruinis edificioꝝ opprimūtur.parit et toti⁹
pene loci edificia complanātur.li.x.ca.38
Judei cū de licencia iuliani templū ſuum
edificare conant terre motu et vltricibus
flāmis dīnitus accēſis aliiſqꝫ miris ſignis
ab illicitis deturbant inceptis.libro.x. ca/
pitulo.xxxviii.et xxxix.
Judei cū templū ſuū edificare tentant ſi/
gnaculū crucis ī veſtimētis oīꝫ ita euidēs
apparet vt nulla arte dilui valuerit libro.
decimo capitulo vltimo.
Juliano ſuccedit iouinianus li.xi.ca.i°
Juſtina valentiniani mater arriana he/
reſi infecta mīnis ꝛ terroribus eccl'iaꝫ con
turbat ſicqꝫ ad ſuſcipiēda aryminēſis cō/
cilii decreta ſacerdotes compellere tentat.
libro.xi.capitulo.xv.
iuſtina et valentinianus fili⁹ armis maxi
mi territi in fugam vtūiur et exiliuꝫ. libro
vndecimo cap.xvi.

¶ Laici etiā pntibus epīs docere mpit os
et de fide diſputare modo eruditi fuerit li
cite poſſunt.libro.vi.ca.xiiii.C.
Legalis filiacio que ſit.li.i.cap.vi.A
Leges aīalibus ſimiles eſſe patres egyp/
ti cenſuerunt.li.ii.cap.xvii.C.
Lex quare ſimilis aīali dicat.ibidem
Leonis noīe nero ſignificat.li.ii.ca.xxii.
Leonides origenis pat pro chriſti fide mar
tirio coronat.li.vi.cap.i.A.et B.
Leene gratitudo ī machariū li.xi.ca.iiii.
Lin⁹ et clemens comites adiutores pauli
fuerunt.libro.iii.cap.ii.
Libri diuine legis nūerātur ꝛ eoꝝ au ctori/
tas ex ioſepho oſtēditur.li.iii ca.viii
Libros legis quātum venerabant iudei
patet ex ioſepho .li.iii.cap.viii.
Liberales diſplinenō parū cōferūt adin/
telligētiā ſacraꝝ litteraꝝ.li.vi.c.xiiii.A ꝛ B
Licinus germaniā conſtātini vxorem ha
buit.li libro.ix.cap.x.C.
Licini⁹ cōi oīꝫ ſentētia arcit⁹ pnūtiat au/
guſt⁹.li.viii.ca.xvi.A.
Licinus maximinū bellum ſibi inferentez
ſuperat.li.ix.cap.ix.C.
Licini⁹ primū chriſtianis deuotiſſim⁹ tādē
ī eos tyrannyidē ꝛ duriſſimā cōmouet per
ſecutionē.li.ix.ca.vi.A
Licinius inuidia ſuccēſus cōſtātino cū quo
iunctiſſimus amicicia fuerat apertū īdicat
bellum libro.ix.cap.x.C.
Licini⁹ chriſtianos ſacrificare ydolis nolē
tes lanionibus dari ꝛ i fruſta more pecudū
diuidi faciebat.li.ix.cap.x.C.
Licinius a cōſtantino vincit et ſūma pax
eccleſiis datur.li.ix.cap. vltimo.C.
Liberius vrbis rome epiſcopus ab hereti
cis in exiliū traditur.li.x.ca.xxii
Liberio felix dyaconus ſuus ab hereticis
in epiſcopatu romano ſubrogatur.ibidez.
¶ Luce et mathei ſup chriſti generatione
concordia.li.i.cap.vi.A et.B.
Lucas et matheus quomō varie chriſti ge
nealogiā texūt.li.i.cap.vi.B.
Lucas quis fuerit.li.iii.cap.ii.
Lucas medicus fuit.ibidem
Lucas euāgeliū ſuū pauli ore deſūpſit.iō
luce euāgeliū nōnūq; paul⁹ ſitū appellat.s
Lugdunēſis epus videtur ex oīi etate pre
mas gallias fuiſſe.li.v.c.xxii.ꝛ ca.xxiiii.A
Lugdunū et viēna nobiliſſime vrbes gal/
liarum.libro.v.capitulo.i.A
Lugduni nūdine ex antiquiſſimis ſeculis
celebres aguntur.li.v.ca.iii.A.
Lucius arriane partis epus veros fideles
atqꝫ īnumeros p heremū diſperſos armis
pſequitur ꝛ mactat.li.xi.ca.iii.ꝛ.iiii.
Lucianus preſbiter anthiocenus ad tribu
nal iudicis vocatus de religiōe chriſtiana
pulchrā et memoratu dignaꝫ reddit ratio
nem.li.ix.ca.vi.B
Lucifer ſciſma facit ꝛ hereſim q̄ euſebius
ſue ordinationi nō detulerit.li.x.ca.xxx.

¶ Mathei et luce ſup chriſti generatione
concordia.libro.i.cap.vi.A.B.
Matheus et lucas quomodo varie chriſti
genealogiam texunt.li.i.ca.vi.B.
Mathan et melchi eſtam habuerūt vxo
rem.libro.i.cap.vi.B.
Mathan de eſta genuit iacob.ibidē.

Macherūta caſtellū eſt ī quo iohēs bapti
ſta iubēte herode capite trūcaſ.li.ii°ca.xiii
Mathias vnus de lxxii.diſcipulis fuit.li
bro primo ca.xiiii.B.
Mathias pro iuda ꝓditore in apoſtoluz
eligitur,li.ii.ca.i.A.
Magi veniūt ad herodē pcūctates de na
to rege iudeoꝝ.li.i.caꝑ.vii.
Magus qdē vir egyptius veniēs fidē pro
phetie ſibi cōparat.li.ii.caꝑ.xxi
Magus ille egyptꝰ homo ſeditioſus a fe
lice coprimitur.li.ii.caꝑ.xvi.
Magus ille egyptius ad.xxx.milia viroꝝ
congregat ⁊ ꝑ deſerta ductat.ibidem
Matheꝰ ethiopiā predicatiōis gratia ſor
titur.li.iii.caꝑ.i.⁊ li.x.caꝑ.x
Marcus precibus romanoꝝ victus euan
geliuz de petri predicatiōe cōſcribit.li.ii ca.
xv.li.vi.caꝑ x.B.
Marci euangel.ū a petro cōfirmaſ.et ab
eodē eccl̄ie ꝑpetuo legēdū traditſ.li.ii.c.xv
Marcꝰ primū ad egyptū pgit.li.ii.ca.xvi
Marcus primū i egypto euangeliū ſuuz
predicat.li.ii.ca.xvi
Marcus exēplo ſobrietatis ſue īmenſam
multidinē pro igreſſu cōgregat.li.ii.c.xvi
Marcus apud alexandriaz primus eccle
ſiam cōſtituit.li.ii.ca.xvi
Marcus primus epiſcopus ieroſolimita
nus ex gentibus ſūptus.li.x.caꝑ.vi.
Marcus hereticus⁊ eius ſectatores quali
ter baptizabāt.li.iiii.caꝑ.x.A.
Marcus diſcipulus et interpres petri eo
mortuo euangeliū qđ ille predicauerat di
geſſit in libro.ii.v.cap.viii.A.
Maximila heretica mōtani inſanias ſe
cuta ꝓphetiſſa nō fuit etſi prophetare se
diceret.li.v.ca.xv.et.xvi.⁊.xvii.B.
Martires multi e ſcola origenis prodiere
li.vi.caꝑ.iii.
Marcion hereticus pii et biginii tēporib⁹
inualuit.li.iiii.caꝑ..ix.et.x.A
marcion hereticꝰ hec docebat.li.iiii.ca.x.B
Marco aurelio ceſaree cū toto exercitu ſi
ti periclitāte quidā chriſtiani fortuna iter
ceteros milites inuēti copioſiſſimā pluuiā
precibus impetrant.li.v.caꝑ.v.
Matheꝰ hebreis lr̄is euāgeliū cōſcr ibit pe
troꝝ paulo ī vrbe rōa ꝑdicātibꝰ li.v.c viii.a
Macrinus ſuccedit anthonio ſeueri fi
lio.libro.vi.caꝑ.xv.
Macrinus vno anno imperat.ibidē.
macrinus ſuccedit:aliꝰ itē anthoniꝰ.ibidē
Māmea alexandri īperatoris mater ori
genē ad ſe magnis precibus euocat,ibidez
Maximinus ſuccedit alexādro.li.vi.c.xix.
Maximinus perſecutionē tres ānos mo
net i chriſtianos.ibidem.
Maximinus tribus annis īperat.ibidem
Maximinc ſuccedit gordianus. ibidem.
Machabeus apud alexandriaz ſub decio
patitur.li.vi.ca.xxx.C.
Martyriū preſtācius eſt ne ſcindaſ eccle
ſia q̄ ne ydolis imoletur.li.vi.caꝑ.vi.
Marinus vir militaris ī ꝑſecutione vale
riani apd ceſareā magnanimꝰ apparet ⁊
ꝓſtant ꝑ xp̄i fide capitis ſuppliciū ſuſtinet
li.vii.caꝑ.xii.
Manes a quo manichei quis fuerit.li.
vii.capitulo.xxvi.
Manichęorum hereſis a mane quodam
ꝑſa originē ducēs ſub dyocletiani impera
toꝝ et felice vrbis rome epiſcopo oritur.li
bro.vii.caꝑ xxvi
Martyruz quorūdaz illuſtriū noīa.libro
viii.capitulo.xiiii.
Maximianus qui herculiꝰ ſimul cū colle
ga ſuo dyocletiano regni purpurā voltro de
ponit.li.viii.caꝑ.xv.
Maximianus a maxentio filio ſuo expel
litur.li.viii.capitulo.xvi.A.
Maria et ioſeph ex eadā tribu fuerunt.li
bro.i.capitulo.vi.C
Maria quedaz nobilis indea lactantem
puerū ſuū pre inedia iugulat igni torretz
comedit libro.iii.caꝑ.iiii.D.
Martyrium victorias ⁊ certamīa potius
q̄ iperatoꝝ ſcribēda ni argumēto.libro.v.
Martyriū corpora ſepulture mādari nul
la induſtria a chriſtianis poſſunt id omni
cura paganis inhibētibus.li.v.caꝑ.iii.C.
Martyr dicēdus nō eſt niſi mortē ipſam
pro chriſto ſuſtinuerit.li.v.caꝑ.iii.D.
Martyria ⁊ ꝑſecutiōes chriſtianoꝝ etiaz

a scriptoꝛib⁹ alteri⁹ religõis ꝙscribũt.l.z.c.iz
Matheus z iohẽs soli ex discipulis christi ad scribendũ aim applicant.li.iii.ca.xix.A
Maximianus a filio puls⁹ ad cõstãtinuz fugit.li.viii.capꝫ.xvi.A.
Maximian⁹ cõstãtino a quo ĩ aduersita te sua benigne susceptus fuerat insidias molitur.ibidem.
Maxẽtius impuros mores habuit.libro. octauo.capitulo.xvi.B.
Maxẽtius senatoꝝ proles ad suã libidi⁹ nẽ publice abstrahi iubet.li.viii.ca.xvi.B
Maxẽtius arti magice dat operam.libro octauo.capitulo.xvi.B.
Maxẽtius nobiles matronas grauidas ad artis magice explẽda misteria medias scindi iubet.libro.viii.capꝫ.xvi.B.
Maxẽtius ad sacra magica complenda paruulos rapi et ingulari facit.idem.
Maximinus vi raptũ augusti nomẽ assumit.libro.viii.capitulo.xvi.A.
Maximinus oriẽtis z egypti partes regit occiduas administrãte maxẽtio.libro.viii capitulo.xvii.
Maximinus artes magicas tota cũ auiditate colit.libro.viii.capꝫ.xvii.
Maximini mores impurissimi referunt. libro.viii.cap.xvii.
maxímin⁹ psecutionẽ mouet ĩ xpianos.id
Maximinus tabo sanie z vermib⁹ ob scelerũ suoꝝ magnitudinẽ dño vlciscente viuens editur.libro.viii.capꝫ.vltimo.
Maximinus se esse hoiez z iustã ĩ se vidictã dei/dño pcutiente cognoscit.libro.viii. capitulo.vltimo.z li.ix.capꝫ.x.A.
Maximinus edictis publicis psecutionẽ quã ĩ christianos excitauerat cessare iubet libro.viii.capꝫ.vltimo.
Maximinus plerosqz medicoꝝ qꝫ nec mederi nec vim fetoris eius tolerare possent interfici iubet.libro.viii.capꝫ.vltimo.
Maxĩnus pacez quã christianis dederat post vi mẽses edictis publicis obturbat variis mẽdaciis aduersũ illos confictis.libro nono.capitulo.ii.iii.iiiiz v.
Maximinus blasphemias in christũ per omnes regni sui prouitias mittit.li ix.c.v
Maximinus blasphemias in christũ pueris ad meditandũ et ad adiscendũ pãpit. libro.nono.capꝫ.v.z.vii.
Maximinus leges aduersuz christianos datas ereis tabulis incidi mãdat libro. ix. capitulo.septimo.
Maximinus blasphemias in christũ totos dies decanteri iubet.li.ix.capꝫ.vii.
Maxẽtius vrbe roma proues et ĩ cõstãtinũ mouẽs incidit in foueã quã fecit z submergitur.libro.ix.capꝫ.ix.B
Maximin⁹ licinio bellũ inferẽs vincitur et impii insignia fugitãs depõit.li.ix.ca.ix
Maximin⁹ turpi fuga sua et strage suorum eruditus diuinos et sacerdotes ydoloꝝ interfici iubet.li.ix.capꝫ ix. D
Maximinus desertis ydolis ad deũ tandem se cõuertit et legẽ pro christianoruz libertate scribit.li.ix.ca.ix.D.
Maximin⁹ prius luminibus aĩssis vlceribus tabo et sanie ades⁹ moritꝫ.li.ixca.x. A.
Maximino mortuo sũma pax pulchra et ingẽs libertas ecclĩs reddit.li.ix.c.x.A.B
Macedoniana heresis dicebat spiritum sanctũ cuz patre et filio nichil hẽre ꝙmũe. li.x.ca.xxv.
Macedoniana heresis ex arriana originẽ ducit.li.x.ca.xxv
Macharius hominẽ pedibus aridũ ĩ nomine xpi quẽ lutius arrian⁹ epus psequit cõtinuo sanat.li.xi.ca.iiii.A.
Macharius leeue catulis p eã ad se delatis visum restituit.li.xi.ca.iiii.A.
Macharius et alii patres in nitrie desertis miris signisꝫ vtutibus clarẽt.li.xi.c.iiii
Martirii ꝙstruendi vnde data sit occasio libro.xi.ca.xxviii.
Mãnia sarracenoꝝ regina armis romanũ dure atteerit exercitũ.li.xi.c.vi.
Maximin⁹ tyrãnus in italiã veniẽs valẽtianũ impatorẽ simul z iustinã matrem ĩ fugã vertit z exiliũ.li.xi.ca.xvi.
Macharius ierosolimoꝝ epus crucẽ in q̃ christus pepẽdit a ceteris helena pñte enidẽti iudicio zmiraculo discernit.li.x.ca.viii
Melchi de esta relicta mathã genuit beli libro.i.ca.vi.B

Menāder symōi mago succedit.li.iii.c.xx
Menāder dicebat se saluatorē de celestibus missum.ibidē.
Menāder in arte magica symonē precep torem suū supat.libro.iii.capō.xx.
Menādro succedit satminus eadez pene asseuerans que et ille.li.iiii.ca.vi.
Melito sardēsis epūs multis scriptis ecclesiaz iuuat.li.iiii.ca.xxiiii.A.
Melitōis scripta referūt .li.iiii.ca.xxiiii.
Melitonis ad antoniū vez verba p chriſtiana religione mēoratu dignissima referunt.libro.iiii.ca.xxiiii.B.
Melito vsqz ī orientē proficiscit vt q̄ sint veteris testamēti volumina perdiscat.li. quarto.ca.xxiiii.C.
Melchiades scriptis ecclīā iuuit.li.v.c.xvi
Metranus senex apud alexandriā sub decio patitur.li.vi.ca.xxx.A
Mercuria apud alexandriā sub decio patitur.li.vi.ca.xxx.C
Metalla ad secāda dextris oculis effossis z sinistro poplite cautere ōbilitato prīcipis miseratione tandē dñatur xp̄ani.li.8.c.iz.
Mediolani cōuocat cōciliū vt athanasiꝰ condānetur.li.x.ca.x.
Montanꝰ cupiditate nimia primatꝰ ac census in heresim labitur.li.v.ca.xv
Mōtani heretici sueqz heresis origo et series.li.v.ca.xv.
Mōtanus hereticus duas mulieres insana sua infatuat.ibidem
Mōtanus et ab eo infatuate mulieres vitam laqueo finiunt.li.v.ca.xv.
Mōtanū apollinaris multiplī ipugnat ibidem.
Montanus dicebat nuptias solui debere libro.v.ca.xvii.A.
Mōtanꝰ ieiunioz leges primꝰ īponit.ibō.
mōtanꝰ salaria pstat ꝓbū suū pdicātibꝰ.ibō
Mōtanus quis fuerit apit apollonꝰ. idē
Montani heresim apollonius fortit ipugnat et ꝓphetissas eius in multis arguit. peccatis.li. v.ca.xvii.p totū et pcipue.B.
Mons pce a gregorio ponthi epō fusa statim e loco discedit.li.vii.ca.xxiiii.A
Moyses in heremo vitā solitariā ducens sub valente daret.li.xi.ca.vi.
Moysi libera vox ad luciū arriane partis episcopū quē nunq̄ viderat.ibidē
Moises a lucio quē nunq̄ viderat recusat ordiari episcopus.ibidem
Mulierecula audiēs pfectū ad mactandos xp̄ianos ꝓperare vir vestita ipa pcedit paruulū suū vt z martrii palmā cōsequatur secū trahens.li.xi.ca.v.
Mulierecule firmissimā et āmirandaz fidē liberrimamqz vocē.li.xi.c.v.
Musanus contra heresim encratitarū libruꝫ edidit.li.iiii.ca.xxvi.A.
Mutio sceuole similes ymo et fortiores duo nobiles xp̄iani iuuenes.li.viii.ca.xii A

Matura diuīa ī xp̄o caput cēset.li.i.c.i A
Natura hūana in xp̄o pedes reputat.idē
Natiuitatis xp̄i tēpus oñditur.li.i.ca.ii.
Nazarei fuerūt ex vico cochaba iudeorū. libro.i.ca.vi.C.
Nazarei genealogia p̄m suoqz xp̄i partim mēoriter parti ex libris quos domi cōditos habebāt circūeūtes ppl̄z edocebāt.ibō
Natalis q̄ prius multa tormēta p xp̄o cōstanter tulerat pecūia corruptus epūs efficit hereticoꝫ.li.v.ca.vltimo.A.
Natalis sepius a dño in sōnis vt a cepto errore resipiscat ammonetur.ibidē.
Natalis visiones mōitiōes dñi q̄s i sōnis hēbat primatꝰ z lucri cupiditate spnit.ibō
Natalis q̄ visiōes z mōitiones dñi spnat a sanctis angelis tota nocte ꝓberat.ibidē.
Natalis errorē et pctiñ suū multa cū lamētatione deplorat.li.v.capō.vltimo.A
Narcisso seni ierosolimoqz epō adhuc viuēti alexāder mira dei vocatiōe subrogat.libro.vi.ca.vi.z viii.
Narcissꝰ aquā in oleū ꝙuertit. li.vi.ca.vi.
Narcissus falsaz trium piurorūz in se accusationē nō ferens relinquit ecclesiam et delitescit annis plurimis.li.vi.ca.vi.
Narcissus vir sanctus maluit ecclesiaz p priaz reliquē q̄ lesa sua vt putabat fama amplius inter hoies q̄uis inocēter viuere libro.vi.ca.xxxii
Nero leonis noīe designat.li.ii.ca.xxii.

Nero in exordio suo videt leniorem fuisse.ibi.
Nero succedit claudio.li.ii.ca.xxii.
Nero parricida est et incestus.li.ii.ca.xxiiii.
Nero in mrem et omnes psanguineos seuit. libro.ii.ca.xxiiii.
Nero paulum capite plectit.li.ii.ca.xxv.
Nero petrum cruci affigit.ibidem
Nero primas in christianos psecutionem mouet.li.ii.ca.xxiiii: et xxv
Nero.xiii.annis imperat.li.iii.ca.iii.A.
Neroni succedunt galba et otho.ibide
Nerua succedit domitiano.li.iii.ca.xvi:
Nerua ano uno plus minus ipat.li.iii.c.xvi.
Nerue succedit traianus.ibidem.
Nero et domicianus soli de principibus romais xpiano dogmati aduersantur. li.e.c.ze.B.
Nemesius apd alexandriam sub decio patitur.libro.vi.ca.xxx.E.
Nepos egiptius epus errauit circa repromissiones futuras.li.vii.ca.xxi.
Nepotis sectatores errantes circa repromissiones futuras de scripturis sacris confutatos dyonisius alexandrinus epus ad sanam doctrinam fidemq3 mire conuertit.libro. vii capitulo.xxi.
¶ Nicholaus unus de vii diaconis heresis que dicit nycholaitay caput et auctor fuit. libro.iii.capitulo.xxiii.
Nicholaite promiscuis utuntur concubitibus libro.iii.capitulo.xxiii.
Nicholaus a quo nicholaite uxores suam omibus permittit et si castissimus ipse sit.li. tertio.capitulo.xxiii.
Nicholai liberi in summa castitate et sanctimonia uixerunt.li.iii.ca.xxiii.
Nicholaus quia duriter de zelotipia apostolis increpat uxorem suam omnibus permittit.libro.iii.capitulo.xxiii.
Nicomedia apd maxima in christianos psecutio sub dyocletiano.li.viii.ca.v.et vi.
Nicena synodus decernit filium homousion patri esse dici et scribi debere.li.x.ca.v.B.
Niceno in concilio pbus acutissimus q latissimos ex nris uincebat a simplici et illitterato uincitur sacerdote. li.iiii.ca.iii.
Niceno in concilio pafnutius claret.li.iiii.c.iiii
Niceni cocilii setecia costatinus tacp a deo prolata uenerat.li.x.ca.v.B.
Nicenum simbolum.li.x. ca.vi.
Niceni cocilii fides.ibidem.
Nili ascendentis meisura ad serapim defe/rebat uelut ad aqrum iundationis autorem libro.xi.ca.xxx.
¶ Nouatus caput heresis nouatianoy.li. vi.capitulo.xxxii.
Nouatiani se/catharos id est mundos appellabant.ibidem.
Nouatum cocliu in urbe roma congregatus dampnat.ibidem.
Nouatus lapsos a fide et ad eam p penitentiam redeuntes no uult recipere.li.vi.ca.xxxii.
Nouatus epatus cupiditate captus i here/sim et alia flagitia sua cadit.ibide.
Nouatus iurare fratribus solebat epatum omnino non cupere.ibidem.
Nouatus a tribus epis uris simplicibus et ignaris ab eo circumuentis extorqt manus ipone. li.vi.ca.xxxii.
Nouatus i iuuentute spu iuuido peratus e. libro.vi.capitulo.xxxii.
Nouatus lecto decubens pro necessitate baptismate pfunditur.ibidem.
Nouatus solennitates q coiter adhiberi solent i baptismo no recipit.ibidem.
nouatus uidet n ad integrum baptizatus fuisse.id
Nouatus cu sacramenta ppis diuideret eos cogebat q sibi pro epatu fauerent. idez
Nundine apud lugdunum ex antiquissimis seculis celebres agunt.li.v.ca.iii.A

Opiniones ptrarie sup aliq ecclesiastica obseruatione no debet inter sacerdotes rupere uinculum pacis.li.v.ca.xxiii.B.
Ordo pontificum qui a tepore pdicationis xpi usq ad mortem eius in iudea fuert.li.i.ca.xii.A
Ordo euangelioy.li.iii.ca.xix.A
Ordo libroy noui testamenti.li.iii.c.xix.B
Ordinari no debet clericus uni⁹ diocesis ab alio epo sicut ipse suppsit plati.li.x.ca.vi.B actum.xvii.
Origenes adhuc puerulus ardent p xpi fide mortem sustinere desiderat.li.vi.ca.i.A
Origenes astucia martyris ne ad martyrum certamia prupat impeditur.ibidem.

Origenis mater q̄ arte filiū ne ad martyrū agones currat detinet domi.li.vi.c.i.A
Origenis q̄ mira fuerīt puerilia inicia.libro sexto.capitulo primo.A.et.B.
Origenes domi arte matris detentus patrē ī viculis positū p epl'az ꝓfortat.li.i.c.A
Origenē pat̄ inter seculares libros etiam aliqd de diuinis scripturis ī dies legere ac mēorie ꝓmēdare volētē cogebat.li.vi.c.i.b
Origenis ingeniū.li.vi.cap̄.i.B
Origenis dormiētis pectus pat̄ velut spiritussancti sacrariū osculatur.ibidez
Origenes decimūseptimū agēs annū auz matre vidua z sex paruulis fratribus ī sūma rerū penuria relinquitur.ibidez
Origenes hereticos etiam ex ipa puericia perhorruit.li.vi.cap̄.i.B.
Origenes grāmaticam docet.li.vi.ca.ii.A
Origenes plutarchū z eraclā fatres cōuertit ad fidem.li.vi.cap̄.ii.A
Origenes martyres ante tribunalia iudicū nutibus z signis ī fide roborat.ibidem
Origenis vita z gesta refermitur.li.vi.ca. primo z.ii. p totū.z ca.xiiii.p totum.
Origenē a mile periculis diuina dextra liberat.li.vi.cap̄.ii.A
Origenes a deo infidelib⁹ exosus est vt cogat̄ de domo ī domū latitādo trāsire.ibidē
Origeni demetrius alexandrinus episcopus cathezizandi et docēdi magisteriū in ecclesia tribuit.li.vi.ca.ii.B.
origenis abstinēcie z vite;aspitas.li.6.c.zb
Origenes multis annis nudis īcedit pedibus.ibidem
Origenes docēdiz sacras l̄ras īterpretādi officiū apd̄ alexādriā z cesareā epis īiungētib⁹ habuit.li.vi.ca.ii.B.et ca.xiiii.L.
Origenes multos de scola sua ad martyrium perducit.li.vi.cap̄.iii.
Origenis e scola multi martyres prodierunt.ibidem
Origenes se castrauit.li.vi.ca.v
Origeni inuidet demetrius alexandrinus episcopus qui primo euz magna cum ammiratione coluerat.li.vi.ca.v.
Origenes apud cesaream ordinat̄ presbiter.li.vi.cap̄.v.et.xvii.
Origenes sub zepberino romā venit.libro vi.capitulo.x.L.
Origenes etiā adamātius vocatus est.libro.vi.capitulo.x.L.
Origenes sufficere nō potest multitudini certati ad se cōcurrētiū auditoz.li.vi.ca.xi
Origenis auditoriuz a prima luce vsqz ad profundā noctē nō cessat.ibidem
Origenes eraclā discipulū suuz in partem sollicitudinis assumit.ibidem
Origenes hebreā linguā dedicit.li.vi.c.xii
origenes ex sacraz l̄raz editōes z īterpretatiōes p colūnellas vno codice distīxit.ibd
Origenes dicebat libāles disciplias nō parum cōferre ad ītelligentiaz scripturaruz libro.vi.capitulo.xiiii.A.et.B
Origenis fama q̄ta etiam apud exteros fuerit.li.vi.cap̄.xiiii.A.et.B.
Origenis ingeniū et eruditio sūmis effe/runtur laudibus.li.vi.cap̄.xiiii,B.
Origenes a duce arabie p l̄ras exoratꝰ venit predicat.credūt.li.vi.ca.xiiii.L.
Origenes a māmea alexādri impatoris mīe magnis p̄cibus euocatur vt ab eo plꝰ in religione christiana firmari z erudiri valeat.libro.vi.cap̄.xv.
Origenes sub alexandro impatore ī scripturas sacras scribere incipit.li.vi.c.xiiii.L
Origenē ābrosiꝰ p̄cibus z obsecratiōibꝰ cōpellit vt ī sacras scripturas scribat.libro. vi.capiiulo.xvi.
Origeni oia ad scribēdū cōmētanduz necessaria ābrosiꝰ abūde mīstrat.ibidē.
Origenes septē notarios qui dictata exciperēt sibi iuicē succedētes totidēqz puellas habuit.ibidem.
Origenes quos libros canon ve.testamēti contineat ostēdit.libro.vi.ca.xvii.
Origenes euangelioz ordinez quoqz tpe et a quibꝰ scripta sint ostēdit.li.vi.ca.xvii.
Origenes euangelistaz atqz pauli scripta distinguit.li.vi.ca.xvii.
Origenes dicit ecclīaz christi supra petrū fundari.ibidem.
Origenes xxx.cōmētarioz libros ī vnam ysaie partē edidit.li.vi.ca.xvii.
Origenes ī ezechielē xxv.cōmētarios edi

dit .libro.vi.cap xxii.
Origenes x.libros i cātica cāticoꝝ scripsit libro.vi.ca.xxii.
Origenes bonillū epm hereticātez doctri/na etdisputatione sua emēdatū ad fidem et sanā doctnā redire suadet. li.vi.ca. xxiii.
Origenes lx.agens etatis sue ānū tū pri/mū pmittit ea q in ecclīis dīsserebat a notariis excipi.libro.vi.capitulo.xxv.
Origenes xxv.pmētarios i matheū edidit libro.vi capitulo.xxv.
Origenis centum epistolas eusebius in libros digessit.ibidem.
Origenes heresim helcbesaitaꝝ vt prim ū cepit oriri restiguit libro.vi.ca.xxvii.
Origenes eos q dicebāt aīas cū corporib9 interire disputatione sua ad rectā fidē re/uocat.libro.vi.capitulo.xxvi.
Origenes sub decio iudicibilia tormenta pro christi.fide ptulit,libro.vi.ca.xxviii.

Pastor liber videt eiusdē auctoritatis cū apocalipsi epla iacobi inde ii.petri z iohis secūda et iii.libro.iii.capitulo.xix.B
Paulus ad apostolatū vocat celesti voce ad se delapsa.libro.ii.capitulo.i.C.
Paschali solēnitate seditio maxima ierosolimis excitat.libro.ii.capitulo.xix
Paulus iurbe roma sub nerone capite trū catur.libro.ii.capitulo.xxv.
Paulus z petr9 parit i eodē tpe patiūt.idē
Pasche obseruatio q die celebrari debeat magna qnqz qstio fuit.li.v.c.xvii.et xviii.
Pascha tātum die dnica celebrari debere decretū est in cōciliis q ob id sub cōmodo p singulas puincias puocata fuere.li.v.c.xvi
Paschale ieiuniū etiā tēporib9 pmodi ob/saruatur.li.v.ca.xvi.
Paschale ieiuniū an.xl.diebus debeat ob seruari aut pautionib9 aliqn dubitatū est. libro.v.ca.xviii.B.
Paulus vsqz ad illiricū xpi euangeliū pre dicat.li.iii.ca.i z.iii z.li.vi.ca.xvii
Pauli xiiii.sunt epistole autētice.li.iii.ca/pitulo.ii et.li.vi .ca.xvii
Pauli epistola ad hebreos an canōica es/set dubitatū est apud latinos. li.iii.ca.ii.et libro.vi.ca.xv et.xvii.

Pastor liber ab berine ē cōfect9.li.i ii.c.ii
pastor liber in qbusdā ecclesiis velut neces sarius legebat.li.iii.ca.ii.
pastor liber nō est in canone.li.iii.c.xix.B
Paulus ecclesiam ephesinam fundat.io hannes edificat li.iii.xvii.
paulus eruditior in verbis z potētior i sen sibus inter apostolos xpi.li.iii.ca xix.A.
paulus nō imēsa librorꝝ volūia sed paruū epistolarū opus dereliquit.li.iii ca.xix.A
paulus meminit cōparis sue.li.iii.c.xviii.
paulus epistolā ad hebreos patrio sermo ne conscripsit.li.iii.ca.vi.z cur homo fecerit libro.vi.ca.x.B
papias iohānis auditor z policarpi condi scipulus fuit.li.iii.ca.vi.A.
papias fabulosa qdē narrat.li.iii.ca.vi.B
papias exigui sēs9 vir z mīme capax fuit.id
papias quis fuerit et quoꝝ in scriptis me minerit libro.iii.ca.vi. per totū
pastoris librū hirene9 āplectit.li .v.c.viii.A
pātheus ludi ecclesiastici eruditissim9 ma gister quātū studiū adhibuerit xpi pdicādū ad hibuerit.li.v.ca.ix.
pauli est epistola ad hebreos. li vi.ca.xv.
pauli epistolaz ad hebreos lucas in grecū vertit.li.vi.ca.x.B.
pauli epistola ad hebreos quare solitā su/perscriptionē nō habet.li.vi.ca.x.B
paulus quare seipm non dicit hebreorum apostolū.li.vi.ca.vi.ca.x.B.
paulus samosatenus artemonis heresim instaurare conat9 est.li.v.ca.xxvii.A
Paulus samosaten9 dicebat christū a ma ria cepisse z inicīū habuisse de terra. libro. septimo.ca.xxv.B.eūqz cōmunis nature hominē fuisse li.vii.ca.xvii B. z ca.xxv.B
Paulus samosaten9 i vltīo pcilio ātioche no cōuīcit hereticus z a cunctis dannatur ecclesiis.libro.vii.capitulo.xxv.A.
Paulus samosaten9 z alchiō omī spectāte cōcilio z excipiētib9 notariis disputāt.idez
Paulū samosatū eiusqz heresim alchion presbit cōcilio spectāte validissīe cōuīcit et confutat.libro.vii.capitulo.xxvi.A.
Paulus samosaten9 dolos9 z fallax primū promiserat firmiliano epō corrigere erro/rem suū.libro.vii.capitulo.xxv.A.

paulus samosaten⁹ supbissim⁹ ⁊ arrogātis sim⁹ laudis ⁊ gl'ie cupidiss⁹ li.vii.ca xxv.b
pauli samosateni supbie itollerabilis.idē
pauli samosateni supbie euidētissia indi⁄cia que legē iocūdū ē libro.vii.ca.xxv.B.
paulus samosaten⁹ psalmos de christo cō positos i eccl'ia cessare facit.idez
paulus samosaten⁹ psalmos de se cōposi⁄tos p mulieres dieb⁹ pasche i medio eccl'ie canere facit.libro.vii.capitulo.xxv.B.
paulus samo.mulieres ipudicas secū ma nētes habuit.li.vii.ca.xxv B.
paulus samo.ne ppter mulieres q̄s secū te nebat redarguētur pb̄r⁹ ⁊ diacōis sil'ez fa cit facultatē.libro.vii.cap.xxv.B.
paulus samo.abiurat' ⁊ excōicat' et epatu anthiocheno p ꝯcilium priuat'.li.A.c.hL
paulus samo.a cōcilio excōicat⁹ ex epatu priuatus cū de ecclesia exire nolet māu pu blica eiicit'.li.vii.ca.xxv.L
pax ⁊ libertas ecclesiis redita maxīno mor tuo pulchre describit'.li.ix.ca.x.B
pafnutius i cōsilio niceno claret.li.x.c.iiii.
pafnutii oculū q̄ in cōfessione fidei fuerat euuls⁹ cōstanti⁹ auidioribus oscl'is demul cebat.li.x.ca.iiii
paulianiste q̄ ⁊ fotiniani rebaptisandi sūt libro.x.ca.vi.B.actum.xix
Petro iacobo et iohanni dn̄s oēm scien tiam tradidit.libro.ii.ca.i.A.
persecutio prima ieroso limis facta oēs xp̄i discipulos exceptis apl'is i varias disp̄git regioēs libro.ii.capitulo.i.B.
persecutio p̄ma apd̄ ieb'ez fct̄a ē sb̄ stephāo primo martire.libro.ii.capitulo.i B
petrū angelus e carcere liberat et vinculis absoluit.li.ii.ca.xiii.L
petr⁹ simonē magū primū i iudea ꝓfutat.s̄
petrus sb̄ claudio romā venit li.ii.ca.xiiii
petrus in vrbe roma primus xp̄i euangeli um predicat libro secundo.ca.xiiii
petri audiēdi sūma inerat auditas ciuib⁹ romanis libro secundo.ca.xv
petrus marci euāgeliū imp̄petuū ecclesiis legendū tradit.ibidē.
petrus in prima sua epistola romā nomīe babilonis designat.ibidē
petrus cruci in vrbe roma iubente nerone affigitur.li.ii.ca.xxv ⁊ li.iii.ca.primo
petrus et paulus parit et eodē tēpore pati untur libro secundo.ca.xxv
persecutio prima in christianos a nerone excitatur libro secund.ca.xxiiii.et xxv
petr⁹ ⁊ paul⁹ sil' i eccl'ia corithios docuer̄t.id̄
petr⁹ varias p̄nicias iudeis tātū p̄dicās circuit.libro.iii.capitulo.i.⁊ capitulo.ii.
petr⁹ orat vt capite deorsū pen̄so crucifigat' q̄d̄ et factū ē.libro.iii.capitulo.i.
petr⁹ pauca nobis scripta dereliq̄t.li.3.c.ii
petri p̄ma epl'a sēp fuit ab oi⁹ recepta. idez
petri ii.epl'a a multis nō recipiebatur. libro tertio.capitulo.ii.⁊ xix.B.⁊ li.vi.ca.xvii.
petri euāgeliū reuelatio et actus non reci⁄piuntur.libro.iii.capitulo.ii.
percutio secūda i christianos a domiciano excitatur.li.iii.cap̄.xiiii
Penitentia etiā post nefādissima scelera dn̄m flectit.li.iii.ca.xxi
pct̄oribus sūmis magna dat' spes salutis.id̄
Petrus ⁊ philippus proles habuer̄t et fi lias nuptui dederūt.li.iii.cap̄.xxiiii.
Petrus proxē suam cū ad passionē duce⁄retur confortat.li.iii.ca.xxiii.
Persecutio tercia i christianos a traiano excitatur.li.iii.cap̄.xxvii.A.⁊.B.i fine
Persecutio in christianos sub traiano ex⁄citata scribēte pliuio ad cesarez ex p̄te q̄ui escit.libro.iii.capitulo.xxvi
persecutio.iiii.i xp̄ianos sub anthonio ve⁄ro excitat'.li.iiii.ca.xiii.B.⁊.ca.xiiii.xv xvii et libro.v.cap̄.i.ii.et.iii.p totū
persecutor⁹ seuiciā lz q̄nq̄z epo se abscōdē do fugere exēplo policarpi.li.x.ca xiiii.A.
Persecutio diriss'ia i christianos recitat' ex lōga lugdunēsiū epistola.li.v.ca.i.p totuz
Pertinax succedit comodo.li v.ca.xxvi
Pertinax sex mensibus imperat.ibidem
Pertinaci succedit seuerus.ibidem
Persecutionē quintā excitat seuerus in ec clesias.li.vi.ca.i.A
Petrū dicit origenes supra quē xp̄i fūdat' eccl'ia.li.vi.c.xvii.cui alludit.c.fidōlio⁹.hyo.d
Persecutio.vi.i christianos a maximino excitatur q̄ tres annos durat.li.vi.cap̄.xix
Persecutionē septimam excitat decius in ecclesias.li.vi.ca.xxviii

Persecutio octaua in christianos excita/
tur a gallo.li.vii.cap̄.ix
Persecutio.ix.in ecclesias a valeriano ex/
citatur.li.vii.cap̄.ix
Persecutio valeriani apud cesareā pale/
stine.libro.vii.capitulo.xi.et.xii.
Persecutio x.in christianos a diocletiano
xix.impii sui āno excitatur.li.vii.ca.xxv B
Persecutio in xp̄ianos a diocletiano exci/
tata i cōmuni describit.li.viii.ca.i B et c.iii
Petri cubicularii diocletiani agones.li.
octauo.capitulo.vi A.
Persecutio dira i christianos sub diocletia
no apd nicomediā.li.viii.ca.v.et vi.et apd
meletē ca.vii.A.et apd tirū.c.vii.B.et apd
egiptuz capitulo..viii.et apud thebaidam
fere incredibilis capitulo nono.
Persecutio i xp̄ianos apd phrigiā stupen
da.libro.viii.capitulo.xi.
Persecutio xi.a maximino in christianos
excitatur.libro.viii.capitulo.xvii.B.
Persecutio a maximino i christianos exci
tata eo mandante sedatur.lib.viii.cap̄.vi.
persecutio aliq̄diu marmio iubēte sedata
eodē mādāte rursū istaurat li.ix.c.ii.iii.iiii
petr9 alexādrin9 epūs d maximini (p et.vi
precepto capite detrūcat.li.ix.ca.vi.A.
Persecutio duodecima i christianos a li/
cinio excitatur.li.ix.cap̄.x.L
Persecutio lucii arriani episcopi in veros
fideles.li.xi.cap̄.iii.et.iiii.
Persecutionē.xiii.graue excitat iulianus
in christianos.li.x.cap̄.xxii.
Persecutio.xiiii.in christianos excitatur a
valente.libro.xi.capitulo.ii.
L Philosophi antiqui mox instituta ex le
ge veteri desūpserunt li.i.cap̄.i.A.
philippus vnus de septez dpaconis prim9
verbū dei samaritanis p̄dicat.li.ii.c.i.B
Philippus symonē magū suis predicatio
nibus confutat.ibidem
Philippus euangelista tres filias sanctis
simas habuit.li.v.ca.xxiii.A.
Philippus quattuor filias habuit q̄ pro/
phetisse fuerunt.li.iii.cap̄.xxv.
Philippus dormiuit apd ierapolini.ibidē
philocōpus ē iactancie amator.li.iiii.c.xvi
Philipp9 succedit gordiano.li.vi.ca.xxiiii
Philippus imperator christianus fuit.ibidē
philippus imperator p̄hibit9 ē iteresse mini
steriis paschalibus nisi prius pctā sua cō/
fessus inter penitētes staret.li.vi.ca.xxiiii.
philipp9 humilit epi mādatis paret.ibidē
philippi imperatoris nō parua hūilitas.idē
Philippus.vii.annis iperat.li.vi.c.xxviii.
Philippo succedit decius.ibidem
philosoph9 accutissimus q̄ litteratissimos
ex nostris vincebat a simplici et illitterato
sacerdote superatur.li.x.ca.iii.
L Pilatus anno duodecimo tyberii iudee
procurationē suscipit.li.i.cap̄.xi.
Pilatus de resurrectione et aliis christi mi
rabilibus tyberio refert.li.ii.ca.ii.
pilat9 tēplū dei pphanare tētat.li.ii.c.vi.a
pilat9 gaii cesaris statuas velatas noctu
ierosolimā itroferri statui iubz.li.ii.c.6.b
pilatus sibi ipi mortē cōsciuit.li.ii.cap̄.vi
Pionii martyrū ex byreneo succincte dei
scribitur.li.iui.cap̄.xv.L.
pliui9 secūdus q̄ nichil i christianos depre
henderetur steteris de eoz innocētia scri/
bit ad traianū.li.iii.cap̄ xxvi.B
Plutarchū et eraclā fratres origenes con
uertit ad fidē.li.vi.cap̄.ii.A
Plutarchus ab origene ad fidē cōuersus
martyrii cōsequitur palmā ibidem.
L Pontifices reges et prophete apud he/
breos yngebantur.li.i.cap̄.i.P
Pontificatus et sacerdotiū christi declara
tur.libro.i.capitulo.i.J
Pōpeius circa tēpora christi ierosolimaz
armis occupat et sacra polluit.li.i.ca.v.A
pōpeius aristobolum iure hereditario re/
gnoz pōtificio fūgentē victū cū liberis ro
mā mittit.ibidem.
pompeius pul o aristobole hircano fratri
pontificatū concedit.ibidē.
pōpeius oēz iudeoz gētē tbutariā roma
no facit imperio.li.i.capitulo.v.A.
pōtifices q̄ a p̄dicatiōe xp̄i vsqz ad ei9mor
tem in iudea fuerūt.li.i.ca.xii.A
policrates epūs septē de parētib9 suis ha
buit.q̄ p ordinē fuerūt epi li.v.ca. xxiii. A
policrates asianus epūs nō vult celebrare
pascha sēp in die dnica.li.v.ca.xxiii.A
policrates epūs dicit pascha sēp xiiii. luna

celebrandū eē.libro.v.ca.xxiii.A
policrates videt nō multū curare excōicatiōnē q̄ ratiōe obseruatiōis paschalis i euz ferri posset.ibidem.
portenta multa obsidionem z vastationē ierosolime p̄cesserūt.que ei⁹ excidiū p̄sagiebant libro tertio capitulo xi.per totū
Portentū īsuetū z admirandū vir plebi⁹ quasdam voces vrbi ierusalem grāde aliquod in aliū p̄sag iētes cōstantissime z pertinatissime emittebat.li.iii.ca.xi
policarpi⁹ omā xēit sub aniceto.li.x.c.ix.A
policarpus multos hereticos ad ecclesiam dei reuocauit.idem
policarpus ab epistolis erudit⁹ eē et ab eis sinpi meoz epūs ordinat⁹.li.iiii.ca.xiii.A.
policarpū vidit hirineus.li.iiii.ca.xiiii.A
policarpi ad martionē hereticū p̄claruz et memorandū respōsū.li.iiii.ca.xiii A
policarpus tāq̄ christiane legis p̄cipuus defēsor inq̄ri iubeē ad tormēta.li.x.c.ix.A
policarpus in sōnis videt cervical capitis tui flāmis eē cōsūptū.ibidem.
policarpi amicis suis acq̄escēs orantib⁹ vt p̄secutionē fugiat de ciuitate ꝓmigrat ibī.
policarpus suētus inq̄sitores suos humanissime suscipit.ibidem
policarpus q̄s fuerit z quante maiestatis epūs ex hirenei lōga epla refert.li.iiii.cap.xiii.a capitulo.xiiii.per totū z.xv.A z.B.
policarpi inquisitores visa dignitate viri penitet q⁹ eū ꝓpbēdendū fuissēt daputati libro.iiii.ca.xiiii.A.
Policarpus octoginta et sex annos bñs quanta cū maiestate ad martiriū p̄gredi tur libro.iiii.ca.xiiii.B
policarpi passio memoratu et veneratiōe dignissima describit.li.x.ca.ix.p to.p̄serti.b.
policarpus in ignē mittit.ibidem
policarpi oīo cū igni adureret.li.x.c.ix.A
policarpi corpus igni cōsumi nō potest li. quarto.capitulo.xv.A.
policarpi corpus emortuū mucrone transfossū largissimū emittit sāguinē ita vt extinguēt ignis libro.iiii.ca.xv.A
potamiana virgo origenis discipula p xp̄o primū inaudita sustinet tormēta deīde cuz matre marcella igni extīguit li.vi.ca.iiii.
potamian a basilidi carnifici suo q⁹ eā benigne tractauisset coronam martirii a dño impetrat.li.vi.cap̄.iiii.
potamiana pluribus cōdiscipulis suis coronas martirii a dño impetratas defert.idē porphiri⁹ i moysē cōuicia dicit li.vi.c.xiiii.b
porphirius i origenē cōuicia dicēs eius ingeniū et eruditionē miris effert laudibus libro.vi.capitulo.xiiii.B.
prophete reges z pōtifices apd̄ hebreos vngebantur libro.i.capitulo.i.A.
prepositus regine ethyopū a philippo de fide instructus ex oibus gētibus prim⁹ baptisatur libro.ii.capitulo.i.C
prepositus regine ethyopū īstructus z baptizatus xp̄i fidē apd̄ ethyopes predicat li. secundo.capitulo.i.C.
prouinciaꝝ iudices q̄ in illis cōtingebāt noua z mirabilia impari aut senatui de more referebant libro.ii.capitulo.ii
prob⁹ succedit aureliano.li.vii.ca.xxv.B.
probus vi.annis imperat.ibidem.
probo succedit carus vna cū filiis carino z numeriano.li.vii.capitulo.xxv.B.
pseudo christi z pseudo prophete z pseudo apostoli e q̄bus p̄cesserūt.li.iiii.ca.xxi
pudicicia suā vt seruarēt q̄tuor virgines due ī fluuiū/due ī mare se demergunt. libro octauo capitulo xii B.
Quadrat⁹ vir doct⁹ z fidelis libz ū apologeticū ana p xp̄i religiōe hadriano obtulit
Reges pōtifices et pphete (li.x.c.v. apd̄ hebreos vngebantur.li.i.ca.i.A.
Reges dudū christi appellabātur.ibidē
Reuocatus nepotes iude z christi cōsanguineos perducit ad domicianū.li.iii.c.xv
Reliquias iohannis bapt.ste athanasius sub cauato sacrarii pariete paucis cōscijs diligenter inclusit.li.xi.ca.xxviii.
Romani post archelaū iudeoꝝ imperiuz assumunt.li.i.ca.v.B
Romani cū iudeoꝝ regnum tenerēt sacerdotalem vestē pontificibus nō p̄mittebāt sed eā clausam cōtinebant.li.i.ca.v.B
Romanoꝝ vet⁹ erat decretū ne q̄s ī deos referret nisi a senatu p̄batus.li.ii.cap̄.ii.
Romanorum senatus noluit christū i numerū deoꝝ referre.li.ii.cap̄.ii.
Roma babilonis noīe designat in prima petri epistola.li.ii.cap̄.xv

Romanoꝝ epiſcopoꝝ vſqz ad ſoterē q̄ ab apoſtolis duodecim⁹ fuit ſucceſſio li.v.c.vi
Rodo eccleſiam ſcriptis et diſputationi⁹ bus iuuit.li.v.ca.xii.
Rodo appellem hereticū diſputādo con⁹ futauit.ibidem.
rufinus preſbiter duos poſtremos libꝛos eccleſiaſtice hyſtorie euſebii priorib⁹ ad⁹ didit ī prologo rufini z li.ix.ī calce.lib.
Rufin⁹ pbr mādāti cremano epo hyſto⁹ riā eccl̄iaſticā de greco ī latinū ī plo.rufini
Rufus iudee p romano īperatore p̄ſidēs inſolētiā iudeoꝝ armis cōprimit.li.x.ca.v
Rufinus hyſtorie hui⁹ interpꝛes didimū vidit z audiuit.li.xi.ca.vii.

¶Sacerdotiū romana poteſtate nūc biis nūc illis nulla vite aut generis habita ra tione cōmittebatur.li.i.ca.xi.A
Sacerdotiū annuis ſucceſſionibus muta batur.li.i.cap̄.xii.A.
ſacerdotes q̄ a p̄dicatiōe chriſti vſqz ad ei⁹ mortē ī iudea fuerunt.li.i.ca.xii.A
Samaritani ſymonis magi artibus iſti⁹ tuti eccleſiam claz ingrediētes baptiſmū furant̄.li.ii.ca.i.B.
Samaritani ſymonē magū tanq̄ ſūmū deū colebant.li.ii.ca.xiii.A.et.B.
Samaritani honoꝛes diuinos ſymoniz ſe lene meretrici deferūt.li.ii.ca.xiii.C
ſanctitas iacobi minoꝛis refertur.li.ii.ca. xxiii.A.et.B
Saducei in iudiciis crudeliores ceteris iu⁹ deis erant.li.ii.cap̄.xxiii.C.
Saturninus vir dyabolicus menandruz virū magicū imitatur.li.iiii.cap̄.vi.
Sapiēcie libꝝ ſalomonis eē dixerūt ege⁹ ſipp⁹ hirene⁹ z oīs antiquoꝝ choꝛ⁹.li.iiii.c.
Sapiēcia ſalomonis liber autēti⁹ Cyri cus.libꝛo.iiii.capitulo.xxiiii.
Sanctus dyaconus viēnenſis inaudita et vix credibilia penaꝝ genera ꝓſtātiſſi⁹ me ſuſtinet.libꝛo.v.cap̄.i.C.
Sanctus ī tormētis ridens nec domū/nec patriaz nec nomē dignat̄ tortoꝛibus expri mere libꝛo.v.ca.i.C
Sanctus quis et vnde eſſet in tormētis ſe pius interrogatus nichil aliud reſpondet. q̄ chriſtianus ſū.li.v.cap̄.i.
Sanctus dū torq̄tur quis aī vnde eſſet ro gatus dicit alīd oīno nichil q̄ chriſtianus ſum.libꝛo.v.cap̄.i.C
Sabellii hereſis oꝛitur apud tholomaidā tempoꝛib⁹ galli.li.vii.cap̄.iiii.et v.
Sabellii hereſis q̄ fuerit.li.vii.ca.iiii.z v
Sacerdotes cōſtātinus longe ſibi pꝛefere bat.libꝛo.ix.cap̄.x.C.
Saluſtius iuliani pꝛefectus in cauſa fuit quo min⁹ iulian⁹ in chriſtianos deſeuiret libꝛo x.capitulo.xxxvi.
Saturini ſacerdos oībus dolis et fraudi⁹ bus eius reuelatis ad tormēta. deducitur libꝛo.xi.cap̄.xxv.
Sacerdotū maxime ad decipiendos po⁹ pulos fraudes li.xi.cap̄.xxv.
Sacerdos ſaturni quib⁹ dolis matrona⁹ rum cōmaculauit caſtitatē.li.xi.ca.xxv.
Saturni ſacerdos miris dolis z fraudib⁹ velut id poſcēte numine oīz fere matrona rū caſtitatē cōmaculat.li.xi.cap̄.xxv.
Scripturas ſacras in mediis plateis de mādato diocletiani exuri vidit euſebius libꝛo.viii.capitulo.i.
Septuaginta diſcipuloꝝ duoꝝ diſcipꝛoꝝ noīa nuſq̄ inuenīūtur.li.i.ca.xiiii.B.
Seian⁹ magne apud tiberiuz poteſtatis vniuerſā iudeoꝝ gentē interim ere conat̄ libꝛo.ii.capitulo.vi.A.
Selene meretrix ſymonis magi conatus et errꝛoꝛes adiuuat li.ii.ca.xiii.A.et B.
Selene meretrix pelut pꝛia mens cōſecra tur.z adoꝛat̄.li.ii.capitulo.xiii.A.z B
Sedicio paſchali ſolēnitate ieroſolimis excitata multa milia iudeoꝛum interfecit libꝛo.ii.cap̄.xix.
Sedicio maxīa int̄ iudeos teſtimoīo ioſe phi refertur.li.ii.cap̄.xx.
Sepulchꝛa duo ſūt epheſi quoꝝ vtrūq̄ io⁹ hānis appellat̄.li.iii.xxxi.A.
Seueriani taciani z eucratite idē hereti ci in q̄bus errabāt.li.iiii.ca. xxvi.B.
Serui chriſtianoꝝ metu tormētoꝝ ī chri ſtianos q̄dē feda et nefāda mēdacia cō⁹ fingūt.libꝛo.v.capitulo.i.C.
Septuagita interpꝛetes ab inuicē ſepatt eiſdē ſētētiis z ꝓbis ab inicio vſq̄ ad finē

litteras sacras inꝑpretamur.li.v.ca.viii.b
Seuer⁹ xvii ānis impat li.vi.ca.v.
Seuero succedit āthonin⁹ fili⁹. ibidē
Seuer⁹ succedit ptinaci.li.v.ca.xxvi
Seuero imperāte multi illustres viri cla ruerunt.li.v.cap.xxvi.et.xxvii.
Seuerus pꝛecutiõez excitat ī ecclias.libro vi.capꝫ.i.A.
Septuagīta īterpretū edicio oīa ꝓtinet q̄ de scriptura sacra reputāda sūt.li.vi.c.xxii
Septuaginta interpretū edicio apstolica auctoritate cõfirmata est.li.vi.ca.xxii
septuagīta intꝛpretū editio nr̄a ē.li.vi.c xii
Serapion aliqñ a fide lapsꝰ morti ꝓximꝰ spū ꝓphetico occlta cognoscit.li.vi.c.xxxiii
Serapione morti ꝓximo et eucaristiam petenti quia presbiter venire non potuit. puero paꝫ eucaristie dedit.li.vi.ca.xxxiii.
Serapioni morti ꝓximo puer paꝫ'euca ristie tradit.li.vi.ca.xxxiii.
Serapionis aliqñ a fide lapsi historia memoratu dignissima.li.vi.ca.xxxiii.
Sepulture mādata christianoꝫ corpora effodiūt carnifices dyocletiani z ī mari ꝓ licium.li.viii.ca.vi.B.
Seditio maxīa intꝛ paganos zchristianos apud alexandriā oritur li.xi.ca.xxii.
Serapis simulachꝝ nimis vastū apd̄ alexandriā sūmo in honore a paganis habetur.libro.xi.capitulo.xxiii.
Serapis simulachꝝ si quis contigisset dicebant pagam terram illico debiscere celūqz repēte ruitur.li xi.ca.xxiii.
Serapis simulachꝝ quidā miles christianus arrepta bipēne vt lignū aridū facile secat z mēbratī diuisūi cõspectu totiꝰ populi exuritur.li.xi.ca.xiii.
Serapis tēplū dolis ad fallēdos populos callidissime miroqz ingenio ꝓpositis plenū.libro.xi.ca.xxxiii
Serapis eversо simulachꝝ omnusqsqz apd̄ alexandriā crucis dñice signū in postibus parietibꝰz vestibulis depingit.li.xi.ca.xxix
Symon magus celebris fame apd̄ samaritanos habet ur.li.ii.capitulo.i.B.
Symon magus a philippo dyacono superatur.libro.ii.ca.i.B
Symon magus credere se simulat z baptisatur.libro.ii.ca.i.B.
Symon magus petri industria cõprehēsus meritas penas exsoluit.li.ii.ca.i. B.
Symon magꝰ plurimos vrbis rome cives seduxit.libro.ii.ca.xiii.A.z.B.
Symon magus deꝰ rome decretus ē z statue honore donatus.li.ii.ca.xiii.A.z C.
Symon magus tanq̄ sūmus deus a samaritanis adorat.li.ii.ca.xiii.A.z B.
Symon magus fuit caput z origo oīum hereseuz li.ii.capitulo.xiii.B.
Symon magus primū ī iudea a petro cõfutatus romā venit.li.ii.ca.xiii.C.
Symeon filius cleophe secūdꝰ epūs ierosolimitanus cõsobrinus christi.li.iii.ca.ix.
Symeon centū xx.annoꝝ senex cõstātissi me crucis supplicīū ptulit mirātibus oībꝰ qui aderant.libro.iii.ca xxvi.A.
Symeonē cleophe filiū apli z discipli facto cõcilio q̄ iacobo in cede ierosolimitana succederet elegerunt.libro.iii.ca.ix
Symoni mago menander succedit.libro tertio.capitulo.vicesimo.
Symeon cleophe filius ab oībus in epm eligit̄ q̄a esset ꝓsobrinꝰ xpi.li.iiii.ca.xxi.
Symachus sacrarū litteraꝫ interpres hereticus fuit.li.vi.capꝫ.xiii.
Simplicitas sācta argutias et loquacitatem acutissimi dyalectici vincit z superat. libro.x.capꝫ.iii.
Sofronia romana matrona vidēs virū z suū marētio de stupro eā appellāti ꝓsētire pectꝰ suū gladio trāsuerberat.li.8.c.xvii.b.
Sofronie roma matrone mira ꝓ sua conseruanda pudicicia fortitudo.ibidem
Spiridion etiam in episcopatu pastor oīz permanet.li.x.capꝫ.v.A
Spiridionis acta preclara.ibidem
Spiridion furibus q̄ vincti dei virtute tota nocte manserāt solo suo verbo solutis arietē donat.li.x.capꝫ.v.A.
Spiridion filiaz e sepulchro vocat que ei depositum indicat.li.x.capꝫ.v.A
Stephanus primus dyaconus et primus post christi morte lapidatus.li.ii.capꝫ.i.A.

Tabula

Tacianus iustini auditor auctor fuit beresis eucratitarū.li.iiii.capī.xxvi.A.z.B
Tacianus pari lege nuptias z fornicationem dānat.li.iiii.capī.xxvi.B.
tacianꝰ ifinitū librorꝫ numerꝫ reliqt.ibidē
Tacianus libruꝫ aduersus gentes per utilem scripsit.ibidem.
Tacianus salutē ade ī dubium reuocat. libro quarto.capitulo.xxvi.A.
¶Testimoniū admirabile iosephi de christo li.i.capitulo.xiiii.A.
Tertulianꝰ institutionū romanorꝫ pitissimus hec de christo scribit.li.ii.capī.ii.
Testes falsi dignā a deo periurii sui suscipiunt vltionem.libro.vi.capitulo.vi
Thadeus vnus de.lxxii.discipulis fuit.libro primo.capitulo.xiiii.B.
Thadeus post christi ascensiōez missus a thoma venit ad abagarꝫ regē.li.i.ca.xvii. B.et li.ii.ca.i.B
Thadei et abagari collocutio.li.i.c.xvii.b
Thadeus īpositiōe manus abagaruꝫ curat a morbo per naturā insanabili.libro.i. capitulo.xvii.B.et libro.ii.capitulo.i.B.
Thadeus abdon podagra laborantez sanat.ibidem.
thadeꝰ ī ciuitate edissena ꝯgregatis ciuibꝰ iubēte abagaro xpi fidē pdicat.li.i.c.xvii.c
Thadeus ciuitatē edissenorꝫ christo fidelī credulitate sociat.li.ii.capī.i.A.
Thomas post christi ascēsionē thadeum ad abagarꝫ mittit.li.i.ca.xv.z.xvii.B
Thomas et iudas idem.li.i.capī.xvii.A
Theodas magus;prophetam se esse dicebat.libro.ii.capitulo.xi.
Theodas dicebat,posse verbi sui precepto iordanis fluēta dirimere.li.ii.capī.xi.
Theodas vir seditiosus persuadet populi multitudinē sublatis propriis facultatibꝰ vrbe excedere.libro.ii.capitulo.xi.
Theode sedicio fadi cura dirimit.ibidem
Theode caput desertum ierosolymā deportatur.libro.ii.capitulo.xi.
Thomas ī diuisione apostolorū partbos sortitur.li.iii.capī.i.et.li.x.capī.x
Theodotꝰ coniariꝰ primꝰ rome dicere ausꝰē punꝫ boiez fuisse christū.li.v.c.xxvii.B
Theodotū coriariū victor excomunicauit libro.v.capitulo.xxvii.B
theodotꝰ arte medicꝰ epus laodicēsis ī oī optima istitutōe pcipuꝰ claret.li.vii.ca.vi.
Theotegnus simulachrū ita artibꝰ magicis cōpaginat vt oculos intuētiū fallat et responsa reddat.li.ix.ca.x.A.et ca.v
Theodorus adolescēs sub iuliano torquetur.li.x.capī.xxxvi.
Theodoro cū torqueret astabat iuuenis q̄ sibi sudores lintheo extergeret z aquaz frequenter infūderet.li.x.ca.xxxvi.
theodosiꝰ a graciano ī cōsortē regni acersitꝰ orientis ptes admistrādas suscepit.li.xi
Theodosius valētiniano fidē ¶ca.xiiii christi restituit et regnū.li.xi.capī.xvii.
Theodosius apō thessalonicā populū dolose ad ludos vocatū passiz obtrucari qui cūqz occurrisset gladio iubet.li.xi.ca.xviii.
Theodosius a sacerdotibus italie de pctō suo redargutus humilit agnoscit delictuz culpāqz cū lachrimis pfessus publicā penitēciaz ī cōspectu totius ecclie deposita regali purpura patiēter exegit.li.xi.ca.xviii
Theodosiꝰ legē sanxit vt sentēcie prīcipū sup aīaduersione late ī diē tricesimū ab executoribus differrentur.li.xi.capī.xviii.
theodosii faciles et pclari mores.li.xi.c.xix
Theodosius rez ecclesiasticam et christiana religionē in orientis ptibus mirifice iuuat et auget.ibidem
theodosius intantū deo carus fuit vt iobānē monachū spū ppbetico repleuerit cuiꝰ respōsis agnosceret pacē retinere aut bellū gerere prestaret.ibidem.
Theodosiꝰ ad pcisceda valētiniani mortē cōtra eugeniū tyrannū processurus orationibus ieiuniis et cilicio q̄ gladiis plus se munit z armat.li.xi.ca.xxxiii
Theodosii summa religio.li.xi.capī.xxxiii
theodosius ꝯ eugeniū pcessurꝰ ante martyrū z apl̄oꝝ thecas iacebat cilicio prostratus.ibidem
Theodosius in ipo belli cōflictu vt cōuersas suoꝝ acies videt pfectis armis pstratꝰ in cōspectu dei ad orationuz recurrit auxilia z exauditur.li.xi.ca.xxxiii.

Theodosii ꝑce sua vehemẽs exortus vẽt⁹ tela paganoꝝ in ipos retorq̃t.li.xi.c.xxviii
Theodosius archadio z honorio filiis illi orientẽ huic occidentẽ administrãdũ tra⁊ dit.li.xi.ca.vl.
Theodosius republica bene cõposita partito i filios ipio plen⁹ dieꝝ morit.li.xi.c.vl
Theodosi⁹.xvii.annis feliciter impat.ib̃.
¶ Tiberius christũ sua ꝑsentia et auctoritate in deos refert.li.ii.ca.ii.
Tiberius accusatoribus christianoꝝ penas cõminatur.li.ii.ca.ii.
Tiberio impante euuangelii sermo vsqz quaqz pcurrit.li.ii.ca.iiii A.
Tiberius.xxii. imperii sui anno moritur libro.ii.ca.iiii.
Tiberio succedit gaius.ibidẽ.
Titus ierosolimaz obsidens totus stupet horesc it et miratur.vidẽs tantã cadaue⁊ ruz multitudinẽ de muro in vallos ꝓcipitatam.li.iii.ca.iiii.
Titus manu ppria scripsit libros iosephi ab omnibus legi debere.li.iii.ca.viii.
Titus duobus annis et duobus mẽsibus imperat.li.iii.ca.xi.
Tito succedit domitian⁹ frater.ibidẽ.

¶ Valerius gratus annã e sacerdotio deiect bat.z ismaelũ sufficit cui eleazarũ et huic symonẽ cui iosephum qui et caypbas sub⁊ rogat.li,i.ca.xii.A
Valentin⁹ heresis valentiniane autor romaz venit sub bigino.li.iiii.ca.ix.z.x.A
Valerian⁹ succedit gallo.li.vii.ca.ix.
Valerianus initio impii hũanissimus fuit in christianos.li.vii.ca.ix.
Valerianus a ꝓceptore suo pessimo depra uat⁹ christianos dure pseqtur .li.vii.ca.ix.
Valerianus magicis artib⁹ opam dat.ib̃
Valerianus vt ritus magicos ꝑficiat.horrenda perpetrat.li.vii.ca.ix.
Valerianus a barbaris captus z luib⁹ orbatus filios suos reliqt successores. ibidez
Valeriani psecutio apud cesareã palestie libro septimo.ca.xi.z.xii.
Valẽtinian⁹ succedit iouiniano.li.xi.c.ii.
Valentinianus a iuliano pro fide christi de militia puls⁹ tandẽ recipit impiũ.ibidẽ
Valentinian⁹ in consortiũ regni assumit fratrem valentem.ibidem.
Valens i cõsortiũ regnia fre valẽtiniano assũpt⁹ orientales ptes gubernat.li.xi. ca.ii
Valens fauendo hereticis christianos dure persequitur.li.xi.ca.ii.
Valẽs nichil audet i athanasiũ triste cõmittere.libro.xi.ca.ii.
Valentinianus audiẽs populos pro eꝓ eligendo dissidẽtes subito vna voce in ambrosiũ prefectũ cõsentire populi desideriũ omni maturitate iubet ipleri.li.xi ca.xi.
Valentinianus sarmatico bello ad quod de galliis ꝓperauerat vir dũ inchoato apũ illiricũ moritur.li.xi.ca.xii
Valentiniano succedũt gratian⁹ z valẽtinianus admodũ paruulus eius filii.idem
Valentinianus valẽtiniani filius admodũ paruul⁹ impiali purpura induit .idẽ.
Valens gothis euz vrgentibus in predio quo ex bello trepidus cõfugerat ipietatis sue penas igni exustus dedit.li.xi.ca.xiii.
Valens cũ fratre primo post cũ fratris filiis quatuordecim pariter ānis impat.ibiđ
Valẽti in orientis partibus gratianus nepos succedit.li.xi.ca.xiii.
Valentinianus secũdus dolis iustine matris seductus ecclesie fores armis cõfringi ambrosiũqz in exiliũ tendi iubet.li.xi.c.xv
Valentiniani armis maximi tyrãni territus in fugã vertit et exiliũ.li.xi.ca.xvi.
Valentiniano theodosius fidem restituit et regnũ.li.xi.ca.xvii.
Valentinianus secundus laqueo vitã sibi adimit.li.xi.ca.xxi.
Valentiniano secũdo substituitur eugenius tyrannus.li.xi.ca.xxxii
Veratio ꝑbet itellectũ herodi.li.ii.c.x. B
Vespasianus galbe et otboni succedit .libro tercio.ca.iii.A
Vespasianus iudeã oppugnans ab exercitu iperator efficitur et romam veuit .ib̃.
Vespasian⁹ ad impiũ recẽter assũpt⁹ relicta iudea tito filio curã belli derelinqt.idẽ
Vespasian⁹ diligent inqrit si aliq de familia dauid supesset.li.iii.ca.x.

Tabula

Uespasian⁹ x.annis ſimperat. li.iii. ca'x.
Uespaſiano titus filius ſuccedit. ibidem
Uespaſian⁹ nichil iniurie chriſtianis in/
tulit.libro.iii.capitulo xii.
Ueratio p̄bet intellectū marimino libro.
octauo.capitulo.vltimo.z li.ir.ca.x.A.
Ueteris teſtamēti libri q̄ hērent ī auctori
tate er melitone recitātur.li.iiii.ca.xiiii.C
Uectius pagan⁹ pbatiſſim⁹ adoleſcens
ſua magnanimitate multos ex nr̄is aiat
libro.v.capitulo.i.B.
Uiduitatis gr̄a ordinātur dyaconi libro.ii
capitulo.primo.A
Uiuēdi ritus et ordo primor̄ credētiuz in
eaypto .libro.ii.capitulo.xvii.A.et B.
Uictor epūs roman⁹ totius aſie z vicina/
rū prouīciar̄ ecclias q̄ī obſeruatione paſ
che occidētalib⁹ eccleſiis nō cōuenerīt exco
municat.libro.v.capitulo.xviii.A.
Uictor q̄ eccleſias aſianas que ſibi ī obſer
uatione paſche nō cōueniebāt excōmuni
cauerat a ceteris coepīs redarguitur.libro
quīto.cap̄.xviii.A.
vitula aris aſſiſtēs ne īmolaretur enixa ē
agnā.libro.iii.capitulo.vi
Uienna z lugdunū nobiliſſime vrbes gal/
liarum libro.v capitulo.i.A.
Uictor theodotū coriariū excōmunicat q̄
prius rome dicere aus⁹ ſit chriſtuz purum
hominē fuiſſe.libro .v.cap̄.xxvii.B.
Uirgines due ne a paganis ſua pſtituat
pudicitia matris ſequētes exēplū monita
apud anthiociā ſe in flumen demergūt.li.
octauo.capitulo.xii.B.
Ultio dignadei multiplex ī iudeos ppter
ſcelera gentis in chriſtū patrata.li.ii.c.vi.
Ultio diuina in teſtes falſos.li. vi.ca.vi.
Ultio digna dei ī maximinū li.viii. ca. vi.
Ungebātur apud hebreos reges pōtifices
et prophete.libro.i.capitulo.i.H
Urſinus dyaconus roman⁹ p viz z ſeditio
nē vrbis epm ſe fieri extorquet cū damaſi⁹
iure liberio ſuccederet.li.xi.ca.ir.
CTheobites q̄ repulſus nō meruit epa/
tū eccleſiam conturbat li.iiii.cap̄.xxi.
Theophilus epūs antiochen⁹ ſcriptis ec/
deſiam iuuit.libro.iiii.cap̄.xxiii.
Tormēta erubeſcenda indigna etiaz que
ſcribant pagani chriſtianis feminis inge/
runt.libro.viii.cap̄.xiii.
Traianus ſuccedit nerue.li.iii.ca.xvi.
Traianus terciā in chriſtianos pſecutio/
nem ercitat.libro.iii.ca.xxvi.A.z B.ī fine
Traiani pſcutio ſcribente ad eū p chriſtia
nis plimo ſecūdo ex pte ſedat.li.iii.ca.xxvi
Traian⁹ luco q̄eto mādat delere meſopo
tamiaz fundat⁹ q̄ iudei ī eū rebellaſſēt.li.
quarto.capitulo.ii.
Traianus.xx annis ſex mēſibus min⁹ im
perat libro.iiii.cap̄.iii.
Traiano ſuccedit hadrianus. li.iiii.ca.iii
Czepherin⁹ ſuccedit victori ī ſede romana
li.quīto.capitulo.xxvii.B.
zepherini temporibus natalis primū dini
nis viſionib⁹ vt ab hereſi reſipiſceret āmo/
nitus demū ab angelis dure caſtigat⁹ pec
catū ſuū multa cū lamētatione deplorat
libro.v.capitulo.vltimo.A.
Cyſidorus apud alexandriā ſub decio pa
titur libro vi.cap̄.xxx.C.
ydrie ī egypto fictiles fuerūt vndiqz minu
lis foraminibus circundate quo defecatior
aqua reddatur et purior.li.xi.ca.xxvi.
ydriam egyptii pro deo colūt.li.xi.ca.xxvi.

CFinit tabula.

CPublii fauſti Andrelini forolivienſis re
gii poete laureati ī euſebiū ceſariēſē a ma
giſtro goffredo buſſardo eximio ſacre pa/
gine doctore pariſienſi ſūma cum diligen/
tia caſtigatū.

CCarmen.

CInclita ſi queris ſanctorū geſta viroruz
Omnia tam cultū ſcripta volumē habet.
Obſita q̄ fuerāt magnoqz oppſſa veterno
Buſſardi poliit lima diſerta mei
Buſſardi eternos digni viriſſe per annos
Quo relīqua e turpi vindicet acta ſitu
Et poſitū eſt cūctis certo caput ordīe reb⁹
Ut facilis breuius ſemita pandat iter
Quid nō lōga dies mlt̄is oblitterat ānis
Sed nihil eſt q̄ nō ſedula cura nouet.